

Orkneyinga Saga And Magnus Saga, With Appendices, Volume 1

GUÐBRANDUR VIGFÚSSON, SIR GEORGE
WEBBE DASENT

Orkneyinga Saga And Magnus Saga, With Appendices, Volume 1

Digitized by Google

THE MITPRESS LIBRARY.

You are holding a reproduction of an original work that is in the public domain in the United States of America, and possibly other countries. You may freely copy and distribute this work as no entity (individual or corporate) has a copyright on the body of the work. This book may contain prior copyright references, and library stamps (as most of these works were scanned from library copies). These have been scanned and retained as part of the historical artifact.

This book may have occasional imperfections such as missing or blurred pages, poor pictures, errant marks, etc. that were either part of the original artifact, or were introduced by the scanning process. We believe this work is culturally important, and despite the imperfections, have elected to bring it back into print as part of our continuing commitment to the preservation of printed works worldwide. We appreciate your understanding of the imperfections in the preservation process, and hope you enjoy this valuable book.

RERUM BRITANNICARUM MEDII
SCRIPTORES,

OR

CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT
AND IRELAND

DURING

THE MIDDLE AGES.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS
OF
GREAT BRITAIN AND IRELAND
DURING THE MIDDLE AGES.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER
THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

ON the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an *Editio Princeps*; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

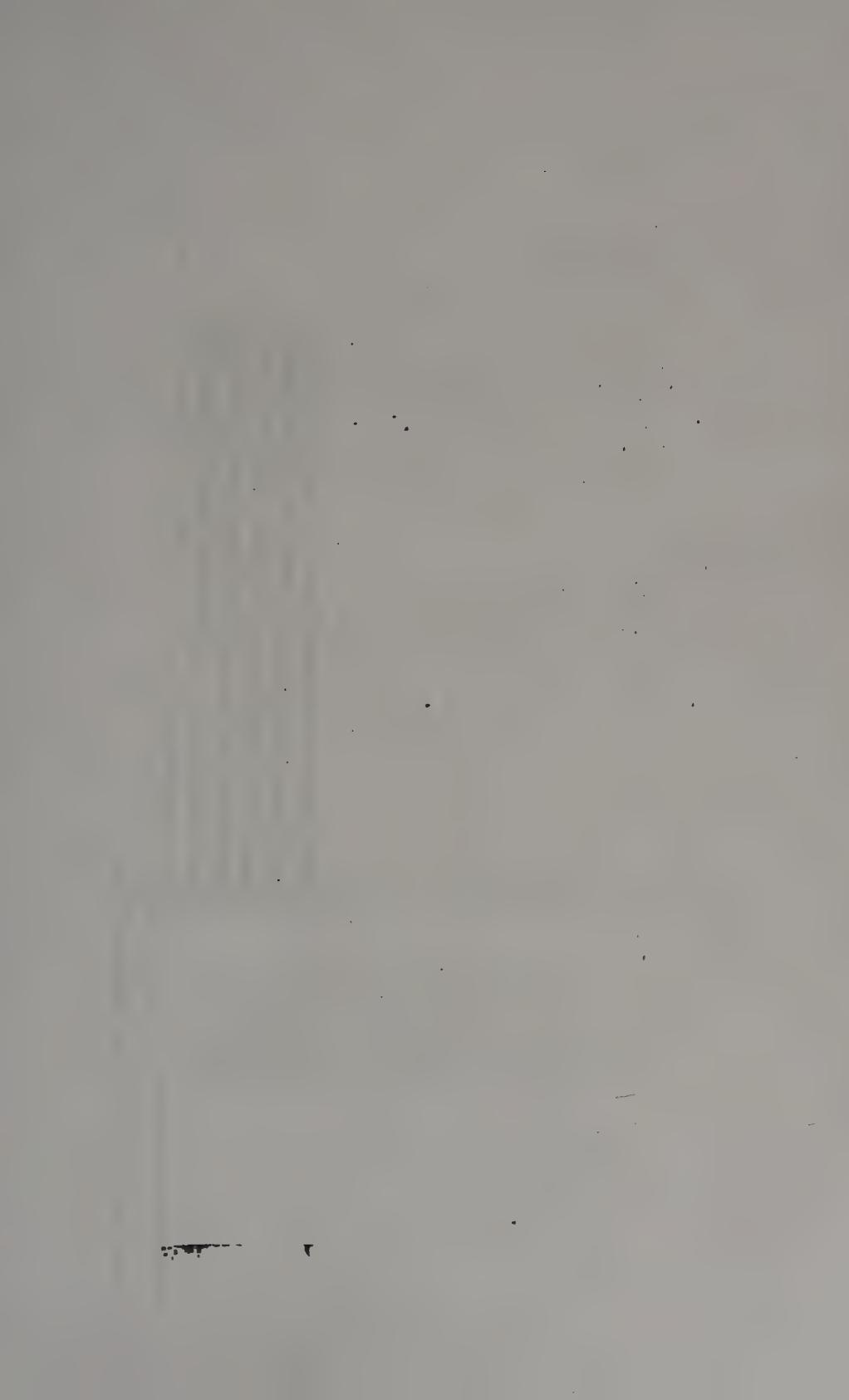
The works to be published in octavo, separately, as they were finished; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each Chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

*Rolls House,
December 1857.*

ICELANDIC SAGAS.

l'ordre de ce que son épouse écrivit au pape l'envoia mes prop
ches au vicaire son épouse écrivit au pape l'envoia mes prop
ches au vicaire son épouse l'envoia mes propches au pape l'
envoia mes propches au pape l'envoia mes propches au pape l'
envoia mes propches au pape l'envoia mes propches au pape l'
envoia mes propches au pape l'envoia mes propches au pape l'
envoia mes propches au pape l'envoia mes propches au pape l'

[All Rights Reserved.]

ICELANDIC SAGAS

AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS RELATING TO THE SETTLEMENTS
AND DESCENTS OF THE NORHMEN ON

THE BRITISH ISLES.

VOL I.

ORKNEYINGA SAGA,

AND

MAGNUS SAGA,

WITH APPENDICES.

EDITED BY

GUDBRAND VIGFUSSON, M.A.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S
TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

LONDON:

PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C.; or
ADAM AND CHARLES BLACK, 6, NORTH BRIDGE, EDINBURGH; or
HODGES, FIGGIS, & CO. LTD., GRAFTON STREET, DUBLIN.

1887.

169 A 12

Printed by
ETAR and SPOTTISWOODE, Her Majesty's Printers.
For Her Majesty's Stationery Office.

CONTENTS.

	Page
PREFACE	ix
METAPHORS, NAMES, AND EPITHETS OCCURRING IN THE SONGS	xxxix
GENEALOGIES	xlvi
ORKNEYÍNGA SAGA	1
ADDENDA TO THE ORKNEY SAGA	222
MAGNÚSS SAGA HIN LENGRÍ	237
MAGNÚSS SAGA HIN SKAMNA	281
ADDENDA TO THE MAGNUS SAGA	299
APPENDIX :—	
EXTRACTS FROM SAGAS	309
EXTRACTS FROM THE NJÁLA	319
HEMING'S ÞÁTTR	347
JÁTVARDAR SAGA	388
INDEX :—	
NAMES OF PLACES	403
NAMES OF PERSONS	410
NICKNAMES	422
ILLUSTRATIONS OF LIFE AND CUSTOMS	424
ERRATA	426

P R E F A C E.

VOL. I.

P R E F A C E.

- § 1. Account of the Orkneyinga Saga, p. ix.
- § 2. Account of Magnus Saga, p. xii.
- § 3. Account of the supplementary pieces from Icelandic sources relating to the Orkneys, p. xv.
- § 4. General account of the MSS. used, p. xvii.
- § 5. Tables showing the extent to which the different MSS. of the Orkneyinga Saga have been used, p. xxii.
- § 6. Account of the Flatey Book, p. xxv.
- § 7. History of the present edition of the Orkneyinga Saga, p. xxxii.
- § 8. Account of the MSS. of Magnus Saga and of the supplementary pieces, p. xxxiv.
- § 9. List of the facsimiles in this volume, p. xxxvi.
- § 10. Concluding remarks, p. xxxvi.

§ 1. The work now known and cited as ORKNEYINGA SAGA, or the History of the Men of Orkney, is in reality a complex work, made up of parts of different date and character.

a. The mythical introduction, *Fundinn Noregr*, as it is called in the Flatey Book. Chapters 1-3.

b. The History of the Earls of Orkney, *Iarla Sogur*, or as it is now more commonly written, *Iarla Saga*. Chapters 4-38.

c. The History of Earls Magnus and Paul, known as *St. Magnus Saga*. Chapters 30-55.

d. A Miracle Book, *Iarteina-bok*, of St. Magnus. Chapter 60.

*c. The History of Earl Rognwald and Swain Asleifsson.
Chapters 56–59 and 61–118.*

With regard to the dates of these sundry works, the first, *a*, is found as a separate section in the Flatey Book, a MS. in which the whole complex Saga is cut up into five bits for convenience of insertion into the series of the Lives of the Kings of Norway, which form its main contents. *a* is evidently of late composition, and its whole tone and style recall the late introductory parts of the Prose Edda. The eponymy and the occurrence of words not used in early books point the same way; and there is some positive evidence that it originated some time after 1098. A notable story in *a* tells that two brothers resolved to share their heritage, one taking the land, the other the islands, and he who owned the islands cheated the other by getting his ship dragged over an isthmus, and so claiming that as his; because it had been agreed between them that the line of boundary should be made by the sea, the one brother taking all he could sail by in his ship leaving it on the larboard. "He sat in the stern, and held the tiller, and got all the land that lay to starboard of him." (Ch. 3, p. 4.) This story is not of Norwegian origin; no such partition could have suggested itself to a Norwegian king; but it is one that really obtained between the Western Isles and Scotland, the isles going to the Northmen, the land to the Scots. And what is more, the actual incident, here told of the mythic king, really took place; for, as we read in chapter 45, p. 71, Malcolm, the Scottish king's messenger, met Magnus Barefoot in 1098, and made this offer of peace: "That the King of Scots would give him all the islands that lie on the west of Scotland, between which and the mainland he could sail with his rudder shipped. But when King Magnus stood from the south to Cantyre, he had his galley drawn over the neck, or tarbert, of Cantyre, he holding the tiller the while, and so he got all Cantyre, which is better than the best island in the Sudreys, or

"Sodor islands, save Man." This apparently historical incident is clearly the origin of the mythic story of Beiti (eponymy from *beit*=boat); the very wording is identical.

There is a second version of the *Fundinn Noregr* in the Flatey Book, column 8, entitled, *Huerau Noregr byggðiz*, i.e., "How Norway was settled," which is of like date, and is linked on to a prose paraphrase of the Lay of Hyndla. It is printed in this volume, pp. 309-311.

This mock-mythical section looks indeed the work of an editor. The man who gathered the different Earls' Lives into a *Corpus rerum gestarum comitum Orcaden-sium*, as it were, wanted to have an introduction with old legends, such as the Ynglinga and Skiodlunga Sagas form to the collections of the Lives of the Kings of Norway and Denmark. He therefore wrote one and prefixed it to his edition. The Stockholm translation contains this part prefixed to the *Iarla Sogur*, and the first leaf of A.M. 832, from which this was taken, begins in the middle of this piece. Magnus Olafsson's MS. also had this beginning and in "*Lexicon Runicum*," he cites from it as *Iarla Sogur*.¹ But the old printed editions do not contain it, for the fact, that it was part of the *Orkneyinga Saga*, was not known.

I incline to refer its composition to the early part of the thirteenth century, and I suppose it to have been composed in the Orkneys. Beyond the names of certain of the kings mentioned in it, there is not a particle of true tradition in it. It cannot be later, for the complex collection to which it is a kind of preface goes back to the middle of the thirteenth century.

The EARLS' HISTORY.—*β.* In several places in the King's lives "The Histories of the Earls" are cited, e.g., *Hulda*, Magnus the Good's Life, ch. 23 (*Fornmanna Sogor* vi. 47); St. Olaf's Saga (1853), ch. 89 (*Kringla*, St. Olaf's Life, ch. 109). A piece cited concerning the

¹ e.g., sub. v. *Eystra-salt*, and *Skiptast hoggum*.

Orkneys is called *Iarla Þátr* in Flatey Book; in the Kringla a piece cited is called *Iarla Sogor*, cp. p. 315 (*semseger i Iarla sagum*). Even as late as the time of Magnus Olafson, the only name for the whole complex mass is *Iarla Saga*.

But in all the old quotations it is only β that is cited as *Iarla Sogor*, and the plural is the right old form.¹

At the revival of Icelandic letters, Biorn o' Scardsá uses the form *Orkneyia Iarlu Saga*,² and later the incorrect but common usage of *Orkneyinga Saga* crept in. In old days the "Earls" *par excellence* were those of the Orkneys.³ We shall throughout this introduction call β , *Iarla Saga*, and the whole ($\alpha + \beta + \gamma + \delta + \epsilon$) *Orkneyinga Saga* for convenience sake.⁴

There is a section from *Iarla Sögur* cited in *Landnámu-bók*, Lib. IV., ch. 14 (as we have it), teiling of Earl Einar, and referring to "his history." It preserves a fuller text of chapter 4 than we have in our MSS., and would seem to show that β has suffered from abridgment at the hands of the compiler.

It is the oldest piece of our complex Orkney History, and in character and style it resembles closely the earlier Kings' Lives, beginning with early traditions and going down to 1064. It is a well-written and historically important work, the product of the classic age of Old Icelandic prose literature. It stands parallel indeed in all respects to the earlier forms of the Kings' Lives of Norway and Denmark, upon which, as is known, Are and Snorre wrought. More exact knowledge we have not the means of supplying, in the absence of all direct notice of the date of its composition, its authors, and the like.

§ 2. MAGNUS THE SAINT'S LIFE— γ , is a work of different character to β . It is of ecclesiastical origin, a biography rather than a history, composed with pious intent, and

¹ Cf. the name *Conunga Sögur*, the "Histories of the Kings."

Iarla-scald, found in *Landnáma-bók* V. 13. 2.

² See Proleg. clxxvii., footnote.

⁴ Once in a heading, in Cod. Holm. we find *Upphaf Orkneyinga Sagna*, Ed. 1853, p. 90.

³ Note the names Iarla-kappa,

not to satisfy mere historical curiosity or love of good tales. But its more learned and less classic style must not blind us to its early date. It must have been composed when the holy Earl's death was still within memory of living men, and while interest about him was still very great.

It exists in three forms, all printed in this volume.

γ	L.L.	S.L.
----------	------	------

The first (our γ), chapters 39–55, is an abridgment made by the compiler of the *Orkneyinga Saga*, giving all that he thought needful. The second, the longer Life of Saint Magnus, pp. 237–280, and the third, the shorter Life, pp. 281–298, are both more complete texts.

The short Life (S.L.) is the best representative of the primitive text, and the best authority.

The long Life (L.L.) is full of insertions from a Latin Life, by a certain Master Rodbert, of whom nothing else is known than the words of the text, "Master Rodbert" who composed the History of the holy Earl Magnus "and endited it in Latin, beginneth his prologue thus "as ye may now hear."¹ And again, "Master Rod- bert endited this History in Latin to the worship and "honour of the holy Magnus, Earl of the Islands, when "twenty winters were gone from his passion,"² which would give the date of Rodbert's work as 1136. The translations of Rodbert's work may be easily separated from the original Icelandic text by comparison; but the reader may easily distinguish it by its somewhat inflated and zealous style. With the exception of this Latin Life by Rodbert, nothing is known respecting the authorship of any of the pieces in this volume.

The MIRACLES OF S. MAGNUS.—3. A little book of miracles is of course a common appendix to a medieval

¹ p. 237.

| ² p. 269.

saint's life ; it gives the devout reader the very proof and foundation of his saintship. But different copies of these miracle books differ greatly ; every writer inserts or leaves out such of the wonders worked by the saint as he chooses. Both S.L. (chs. 17-19) and L.L. (chs. 31-35) have miracle books appended to them ; that of γ is misplaced after the initiatory chapters of ε.

The legend and sequence of St. Magnus from Icelandic sources are printed pp. 299-305. The second is from a service book at Scard in the West of Ireland, as Arne Magnusson declares. The saint's fame, as is known, reached England, and he has churches dedicated to him, besides his own cathedral of Kirkwall.

The HISTORY OF EARL RGNWALD AND SWAIN—ε. This is in some respects the most interesting work included in the Orkneyinga Saga. It is almost strictly historical, of like style and treatment to *Lidovetninga Saga*, and especially to Swerri's Life or *Knytlinga Saga*. It has neither the traditional character of the Kings' Lives, nor the legendary character of the ecclesiastical biographies ; it is sober fact accurately told. We get exact dates in it—p. 197, l. 23, "that was five nights " before Yule ;" p. 199, l. 11, "two nights before Yule ;" and p. 199, l. 3, with reference to the slaying of Erlend, "and it was a full moon," referring to Dec. 21, 1154.¹ I wrote with regard to this last date to my friend, the late Robert Main, Radcliffe Observer (a faithful student of Danish and Swedish literature), and received the following reply, July 10, 1872 :—"For the year 1154 " the time of new moon is Dec. 6d. 8h., and therefore " of the full moon Dec. 21d. 2h., old style," showing that the exact statement of the Saga is not illusory, but based upon true knowledge.

Our text of this history is certainly abridged towards the end. A link or two has fallen from the chain of

¹ The Annals give the year. See *Sturl. Saga*, ii. p. 359.

chronology, especially chapters 110, 111, and again chapter 114 to the end; moreover, stories are wholly omitted. This is proved by the existence of part of a fuller text, as will be noted later on.¹

§ 3. With the Orkneyinga Saga ends, but after it there are here printed some other pieces from Icelandic sources, which relate to the Orkneys.

The FLATEY BOOK additions, pp. 222-228 and 229-230,—Flatey book containing two separate insertions relating to the Orkneys. The first of these resumes the history after a break of thirty years, for Rognwald's Life winds up in 1158, whereas this begins 1198. The end of it, p. 228, l. 19 to end, seems to be the original epilogue to Rognwald's Saga, and is somewhat archaic in character, while the rest is simply a continuation of the story of Rognwald's Life.² The second piece, A.D. 1222, recounts the burning of Bishop Adam, a deed which was reckoned most dreadful and ominous, and met with severe punishment; it is in plain and somewhat anecdotic style.

In the APPENDIX, (pp. 319-324 and 325-340 and 340-342,) are three Extracts which need special mention here. The first is an Extract from Nial's Saga (which, like Orkneyinga, is a complex Saga, with good and bad mixed up in it), ch. 84-87 and 91. It is of no historic worth whatever, and is merely an example of the kind of stuff with which later compilers filled out the older Sagas with which they dealt. There may be here and there real names and incidents brought in, but the whole piece is untrustworthy.

The second and third Extracts are from the pieces of the last Brian's Saga, i.e., the History of King Brian Boromhe, the Irish head-king, who fell at Clontarf, in 1014. The former of them is imbedded in Nial's Saga,

¹ Thus also the extracts from the Flatey Book given, pp. 318-16, were probably from the first original text

of the Earls' Lives. Cf. ch. 28, p. 36.

² p. 228, l. 8, read "her-konusgr" for "her-maðr."

the latter in the story of Thorstan, son of Hall o' Side Thorstan's Saga, extract p. 341, l. 20, quotes Brian's Saga expressly. Even the famous Lay of Darts, the poem of the Woof of War, which Gray translated in the last century, was possibly originally part of Brian's Saga. It has analogies in Irish.¹

The TALE OF HELGE AND WOLF, (pp. 342-346,) is only found in the Flatey Book (vol. iii. 457); of its origin I am able to say nothing. It is a curious story, with a clerical tone.

The TALE OF HEMING (pp. 347-387) is a mixture of the legend of Tell-Egill and the traditional account of the battle of Stamford Bridge, derived from the Kings' Lives. It also contains a miracle of St. Olaf and other incidents. The link binding the Archer story to the other is formed out of the arrow with which Heming slays the king, his foe, in revenge for his wrongs. The chief account of the battle at Senlake from Northern sources will be found in this tale; it probably comes from late English sources, for it relates the "marriage" of Harold Godwine-son. This story was probably put together in the thirteenth century. There is something post-classic about it. It is deliberately composed with scraps of different origins and kinds. The compiler adds a verse to the prophetic verses which are given in the Saga of Harold Hardrede (p. 374). It is before Hawk and after Snorre Sturlasson.

The LIFE OF EADWARD THE CONFESSOR (pp. 388-400) contains, ch. 1-7, a life of that Saint, drawn from some ordinary source, Osbern, or a later work, and post-fixed to it (ch. 8-10) an account of the conquest of England and the death of Harold, with a little addition, p. 397, l. 12-19, relating the tradition of the survival of Harold to the days of Henry the Elder. The sentence above this contains a misreading of the Waltheow exploit in the wood, on which there is a verse in the Kings' Lives.

¹ See *Corpus Poeticum Boreale*, i. 553.

Chapter 9 gives an account of the dealings of William and Swain derived from Danish sources. Chapter 10 contains an extraordinary story of the emigration of Sigurd, Earl of Gloucester, and his friends with a great host from the conquered land, and their formation of a new English colony six days' sail north-east of Micklegarth, for which they got bishops out of Hungary, and in which they founded a New London and a New York. The source of this last tale, which is late (using the form Iork not Ioruik for York), I have been unable to trace; nor was Mr. Sigurdsson, in his little reprint of 1852, more successful.

The original of this life of Eadward, or some version or copy thereof, was known to Gizur Hallsson, for he identified (as we are told in a gloss, p. 390, l. 16-22) the king whose death by drowning Eadward saw;—

" Now because this king of the Danes is not named,
 " therefore learned men (*or historians*) in the King of
 " Norway's realm could not tell who this king was, save
 " that it is told that Gizur Hallsson, one of the wisest men
 " in Iceland, said that this king was Swain, the son of
 " Cnut the mighty and of Alfifa [*Ælfgifuf*]." Gizur died
 6th July 1206, aged 80. The king is not identified in
 the Lives of Edward the Confessor collected by Dr.
 Luard, so that it may be worth mentioning this gloss. I
 believe that King Magnus, St. Olaf's son, is meant.¹ The
 Danish tradition and the English only differ as to the
 mode of death.

A passage referring to the Hebrides in 1209-10 is given in the translation of a lost history of the Boglungs² or Croziers made by Peder Claussen, Priest of Undal in South Norway, who died 1624. It is printed here, pp. 231-233.

§ 4. As to the MS. history of the Orkney Saga, it must be remembered that there are no old Icelandic MSS. in

¹ See Corp. Poet. Nor., ii. 178-179.

² See Proleg. p. 72.

Iceland now, and that in the middle of the seventeenth century they began to be transferred to the continent, a process which went on for more than half a century.

The Royal Library at Copenhagen ; (Codd. Reg.)
The old University Library at Copenhagen ; (Codd.
Acad. and Codd. Resen.)

The Royal Library at Stockholm ; (Codd. Holm.)
The University Library at Upsala ; (Codd. Upsal.)

The Arna-Magnæan Library at Copenhagen ; (A.M.) are the five great libraries in which they are preserved. In 1656 (when the Flatey Book came over) and in 1662, MSS. came as donations from Bishop Bryniulf of Scallholt to the Danish King, Frederic III, which formed the nucleus of the library founded by that scholarly prince. The Stockholm Library has valuable collections gathered chiefly in 1662 and 1682. The University Library of Upsala possesses the De la Gardie Collection : the Count Magnus De la Gardie, the well-known friend of Queen Christina, died in 1686, when his books passed to the Library. The University of Copenhagen had the Resenian Collection, which was obtained in 1685, besides other acquisitions of various date. This library was destroyed in 1728, but copies of all the chief MSS., fortunately taken by the care of Torfæus and Arne Magnusson, are preserved in the collection of the latter scholar. The last collection, that of Arne Magnusson, the work of one man's energy and wisdom, is far the most complete ; he clean swept Iceland of old MSS., between 1700 and 1728, not a binder's slip or a scrap of parchment pattern escaping him.

Not only has Iceland been stripped of MSS. by their export abroad, but, during the seventeenth century, MSS. in Iceland suffered dire destruction. The damp and smoke of the houses on the one hand, and the invasion of printed books and the establishment of presses in Iceland on the other, proved deadly to MSS. They were cut up by the binder for printed books, being used as slips

or guards to be stretched on the wooden boards of the covers. The tailor and the shoemaker also took a hearty share in this nefarious work. One thirteenth-century MS. of the Apostles' Lives was used for brogues of the Irish make, and several patterns for clothes and for ladies' head-gear cut out of fine vellums occur in Arne Magnusson's collection of fragments, e.g., leaves out of *Sturlunga* and the *Lays of Mary of France*.

This good work of Arne Magnusson in rescuing any scrap he could lay hands on from such idle and wanton destruction cannot be too often praised. He has been cried down as a bad patriot, who stripped his native land of her precious literary treasures, thieving right and left, and carrying them away to be afterwards burned in the fatal fire of 1728, whereas he really upheld the honour of his country against the ignorance of his own countrymen, rescuing the past and fixing its glory on a firm base, by saving the noblest monuments of Icelandic letters. Few only of his own vellums were lost in the fire.

Elsewhere (especially in "*Prolegomena*") I have given instances of the fate of great MSS.; here I must only notice the fortunes of MS. connected with the Sagas printed in these volumes.

In the year 1682, there was a MS. of the Orkney Saga (our b), the best and largest, complete all but the last piece, in the hands of Magnus Olafsson. It must originally have comprised 55 leaves, of which 48 then remained, as we can calculate. Some seventy or eighty years later, two leaves (a fold) came into Arne Magnusson's hands, black and injured by having been stretched over wooden boards for binding. Thus these two stained, mutilated fragments, almost illegible, are all that remain of this precious vellum.

Another example (in which, however, the blame probably lies not upon Icelanders) may be adduced from the fate of a sister MS. About 1570, there was a translation made by a Norwegian from a vellum complete all but one single leaf. What has become of this MS., which

must have been clear and fair then? There is a little paper fragment in the Arne Magnæan Library copied from a vellum fragment then in the University Library. By comparing this scrap with the translation of 1570, we can identify the vellum fragment from which it is taken with the MS. from which the Norwegian version was made. This little vellum scrap was burned in 1728, but in Arne Magnusson's day it was all that remained of a large and fine MS., existing practically entire some generations before. The exact date when the last shreds reached the University Library I have no means of fixing, but it would probably be in the first half of the seventeenth century.

A third MS. of the Orkney Saga, our C (AM. 325, 2), once a fair vellum, is represented now by 18 loose leaves.

Again, in the sixteenth century there was in Iceland a vellum of King Hacon's Life, complete all but a fifth part (45 chapters at the end being missing out of 333, vol. ii. 288-360), and this end lacuna was carefully filled by copying the end out of another sister MS. and prefixing these vellum leaves to it, a process completed about 1560-70. A century later (1682), this MS. left Iceland and was embodied in the Royal Library of Stockholm, but in what state? A mere mass of loose sheets, only fifty leaves being left of the original stock. Three detached leaves reached Arne Magnusson, and they are now at Copenhagen marked 325 in one of the eleven *capes* where I, in 1874, identified them with the Stockholm sheets. This loss could have been borne, but the worst of the matter is that the last added part, the only base for the full and original text of the final section of the Saga, treating of the expedition to the Orkneys, is incomplete. The vellum has now lain in the library safe for two hundred years, for when I looked at it in 1874 I noticed the *clean cut*, looking still fresh as if some wanton hand had only recently drawn the razor across the vellum and severed four leaves, one

of which at least, relating the battle at Largs, we sorely miss.

A final instance: there was in the seventeenth century a complete or almost uninjured MS. with the lives of the three Kings Swerre, Hacon, and Magnus, of about 200 leaves. It was never copied or translated, though it must have been a fine vellum. Arne Magnusson secured 11 leaves or parts of leaves, all that was left of this large book in his day, that had been used for binding. The leaf telling of the battle of Largs is mutilated, clipped out in the middle by scissors. One word left at the end of a clause belonged to a sentence which does not exist in any other copy, and is therefore now irretrievably lost.

The Scalholt Book (which was already incomplete at the end in the sixteenth century, as we know from the paper copy of c. 1650, and the blackened leaf at the end) was saved by the firm, black, clasped binding given to it in Bishop Thorlac's day.

It is indeed rare to find a white MS. like the Flatey Book complete from beginning to end.

This wholesale destruction of vellum, and the black, worn, greasy, deformed state of some precious scraps that enable us to tell their fate, can hardly be realized by those who have only dealt with fair, legible, white English and classic MSS. I have spent day after day reading these mutilated fragments by the process taught me by the late Mr. John Sigurdsson, a trained and expert transcriber of such remains. I used no reagent, but put the scraps in water, and, by the help of the light falling through that medium, read them line by line, in a way I have elsewhere spoken of more minutely.¹

Thus much as to the general condition and history of the MSS.

¹ *Corpus Poeticum Borcale*, vol. i., 543, footnote. I now learn that for Icelandic MSS. reagents are of no use, the ink containing no iron.

§ 5. The following table will show the MS. foundation for the present edition of the Orkney Saga. It is partly illustrated by the foregoing paragraphs :—

A.

A lost vellum, probably rather old,
represented now by

<i>Tr.</i> , Norwegian translation taken in 1570 when A was nearly complete.	<i>AM. 332.</i> Paper copy taken about 1690 when much of A had perished.
--	--

B.

A lost vellum whereof but two leaves (*b* of the footnotes), remain, written at the end of the 13th century.
It is represented now by

<i>MO. extr. Ups. Extracts taken by Magnus Olafsson from B in 1632.</i>	<i>Lex. Run. Extracts taken c. 1630 from the Iarla Saga part of B.</i>
---	--

C.

AM. 326, 2 fasc. End of 13th century, 18 leaves only remaining, ends 200, footnote 1. No copy of this C was ever taken as far as I know.

D.

Fl. The Flatey Book. The Orkney Saga part written c. 1380.

These MSS. have been used in the way shown by the following table :—

Cod. A—

1. *AM.* 332 :—p. 3, note 1 to p. 10, footnote 3.
p. 27, footnote 1 to p. 40, footnote 4.
p. 179, footnote 4.—p. 185, footnote 5.
p. 197, footnote 3.—p. 203, footnote 10.

2. *Tr.*, see the footnotes throughout.

Cod. B—

1. *b*, first leaf, p. 51, note 1 to p. 54, note 7; and
second leaf, p. 69, footnote 3 to p. 73, footnote 3.
2. *MO.*, see the footnotes throughout.
3. *Lex. Run.*, see the footnotes.

About 10 lines illegible in *b* are taken from *Fl.*

Cod. C—

- p. 49, footnote 2 to p. 51, footnote 1.
- p. 81, footnote 1.—p. 113, footnote 2.
- p. 154, footnote 5.—p. 162, footnote 7.
- p. 178, footnote 1.—p. 179, footnote 4.
- p. 185, footnote 5.—p. 197, footnote 3.
- p. 197, footnote 3.—p. 200, footnote 6.
- pp. 51–52, footnote 8, *B* (*b*) and *c* (325) overlap one another, and *b* is preferred.

Note, that p. 179, footnote 4.—p. 185, footnote 5, *C* and *A* (332) overlap one another, and the preference is given to *A*.

Cod. D—

For all parts of the work not specified above.

Each of the three MSS.—*A*, *B*, *C*, represented the Orkney Saga in a complete separate corpus, but they are unluckily all incomplete. It is therefore necessary to supplement them by *D*. But though the Flatey Book is complete, the compilers have, as has been said, cut up the Orkney Saga into five bits and interlarded them with the mass of the Kings' Lives, and those places where the inserted matter fits into the bulk of the text of the Kings' Lives have been a little tampered with by the

Flatey Book scribe. Summing up the whole, we find that more than a third and less than half of the text is founded on A, B, C, and the rest on D.

A and B have done great service in supplementing the defects of the Flatey Book, which is in some respects inaccurate and careless. Such colossal vellums as the Flatey Book are necessarily somewhat hastily executed in parts; the scribe must get on and must write well, the matter is of less import to him. The verses in that vellum are notably poorly copied, and it is here that Magnus Olafsson has been of good service. At the same time it must be noted that the writer of the Flatey Book is probably not to blame for the omission of several episodes which are included in Magnus Olafsson's volume. The compiler of the vellum that Magnus used (Λ), working about the year 1300, or a little earlier, may have had access to the full and separate Saga of Earl Rognwald, which, to judge by its popularity, must once have existed in more than one MS.

To show how *Tr.* has helped the weak *Fl.* text, I will take two examples: 1. In the very first lines of the Saga, *Fl.* reads: "There was a king called Forniot, he ruled over Jutland, that is called Fin-land and Quen-land." This statement has provoked much learned and unlearned comment and explanation, but here *Tr.* supplies the original reading, "those lands" for "Jutland." How the mistake arose is obvious, the MS., which came before the Flatey Book scribe, no doubt ran thus:—*þuil'de*.

He read in his haste:—*jutl'de*.

Again, Kolbein hruga, Cobbie Row, the father of Bishop Biarne, a name remembered still in the Orkneys, is described in the Flatey Book (p. 147, l. 1) as "a young man." The original words, as *Tr.* helps us to see, were "in the isle of Weir"—the word in MS. would stand thus:—

þutgr

ungr

One difficulty in which *Tr.* has been of use is the identifying of the many “R. eys” of *Fl.*, which may stand for any one of the following—[H]rossey, [H]rolfsey, Rinansey, Rogualdsey. By help of *Tr.* and the map I hope to have got this right. The scribe of *Fl.* knew nothing of Orkney geography.

§ 6. A brief description of the Flatey Book may conclude this portion. Available encyclopædia of Northern History, it is the biggest of Icelandic MSS., and comparable to such giants as the Vernon MS.: the printed version takes no less than 1,700 closely packed pages of 39 lines. It was written in the fourteenth century at Wide-dals-tunga, not far from Tbingore cloister, which had no doubt a gaudy library capable of affording materials to its scribes. John Haconsson, for whom it was written, was born in 1350, and he is last mentioned in 1398; his father Hacon was born in 1324 and died in 1381; and his grandfather Gizur, the namesake of Earl Gizur, the evil genius of the Sturlung time, was born in 1269 and died in 1370, a well attested early instance of centenarism. There are several notices of the family in the Flatey Annals, especially of John and Gizur. The latter was once so severely wounded in an affair abroad that he lay a-bed twelve months, but he recovered with unimpaired strength. John, too, led an active life, and was badly wounded in an assault (see vol. ii. 410). Soon after the last notice of John's wound, the entries in all the Annals cease, and darkness closes on Icelandic history, so that we know no more of the family or its fortunes, or the circumstances which transferred the book, John had written for him, from his family seat to Flatey. The title-page of the Flatey Book, notable as the only title-page found in any Icelandic MS., thus gives its early history and contents:—“This book owneth John ‘Haconsson. There be herein first poems, then how ‘Norway was settled [our pp. 309–311], then of Eirec

" the Far-travelled, next of King Olaaf Tryggwason
" with all its tales [the episodes and anecdotes found
" affixed to such great Sagas], next is the history of
" King Olaf Haroldsson the Saint with all its tales, and
" the histories of the Orkney Earls withal. Then is the
" history of Swerre, after that the history of Hacon the
" elder with the history of King Magnus his son" [this
refers to the Hacon Saga; for Magnus is named as co-
ruler with his father]. "Then is the history of Einar
" Sockason of Greenland, next of Helghe and Ulf the
" wicked. Then begin Annals from the creation of the
" world, which take in all down to the age of the
" world that now is. Priest John Thordsson hath
" written of Eirec the Far-travelled, and both the Olaafs'
" histories, but Priest Magnus Thorhallsson hath written
" all after and all which is before that, and illuminated
" the whole. May God Almighty and the Virgin St.
" Mary give bliss to them that wrote and him that had
" it written."

The book originally consisted of 25 quaternions, to which Magnus afterwards *prefixed* a ply or fold of two leaves, and a single leaf for outside and title page. John has written about 16½ quaternions and Magnus 8½, besides the three prefixed leaves, and all the initials and rubric. Each page has two long columns upon it, which Torfæus has numbered, but wrongly, missing in one place five, in another two, in another one column in his reckoning.

It was in the course of copying the book, in 1858, that I found out from internal evidence exactly how it had been composed, and was able to correct several blunders which have been made in the accounts given of it. It was clearly begun by John Thordsson with the story of Eirec, for therein, col. 15, p. 35, he says, "He that wrote this book set this story *first* therein because, &c." But how was this to be reconciled with the title-page, which says, "There be herein first poems,"

and with the fact that the poems do now stand there first before the tale of Eirec? Further examination solved this puzzle. On the original plan, John started this tale of Eirec on the reverse of the first leaf of the first quaternion of the original 25 that formed the book leaving, as usual, the obverse blank. When he had gone on to the "end of the Olafs," and Magnus had taken up the pen, the work went on straightforwardly to the last quaternion, upon which the Annals were placed. And now new matter turned up which Magnus wished to include in the book. This new matter, "the poems" and "genealogies," could not be put on a fresh quaternion at the end of the book, because it was intended to continue the Annals from time to time. Moreover, the poems and genealogies dealt with such matter as ought to have found place earlier in the book. Magnus therefore, reckoning the space they would fill, takes a ply of two leaves, and *prefaces* it to the whole volume. Then he begins writing on the top of the first page of the new ply till he has not only filled all his new ply but also the blank obverse (once the outside page of the volume) of the first leaf of quaternion, but close though his writing is (five pages or ten columns of it fill 28 printed pages) he cannot get all his matter in without running over his regular columns on to the nether margin of this last page. He then adds a leaf of vellum as a cover to the beginning of the whole, and on its reverse inscribes the title-page given above. Now we can see why Magnus's hand begins and ends the book. We are also able to contradict the oft-repeated statement that the Flatey Book was begun in 1387 and finished in 1394. The facts are these: on the fifth page of Magnus's new matter, which as we have seen was really the *last* part of the volume written (save a few entries in the Annals), these words occur: "This Olaf " was called after the holy king Olaf Haroldsson, ac- " cording to his own direction. He was king when " this book was written. There were then passed from

" the Incarnation of our Lord Jesus Christ 1,387 years." This date 1387 therefore marks the end, not the beginning, of the gigantic task John Haconsson had set his scribes, the priests John and Magnus. After this date, the Annals in Magnus's hand still go dribbling on for a few years, but they cease in 1394, though there is still a blank page on the last quaternion of the Annals unfilled. Either death or removal seems to have arrested his busy pen.

John Haconsson was not content with an Historical Encyclopædia alone, but wished to have a Corpus of the Icelandic family histories, the *Islendinga Sögur*, and accordingly he had the *Waterhorn* or *Vatshyrnu vellum* transcribed, probably a little later than the *Flatey Book*, but not by the same scribes, for we can see that the fragments left are not in the hand of John or Magnus, and if the earlier lost part of the vellum was by either of them it could not have escaped Arne's keen eye, and he would have put the fact on record in one of his slips. The whole of this noble vellum was destroyed by the fire of 1728 in the University Library, save a part of the end which was then in Arne's hands. In my preface to *Forn-Sögur* (1860, Leipzig), I traced the whole history of this MS. for the first time, identified its various parts, and pointed out its contents.¹

We know nothing of priests John and Magnus, or their life or work, beyond the few lines above in Magnus' own hand. They must have worked with a whole library before them. We know that they had Styrmie's autograph of Swerre's Life, great MS. of Olaf Tryggwason's Saga, a sister text to AM. 61, a big text of Olaf-the-Saint's life, a complete Orkney Saga of our type A, B, or C, besides the stories of the Vineland, Greenland, the Færöe-men (*Færeyinga Saga*), and many smaller scrolls or smaller Sagas probably. Yet, though

¹ In the *Prolegomena* to *Sturlunga Saga*, Oxford, 1878, p. 155, l. 8, from the bottom, for "two minor" read "five minor."

I believe I have had in my hands every scrap of the Old Norse or Icelandic vellum writing existing in Scandinavia, I have never been able to identify a scrap of the material they used, nay more, I never remember having found a line in the well-known hand of either John or Magnus, though it is not probable that the Flatey Book was their first or only work. So great has been the destruction of MSS. Again, there would have seemed great likelihood of the Flatey Book being much copied; it was easy to read and very complete in its contents. Yet, with one exception, there is no vellum transcript of it, and the great book for some 250 years apparently lay unseen. The one exception is A.M. 309 fol., which contains parts of Tryggwasson's Saga, and gives its date thus: "He was then king when "the book was written, according to which this book was "written, when there had passed from the Incarnation "of our Lord Jesus Christ 1,387 years, but there be "now gone at the time when this book is written 1,498 "years." This entry in A.M. 309 was in 1860 black and well-nigh unreadable, whilst the Flatey Book, though a full century older, is still as bright as ever.

About 1498, as near as may be, a great addition was made to the Flatey Book. As it stood there were gaps in the series of Kings' Lives, it did not contain—(a) the Lives of the earliest Kings as known in Heimskringla text, no doubt because no copy could be procured by John Haconsson or his friends, and this gap was never filled; (b), it also lacked all the lives of the Kings of Norway between Saint Olaf and Swerre, between 1035 and 1177, the Lives of Harold Sigurdsson, his son, Magnus Bareleg, Sigurd the Crusader, and the stories of the Gilchrist or Gillung Kings, precisely that set of Lives of Kings which such a MS. as *Morkinskinna* *Hulda* and *Hrokkinskinna* contain (*Hulda* and *Morkinskinna* being older than Flatey Book, and *Hrokkinskinna* later). However, these did not come in the way of the first owner of

Flatey Book, but at last, in the end of the 15th century, the then owner lit upon a MS. of the Morkinskinna type, and, wishing to have it copied, calculated what space it would take, and accordingly resolved to put three quaternions of vellum into his great book. After quaternion 23 he found a possible place for them, for Magnus not having brought Hacon's Saga to the end of quaternion 23, had filled up the last five columns with odd matter, resolving to begin a wholly new subject with quaternion 24. And now the Life of Harold Hardrede was written into the three new quaternions in a coarse 15th century hand, which contrasts with Magnus' beautiful penmanship; it did not fill the space, and accordingly three and a half columns remain blank and unoccupied.

So much of the early writers and owners of the Flatey Book. The last-but-one Icelandic owner has left his name thus on the title page: "This book I, John Finsson, " own by the gift of my lamented father's father, John " Beornsson, whereof proofs can be given; but it was " handed over to me and in that intent given me for my " own by my lamented father, Fin Johnson, himself per- " sonally. In token whereof is my name here under, John " Finsson, with his own hand." This was written about 1630.

From John Finsson it passed to his nephew John Torfason o' Flatey, who, in 1647, gave it to Bp. Bryniulf.

The later owners of Fl., John Finsson and his forebears, belonged to one of the few Icelandic families that can on good authority trace their genealogy without a flaw into the middle ages; his ancestor, Beorn Einarsson, the Jerusalem-pilgrim (*see* vol. ii. 414, a. a. 1406), happens to be one of the persons most frequently named in the later entries in the Flatey Book Annals—once John Haconson is one of Beorn's retinue, and once he is named by him to sit on his behalf in a court of arbitration, which may point to a connexion

between Beorn and the family of John Haconsson, resulting in the transfer of the volume to the family of Beorn.¹

Of its leaving this family there is a tradition that Bishop Bryniulf, the famous collector, offered John Torfason the last owner large sums for the book, which he especially desired, but that John as often refused. However, on taking leave of the bishop, who had been staying with him, John gave it him as a parting gift. The bishop sent it in 1656 as a gift to the King of Denmark, Frederic III., who was then forming a library. We have no means of knowing how the vellum was brought from Vide-dals-tunga to Flatey.

After the MS. reached Denmark, Torfæus had it in hand, and he has not only numbered the columns but added a few marginalia. It was never published till it was taken in hand by the Norwegian parliament which resolved to put it forth in print as one of the chief sources of their history. I copied it all in Copenhagen (1858-64), and Professor Unger had the charge of it through the press in Christiana (1860-68).

Taken all in all the Flatey Book is a monumental work, and it is curious to see that it does not owe its origin or achievement to the cloistered monk to whose historical labours we in other lands are so much behoven, but to a well-born and busy franklin, who took an intelligent and active interest in the history of his country and spent both means and labour to procure the best historical library within his reach. That such a work should

¹ The pedigree runs—Biorn (I.) the Pilgrim (d. c. 1415)—Lady Christin of Waterfrith—Biorn (II.) the Governor of Iceland, slain by the English 1467—Thorlaif, the Governor of Iceland—Biorn (III.)—John—Finn—John—John Torfason his brother's son (the last owner). Their family seats were

chiefly Waterfrith, and Reekholar, and through the last three generations the little isle of Flatey, whence this name. In 1658 at Flatey I was shown a hollow in the earth there as the cell where the two priests wrote the Flatey Book. Of course it was not written there.

have been carried out in a poor country under 66° N. lat. (c. 65° 20') is astonishing. Its importance may be best estimated by the fact that its pages preserve more than half of all we know of the older history of the Orkneys, the Fœroes, Greenland, and Vineland [America]. Indeed, John Haconson and his two scribes seem for some reason, now unknown, to have paid particular attention to gathering up every scrap relating to these neighbour lands of Outer, or Colonial, Scandinavia.

A study of the text of the Flatey Book would form an excellent school of criticism; it represents the latest direct text of a mass of MSS. going back to the earliest days of writing in Iceland. The injuries its text has suffered are indications of the parallel corruptions which other texts, for the study of which we have no materials, have undergone. The verses have especially been mangled in their transit through three centuries or more of oral and literal transmission. No scholar of northern history can turn from this really noble work without a feeling of deep gratitude to franklin John Haconsson and his two faithful and indefatigable scribes John and Magnus the priests.

§ 7. A few words will suffice to tell the history of the present edition. In 1859, I prepared a text of ORKNEY SAGA, with the help of all the materials at Copenhagen, and this text was printed with translations facing it, and it is from this text that the quotations and references are made in my Oxford Icelandic Dictionary. I have marked the pages of this unissued work in the margin of the present one, to facilitate the tracing of these citations.

After 1866, when I came to Oxford, I had to examine Magnus Olafson's "Lexicon Runicum," and found in it more than a hundred citations¹ from a "Iarla Saga,"

¹ Ten thereof (one error and one an *á* for *ey*) fall in the two remaining leaves—so much for the means of identification. Ch. 1 yields the first,

Ch. 95 the last prose citation; the last strophe is from Ch. 98. The copy was evidently defective in *calce*.

which must have contained a fuller and better text than any I had seen, and included several episodes in Earl Rognwald's Life, which all the texts I knew omitted.

But I had no hope of recovering this perfect text. Some time afterwards, I noticed an entry in the Swedish Royal Library Catalogue, No. 39 fol. chart, "*En handskrift på Danska om Orkenöarne*," with a note describing it as a translation of the year 1615. Now any translation or notice of Old Norse or Icelandic MS. before 1630, when the transcribing of vellums on paper set in, is worth looking into, for there is ever the chance of its being drawn from a lost vellum. By the help therefore of the late Sir Thomas Duffus Hardy, it was sent to England, that I might examine it at leisure. It proved to be a translation of the vellum A (represented by AM. 332), made when that MS. was in a more perfect state, and I could prove it, because the lacuna, p. 185, footnote 5, to p. 197, footnote 3, is to the word found both in the fragment 332 and in the Translation.

The book was sent back after I had examined it slightly; but in 1874, in July and August, I worked more carefully through it at Stockholm, copying what I needed.

But further help was at hand. In August of that year I visited the library at Upsala. The *Islandica* were kindly brought out for me to see. I turned over several till I came to a little book in the hand of Magnus Olafsson, and discovered in it several full extracts from the lost *Jarla Saga* (p. 151, fn. 4; 154, fn. 6), from which the *Lexicon Runicum* had got its brief citations. I copied all there was, and had the happiness a few hours later of telling my friend, Professor Carl Säve, that I had discovered a new Icelandic text, the very existence of which was not suspected. Just as I was able to identify Tr. as part of A, so too could I now identify the extracts in the little book I call MO., as well as the citations in *Lexicon Runicum* as part of B, of which the only

surviving portion is now the two leaves marked *b* in this edition.

Considering the amount of new and valuable material that I had thus collected, the Lords Commissioners of Her Majesty's Treasury were pleased, upon the recommendation of the Master of the Rolls, to agree to a proposal that the unissued work then standing in type should be cancelled. Since then, I have wrought out the revised text which is printed in this volume.

§ 8. With regard to the longer MAGNUS SAGA (LL.), we must rely upon AM. 350, a paper copy of the 17th century, taken (as appears from Arne Magnussen's notes) from a lost vellum once in his library called *Bæjar-bók*, from the name of the estate where it had long been preserved. There are paper transcripts from it (as far as regards King Olaf's Saga) in AM. 71, 73, and 76, fol. Up to the time of the fire in 1728, this vellum was in Arne's library, but in the catalogue made three years afterwards it does not appear. The natural inference was to suppose it to have been burnt, but this apparently was not the case. In 1858, Herr Thorsen, then University Librarian at Copenhagen, showed me a sheet of folio MS. of St. Olaf's Life, which was said to have come from a farm in Sealand, where it had been used for some dairy purpose. I compared this fragment with the transcripts of *Bæjar-Bók*, and found such coincidence of mistakes, phrasing, &c. as convinced me that I had before me a fragment of that vellum itself. The MS. must have escaped the fire, but it most probably got lost in the transfer of MSS. which took place afterwards, and so by some accident fell into the hands of Sealand peasants and came to its fate at their hands.

There are two MSS. known as *Bæjar-bók*, both of which contain Olaf's Saga, but with the first, *in folio minore*, from Bæ in Borgarfjord, we have here nothing to do. It is the second, *codex major*, from Bæ in Red-

sand, N.W. of Iceland, which concerns us. Arne describes it thus :—

“ *Bæjar-bók af Rawða-sandi* :—

“ *Olaf's Saga Helga prolixa cum prefatione.*”—

[Paper transcripts AM. 71, 73, 76, fol.]

“ *Magnus Saga Eyja iarla.*”—[Transcript AM. 350.]

Even in Arne's day there was at least one leaf of it missing.

The MS. used for the Short Life of St. Magnus (pp. 281–298), AM. 235 fol., late 14th century vellum, containing many lives of saints, is described in my Preface to *Biskopa Sogor*, 1858, p. 37. As to the Legend of St. Magnus (pp. 299–302), the Sequence of St. Magnus (pp. 303–305), and the Njala (pp. 319–342), the MSS. are cited in the footnotes to pp. 299, 303, 319.

As for Heming's Tale, part of it, the beginning, is found in AM. 65, fol., 326a, 4to., paper copies of a vellum which I believe was one of the *Codd. Acad.* The latter part is found in Hawk's Book, AM. 544, of year c. 1310, in Lawman Hawk's own hand, but there is a lacuna between these two fragments. A leaf of Hawk's Book (still extant in Asgeirs copy) has dropped out since Arne's time (see p. 367n.) This lacuna is filled up partly from *Hrokkinskinna* (365 n. 2), a 15th century MS. of the Kings' Lives (*Proleg.* 159). The remaining piece is supplied only in a paper MS., and I have given it here in italics (p. 365), though I believe it to be a forgery and utterly worthless. In Flatey Book, in the third hand, there is an indifferent copy of the early part of this tale, ending abruptly half-way through a sentence. It is, however, upon this MS. that the Rímur of Heming are based. It winds the story up briefly after Fl. ends. There are now paper MSS. in Iceland of this tale, drawn from the Flatey Book and the Rímur. An edition of the tale in this shape was issued in 1855–6 by Thorkelson. The Heming's Rímur are contained only in the great MS. of Rímur AM. 604, written early in the sixteenth century.

§ 9. The facsimiles in this volume are:—

(1.) A whole page, in the hand of John Thordsson, with illuminations by Magnus Thorhallson, from the Flatey Book. There are good facsimiles of John Thordsson's hand in the "Antiquitates Americanae," and Rafn's "Færeyinga Saga." The old edition of 1780 gives rough facsimiles of B, C, and S.L.¹ Tab. IV. in that edition denotes a fragment of St. Olaf's Saga, in AM. 325, which the 1780 edition used in lieu of pp. 1-16, l. 19, of the present edition.

(2.) An example of C. The piece given in facsimile belongs to Chapters 59 and 60 of the Orkneyinga Saga. It is printed on pages 86-89 of this edition.

(3.) An example of the hand of Magnus Thorhallson from the Flatey Book. Owing to the shrinkage of the vellum, it does not quite do justice to the beauty of his writing. The piece given in facsimile belongs to Chapter 93 of the Orkneyinga Saga. It is printed on pages 167-169 of this edition.

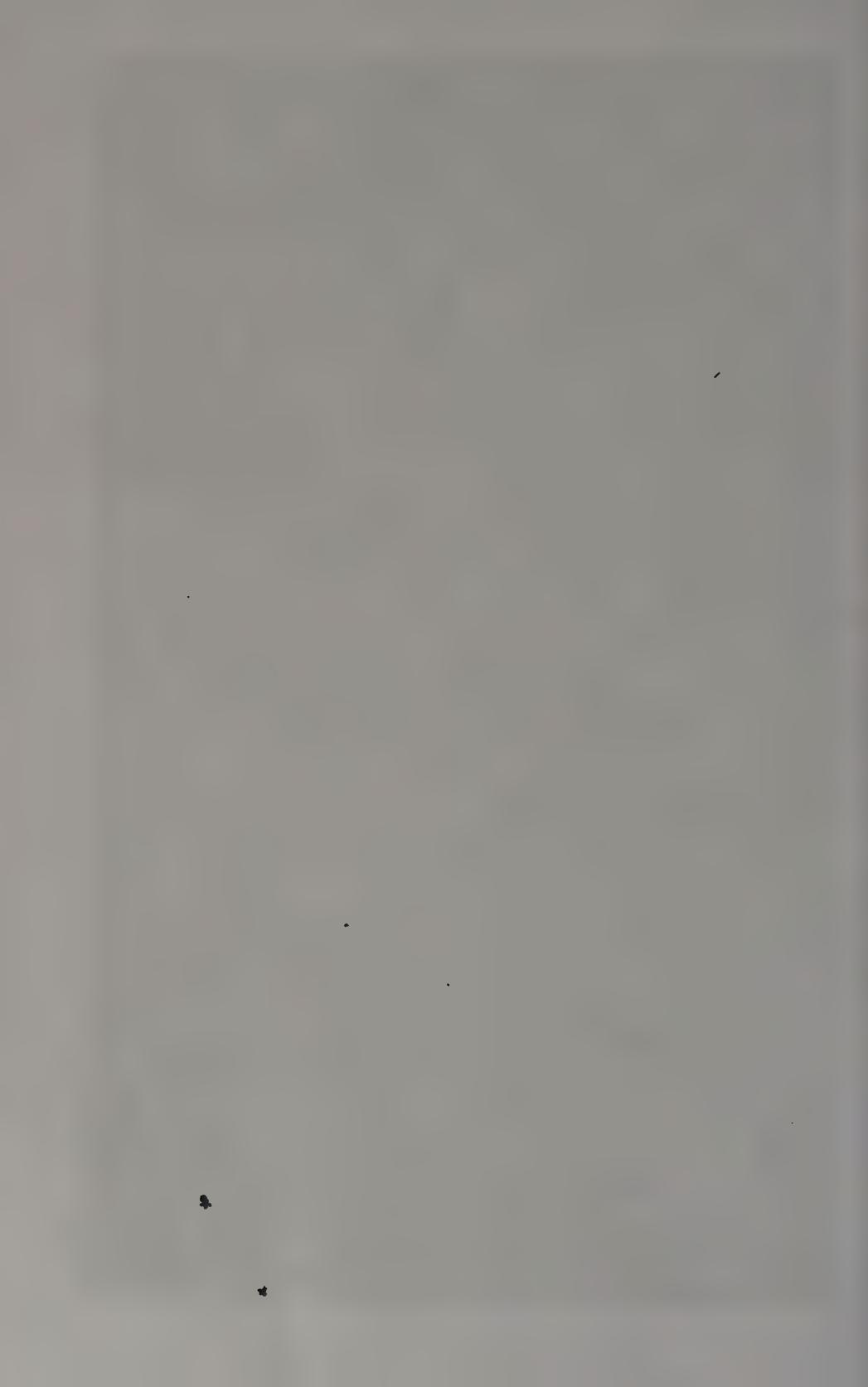
(4.) An example of B, of which two leaves only remain. The piece given in facsimile belongs to Chapters 34 and 35. It is printed on page 53, line 13, to 54, l. 3, of this edition, chemitypied by M. Magnus-Petersen.

§ 10. It will be seen that for the production of this, the first complete text of the valuable Orkney Saga printed, all the five great libraries (p. xviii) have contributed good help, but in particular the collections of Upsala and Stockholm have yielded new and rich material hitherto completely unworked. While feeling grateful to all those who have permitted me to make use of their stores for the purposes of this edition, I owe a special debt to Messrs. Klemming and Styffe, whose untiring good offices I shall not easily forget. I have also a grateful remembrance of my young and learned friend, Dr. Gustave Cederschiold, now master of the Ladies' Institute, Gothenborg.

¹ See Proleg., p. xxxvii.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

cep̄ð hea drosdum su. x. 3. hea má stend a galdrum hér i hellnu vestre þi spán su
huanu voda ó spánðu hær hedna r pengu s unik þe heimini opp i þar
en en se eð bigdu þær klappu saman r vodn i bardaga s. þ heit vod
væð i þjóðu lðr m̄l at likm̄ eð mært óðerþ pa kú. q.v. Von ek uta spá
m̄ðiðræst tekniðræst þóttu þóttu m̄gr op mædi wenlunde houmpurð þu eni
var at vor væn hæð tuedum þjóðsl vatn tok vell at hylja óðri eringr.
cep̄ð si faglun su vestre þi spán r pengu s aðrum umskum r lagu s þeia daga vni
gloði s at su heppu allmikið vðs r lagði wer at se m̄ði hraða slippu. þa hū. s.
at ek ei hríðr i hreði klappu vanaðrengr r hraða suðr s fneðrið barði fneðriðgar
laestr ði hevur ná ek hært hæta hamleðr eð þe neðan vinni s suart et
fundiðs með honum princi. Þri s vondu si faglun s bentu tot at incepa sun
ðu alþingegen býr. þa hū óðri. Hapti holtonir lögoða hū. s m̄sod destru m̄n sun
ðu laestrur fneðri. Sun degrir m̄r heig eð ríkhnæði vinni engimathr ne hib ne
vildar heita hæfli glesstu hlann at næsta sunndu. r eð si bentu at sunndum hū. s.
Aðræð hef volldu fyrndi veðr sunndu s m̄weldu we heri os. at heina aust
rein skorði plausið óðu v ar gima vani bart r spánum entre rekr suart at sun
ðu sunndus s miða faglun si ligldu r gegnum næsta sunndu r tot þa at hægjar veðr
r ha eð ha bar ce sunndum ha skaldra curddi vugði s þoumeni. J. ur. G. Þapu
ligldu s in þar s m̄selað en se. x. 3. lagði cep̄ð s sunndu r sunndu m̄r óð at
enid hendi nu umþr ferklini r gret hrit s hepidi gudipuru óðrðan kom. J. leit
ha orða faglun si faglun si a heip r fleppndu hrit flicca m̄r ferkli. þa hū. s.
Læton vilur en laukla langr ræt a vðr pogru m̄o m̄r leit ar hraða sema norðe
ar enu heue tut en m̄r sunndu hraði vðr með barði enu vðr þær annað
hæk r dag broki. vðr eðr eðr s ya hæf r þóðr en si kæð sunnd þar eðr s. laigr
r næru ferdin en r vilið eðr eðr s. lað þau veg óðrð partit at a logður logn mi
hik þori r belogur r lað si næf eðr s. klappu r þær s. sunnd s. lait. s. G. eni mægin
at ap. lundu þokum hoda m̄r opp r leitundu s. lait si tæwt eni r óð si sa r eð
saðna r astur sunnd ha vðr hæpnu annan enu sunnd si. N. s. m̄k r eðr s. sunnd
eng en vðr hæp s m̄r vðr sunnd hæf eðr hæpna er hingar. hða eðr s. hæf
deindu en þau skup s m̄kai s. hæfni r at sia en þar eðr annar domindu hæf

Among such pleasant memories I have one regret; it is that my old friend and fellow helper, Captain F. W. L. Thomas, of the Scottish survey, has not lived long enough to see the present edition save in sheets; to him I owe several geographical corrections which I feel it a pious duty to record here.¹ He identified

¹ Extract from letter of Captain Thomas, illustrating points connected with the Western Isles and Orkneys. "As a worn-out old sailor (and surveyor) I feel much interest in the antiquities and history of the scene of my former labour and peril which accident has mostly confined to the northern and western isles of Scotland. There appear to be two accounts of the stormy voyage of 1302 in your Sturl. Saga. In Gufmund's Saga the ship is driven southwards to the Sudreysar, and comes to the islands called *Hirtir*. This is the Gaelic name of St. Kilda, i.e., h-Iarl-tir = the West Land. This will be the earliest notice of that name; the next is in Fordun (Hirth). One of the groups of islets which bears the general name of St. Kilda is called Soa = Sauð-ey, Sheep Isle. This is an interesting fact, for neither in Shetland nor the Orkneys (nor in Faroe Is.) is there Sauð-ey; the Sheep Isle there is always Fara = Fær-ey. There are many Soa, Soay, in the Hebrides. In Hrafn's Saga the voyage of 1302 is in much greater detail, but with evident omission. Here the ship is driven so far to the southward that they see 'Irish sea-fowl.' The reference must be to gannets and fulmars (*fjilmá*) which breed in St. Kilda. At

" last they reach Scotland and arrive at 'Stauri,' i.e., the Staer of Assynt, near which there are many good harbours. Leaving Edderachyllis they have a southerly storm, and apparently drift before it, when in the night they meet with a roaring sea. The bishop is called, who brings up relic and prays. . . . The broken water was on the Nun bank, which lies 15 or 20 miles to the north of Cape Wrath. They make sail on a wind under eitt reefs. Then comes a gap in the log. They are evidently beating about for some time, and the wind has shifted to the northward; they see land ahead, which they suppose to be the Sudreyar, run for it on the chance of finding an opening, and succeed in getting into a haven in Sandey. There is but one Sandey (Sandarey) in the Outer Hebrides lying south of Barra; but the north part of the North Uist is called Sand (Sandar), and as it is a fertile district it is much more likely to have been the residence of King Olaf. There is an invented tradition to the effect that Lord Macaulay (Mac Amlaibh = Olafson) descended from this Olaf, but I do not believe it. Four hundred years later there was the same sort of disturbance concerning ground dues.

Myrkua-fjord, p. 211, l. 12, with Linne Dubh, now Loch Linne in Argyllshire; Dungal's-gnípa with Duncansby Head; Sanduik with the Sandwich in Dear-ness Hrossesy; Ey-in-Helga with Eynhallow, omitted in my list of places; Hauga-heiðr, a mistake for Hauga-eið, or better Haugs-eið (otherwise we cannot account for the *a*), with Hoxa; "Hirtir," in the Index to Sturlunga, ii., p. 407, b, has to be put right according to the letter printed in footnote.

In identifying place-names in Norway I have drawn much help from Munch's Geography of Ancient Norway, 1849, and from the running footnotes to his "History of the Norse People."

In the Index of Places I entered Narbon as Narbonne in France, with a query, thinking that possibly the sequence of the verses might have been disturbed, the Saga following suit, and that they should stand thus: (1) the passing of the strait, (2) stay at Narbonne, (3) fighting the Dromond. Upon closer examination, I find that this theory is untenable. Sir G. Dasent has, I believe, hit upon the right place—R. Narbon and Bilbao in the north of Spain.

G. V.

"I identify 'Lioltlif' of the
"Orkneyinga Saga as the epony-
"mus of the Macleods; and the
"Thorkel Thormodsson who was
"slain in 1233 (Hakon's Saga) as
"his grandson. The clan Macleod
"formed two branches; the clan
"Thorkel and the clan Thormod.
"Thormod Thorkelsson fled from
"Lewis in 1234, when he left be-
"hind wife, men, and goods, which
"shows he was a resident. This
"same Thormod escaped in 1233
"in a boat to *Hatar Shet*, which I
"take to be a misreading of *Aber-*
"cros, the modern Applecross.
"The first Macleod (of Lewis?)
"in Scottish record is a *Torkyll* in

"1843 . . . I have taken the
"whole of the names of farms in
"Lewis, and shown that the Scan-
"dinavian names are in proportion
"to Gaelic names as 4 : 1. And
"more, that probably no Gaelic
"name is ancient, but that they
"may have been applied to farms
"which have been brought under
"cultivation since the 13th century.
"I am certain the same propor-
"tion would apply to Skye, and if
"it does not apply to Mull and
"Islay, it is because the land and
"climate being better, greater pro-
"gress has been made with agri-
"culture [there]." See Proc.
Antiq. Scot. Vol. XI.

List of Metaphors, Names, and Epithets in the Verses.

The verses of the first 65 chapters of this Saga (up to the year 1184) have all been given in the *Corpus Posticum Boreale*, thus—

[Ch. 7.] See Corp. Post. Bor., Bk. v., § 1, No. 38.

[Ch. 8.] Earl Einar. See Bk. v., § 2, 1-5.

[Ch. 21.] See C. P. B., vol. i., 185.

[Chs. 22-38.] See C. P. B., ii., 198-197.

[Ch. 38.] See C. P. B., Bk. v., No. 42.

[Ch. 51.] See C. P. B., ii., 164, No. 8.

[Ch. 44.] See C. P. B., ii., 245.

[Ch. 45.] See C. P. B., ii., 248.

[Ch. 61.] See C. P. B., ii., 267.

[Ch. 63.] See C. P. B., ii., 276.

[Ch. 64.] See C. P. B., ii., 276.

[Ch. 65.] See C. P. B., Bk. v., No. 49.

Of following (of the years 1186-1154) strophes numbered 1-43, seven (Nos. 4, 5, 9, 35, 40, 41, 48) have also been given, and are consequently not included in this list, viz.:—

Ch. 82. See C. P. B., i., 400.

Ch. 83. See C. P. B., ii., 276 (two strophes).

Ch. 89. No. 1. C. P. B., i., Bk. v., No. 58.

Ch. 95. (pp. 178-6), C. P. B., i., Bk. v., No. 54.

Ch. 96. C. P. B., ii., 276, 277 (two strophes).

Ch. 108. C. P. B., ii., 277.

This list covers the remaining verses of the years 1186-54, mostly by Earl Rognvald and his companions; they are cited by the verse in running numbers—

Ch. 76 : Strophes 1-8.

[Ch. 82-83 : Strophes 4-5. See C. P. B.]

Ch. 89 : Strophes 6-8.

[Ch. 89 : Strophe 9. See C. P. B.]

Ch. 89 : Strophes 10-15.

Ch. 91 : Strophes 16-19.

Ch. 93 : Strophes 20-29.

Ch. 94 : Strophes 30-34.

[Ch. 95 : Strophe 35. See C. P. B.]

Ch. 95 : Strophes 36-40.

[Ch. 96 : Strophes 40-41. See C. P. B.]

Ch. 98 : Strophe 42.

I.—Metaphors, Complex.

(The first numeral refers to the number of strophes, starting from the verse of Ch. 76. as No. 1 and 2.)

King ; Prince, lofta holl-virn, 27 ; grun-dar-vördi, 13 ; sigr-freyr, 18.

Lady ; Princess :

(metaphor drawn from linen, bracelet, embroidery) hlað-grund, 30 ; alin-driftar hlað-nipt, 21 ; borda-skogul, 24 ; bauga-stalls [hand's] brima [gold'e] Bl, 20 ; nám-díks lind, 33 ; fley-rangi [sea's] . . . sal-teigar [?] Hlin, 26 ; hör-skorð, 26 ; fall-rifs fægi bella, 24 ; Silki-Sif, 11.

(from hacking) hauk-vallar skorð, 17. (from wine-serving) vin-eik, 23.

Warrior :

(as battener of the wolf or carrion birds) varg-ætiandi, 3 ; folk-starra fáfir, 33.

(as weapon-wielder) brands valldan-dar, 3 ; ör-lundr, 11 ; ör-beiðandi, 13 ; stála-Biarki, 18 ; flain-lundr, 39 ; hior-peys [battle's] herdin, 38 ; Yggs él-sterir, 18 ; eggja skyfir, 15.

(as gold giver) ogis blik-ruðr, 18 ; sunds-logs sveigir, 27.

(as sailor) hiluns-hleypi-akíða him-bendr, 14 ; unn-vigge-runnr, 18.

Gold:

(as serpent's lair) orm-vangr, 1 ; linna-brá, 6.
 (as Frode's meal) Fróða-meldr, 17.
 (as giant's speech) hellis-gauta gló-rodd, 6.
 (as sea-fire) alin-drift, 21 ; ægis-blik, 18 ; sunda-log, 27.
 (as bracelet) bauga-stallis [hand's] bríml, 20.
Ring, linna-brðar [gold's] tangar [hand's] hangi, 6.
Gem, fæll-rif, 24.
Battle, sverð-nvarmr, 29 ; víg-hlið, 25 ; nadd-regn, 31.
Sword, blóð-kerti, 12 ; Svolnis [Woden's] alþr-vöndr, 13 ; boðvar-ikulli, 13 ; . . . eldr (?), 1 (p. 123).
Skip (as steed of ocean), brims [emend.]-vigg, 8 ; unn-vigg, 18 ; ál-vangs marr, 8 ; súð-marr, 26 ; húna-hestr, 26 ; sunds

Skip—cont.

hestr, 27 ; hunnus eykr, 11 ; huanz-hleypi-skíð, 14 ; bartá-skær, 38.
Sea, stafn-völlr, 8 ; ál-vangr, 8 ; hval-frón, 18 ; Rán-heimr, 18 ; iarðar-men, 29.
Heavens, solar-mastr, 20.
Hand :
 (as gold- or gem-decked) linna-brðrar töng, 6 ; bauga-stallir, 20 ; fiall-rifs [gem's] fægi [land], 24.
 (as hawk's perch) riúpa-ginnungs [hawk's] galgi, 6 ; gugl-fellis [hawk's] laut, 6 ; hank-völlr, 17.
Poetry (as Woden's drink), Grimnis sylgr, 6 ; Gauts gialfr, 10.
Winter, heiðar-pvenga [snake's] sút, 36.
Abomination, guð-bón, 49.
Giants, hellis-gautar, 6.
Straits of Gibraltar (as Woden's Sound), svíðris-sund [svíðrir = Norvi = Woden], 25.

II.—Simple Denominations.

King, Earl, all-valdr, 12 ; buðlungr, 12 ; fylkir, 15 ; hildingr, 15.
Lady, Princess, bráfr, 18, 19 ; fióð, 23 ; avanni, 35 ; víf, 17, 23, 28.
Gentlemen, Nobles, gætingar, 42.
Henchmen, guards, drengir, 10, 31 ; ferð, 31, 38 ; firar, 10 ; greppar, 48 ; líðnar, 42 ; loftar, 27 ; rekkar, 15 ; seggir, 12, 24 ; sveit, 7 ; old, 21.
Cowards, Stuggards, Evil Men, dolgar, 3 ; heim-dragi, 35 ; hrókr, 39 ; kauði, 38 ; lókr, 38 ; slangi, 15 ; pembi-príótr, 37.
Battle, bōð, 18 ; styrr, 34.
Sword, skíðmi, 31.
Missile, slög, 24.
Shield, rönd, 34.
Sea, Waves, gímfr, 10 ; hrönn, 7, 16 ; lögr, 29 ; unnir, 11 ; vágur, 33 ; ægir, 13.

Ship, fley, 24 ; flauast, 27 ; jöt, 37 ; smekkja, 36.
Mast, laukr, 16.
Horse, cykr, 11 ; marr, 26 ; skerr, 33 ; vigg, 8, 18.
Snake, linni, 6.
Land, Earth, frón, 18 ; fægi [Gaelic word], 24.
Tree, línd, 33.
The Gods :
 (Woden) Grimnir, 6 ; Gautr, 10 ; Yggr, 12 ; Svolnr, 13 ; Sviðrir, 28.
 (other gods) Freyr, 13 ; Alfr, 14 ; Baldr, 14.
Godesses, Hlin, 26 ; Rán, 18 ; Sif, 11 ; Skogul, 24.
Heves, Biarki, 15.

III.—*Epithets.*

<i>King, Earl, fó-mildr,</i> 13; <i>hraustr,</i> 22; <i>þgo-sterkr,</i> 33; <i>rik-lundáðr,</i> 37; <i>snar-lyndr,</i> 7.	<i>Ship, fagr,</i> 29; <i>halli gímet,</i> 27; <i>úrige,</i> 8; <i>dokkr</i> [of the Dromund], 32.
<i>Lady,</i> <i>mitt-góð,</i> 28; <i>horsk,</i> 20; <i>hvít,</i> 21; 26; <i>horund-miúk,</i> 33; <i>þróð,</i> 36; <i>rökk,</i> 18; <i>snotr,</i> 36; <i>svinn,</i> 17, 19; <i>vel-skúfuð,</i> 17.	<i>Skip's Prow, punnr,</i> 33.
<i>Gentleman, Warrior,</i> <i>eljun-frækn,</i> 21; <i>str,</i> 24; <i>snarr,</i> 32.	<i>Sword, snarp,</i> 31.
<i>Weaking, Coward,</i> <i>veykr,</i> 38.	<i>Bird of Prey, át-giarn,</i> 17.
<i>Sea, Waves,</i> <i>laufri-faldim,</i> 16.	<i>Wine, it hreina,</i> 21.
	<i>Ring, hamri kringdr,</i> 6.
	<i>Hair of a Woman, guft sem silki,</i> 17.
	<i>Africans, blár,</i> 22; <i>lítir,</i> 31.

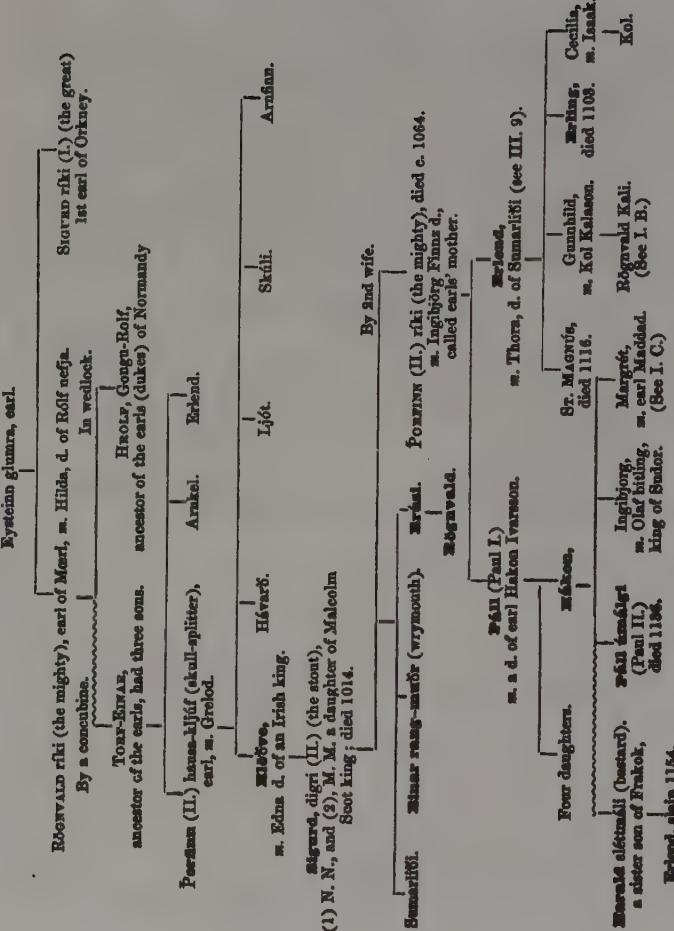
Later Emendations to Verses.

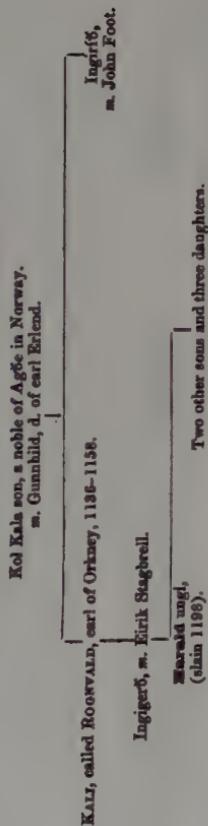
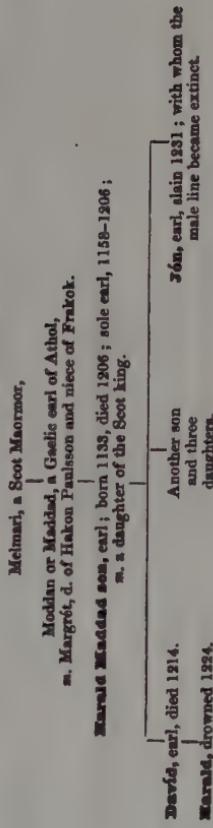
Strophe 6, read *ginnung.*
 — 7, for *eik* read *eyk.*
 — 13, read *pó* at *ör-beiðandi* *reið*:
 (subjunctive) *boðvar iokla, though he*
 brandish his sword.
 — 15, read *þó-vandr.*
 — 16, for *var* read *er.*
 — 17, for *flestu* read *flestra.*
 — 21, for *hvitt* read *hvít.*

Strophe 21, for *hun hreina* read *et hreina.*
 — 25, for *út á Spáni* read *vestr á*
 Spáni.
 Strophe 25, for *væn-hliðð* read *vig-hliðð.*
 — 25, for *hvít* at *read hvitri.*
 — 28, for *snart* read *snarr.*
 — 29, read *út fyr Spáni.*
 — 33, for *panna ver* read *pann vil.*
 — 36, for *tellr* read *fell.*

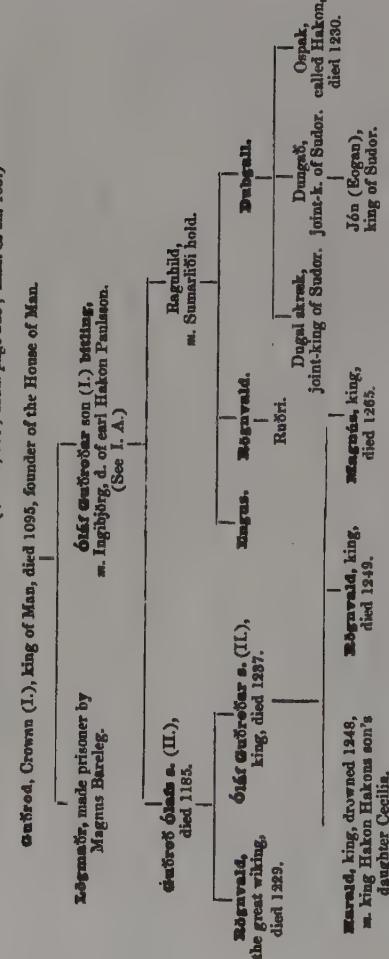
GENEALOGIES. (L. A.)

A.—The Norse Line, or the Men of *Nari Regnvald*.

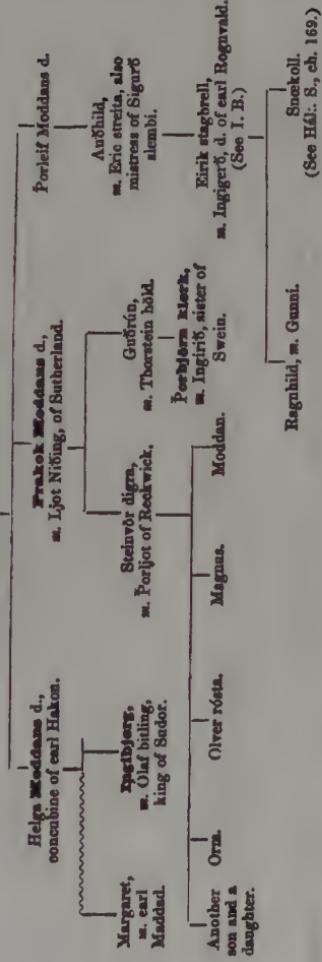
B.—The **Wesse** line on the **distant side** (the **Agde** line).C.—The **Wesse-Athol** line (the Athol line).

II. KINGS OR SMOR AND MAN. (Ch. 56, 110; Add. page 225; Hat. & ch. 163.)

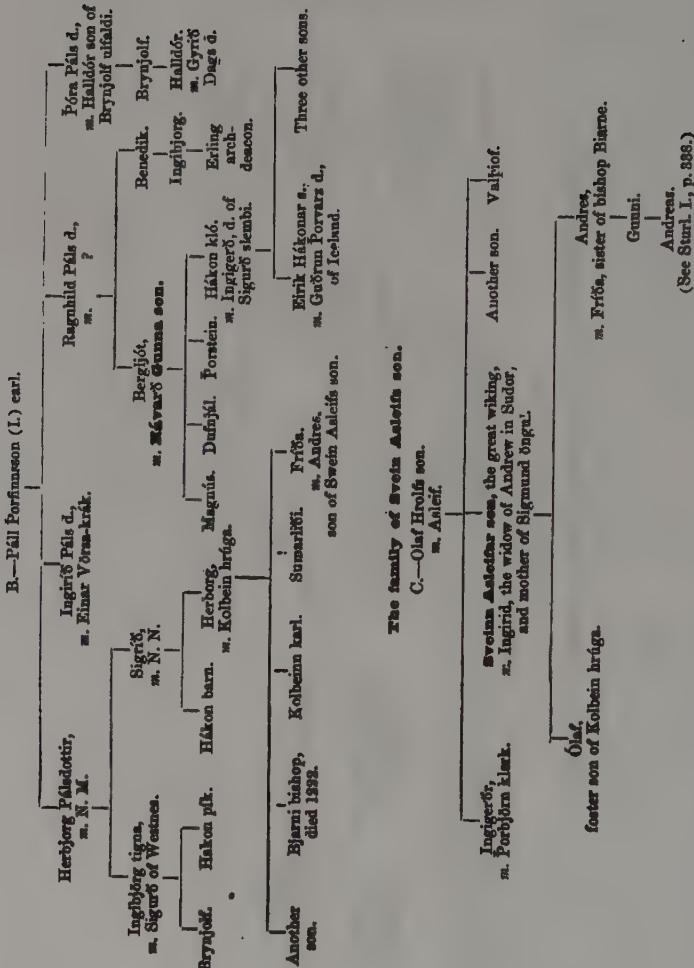

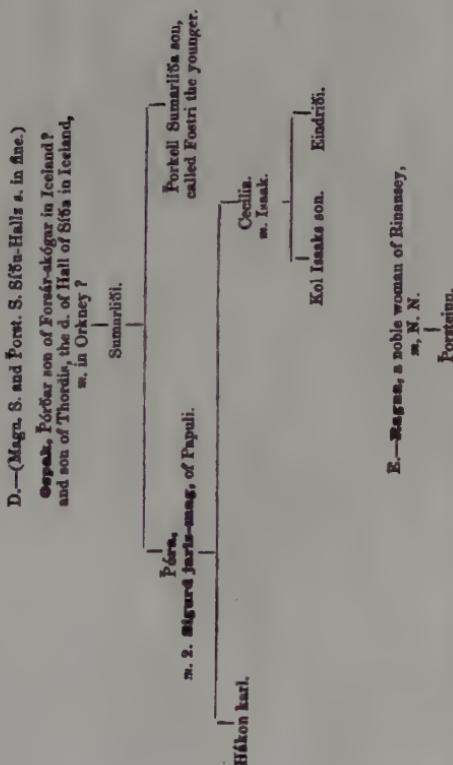
III. GENEALOGIES OF families of Nobles, or "Good Men," in the Orkneys (chs. 57-59).

A.—Modian, a namesake in Caithness.

GENEALOGIES. (III. B, C.)

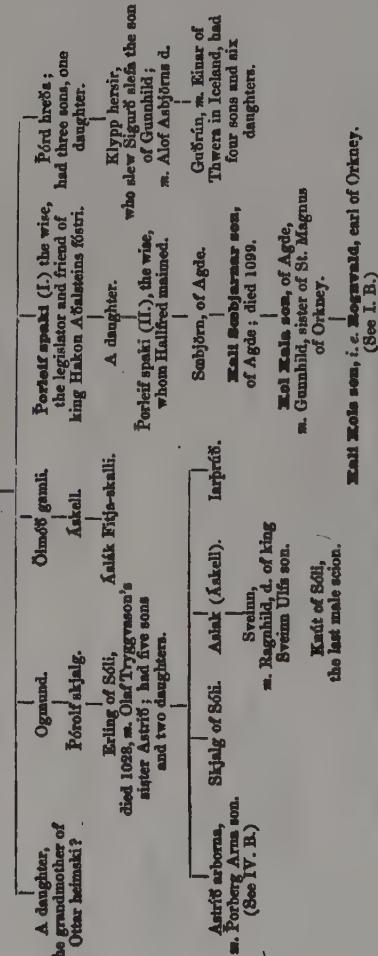

IV.—Norse Houses CONNECTED WITH THE ORKNEYS.

A.—The family of ~~Merde~~, ~~Merde~~ (i.e. of Hordaland in Western Norway (Olaf Tryggvæ. S. ch. 143; Þorðar S., ed. 1860, ch. 2; Orkn. S. ch. 44, p. 68; sp. Hynduljóð).

KRISTJÁN HORDÁ-KARI (son of Klippur), lived about 900.

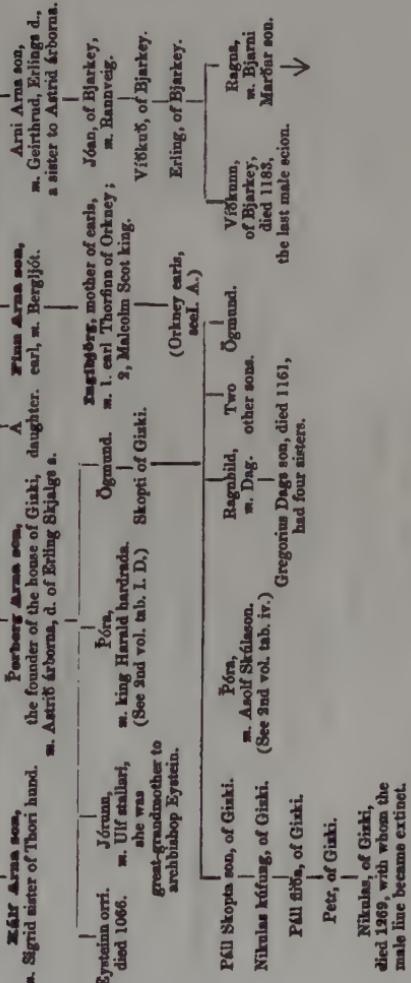

B.—The Arnaræfingar, also called Arnarænge,

(Fagr., ch. 215; Eyr., ch. 65.)

Arnaræð, earl in Norway,
slain in the battle of the Jomsvikings.

Arsa.

C.—THE FAMILY OF ~~STÅLDE~~, ERING SKAFTI.

~~Hákon ríki~~ (the mighty), earl of Haðde.

Regnildi, m. earl Ellif.

Orna ~~Stålt~~ sesn., Norse earl,

m. Sigfrid, d. of Finn Arna son.

Björn Orms d.,

m. Svein, the grandson of Eriulf of Gerde.

Kyrnius Orm, of Starfla in Sogn,

m. Regnildi, d. of Steinaki Steinars son of Gauhland.

Gauhland dreg.

Erling ~~Stålt~~, later earl,
m. Christine, d. of king Sigurd the Crusader.
(See 2nd vol. I. E.)

Magnús, king of Norway.
(See 2nd vol. I. E.)

D.—THE FAMILY OF UPPLAND.

Ivar hvit, a Norse noble of Uppland, a daughter's son of Háton earl of Haðde.

~~Hákon Frøys~~ sesn., Norse earl,

m. Regnildi, d. of king Magnus the Good.

A daughter,
m. earl Pål [_{Ulf}] of Ørstaney.
(See I. A.)

Sunniva.

Hákon Norræni,

m. Regnildi, d. of king Erik Góði, of Denmark.

Erik spaki, or lamb king of Denmark (See 2nd vol. V. B.).

GENEALOGIES. (IV. E, F.)

Li

E.—THE HOUSE OF SKOGA-TOSTI, OR SWEDEN.
Tosti, called Skogha-Tosti, a Swedish earl or noble.

Ulf earl.
Rögavald Ulf's son, earl of West-Gaustland,
m. Ingibjör, a sister of king Olaf Tryggvason.

Ulf.

Sigríðr storrða (the proud) queen, the stepmother to king Canute;
m. 1. king Eric of Upsala;
2. king Swain tjänakegg of Denmark.
In her marriage.

Erlif, earl.

Olef king of Sweden.
(See 2nd vol. VI. A.)

Holmfrid,

m. earl Svein of Norway.

F.—THE EARLS OF HLADE, NORWAY.

HLAD (L.) Gríðarð's son, earl, m. Alop d. of king Harold Fairhair.

Alop.

HLAD (Sigurd, Sigfrid), earl of Hlaðe,
the friend and counsellor of king Halton Athalensis fostrí,
m. Bergiljot, d. of earl Thorri of Mori and of Alop
the d. of king Harold Fairhair.

MAGNUS (II.) ríki (the great), earl of Hlaðe,
sole ruler of Norway, 976-995;

m. Thora Skaga d., by whom he had four sons and two daughters.

Eirik Hákonar b., earl,
died 1023; m. Gyða,
a sister of king Canute.

Hakon earl, dethroned 1039;

m. Gunnhild, a niece of
king Canute. (1) her cousin king Olaf of Sweden;
(2) king Svein Ulfss son of Denmark.

Bothild.

SYKNA, earl, m. Holmfrid
d. of Erik Siggræsi,
king of Sweden.
BERGIÐR,
m. Einar Tambrar-
skelmi.

REGNBILDI,
m. earl Elif.

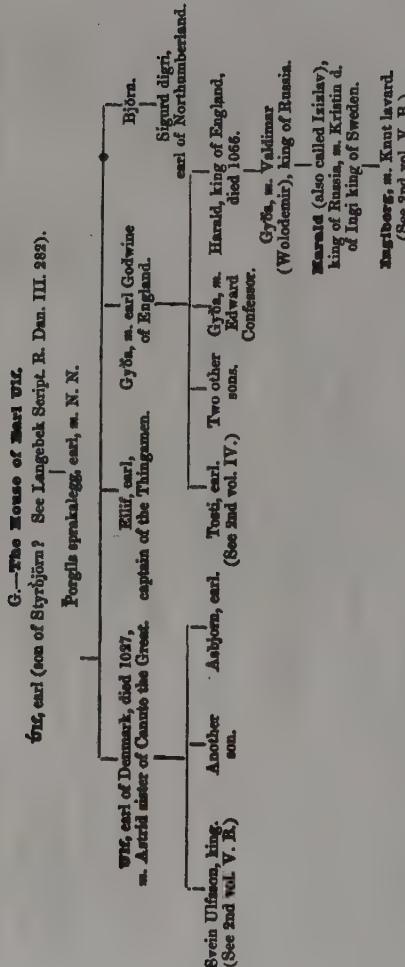
ORM, earl,
m. Sigrid d. of
Gunnhild, earl Finn Arna son.
(See IV. D.)

GUNNHILD,
m. Regnbild d. of king
Magnus the Good of
Norway. (See IV. D.)

GJÓÐARÐ, earl.

Ranvreig,
ancestress of
archbishop
Eystein.

REGNBILDI,
m. earl, N.N.;
m. Ivar hviti,
a Norse baron.

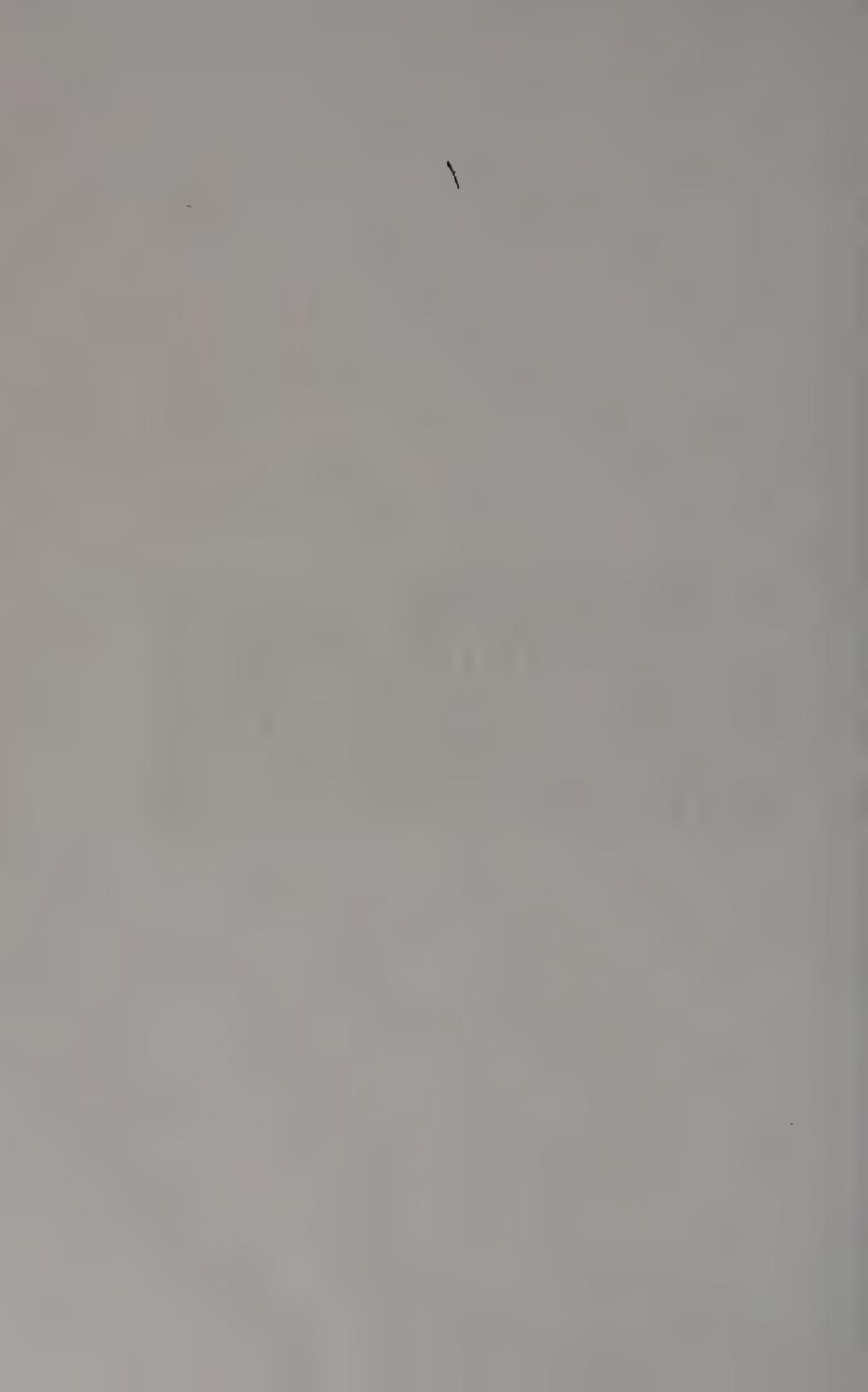

OLAF HRÍFI, a sea king, and king of Dublin, founder of the Norse empire in the west;
 m. And dýjanþing d. of Ketil Flatnef, a Norse chief (*Landsnámsbók*).

Persóna rauð, king,				
m. Þorvald d. of Eyrind Easterling.				
Groð, m. N. M.	Persóna,	Alf,	Fornild,	Óð,
	m. Kol of the Dales;	m. great-	m. Eystein	Vigfis,
Greind,	had great issue in the	issue in	m. Hallstein góði,	w. in Iceland.
m. earl Fornam skuli-	Dales, Iceland.	Alikeon,		
splitter. (See I. A.)	Iceland.	Iceland.		
Hosend		Fornild surt,		Oleif fallan,
by Conchubine, Mel-		the wife.		m. Alitís Barøysha,
cows, Irish princesses.				had one son and four
Olaf Peacock.				daughters.
				Póra, m. Thorgrím Godi.
				Særrí Groð, d. 1031.
Persóna, born 978, died 1026.				
Gellir, born 1008, died 1073.				
				Porgils (crowned),
				m. Þoreid Hall o' Side's d.
				Æri the Historian, died 1148.

först auste b næg s regia n: fū hū tðmði.

Ik. R. f. v. plétt f. papeyrat hñag meiri z Þ. laedat. z vñ f. mal
mána er tñ hñf enñ hñr vñs mñsoláttur z besto mñs Þ. aðen. (l. 17)
þ. mðgñu nñ mñok hñndaudi. Opt. f. lagði. p. l. und. hñk allart oðra z mñli
þo engi in þ. mñða. Smeðidip z vardo tuomu þsi tifða aðslit. Þ. næg
z förti of tñ hñn meisti tháði ept. f. l. þó z þogar tñylton hefna til
z him gefi. to t. Þ. hñ. ígra cimá zv. f. m. v. suesn ulff. è pa. hñr
8. l. 17d raka sit + tñ ip. danniker. Tíma tuma hñ mñc hñr sig. f. fren
di of tñ. z gap. of tñ halfran næg. fr. v. hñðir tegar. næg enñ vere pa
buðu þr. ip. leidang ap. gllu næg z ætluðun fidei. t. danniker. Þ. è þr
lagr. i. let eyuu vñru. u. langstup ihépnina = at örun of tñ. Gekkom

ORKNEYÍNGA SAGA.¹

FORNJÓTR hefir konúngt heitið; hann ræð fyrir þeim A.D. löndum,² er kölluð eru Finnland ok Kvenland; þat er Mytical. fyrir austan hafsbota þann er gengr í norðr³ til móts við Gandvík; þat kölluð var Helsíngjabotn. Fornjótr átti þrjá sonu, hét einn Hlér, er vár köllum Ægi, annarr Logi, þriði Kári; hann var faðir Frosta, fóður Snæs hins gamla; hans son hét Þorri, hann átti tvá sonu, hét annarr Nórr en annarr Górr; dóttir hans hét Gói. Þorri var blótmaðr mikill, hann hafði blót á hverju ári at miðjum vetrí; þat kölluðu þeir Þorra-blót; af því tók mánaðirinn heiti. Þat var tíðenda einn vetr at Þorra-blóti, at Gói hvarf í brott ok var hennar leita farit, ok fanst hon eigi. Ok er sá mánaðr leið, lét Þorri fá at blóti, ok blóta til þess, at þeir yrði vissir hvar Gói væri niðr komin; þat kölluðu þeir Gói-blót. Einskis urðu þeir vísir um hana at heldr. Fjórum vetrum síðarr strengdu þeir bræðr heit at þeir skyldu hennar leita; ok skipta svá leitinni, at Nórr skyldi leita um löndin en Górr skyldi leita um útsaker ok eyjar, ok fór hann á skipum. Hvárr-tveggi þeirra bræðra var fjölmennr. Hélt Górr skipum sínum út eptir hafsbotn- 4.

¹ The text as far as ch. 2, note 1, is taken from the Fl. The Fl. here uses the title, "Fundinn Noregr," Norway Found, by which name these introductory chapters are frequently cited in modern writers. But in the Danish Translation no such title is found.

² þeim löndum . . .] thus in accord-

ance with the Translation, Fornjötter "de lande" som nu kaldis, etc.; instead of which Fl. reads, hann ræð fyrir Jótlandi er kallað Finnland ok Kvenland, "Jótlandi" being a misreading for "þín löum."

³ í norðr] add. Tr.: norden op til Gandvik.

Mythical. um ok svá í Allans-haf. Siðan kannar hann viða Svía-sker ok allar eyjar [þær] er liggja í Eystra-salti; eptir þat í Gauta-sker ok þaðan til Danmerkr ok kannar þar allar eyjar; hann fann þar frændr sína, þá er komnir vóru af Hlæ hinum gamla ór Hlæsey, ok helt hann þá enn fram ferðinni ok spyrr ekki til systur sinnar. En Nórr, bróðir hans, beið þess er snjó lagði á heiðar ok skíðfæri gjörði gott. Eptir þat fór hann af Kvenlandi ok fyrir innan hafssbotninn ok kvómu þar en þeir menn vóru er Lappir heita, þat er á bak Finnmark. En Lappir vildu banna þeim yfirsýr ok tókst þar bardagi; ok sá krapti ok fjölkynni fylgdi þeim Nór, at úvinir þeirra urðu at gjalti þegar þeir heyrðu heróp ok sá vápnum brugðit, ok lögðu Lappir á flóttu. En Nórr fór þaðan vestr á Kjölu ok var lengi títi, ok svá at þeir vissu ekki til manna, ok skutu dýr ok fugla til matar sér; fóru þar til er vötn hnigu til vestrættar af fjöllum. Þá fara þeir með vötnunum ok kvómu at sjá, þar var fyrir þeim fjörðr mikill sem hafssbotn væri,¹ þar vóru byggðir miklar, ok dalir stórir gengu at firðinum. Þar var safnaðr fyrir þeim ok réðu þeir þegar til bardaga við Nór, ok fór þeirra skipti eptir vana. Allt fólk felli þar eðr flýði, en Nórr ok hans menn gengu yfir sem lok yfir akra. Fór Nórr um allan fjörðinn ok lagði undir sík ok gjörðist konungr yfir þeim heruðum, en þar lágu innan-fjardar. Nórr dvaldist þar um sumarit þar til er snjáfaði á heiðar; þá stefndi hann upp eptir dalnum, þeim er suðr gengr af firðinum; sá fjörðr er nú kallaðr Þrándheimr. Suma menn sína létr hann fara hit fremra um Mærina; hann lagði undir sík bvar sem hann fór. Ok þá er hann kemr suðr yfir fjallit, þat er var fyrir sunnan dalsbotninn,² sötti hann suðr eptir dölunum, þar til er hann kom at vatni miklu er þeir

¹ mange florde som hafs boden, | ² oven for dals bodene, Tr.:
Tr. | fyrir ofan dala-botnana.

kölluðu Mjörs; þá snýr hann enn vestr á fjallit, *Mythical*. Þvíat honum var sagt at menn hans höfðu farit fúsigr fyrir konungi þeim er Sókní hét. Þá kvómu þeir í þat hérað, er þeir kölluðu Valdres. Þaðan fóru þeir til sjófár ok kvómu í langan fjörð ok mjófan er nú heitir Sogn, þar var fundr þeirra Sókna ok áttu þeir þar orrostu mikla, þvíat Sókna brá ekki við fjölkynni þeirra. Nór gekk fram hart ok skiptust þeir Sókní höggum við; þar fæll Sókni ok mart lið hans.

2. Eptir þat fór Nór í fjörð þann er norðr gengr af Sogni. Þar hafði Sókní fyrir ráðit er nú heitir Sóknadalr, þar dvaldist Nór lengi, ok heitir þar nú Nórarfjörð. Þar kom til móts við hann Górr bróðir hans, ok hafði þá hvárgi þeirra spurt til Gói. Górr hafði ok undir sik lagt land allt et ytra, er hann hafði sunnan farit, ok þá skiptu þeir löndum með sér bræðr, hafði Nór meginland allt, en Górr skal hafa eyjar þær allar, er hann ferr stjórnföstu skipi milli ok meginlands. Ok eptir þat ferr Nór til Upplanda ok kom þar sem nú heitir Heiðmörk; þar ræð sé konungr fyrir, er hét Hrólfur ór Bjargi, hann var son Svaða jötuns norðan af Dofrum. Hrólfur hafði numit á brott af Kvenlandi Gói Þorradóttur; hann fór þegar til móta s. við Nór ok barð honum til einvígis; þeir börðust lengi, ok varð hvárgi sárr. Eptir þat sættust þeir, ok félkk Nór systur Hrólfis en Hrólfur fækki Gói. Þaðan sneri Nór aprí til ríkis þess er hann hafði undir sik lagt, þat kallaði hann Noreg; ræð hann því ríki meðan hann lífði,¹ en synir hans eptir hann, ok skiptu þeir landi með sér, ok tóku svá ríkin at smækkast, sem konungarnir tóku at fjölgast, ok greindust svá í fylki.

3. Górr hafði eyjarnar ok var hann því kallaðr² sækumóngr; hans synir vóru þeir Heiti ok Beiti, þeir

¹ Here begins Cod. 382, 4to., from which the text is now taken.

² Górr . . kallaðr] Nór hefur ok verit kallaðr, Fl. (falsely).

Mythical. vóru sækonúngar ok ofstopamenn miklir; þeir gengu mjökk á ríki sona Nórs ok áttu þeir orrostur margar ok sigruðust ymsir. Beiti lagðist inn í Prándheim ok herjaði þar, hann lá þar er nú heitir Beitsær ok Beitsöð,¹ þar lét hann draga skip or Beitsöð innanverðri ok norðr yfir Eldueið,² þar ganga Naumudalir³ at norðan. Hann settist í lypting ok hélta um hjálmu-völlinn, ok eignaðist hann land allt þat er þá lá á bakborða, ok er þat⁴ margar bygðir ok mikit land. Heiti⁵ sonr Góra var fáðir Sveiða sækonúngs, föður Hálfdanar ens gamla, föður Ívars Upplendíng-jarls, föður Eysteins glumru, föður Rögnvalds jarls hins ríka ok hins ráðsvinna.⁶

A.D.c.880. 4. Rögnvaldr jarl gekk til lands með Haraldi hinum hárfagra, en hann gaf honum yfirsókn um Mæri hvártveggju ok Raumsdal; hann átti Ragnhildi dóttur 10. Hrólfis nefju; þeirra sonr var Hrólfur er vann Norðmandi, hann var svá mikill, at hann báru eigi hestar, því hét hann Göngu-Hrólfur; frá honum eru komnir Ráðu-jarlar ok Engla-konúngar; þeirra sonr var ok Ívarr ok Pórir þegjandi. Rögnvaldr átti ok frillusonu, hét Hallaðr⁷ ok Hrollaugr ok Einarr, hann var ýngstr. Haraldr hinn hárfagri fór á einu sumri vestr um haf at hegna víkingum, er honum leiddist úfriðr þeirra, er herjuðu í Noreg um sumrum, en váru á vetrum í Hjaltlandi eðr Orkneyjum; hann lagði undir sik Hjaltland ok Orkneyjar ok Suðreyjar; hann fór allt vestr í Mön ok eyddi Manar-bygðina. Hann átti þar margar orrostur, ok eignaðist lönd svá langt vestr, at engi Noregs-konúngur hefir lengra síðan. Ok

¹ *Beitsöð*] Beitsær and Beitsöð, Fl.

² *Eldueið*] Æskrueið, Fl. (badly).

³ [þar . . Naumudalir] Thus Fl.; naumi, Cod.

⁴ er þat] eru þar, Fl. (less rightly).

⁵ Heiti] Heitir, Fl. (less rightly).

⁶ Hann var kallaðr Rögnvaldr ríki ok ráðsvinni, ok segja menn hvárt-teggja væri sann-nefni, Lex. Run. s. v. sannefni.

⁷ Hallaðr] Fl.; Haraldr, Cod. (badly).

í einni orrostu fell Ívarr, son Rögnvalds jarls. En or ^{9th cen-}
Haraldr konúngr sigldi vestan, þá gaf hann Rögnvaldi
jarli í sonar-bætr Hjaltland ok Orkneyjar, en Rögn-
valdr jarl gaf Sigurði, bróður sínum, bæði löndin; ^{tury.}
hann var stafnbúi Haralda konúngs. Konúngr gaf
Sigurði jarla-nafn, er hann fór vestan, ok var Sigurðr
eptir vestr.

5. Sigurðr jarl gjörðist höfðingi mikill, hann gjörði A.D.c.880.
félag sitt við Þorsteini rauði, son Ólafs hins hvita ok
Auðar ennar djúpúðgu,¹ ok unnu þeir Katanes allt
ok mikit annat af Skotlandi, Mærhæfi ok Ros;
þar lét hann gjöra borg á sunnanverðu Mærhæfi.
Þeir mæltu fund sín á milli, Sigurðr ok Melbrigta²
tönn Skota-jarl, at þeir skyldu finnast³ ok semja
sín mál í ákveðnum stað við xl. manna hvárr. Ok
þá er nefndr dagr kom, bugsaði Sigurðr Skota vera
útrúa. Hann lét búa átta tigi manna á fjórum tigum
hesta; ok þá er Melbrigta gat at líta, mælti hann ^{12.}
við sína menn: "Nú erum vær sviknir af Sigurði, þvíat
"ek sé tvá manns-sætr á hverri hross-síðu, ok munu
"menu vera hálfu fleiri en farar-skjótar; herðum nú
"hugina, ok leitum at hvern hafi mann fyrir sík óðr
"vær látimst;" ok þeir bjuggust við eptir þat. Ok er
Sigurðr sá ráðagjörð þeirra,⁴ mælti hann við sína menn:
"Nú skal fara af baki helmingr liðs várs, ok koma í
"opna skjöldu þá er saman lýstu liðinu, en vér munum
"riða at sem harðast⁵ ok stökkva í sundr fylkingu
"þeirra." Ok svá tókst; ok var þar bardagi harðr, ok
eigi langr óðr Melbrigta fell ok hans föruneyti, ok lét
Sigurðr festa höfuð þeirra við slagálar til ágætis sér.
Ok þá riðu þeir heim ok hrósuðu sigri. Ok er þeir voru
á leið komnir, þá vildi Sigurðr keyra hestinn við sæti
sínum, ok lýstr hann kálfanum á tönnina, er skagði

¹ djúpúðgu] djúpanúðgu, Fl.

² Melbrigta] Melbrigda, Fl.

³ at . . finnast] om. Fl.

⁴ sd . . þeirra] gat at líta þat
skipar hann ráðagjörð sinni ok, Fl.

⁵ harðast] hvatast, Fl.

9th cen-
tury.

or höfði Melbricta, ok skeindist; Ok í þat sár laust verkjum ok prota, ok leiddi hann þat til bana; ok er Sigurðr him ríki heygrðr á Ekkjals-bakka. Guðformr hét son Sigurðar, hann réð einn vetr löndum ok dó barnlauss. Ok er Rögnvaldr Mæra-jarl spurði andlát þeirra feðga, sendi hann vestr Hallað, son sinn, ok gaf Haraldr konungr honum jarls-nafn. Ok er Hallað kom vestr, settist hann í Hrossey, en víkingar fóru um eyjarnar ok yfir á Nes,¹ drápu menn ok rændu. En er búendr kærðu skaða sinn fyrir Hallaði jarli, þá þótti honum torvelt at rétta, peirra hlut ok leiddist honum tignin; hann veltist or jarldóminum ok tók hölda-rétt, ok fór aptr til Noregs, ok þótti hans ferð hin heðningsta.

14. 6. Víkingar tveir danskir settust í löndin, hét annarr Pórir tréskegg en annarr Kálfir skurfa. Ok er Rögnvaldr jarl spurði þetta, hugnaði honum stórrilla, ok heimti til sín sonu sína, Póri ok Hrollaug. Hrólfur var þá í hernaði. Rögnvaldr spurði, hvárr peirra vildi vestr í² eyjarnar. Pórir bað hann fyrir sjá um sína ferð. "Svá segir mér hugr um," segir jarl, "at hér mun þinn þroski mestr, ok liggja vegir þínir eigi hēðan." Þá spurði Hrollaugr: "Viltu at ek fara?" Jarl segir: "Eigi mun þér jarldóms auðit, ok liggja fylgjur þínar³ " til Íslands, þar muntú auka ætt þína ok mun göfug verða í því landi." Þá gekk Einarr fram, hinn yngsti son hans, ok mælti: "Viltu at ek fara til " eyjanna? ek mun því heita, er þér mun mest veitt " í⁴ þykkja, at ek mun aldregi aptr koma þér í " augsýn, & ek ok við litið gott hér at skiljast, ok " úvant⁵ um at minn þroski verði annarstaðar minni " en hér." Jarl segir: "Úlikligr ertú til höfðingja " fyrir sskir móður þinnar, þvíat hon er í allar ættir

¹ eyjarnar . . Nes] úteyjar ok | ³ ok . . . þínar] út vilja vegar annes, Fl. (less rightly). | þínir, Fl.

² vestr [i] add. Fl.

⁴ veitt i] undir, Fl.

⁵ úvant] örvent, Fl.

"þrælborin, en satt er þat at því betr þætti mér er ^{9th cen-}
"þú ferr fyrr á braut ok kemr seinna apr." Rögn-
valdr fèkk Einari tvítug-sessu alskipaða, en Haraldr
konúngr gaf honum jarls-nafn.

7. Einarr sigldi vestr til Hjaltlands, ok dreif þar
lið til hans; eptir þat fór hann suðr í Orkneyjar ok
helt þegar til móts við þá Kálf. Þar varð bardagi
ok fóllu þeir báðir vikingarnir. Þá var þetta kveðit:

" Hann gaf Træskegg trollum,
Torf-Einarr drap Skurfu."

Eptir þat lagði hann undir sík löndin ok gjörðist hinn
mesti höfðungi. Hann fann fyrstr manna at skera torf ^{16.}
ór jörðu til eldiviðar á Torfnesi á Skotlandi, þvíat illt
var til viðar í eyjunum. Einarr var mikill maðr ok
ljótr, einsýnn ok þó¹ manna skygnstr.

8. Þá er synir Haralds hins hársagra voru fulltfða A.D.c.900.
at aldri gjörðust þeir ofstopamenn miklir ok úþeigir
innanlands;² fóru á hendr jörlum konungs, drápu suma
en suma ráku þeir af eignum sínum.³ Snaefríðar-synir,
Hálfdan háleggr ok Guðröðr ljómi, fóru at Rögnvaldi
Maera-jarli ok drápu hann en tóku undir sík rikit. En
er Haraldr konúngr spurði þat varð hann reiðr mjök,
ok fór at sonum sínum. Hálfdan hljóp á skip ok
sigldi vestr um haf, en Guðröðr gaf sík upp í vald
föður síns. Haraldr konúngr gaf Póri í föður-bætr
Álöfu árbót, dóttur sína, ok jarls-nafn ok föðurleif³ sína.
Hálfdan háleggr kom í Orkneyjar. Ok þegar er þat
spurðist at þar var kominn sonr Haralds konungs, þá
urðu þeir felms-fullir, gengu sumir til handa Hálfdani;
en Einarr jarl stökk ór eyjunum ok upp á Skotland.
Hálfdan lagði undir sík eyjarnar ok gjörðist konúngr
yfir. Einarr kom apríl enu sama ári ok varð sundr

¹ [þó] add. Fl., Tr.

² innanlands] sem fyrir segir, as
before said, add. Fl., referring to
King Olaf Tryggvi's son's Saga,

which comes in that Codex before
the Orkneyinga Saga.

³ fóru . . . sínum] om. Fl.

9th century.
þeirra Hálfdanar; varð þar orrosta mikil ok hafsi Einarr sigr, en Hálfdan hljóp fyrir borð við myrkr um kveldit. Þá kvað Einarr visu:¹

“Sékkatek Hrólfss ór hendi
næ Hrollaugi fljúga
“dörr á dólga” mengi,
dugir oss fötbur hefna;
“en í kveld þar er knýjum
of kerstraumi rómu
“þegjandi sita þetta”
Þórir jarl á Mæri.”

18. Um morgininn er ljóst var fóru þeir at leita [flóttu]-manna um eyjarnar ef nokkurir hefði undan komist; ok var hvern dreppinn þar sem staðinn var.² Þá tók Einarr jarl til orða: “Eigi veit ek hvat ek sé i “Rínansey, hefst stundum upp en stundum legst niðr, “annathvárt er þat fugl eðr maðr, ok skal til fara.” Þar fundu þeir Hálfdan hálegg, ok lét Einarr rísta örni á baki honum með sverði, ok skera risfin öll frá hrygginum ok draga þar út língun,³ ok gaf hann Önni til sigra sér. Þá kvað Einarr þetta:⁴

“Margr verðr senn at sauðum,⁵
segr með breiðu⁶ skeggi,

¹ Snæfríðarsynir . . . visa] abridg. in Fl.

² dólga] so also Hkr.; dela, Fl.; dœla (idem), Fsk. (Fagrskinna, pag. 145).

³ þetta] so also Hkr.; um þetta, Fl.; þessi, Fsk.

⁴ ok var hvern . . . staðinn var] add. from Lex. Run. s. v. staðinn, cp. Hkr. Har. S. Hárf. l. c.

⁵ ok lét Einarr . . .] Lex. Run. s. v. blóðörn, cites this passage thus: “Jarlía S. þá gëkk Einarr jarl til “Hálfdanar ok reist blóðörn á baki “hónum með þeim hætti, at haun “lagði sverði á holi við hrygginn,

“ok reist risfin öll frá hrygginum “ofan á lendar, ok dró þar út “lungun,” agreeing almost verbally with Hkr. l. c., also omitting the interesting words, “ok gaf h. Önni t. s. s.

⁶ Um morginins . . . þetta] abridg. in Fl.

⁷ In these as well as in all the following verses we chiefly follow MO, which almost verbally agrees with the MSS. 832 and 325.

⁸ senn at sauðum] thus MO, 832, and Fl.; sekr of sauði, Hkr. (perhaps more rightly).

⁹ breiðu] fôgru, Fl., Hkr.

“ en ek at úngs í Eyjum
allvalda sonar falli :
“ hætt segja mér hólðar
við hugfullan stilli,
“ Haralðs hefig skarð í skildi,
skalat ugga þat, höggit.”

9th cen-
tury.

Ok enn þetta :

“ Ey mun ek glaðr síst¹ geirar,
gótt er vinna þrek manni,
“ böðfíkinna bragna
bitu þengils son úngan :
“ þeygi dyl ek nema þyki,
þar fíð grár² at sárum
“ hræfa nagr³ of hólma,⁴
holundvala gæli.”⁵

Eptir þat lét hann kasta haug Hálfdanar ok kvað :

“ Rekit hefig⁶ Rögnvalds danða,
en réðu því nornir,⁷
“ nú er fólk-stuðill fallinn,
at fjórðungi mínum :
“ verpit snarpir sveinar,⁸
þvíat sigr hófum fengit,⁹
“ skatt vel ek hánum harðan,
at Háfsetu gjróti.”

20.

Ok er þetta spurðist til Noregs þá urðu bræðr hans stórlilla við, ok heituðust at fara í Orkneyjar ok hefna hans, en Haraldr konungr olli er frestaðist. Einarr kvað er hann spurði heitan þeirra :

“ Eru til míns fjörs margir
menn of sannar fréttir¹⁰

¹ síst] þvíat, Fsk.

7 en réðu . . . nornir] so also Hkr.,

² grár] ár, Ekk.

Fsk.; rétt skiptu því nornir, 332.

³ nagr] nadr, MO.; valr, Fsk.

8 Verpit . . . sveinar] thus also

⁴ hólma] thus 333; holda, MO.

Hkr.; blydi (= hloði), lÍS, Fsk.;

⁵ gæli] galis, 332; holundvala gæli, Fsk. This couplet is om. in Fl. and Hkr.

smotrir seggir, Fl., Fsk.

⁶ hefig] so also Hkr., Fsk.; tel ek, 332.

9 sigr . . . fengit] sigri vör ráðum,

Hkr., Fl., Fsk.

10 fréttir] deildir, Fl., Hkr.

10th cen-
tury.

" af ymissem sétum¹
úsmábornir gjarnir :
" en þó vitu peygi
þeir áðr mið hafi feldan,
" hvert il-pornum arnar
undir lýtr af stundu."²

En³ nokkuru síðarr fór Haraldr konúngr vestr um haf ok kom í Eyjar. Einarr stökk or Eyjum ok yfir á Katanes; eptir þat fóru menn á milli þeirra ok sættust þeir. Haraldr konúngr lagði gjald á Eyjarnar ok bað þá gjalda lx. marka gulls. Einarr jarl bauðst til at halda einn upp gjaldinu ok eignast óðul þeirra öll; en bændr vildu þat, þvíat hinir auðgu hugðust leysa mundu óðul sín, en hinir snauðu höfðu ekki fē til. Einarr greiddi upp gjaldit; ok var þat lengi síðan, at jarlar áttu óðul öll, áðr Sigurðr jarl gaf upp Orkneyíngum óðul sín. Haraldr konúngr fór aptr til Noregs; en Einarr jarl rēð fyrir Orkneyjum lengi æfi, 22. ok varð sóttdauðr. Hann átti þrjá sonu, hét einn Arnkell, annarr Erlendr, þriði Þorfinnr hausakljúfr. Þá er Haraldr hárfagri andaðist, var Eirikr blöðök tvá vetr konúngar.

Þá kom Hákon Áðalsteins-fóstri af Englandi, en Eirikr fór or landi. Hann wigldi vestr um haf ok herjaði á Skotland ok England. En er þat spurni Áðalsteini konungr, sendi hann menn til Eiriks, ok baði at fá honum land nokkut; lærði hann verit hafa mikill vin Haralda konunga, ok sagði at hann vildi þat virða við son hans; hann kvaðst ok mundu ætta hann við Hákon konung fóstr-son sinn. Eirikr konungr pekkist þann kost, ok fékk hann Norðymbraland til yfrráða; þat er fumtung Englands. En með því at Eirikr hefði land lítið en líð mikil, þá skorti hann fē. Hann herjaði því á sumrum, en á vetrum sat hann at löndum; hét hann því fram meðan Áðalsteini konungr lifði. Eptir hann tók ríki Ját-mundr bróðir hans; var hann eigi slikr virð Norðmanna sem Áðalsteinn konungr, þótti honum illa at Eirikr hefði Norðymbraland. Ok eitt vár fór Eirikr konungr norðr fyrir Skotland ok þaðan í Orkneyjar, ok tók með sér jarla af Orkneyjum sonu Torf-Einars, Arnkell ok Erlend. Þaðan

¹ af . . . etium] thus, MO.

² af stundu] Fl.; hlýtrat standa, wanting in Cod. 332, 4to. The text is now again taken from the Codex Flateyensis.

³ En] Here several leaves are

för hann í Suðreyjar ok fókk þar ok mikit líf. Þaðan för hann til 10th eon Írlands ok herjaði, ok slikt hit sama á Bretlandi. Þaðan för hann til tury, Englands, ok herjaði þar sem annars-staðar. Ólafr hét sá konungur er Játvarðr hafði þar settan til landvarnar. En með því at Eiríkr hafði líf A.D. 950. mikti þó gækk hann á land upp frá skipum. Ólafr dró ok saman her (Sax.Chr.) óvígum ok fór á hendr Eiríki konungi, ok varð þar orrosta mikil. Önd-verdan daginn felli mjólk Enskis meðu; en þar er einn felli, kómu þeir í staðinn. En enn efta bluta dagsins smerti mannfallinu á Norðmenn, ok lauk svá at Eiríkr konungur felli ok fimm konungar með honum. Einn þeirra hét Guthormr. Þar fállu ok jarlar, Arnkell ok Erlendr, synir Torf-Einara. En er þau Gunnhildr ok synir hennar urðu þess vör at Eiríkr var fallinn, ok hann hafði áður herjað land Engla-koninge, þá þykktast þau vita at þeim var eigi friðvönt á Engla-landi; búask þau því af ekþyndingi til Orkneyja. Þá var þar jarl Þorfinnus hausakljúfr. Tóku Gunnhildar-synir þó undir sik Eyjar, ok voru þar á vetrum, en fóru á sumarum i hernað. En er þau Gunnhildr ok synir hennar voru í Orkneyjum, þá heyrði þau at síðrið var milli Dana-konungs og Hákonar konungs Áðalsteins-fóstra, þá þótti þeim nokkur ván at þau mundi fá hjálp af Haraldi Gormsyni. Þau byrjaði fari sín til Dana-konunga. En óðr þau ferri af Orkneyjum giptu þau Ragnhildr, dóttir Eiríks konungs ok Gunnhildar, Arnfinni syni Þorfinns jarla; ok settist Þorfinnr þá at Eyjum; hann var höfðingi mikill ok herskár; hann varð sött-dauðr; ok er hann heygðr í Rögnvaldsey á Haugaveiði, ok þótti verit hafa mikilmenni.

9. Þorfinnr átti fimm sonu, hét einn Hávarðr hinn ársæli, annarr Hlöðverr, hinn þriði Ljótr, fjórði Skúli, fínti Arnfinnr.³ Ragnhildr Eireksdóttir ræð Arnfinni bónda sínum bana í Myrkkol á Katanesi; en hon giptist Hávarði hinum ársæla bróður hans. Hávarðr

¹ The text of this whole narrative, from "Pá kom Hákon," is taken from the Danish Translation, turned into Icelandic by aid of Hkr. Hák. S. Góða, ch. 3-5. The compiler of the Fl., in order to avoid repeating events already told in the Lives of the Kings, has here abridged the text very much. His text runs thus:—"Pá kom Hákon " Áðalsteins-fóstra í land en Eiríkr " stókk á brot 'sem fyrr segir.' " Arnkell ok Erlendr jarlar, synir " Torf-Einara, fállu á Englandi

" með Eiríki konungi blóðóx 'sem " 'fyrr er ritat.' Gunnhildr ok " synir hennar fóru síðan til Orkneyja, ok tóku þer undir sik ok " dvöldust þar um hríð. Þaðan " fóru þau til Danmerkt, ok giptu " áðr Ragnhildi, dóttur Eiríks ok " Gunnhildar, Arnfinni syni Þorfinns jarla, ok settist Þorfinnr " jarl at Eyjum."

² The order of the names in Tr. is, Arnfinnar, Havardar, Hlöðver, Arnljotr, Skúli (better).

10th century.

tók jarldóm ok var góðr höfðingi ok ársæll. Einarr klíníngr hét maðr, systurson Hávarðs, hann var höfðingi mikill, ok hafði sveit mikla, ok var í hernaði á sumrum. Hann þá veizlu at Hávarði. Ok at peirri veizlu tölubú þau mart Ragnhildr ok Einarr; kallaði hon síðan mann vel til höfðingja fallinn ok betr hentan jarldóm en Hávarði, frænda hans, ok kallaði þá konu vel gipta er síðan mann setti. Einarr bað hana ekki taka síðar ræður, kvað hann mann göfgastan í Eyjum ok hana fullvel gipta. Ragnhildr 24. svarar: "Skammar munu verða samfarar okkar "Hávarðs héraðan frá; satt er þat, at verða munu "menn til [1] Eyjum, þeir er eigi mun allt í augu "vaxa ef þú fyrirmant þér tignarinnar." Við síður fortölur hennar gekst Einari hugr til ágirni ok svika við jarl, frænda sinn; ok sömdu þat sín á millum, at hann skyldi drepa jarl, en hon skyldi giptast honum. Ok nokkuru síðarr bjóst Einarr til ferðar peirrar; ok þá mælti spámaðr einn, er var með honum: "Ger þetta verk eigi í dag, heldr á "morgin, ella munu lengi ættvíg vera í ætt yðvarri." Einarr lét sem hann heyrði þetta eigi. Hávarðr var þá á Steinsnesi í Hrossey, þar var fundr þeirra ok bardagi harðr, ok eigi langr aðr jarl fell; heitir þar nú Hávarðs-teigar. Ok þá er þessi tilbendi sprýjast, þótti Einarr orðinn níðingr mikill af verki þessu; þá vildi Ragnhildr ekki samblanda eiga við hann, ok kallar þat lygð eina, at hon hefði þar í heitum verit; sendi hon þá eptir Einari harðkjöpt, hann var son annarrar systur Hávarða. Ok þá er þau fundust, sagði hon skömm at síðum frændum hans, er eigi vildi hefna hans, kallast allt vilja til vinna at jarls yrði hefnt: "Er þat ok auðvitað," sagði hon, "at sá mun mest metinn af öllum "góðum mönnum, er jarls hefnir, hefir sá ok "unnit til riskis hans." Einarr svarar: "Þat er mælt "frá," segir hann, "at þér mælit stundum annat en

" yðr er í skapi; en sá er þetta verk gjörir mun 10th cen.
 " vilja þat fyrir hafa, at þú haldir þeim í hendr tury.
 " ríkinu ok þeim hlutum öðrum, er eigi mun bykkja
 " minna skipta." Slíta svá meðunni. Eptir þetta
 fór Einarr harðkjöptr at Einari kliníngi ok drap
 hann, en Ragnhildr sendi eptir Ljót bróður þeirra
 ok giptist honum. Ljótr tók jarldóm ok gjörðist
 höfðingi mikill. Einarr harðkjöptr hafði nú drepit 26.
 frænda sinn, en var eigi nærr jarldómi en 6ðr;
 unir hann nú stórlílla sínum hlut, vildi nú aða sér
 manna, ok aðekja með magni til eyjanna; honum
 varð illt til manna, því at Orkneyingar vildu þjóna
 sonum Þorfinna hausakljúfs; ok nokkuru síðarr lét
 Ljótr¹ jarl drepa Einar harðkjöpt.

10. Skúli, bróðir Ljóts, fór upp á Skotland ok var
 þar gefit jarls-nafn af Skota-konungi; síðan fór hann
 ofan á Katanes, ok aðlaði sér þar liðs,² ok fór þaðan
 í Eyjar ok deildi þar til ríkis við Ljót, bróður sinnu.
 Ljótr safnar liði, ok fór til móts við Skúla ok var
 fjölmennri; en er þeir fundust, vildi Skúli ekki annat
 en berjast; varð þar harðr bardagi, ok sigrarðist Ljótr
 en Skúli flýði yfir á Nes ok upp á Skotland;³ ok
 þangat ferr Ljótr eptir honum, ok dvaldist þar um
 hríð ok varð fjölmennr. Ok þá ríðr Skúli ofan af
 Skotlandi með her mikinn er Skota-konungi hafði
 fengit honum ok Magbjóðr jarl, ok fundust þeir Ljótr
 í Döllum á Katanesi ok var[ð] þar orrostu mikil.
 Ok voru Skotar hinir áköfustu í öndverðri orrostu.⁴
 Ljótr jarl bað menn hlífa sér, ok standa þó sem
 fastast. En er Skotar fengu ekki at gjört, eggjaði

¹ Ljótr] add. Tr.

² ok . . liðs] ok effjóist at liði, Lex. Run.

³ ok upp á Sk.] add. Tr.: oo opndi Skotland.

⁴ The order of the sentences is here restored according to the Tr. In Fl. it runs thus: "her mikinn,

" ok fundust..orrostu mikil. Skúli
 " hafði her mikinn, er Skota-
 " konungi hafðil fengit honum ok
 " Magbjóðr jarl, ok voru Skotar
 " hinir áköfustu í öndverðri orros-
 " tu," thus displacing the sentence,
 " er Skotakonunge . . . Magbjóðr
 " jarl."

10th cen-
tury.

Ljótr sína menn, ok var sjálfir hinn ákafasti. Ok er svá hafði staðit um hríð, þá raufst fylking þeirra Skota, ok eptir þat flýja þeir, en Skúli hélta upp bardaga, en felli þó at lyktum. Ljótr tólk undir sík Katañes, ok var þá úfriðr milli Skota-konungs¹ ok Ljóts jarls, því at Skotar undu illa úsförum sínum. Þá er Ljótr jarl var á Katañesi fámennr,² þá kom ofan Magbjóðr jarl af Skotlandi með her mikinn, ok fundust þeir Ljótr jarl á Skíðamýri á Katañesi, ok hafði Ljótr jarl ekki liðs við; en þó gekk Ljótr svá fast fram, at þeir viknuðu fyrir Skotarnir, ok var skammr bardagi, áðr þeir flýðu, er líft þágu, en fjöldi var sárt. Ljótr vendi aptr með sigri, ok var liðit mjök sárt. Ljótr jarl hafði ok fengit sár þat, er hann leiddi til bana, ok var hann mjök harmdauði.³

11. Hlöðver Þorfinnsson tólk jarldóm eptir Ljót ok var mikill höfðingi; hann átti Eðnu,⁴ dóttur Kjarvals Íra-konungs; þeirra son var Sigurðr digri. Hlöðver varð sóttdauðr, ok er heygðr í Höfn á Katañesi. Sigurðr, son hans, tólk jarldóm eptir hann; hann varð höfðingi mikill ok víðlendr. Hann hélta með valdi Katañes fyrir Skotum, ok hafði hvært sumar her úti. Hann herjaði í Suðreyjar, á Skotland ok Írland. Þat var á einu sumri, at Finnleikr Skota-jarl haslaði Sigurði völl á Skíðamýri at nefndum degi; en Sigurðr gekk til fréttar við móður sína, hon var margkunnig. Jarl sagði henni, at eigi mundi minni liðsmunr en sjau menn um einn. Hon svaraði: "Ek munda þík " hafa lengi upp frett í ull-laupi mínum, ef ek vissa " at þú mundir einart lífa, ok reðr auðna lífi en " eigi hvar maðr er kominn; betra er at deyja með " seemd en lífa með skömm. Tak þú hér við merki

¹ konungs] add. Tr.³ oc bleff meget begræden, add.² fámennr] add. Tr.; ikke med
meget folk.

Tr.

⁴ Eðnu] thus Tr. and Fms. i.

199; Auðnu, Fl.

" því, er ek hefir gjört þér¹ af allri minni kunnáttu, 10th c
 " ok væntir ek at sigrsælt mun verða þeim er fyrir^{tury.}
 " er borit, en banvænt þeim er berr." Merkit var
 gjört af miklum hannyrdum ok ágætligum hagleik.
 Þat var gjört í hrafnas-mynd; ok þá er vindr blæss í
 merkit, þá var sem hrafn beindi fluginn.² Sigurðr
 jarl varð reiðr mjök við orð móður sinnar, ok gaf so.
 Orkneyingum óðul sín til liðveizlu, ok fór til Finn-
 leiks jarls & Skfðamýri, ok fylktu hvártveggju liði
 sínu. Ok þá er orrostan sè saman, var skotinn merk-
 ismaðr Sigurðr jarls til bana. Jarl kvaddi annan
 mann til at bera merkit; ok þá er barist var um
 hrjóð, fell sú. Þrír felli merkismenn jarls, en hann
 hafði sigr, ok fengu þá Orkneyingar óðul sín.

12.³ Ólafr Tryggvason var Jóra vetr í hernaði í Vestriöndum síðan er
 hann kom af Vindlandi, 65r hann lét skrást í Syllingum. Þaðan fór
 hann til Írlands, ok fækki þar Oyðn, dóttur Kvarans fra-konungs. Síðan
 dvaldi hann um hríð í Dyflinni, þar til er Hákon jarl sendi vestr Póri
 klóku at lokka hann þáðan. Ólafr sigldi vestan fimm skipum, ok kom
 fyrst við Orkneyjar. Þar hitti hann Sigurð jarl í Rognvaldsey f Ás-
 mundar-vági, með því skip, ok var hann báinn í hernað. Ólafr
 konungur lát kalla jarl á skip sín ok kvaðst vilja tala við hann; ok er
 þeir fundust, meði Ólafr konungr til hans. "Þat er minn vill, at þú
 " láttir skrást ok allr lýðr sé er þér þjónar, ella skalst þú deyja hér þegar,
 " en ek mun fara með eild ok nala yrð allar Eyjar." En er Jarlinn sé
 hvernú hann var við kominn, þá gaf hann allt sitt mál f konunga vald.
 Lét konungr þá skíra hann ok tólf í gieling son hans er hét Hundr eðr
 Hveipr, en konungr lét skíra hann með Hlöðvinu næfni. Þá urðu krist-
 nar allar Orkneyjar. En Ólafr konungur sigldi þá austri til Noregs; ok
 fór Hlöðvir með honum, ok lífði hann skamma stand. En síðan veitti
 Sigurðr jarl enga lýðskyldu Ólafr konungi. Hann gikk þá at elga
 dóttur Melkolms Skota-konungs, ok var þeira son Þorfinn jarl. Sigurðr
 jarl hafði áður áttu því sonn er þá voru á lífl, hét eina þeira Sumariði,
 annarr Brúsi, þriði Einarr.

¹ þér] add. Lcx. Run.

² Cf. Þorsteins-saga Sfðuhalls-
 sonar, cap. 2.

³ The original text is here pre-
 served only in the Danish Tr.,
 which is here rendered into Ise-
 landic. Instead of which the Fl.

has a long chapter, which is a part
 of the longer Life of King Olaf
 Tryggvason, as contained in Fms.
 This chapter we accordingly put
 in the Appendix.

⁴ Írlands] Englands, Cd.

10th cen-
tury.

Battle of
Svolder,
A.D. 1000.

Battle of
Clontarf,
A.D. 1014.

13.¹ Litlu síðarr en þeir Ólafr konungi Tryggvason sættust ok Sigurðr jarl Hlöðversson, gekk jarl at eiga dóttur Melkólms Skota-konunga, ok var þeirra son Þorfinnr jarl. Sigurðr jarl átti þrjá sonu aðra, hét einn Brúsi, annarr Sumarliði, þriði Einarr rangmunnr. Fimm² vetrum eptir Svoldrar-orrostu fór Sigurðr jarl til Írlands til liðs með Sigtryggi konungi silkiskegg, en setti sonu sína hina ellri til landa, en Þorfinn son sinn fekk hann í hendr Skota-konungi til fóstrs, móður-föður sínum. En er Sigurðr jarl kom til Írlands, héldu þeir Sigtryggr konungr her þeim til móts við Brján Íra-konungi, ok varð fundr þeirra Föstu-daginn langa. Þá varð engi til at bera brafns-merkit, ok bar jarl sjálfr, ok fáll þar, en Sigtryggr konungr flýði. Brjánn konungi fáll með sigri ok gagni.

14. Eptir fall Sigurðar jarls tóku synir hans ríki ok skiptu í þriðjunga, Sumarliði, Brúsi, ok Einarr. Þorfinnr var með Skota-konungi fimm vетra gamall þá er Sigurðr faðir hans fell. Skota-konungr gaf þá Þorfinni dóttursyni sínum Katanes ok Suðerland ok jarla-nafn, ok setti menn til landráða með honum. Þorfinnr jarl var bráðgjör í vexti, manna mestr ok sterkastr, svartr á hár, skarpleitr ok skolbrúnn.³ Ok þegar er honum óx aldr, var þat auðsætt, at hann var ágjarn. Þeir braðr voru úliskir í skaplyndi, Einarr ok Brúsi. Einarr var maðr stáðr ok ágjarn, úþýðr ok hermaðr mikill. Brúsi var maðr hógvær, stítlr vel, lítilátr ok málsmjallr. Sumarliði var líkari Brúsa í skaplyndi; hann var elztr þeirra braðra, ok lifði skemst, ok varð sóttðauðr. Eptir andlát hans taldi Þorfinnr jarl til ríkis í Orkneyjum. Einarr sagði at Þorfinnr hefði Katanes ok Suðerland, þat ríki, er átt hafði faðir þeirra, ok taldi þat meira en þriðjung Eyja, ok vildi

¹ Chapp. 13-16 are contained in col. 293, 294 of the Codex Fl.

² Fimm] Thus, according to the chronology of the Icelandic writers.

³ skarpileitr ok skolbrúnn] add. Tr.: med skarp ansigt og maner. See ch. 22.

eigi unna Þorfinni skiptis eptir Sumarliða,¹ en Brúsi 11th vildi unna, ok lét upp skipti fyrir sína hönd: "Vil century (early)." "ek eigi," segir hann, "ágirnast meira af ríki, en " þann priðjung, sem ek á at réttu." Þá tók Einarr 40. undir sik tvá hluti Eyja; gjörðist hann þá ríkr ok fjölmennr, var opt á sumrum í hernæði, ok hafði útboð mikil í landi, en allmisjafnt varð til fengjar. Tók bændum at leiðast þat starf, en jarl hélta með freku öllum flögum, ok lét öngum hlýða móti at mæla. Einarr var hinn mestri ofstopamaðr; gjörði í hans ríki hallæri mikit af starfi ok fækostum, þeim er bændr höfðu; en í þeim hluta lands, er Brúsi hafði, var ár mikit ok hóglifi bónum; var hann því vinsæll.

15. Maðr hét Ámundi ríkr ok auðigr, hann bjó í Hrossey í Sandvík á Hlaupandanesi. Porkell hét son hans, allra manna gerfilingastr þeirra er upp óxu í Orkneyjum. Ámundi var vitr maðr, ok einna manna mest virði í Eyjum. Þat var eitt vár, at jarl hafði útboð mikit sem hann var vanr, en bændr kurruðu illa, báru þat fyrir Ámunda ok báðu hann mæla þeim nokkura forstöðu við jarl. Ámundi sagði jarl fáhlýðinn, "ok mun lítið at skapast, er vinátta vár "jarls ok góð at svá búnu,² en mér bykkir við váða "búit, ef vér verðum rangsáttir við skaplyndi hvára "ratveggju; mun ek mér," segir hann, "engu af "skipta." Þá ræddu þeir þetta mál við Porkel; hann var trauður til, ok hét þó sinni umsýslu við áeggjan manna. Amunda þótti hann ofskjótt heitið hafa. En er jarl átti þing, þá mælti Porkell af hendi bónda, sagði nauðsyn manna, ok bað jarl vægja mönnum. Einarr svarar vel, ok segir at hann skuli virða orð hans. "Ek hafða nú ætlað at hafa sex skip ór landi,⁴² "en nú skulu eigi meirr en þrjú, en þú, Porkell, bið "nú eigi þessa optarr." Bændr þökkuðu vel Porkatli

¹ eptir Sumarliða] add. Tr.

² er vinátta . . búnu] add. Tr.:

men jarlen og jeg ere endnu gode

venner. See OH. I. c.

11th
century
(early).

liðveizlu sína; fór jarl í víking, ok kom aptr at hausti. En eptir um várit hafði jarl enn útboð, ok átti þing við bændr. Þá talaði Porkell enn, ok bað jarl vœgia bóndum. Jarl svarar reiðuliga ok sagði at hlutr bónda skyldi mjök vesna við hans ræðu. Hann gerði sik svá óðan ok reiðan, at hann sagði at þeir skyldu annat vár eigi báðir heilir á þínginu. Sleit við svá búit þínginu. En er Ámundi varð varr við hvat þeir Porkell höfðu við ázt, bað hann Porkel brott fara. Fór hann yfir á Katanes til Þorfinns jarla ok var þar lengi síðan, ok fóstraði hann, er jarl var úngr,¹ ok var síðan kallað Porkell fóstri, ok var hann ágætr maðr. Fleiri voru þeir ríkismenn, er flýðu ór Orkneyjum fyrir ofríki Einars jarls; flýðu flestir til Þorfinns jarls, sumir til Noregs ok til ymissa landa.

16. Þegar Þorfinnr jarl var roskinn, þá gjörði hann boð til Einars bróður síns, ok beiddist af honum ríkis þess, er hann þóttist eiga í Orkneyjum, en þat var þriðjungr. Einarr tók því úbrátt at minka sik svá. En er Þorfinnr jarl spyrr þat, þá býðr hann út liði af Katanesi. En er Einarr jarl varð varr við, þá safnar hann liði, ok ferr í móti Þorfinni, ok ætlar at berjast við hann. Brúsi jarl safnar ok liði, ferr til móts við þá, ok berr sáttmál í milli þeirra. Varð þat at sett, at Þorfinnr jarl skyldi hafa þriðjung ríkis í 44. Orkneyjum, sem hann átti at réttu, en Brúsi jarl ok Einarr jarl lögðu saman sinn hluta; skyldi Einarr jarl hafa forræð fyrir þeim ok landvörn. En ef misdaði þeirra yrði, þá skyldi sá þeirra land taka eptir annan, er lengr lífði. En sá málðagi þótti eigi jafnligr, því at Brúsi átti son, er Rögnvaldr hét, en Einarr var sonlaus; setr Þorfinnr jarl menn til at varðveita ríki þat, er hann átti í Orkneyjum; en hann var optast á Katanesi.²

¹ úngr] jungi, Cd.

² en hann . . Katanesi] add. Tr., OH.

17.¹ Einarr² jarl var optast á sumrum í hernaði um 11th century
Írland ok Skotland ok Bretland. Þat var eitt sumar (early).
er Einarr jarl herjaði á Írland, at hann baröist í Ulf-
reksfyrði við Konufögur Íra-konung; félkk Einarr jarl
þar úsigr mikinn ok manna-lát. Annat sumar eptir fór
Eyvindr úrar-horn vestan af Írlandi ok setlaði til
Noregs; veðr var hvast, ok stormr mikill. Þá sneri
Eyvindr til Asmundarvágs, ok lá þar veðrfastr um hríð.
En er þat spyr Einarr jarl þá hélta hann þangat liði
miklu; tók hann þar Eyvind ok lét drepa, en gaf grið
flestum mönum hans. Fóru þeir heim til Noregs um
haustið ok á fund Ólafs konúngs, ok sögðu honum af-
töku Eyvindar. Konúngr svarar fá umb, ok fanst þat
á þó, at honum þotti mannskaði mikill ok mjök í móti
sér gjört um flest. Var konúngr fámaltr um³ þat er
honum þótti sér mjök í móti skapi. Þorfinnr jarl sendi
Porkel fóstra sinn út í Eyjar at heimta saman skatta
sína. Einarr jarl kendi Porkatli mjök uppreist þá, er
Þorfinnr jarl hafði tilkall haft út í Eyjarnar. Fór
Þorkell akyndiliga ór Eyjunum yfir á Nes; ok sagði⁴
Þorfinni jarli, at hann var þess víss orðinn, at Einarr⁴⁶.
jarl setlaði honum dauða, ef eigi hefði vinir hans eðr
frændr gjört honum njósn. "Nú mun ek eiga þann
" á baugi, at líta þann verða fund okkarn jarls, at
" um skipti með okkr; en þann annan, at fara lengra
" á brott, ok þangat, at jarl eigi aldri vald yfir mér."
Þorfinnr jarl fýsti þess mjök, at hann skyldi fara
austr til Noregs móta við Ólaf konung; "Muntú,"
segir jarl, " mikils metinn hvar sem þú ert með tign-
" um mönum, en ek veit beggja ykkart skaplyndi,
" þitt ok jarls, at þit munut skamma stund mundast

¹ Chapp. 17-21 are contained in coll. 400-405 of the Cod. Fl.

² *Einarr jarl var, sqq.]* thus Tr. and OH. The Fl. begins here a fresh section of the Saga, thus: Þáttir þeirra Orkneyinga. Mikill

hermaðr Einarr jarl í Orkneyjum Sigurðarson jarls; hann þótti engi jafnaðar-maðr. Hann her- jaði á fríland, ok baröist, &c.

³ um] add. Tr.

⁴ ok sagði] spurði, Cd.

11th
century
(early).

" til." Bjóst þá Porkell á fund Ólafs konúnga, ok fór um haustið til Noregs, ok var um vetrinn með Ólafi konungi í miklum kærleikum; hafþi konungr Porkel mjök við ráð sín; þótti honum, sem var, Porkell vitr maðr ok skörúngr mikill. Fann konungr þat í tali hans, at hann misjafnaði mjök frásögn um¹ jarla, ok var vinr mikill Þorfinns en lagði þungt til Einars jarls. Ok snemma um várit sendi konungr skip vestr um haf á fund Þorfinns jarls, ok orðsending þá, at jarl skyldi koma á hans fund. Hann lagðist eigi ferðina undir höfuð, þvíat vináttu-mál fylgðu orðsendingunni.

18. Þorfinur jarl fór austr til Noregs ok kom á fund Ólafs konúnga; fókk hann þar góðar viðölkur, ok dvaldist þar lengi um sumarit. En er hann bjóst vestr, þá gaf Ólafr konungr honum langskip mikil ok gott með öllum reiða. Porkell fóstri réðst til ferðar með Þorfinni jarli² ok gaf jarl honum þat skip er hann

A.D. 1020.
(Annals.)

48. hafþi vestan um sumarit;³ skildust þeir konungr ok jarl hinir beztu vinir með miklum kærleikum. Þorfinn jarl kom um haustið til Orkneyja. En er Einarr jarl spurði þetta þá hafþi hann fjölment, ok lá á skipum. Brúsi jarl fór til fundar við þá bræðr, ok bar sett á milli þeirra; kom enn svá at þeir settust, ok bundu þat eiðum. Porkell fóstri skyldi þá í sett tekinn ok vináttu við Einar jarl; ok þat var ok meilt, at hvárr þeirra skyldi öðrum veita veizlu, ok skyldi jarl fyrri sækja í Sandvík til Porkels. En er jarl var par á veizlu, þá var þar veitt kappsamliga. Jarl var ekki kátr. Þar var mikill skáli ok dyrr á báðum endum. Þann dag, er jarl skyldi burt fara ok búast, þá skyldi Porkell fara með honum til veizlu. Porkell sendi menn fram á leiðina á njósen, þá er þeir skyldu fara um daginn; en er þeir kómu aptr, sögðu þeir Porkatli, at þeir fundu þar þrennar sátir ok vápnaða

¹ *um]* thus Lex. Run. s. v. mis-jafna, and OH. l. c.

² *Þorfinni jarli]* him. j., Cd.

³ *um sumarit]* add. Tr.

menn, "ok hyggjum vèr, þér satt at segja, at svik ^{11th} "muni undir vera." En er Porkell spurði þetta, þá ^{century} (early). frestaði hann túningi ok heimti saman menn sína. Jarl bað hann búast, ok sagði mál at ríða. Porkell sagði, at hann átti mart [at] annast. Hann gekk stundum út en stundum inn. Eldar vóru á gólfínu. Þá gekk Porkell inn um aðrar dyr, ok með honum einn maðr, er nefndr er Hallvarðr, hann var Islenskr maðr, austfirzkr at sett. Hann lauk aptr hurðinni. Porkell gekk innarr eptir skálanum milli eldsins ok þess at jarl sat. Jarl spurði: "Ertú nú búinn?" Porkell svarar: "Ek em búinn nú." Þá hjó Porkell til jarls í höfuðit. Jarl steyptist fram á gólfit. Hallvarðr mælti:¹ "Hér sé ek alla vesta fangarás, er ^{50.} þér dragit jarl eigi af eldinum." Hann keyrði þá spörðu undir huakkabein jarli, ok kipti honum upp at pallinum. Porkell ok þeir báðir félagar gengu út skyndiliga um aðrar dyr en þeir gengu inn; stóðu þer úti menn Porkels með alvæpni. Jarls menn tóku til hans, ok var hann þá dauðr, en öllum fellust hendr til hefnda; var þat ok, at bráðan bar at mjök, enda varði engan mann þessa verks af Porkatli; hví at þeir hugðu allir, at svá mundi vera sem aðr var mælt, at vinátta vneri með jarli ok Porkatli;² vóru menn ok flestir vípnlausir inni, en margir fór vinir Porkels góðir. Bar þat til með auðnu þeirri, er Porkatli var lagit lengra líf. Porkell hafði þá lið, er hann kom út, engu minna en jarla-menn.³ Fór Porkell þá til skips sína en jarla-menn í brott. Porkell sigldi þann dag í brott ok austr í haf, ok var þat eptir vetrnæstr. Koma þeir þá með heilu ok höldnu til Noregs; fór Porkell þegar á fund Ólafs konúngs, ok fèkk hann þar góðar viðtökur. Lét konúngr yfir þessu verki vel; var Porkell með honum um vetrinn.

¹ Da sagde Isalenderen, Tr. See | hafi . . , jarla-menn] add. from OH.
OH. l. c. | in accordance with the Tr.

² þef at . . Porkatli and Porkell

11th
century
(early).

19. Eptir fráfall Einars jarls tók Brúsi jarl þann hluta lands, er áðr hafði haft Einarr jarl, þvíat þat var með margra manna vitorði hverjum skildaga þeir Einarr ok Brúsi höfðu felag gjört. Þorfinni jarli þótti þat rættast, at hálfar Eyjar hefði hvárt þeirra, en þó hafði Brúsi þann vetr¹ hvárvntveggia hlut Eyjanna. En um váríti kallaði Þorfinn til lands við Brúsa, at hann vill hafa helmíng landsa, en Brúsi gaf eigi jákvæði við þetta; áttu þeir stefnur at þessum málum. Gengu þá at vinir þeirra at semja þetta mál; ok kom svá, at Þorfinn rætt sér ekki annat líka, en hafa helmíng Eyja; en segir þat með, at Brúsi þurfti eigi meira en þriðjung með þat skaplyndi, sem hann hefir. "Ek unda" "því," segir hann, "at hafa þriðjung lands, þann er" "ek tók eptir fóður minn í arf; kallaði ok engi til" "í hendr mér; en nú hefi ek tekit annan þriðjung" "eptir bróður minn at rættum málögum. En þó at" "ek sé vanferr til at deila kappi við yðr, frændi," "þá mun ek þó annars í² leita, en játta undan mér" "ríki at svá búnu.³ Þeir skildu at svá búnu mál- stefnu þessa. En er Brúsi sá, at hann mundi eigi standa jafnfetis við Þorfinn, þvíat hann hafði ríki miklu meira, ok traust af Skota-konungi móður-fóður sínum, þá ræð Brúsi þat af, at fara ór landi austr á fund Ólafs konungs, ok hafði með sér Rögnvald son sinn, ok var hann þá tíu vetrar. En er jarl hitti konungi, þá tók hann vel við honum. En er jarl bar upp eyrendi sín ok segir konungi allan málavöxt, þann er var með þeim braðrum; ok bað konungi veita sér styrk til at halda ríki sínu; bauð þar fram í móti fullkomliga sína vináttu. Konungr svarar, ok tók þar fyrst til máls, er Haraldr binn Hárfagri hafði eignast óðul öll í Orkneyjum, "En jarlar hafa síðan haft

¹ [passa vetr] thus OH., Tr. (den winter); ij. vetr, Fl. (badly).

² [í] thus OH. i. e.; á, Fl.; raad, (i.e. annars ráðs í leita,) add. Tr.

³ at svá búnu] add. OH. and Tr.: saa snarligun.

" í lén, en aldri at eign ; ok er þat til jarteigna," segir 11th
hann, " at þá er Eirekr blóðox ok synir hans vóru i century
(early). " Orkneyjum, þá vóru jarlar heim lýðskyldir. En er
" Ólaf Tryggvason frændi minn kom þar,¹ þá gjörðist
" Sigurðr jarl faðir yðvarr hans maðr. Nú hefi ek
" tekit eptir hann allan arf. Nú vil ek gjöra þér
" þann kost at þú gjörust minn maðr; mun ek þá fá
" þér Eyjar í lén; skulu vit þá freista, ef ek veiti þér
" minn styrk, hvárt betr skal at haldi koma, eðr
" Þorfinni bróðr þínum traust Skota-konungs. En ef 54.
" þú vill eigi þenna kost, þá mun ek eptir leita heim
" eignum ok óðulum, er várir frændr hafa átt vestr
" þar." Pessar ræður hugfesti jarl með sér, ok bar
fyrir vini sína, ok leitaði ráðs við þá hverju hann
skyldi játta, hvárt hann skyldi at pessu sættast við
Ólaf konung ok gjörast hans maðr: "en hitt er mér
" úsýnna hvern minn hlutr verðr at skilnaði várum,
" ef ek kveð nei við, þvíat konúngr hefir bert gjört
" fyrir mér tilkall, at hann þykist eiga Eyjarnar.
" En við stórræði hans, ok þat, at vér erum hér kom-
" nir, þá mun honum lítið fyrir at gjöra þat af
" várum kosti, sem hann vill." En þó at jarli þetti
á hváru-tveggja annmarkar sýnir,² þá tók hann þann
kost, at leggja allt á konungs vald, bæði sik ok riski
sitt. Tók þá Ólafr konúngr af jarli vald ok forráð
yfir öllum erfða-löndum, ok gjörðist jarl þá konungs-
maðr, ok batt þat svardögum.

20. Þorfinnr jarl spurði at Brúsi bróðir hans var
farinn austr á fund Ólafs konungs at sækja traust af
honum; en fyrir því at Þorfinnr hafði farit fyrir á
fund Ólafs konungs ok komit sér þar í vináttu, þá
þóttist hann eiga þar vel fyrir búit, ok vissi at þar
mundi margir fylgja hans máli; gjörir Þorfinnr jarl þat
ráð, at hann býr ferð sína sem skyndiligast, ok fór

A.D.
c. 1023.

¹ kom þar] add. Hkr; om. Cd.

² annmarkar sýnir] MO. in Lex. Run.; andmarkar, Fl.

11th
century
(early).

til Noregs, ok sætlaði at sem minstr skyldi verða misfari þeirra Brúsa, ok ekki skyldi eyrendi hans til lykta koma. Ok er Þorfinnr hitti konung var þat annan veg en hann hafði sætlað; þvíat þá er hann kom á fund Ólafs konungs var lokit ok gjört allt um 50. sáttmál þeirra konungs ok Brúsa. Þorfinnr jarl vissi ok eigi at Brúsi hafði upp gefit ríki sitt¹ fyrr en Þorfinnr jarl var kominn á fund Ólafs konunga. En þegar þeir hittust Þorfinnr jarl ok Ólafr konungr, þá hóf konungr upp hit sama tilkall til ríkis i Orkneyjum, sem hann hafði haft við Brúsa, ok beiddi Þorfinn pess hins sama, at hann skyldi játa konungi þeim hluta landa, er hann átti áðr. Jarl svarar vel orðum konungs, ok sagði svá, at honum þótti mikil undir um vingan hans: "Ok ef þér, herra," sagði jarl, "þykkist þurfa liðveizlu minnar móti öðrum höfðingjum, þá hafi þér fullt til þess unnit; en mér er "eigi hent, at veita yðr handgöngu, þvíat ek em áðr "jarl Skota-konungs, ok honum lýðskyldr." En er konungr fann undandrátt í svörum jarls um þessa málala-leitan, er hann hafði upp hafit, þá mælti konungr: "Ef þú, jarl, vill eigi gjörast minn maðr, "þá er sá annarr kostr, at ek setja þann mann "yfir Orkneyjar, er ek vil; en ek vil at þú veitir þá "svardaga, at kalla ekki til landa þeirra, ok láta þá í "friði vera af þér, er ek set yfir. En ef þú vill engan "þenna kost, þá mun svá þykkja þeim, er ek set "yfir, sem úfriðar muni þeim af þér ván; má þér "þá eigi underligt þykkja at dalar komi móti hóli."² Jarl svarar, ok bað konung gefa sér frest at hugsa þetta mál. Konungr gjörði svá, gaf jarli stund ok orlof at ráða um þetta við vini sína. Þá beiddi jarl þess, at konungr skyldi ljá honum frest til annars

¹ *sitt*] en, add. Cd.

² *at dalar komi móti hóli*] A proverbial expression, meaning "that

"as they have made their beds so

"they must lie."

sumare, ok færi hann heim þá fyrst: "Er heima ^{11th century} ráðuneyti mitt allt," segir hann, "en ek em bernsku-^(early) maðr¹ fyrir aldrasakir." Konúngr bað hann þá kjósa annat-hvárt. Þorkell fóstri var þá með konungi; hann sendi menn leynliga til jarla, ok bað hann eigi þat fyrir sælast, hvat[ki] er honum var í hug, at skiljast ss. svá við Ólaf konung, at þeir væri eigi sáttir, svá sem hann var kominn í hendr konungi. Póttist hann sjá, at einbeygðr var kostr at láta konung eina öllu ráða; þótti þeim sé þó eigi kjörvísligr, at eiga enga ván sjálfr til sætteifðar sinnar, ok veita svardage til þess, at þeir hefði í friði þat ríki² er ekki vóru til bornir. En fyrir því at honum syndist úvist um brottför sína, þá kjöri hann þat, at ganga til handa konungi ok gjorast hans maðr sem Brúsi bróðir hans hafði gjört. Konúngr fann þat at Þorfinnr var miklu skapstærri en Brúsi; trúði hann því Þorfinni verr; sá konúngr þat, at hann mundi þykkjast eiga styrks ván af Skota-konungi þó at hann brygðist þessu sáttmáli; skildi konúngr þat af vizku sinni. Brúsi gekk tregligar at öllu sáttmáli, en mælti þat eina um, at hann sætlaði sér at halda; en þar er Þorfinnr var, gekk hann glaðr at öllu, þegar hann hafði ráðit fyrir sér hvern hlut hann skyldi upp taka; þá gekk hann glaðr at³ öllum skildaga, ok dró um þat engan hlut, er konúngr beiddi hit fyrsta kveld; en þat grunaði konung, at hann mundi sætla at gjöra eptir sumar sættir.

21. Þá er Ólafr konúngr hafði hugsat fyrir sér allt þetta mál lét hann bláss til fjölmennrar stefnu, ok lét þangat kalla jarla háða. Þá mælti hann: "Sáttmál "várt Orkneyinga-jarla vil ek nú birta fyrir alþýðu; "þeir hafa nú játað mínu eiginorði yfir Orkneyjum "ok Hjaltlandi ok gjörzt míniur menn, ok bundit þat

¹ *bernaku-maðr*] Lex. Run. and Hkr. I. a.; bernskr maðr, Fl. In Lex. Run. a. v. ráðuneyti, the wholo passage runs thus: "sagði

" Þorfinnr jarl sem satt var, at heima var mest ráðuneyti hans."

² *ríki*] þat er, Cd.

³ Thus repeated.

60. " svardögum ; ok vil ek nú gefa þeim f lén, Brúsa
 11th century " priðjung en Þorfinni annan, svá sem þeir hafa fyr
 (early). " haft ; en þann priðjung, er átti Einarr jarl, þann
 " let ek falla undir mik, fyrir þá sök, at hann drap
 " Eyvind úrar-horn hirðmann minn ok félagsmann
 " kæran ; vil ek sjá fyrir þeim bluta lands þat er
 " mér sýnist. Þat vil ek ok til skilja við ykkur bræðr
 " jarla mína, at þit takit sættir af Porkatli Ámundar-
 " syni¹ fyrir dráp Einaars bróður ykkars; vil ek at
 " dómr sé undir mik, ef þit vilit því játa." En þat
 var sem annat, at þeir játtuðu því öllu, er konungr
 mælti. Gekk þá Porkell fram, ok festi á konungs
 dóm ; ok sleit svá þessu þíngi. Ólafr konungr dæmdi
 bætr fyrir Einar sem fyrir þrjá lenda menn, en fyrir
 sakar skyldi niðr falla priðjúngr gjalda. Þorfinur jarl
 bað sér brottfarar-leyfis konung. En er þat fækst,
 hjóst hann skyndiliga. En er hann var alþuinn, þá
 varð þat einn dag, er jarl drakk á skipi, at þar kom
 fyrir hann váfeifliga Porkell Ámundason, ok lagði
 höfuðit í kné honum, ok bað hann af gjöra síkt er
 hann vildi. Jarl spurði, hví hann gjörði svá, " þar sem
 " vér erum aðr sættir at konunga dómi, ok statt upp."
 Hann gjörði svá, ok mælti : " Sætt heirri, er konungr
 " gjörði milli vår, mun ek hlíta á milli vår Brúsa ; en
 " þat sem til yðvarr kemr af, skulu þér einir ráða.
 " Þó at konungr hafi mér skilit eignir mínar eðr
 " lands-vist í Orkneyjum, þá kann ek svá skaplyndi
 " yðvart, at mér er útfert í Eyjarnar, nema ek fara í
 " trúnaði yðrum ;² vil ek þat festa yðr," segir hann,
 " at koma aldri til Orkneyja, hvat sem konungr mælti
 " um þat." Jarl þagnaði ok tók seint til mál sér :
 " Viltu, Porkell, at ek dæma um okkur mál, en hlíta
 62. " eigi konungs dómi : þá mun ek þat hafa upphaf at
 " sætt okkarri, at þú skalt fara með mér til Orkneyja,
 " ok vera með mér, ok skiljast eigi við mik, nema mitt

¹ Ámundasyni] Önundarsyni, Cd. | ² yðrum] yekrum, Cd.

" leyfi sè til; vera skyldr til at verja land mitt, ok 11th
 " allra hluta, þeirra er ek vil gjöra láta, meðan vit century
 " lifum bæðir." Porkell svarar: " þat skal á yðru valdi,
 " herra, sem allt annat, þat er ek má ráða." Gekk
 Porkell til, ok festi¹ jarli þat allt, sem hann kvað á.
 Jarl segir at um fègjöld mundi hann síðarr á kveða;
 en hann tók þá svardaga af Porkatli, ok snerist hann
 þá þegar til ferðar med jarli; fór jarl þá þegar á braut,
 er hann var búinn, ok sást þeir Ólafr konúngr aldregi
 síðan. Brúsi jarl dvaldist þá eptir, ok bjóst í tömi
 meirr; en áðr hann færí á braut þá atti Ólafr konúngr
 stefnu vit hann, ok mælti: "Pat líst mér, jarl, at ek
 " mun hafa þik at trúnaðar-manni þar fyrir vestan
 " hafit; ætla ek svá, at þú skalt hafa tvá hluti landa til
 " forræða, þá sem þú hefir áðr haft, ok vil ek at þú sér
 " nú eigi minni maðr eðr úrikari, er þú ert mér hand-
 " genginn, en áðr vartú; en ek vil festa þinn trúnað
 " með því, at ek vil, at hér sè eptir Rögnvaldr son
 " þinn; sè ek þá, ef þú hefir mitt traust, ok tvá hluti
 " landa, at þú mátt vel halda þínu at rættu fyrir Pork-
 " finni jarli." Brúsi tók þat með þókkum at hafa tvá
 hluti landa. Dvaldist Brúsi litla hríð, áðr hann fór í
 braut, ok kom um haustið vestr til Orkneyja. Rögn-
 valdr son Brúsa var eptir með Ólafi konungi; hann
 var allra manna fríðastr, hárit mikil ok gult sem
 silki. Hann var smimma mikill ok sterkr; manna
 var hann gjörfiligasta, bæði fyrir vits sakir ok svá
 kurteisi;² hann var lengi við Ólafi konungi. Þessa 64.
 getr Ótarr svarti í drápi þeirri, er hann orti um Ólaf
 konung :

" Gegn ero þér at þegnum,
 þjóð-skjöldunga góðra
 " haldir hefst á veldi,
 Hjaltlendingar kendir :

¹ festi] Here the text is again taken from Cod. 332. (cfr. cap. 8).
 Lex. Ran.

² svá kurteisi] alírar aferði, Fl;

11th
century
(early).

" eingi varð á jörðu,
ógnbráðr, áðr þér náði,
" æstr¹ sá er Eyjum vestan
ýnglingr und sik þrýngi."

Pá er þeir breðr kómu vestr til Orkneyja, Þorfinnr ok Brúsi, þá tók Brúsi tvá hluti landa til forráða, en Þorfinnr priðjáng; hann var jafnan á Katanesi ok á Skotlandi, en setti menn sína yfir Eyjarnar; hafði Brúsi þá einn landvörn yfir Eyjunum. En í þann tíma var mjök herskátt, þvíat Norðmenn ok Danir herjuðu mjök í vestr-víking, ok kómu optliga við Eyjarnar, er þeir fóru vestr eðr vestan, ok námu þar nesnám. Brúsi taldi ar því, er Þorfinnr hafði engar útgjörðir yfir Orkneyjum eðr Hjaltlandi, en hafði skatta ok skyldir allt at sínum hluta. Þá bauð Þorfinnr honum þann kost, at Brúsi skyldi hafa priðjung landa, en Þorfinnr tvá hluti, ok hafa einn landvörn.² En þótt eigi yrði þetta skipti bráðfengis,³ þá fór þó þetta skipti fram, at Brúsi hafði priðjung en Þorfinnr tvá hlutina; var þetta þá er Knútr hafði ríki í Noregi, en Ólafur varð landflótti.

c. 1028. 22.⁴ Þorfinnr jarl gjörðist höfðingi mikill, hann var manna mestr ok sterkastr, ljótr,⁵ svartr á hár, skarp-leitr ok nefmikill⁶ ok nokkut skolbrúnn; hann var kappsemaðr mikill ok ággjarn, bæði til fjár ok metnaðar; hann var sigrsell ok keðn í orrostum ok góðr áraðis; hann var há fimm vetrar gamall, er Melkólmr⁷ Skotakonúngr móður-faðir hans gaf honum jarls-nafn ok Katanes til yfirsóknar sem fyrr er ritað,⁸ en þá var

¹ æstr] austr, Hkr., Fl.

² landvörn] yfir hönd beggja, add. Fl.

³ bráðfengis] bráðfengit, Lex. Run.

⁴ Chapp. 22, seq., are contained in col. 551-558 of the Cod. Fl. Fl. here adds: "Orkneyínga þátr,— "Ólafr konúnger Haraldson fíkk

" enga lýðskyldu af Þorfinni jarli

" sifan er þeir skildu eptir sáttmál

" þeirra Brúss jarls allra-saman."

⁵ ljótr] yfirlyndar, add. Fl.

⁶ ok nefmikill] om. Fl.

⁷ Melkólmr] Melkólfir, Fl. (less rightly).

⁸ sem . . . ritað] om. Fl. Cf. ch.

14.

[hann] xiiij. vetrar, er hann hafði útgjörðir fyrir landi ^{11th} sínú, ok herjaði á ríki annarra höfðingja.¹ Svá segir ^{century} (early). Arnórr jarla-skáld :

“ Hilmir rauð í hjálma
hreggi skelkvings² eggjar,
“ fór áðr sumtán væri
fet-rjóðr hugins vetrar :
“ görð lát grund at verja
gunnfrækn³ ok til sekja
“ ærrí⁴ Einars hlýra.⁵
Öngr mannr und ský-ranni.”

Þorfinnr jarl hafði styrk mikinn af Skota-konungi frænda sínum ; dró þat mjök fram ríki hans í Orkneyjum, er sá styrkr var svá nærr. Skota-konungr andaðist þá er þeir bræðr voru sáttir Brúsi ok Þorfinnr. Tók þá ríki yfir Skotlandi Karl Hundason; hann þóttist ok eiga Katanes, sem hinir fyrri Skota-konungar ; vildi hann hafa skatta af því ríki slikt sem annarsstaðar, en Þorfinnr jarl þóttist eigi hafa of mikinn arf eptir móður-föður sinn; þótt hann hefði Katanes. Kallaði hann sér gefti hafa verit þat ríki, ok vildi hann enga skatta gjalda af ; gjörðist nú af þessu fjandskapr mikill, ok herjuðu hvárir ríki annarra. Karl konungr vildi setja þann höfðingja á Katanes ⁶. er hét Mumtan eðr⁶ Muddan ; sá var systurson hans, ok gaf honum jarls-nafn. Reið þá Muddan ofan á Katanes⁷ ok efldist at liði í Suðrlandi ; gengu þá njóenir til Þorfinns jarls ; dró hann þá her saman um Katanes ; kom þá ok utan af Orkneyjum Porkell fóstri með mikit lið til móts við jarl ; fór Þorfinnr þá til móts við Muddan, ok hafði þá⁸ meira her. Ok þegar

¹ ok . . Höfðingja] add. Fl., as also the Tr.; this sentence must therefore have been overlooked by Aageir Jonsson in his transcript.

² skelkvings] thus MO.; skilfings, Fl.

³ gunnfrækn] geðfrækn, Fl.

⁴ ærrí] errinn, Fl.

⁵ hlýra] hlýri, Fl.

⁶ Mumtan eðr] om. Fl.

⁷ á Katanes] af Skotlandi, Fl.

⁸ þá] sýnu, add. Fl.

11th
century
(middle).

er Skotar vissu þat, at þeir höfðu lið minna, vildu
þeir eigi berjast,¹ ok riðu upp aprá á Skotland. Þor-
finnr jarl fór þá eptir þeim ok lagði undir sik Suðr-
land ok Ros, ok berjaði viða um Skotland; sneri
þaðan aprá á Katanes, en Þorkell út í Eyjar. Leið-
angrs lið fór ok heim. Jarlinn sat á Katanesi í
Dungalsbæ, ok hafði þar fimm langskip, ok svá nokkut
mari lið, at þau voru vel skiput. Muddan kom á
fund Karls konungs í Beruvík ok segir honum sínar
farar eigi slættar. Karl konúngr varð þá reiðr mjök,
er hann spurði, at land hans var herjat; gekk hann
þá begar á skip, ok hafði ellifu langskip ok mikit lið;
helti þá norðri fyrir Skotland. Hann sendi Muddan
aprá til Katanes við mikit lið, ok reið hann it efra
um Skotland; var svá stefnt, at hann skyldi þaðan
at koma, ok skyldi Þorfinnr þá verða í klofanum. Nú
er þat at segja frá Karl, at hann létta eigi fyrr en
hann kom á Katanes; var þá ok skamt á milli þeirra
Þorfinns. Tók þá Þorfinnr þat ráð, at stíg[a] á skip
ok halda út á Petlandsfjörð ok ætlaði til Orkneyja;
var þá svá skamt í milli þeirra, at þeir Karl sá seglin
Þorfinns, er hann sigldi austr² á fjörðinn, ok sigldu
þeir þegar eptir þeim. Þeir Þorfinnr höfðu eigi sét
þeirra segl, ok austr stefndi hann með eyjunum ok
ætlaði til Sandvíkr. Hann lagðist austan undir
70. Dýrnes, ok gjörði þegar Þorkatli orð, at hanum skyldi
liði samna. Brúsi hafði hinn nörðsta hlut Eyja, ok
var hann þar.³ Þorfinnr lá undir Dýrnesi sem sör var
ritað ok hafði síð komit. En um morgininn, er ljóst
var orðit, finna þeir eigi fyrr, en þeir Karl róa at þeim
ellifu skeiðum.⁴ Vóru þá tveir kostir fyrir höndum:
sá annarr, at hlaupa á land, ok leifa skipin úvinum
sínunum ok félit allt;⁵ hinn annarr, at leggja til móta,

¹ *wildu . . . berjast]* varð þeim
seinni um Árásina, Fl.

² *aestr]* austan, Fl.

³ *Brúsi . . . þar]* om. Fl.

⁴ *skeiðum]* thus Fl., better; cp.
the verse: skipum, Cod.

⁵ *allt]* þat er á var, add. Lex.

Run.

ok láta þá auðnu¹ ráða. Þorfinnr heitr þá á sína menn, 11th centry
ok bað þá brjóta upp ván sín; kvaðst eigi vilja á (middle),
flóttu leggja; bað þá róa í móti vaskliga. Ok eptir
þat tengja hvárir-tveggju skip sín. Þorfinnr jarl eggjaði
mjök lið sitt, bað þú vera ákafa, ok gjöra harða hina
fyrstu hriðina, kallaði Skota fár standast mundu.
Þessi orrosta var bæði hörð ok löng, ok var þat lengi,
er eigi inátti sjá, hvernig hniga mundi.² Orrostu³
þessar getr Arnórr í Þorfinns-drápu:

“ Endr hygg ek Karli kendu
kyndum jöfur⁴ brynju,
“ land vara losfúngr kundar
laust, fyrir Dýrnes austan :
“ fimm snekkjum rðð frammi
flugstyggr við hug dyggan
“ rausnar-maðr at rasis
reiðr ellefu skeiðum.
“ At lögðu skip skatnar
skilit, felli herr á piljur,
“ svómu járn í ámu⁵
óðhörf⁶ Skota blöði :
“ stall drapa, strengir gullu,
stál beit, en rann sveiti,
“ broddr fló, biföusk oddar
bjartir, þengils hjarta.”

Þorfinnr jarl eggjaði nú ákafliga sína menn ; lagði⁷ 72.
hann þá skip sitt at skipi Karls, ok var þar allhörd
orrosta. Héldust þeir þá, Skotarnir, lítt fyrir framan
siglu á konungs-skipinu ; ok þá hleypr Þorfinnr jarl
or lyptíngunni ok fram í skipit, ok barðist alldjarfliga.
Ok þá er hann sá, at þyntist á skipunum⁷ Karls,

¹ auðnu] auðit, Lex. Run.

² ok . . . mundi] om. Fl.

³ Orrostu] orrostan. Pessa, Cd.

The reading would then be "hver-
" níg hniga mundi orrostan. Pessa

" gett Arnór, etc."

⁴ jöfur] lotut, Fl.

⁵ ámu] so also MO. Cfr. Bisk-
upa sögur, I. 411 (ámir bökkodar) ;
ámu, Fl.

⁶ óðhörf⁶] so also MO.; óð borð,
Fl.

⁷ á skipunum] skipanin, "Karl's
" crews grew thin," Fl. (rightly).

11th
century
(middle).

eggjaði hann sína menn til uppgöngu; ok er þat sá Karl konúngr, bað hann högga tengalin, ok halda frá.¹ Þá kómu þeir Þorfinnr á stafoljám á konungs-skípit. Bað Þorfinnr þá upp bera merki sitt, ok fylgði hann þar sjálfur, ok mikil sveit manna með honum. Þá hljóp Karl af skipi sínu með þá menn, er upp stóðu, en mestr hluti var fallinn á því skipi. Karl hljóp á annat skip, ok bað þá taka til ára, ok lögðust Skotar þá á flóttu, en Þorfinnr elti þá. Svá segir Arnórr:²

“ Prima var þvigit skemri,
þat var skjótt at spjótum
mestr við minna neytí
minn dróttinn rak flóttu :
“ góðr grams menn feli⁴
gunnmár um her sárum,
“ hann vá sigr fyrir sunnan
Sandvik, ruðu branda.”

Karl hält undan suðr til Breiðafjarðar, ok gekk þar á land, ok safnaði liði af nýju. Þorfinnr veik aptr eptir bardagann. Kom þá Þorkell fóstri til móts við hann, ok höfðu þeir þá lið mikit, sigldu þeir þá suðr til Breiðafjarðar eptir þeim Karli; ok þegar er þeir kvómu við Skotland, tóku þeir at herja. Þá var þeim sagt at Muddan var á Katanesi norðr í Þórasá, ok hafði þar her mikinn; hann hafði ok sent til Írlands eptir liði, þvíat hann átti þar frændr marga ok vini, ok beið hann þar þess liðs. Þá gjörðu þeir Þorfinur þat ráð, at Þorkell fóstri fór norðr með Katanesi við suman herinn, en Þorfinnr lá eptir við Skotland ok herjaði þar. Þorkell fór leyniliga; var honum ok allt landsfólk trygt ok trútt á Katanesi; gekk engi njóan fyrir honum áður hann kom í Þórasá á

¹ ok halda frá] ok leggja burt
Öllum skipaher sínum a[ll]bra[d]-
liga, taka til ára sinna ok leggja
frá, Fl.

² MO. omits the following verse.

³ góðr gall, Fl.

⁴ feli] fálu, Fl.

náttar-peli, ok tók hús á þeim Muddan, ok báru eld ^{11th century}
at. Muddan svaf í lopti einu; ok í því er hann (middle).
hljóp út, ok ofan fyrir lopt-svalirnar, hjó Porkell eptir
honum, ok kom á hálsinn, ok tók af höfuðit. Eptir
þat gáfust menn upp, en sumir kómust á braut af
hlaupi. Þar var mart manna drepit; en þat var allr
fjöldi, er grið voru gefin. Dvaldist Porkell þar
skamma hríð aðr hann fór aptil Breiðafjarðar;
hafði hann þá her allan með sér, þann er fækst á
Katanesi, ok um Suðurland ok um Ros. Mætti hann
þá Þorfinni jarli suðr við Merhæfi ok segir honum
alíkt sem í hafði gjörzt hans ferðum. Pakkaði jarl
honum vel sitt starf; lágu þeir þá þar báðir um hríð
ok herjuðu.

Nú er at segja frá Karl konungi: at hann fór
upp á Skotland eptir orrostu þeirra Þorfinns jarla, ok
efdist þá at liði af nýju. Hann dró her allt sunnan
af Skotlandi bæði hit eystra ok hit vestra, ok allt
sunnan af Satíri. Þá kom ok til móts við hann herr
sá af Írlandi, er Moddan¹ hafði eptir sent; sendi
hann þá víða til höfðingja eptir liði, ok² stefndi her
þeim öllum til móts við Þorfinn jarl, ok varð fundr
þeirra á Torfnesi fyrir sunnan Breiðafjörð.³ Þar varð
orrost mikil, ok höfðu Skotar her miklu meira.
Þorfinnr jarl var í öndverðri sinni fylking; hann
hafði hjálm á höfði gullroðinn ok gyrr sverði, spjót
mikit í hendi, ok vá hann við því tveim höndum.⁷⁰
Svá er frá sagt, at hann var fremstr allra sínna
manna. Hann gekk þar at í fyrstu, sem fyrir var
fylking þeirra Íranna; var hann svá ákær⁴ með sína
sveit, at þeir hrukku þegar fyrir, ok fengu aldri
síðan viðrættu. Lét Karl þá bera fram sitt merki
til móts við Þorfinn; var þar þá harð bardagi, ok

¹ Moddan] thus Cd.

² sendi . . ok] add. Fl.

³ Breiðafjörð] thus Cd.; Bef-

jörð, Banffirth? Fl.

⁴ ákær] i fyrstu, add. Fl.

11th lauk með því, at Karl lagðist á flóttu; en sumir menn
 century segja, at hann hafi fallit. En Arnórr segir svá:
 (middle).

" Úlfs tuggu rauð eggjar
 eitt þar er Torsnes heitir—
 " Ængr olli því þengill,
 þat var Mánadag—frána :
 " Súngu þar til þinga
 þunn fyrir Ekkjal sunnan
 " sverð er siklingr þarðist
 snarr við Skotlands harra.
 " Hátt bar Hjalta drótinn
 hjálmi at geira jálmi,¹
 " ógnstærir rauð Irum
 odd, í ferðar broddi :
 " Minn drótinn naut máttar
 mildr und Brezkum skildi,
 " hendi Hlöðves frændi
 hermann, ok tók brenna."²

Þorfinnr jarl rak flóttann langt³ upp á Skotland; ok eptir þat fór hann viða um landit ok lagði undir sik. Hann fór þá allt suðr á Fifi, ok lagði undir sik landit; gengu menn þá undir hann hvar sem hann fór. Ok þá er hann dvaldist á Fifi,⁴ sendi hann frá sér Þorkel fóstra með sumt liðit. Ok þá er Skotar vissu þat, at jarlinn hafði gjört frá sér suman herinn, s. fóru þeir sömu at honum, er aðr höfðu undir hann gengit. Ok þegar er jarl varð varr við avík þeirra, heimti hann saman lið sitt, ok fór í móti þeim; varð Skotum þá seinna um árasina, er þeir vissu at jarl⁵ var við búinn. Þorfinnr jarl ræð þegar til bardaga, er hann nætti Skotum;⁶ en þeir nentu þá eigi at verja sik, slögust þegar á flóttu, ok flýðu⁷ á merkr ok

¹ jálmi] sálmi, Fl. (badly).

² ok tók brenna] en tokst senna, MO.

³ langt] allit, Fl.

⁴ ok lagði . . Fifi] om. Fl.

⁵ jarl] Hero begins fragm. a. (a single velum leaf).

⁶ Skotum] Skötum, a.

⁷ flýðu] vifð vegar, add. a.

skóga. Ok þá er Þorfinnr hafði rekit flóttann, heimti 11th
hann saman menn sína, ok segir at þá vill hann láta ^{century}
^{(middle).} brenna þat hérað allt, er þá voru þeir í staddir, ok
gjálda svá Skotum¹ fjandskap ok svíkræði. Fóru þá
jarls menn um þorp ok um bei, ok brendu svá hvar-
vetna at ekki kot stóð eptir; drápu þeir ok karlmenn
þá, er þeir fundu, en konur ok gamalmenni dróst á
merkr ok skóga með viel ok veinan.² Mart fólk
gjörðn peir ok hertekit, ok færðu í bönd, ok ráku
svá fyrir sér. Svá segir Arnórr:³

“ Týndust ból þá er brendi —
bráskat þat dægr háski,
“ stökk í reyr enn rokna⁴
rauðr eldr—Skotta-veldi :
“ Morð-kennir galt mönum
mein ; á sumri einu
“ fengu þeir við þengil
þrim sinnum blut minna.”

Eptir þetta fór Þorfinnr jarl norðr eftir Skotlandi
til skipa, ok lagði undir sik landit hvar sem hann fór.
Fór han þá norðr á Katanes ok sat þar um vetrinn.
En hvert sumar þaðan í frá hafði bann leiðangr úti ok
herjaði um Vestrlönd, en sat optast um kyrt á vetrum.⁵

23. Þorfinur jarl gjörði þat frama-verk í Orkneyjum, 80.
at hann veitti allri hirð sinni, ok mörgum öðrum
ríkum mönum, allan vetrinn⁶ gögnum, bæði mat ok
mungát; svá at engi maðr burfti í skytning at ganga,
svá sem konungum eða jörlum er titt í öðrum lönd-
um, at veita um jól hirð sinni ok gestum.⁷ Svá segir
Arnórr :

“ Orms-felli drakk allan
alkostigr fen brosta —

¹ Skotum] Skottum, a.

² með . . veinan] om. a.

³ Arnórr] Jarlaskáld, add. a.

⁴ brendi] brendu, a.

⁵ enn rokna] thus MO.; en rok-

⁶ Vestrlönd . . vetrum] sumrum

með 1181 sínu óliu, Fl.

⁷ vetrinn] vetr i, a.

⁸ ok gestum] om. a.

" rausm drýgði þá resir—¹
Rögnvalds niðr i gögnum."²

I þenna tíma andaðist Brúsi jarl, ok tók þá Þorfinnr undir sik allar Orkneyjar. En þat er at segja frá Rögnvaldi Brúsasyni, at hann var í orrostu á 1030. Stiklastöðum, þá er hinum belgi Ólafr konúngr fæll. Komst Rögnvaldr á braut með öðrum flóttamönnum. Hann flutti ór orrostu Harald Sigurðarson bróður Ólafs konúngs; var Haraldr sárr mjök. Rögnvaldr kom honum til lækníngar at eins litils búanda; en Rögnvaldr fór þá austr Kjöl til Jamtalands, ok þaðan til Svíþjóðar á fund Önundar konúnga. Haraldr var með búandanum þar til er hann var greddr; fækki búandi þá son sinn til fylgdar við Harald; ok fóru þeir þá austr til Jamtalands, ok þaðan til Svíþjóðar, ok fóru mjök huldu höfti. Haraldr kvað, þá er þeir riðu um kjörr nokkur:³

" Nú læt ek skógi af skógi
skreiðast lítils heiðar;
" hvern veit nema ek verða
tíða frægt um síðir."

22. Haraldr kom f Svíþjóð til fundar við Rögnvald Brúsason; fóru þeir þaðan báðir austr í Garðaríki, ok mikil lið annat, þat er verit hafði með Ólafi konungi. Þeir lettu eigi fyrir en þeir kómu austr í Hólmgarð á fund Jarizleifs konúngs; tók hann vel við þeim fyrir sakir ens helga Ólafs konúngs. Gjörðust þeir þá landvarna-menn fyrir Garðaríki allir samt ok Eilifr⁴ jarl, sonr Rögnvalds jarls Úlfssonar.

24. Rögnvaldr Brúsason var eptir í Garðaríki þá er Haraldr Sigurðarson fór út í Miklagarð; hafði

¹ drýgði [þá resir] thus MO.
and fr. a.; dugði [þá resis, Cd.

² gögnum] Fl. leaves out this
strophe.

³ ríðu . . . nökkr] þá er þeir
skildu í kjörr einum, Fl.

⁴ Eilifr] Erlingr, Fl. (badly).

Rögnvaldr þá landvörn¹ um sumrum, en var í Hólm- A.D. 1033.
 garði um vetrum. Jarizleifr konúngr virði hann
 mikils, ok þar eptir öll alþýða. Rögnvaldr var, sem
 Þór var ritað², hverjum manni meiri ok sterkari;
 manna var hann ok friðastra sjónum, atgervi-maðr
 mikill, svá at eigi fanst³ hans jafningi. Svá segir
 Arnórr jarla-skáld, at Rögnvaldr setti í Garðaríki
 x. fólk-orrostur:

“ Deildist af svá at aldir,⁴
 él grafninga þélar⁵
 “ gunnar njörðr⁶ i Görðum
 gunnbráðr tju háði.”

Þá er þeir Einarr Pamba-skelfir⁷ ok Kálfr Árnason
 sóttu Magnús Ólafsson austr í Garðaríki, var Rögn-
 valdr fyrir þeim í Aldeigjuborg. Var þá við sjálfst
 at hann mundi ganga at Kálfi Þór Einarr gjörði
 hann varan við, hvernig⁸ af atóðst um ferðin þeirra.
 Lét Einarr segja Rögnvaldi, at Kálfr iðraðist glaps⁹
 þess, er hann hafði felt hinn helga Ólaf konung
 frá landi, ok vill hann þat nú breta á syni hans;
 segir Kálfr þá vilja hefja Magnús til ríkis í Noregi¹⁰.
 ok efsl hann móti Knytlögum. Ok eptir þat sefast
 Rögnvaldr. Beiðir þá Einarr þess, at hann skyli ráðast
 til ferðar með þeim upp til Hólmgarðs, ok flytja
 þeirra mál við Jarizleif konung; ok því játar Rögnvaldr.
 Eptir þat leiga¹¹ þeir sér eyki í Aldeigjuborg ok
 aka upp til Hólmgarðs,¹² ok finna þar Jarizleif konung;
 flytja þá fram örendi sín; ok segja at þeim er
 svá leitt orðit ríki Knytlöga; ok mest Alfsífu, at þess

¹ *landvörn*] nokkura stund, add. a.

² *ritað*] cfr. ch. 21.

³ *fanst*] fókst, a.

⁴ *svá at aldir*] sem aldin, a.;
 svá at aldir, Fl.

⁵ *þélar*] a., Fl.; hvæla, MO.

⁶ *njörðr*] vörðr, a., MO.

⁷ *Pamba-skelfir*] Pamba-skelmir,

a. and Tr.

⁸ *hvernig*] hvernog, a.

⁹ *glapse*] síns, add. a.

¹⁰ *leiga*] leggja, a.

¹¹ *ok flytja . . Hólmgarðs*] om.
 Fl. (a homotel.)

A.D. 1035- gengr ekki yfir þá, at þeir vili þeim lengr þjóna.
1036. Beiða þá bess, at Jarizleifr konúngr skyli fá þeim

Magnús Ólafsson til höfðingja. Flytr þá Rögnvaldr þetta mál með þeim ok Ingigerðr drottning ok margir aðrir höfðingjar. Konúngr var trauðr at fá Magnús í hendr Norðmönnum, svá sem þeir höfðu búit við hinn helga Ólaf konung föður hans; en þat tókst þó með því, at tólf¹ menn enir göfgustu svörðu Jarizleifi konungi bess eiða at þetta var allt trygt ok trútt, ok² Jarizleifr konúngr gaf Rögnvaldi upp eiðinn fyrir trúnaðr sakir.³ Kálfir svarði þann eið Magnúsi, at hann skyldi honum fylgja utanlands ok innanlands, ok gjöra þá hluti alla, er Magnúsi þótti þá sitt riki meira eðr frjálsara. Eptir þat tóku Norðmenn Magnús til konunga, ok gjörðust honum handgengnir. Dvöldust þeir Kálfir í Hólmgarði þar til er leið jól; fóru þá ofan til Aldeigjuborgar ok öfluðu sér þar skipa. Fóru þegar austan, er issa leysti um várít; ræðst þá Rögnvaldr Brúsason til ferðar við konungi. Fóru þeir fyrst til Svíþjóðar, sem segir í sögu Magnúss konungs,⁴ ok þaðan til Jamtlends, ok svá sustan um Kjöl til Veradals. Ok

A.D. 1036. begar er Magnús kom í Prándheim, gekk allt fólk undir hann. Fór hann þá til Niðaross, ok var þar til konungs tekinn á Eyra-þíngi yfir allt land. Eptir þat fóru skipti þeirra Sveins konunga sem segir í Æfi Noregs-konunga.⁵

25. Þá er Rögnvaldr Brúsason kom í Noreg, spurði hann andlát Brúsa jarla föður sins; hann frætti ok þat, at Þorfinnr jarl hafði tekit undir sik allar Orkneyjar. Fýstist þá Rögnvaldr at fara til óðala sinna, ok beiðist at Magnús konúngr skyli veita

¹ *tólf*] thus also Tr.; xj., a.

² *ok*] en, a.

³ *sakir*] var hann ætlaðr til hinna xiij., add. a; but Tr. om.

⁴ *sem . . konungs*] thus Cd. and

a; om. Fl.

⁵ *sem . . konunga*] thus Cd. and

a; om. Fl.

A.D.
c. 1036.

honum orlof til þessa. Magnús konúngr sá at þetta var nauðsyn Rögnvalds, ok stóð vel undir þetta mál með honum. Gaf þá Magnús konúngr Rögnvaldi jarls-nafn¹ ok þrjú langskip ok öll vel skiput; fækki honum þá í lén² þann þriðjung, er átt hafði Ólafr konúngr í Orkneyjum, ok hann hafði fengit Brúsa föður Rögnvalda. Hét þá Magnús konúng Rögnvaldi fætbróður sínum fullkominni vináttu sinni, ok kvað honum heimilan skyldu sinn styrk nær sem hann þyrfsti. Skildust þeir við þvílikum³ kærleikum, sem nú var ritað.⁴

26. Rögnvaldr Brúason sigldi vestr til Orkneyja, ok fór fyrst til búa þeirra, er faðir hans hafði átt; gjörði þá orðsendingar til Þorfinna jarla frænda sín, ok beiddist at hafa þann þriðjung af Eyjum, sem faðir hans hafði átt. Hann lét ok segja Þorfinni, at Magnús konúngr fækki honum í lén⁵ þann þriðjung landa, er Ólafr konúng hafði átt. Beiddist hann þessa⁶ tvá hluti lands í vild at hafa við Þorfinn frænda sian. En í þessu tíma átti Þorfinnr jarl deilur miklar við Suðreyinga ok fra; póttist hann mjök þursa liðsinnis manna; ok veitti hann þau aunsvor sendimönnum Rögnvalds, at hann skal taka ^{ss.} at vísu þann þriðjung Eyja, er hann átti at réttu, "En þriðjung þann er Magnús kallað sér, þe játuðu "vér því⁷ Ólafr konungi, meirr fyrir þat, at vér "vrórum þá komrir í greipr honum, en hitt at oss "þætti þat réttidigt. Mun þá ok samþykki okkat "Rögnvalds frænda vera mest, at vit innimst⁸ litt "til um þann þriðjung landa; hefir hann lengi at "deildum⁹ farit. Ok ef Rögnvaldr vill mér vera

¹ *jarls-nafn*] jarldóm, a.² *í lén*] om. a.³ *þvílikum*] om. a.⁴ *sem . . . ritað*] om. a.⁵ *í lén*] om. a.⁶ *þessa*] þann þriðjung ok, a.⁷ *þer*] þann, a.⁸ *innimst*] thus a, Fl.; minimst,

Cd.

⁹ *deildum*] deilum, a.

A.D.
c. 1036.

" hollr frændi ok styrks-maðr,¹ þá Þykki mér þat mitt
 " ríki vel komit, er hann hefir sér til skemtunar ok
 " báðum okkr til styrks; er mér brátt liðsinni hans
 " við meira en skattar þeir er þar tek ek af." Eptir
 þat fara sendimenn aprí; ok sögðu Rögnvaldi, at Þor-
 finnr hafði játað honum tveim hlutum landa, ef hann
 vill vera honum styrks-maðr, sem vera setti fyrir
 frændsemis sakar.² Rögnvaldr segir, at hann hafði til
 þess eins kallat, er hann þóttist eiga. En fyrir þat,
 er Þorfinnr gaf svá auðvellinga upp löndin, kvaðst hann
 at visu vilja vera honum liðsinaðr ok fullkominn
 vin, eptir því sem frændsemi þeirra stóð til. Tók nú
 Rögnvaldr undir sik tvá bluti landa, ok stóð með því
 um vetrinn. En snemmandis um várit sendi Þorfinnr
 jarl orð Rögnvaldi frænda sínum, ok beiðir þess, at
 hann skyldi fara í hernað með honum, ok hefði sjölm-
 menni slikt sem hann fengi. Ok er Rögnvaldi kómú
 þessi orð, brást hann þegar við, ok dró her saman,
 ok safnaði at sér skipum öllum þeim sem hann fækki.
 Ok þá er herra sá var³ búinn, fór hann til fundar við
 Þorfinn jarl; hafði Þorfinnr þá ok búit sinn her. Tók
 hann þá vel Rögnvaldi frænda sínum ok lögðu þeir
 þá saman lag sitt.

27. 27. Þeir frændr Þorfinnr ok Rögnvaldr herjuðu um
 summarit um Suðreyjar ok Íland, ok viða um Skot-
 lands-fjörðu. Lagði Þorfinnr undir sik þar sem þeir
 fóru. Um summarit áttu þeir orrostu mikla þar sem
 heitir í Vatzfirði; var þar mannfall mikil. Tókst
 orrostu snemmindis, ok fengu þeir frændr bjartan
 sigr. Orrostu þessar getr⁴ Arnórr jarla-skáld í Þor-
 finns-drápu. Hann var þar í orrostu:⁵

¹ *styrks-maðr*] sem vera setti fyrir
 frændsemis sakar, add. a.

² *sem . . . sakar*] ok slikt frændi
 sem smædi báðum, a.

³ *sá var*] here fragm. a ceases.

⁴ *getr*] Here many leaves are
 wanting in Cod. 322. The text is
 now taken from the Cod. Fl.

⁵ *f Þorfinns-drápu . . . orrostu*]
 add. MO., in accordance with Tr.

" Veit ek þar er Vatzfjörðr heitir,	A.D.
vask i miklum háska,	c. 1037—
" míns, við mannkyns reyni,	1045.
merkin dróttins verka:	
" Þjóð bar skjótt af skeiðum	
skjaldborg Frjá-morgin; ¹	
" górla sá ² ek at gínöi	
grár úlfr of ná sárum." ³	

Eptir orrostu þessa vendu þeir aptr til Orkneyja ok sátu um kyrt þann vetr. Fór svá fram átta vetr at Rögnvaldr jarl hafði tvá hluti Eyja, svá at Þorfinnr jarl vandaði ekki um. En hvert sumar voru þeir í hernaði, stundum bæðir samt, en stundum sér hvárr þeirra. Sem Arnórr segir:

" Ymist vann sá er unni,
 Írak féll drótt þá er sótti
" baldrs eðr Brezkar aldir,
 brá eldr Skota veldi."⁴

28. Með þeim frændum var ofallt vel, er þeir fundust; en ef verri menn gengu á milli þeirra, þá voru jafnan greinir talaðar. Sat Þorfinnr jarl löngum á Katañesi en Rögnvaldr í Eyjum. Þat var á einu sumri at ⁹². Þorfinnr jarl herjaði um Suðreyjar ok vestan um Skotland. Hann lá⁵ þar sem Gaddgeðlar heita, þar næstist Skotland ok England. Hann⁶ hafði gjört frá sér lið suðr á England at strandhöggi. En þar sem hann

¹ *Frijá-morgin*] thus MO. and Tr.; fra mórgum, Fl. (badly).

² *sd ek*] thus MO.; frá ek, Fl.

³ *of ná sárum*] thus MO.; um ná sáran, Fl.

⁴ MO. leaves out this half strophe.

⁵ *en Rögnvaldr . . . Henn lð]* is taken from the Tr. The careless copyist of the Fl. having here omitted and transposed a whole important passage. The suggestion of the late Norse Historian P. A. Munch is thus conclusively proved to be true, both as to the identifi-

cation of Gaddgeðlar = Galloway (the Tr. spells it Gaardgellar), as also to the unsound state of the text. Munch surmised that after "Katañesi" something, the copula "ok" or the like, had been dropped out. It now turns out that a whole sentence has been omitted or transposed.

⁶ We here follow the Tr., where the text runs thus:—Gaardgellar, der mædís Eageland ec Scotland. da haffde han sendt nogen af sin krigs folk hen pas England, etc.

A.D.
c. 1037-
1045.

lá með liði sínu var fólk allt undan flyjt,¹ en undan honum var rekit fē allt. En er Engismenn verða varir við ferð vikinga, söfnudust þeir saman, ok fóru at þeim, ok tóku af þeim fē allt; en drápu af þeim inenn alla, þá er dugandi vóru; en sendu aptr ræfingja² nokkura, ok báðu þá segja Þorfinni jarli hversu þeir leiddu vikingum rán ok ripsan; höfðu þar um mörg háðulig orð. Fóru síðan á fund Þorfinus jarla, ok sögðu honum sínar úifarar. Hann lét illa yfir því er menn hans höfðu týnt, en kveðst þar ekki mega at hafa; en til þess kveðst hann allvel fallinn, at gjalda Englinnönum háð ok spott þat er þeir drógu hér at; en skilja kvað hann mundu fyrst at sinni með þeim. En ef hann væri heill at sumri sagði hann at þeir skyldu finnast.

29. Í þenna tíma var Hörða-Knútr yfir Englandi ok Danmörk. Eptir þat fór Þorfinnr jarl til Orkneyja ok sat þar um vetrinn. Snemma um várit hafði hann útboð um allt ríki sitt; sendi þá boð Rögnvaldi frænda sínum; ok því játar Rögnvaldr. Rögnvaldr hafði útboð um allt sitt ríki. Þorfinnr jarl dró her saman um Orkneyjar ok Kataenes; hann hafði ok mikinn her af Skotlandi ok Írlandi, ok um allar Suðreyjar dróst honum lið. Helt hann her þeim öllum til Englands

The Fl. is here all confusion, thus : — “Sat Þorfinn jarl löngum á Kataenesi þar sem Gaddg. leita, þar næst Skotland ok England,” after which the text is broken up into a new chapter thus: — Af hernaði Þorfinna jarla. Þater á einu sumri, er Þorfinn jarl herjaði um Suðreyjar ok Skotland. Hann hafði gjort frið sér, etc. The transcriber, having by this time bethought himself of his omission in the preceding sentence, tried to make it good, and headed the new chapter by the omitted words, “Þat er á einu sumri, ,” not taking into ac-

count the English topography, which requires these words in their due place between “Caitness” and “Galloway,” and not *after*.

¹ *en þar . . . fljít]* the Tr. : men der som han laa met sit folck, vaar all folcket hundragit os dref deris queg hen met deanem. Der de Engelske, sqq.

² *ræfingja*] = vagabonds, rovers. This is no doubt the true word; the Tr. renders it by, “de som voro “intit actendis,” = those who were worth nothing; opposed to the preceding “þá er dugandi vóra.” The Fl. has “ræningia” (*robbers*.)

svá sem hann hafði heitið þeim á hausti¹ Hörða- A.D.
Knútr var Danmörk, er þetta var tildeenda. En þegar c. 1037-
at jarlar kómu við England, tóku þeir at berja ok at
ræna. En þeir höfðingjar, er þar voru til landvarnar
settir, fóru á móti þeim með liði; ok var þar orrosta
mikil ok hörð, ok fengu jarlar sigr. Eptir þat fóru
þeir viða um England ok herjuðu, drápu menn ok
brendu bygðina hvar sem þeir fóru. Þessa getr Arnórr
i Þorfinns-drápu:²

“ Enn er³ sú er Engla minni
egghrið, nè mun síðan
“ háð⁴ með helming meira
hring-drisr komið⁵ þingat:⁶
“ Bitu sverð, en þar þurði,
bunngjör, syrir Mön sunnan,
“ Rögvaids kind und randir,
ramlig⁷ folk, inn gamla.”⁸
“ Stöng bar jarl á Engla
stettigrund, en rauð stundum,
“ vè bað visi knýja
verðung, arn túngu:
“ Hyrr óx, hallit purru,
herdrött rak þar flóttu,
“ eim⁹ hratt, en laust ljóma
lim-dólg¹⁰ nær himni.
“ Margr varð¹¹ millum borga,
mildingr þróng at hildi,
“ horna-blásar þar er hristist
hug-sterks jöfura merki:
“ Vætr¹² brá er vígljót þótti
varg-steypis her greypum,

¹ *á hausti*] add. Tr.: om hösten
til forne.

². i Þorfinns-drápu] add. Tr.

³ *Enn er*] MO.; ein var, Fl.

⁴ *háð*] hátt, Fl.

⁵ *komið*] thus both MO. and Fl.

⁶ *þingat*] Fl.; hingat, MO.

⁷ *ramlig]* thus MO.; ramligt, Fl.

⁸ *gamla*] cfr. Snorra Edda, p. 95.

⁹ *eim*] thus MO.; cimr, Fl.

¹⁰ *lim-dólg*] thus MO.; limdólg, Fl.

¹¹ This last verse, “ Margr varð.

...” is only found in MO. The
transcriber of Fl. has left it out.

¹² *Vætr*] emend. for “ vár ” in Cd.

" skulſu járn, en úlfar,
Uggs-margin, hræ tuggu."

A.D.
c. 1045. Þorfinnr jarl átti tvær fólk-orrostur á Englandi; en mörگ slög ok manndráp veitti hann í öðru lagi. Hann lá þar mjök svá allt sumar í gegnum; en um haustið fór hann heim til Orkneyja [ok var þar] um vetrinn.

96. 30. Í þenna tíma varð Kálfr Árnason landfóttá fyrir Magnúsi konungi; fór hann vestr um haf til Þorfinns jarls mágs síns. Þorfinnr átti þá Ingibjörgu jarla-móður dóttur Finns jarls Árnasonar; var Kálfr þá í miklum kærleikum við Þorfinn jarl; hann hélت sveit mikla sinna manna; varð jarli þá kostnaðarsamt. Vóru þeir ok þá margir, er þat mæltu fyrir honum, at hann skyldi eigi Rögnvald bafa láta tvá hluti Eyja, svá mikilus fékostnað sem hann haffði sjálf. Ok eptir þat sendi Þorfinnr jarl menn út í Eyjar, ok beiddist bess priðjungs af Rögnvaldi jarli, er átt haffði Einarr jarl rangmuðr. En er sú orðsending kom, þá bar jarl þat fyrir vini sína ok ráðgjafa.¹ Eptir þat kallað hann þangat sendimenn Þorfinns jarls. Rögnvaldr segir, at þann hlut Eyja, er þeir kalla til, hefði hann tekit í len af Magnúsi konungi, ok konungr kallaði þat sína fösürleifð. Nú kvað hann Magnús konung vald á eiga, hvárr þeirra þann hlut Eyja skyldi bafa; en eigi kveðst hann láta skyldu, ef þat væri konunga vili at hann hefði. Fóru sendimenn við þetta á brot, ok segja Þorfinni jarli þessi orð; kölluðu vísa-ván at þetta mundi eigi fást brautarlaust. En er Þorfinnr jarl heyrði þetta, varð hann reiðr mjök, ok kvað þat úsannligt at Magnús konungr setti bróðurarf hans; kallað þat meir verit bafa fyrir því játtæð, at þeir Brúsi jarl² vóru þá komnir í greipr Ólafí konungi, heldr en þat væri rétt arfskipti: "Nú þykki mér "Rögnvaldr eigi vel lauma mér, er ek hefi hann nú
98. " látið bafa í frelsi rískit um hrið, ef ek skal nú eigi

¹ ok ráðgjafa] add. Tr.

² Brúsi jarl] add. Tr.

"ná bróðurarfí mínum, nema ek berjumst til." Varð A.D.
 Þorfinnr jarl um þetta svá reiðr, at eigi miklu síðarr c. 1045.
 sendir hann menn í Suðreyjar ok upp á Skotland, ok
 dró at sér lið; lýsti hann því, at hann mun fara ú
 hendr Rögnvaldi jarli, ok heimta þá vægðarlaust þat
 er hann náiði eigi, þá er hann leitaði með friði eptir.
 Ok nú er þetta [er] sagt Rögnvaldi jarli, at Þorfinnr
 jarl samnaði her á móti hónum,¹ þá stefndi hann at
 sér vinum sínum, ok kærir þetta syrir þeim þat er
 Þorfinnr jarl frændi hans setlar at fara með her ok
 úfriði á hendr honum; leitaði hann þá eptir hvern styrk
 þeir vilja veita honum; kallast eigi vilja láta sitt at
 öllu úreyndu. En er hann beiddi órskurðar um þetta
 mál, þá lögðu menn hér allmisjafnt til. Sumir mæltu
 eptir Rögnvaldi jarli, ok töldu várkunn, at hann vildi
 eigi miðla ríkit; en hinir voru sumir, er þat mæltu,
 at várkunn væri, at Þorfinnr vildi hafa ríkit um hríð,
 er Rögnvaldr hafði áðr haft þann hlut er Einarr jarl
 hafði átt; töldu þat ok úráð, at Rögnvaldr legði til
 bardaga við Þorfinn við þat lið, sem hann fengi af
 tveim hlutum Eyja, þar sem Þorfinnr hafði þriðjung
 ok Katanes ok mikinn hluta af Skotlandi ok allar
 Suðreyjar. Þeir menn voru at þat mæltu, at leitað
 mundi um sættir; beiða þess at Rögnvaldr jarl byði
 Þorfinni jarli helming Eyja, ok metti þann veg enn
 semjast frændsemi þeirra. En er Rögnvaldr fann þat,
 at sitt lagði hvern til, en allir lötta hann uppreistar,
 þá birti hann vilja sinn: sagði at hann vill eigi miðla
 ríki sitt með neinu sáttmáli, læzt heldr mundu at
 sinni gefa upp ríkit, ok asekja á fund Magnúss
 konungs fóstbróður síns, ok leita eptir hvern styrk er
 konúngr vill fá honum til at halda ríki sínu. Eptir
 þetta býr hann ferð sína, ok ferr austr til Norega; 100.
 lættir eigi fyrr en hann kemr á fund Magnúss konungs.
 Ok er hann er þar kominn, segir hann konungi allan

¹ at Þorfinn . . hónum] add. Tr.

málavöxt. Konúngr fagnaði vel Rögnvaldi jarli, ok bauð honum með sér at vera svá lengi sem honum líkaði, ok taka lén af sér svá mikil at hann fengi vel haldit sig ok lið sitt; en Rögnvaldr jarl sagði konungi, at hann vildi at hann fengi honum aðra til at sækja ríki sitt. Magnús konungi kveðst at vísu skyldu sinn styrk til leggja eptir því sem hann beiddi. Dvaldist Rögnvaldr skamma stund í Noregi, áðr en hann byrjaði ferð sína vestr til Orkneyja; hafði hann já mikil lið ok frítt, er Magnús konúngr hafði veitt honum. Þat fylgði ok með, at hann sendi orð Kálfi Árnasyni, at hann skyldi hafa eignir sínar ok lands-vist í Noregi, ef hann veitti Rögnvaldi jarli í skiptum þeirra Þorfinns jarla.

A.D.
c. 1046. 31. Rögnvaldr jarl sigldi af Noregi vestr til Orkneyja; ok kom af hafi við Hjaltland, ok dró at sér lið, ok fór þaðan suðr í Orkneyjar; stefndi til sín vinum sínum ok eftist þaðan at liði. Þorfinnr jarl var yfir¹ á Katañesi, ok kómu honum þegar njósnir um ferðir Rögnvalds jarls; dró hann at sér lið um Skotland ok Suðreyjar. Rögnvaldr jarl lét þegar fara orðsending Magnús konungs til Kálfs Árnasonar; ok tók Kálfr því öllu líkliga er konúngr hafði melt. Rögnvaldr jarl dró saman her sinn í Orkneyjum, ok setlaði yfir á Nes. En er hann kom á Petlandsfjörð, þá hafði hann þrjá tigi stórskipa, öll mikil ok vel búin.² Þar kom í móti honum Þorfinnr jarl ok hafði sex tigi skipa ok flest smá. Varð fundr peirra fyrir Rauðabjörgum, ok lögðu þegar til bardaga. Þar var ok kominn Kálfr Árnason, ok hafði sex skip ok öll stór, ok lagði ekki til bardaga. Ok nú tekst hinn harðasti bardagi; eggjaði hvárr-tveggi jarl lið sitt. En er svá hafði fram farit um hríð, snýr mannfallinu á hendr Þorfinni jarli; var þat mest af því, at borðamunr [var] mikill. Þorfinnr hafði mikil skip ok vel búit, ok lagði hann

¹ yfir] add. Tr.

² all mikil . . . búin] add. Tr.

því fram alldjarfliga. En er ruddust hin smærri skipin,¹ c. 1046. þá var lagit at jarla-skipinu á þeði borð; voru þeir þá staddir allnauðuliga. Felli þá fjöldi manns af skipi jarls, en sumir urðu mjök sárir; eggjaði Rögnvaldr jarl þá sína menn til uppgöngu. Enn er Þorfinnr sé í hvert úefni komit var, lét hann höggva skip sitt or tengslum, ok reri til lands. Hann lét leggja af skipi sínu sjau tigi líka. Þar gengu af allir þeir, er úvígir voru fyrir sára sakir. Þá bauð Þorfinnr Arnóri jarla-skáldi at ganga af skipi. Hann var í jarls sveit ok í kærleikum miklum. Hann gekk á land ok kvað vísu:

“ Drengr er í gegn at ganga—
gótt er fylgja vel dróttini,
“ öld leynig því aldri—
ófúss syni Brúsa :
“ Ós er ef jarlar pessir
ógnbrádir til ráðast—
“ hörd unn vinraun verða—
vandligr kostr syrir handum.”²

Þorfinnr jarl skipar skip sitt af hinu bezta liði, er hann hafði til. Eptir þat ferr hann til fundar við Kálf, ok bað hann liðs; angöld svá, at Kálfur mundi ekki fá keypta vináttu Magnúss konungs, er hann var orðinn 104. nör landflótti, “Er þú fékt þá eigi til gjætt, er hann var³ aðr kominn í allmikla kærleika. Máttu svá ok ætla, ef Rögnvaldr sigrast á oss, ok gangi ríki þeirra Magnúss konungs hér fyrir vestan hafst, at þú munt þá ekki hér vel kominn. En ef vér sigrumst, þá skal yðr engan hlut skorta, er ek á kost; eru vit fyrir engum manni uppnæmir hér fyrir vestan hafst, ef vit erum bæðir á einu ráði. Mantú ok eigi vilja vita þat á þik, at liggja hjá sem köttr í hreysi, þar er ek berjumst til frelsis hvárum-tveggjum.

¹ drog Rogavaldis folk frem
með de store skibe, or lagde alle
vegne om bord met Thorfin jarl, Tr.

² In the verse we follow MO.

³ hann var] thus,—þú vart.

c. 1046. " Eru þær ok tengdir með okkr, at hváruin samir
 " þat betr at veits lið öðrum, síðan venzla-lauair menn
 " eru í móti." En er Kálfr heyrði eggjan Þorfinns, hét
 hann á sína menn, ok bað þá leggja til bardaga með
 Þorfinni jarli. Sem Bjarni Gullbrár-skáld segir:¹

" Frágum Finns hve mági
 fylgðut² Kálfr um dylgjur,
 " ok léztú yðrum snekkjum
 árla lagt at jarli:
 " Ársöði namtu eyða
 óðfuss syni Brúsa,
 " (hlæði hugr), en tóðut
 heipt-minnigt Þorfinni."

Greiddu nú atróðirinn báðir saman Þorfinnr jarl ok Kálfr. Ok er þeir kómu til orrostu var herr Þorfinns búinn at flýja, en fjöldi fallinn. Jarl lagði fram skip sitt á móti skipi Rögnvalds jarla, ok varð þar hin harðasta orrosta. Svá segir Arnórr:

" Hvárn-tveggja sá ek³ höggva
 hirð á Petlandsfirði—
 " vár⁴ þrifust mein at meiri—
 mínn auðgjafa sína;
 " Sjárr blézt⁵ en dreif dreyri
 dökkr á saumförl klökkja,⁶
 " skaut á skjaldrim sveita,⁷
 skokkr var blöði stokkinn."

Kálfr lagði at hinum smærnum skipum Rögnvalds, ok hrauð þau skjótt, þvíat þar var borða-munr mikill. En er leiðangras-lið þat, er ór Noregi var komit, sá 105. roðin skip hjá sér, þá leystu þeir skip sín⁸ or tengslum, ok lögðu á flóttu, svá at fá ein skip voru eptir

¹ sem . . . segir] add. Tr.; om. Fl., as well as the following verse, which is taken from MO.

voce, has by conjecture hit the true reading; bierr, Fl.

² fylgðut] fylgði, MO.

⁶ saumförl klökkja] Fl.; rumspör

³ ek] om. MO.

klökkjan, MO.

⁴ vár] mier, MO.

⁷ skjaldrim sveita] Fl.; skjoldin

⁵ blézt] thus MO.; Sveinbjörn Egilsson, in his Lexicon Poet., sub

hvítia, MO.

⁸ sín] sitt, Cd.

með jarla skipi. Tók þá orrostan at hallast. Svá A.D. 1046.
segir Arnórr jarla-skáld :

“ Gramr mundi sú gömlu
gunnbráðr und sik láði—
“ hann fækki miklu minna
mannspjöll—koma öllu:
“ Ef ilendra Endils
ættstaf hafi knætti,
“ (vælti herr um Hjalta),
hjálmpróta lið (dróttian).”¹

Ok nú er megin-herrinn hafði flyit, þá lögðu þeir Kálfr ok Þorfinnr jarl báðir at skipi Rögnvalds jarla, ok fælu þá mjök menn Rögnvalds jarla. Ok er Rögnvaldr jarl sú í hvert tefni komit var, ok hann mátti eigi sigrast á þeim Þorfinni ok Kálfi, þá lét hann höggva tengslin ok lagðist á flóttu. Var þá Áliðinn mjök dagrinn, ok tók at myrkva. Rögnvaldr jarl sigldi þegar á haf um náttina ok svá austr til Noregs. Lætti eigi fyrr en hann kom á fund Magnúss konunga; hann tók við honum vel sem fyrr, ok bauð honum með sér at vera; ok þar dvaldist Rögnvaldr jarl um stund.

32. Nú er at segja frá Þorfinni jarli: at um morgininn eptir orrostuna lét hann róa um allar eyjar, at leita flóttu-manna. Vóru margir dreppir, en sumir gengu til griða. Lagði Þorfinnr jarl þá undir sik allar Eyjar; lét þá hvern mann ² ganga sér til handa, svá ok þá er verit höfðu áðr eiðearvarar Rögnvalda. Settist hann þá í Orkneyjar með sjölmenni mikil, ok dró feng at sér ^{108.} handan af Katanesi. En Kálf Árnason sendi hann í Suðreyjar, ok lét hann þar sitja til styrktar við sik. En er Rögnvaldr jarl hafði dvalist í Noregi um hríð með Magnúsi konungi, sagði hann konungi at hann vildi leita aprí til Orkneyja. En er konungr heyrði þetta, þá kallaði hann þat úráðligt at fara fyrr

¹ dróttina] conj. drottins, Cd.

² Here begins fragm. 325, from which the text is now taken.

A.D. 1046. en vetri lètti af¹ en isa leysti ok sjár teki at þiðna; kallaðist þá vilja fá honum skip ok lið svá sem hann þurfti. Rögnvaldr segir svá; kvaðst nú eigi vilja týna liði Magnúss konungs; kallaði þat ekki takast mega nema með miklu mannspelli, ef hann drægi her á hendr þeim Þorfinni ok Kálfi, svá mikit ríki sem peir hafa þá vestr þar: "Ætla ek nú," sagði hann, "at halda vestri einu skipi, ok skipa þat sem "bæzt; væntir mik, at þá sé ekki borin njóan fyrir "oss. Mun þá vera annathvárt, at vèr munum koma "á úwart, ok megum vèr þá vinna skjótt þann sigr er "vèr fám trautt eðr eigi unnit við liðs-fjölda. En ef "vart verðr við våra ferð, þá látu var enn hafit gæta "vár." Magnús konúngr bað hann fara sem honum líkaði, en koma enn til sín þegar er hann vildi. Ok eptir þat býr Rögnvaldr ferð sína ok vandar menn til; ræðust þar til ferðar með honum birðmenn konungs nokkurir; hafði hann þá einvala lið. Ok er peir voru búrir, sigldu þeir í haf. Þat var á öndverðum vetrí.²

A.D. 33. Rögnvaldr jarl kom af hafi við Hjaltland. Spurði hann þá, at Þorfinnr jarl var í Orkneyjum, ok

c. 1046. 110. hafði ekki ákafliga³ fjölmengi; var honum þá engi ván úfriðar of hávetr. Helt nú Rögnvaldr þegar í Orkneyjar suðr. Þorfinnr jarl var þá í Hrosseyju ok ugði ekki at sér. En þegar er Rögnvaldr kom í Orkneyjar, helt hann þangat, er hann spurði til Þorfinns; ok kom svá á úwart, at eigi varð fyrr vart við, en peir höfðu tekit allar dyrr á húsunum, þeim er Þorfinnr ok hans menn voru inni. Þá var nött, ok voru flestir menn í svefni, en jarl sat þá enn ok drakk. Báru þeir Rögnvaldr eld at bænum. En er Þorfinnr varð vatt við úfriðinn, sendi hann menn til dyranna

¹ en vetri lètti af] add. Tr. Fl.

² vetri] ok fengu vel byri, add. Fl.; om. Tr.
ákafliga] om. Fl.

ok¹ lét frætta, hvern fyrir úfriðinum réði. Var þá A.D. 1046. sagt, at Rögnvaldr jarl var þar koninn. Menn hljópu þá til vápna. Mátti þá ekki vörninni við koma, þvíat öllum var varit út at ganga. Tóku húsin skjótt at loga. Ræddi Þorfinnur þá um, at menn skyldi beiða útgöngu, þeir er griðum skyldi ná. Ok þess var leitað við jarl, ok losaði hann konum öllum ok úfrjálaum mönnum; ² en kallaði þá hirðmenn Þorfinnus jarls flestu, er honum mundi ekki betri lífs en dauðir.³ Vóru þeir þá út dregnir, er grið voru gefin; tók ok þá brátt at loga bærinn. Þorfinnur jarl braut undan húsunum skjaldþili eitt, ok hljóp þar út; hann hafði Ingibjörn, konu sína í faðmi sér. Niðamyrkr⁴ var á, ok komst hann svá á brott með reykinum, at jarls-menn urðu ekki varir við. Reri hann þegar of nöttina yfir á Nes einn á báti. Rögnvaldr jarl brendi bænn allan ok þá-menn alla, er inni voru,⁵ er eigi var útganga leyfð. Hugði engi maðr annat en Þorfinnur jarl hefði par látið. Eptir þat fór Rögnvaldr jarl um allar Eyjar ok lagði undir sik. Sendi hann ok þau orð yfir á Nes ok svá til Suðreyja, at hann ætlaði sér allt ríki þat, er Þorfinnur jarl hafði átt. Mælti því engi¹¹² maðr í móti⁶ Þorfinnur jarl var á Katañesi í ymiesum stöðum á laun með vinum sínum; ok fór engi frétt frá því, at hann hefði komist ór brennunni.

34. Rögnvaldr jarl sat í Kirkjuvági, ok dró þangat fóng at sér, þau sem hann þurfti til vetrsetu; hafði hann sjölmenni mikit ok rausum mikla. En litlu fyrir jól fór Rögnvaldr jarl með sveit mikla⁷ til Papeyjar innar litlu eptir möltum, er heita skyidi til jóla. Ok um kveldit er þeir voru í eyjunni, sátu þeir lengi við bakelda; ok ræddi sé um, er eldinn kyndi, at eldivið

¹ Here begins the first leaf of the vellum fragm. b, from which the text is now taken.

² mönnum] karimönnum, 825.

³ dauðir] dauða, 825.

⁴ Niðamyrkr] Náttmyrkr, 825.

⁵ er inni voru] add. 825; om. b.

⁶ meilti þá ok engi maðr í móti honum, 825.

⁷ með sveit mikla] add. 825.

A.D. 1046. tæki at fættast. Þá mælti jarl mismæli, ok tók til orða: "Þá eru vér full-gamlir, er þessir¹ eru brunnir." En hann vildi þat mælt hafa, at þá væri þeir full-bakaðir. Ok þegar er hann fann, mælti hann: "Ekki " hefi ek mismæli mælt fyrr svá at ek muna. Kemr " mér þat í hug, er Ólafr konúngr fóstri minn mælti " á Stiklastöðum þá er ek fann mismæli hans:² Ef " svá berr til, at ek mælti mismæli, at ek skylda svá " við búast at ek munda þá-eiga skamt tilfati. Kann " vera, at Þorfinnr frændi mínn sé á lifi." Ok í því heyrðu þeir at bærinn var horfinn mönnum. Var þar kominn Þorfinnr jarl. Bárú þeir þegar eild at húsum, ok hlóðu köst fyrir durunum. Peir leyfðu útgöngu öllum nema mönnum jarla. Ok er menn vóru út dregnir flestir, gekk maðr í dyrnar í Línlæðum,³ ok bað Þorfinn jarl seilast í móti djákninum. En hann⁴ studdi höndum á balkinn, ok stiklaði út yfir 114. balkinn ok mannhringinn, [svá] at hann kom hvar fjarri niðr;⁵ ok hvarf í brott í náttmyrkrinu. Þorfinnr bað þá eptir halda; ok segir, at þar fór Rögnvaldr jarl, "Er " þetta hans færleikr en einskis annars."⁶ Fóru þeir þá at leita hans; ok skiptust í sveitir, ok fór Porkell fóstri með sénnum at leita.⁷ Peir heyrðu at rakki gó i sevar-urðunum. Rögnvaldr jarl hafði með sér skikkju-rakka⁸ sinn, ok sagði hann til jarla. Peir gjörðu hann þegar lífáttinn í urðunum; ok er þat sumra manna sögn at Porkell fóstri vægi hann, þvíat eigi urðu aðrir menn til. En hann hafði þess svarit, at vinna öll þau verk er Þorfinni þetti sitt riki þá frjál-sara en áðr.⁹ Peir Þorfinnr dvölðust í eyjunni um

¹ eldar, add. 325.

² See Flatey book ii. 347.

³ i Línlæðum] add. 325.

⁴ hann] sá, 325.

⁵ balkinn . . . niðr] thus 325; om. b.

⁶ er . . . annars] add. 35; om. b.

⁷ ok fór . . . leita] add. 325; om. b.

⁸ rakka] here is a blank in Cod. 325.

⁹ Peir gjörðu . . . áðr] Porkell gjörði hann handteikan, ok bað menn vinna at jarli, ok bauð se til. Engi varð til at heldr. Þá vann Porkell sjálfir at honum, fyrir því at hann vissat at annarr-tveggja þeira varð

nóttina;¹ var þar dreipin sveit sú öll er Rögnvaldi A.D. 1046. hafði þangat fylgt. En of morguninn eptir tóku þeir byrðing,² ok hlóðu af mali; gengu þar á síðan, ok létu skjöldu við stafna þá er þeir Rögnvaldr jarl höfðu haft; létu ok eigi fleiri menn ajá á skipi en jarli höfðu fylgt. Reru þeir þá til Kirkjuvágs. Ok er þat sá sveitíngar Rögnvalds þeir er fyrir voru, hugðu þeir³ at Rögnvaldr jarl mundi þar fara; gengu þeir þá í móti honum, ok flestir⁴ alyppir. Þorfinnr jarl lét þar taka á þriðja tigi⁵ manna ok drepa; voru þat flesiir hirðmenn Magnús konungs ok vinir. Jarl gaf grið einum hirðmanni Magnús konungs, ok bað þann fara austr til Noregs, ok segja Magnúsi konungi þessi tíðindi.

35. Lík Rögnvalds jarla var flutt til Papeyjar hinnar 116. meiri, ok þar jarðat; ok var þat mál manna, at hann hafi einn hvern verit vinseastr ok best mennt af Orkneyja-jörlum. Var hann mörgum manni mjök harmdauði. Eptir þat lagði Þorfinnr jarl undir sík allar Orkneyjar; ok mælti nú engi maðr því í móti. Snemmdendis um várít kvómu þessi tíðindi austr til Noregs; ok þótti Magnúsi konungi hinn mesti skaði eptir Rögnvaldr jarl;⁶ kveðst ok þegar skyldu hefna hans, er honum gæfi tóm til. En hann hafði í þenna tíma úfrið mikinn við Svein Ulfsson, er þú hafði látið taka sík til konungs yfir Danmörk.

36. Í þenna tíma kom í Noreg Haraldr Sigurðarson, fréndi Magnús konungs, ok gaf Magnús konúngr [hönum] hálfan Noreg. Þeir voru bæðir konungar í Noregi sinn vetr. Þá buðu þeir út leiðangri af öllum Noregi, A.D. 1047.

ut látta fyrir öðrum. Þorfinnr jarl kom þá at, ok lastaði ekki verkin, Fl.
The Tr. here agrees with the text
of b.

¹ eyjunni um nóttina] eyjunum
um vetrinn, Fl. (badly).

² byrðing] Fl.; byrðinga, b.

³ Ok . . þeir] 325; hugðu þeir
er fyrir voru at, b.

⁴ flestir] allir, 325.

⁵ a þriðja tigi] xxx., 325; mere
end xx. mend, Tr.

⁶ jarl] fóstbróður sian, add. Fl.

A.D. 1047 ok ætluðu suðr til Danmarkar. En er þeir lágu í Seleyjum runnu¹ tvau langskip í höfnina, ok at skipi Magnúss konunga. Gekk maðr af langskipinu í hvítum kufli, ok aptir eptir skipinu, ok svá upp í lyptíngina. Konúngr sat yfir mat. Þessi maðr kvaddi konung, ok laut honum; tók til brauðleifs eins,² ok braut ok át af. Konúngr tók kveðju hans, ok rétti at honum kerit, er hann sá at hann át brauðit. Þessi 118. maðr tók við kerinu ok mælti: "Grið viljum vør, "mötunautr."³ Konúngr leit til hans ok mælti: "Hverr ertú?" "Ek em Þorfinnr Sigurðarson." "Ertú Þorfinnr jarl?" segir konúngr. "Svá er kallat "vestr jar," segir hann, "en ek em hér kominn með "tvær tvitog-sessur, ok skipaðar beldr vel, at því er "vér eignum kosti. Nú man ek róa leiðangr þenna "með yðr, ef þér vilit biggja lið at mér. En allt "mitt mál ok ek sjálf skal á guðs valdi ok yðru, "herra, fyrir þau stórmæli er ek hefig mótt yðrum "vilja brotið."⁴ Þá gengu menn til, ok heyrðu tal peirra. Konúngr tók seint til orða, ok mælti svá:⁵ "Satt er þat, Þorfinnr jarl, ef fund okkarn bæri "saman, sem nú er vorðit, at eigi ætlaða ek, at þú "mundir kunna at segja frá skilnaði okkrum; en nú "er svá við látið, at [eigi] byrjar minni tign at láta "drepa þik; skaltu nú fara með mér; en seitt okkra "mun ek upp segju í tömi." Þorfinnur heilsaði á konúng⁶ ok gekk til skipa sinna. Konúngr lá mjök longi í Seleyjum. Dróst þar þá herr til hans or Víkinni. Hann ætlaði þaðan at sigla suðr undir Jótland þá er byr gresi. Þorfinnur jarl var þá löngum á tali við konúng; var konúngr þá vel til jarls, ok hafði hann mjök við rökdagjörð sina. Þat var einn dag⁷ at jarl gekk á

¹ runnu] reru, Fl.

² brauðleif/s eins] Fl.; brauð-

sins, b.

³ þessi . . . móttunautr] om. Fl.

⁴ fyrir . . . brotið] add. Fl.; om. b.

⁵ Konúngr . . . svá] om. Fl.

⁶ Þorfinnur . . . konung] Þorfinnur þakkaði konungi, Fl.

⁷ dag] Here the first leaf of fragment 2. ends. The text is now taken from Fl.

konungs-skipit ok aptr í lyptíngina. Konúngr bað A.D. 1047. hann sitja hjá sér. Settist jarl niðr, ok drukku bæðir saman ok vóru kátilr. Maðr gekk í lyptíngina í rauðum kyrtri mikill ok vaaskligr; sá kvaddi konung. Konúngr tók blíðliga kveðju hans; var þat hirðmaðr konunga einn. Þessi maðr tók til orða ok mælti: "Þik "em ek kominn at finna, Þorfinnr jarl." "Hvat viltu "mér?" segir jarl. Ek vil vita hverju þú vill bæta "mér bróður minn, er þú læzt drepa vestr í Kirkjuvági "með öðrum hirðmönnum Magnúss konungs." "Hefir 120. "þú eigi heyrt þat," segir jarl, "at em ekki vann at "bæta þá menn fē, er ek het drepa; finst þat í því, "at mér þykkir víbast sakir til hafa verit, er ek hefi "mennina drepa látið." "Engu skiptir mik, hversu "þú hefir við aðra menn gjört, ef þú bætir þenna, er "ek á eptir at mæla: Lét ek ok þar fē nokkut, en "ek var leikinn sjálfir háðuliga; verðr mér þat skyl- "dast at mæla eptir bróður minn ok mik; vil ek "hafa þar sæmdir fyrir. En konúngr má þat upp "gefa, er til hans er gjört, ef honum þykkir þat ein- "skia vert, er hirðmenn hans eru leiddir út, ok högg- "nir niðr sem sauðir." Jarl svarar: "Skil ek þat, "at þat mun mína kosti hér fram draga, er þu átt "ekki vald¹ á mér. Ertu eigi sá maðr, er ek gaf þar "grið?" "At vísu," segir hann; "kostí áttir þú at "drepa mik þar sem aðra menn." Þá svarar jarl: "Þat er satt, sem mælt er, at 'marga hendir þat er "minst varir.' Ætlaða ek þá, at ek munda hvergi "þess koma, at ek munda þess gjalda, at ek væra of "friðsamr við úvini mína; en ná geld ek þess, er ek "hefi þér grið gefit; eigi mundir þú brópa mik fyrir "höfðingjum í dag, ef ek hefða þik drepa látið sem "aðra lögunauta þína." Konúngur leit við jarli ok mælti: "Par kemr þó enn, Þorfinnr jarl, at þú þyk- "kist of sá drepit hafa mína hirðmenn úboetta." Var

¹ ekki vald] engl. vold, Lex. Run.

A.D. 1047. konúngr þá svá rauðr sem dreyri. Jarl spratt þá upp, ok gekk ofan ór lyptíngunni ok á skip sitt. Var þá kyrt um kveldit. En um morguninn er menn vóru vaknaðir, var kominn á byrr. Reru menn þá 122. þegar or höfninni. Sigldi konungr þá suðr í Jótlands-haf með öllum flotanum. Fór skip jarls mjök vestr¹ til hafs öndverðan daginn. En er á tók at líða á daginn, stesindi jarl vestr í hafit. Er frá honum ekki at segja fyrir en hann kom til Orkneyja, ok settist þar at ríki sínu. Magnús konúngr ok Haraldr sigldu til Danmerkr, ok dvaldist þar um sumarit. Vildi Sveinn konungr ekki halda til móts við þá;

A.D. 1047. var hann á Skáneyri með her sinn. Á því sumri tók (Autumn.) Magnús konungr sótt þá er hann leiddi til bana. Lýsti hann þá fyrir alþýðu, at hann gaf Haraldi födurbróður sínum allt Noregs ríki.²

¹ *mjök vestr*] Tr.: meget vestre paa; ner til hafa, Fl.

² The Fl. has here left out a whole passage, which in the Danish Transl. runs as follows:—"men kong Svend gaf hand Danmark. Hand sende oc sin brodir Thorii oc mange andre sine venner til kong Svend dennen som hand vilde at vel skulle vere trasteret. Men efter at kong Magnus vaar död gjorde kong Harald det asabenbart at hand ville drage til Vebiarge ting oc lade sig der til konge tage offuer all Danmark. oc sagde at da skulle de Norske altid vere offuer de Danske. oc talede en lang orat der om. Einer Thambskelmer svarede han nem oc sagde: Det er mig mere i sind, oc det er jeg mere pliktig til, at føre kong Mogens lig nor til Norge til den hellige kong Oluff hans fader end at slases med kong Harald til andre kongers riige," Oc gjorde der med ende paas in tale at han nem töckte bedre at følge

kong Mogens död end nogen anden konge leffuendis; og gick Einer hermed det samme til sit skib; oc der hand gick hen ginge met hannem alle de hoffdingar som hadde hjemmo worden for Staden udi Norge. Saar kong Harald da ingénanden raad end drage først til Norge, oc tage først det riige under sig. Kong Svend vaar paa Skaaneyre den tid at hand hörde at kong Mogens vaar död. haffde hand da i sind at ride Öster udi Sverige oc offuer giffue det konge nafta som hand haffde taget. oc der hand vaar færdig kom der en mand til han nem som sagde han nem at kong Mogens vaar död, oc all den Norske krigs her vaar ud aff Danmark. Daas nuor kong Svend om Gud at aldrig der efter skulde hand opgjifie Danmark for nogen saa lenge som hand vaar i liffue. vendo hand da offuer til Sieland oc lagde riget under sig hvor som hand drog frem. der mötte hand Thorii oc mange

37. Þorfinnr jarl ræð nú Orkneyjum ok öllu ríki A.D. 1047.
1064. sínú. Kálfur Árnason var ok löngum með honum. Stundum var hann í vestrvíking ok herjaði um Skotland ok Írland. Hann var ok í Englandi, ok var um hríð fyrir Þingamanna-liði. Þá er Þorfinnr jarl spurði lát Magnúss konúngs, sendi hann þá menn austr til Noregs á fund Haralds konúngs með vinnmálum; segir svá, at hann vill gjörast vin hans. En er orðsending kom til konúngs, tók hann því vel, ok hét konúngr honum sinni vináttu. Ok þá er þessi orðsending kom aptr til jarla, bjó hann ferð sína, ok hafði vestan tver tvítög-sessur, ok meirr en hundrað manna, ok allfrítt lið. Fór hann þá austr til Noregs ok fann konúng á Hörðalandi. Tók hann við honum for-kunnar vel; ok at skilnaði heirra veitti konúngr honum góðar gjafar. Fór jarl þaðan suðr með landi, ok svá til Danmerkr. Fór hann þar um land, ok fann Svein konúng í Álaborg; bauð hann jarli til sín ok veitti honum dýrðliga veizlu. Þá gjörði jarl þat bert, 124. at hann ætlaði suðr til Róma. En er hann kom í Saxland, fann hann þar Heinrek keisara; ok tók hann forkunnar vel við jarli, ok gaf honum margar stórgjafar. Hann fekk honum hesta marga; ræð¹ jarl þá til suðrfarar. Fór hann þá til Róma ok fann þar pásann, ok tók hann þar lausn af honum allra sinna mála. Vendi jarl þaðan til heimsfarar, ok kom með heilu aptr í ríki sitt; ok var ferð sú hin frægasta. Jarl settist þá í kyrrseti, ok gjörði frið um allt ríki sitt.² Lét hann þá af herfertum; lagði þá hug á stjórn lýða ok lands [ok] á laga-setning. Hann sat jafnan í

andre aaff kong Mogenses mend som
hand haffde send til sammen. tog
hand saare vel i mod dennem. oc
vaar Thorer hos hannem lengre
siden." — The contents of this pas-
sage, and partly the wording, are
contained Hkr. IIar. S. Barð. ch.
29, 30.

¹ ræð] reið, Cd.

² ok var . sitt] add. Tr.: oc
vaar den reiso den ypperligste.
Jarlen satte sig da odi roliged oc
giorde fred offuer sit ríga . . . Fl.
omits this passage; a homotel.
(ríki sitt).

A.D. 1047. Byrgishéraði ok lét þar gjöra Kristekirkju, dýrðligt
1064. musteri. Þar var fyrt settir biskups-stóll í Orkney-
jum. Þorfinnr jarl átti Ingibjorgu jarla-móður; hón
var dóttir Finna Árnasonar.¹ Þau áttu tvá sonu, þeir
er ór barnæsku kómust; hétt annarr Páll en annarr
Erlendr; þeir voru miklar menn ok friðir ok meirr í
móðursétt sina, menn vitrir ok hógværir. Jarl unni
þeim mikit ok þar með öll alþýða.

38. Þorfinnr jarl hélt öllu ríki sínu til dauða-dags.
Er þat sannliga sagt, at hann hafi ríkastr verit allra
Orkneyíngu jarla. Hann eignaðist ix. jarldóma á
Skotlandi, ok allar Suðreyjar, ok mikit ríki á Írlandi.
Svá segir Arnórr jarla-skáld:

“ Hrafns fwoði varð hlýða
herr frá Pussa-skörjum—
“ rétt segig hjóð hva þótti
Þorfinnr—til Dýflinna.”

Þorfinnr jarl var þá fimm vetrar gamall er Melkólmr²
Skotakonúgr móðurfáðir hans gaf honum jarlsnafn;
A.D. 126. en síðan var hann jarl lx.³ vetrar. Hann andaðist á
c. 1064. ofanverðum dögum Haralds Sigurðarsouar. Hann er
jarðaðr at Kristekirkju í Byrgishéraði, þeirri er hann
hafði gjöra látið. Var jarl mjök harmdauði í Orkney-
jum ok⁴ erfða-löndum sínum. En um þau lönd, er
hann hafði lagt undir sik með hernaði, þá þótti mör-
gum úfreisi mikit at búa undir ríki hans. Hurfu þá á
brottu mörg ríki undan, þau er jarl hafði undir sik
lagt; ok leituðu menn sér trausta undir þá höfðingja,
er þar voru óðalbornir til ríkja. Gjörðist þá brátt
auðseir missir at fráfalli Þorfinns jarla.

¹ Hón var . . . sonar] add. Tr.

² Melkólmr] Melkólf, Cd.; Mel-
kólm, Tr.

³ lx.] Conj. according to the
chronology mentioned before; how-
ever, 'l.' would be the true reading

(A.D. 1014-1064), for Thorfinn
seems to have died in that latter
year; Fl. has lx.; the Tr. "ner
" lxxx. aar," = nearly eighty years
(both badly).

⁴ Orkneyjum ok] add. Tr.

¹ Þessar vísur voru kveðnar um orrostu þeirra Rögn- A.D. 1046-
valds jarla Brúasonar ok Þorfinns jarls : 1064.

" Em ek sást ytar hnekköu
jarla satt—er ek vøtti
" jöfn fenguk hra hrófnum—
hegju trauðr² at segja :
" Sleit fyrir Eyjar utan
alvældr blá tjaldi
" hafþi hregg-svöl dýfa
hrími fastum³ líma.
" Óskepnan varð uppi
endr, þá er mörgum kendi
" háligt róg at hniga,
hörf par er jarlar börðust :
" Nær rðoðust ástmann órir—
oddhrið⁴ en varð síðan,
" öld fèkk mein hin mikla
mörg—fyrir Rauðabjörgum.
" Björt verðr sól at sortna,⁵ 128.
sökkri fold í mar⁶ dökkván,
" bresti erfði Austra,⁷
allr brunar ajár með fjöllum :
" Áðr at Eyjum friðri,⁸
(inndróttar) Þorfinni
" (þeim hjálpi guð geymi)
giðsingr muni fæbast." 10

¹ The words from " Þessar vísur," and the following verses, are left out in the Tr., as also in MO. In Fl. they have been twice inserted, in col. 539, and afterwards in col. 538 (Edit. ii. 421-22, and 439-440). The first verse, however, is only cited once.

² *hegju trauðr*] conj.; hegin truðr at segja] (not legja i.e. himlega). See Dict. s. v. hegja.

³ *fastum*] emend.; fast um, Fl.

⁴ *oddhrið*], emend.; ellidhrið, Cod.

⁵ The former half of this verse is also cited in Snorra Edda.

⁶ *sortna*] Fl., but in the second place, svartri.

⁷ *mar*] Sn. Edda; 10g, Fl.

⁸ *Austra*] Sn. Edda; hit eystra, Fl.

⁹ *friðri*] emend.; the dat. Þorfinni requiring a comparative; friðum, Cd.

¹⁰ *giðsingr* ^{muni} *fæbast*] thus according to the reading in the latter place; giðsingar vel tædu, Fl. (here).

A.D. 1064- 39. ¹Nú tóku synir Þorfinns jarls ríki eptir hann.
 1065. Var Páll þeirra ellri; var hann ok fyrir þeim í ráðum.
 Ekki skiptu þeir löndum með sér, ok urðu þó lengstum
 vel sáttir á sín skipti. Íngibjörg jarla-móðir giptist
 eptir andlát Þorfinns jarls ² Melkólmi Skota-konungi, er
 langháls var kallaðr. Þeirra son var Dungaðr Skota-kon-
 fungr, faðir Vilhjálms hins ágæta manns. Hans son hét
 enn Vilhjálmr öðlindi er allir Skotar vildu til konungs-
 taka. Páll jarl Þorfinnsson félkk dóttur Hákonar jarls
 Ívarssonar, ok áttu þau mörg börn. Son þeirra hét
 Hákon. Þau áttu dóttur há er Þóra hét; hon var gipt
 í Noreg Halldóri syni Brynjúlfss [gamla] úlfalda. Bryn-
 júlfur hét son þeirra; hans son hét Halldórr ³ er átti
 Gyrði ⁴ Dagdóttur. Önnur dóttir Páls hét Íngiðr, er
 átti Einarr Vorsa-krákr. Herbjörg hét hin priðja dóttir
 Páls; hon var móðir Ingibjargar tignu ⁵ er átti Sigurðr
⁶ Vestnesi, ok voru þeirra synir Hákon pík ok Bryn-
 júlfur. Sigurðr var enn dóttir Herbjargar, móðir Háko-
 nar barns ok Herborgar er Kolbeinn hrúga átti. Ragn-
 hildr hét hin fjórða dóttir Páls jarls; hon var móðir
 Bendiks, föður Ingibjargar, móður Erlinga erkidjáknas.
 Bergljót hét enn dóttir Ragnhildar, er átti Hávarðr
 Gunnason; ⁶ voru þeirra synir Magnús ok Hákon kló,
 ok Dufnjáll ok Þorsteinn. Þetta eru allt jarla sáttir ok
 geðsinga í Orkneyjum; ok koma þessir menn allir við
 sög[u]na síðarr. Erlendr jarl Þorfinnsson átti pá konu
 er Þóra hét, ok var Sumarliða dóttir Óspaks sonar.

¹ A great ucial letter in Cd.
 Here begins the second section or
 part of the Orkney-Saga, contain-
 ing an abridgment of the Life of
 St. Magnus.

² eptir . . jarls] add. Tr.

³ hans . . Halldórr] add. Tr.

⁴ Gyrði] it should be Sigurði,
 cp. Fms. vii. 271, and Fsk. in the

Arnamæðlingatal, 147, as also Fms.
 vii. 255. Her husband was a Gyrð
 Ámundason. This error, however,
 seems due to the author, not the
 transcriber of the Saga, wherefore
 we have left it as it stands.

⁵ tignu] emend.; rognu, Fl.

⁶ Gunnason] Guunaranson, Fl.

Móðir Óspaks var Pórdís dóttir Halls á Siðu.¹ Erlingr A.D. 1066. ok Magnús vóru synir þeirra, en dætr þeirra Gunnhildr ok Cecilia, er Ísakr átti, ok vóru synir þeirra Endriði ok Kolr. Játvör hét dóttir Erlends² launetin, Borgarr³ hét son hennar.⁴

40. Þá er þeir braeðir Páll ok Erlindr höfðu ríki tekit í Orkneyjum, kom austan ór Noregi Haraldr Sigurðarson með her mikinn. Hann kom fyrst við Hjaltland. Þaðan fór hann til Orkneyja. Þar lét hann eptir Ellisif drottningu ok dóttur þeirra Máriu ok Íngigerði. Ór Orkneyjum hafði hann lið mikit. Röðust jarlar báðir til ferðar með konungi. Fór konungr þaðan suðr til Englands, ok lendi þar sem heitir Klifland, ok vann Skarðaborg. Siðan lagði hann at við Hallornes,⁵ ok átti þar orrostu, ok fækki sigr. Miðvikudag næsta fyrir Mathiasmessu átti hann 132. orrostu í Jórvík⁶ við jarla Valþjóf ok Mörukára. Þar féll Mörukári. Sunnudag eptir⁷ var sú borg gefin í vald Haraldi konungi, er stóð við Stafnfurðubryggju. Mánadaginn eptir⁸ gekk hann á land at skipa staðinn. ⁹ Setti hann eptir hjá skipum¹⁰ Ólaf son sinn, ok jarla Pál ok Erlend, ok Eystein orra mág sinn, Þorberg Árnason.¹¹ Í þeiri landgöngu kom í móti Haraldi konungi Haraldr Guðinason með úvígjan¹² her. Tókst þegar mikil orrosta.¹³ Ok í þeim bardaga fóll Haraldr Sigurðarson. Eptir fall konungs kom Eysteinn orri frá skipum ok jarlar, ok gjörðu allharða hríð. Sú orrosta var köllut Orra-él eðr Orra-

¹ *Stóu*] Cfr. Þorsteins Saga Siðuhallisonar (in fine).

² *Erlenda*] emend.; Erlings, Fl.

³ *Borgarr*] emend.; Bergt, Fl.

⁴ The passage from "Játvör . ." is left out in Tr., where well nigh one page is left blank, although the text is complete.

⁵ *Hallornes*] thus Tr.; Hallarnes, Fl.; Hellornes, Hkr. and Fms. vi. 406.

⁶ *Jórvík*] om. Tr.

⁷ *eptir*] efter predicken, Tr.

⁸ *Mánadaginn eptir*] add. Tr.

⁹ *Par*, add. Fl., but om. Tr.

¹⁰ *hjá skipum*] add. Tr.

¹¹ *Þorberg Árnason*] add. Tr.

¹² *úvígjan*] thus Hkr. and Tr.; utalig; allmikinn Fl.

¹³ *Tókst . . . orrosta*] add. Tr.: bleff der strax en stor slæctning.

A.D. 1066- hrfð.¹ Þar fæll Eysteinn orri, ok mjök svá allr Norðmanna-herr. Eptir þá orrostu leyfði Haraldr konúngr

Ólafi syni Haralds ok jörlum brottför af Englandi ok her þeim öllum er eigi hafði fljít. Sigidi Ólafur út um haustið af Hrafuseyri, ok svá til Orkneyja. Ok voru þar þau tíðendi, at² þann dag ok á þeiri stundu, er Haraldr fell, varð Mária bráðdeuð dóttir hans; ok er þat mál manna, at þau hafi eins mans fjör haft.

A.D. 1067. Ólafur var um vetrinn í Orkneyjum, ok var hann hinn mesti vin jarla frænda sinna. Þær voru bræðra-dætr, Þóra móðir Ólafs konungs, ok Íngibjörg móðir jarla. Ólafur fór um várit austr til Norega, ok var þar til konungs tekinn með Magnúsi bróður sínum.

En er þeir bræðr ræðu Orkneyjum, þá var samþykki þeirra mikit ok gott langa hrið. En er synir þeirra tóku at megnast, þá gjörðust þeir ofstopamenn miklir Hákon ok Erlingr. Magnús var þeirra kyrillátastr. Allir voru þeir miklir ok sterkir ok vel mentir um alla hluti. Hákon Pásson vildi vera fyrirmaðr þeirra bræðra; þóttist hann vera meiri burðum en synir Erlends, þvíat hann var dótturson Hákonar jarls Ívarssonar ok

154. Ragnhildar, dóttur Magnúss konungs góða. Vildi Hákon at vinir hans hefði or skiptum meira hlut þar, en þeir at hnigu til sona Erlends; en Erlandr vildi ekki at synir hans hefði lægra hlut þar í Eyjum. Kom þá svá, at þeir frændr máttu ekki sáamt vera, ok var með þeim ekki úhætt. Þá áttu feðr þeirra hlut at með [þeim]; þeir skyldu semja málit. Var þá fundr til lagðr; ok fanst þat brátt á, at hvárr þeirra hneigði eptir sinum sonum; ok urðu eigi sásattir. Gjörðist nú úsamþykki með þeim bræðrum; ok skildust úsáttir, ok þótti þat mörgum mikill skaði.

41. Eptir þetta fóru góðgjarnir menu i milli þeirra, ok leita um sáttir. Var þá lagðr sáttar-fundr með þeim

¹ sé orrostu . . . orra-hrið] add.
Tr.: oc bleff dan slactning kaldet

orre el eller orr-hrið.

² ok voru . . . tíðendi si] add.
Tr., ep. Hkr. l. c.; ok þann dag,
Fl.

i Hrosssey. Á þeim fundi gengu saman sættir þeirra A.D. 1066-
með því móti, at þá var skipt Eyjum i helminga svá ^{1093.}
sem varit hafði með þeim Þorfinni ok Brúsa. Síðan
svá um hríð. Hákon var þá jafnan í hernaði síðan
hann þroskaðist. Gjörðist hann þá ofstopamaðr mikill;
ok leituðu mjök á þá menn, er hjónuðu undir þá
feðgana, Erlend ok sonu hans.¹ Kom þá enn svá, at
þeir urðu úsættir, ok fórust at með fjölmenni. Hávarðr
Gunnason² ok allir aðrir gæðingar jarla gengu sinn
dag á milli ok³ báru enn saman með þeim;⁴ ok báru
sættmál á milli. Vildu þeir Erlendr⁵ feðgar þá eigi
sættasé svá at Hákon veri þar i Eyjum. En með
því at vinum þeirra þótti mikil í ábyrgð um deilur
þeirra, þá feldu þeir bæn at Hákon, at hann létí
petta eigi fyrir sættum standa, ok færri heldr brott or ^{186.}
Eyjunum; sögðu þat ráðligt, at hann færri austr um haf
at finna frændr sína, heði í Noregi ok Svíþjóð. Ok
við umtölur manna, ok svá þat, at Hákon var öfund
á frændum sínum þar i Eyjunum en þótti gott at
kanna siðu annarra hofðingja, þá veitti hann þeim
ben sína⁶ at hann færri brott or Eyjum at sinni.
Gekk þá enn sættin saman at góðra manna ráði. Eptir
petta fór Hákon burt ór Eyjum, fyrst austr til Noregs,
ok fann þar Ólaf konung kyrra. Petta var ofarliga
á hans dögum. Dvaldist Hákon þar nokkura stund.
Síðan fór han austr til Svíþjóðar á fund Ínga konungs
Steinkelssonar, ok tók hann við honum vel. Hann
fann þar vini sína ok frændr. Hlaut hann þar hinun

A.D.
c. 1090.

¹ Erlend . . . hana] add. Tr.

² Gunnason] thus Cd.; cfr. the preceding chapter.

³ Thus Tr.: Havarðr Gunneson
oc andre nf de synderlig gode mend
udi Örne gingre en dag mellem os
vilde haftue dennum forligte, men
Erlender, etc.; Hávarðr Gunnason
ok allir aðrir gæðingar. Jarlar
báru . . . Fl.

⁴ þeim] emend.; sér, Fl.

⁵ Erlendr] Erlingr, Fl.

⁶ In the Fl. a whole passage has
been left out, (an homotetton, ok
færri heldr brott or Eyjum . . . at hann
fari, etc.). The Danish Translation
presents the text complete, closely
in accordance with ch. 3 of the
Minor Magnús Saga, which we
have followed.

A.D. 1093. mesta heiðr af vinseldum Hákonar móðurföður síns. Hann hafði haldit ríki af Steinkatli Svíakonungi síðan er hann varð landflótti fyrir Haraldi Sigurðarsyni; hafði hann þar orðit hinn vinselsti, bæði af konungi ok landsmönnum. Annarr dóttursonur Hákonar jarls Ívarssonar var Hákon, er kallaðr var hinn norrseni. Hann var faðir Eireks hins spaka, er konúngr var í Danmörku eptir Eirek konung eymuna. Hákon dvaldist í Svíþjóð um hrið, ok var Íngi konúngr vel til hans. En er svá hafði fram farit um hrið, þá lækum honum landmunir at sækja vestr til Eyja. Þú var i Svíþjóð úng kristni; voru þá margir menn þeir er fóru með forneskjum, ok þóttust af því verða fróðir ok víslar margra hluta, þeirra er eigi voru fram komnir. Íngi konúngr var vel kristinn maðr, ok voru honum leiðir allir forneskjumenn. Lagði hann mikla stund á at eyða úverum þeim, er lengi höfðu fylgt heiðinni; en landshöfðingjar ok stórbændr kurruðu illa, er um var vandat úsiðu þeirra. Kom því svá, at bændr tóku sér annan konung þann er þá helt til blóta, Sveinn, bróðir drottningar, ok var kallaðr Blót-Sveinn. Fyrir honum varð Íngi konúngr landflóttá í Vestra-Gautland. En svá lauk þeirra skipti um, at Íngi konúngr tók hús á Sveini ok brendi hann inni. Eptir þat tók hann allt land undir sik. Eyddi hann þá enn úsiðum mörgum.¹

42. Þá er Hákon Pálsson var í Svíþjóð hafði hann frétt til, at þar í landi var sé maðr, er fór með viðindi ok spádóm, hvárt er hann hafði til þess fjölkýngi eðr aðra hluti. Honum gjörðist forvitni á mikil at finna þann mann, ok vita hvers hann yrði viss um forlög sín. Ok eptir þetta fór hann til þess manns; ok fann hann at lyktum í markbygð² nokkurri. Fór hann þar at veizlum, ok sagði bónum um árferð ok aðra hluti.

¹ dæfum mörgum] hedenske seder
oc ceremonier, Tr.

² markbyggð] thus Tr.: markbyd,
as also Magn. S., l. c.; sjóbygð, Fl.

En er hann fann þenna mann, þá frétti hann eptir A.D. 1000-
hversu honum mundi gangast til ríkis eðr annarrar ^{1094.}
hamingju. Visinda-maðr spurði hvat manna hann veri.
Hann sagði nafn mitt ok sett sína, at hann var dóttur-
son Hákonar Ívarssonar. Þá sagði visinda-maðr: "Hví
" muntú vilja taka af mér vísindi eðr sagnir? Veitztú
" þat, at hini [fyrri] frændr þínir hafa lítinn hug
" haft á þess-háttar mönnum sem ek em, ok má þér
" þörf vinna at þú leitir eptir at vita forlög þín af
" Ólafi hinum digra Noregs-konungi¹ frænda þínum,
" er þér haft allan trúnað á. En grunr mundi mér
" á vera, at hann mundi eigi lítillseti til hafa at segja
" þér þat er þik forvitnar, eðr vera eigi svá máttugr
" ella, sem þér kallit hann." Þá svarar Hákon:
" Ekki vil ek honum ámela. Ætla ek þat meir, at
" ek mun eigi verðleika til hafa at taka af honum
" vísindi, en hitt, at eigi muni hann vera svá voldugr,
" at ek mætta taka fyrir þat af honum vísindi. En
" því hefi ek á þinn fund farit, at mér hefir þat í
" hug komit, at hér mun hvárgi þurfa at öfunda
" annan fyrir mannkosta sakir eðr trú-bragða." Sá 140.
maðr svarar: "Vel líkar mér þat, at ek finn þat á,
" at þú þykkið þar eiga allt traust, er ek em, ok
" framarr en trúá sú, er þér haft með farit, ok aðrir
" frændr þínir. Er ok svá, at þeir er á síslíkt stunda,
" er undarliga farit; fara með föstur ok vökur, ok
" setla, at þar af muni þeim veitast þeir hlutir, er þeim
" er forvitni á at vita. En þó at þeir stundi á síslíkt,
" þá verða þeir því síðr vísir þess, er þá forvitnar,
" sem þá skiptir meira; en vér leggjum oss í engar
" meingjörðir, ok verðum vér þó jafnan vísir þeirra
" hluta, er vinum várum þykkir málí skipta, at þeir
" gangi údulðir. Nú mun svá fara með okkr, at
" þú munt þess njóta frá mér, er ek skil þat, at þú

¹ Noregs-konungi] add. Tr.

A.D. 1090- "þykkist heldr mega taka sannyndi af mér en kenni-
 1094. " mönnum ínga konungs, þeim er hann þykkist allt
 " traust undir eiga. Skaltú koma á þriggja náttá
 " fresti; skulu vit þá freista, at ek kunna at segja
 " þér nökkura hluti, þá er þík forvitnar." Eptir þat
 " skilja þeir; ok dvelst Hákon þar í byggðinni. Ok at
 liðnum þremr nótum, fór hann at finna vísinda-mann;
 var hann þá í húsi nokkuru einn saman, ok varpaði
 mæðiliga öndinni, er hann gekk inn; strauk hendiðinni
 um ennit; sagði at hann hefði miklu til kostáð, ãðr
 hann yrði þeirra hluta víss, er hann skyldi forvitnast.
 Hákon kveðst þá heyra vilja sín forlög. Spámaðrinn
 tók til orða: "Ef þú vill forlög þín vita, þá er þar
 " langt um at tala, fyrir því at þau eru mikil; ok af
 " lífi þínu ok stundan munu mikil stór-tíðindi hljótað;
 " ok er þat mitt hugboð, at [þú] verðir einvalds-
 110. " höfðingi yfir Orkneyjum at lyktum; en kann vera
 " at þér bykki langt at bíða; hygg ek ok þat, at þar
 " muni þitt aðkvæmi ríkja. En af vestr-för þinni,
 " þeirri er þú ferr næst til Orkneyja, munu mikil
 " stór-tíðindi af gjörað, þá er þeir blutir verða fram
 " gengnir, er þar af mun leiða. Þú munt ok á þínum
 " dögum láta gjöra glæp þann, er þú munt annat-
 " tveggja fá bætt eðr eigi við þann guð, er þú trúir
 " á. En spor þín liggja lengra út í heim en ek fæ
 " sét, en þó hygg ek at þú munir hér bera beinin
 " í norðr-hálfunni. Nú hefis sagt þér þá hluti, er ek
 " mun at sinni; nú ræðr þú hversu þú skalt við una
 " þitt eyrindi." Hákon svarað: "Mikla sögn segir
 " þú, ef sinn er; en þat sétla ek, at betr muni vera,
 " en þú segir, um minn hag; má ok vera, at þú
 " munir þetta eigi með sannydum sét hafa." Spá-
 maðr bað hann því af trúá sem hann vildi, en kvað
 þetta mundu fram fara.

43. Eptir þetta, fór Hákon til fundar við Íngá
 konung; ok dvaldist með honum skamma stund, ãðr

hann fýstist at fara í Vestrlönd.¹ Tók þá orlof af A.D. 1090-konungi til brautfarar. Hákon fór fyrst til Noregs á ^{1094.} fund Magnúss konunga frænda síns, ok tók hann vel við honum. Þar fréttir hann þau tíðendi af Orkneyjum, at Erlendr jarl ok synir hans rěiði þar mestu, ok vorú allvinasselir; en Páll faðir hans var heldr afskippta-litill um ríkit. Þat þóttist hann ok spryja af þeim mönnum, er vestan kómu, ok helzt mæltu trúnað fyrir honum, at ² Orkneyingar mundu lítt langa til at hann kæmi vestr þangat; ok höfðu þeir áðr³ frið góðan ok kyrssæti; en ugðu ef Hákon kæmi vestr, at af honum mundi standa úsfriðr ok styrjöld. En er Hákon ^{144.} hugsaði þetta fyrir sér, þá þótti honum eigi örvaent, at þeir frændr mundi balda ríki fyrir honum, en láta honum eigi úhætt, ef hann kæmi vestr þangat eigi með fjölmenni. Tók hann þat ráð, at sækja at Magnús konung, at hann kæmi honum til ríkis í Orkneyjum.

Þetta var eptir þat er Magnús konungr hafði látið ^{A.D. 1094.} af lífi taka Steigar-Póri ok Egil, ok frelsasögi landit af öllum úfriði. Hákon var vitr maðr, ok þóttist hann skilja á ræðum Magnúss konungs, er þeir ræddust við, at konungr mundi vera stórráðr, ok ágjarn á ríki annarra höfðingja. Hákon tók þær ræður fyrir konungi, at þat væri höfðingr bragð at hafa leitþangr úti, ok herja vestr um haf, ok leggja undir sik Eyjar,⁴ sem gjörði Haraldr hinn hárfagri. Segir ok, ef hann fengi ríki í Suðreyjum, at þaðan væri hægt at herja á Írland ok Skotland; ok ef hann kæmi undir sik Vestrlöndum, at þaðan væri gott at eflast með styrk Norðmanna á móti Englis-mönnum, "ok hefna svá Haralds " Sigurðarsonar föður-föður þíms." En er þeir tóluðu þetta, fanst þat ó, at konungi fell þetta vel í skap;

¹ dör . . . Vestrlönd] add. Tr.: förend hand fæk i sinde at drage i Vesterlandene.

² at] ok, Cd.

³ dör] add. Lex. Run.
⁴ Eyjar] Suðreyjar, Tr., less right; cp. Maga. S., ch. 7, l. c.

1098. kallaði at þetta væri vel talat ok höfðingliga, ok nærr sínu skaplyndi. "En þat skaltu hugsa, Hákon," segir konúngr, "ef ek gjöri þetta fyrir orð þín ok æggjan, " at fara með her vestr um haf, at þér skal ekki á " úvart koma, þótt ek borag frekan atsúg til ríkja " þeirra, er liggja vestr þar, ok gera ek at því engan " manna mun."¹ En er Hákon heyrði þenna órskurð, lét hann sér fátt um finnast, ok grunaði hvar til mælt mundi. Lét hann þá af at eggja konung á né einar ferðir; þurfti þá ok lítila við; þvíat eptir þessa ræðu 146. sendi konúngr boð um allt ríki sitt, at leiðangr skyldi úti vera. Gjörði hann þat bert fyrir alþýðu, at hann stilaði her þeim at halda vestr um haf, hvat sem síðarr gjörðist til tíðinda í hans ferðum. Bjoggust menn þá til þessarar ferðar af öllu landi. Magnús konungr hafði með sér son sinn til þessarar ferðar átta vetrar gamlan, er Sigurðr hét. Hann var vel mannaðr.

Þá er þeir bræðir Páll ok Erlendr ræðu Orkneyjum, kom austan ór Noregi Magnús konungr son Ólafs Kyrra.² Hann hafði her mikinn; honum fylgðu margir lendir menn: Viðkunnr Jónasson, Sigurðr Hranason, Serkr or Sogni, Dagr Eilifsson. Synir Skopta ór Gizka: Ögmundr, Finnr, ok Pórðr.³ Eyvindr ölbogi stallari konungs. Par var ok⁴ Kali af Ögdum Sæbjarnar son, Þorleifs sonar ins spaka⁵ er Hallfreðr meiddi, ok Kolr son hans. Kali var spekingr mikill ok kerr konungi, ok orti vel—Þá er Magnuss konungr kom til Orkneyja, þá tók hann jarla, Pál ok Erlend, ok sendi þá austr til Noregs, en setti Sigurðr son sinn yfir

¹ This whole passage is cited in Lex. Run., s. v. bora, and with slight variations, e. g. ef ek góra, . . . at þér skal eigi þat á úvart koma at ek bora skjótt frekan atsúg til ríkja þeirra er þar liggja fyrir vestan hafit, etc.

² son . . . Kyrra] add. Tr.

³ Synir Skopta . . . Pórðr] thus

Tr.; Skopti ór Gizka. Ögmundr . . . Cd.

⁴ Par var ok] add. Tr.

⁵ As to the pedigree, Tr. agrees,—der vaar oc Kali aff Augdum hvis fader vaar Sveinbjorn (sic) Thorleiffs sön; som mand kaldede den spake eller viise som Hallfredir hadde saar gjort, etc.; cf. Fms. vii. 48.

Eyjar ok fékk hónum ráðuneyti. Magnús konungr A.D. 1098.
 fór í Suðreyjar; ok fylgðu honum synir jarla: Magnús
 ok Erlingr synir Erlends jarla, ok Hákon Pásson.
 En er Magnús konungr kom í Eyjar, tók hann at
 herja, fyrst í Ljóðhúsum ok vann þau.¹ Ok í þeiri
 ferð vann hann allar Suðreyjar, ok tóku höndum
 Lögmann [son] Guðröðar Suðreyja-konungs. Þá
 fór hann suðr undir Bretland; ok átti orrostu mikla
 í Öngulseyjar-sundi við jarla tvá Brezka, Huga inn
 digra ok Huga inn prúða. Þeir voru bræðr Costnama
 er þá var konungr á Írlandi á Ulaztiri.² Ok er menn
 bratu up vápni sín ok bjoggust til orrostu, settist
 Magnús Erlingsson niðr aprí i fyrir-rúmi ok vánast 148.
 eigi. Konungr spyr्र hví hann sæti. Hann lèst þar
 við engan mann sakir eiga. "Vil ek því eigi berjast." [Konungr mælti]: "Far þú undir þiljur niðr, ok ligg
 "eigi hér fyrir fótum mönnum, ef þú þorir eigi at
 "berjast, þvíat ek sæta þér eigi trú til ganga." Magnús tók saltara ok söng um bardagann; en hlifði
 sér ekki. Orrosta þessi var bæði hörð ok löng, ok
 var bæði skotið ok höggit. Var þat lengi, at eigi
 mátti ejá í millum, hvern veg hnígá mundi. Magnús
 konungr skaut af handboga ok annarr maðr Háleyskr
 hjá honum. Hugi prúði barðist allhraustliga. Hann
 var svá búinn ok bryndaðr, at ekki var bert á honum
 nema augun. Magnús konungr bað inn Háleyska, at
 þeir skyti bæðir senn til hans. Gjörðu þeir ok svá;
 kom önnur örín í nefbjörgina, en önnur í augat, ³ok
 flaug aprí i gegnum höfuðit. Var skot þat konung-
 inum kennit.

Par fóll Hugi prúði. Siðan flýðu Bretar, ok höfðu
 látið líð mikit; en Magnús konungr átti at ráða sigri

¹ þau] þar, Cd.

² Þeir voru braðr . . . Ulaztiri] add. Tr., which here and below mis-
 reads 'Sædistri' for 'Ulaztiri.'

³ ok flaug aprí] Here begins the
 second and last vellum leaf of b, from
 which the text is now taken.

A.D. 1098. miklum, ok hafði þó látið marga góða menn, en fjöldi varð sárr. Svá var þar um kveðit:

“ Dunði broddr á brynjur,
bragningr skaut af magni,
“ sveigði allvaldr Egða
álm; stökk blóð á hjálma:
“ Strengs fló lagl i hrингa;
hné ferð, en lét Þó verða
“ Hörða-gramr í harðri
hjarl-sókn banat jarli.”

Pá eignaðist Magnús konungr Öngulsey¹ sem inir fyrir Noregs-konungar höfðu lengst eignast suðr. Öngulsey er þriðjungr Bretlands. Kali Sæbjarnarson hafði fengit sár mórg í Öngulseyjar-sundi, ok eigi bráð-ban-
^{120.}vænlig.² Siðan vendi Magnús konungr aptr it syðra með Skotlandi.

Magnús konungr hafði gjört Magnús Erlendsson skutilsvein sinn ok þjónaði hann jafnan at konungsborði. En eptir bardaga í Öngulseyjar-sundi lagði Magnús konungr á hann óþokka mikinn; kallaði hann hafa ódrentgiliga farit. Þat var eina nött at Magnús konungr lé við Skotland, at Magnús Erlendsson hljóp brott af skipi Magnúss konungs, þá er hónum þótti hellzt færí á gefast at flýja frá konunginum. Hann hljóp fyrir borð ok svammi til lands, ok bjó svá um í hvílu sinni, at þar sýndist sem maðr lægi. En er hann kom til lands, hljóp hann til skógar, ok var í linklæðum sínum. Hann drap fæti, ok skeindist mjök, er hann var berfiðr, ok mátti hann eigi fara lengra at sinni. Hann kom at tré einu miklu, ok fór þar í limar upp, ok batt þar um fót sér, ok leyndist þar í limunum nökkura stund. En um morguninn, er menn gengu til matar á konungs-skipinu, spurði konungr hvar Magnús Erlendsson væri. Honum var sagt, at

¹ Öngulsey] allar Suðreyjar ok | ² bráð-banvænlig] thus b. as well Öngulsey, Fl. | as MO.; albanven, Fl.

hann svaf í hvílu sinni. Konungr bað vekja hann, A.D. ok kvað til mundu bera fleira en svefn er hann lá lengr en aðrir menn. En er til rúms hans var komit, þá var hans saknat. Þá bað konungr leita hans, ok lét leysa sporhunda. En er hundarnir vóru lausir, kvómu þeir þegar á sporit, ok runnu til skógar, ok kvómu at tré því er Magnús var uppi 1. Þá rann einn hundrinn í hríng um eikina ok gó. Magnús hafði trékefni í hendi sér, ok kastaði til hundsins, ok 152. kom á síðuna. Hundrinn lagði halann milli fóta sér ok hljóp ofan til skipa ok þar aðrir eptir. Fundu konungs-menn eigi Magnús. Leyndist hann um hríð á skóginum; ok kom fram um síðir í hirð Melkolms Skota-konungs,¹ ok dvaldist þar um hríð, en stundum var hann á Bretlandi með biskupi nökkurum. Stundun var hann á Englandi eðr í ymsum stöðum með vinum sinum, ok kom eigi til Orkneyja meðan Magnús konungr lifði.

Magnús konungr hélta sunnan með Skotlandi. Ok þá kvómu í móti honum sendimenn Melkolms Skota-konungs, ok buðu honum sættir. Sögðu svá, at Skota-konungr vildi gefa honum allar eyjar þær er liggja fyrir vestan Skotland, ok fara mætti stjórn-föstu skipi milli ok meginlands. En er Magnús konungr hélta sunnan at Satíri, lét hann draga skútu yfir Satíriseið. Konungr hélta um hjalmun-völ ok eignaðist svá allt Satíri. Þat er betra en hin bezta ey í Suðreyjum, nema Mön. Hón gengr vestan af Skotlandi, ok eið mjótt fyrir ofan, svá at þar eru jafnan dregin skip yfir. Magnús konungr hélta þaðan í Suðreyjar, en sendi menn sína í Skotlands-fjörðu; skyldi þeir

En eptir bardaga . . . Melkolms Skota-konungs] this passage is much shorter in Fl.—Eptir bardagan í Önguilseyjar-sundi lagði Magnus konungr á hann óþokka mikinn. Hann hafði ekki sárr orðit þótt

hann hefði (sic) blift sér. Leyndist hann í brott um nótt fré konungi, ok leyndist um hríð í skóginum meðan konungs-menn leituðu hans. Hann kom fram í hirð Melkolfs, etc.

A.D. 1098. Svá með öðru landi út en öðru inn, ok eignaði Magnús konungr sér svá allar eyjar fyrir vestan Skotland. Þá gjörði konungr þat bert at hann mundi sitja um vetrinn í Suðreyjum, en leyfði þaím mönnum, er honum þótti mest nauðsyn á vera, heim at fara. En er liðsmenn vissu þat¹ þá gjörðust þeir heimfúsir ok kurruðu illa um brottvist sína. Konungr átti þá tal við lið sitt ok ráðuneyti. Hann fór til at sjá sár manna sína. Þá fann konungr Kala Sæbjarnarson, ok spurði at sárum hans. Kali kvað litt 154. gróa; ok lét eigi vita til hvers draga mundi. Konungr kvaddi Kala ráða. Kali svarar: "Er eigi þat nú, kon- " ungr, at vinir þínir skjótist frá yðr?" Konungr létzt eigi setta at þat mundi. Kali bað konung eiga væpna-þing ok kanna lið sitt. Konungr gjörði svá, ok saknaði þá margra manna. Ok er konungr sagði petta Kala, þá kvað Kali petta:—

" Hve launa þér þínir
þingríkti hofðingjar
" (vestr bifast rengr í röstum;
reynðu oss konungr) hnossir?"

Konungr svarar:—

" Auð hefíg minn, þann er mönnum
marg-teitum röð ek veita,
" (húf lét ek klökvan klífa
kólgyr)² illa fólginн."

Síðan hélta konungr vörðu um brotför manna, ok lét önga. . . .³ Þá er Magnús konungr var í Suðreyjum fèkk hann til handa Sigurði syni sínum Biað-muniu dóttur Murkjartans⁴ Íra-konungs af Kunactum. Þá var Sigurðr ix. vетра en mærin v. vетра. Penna vetr andaðist Kali Sæbjarnarson ór sárum. I Önguls-

¹ *hjalman völ . . . viður þat*] this passage, about ten lines in the vellum, are wellnigh illegible in b., the blank is filled up from Fl.

² *haf lét ek klökvan klífa kólgyr]*

thus Fl.; *þó lét ek haldan lífú kólgyr, b.*, as also MO. (against the alliteration).

³ Illegible in b.

⁴ *Murkjartans*] Mur . . . ans, b.

eyjar-sundi hafði fallit Sigurðr sneis frændi Kala, A.D. 1099.
Hann var lendr maðr á Ögöum.

Magnús konungr fór snemma um várítr ór Suðreyjum. Hann fór fyrst til Orkneyja. Þar spurði hann andlát jarla¹ austan um haf. Erlendr² hafði andast í Niðarósi, ok var þar jarðaðr, en Páll í Björgvin. Um várítr í Orkneyjum gipti Magnús konungr Gunnildi dóttur Erlends jarls Kol Kalasyni í föður-bæstr, ok fylgðu henni heiman nökkrar eignir í Orkneyjum ok bú í Papuli. Erlingr son Erlends jarls segja sumir 156. menn at fálli í Öngulseyjar-sundi; en Snorri Sturluson segir hann fallit hafa á Ulastiri með Magnúsi konungi. Kolr Kalason gerðið lendr³ maðr konungs, ok fór austr í Noreg með konungi, ok heim á Agðir með konu sína, ok settist at búum sínum. Þau Kolr ok Gunnhildr áttu tvau börn; hét son þeirra Kali en dóttir Ingiríð. Beði vorú þau hin mannvænstu; ok fædd upp með æt mikilli.

Þá er Magnús konungr hafði ráðit landi ix. vetr, A.D. 1102-1103. fór hann ór landi vestr um haf ok herjaði á Írland, ok var um vetrinn á Kunnactum. En um sumarit eptir fell hann á Ulastiri Bartholomeus-messu-dag. En er Sigurðr konungr spurði fall föður sínus í Orkneyjar, fór hann þegar austr til Noregs, ok var þar til konunga tekinn með bræðrum sinum, Eysteini ok Olafi. Sigurðr löt eptir dóttur Íra-konungs fyrir vestan hafit. Einum vetri eðr tveimur eptir fall Magnús konungs, kom vestan um haf Hákon Pálsson, ok gáfu konungar honum jarls-nafn, ok ríki slikt sem burðir hans stóðu til. Fór hann þá vestr um haf, ok tók undir sik ríki í Orkneyjum. Hann hafði jafnan fylgt Magnúsi konungi meðan hann lífði. Hann var með honum í

¹ jarla] Erl. (i.e. Erlends), b.

² Erlendr] Fl.; hanm, b.

³ lendr] here b. ends. The following is now taken from Fl.,

where the closing passage runs thus: At bróðhlanpi Kols gerðist Erlendr maðr konungs (badly).

1106. hernaði austr í Gautlandi, sem segir í drápu þeirri er
ort er um Hákon Pálsson.

Þá er Hákon jarl hafði ríki tekit¹ í Orkneyjum,
kom ofan af Skotlandi Magnús son Erlends jarls, ok
158. beiddist at taka við föðurleifð sinni. Þat líkaði bónð-
um vel, þvíat hann var allvinsæll. Hann átti þar
marga frændr ok mága, þá er gjarna vildu honum til
ríkis halda. Þá átti móður hans göfugr² maðr er
Sigurðr hét; þeirra son var Hákon karl; þau áttu bú
í Papuli. Þá er Hákon jarl spurði at Magnús jarl var
kominn í Eyjarnar, dró hann lið at sér, ok vildi eigi
upp gefa Eyjarnar eðr miðla þat ríki er hann átti
þar.³ Eptir þat fóru vinir á milli, ok leituðu um
sættir. Kom því svá, at þeir sættust at því, at Hákon
gaf upp ríki hálfst, ef þat væri atkvæði Noregs-kon-
únga; ok með því settist úfriðr þessi.⁴ Magnús fór
þegar á vár til Noregs á fund Eysteins konungs, þvíat
Sigurðr var þá út farinn í Jórsala-heim. Eysteinn
konungr tók við honum forkunnar vel, ok gaf honum
upp föðurleifð sína, hálfar Orkneyjar ok jarls-nafn.
Fór Magnús jarl vestr um haf á vit ríkis síns, ok
urðu þar fegnir frændr ok vinir ok öll alþýða; samdist
þá vel frændsemi þeirra Hákonar, er vinir áttu hlut í.
Var þá ár ok friðr góðr í Orkneyjum meðan vinátta
þeirra hélzt.

48. Hinn heilagi⁵ Magnús Eyja-jarl var hinn ágætasti
maðr, mikill at vexti, drengiligr ok skýrligr at yfirlit-
um, siðgóðr í háttum, sigrsæll í orrostum, spekingr
at viti, málsmjallr ok ríklundaðr, ör्र af fè ok stóryndr,
ráðsvinnr ok hverjum manni vinsælli; bliðr ok góðr við-
mælis við spaka menn ok góða; en harðr ok ȝeirinn
við ránsmenn ok víkinga; lét drepa mjök þá menn,

¹ [tekit] emend.; haft, Cd.

² [göfugr] thus Tr.: en ypperig
mand, and the Minor Magn. Saga,
ch. 6; sé maðr er Sigurðr hét, Fl.

³ [Eyjarnar . . . átti þar] Tr.;
cp. Magn. S. Minor, I. c.

⁴ [ok með . . . þessi] oo der med
bleff denne ufred stillit, Tr.

⁵ [Hinn heilagi] om. Tr.

er herjuðu á bændr ok landsmenn ; lét hann taka A.D. 1106.
morðingja ok þjófa, ok refsæði svá ríkum sem úríkum 1116.
rán ok þýfskur ok öll úknytti. Eigi var hann vin-^{160.}
hallr í dómum ; virði hann meira guðligan rétt en
mann-virðingar mun. Hann var stórgjöfull við höfð-
ingja ok ríka menn, en jafnan veitti hann þó mesta
huggan fátækum mönnun. Í öllum hlutum hét hann
ríkuliga guðs boðorð ; þjáði sínu likama í mörgum
hlutum, þeim er í hans lofígu lífi voru birtir fyrir
guði en leynt fyrir mönnum. Sýndi hann þá ráða-
gjörð sína, at hann bað sér einnar meyjar binnar
dýrðligstu settar af Skotlandi, ok drakk brúðlaup
til ; bygði hann tíu vetr hjá henni svá at hann spilti
hvárskis þeirra losta, ok var hreinn ok flekklauss allra
saurlifis synda. Ok er hann kendi freistni á sér, þá
för hann í kalt vatn, ok bað sér fulltings af guði.
Margir voru þeir hlutir aðrir ok dýrðligir mannkostir,
er hann sýndi sjálfum guði en leyndi mennina.

49. Peir frændr Magnús ok Hákon höfðu landvörn
nokkura hrif svá at þeir voru vel samþykkir. Svá er
sagt í kvæði því, er ort er um þá, at þeir hafi barizt
við þann höfðingja er Dufnjáll héti, ok var manni
fyrnari en braðrúngr jarla, ok fell hann fyrir þeim.
Þorbjörn hét göfigr maðr, er þeir tóku af lífi í Borg-
arfirði á Hjaltlandi ; er þat margra manna sögn, at
þeir hafi tekit hús á honum, ok brennt hann inni.¹
Fleiri eru þau tísöndi, er kvæðit visar á, at þeir hafi
báðir samt at verit, þó at þær sé eigi greiniliga frá
sagt. En er þeir frændr höfðu nokkura stund landi
réðit, þá var enn sem optarr, ok jafnan kann verða, at
margir illgjarnir menn urðu til um at spilla frændseimi
þeirra. Dróst Hákon þá úgíptumenn meirr á hendr,
þvíat hann var mjök öfundsjúkr um vinsældir ok
hofðingskap Magnúss frænda síns.

¹ er þat . . . hann inni] add. Tr.: . . . , the Minor Magn. S. supplies
oc er det mange mends tale ; at . . . the words.

161. 50. Tveir menn eru þeir til nefndir, er vóru með
 A.D. 1116. Hákon jarli, er einna vest gengu á milli þeirra frænda,
 (Ann.
 Reg.) Sigurðr ok Sighvatr sokki. Því¹ rógi kom svá með
 umtali vándra manna, at þeir frændr drógu þá enn lið
 saman, ok fór hvárr í móti öðrum, jarla,² með miklu
 liði. Þeir hældu þá báðir til Hrosseyjar, þar sem
 Þingstöð heirra var Orkneyíngi. En er þeir kómu
 þar, þá fylktu hvárir-tveggju liði sínu, ok bjoggust til
 bardaga. Þá vóru þar jarlar ok allt stórmenni, ok
 vóru þar margir beggja vinir, þeir er allan hlut áttu í
 at sætta þá; gengu margir þá á milli með drengskap
 ok góðwilja. Þessi fundr var á Langa-föstu litlu fyrir
 Þalmadag.³ En við þat er margir góðgjarnir menn
 áttu hlut at at skirra vandræðum með þeim, en veita
 hvárigum til úhæfu við annan, þá bundu þeir sætt
 sína með eiðum ok handsölum.⁴ Ok er þaðan liðu
 nökkurar stundir, þá eindagði Hákon jarl með falsi
 ok fagrmælum stefnudag hinum súla Magnús jarli, at
 eigi skyldi snúast eðr únytast frændsemi þeirra ok
 staðfastliga nýgjörri friðr. Skyldi þessi fundr til stað-
 festu friðar ok sættar-gjörða þeirra á milli í Páska-viku
 um váríti Egilsey. Þetta líkaði Magnús jarli sem
 fullkomnum heilhuga, firðr⁵ allra grunsemda, svika ok
 ágirndar; ok skyldi hvárr þeirra hafa tvau skip ok
 jafnmarga menn; svörðu þess báðir, at halda þær
 sættir, er hinir vitrustu menu réðu upp at segja þeirra
 á milli. En er Pa[s]cha-tíðin gekk af, búast hvárir-
 tveggju til þessa fundar. Stefndi Magnús jarl til sín
 164. þeim mönnum öllum, er hann vissi vera góðgjarnasta,
 ok líkligsta til umbóta með þeim frændum. Hann
 hafði tvau skip ok jafnmarga menn, sem mælt var. Ok
 er hann var búinn, helt hann til Egilseyjar. Ok er

¹ Þer] Peim, Cd.

² jarla] jj., Cd.

³ litlu fyrir Þalmadag] add. Tr.: lit for Palmedag. The words are taken from Magn. S. Minor, l. c.

⁴ oo skulle de viseste mend dömmme melllem dennam, add. Tr.

⁵ firðr] firðr.-fridr, Cd. (badly).

þeir reru í logni ok sækryru, þá reis boði á skipi því, A.D. 1116. er jarl stýrði, ok fell yfir skipit þar er jarl sat. Menn jarls undruðust mjök þenna atburð, er boði fell í logni, þar sem engi maðr vissi ván til at fyrri hefði fallit, ok djúpt var undir. Þá sagði jarl: "Eigi er þat "kynligt, at þér undrist þetta; en þat er hugsan mín, "at þetta sé fyrirboðan lífláta míns; kann vera, at "þat komi fram, er fyrir er spáð um Hákon jarl. "Skulum vær svá hugsa vårt mál, at ek get at Hákon "frændi mun búa eigi um heilt við oss á þessum "fundí." Menn jarls urðu hryggir við þessi orð, er hann sagði svá bráðar vánir sína lífláts, ok báðu hann gesta lífa síns, ok fara eigi á trúnað Hákonar jarla. Magnús jarl svarar: "Fara skal nú at sinni; ok verði "allt at guðs vilja um várar ferðir."

51. Nú er at segja frá Hákonni jarli, at hann stefndi at sér liði miklu, ok hefir herskip mörg, ok öll skiput sem til bardaga skyldi leggja. Ok er liðit kom saman, gjörir jarl þat bert fyrir mönnum, at hann setlaði at á þeim fundi skyldi um skipta með þeim Magnúsi jarli, svá at þeir skyldu eigi báðir fyrir Orkneyjum. Margir hans menn létu vel yfir þessi ráða-gjörð, ok lögðu, til mörg orð ferlig; voru þeir með vestum til-lögum, Sigurðr ok Sighvatr sokki. Tóku menn þá röðr mikinn ok fóru ákafliga. Hávarðr Gunnason var 166. á jarla skipi, vinr ok ráðgjafi jarla; ok var báðum þeim jafnhollr. Hákon hafði leynt hann þessu úráði, er Hávarðr vildi vist eigi við sœma. Ok er hann vissi jarl svá staðfastan í þessu úráði, þá hljóp hann af jarls skipinu á sund ok svamm í ey eina úbygða. Magnús jarl kom fyrir til Egilseyjar með lið sitt; ok er þeir sá ferð Hákonar jarla, sé þeir at hann hafði áttu herskip; þóttist hann þá vita, at um svik mundi búið. Sótti Magnús jarl þá upp á eyna með lið sitt, ok til kirkju til þeinar, ok var þar um nöttina; en menn hans buðu at verja hann. Jarl svarar: "Leggja vil ek "eigi líf yðvart í hættu fyrir mik; ok ef eigi verðr "friðr settr með okkr frændum, þá verði sem guð vill."

A.D. 1116. Mönnum hans þótti sannast þat er hann hafði sagt þá er boðinn fell at þeim.¹ Nú af því at hann vissi fyrir um lífs-stundir sínar, hvárt er þat var heldr af hugspeki hans eðr guðligrí vitran, þá vildi hann eigi flýja ok eigi fara langt frá fundi úvina sinna.² Hann baðst fyrir rækliga ok lét sýngja sér messu.

52. Hákon ok hans menn hljópu upp um morguninn, ok runnu fyrst til kirkjunnar, ok rannsökuðu hana, ok fundu jarl eigi. Hann hafði við þriðja mann gengit annan veg á eyna í leyni nökktut. Ok er hinn helgi Magnús jarl sá at þeir leituðu hans, þá kallað hann á þá, ok segir hvar hann var; bað hann þá eigi annars [staðar] leita. Ok er Hákon sá hann, þá hljópu þeir þangat með ópi ok vápna-braki. Magnús jarl var þá 168. á þær sinni er þeir kómu til hans. Ok er hann lauk þen sinni, þá signdi [hann] sik ok mælti til Hákonar jarla með staðföustum hug: "Eigi gjörðir þú vel, "frændi, er þú gékt á eiða þína; ok mikil ván, at þú "gjörir þetta meirr af annarra flísku en þínni. Nú vil "ek bjóða þér þrjá kosti, at þú gjörir þenna nokkurn "heldr en spillir eiðum þínum ok láttir drepa mik "saklausan." Menn Hákonar spurðu hvern hann byði. "Sá er himn fysti, at ek mun ganga suðr til Róms, "eðr allt út í Jórsala-heim, ok sækja heim helga staði, "ok hafa tvau skip ó landi með því sem vén þurfum "at hafa, ok bæta hvárs-tveggjje okkarsál. Þess mun "ek sverja at koma aldrí til Orkneyja." Þessu var skjótt neitað. Þá mælti Magnús jarl: Nú með því, "at líf mitt er á yðru valdi, ok ek hefi í mörgum "hlutum til sekta gjört við almátkan guð, þá sentu "mik upp í Skotland til vina okkara beggja, ok sè

¹ þá er . . þeim] add. Tr., Magn. S. Minor, l. c.

² han gick icke for nogen aarsag til Kirchen end (sic) at hand vilde forsvare sit lif. der giorde hand sin bón underlig til Gud oc befalede sig hannem i hand. Aarle om

morgin derefter gick hand ud aff Kirken oc to andre met hanzem, en anden veg med til stranden udí en hemmelig sted oc giorde da sin bón igen til Gud, add. Tr. See Mago. S., ch. 24.

" ek þar varðveitir ok tveir menn með mér til skemt- A.D. 1116.
 " anar ; sjá þú svá fyrir at ek nái eigi ór þeirri varð-
 " veizlu at koma." Þessu var skjótt neitað. Magnús
 mælti : " Enn er eptir einn kostrinn sá er ek mun
 " bjóða þér ; ok veit guð, at meirr sér ek fyrir yðvarri
 " sál en lífi mínu, en betr samir þér þat þó, en týna
 " lífi mínu : lát mik afslima sem þér líkar eðr augum
 " reina, ok set mik í myrkva-stofu." Þá mælti Hákon
 jarl : " Þessa sætt tek ek, ok eigi beiði ek framarr." Höfðingjar hljópu þá upp, ok mæltu til Hákonar jarls :
 " Drepa munu vér nú annan-hvárn ykkarn, ok eigi
 " skulu þit hæðir frá þessum degi löndum ráða." Þá
 svarar Hákon jarl : " Drepit hann heldr, því at fyrr
 " vil ek ráða ríki ok löndum en deyja svá brátt." Svá
 segir Holdboði, réttorð bóudi, í Suðreyjum frá
 viðræðu þeirra. Hann var þá með Magnúsi annarr 170.
 hans manna, er þeir gjörðu hann handtekinn.

53. Svá var hinn virðulig Magnús jarl glaðligr,
 sem honum væri til veizlu boðit; hvárki mælti hann
 með stygð nè reiði-orðum. Ok eptir þessa ræðu fél
 hann til bænar ok laut í gaupnir sér, ok helti út
 mörgum tárum í guðe auglití. Þá er hinna helgi Magnús
 jarl var til dauða ráðinn, bauð Hákon Ófeigi
 merkis-manni sínum at drepa jarl; en hann neitti með
 hinni mestu reiði. Þá neyddi hann Lísfölf steikara
 sinn til at bana Magnúsi; en hann tók at gráta
 hástöfum. " Eigi skaltu gráta þetta," sagði jarl, " því-
 " at fregð er í at vinna slíkt; vertú með staðföustum
 " hug, þvíat þú skalt hafa klæði míni, sem siðr er til
 " ok lög hinna fyrrí manna.¹ Ok eigi skaltu hræðast,
 " þvíat þú gjörir nauðigr; ok sá er þér nauðgar,
 " misgjörir meira en þú." En er jarl hafði þetta mælt,
 steypti hann af sér kyrtilinum ok gaf Lísfölf. Síðan
 bað hann sér leyfis at biðjast fyrir; ok þat var honuin
 veitt. Hann fell til jarðar, ok gaf sik guði ok færði

¹ At den skal haftue ens vaaben og kleder som hannem slaser ibjel.
 add. Tr.

A.D. 1116. honum sjálfan sik í fórn. Eigi at eins bað hann fyrir sér eðr vinum sínum heldr ok þar með fyrir úvinum sínum ok bana-mönnum, ok fyrirgaf þeim af öllum hug þat er þeir misgjörðu með hann, ok játti guði sínar misgjörðir, ok bað þær af sér þvásk í úthellingu blóðs síns, ok fal önd sína guði á hendi, ok bað guðs engla koma í mótt sál sinni ok færa hana í hvíld Paradísar. Þat segja sumir menn, at hann teki *corpus Domini* þá er honum var messan stíngin. Þá er guðs

172. vinr var til höggs leiddr mælti hann til Lífólfs :
 " Stattu fyrir mér, ok högg mik i höfut mikit sár,
 " þvíat eigi samir at höggva höfðingja sem hjófa ;
 " styrkstú aumr, þvíat ek hefir beðit fyrir þér til
 " guðs, at hann líkni þér." Eptir þat signdi hann sik, ok laut hann undir höggit. Ok leið önd hans til himins.

54. Sá staðr var óðr mosótr ok grýtr. En litlu síðarr birtust verðleikar Magnuss jarls við guð, svá at þar varð grænn vällr, er hann var veginn ; ok sýndi guð þat, at hann var fyrir rættlæti veginn, ok hann öðlaðist fegrð ok granleik Paradísar, er kallast jörð lifandi manna. Hákon jarl leyfði eigi at jarl væri til kirkju færðr. ¹ Andláts-dagr Magnúss jarls er tveim náttum eptir Tiburcius-messu. Þá haffði hann jarl verit yfir Órkneyjum vij. vetr ok þeir Hákon bæðir saman. Þá var liðit frá falli Ólafs konungs fjór vetr hins átta tigar.² Þá voru konungar yfir Noregi Sigurðr ok Eysteinn ok Ólafr. Þá var liðit frá burði Crists M. ok níu tigir ok einn vetr.³

55. Eptir fundinn þá haffði Þóra móðir Magnúss jarls boðit báðum jörlum til veizlu.⁴ Ok nú kom Hákon

¹ The remainder of the chapter om. Tr. and Magn. S. Minor.

² Thuc Cd. Cfr. Magnús Saga. Eyja-Jarla, cap. 27.

³ This last date is wrong; the true date probably was 1116. See Ann. Reg.

⁴ Instead of this Tr. runs thus:

Det sige vase mend, at udi foraareft er at de skulle haftue verit forligte hafði Thora Mogensis moder bödet dennem begge til gest, oc de skulle komme strax til hender nær de vaare forligte oc komme igen til bage fra Egilsø. Cp. Magn. S. Minor, ch. 14.

jarl til veizlunnar eptir víg hins helga Magnúss jarls. A.D. 1116.
 Þóra gekk sjálf um beina, ok bar jarli drykk ok hans
 mónnum heim er at víginu höfðu verit sonar hennar.
 Ok er drykkr fákk á jarl, þá gekk Þóra fyrir hann ok
 mælti: "Nú ertú einn kominn híngat, herra, en ek
 "vænta ykkar beggja; muntú nú vilja gleðja mik at¹⁷⁴.
 "Guðs vitni ok manna; ver mér nú í sonar stað, en
 "ek mun þér í móður stað; þarf ek nú mjök þinna
 "miskunnar, ok at þú leyfir mér, at son minn sé til
 "kirkju færð; ver mér nú svá bæna, sem þú vill at
 "guð sé þér á dóma-degi." Jarl þagnar ok hugsar málit;¹
 ok fanst at þessum úverkum,² er hon bað svá mjúkliga
 grátandi, at hon næði son sinn til kirkju at fera.
 Hann leit við henni, ok feldi tár ok mælti við hana:
 "Graf son þinn þar er þér líkar." Síðan var Magnús
 jarl færðr til Hrossseyjar, ok grafun at Krists-kirkju
 þeirri, er Þorfinnr jarl lét gjöra. Brátt eptir þat
 sýndist optliga himneskt ljós skína yfir grepti hans.
 Síðan tóku menn at heita á hann opt, ef í háská vóru
 staddir; ok greiddist þegar þeirra mál sem þeir beiddu.
 Jafnan var ok kendr himneakr ilmr við gröf hans, ok
 fengu þaðen sjúkir menn heilsu. Því næst gjörðu
 menn ferð sína, besödi af Orkneyjum ok Hjaltlandi,
 þeir er vanheilir vóru, ok vöktu at leiði ins helga
 Magnúss jarla, ok tóku bót sinna meina. En þó þorðu
 menn eigi þessu³ upp at halda meðan Hákon jarl lifði.
 Svá er ok sagt, at þeir menn, er mest vóru í svíkum
 við inn helga Magnúss jarl, at flestir dó illum dauða
 ok herfligum.—Í þenna tíma var Vilhjálmr biskup
 í Orkneyjum; hann var þar fyrstr biskup; þá var
 biskups-stóll at Krists-kirkju í Byrgis-héraði. Vilhjálmr
 var biskup vj. vetr ins vij. tigar. Hann tortrygði

¹ málit] Here the vellum fr. 825 begins again, from which the text is now taken (eff. p. 52).

² ok . . úverkum] om. Fl.

³ þessu] mjök, add. Fl.

A.D. 1116- lengi heilagleik Magnúss jarls.¹—Eptir víg Magnúss
 1126. jarls tók Hákon ríki allt undir sík í Orkneyjum; lét
 hann þá alla menn ganga til eiða við sík,² þá er főr
 176. höfðu þjónat Magnúsi jarli; gjörðist hann þá höfðingi
 mikill, ok hafði átök mikil við vini Magnúss jarls, þá
 er honum þóttu mest hafa verit í móti sér í þeirra
 skiptum. En nokkurum vetrum sifðarr byrjaði Hákon
 ferð sína ór landi, ok fór suð til Róma, í þeirri ferð
 fór hann út til Jórsala; sótti þangat helga dóina, ok
 laugaðist í ánni Jórdan, svá sem síðr er til pálmar.³
 Eptir þat vendi hann aptr til óðala sínna, ok tók
 undir sík ríki í Orkneyjum. Hann gjörðist þá stjórnar
 ok friðaði vel ríki sitt. Setti hann þá í Orkneyj-
 um ný lög, þau er bónum bugnuðu miklu betr, en
 þau er főr voru. Tók[u] við síkt at vaxa vinsældir
 hans; kom þá svá, at Orkneyíngar stunduðu á ekki
 annat, en hafa Hákon at höfðingja ok hans afspringi.

56. Í þenna tíma, er Hákon jarl hafði ríki í Orkneyj-
 um, bjó sá maðr í Dalí á Katanesi, er Moddan⁴
 hét, göfugr maðr ok yellauðigr. Hans dætr vóru þær
 Helga ok Frakókk⁵ ok⁶ Þorleif. Helga Moddansdóttir⁷
 var frilla Hákonar jarls; ok var þeirra son Haraldr, er
 kallað var inn slættmáli; en Íngibjörg dóttir þeirra,
 er átti Ólafr bitlingr Suðreyja-konúngr, ok Margrét
 var ok þeirra dóttir. Frakókk Moddansdóttir⁸ var
 gipt þeim manni, er Ljótr hét nifðingr í Suðalandi; ok
 var þeirra dóttir Steinvör in digra, er átti Þorljótr í
 Rekavík. Þeirra son var Ólvir rósta, ok Magnús, Ormr

¹ jarls] þar til er birtust hana verðselikar svá framarlíga, at guð lét hans heilagleik þeim mun herra vaxa sem meirr var til reyn, ok regin í Jarteina-bök hans, add. Fl., but om. Tr.

² sík] ok trúðaðar, add. Fl.

³ svá . . . pálmar] thus Lex. Run. s. v. Pálmar. In Cd. the sen-

tence is displaced, and put after "Jórsala."

⁴ Moddan] Madden, Fl.

⁵ Frakókk] Frakovck, Cd.; Fra- körk, Fl., in this place.

⁶ ok] om. Fl.

⁷ Moddansdóttir] Maddadar dóttir, Fl.

⁸ Frakókk Moddansdóttir] Fra- körk Maddadardóttir, Fl.

ok Moddan, Einriði; ok Auðhildr [dóttir]. Únnur A.D. 1116.
dóttir Frakkar var Guðrún, er átti Þorsteinn höldr 1130.
fjarans-muðr;¹ þeira son var Þorbjörn klérkr. Þor-
leif Moddansdóttir átti ok dóttur er Gunnhildr hét;²
Hákon jarl átti ok annan son er Páll hét, ok var kallaðr
inn úmálgí; hann var fályndr ok vinaséll. Með heim 178.
braðrum var jafnan fátt, er þeir óxu upp. Hákon jarl
Pálsson varð sótt-bitinn þar í Eyjunum. Pótti mönum
þat skaði mikill, þvíat of hans daga ofanverða var
góðr friðr; en þeim var mikill grunr of samþykki
þeirra braðra Páls ok Haralda.

57. Eptir lát Hákonar jarls tóku synir hans ríki; ok
vóru þeir snemmdis úsamþykkir ok skiptu rískinu í
helminga. Þar gjörðust brátt greinir miklar með
stórmenni, ok hurfu gaðingar mjök í tvá staði.
Haraldr jarl hét Katanes af Skota-konungi; var hann
þer löngum;³ en stundum uppi á Skotlandi, þvíat
hann átti þar marga frændr ok vini. Þá er Haraldr
jarl var staddir í Suðralandi kom til hans sá maðr er
Sigurðr hét, er kallaðist son Aðalbrigðs⁴ prests; hann
var kallaðr slembi-djákn; hann kom þá ofan af Skot-
landi; ok hafði verit með Davið Skota-konungi, ok
hafði hann lagt á hann virðingar miklar. Haraldr
jarl tók við honum forkunnar vel. Fór Sigurðr út í
Orkneyjar með Haraldi jarli, ok svá Frakókk Modd-
ansdóttir,⁵ því at þá var dauðr Ljótr nifðingr búandi⁶
hennar; höfðu þær Helga systr þá mikil landráð með
Haraldi jarli. Sigurðr slembir var í miklum kærleikum
við öll þau. Þá fylgdi honum Auðhildr dóttir Þorleifar
Moddansdóttur; ok var þeirra dóttir Íngigerðr, er
síðan átti Hákon kló. Auðhildi hafði átta Eirekr

¹ *fjarans-muðr*] Tr. reads *fjutans*.

² *Þorleif . . . hét*] add. Tr.

³ *longum*] Fl.; *jafnan*, Cd.

⁴ *Aðalbrigðs*] *Adalbríks*, Fl.

⁵ *Moddansdóttir*] thus also Fl. in
this place.

⁶ *búandi*] *bróðir*, Fl. (badly).

1116-streita;¹ þeirra son var Eirekr stagbrellr.² Þá er þau
 180. Sigurðr ok Frakókk kómu í Eyjarnar gjörðist brátt
 sveitar-dráttir mikill, ok heimta hvárir-tveggí jarlar
 sem fiesta vini sínar at sér. Þeir voru kærstir Páli
 jarli, Sigurðr á Vestnesi, er átti Íngibjörgu ina
 tignu frændkonu jarla, ok Porkell Sumarliðason, er
 jafnan var með Páli jarli, ok kallaðr fóstri. Hann var
 náfrændi Mágnuss ins helga, ok manna vinssølastr.
 Svá virðu vinir Haralda jarls sem Porkell mundi þá
 bræðr síst spara til deilu, fyrir sakir harma þeirra, er
 hann hafði beðit af Hákonni jarli föður þeirra. Þessu
 kom svá, at þeir Haraldr jarl ok Sigurðr slembir
 gjörðu til Porkels fóstra ok drápu hann. En er þat
 spurði Páll jarl, lét hann sér allmjök misboðit; ok
 samnaði þegar liði at sér. En þá gengu þegar njósnir
 til Haralda jarls, ok dró hann ok lið at sér.³ En
 er þessa urðu varin vinir þeirra beggja, fóru þeir til ok
 leituðu um sættir; áttu þá ok allir menn hlut í at
 þeir skyldu sættast. Páll jarl var svá reiðr, at hann
 vildi eigi sættast, nema þeir menn væri allir brott
 gjörðir er at víginu höfðu verit. En með því at
 bónnum þótti stór mein á vera of deilur þeirra, þá
 lögðu allir menn orð til, at þeir skyldu sáttir vera.
 Kom því svá, at Sigurðr var á brott gjörr ór Eyjunum
 ok þeir menn aðrir er Páli jarli þóttu mest sakaðir af
 verkit. Haraldr jarl hélt upp bóturn eptir víg Porkela.
 Þat var ok meilt í sætt þessi, at batna skyldi frændsymi
 þeirra bræðra Páls ok Haralda, ok skyldu þeir vera
 bæðir samt of Jól ok allar inar stærstu hátiðir.
 182. Sigurðr slembir fór á brott ór Orkneyjum ok upp á
 Skotland, ok dvaldist þar um hríð með Melkólmí⁴
 Skota-konungi í góðu yfirlæti; ok þótti hann þar inn
 mesti afreks-maðr at öllum karlmannligum spróttum.

¹ streita] stræta, Fl.; strepta, Tr.

² stagbrellr] thus always 328, as also Tr.; stagbellir, Fl.

³ en þá . . . sér] om. Fl.

⁴ Melkólmí] thus always 328; Melkólfia always, Fl.

Dvaldist hann of hríð í Skotlandi 6ðr hanu fór út í A.D. 1120.
Jórsala-heim.

58. Þat var of daga þeirra braðra Haralds jarls ok Páls, at þeir skyldu taka Jóla-veizlu í Örfjöru¹ at búi Haralds jarls, ok skyldi hann þeim halda kostinn fyrir beggja þeirra hönd. Hann var þar í viðbúnaði miklum ok starfa. Þær systur vóru þar, Frakök² ok Helga móðir jarls,³ ok sátu í litlu-stofu at saumum sínum. Haraldr jarl gekk þá í stofuna, en þær systri sátu á þver-palli; ok lá linklæði ný-saumat á meðal þeirra, hvitt sem fónn.⁴ Jarl tók upp klæðit, ok sá at þat var viða gull-saumat. Hann spurði: "Hverr á gersimi "þessa?" Frakök segir: "Þat er ætlat Páli bróður "þínun." Jarl segir: "Hví vandi þér honum svá mjök "klæði? Eigi leggi þér jafnumikla stund á at gjöra mér "klæði?" Jarl [var] ný-staðinn upp, ok var í skyrtu einni ok línbrókum, ok hafði kastað mötli á herðar sér. Hann kastaði af sér mötlinum ok rakti í sundr linklæðit. Móðir hans þreif til, ok bað hann eigi öfunda þótt bróðir hans atti góð klæði. Jarl hnykti af henni, ok bjóst til í at fara. Þá hnyktu þær af sér faldinum, ok reyttu sík;⁵ ok kváðu líf hans við liggja, ef hann ficer í klæðit. Þær grétu þá báðar mjök. Jarl fór í eigi at síðr, ok lét falla ofan um sík. En jafnskjótt sem klæðit hrundi ofan um hann, kom hrollr í hörund honum; ok brátt fylgdi þar verkr^{184.} mikill. Ok af því lagðist jarl í rekju, ok lá skamma stund 6ðr hann andaðist. Þat þótti vinum hans skaði mikill. En þegar eptir andlát Haralds jarls tók Páll jarl, bróðir hans, ríki allt undir sík með samþykki allra bónda í Orkneyjum. Páll jarl virði svá sem þær

¹ Örfjörw] thus also Fl. in this place.

² Frakök²] Frakaurk, Fl. (wrongly).

³ móðir jarls] móðir jarli, Fl. (badly).

⁴ fónn] drift, Fl.

⁵ þó Ángiðu . . . sík] þó hnykti Frakök af sér faldinum ok reytti sík, Fl. (less rightly).

Frakökk sysstr hefði honum settat gersimi þessa, er Haraldr jarl haffði í farit; ok fyrir þær sakir vildi hann ekki vistir þeirra þar í eyjunum. Fóru þær þá í brott með allt skulda-lið sitt, ok fyrst á Katanes ok þaðan upp í Suðrland¹ til búa þeirra er Frakökk átti þar. Þar fæddist upp með henni Erlendr, son Haralds ins slættmála,² meðan hann var ýngstr. Þar fæddist ok upp Ölvir rosta, son Þorljóta ór Rekavík, ok Steinvarar dóttur³ Frakakar. Ölvir var manna mestr, ok rann at afli ok uppivöðslu-maðr mikill ok vígamáðr mikill. Þar fæddist upp Þorbjörn klerkr, son Þorsteins hölds ok Guðrúnar dóttur Frakakar.⁴ Þar fæddist upp ok Margrét, dóttir Hákonar jarls ok Helgu⁵ Moddansdóttur, ok Eirekr stagbrellr, frændi Frakakar.⁶ Þessir menn voru allir settstórir ok miklir fyrir sér; ok þóttust allir eiga mikit tilkall í Orkneyjar til ríkja þeirra, er átt hafði Haraldr jarl frændi þeirra. Þeir voru bræðr Frakakar, Engus⁷ inn örvi, ok Óttarr jarl í Pórasé;⁸ hann var göfugr maðr.

59. Páll jarl ræð þá Orkneyjum, ok var allvinsæll. Hann var maðr fámálugr ok ekki talaðr á þingum; hann lét mjök aðra menn ráða riskjum með sér; jarl var hógværr ok dæll öllu lands-fólkini; mildr af fē, ok sparði engan hlut við vini sína; hann [var] óherskár ok sat mjök í kyrrestu. Þá var í Orkneyjum mart 186. göfgra manna, þeirra er komnir voru af jarla-séttum. Þá bjó á Vestnesi í Hrólfsey göfugr maðr, er Sigurðr hét; hann átti Íngibjörgu ina tignu; en móðir hennar hét Herbjörg,⁹ dóttir Páls jarla Þorfinssonar. Synir

¹ *Suðrland*] thus also Tr.; Skotland, Fl.

² *Haraldr ins slættmála*] conj.; both Cd. and Fl. read "heonar inn slættmáli;" already suggested by Munch N. H. iii.

³ *Steinvarar dóttur*] thus Tr.; Steinrör dóttir, Cd.

⁴ ok . . . *Frakakar*] om. Fl.

⁵ *Helgu* Helga, Fl. (badly).

⁶ *frændi Frakakar*] n.d. Tr.

⁷ *Engus* Magnús, Fl. (badly)

⁸ *Pórasé*] thus Tr.; Þjórsá, Cd.; Pósey, Fl. (badly).

⁹ *Herbjörg*] Herborg, Fl., Tr.

Þeirra vóru þeir Brynjúlfr ok Hákon sík. Þeir vóru allir geðingar Páls jarla. Synir Hávarðs Gunnasonar vóru ok vinir Páls jarla: Magnús ok Hákon kló, Þorsteinn ok Dufnjall.¹ Móðir þeirra var Bergljót; en hennar móðir var Ragnbjöldr dóttir Páls jarla. Erlíngr² hét maðr, hann bjó á Tannskara-nesi í Hrossey;³ hann átti fjóra sonu ok alla vel menta. Ólafr hét maðr, ok var Hrólfsson, er bjó í Gareksey; annat bú átti hann í Dungalsbæ á Katanesi. Ólafr var it mesta afar-menni, ok hafði miklar virðingar af Páli jarli. Ásleif hét kona hans; hon var vitr ok sættetór, ok in mesta fyrir sér; Valþjófr hét son þeirra, annarr Sveinn, þriði Gunni; allir vóru þeir vel mentir. Ingigerðr hét systur þeirra. Sigurðr jarls-mágr átti Þóru móður Magnúss ins helga; þeirra son var Hákon karl. Þeir fóðgar vóru höfðingjar mikilir. Í Rínansey⁴ bjó sú kona er Ragna hét, göfug húsfreyja. Þorsteinn hét son hennar, gildr maðr fyrir sér. Kúgi⁵ hét búandi í Vestrey, vitr maðr ok auðiigr, í Hreppisnesi.⁶ Helgi hét búandi skilgöðr ok ríkr, er þar bjó í Vestrey í þorpi hví er þar var þá. Þorkell flatr⁷ hét búandi í Vestrey, údæll okmikilæsfr; Þorsteinn ok Hafliði vóru synir hans; þeir vóru⁸ úvinsselir. Í Svíney á Pét-^{188.} landsföri bjó Grímur,⁹ felitill maðr; hans synir vóru þeir Ásbjörn ok Margaðr, inir vaskligtu menn. Í Friðarey bjó sá maðr er Dagfinnr hét. Þorsteinn hét maðr, er bjó á Flyðrunesi¹⁰ í Hrossey; hans synir vóru

¹ [þeir vóru allir . . . Dufnjall] thus F.I.; Hugi, Cd., Tr. thus emend. in accordance with the Tr. In Cd. both text and interpretation are confused thus,—þeir vóru allir geðingar Páls jarla synir Hávarðs Gunnasonar; vóru þeir ok vinir Páli jarla Magnús ok Hákon kló, etc.

² Erlíngr] Fl., Tr.; Eriendr, Cd.

³ Tannskara-nesi í Hrossey] Katanesi, Fl. (badly).

⁴ Rínansey] Rínansey, Fl. (less rightly).

⁵ Kúgi] thus Fl.; Hugi, Cd., Tr. (badly; ofr. below, ch. 69).

⁶ Hreppisnesi] Gefaunesi, Fl.

⁷ flatr] fletta, Fl.; flete, Tr.; flettir would be better; ofr. below, ch. 77.

⁸ synir . . . vóru] om. Fl. (badly).

⁹ Grímur] add. after ch. 69 and 86; and the Tr. also omits the name.

¹⁰ Flyðrunesi] thus Tr., sp. ch. 70 and 91; Cd. has Flugunes.

þeir Ásbjörn krókauga ok Blían; ¹ þeir voru allir úðæslir menn. Jaddvör, hón var laundóttir Erlends jarls prælborin; ² bjó á Knarrar-stöðum ok Borgarr son hennar; heu voru heldr úvinsæl. Jóan vengr bjó í Háey & Upplandi. Ríkarðr bróðir hans ³ bjó at Brekkum í Strjónsey. ⁴ Þeir voru gildir menn, ⁵ frændr Ólafs Hrólfs-sonar. Grímkell hét maðr er bjó á Glettunesi. Pessir voru allir vinir Páls jarl, ok þar með öll alþyða. ⁶ Pessir menn allir koma við söguna síðarr. ⁷ —Pá var Viljálmr biskup í Orkneyjum, ok var biskups-stóll at Kristakirkju í Byrgis-héraði; þar urðu þá jafnan stórar jarteinir af heilagleik Magnúss jarls, er menn vöktu yfir leiði hans. Þen litt var þat a lopt borit fyrir ríki Páls jarls. Viljálmr biskup drap ok mjök í egg því er menn sögðu frá jarteinum Magnúss jarls, ok kallaði afstrí mikla at fara með sliku.

⁸ Nú munu vér fyrst láta dveljast söguna of hrif, ok 190. segja heldr nakkvat frá þeim jartegnum háleitum, er guð hefir veitt fyrir verðleika sakir ins helga Magnúss jarls:—

60. BERGFINNR Skatason hét búandi á Hjaltlandi ok var blíndr; hann flutti suðr í Orkneyjar kryplíngatvá, hét annarr Sigurðr en annarr Þorbjörn, þeir vöktu allir yfir leiði Magnúss jarls. Þeim vitraðist öllum inn helgi Magnús jarl, ok gaf þeim heilsu sína

¹ Blían] Blían, Cd.; Blían, Tr.; Blíann, Fl.; cfr. below ch. 70, where Blíann is read.

² hon var . . . prælborin] add. Tr.; han var Erlend jarlis siegfried-dotter trela baaren; Jadvor dóttir Erlends jarls, Cd.

³ Knarrastöðum] Tr.

⁴ bróðir hans] om. Fl.

⁵ Strjónsey] Straumsey, Fl.

⁶ gildir menn] úrkir menn ok, Fl.

⁷ Þessir . . . alþyða] add. Tr., which again omits the following passage—pessir . . . síðarr.

⁸ Here Fl. inserts the following verses:

Em ok síst ýtar hnækta," etc.
[as before, page 59.]

"Frágut Finns hve mági, etc.
[as before, page 48.]

Úskepuan varð uppi," etc. [as before, page 59.]

Björt verðr sól at svartri," etc.
[as before, page 59.]

⁹ The following, "Nú munu vér . . . Magnúss jarls," om. Tr.

með guði, ok varð Bergfinnr svá skygn, at hann sé handa sinna deili, en hinir réttust báðir. En nokkuru síðarr fyrir andlæts-dag Magnúss jarls vöktu yfir leiðinu iiij. mennok xx. vanheilir ok fengu allir heilsubót. Þá tjéðu margir menn þat fyrir biskupi, at hann láti um verða talat við Pál jarl, at hann leggi lof á, at til væri leitað leiðisins ok væri upp tekinn heilagr dómr Magnúss jarla. Biskup tók því þúngliga er þat var meðt. Þat var eitt sumar at Viljálmr biskup fór austr til Noregs; ok er hann fór aprí, varð hann síð-báinn ok kom til Hjaltlands um haustið litlu fyrir vetr. Þá lögðuest á andvöðri ok stormar miklir, en biskup kunni illa þarvist sinni, ok var honum annt heim. Þá rak á hriför ok vetræfi. Þá meðti stýrimaðr við biskup, ef hann vildi því heita til at þeim gæfi, at meða eigi í móti, at upp væri tekinn heilagr dómr Magnúss jarls; því játaði biskup, ef veðráttu batnaði svá at hann mætti sýngja heima messu annan sunnudag at biskupetóli sínum. Ok þegar er fest var heitið tók [at] sunast veðráttu, ok gekk þeim í hag, ok gaf þeim byri til Orkneyja svá skjótt at biskup söng heima messu inn næsta sunnudag. En er honum veittust alfsíkr hlutir, þá vildi hann eigi at heldr trúa heilagleik Magnúss jarla. Páll jarl lagði ok úpokka¹⁹² á alla þá menn, er alfsíkt fluttu. Sá atburðr varð at Krista-kirkju í Byrgis-héraði einn dag, at biskup gekk til kirkju ok var á þen sinni; hann var einn maðr í kirkju; en er hann stóð upp ok setlaði á brott at ganga, þá varð hann blindr, ok fat eigi til duranna; hann fór lengi at leita um, ef hann mætti í brott komast. Þá sló á hann hræzlu mikilli; ok við þat fór hann til leiðis Magnúss jarla, ok baðst þar fyrir með tárum, ok hét því, at hann skyldi upp taka helgan dóm Magnúss jarla, hvárt er þat líkaði Páli jarli vel eðr illa. Ok eptir þat tók hann sýn sína þar á leiðinu. Eptir þat heimti biskup at sér alla ina göfgstu menn í Orkneyjum, ok gjörði þá bert fyrir þeim, at hann vildi þá leita til leiðis Magnúss jarla. Ok er til var

grafit, var kistan upp komin or jörðu; lét biskup þá því beinunum ok vóru allvel lit. Hann lét þá taka einn köggul, ok reynir í vígðum eldi þrysvar, ok brann eigi, heldr varð hann álits sem gull. Þat er sumra manna sögn, at hann veri þá runnið í kross. Þar urðu þá margar jartegnir at helgum dómi Magnúss jarls. Var þá líkaminn í skrin lagðr, ok sett yfir altari. Pat var Luciu-messu-dag. Þá hafði hann í moldu legit i. vetr ok xx. Var þá í lög tekit at halda hvárn-tveggja daginn, upptöku-daginn ok andláts-daginn. Heilagr dómr Magnúss jarls var þar varðveisitr nokkura hríð.—Pat var til tíðinda, at mann dreymdi í Vestrey, er Gunnar hét, góðr búandi, at inn helgi Magnús kremi at honum ok mælti við hann. "Pat

194. "skaltu segja Viljálmi biskupi, at ek vil á brott fara ór " Byrgis-hérað¹ ok austri Kirkjuvág; ok trúi ek því, " at almáttigr guð mun þat veita mér af sinni miskunn, " at þeir meun verði heilir meina sinna, er þangat " sækja vanheilir með réttir trú. Penna draum skaltu " djarfliga segja." En er Gunnar vaknaði, skaut honum því í hug, at hann mundi eigi segja drauminn; þvíat hann ugði, at Páll jarl mundi leggja úþokka á hann. En ina næstu nött eptir sýndist honum Magnús jarl í svefni; var hann þá reiðuligr mjök, [ok mælti]: "Pú " skalt fara í Byrgis-hérað² ok segja draum þinn, þá er " flestir menn eru hjá; en ef þú ferr eigi, munntu viti " á þér taka þessa heime, en meira annars heims." Þá vaknaði Gunnar ok var felms-fullr; ok fór þegar til þess er hann kom í Byrgis-hérað at segja draum sinn fyrir allri alþýðu at messu; ok var þar Páll jarl ok mart annarra ríkra manna. Þá báðu margir at biskup skyldi við skipast, ok færa helgan dóminn austri í

¹ *Byrgis-hérað*] thus Tr. and Magn. S. Minor, ch. 19; *Byrgisey*, Fl., probably erroneously, for the modern *Birsey* is a corruption from *-hérað*, not *-ey*, q.v. *Birera*, *Birsa*.

The name "Birgsey" is nowhere else attested, save here twice in the Fl.

² *Byrgis-hérað*] thus Tr.; *Byrgisey*, Fl.

Kirkjuvág sem jarl hafði vitrað. Páll jarl þagði hj., sem hann hefði vatn í munni, ok setti dreyr-rauðan. Eptir þetta fór Viljálmr biskup austr í Kirkjuvág með gösgu föruneyti, ok flutti þangat helgan dóm Magnúss jarls, ok settu skrin yfir há-altari í kirkju. Kaupstaðrinn var litt húsaðr í þanu tíma í Kirkjuvági. Þar urðu þá þegar margar jarteinir. — Litlu síðarr fór Ber[gl]finnr Skatason norðan af Hjaltlandi í annat sinn at vaka yfir helgum dómi Magnúss jarls, ok hafði með sér son sinn líkþrán¹ er Hálfdan hét. Magnús jarl vitraðist þeim bæðum, ok fór höndum um þá; varð þá Hálfdan alheill; en Bergfinnr tók sýn sína, svá at ^{196.} hann varð skygn maðr.² — Ámundi hét maðr af Hjaltlandi norðan; hann hafði líkprá ³ öllum líkam sínum; hann fór í Kirkjuvág ok vakti hjá skríní Magnúss jarla ins helga ok bað sér hjálpar ok heilsu. En inn helgi þjónn guð Magnús jarl sýndist honum í svefn, ok fór höndum of allan líkama hans. Ok þá er hann vaknaði, var hann alheill, ok kendi sér hvergi meins, ok lofuðu allir guð ok inn helga Magnús jarl. — Porkell hét maðr, er bjó í Orkneyjum, hann fell af bygg-hjálmi sínum ofanverðum, ok allt á jörð niðr, ok var lamiðr allr örðum-megin; hann var færð til skrínis hins sseli Magnúss jarls, ok tók hann þar heilsu sína. — Sigurðr hét maðr norðan or Fetilar;³ hönd hans var krept svá at allir fíngir lágu í löfa; hann fór til Kirkjuvágs ok varð þar heill. — Porbjörn hét maðr, en Gyrðr hét faðir hans, hann var af Hjaltlandi ok var sær, ok var færð til Magnúss jarls, ok varð þegar heill. — Þórðr hét maðr, er kallaðr var dreka-skottr, hann var leigumaðr Bergfinns af Hjaltlandi; hann barði korn af hálmri í bygg-húsi inn næsta dag fyrir Magnús-messu ok Luciu. En at örðum lit dags, þá gekk Bergfinnr

¹ [lífþrán] add. Tr., Magn. 8.

² *Fetilar*] thus M. S. Minor, ch.

³ The Tr. omits all the rest of the miracles, and proceeds—Cecilia bed, sqq. See ch. 61 beginning.

33; Færeysum, Cd. (badly).

búandi út þangat í húait, ok bað hann hætta verkinu. Þórð segir: "Þat er sjallnast, at þér þykki ek of langi "vinna." Bergfínnr mælti: "Magnús-messa er á "morgin, er vér eignum at halda með alikri dýrð allri "sem vér kunnum bant." Þá gekk Bergfínnr í brott, en Þórð vann þá allra sýlígast. En er skamt var frá liðit, þá fór Bergfínnr í annat sinn ok mælti við Þórð af reiði mikilli: kvað sér fjándskapr þykkja í því "Er "þú vinnr nú á helgum tíðum; ok lát nú af þegar!"
 178. Þá gekk Bergfínnr reiðr í brott. En Þórð vann sem áðr. En þá er menn vóru undir borð komnir, ok mettir, kom Þórð inn, er menn tóku til drykkju, í herfligum klæðum, ok tók þegar at drekka. En þá er hann hafti drukkit eitt full, þá var hann þegar serr, svá at menn urðu at halda honum, ok í bönd at færa, ok hélzt þat sex dægr. Þá hét Bergfínnr fyrir honum at gefa hálfá mörk silfri til skrína Magnúss jarla, ok láta Þórð vaka þrjár næstr ef yrði heill. En Þórð varð þegar heill á þeirri nött, er heitið var of aptaninn áðr.—Tveir menn tóku gull af skrín Magnúss jarla, annarr Orkneyskr en annarr Katneskr; enn Katneski fórk¹ á Þetlandsfirði, sé hét Gilli. Inn Orkneyski særðist, ok sagði í órunum hvat þeir hefði gjört; ok var þá heitið fyrir honum suðrgöngu, ef hann yrði heill hjá skríni Magnúss jarla. Nú var hann þangat færð, ok var þegar heill.—Ógmundr hét maðr Hjaltlenskr er þvertræ fell í höfuð, ok lamdist haussinn mjök; en Bergfínnr hét fyrir honum; ok hlutauði, hvárt heita skyldi suðrgöngu eðr man-frelsí, eðr gefa fē til skríns Magnúss jarla, ef hann yrði heill. En sá kom upp, at gefa fē til skríns Magnúss jarla; ok þar varð hann heill. En Bergfínnr móður-bróðir hans gaf hálfá mörk, sem hann hafti heitið.—Sigríðr hét kona Sigurðar-dóttir norðan af Hjaltlandi, er blind var fr barns-aldri ok til þess er hon var tvítög, þá fylgði faðir hennar henni til

¹ fórk] forek, Cd.

Magnúss jarls, ok lét hana vaka þar, ok gaf fē mikit til skrins Magnúss, ok tók hon þar sýn sína.—Sigríðr hét enn kona af Hjaltlandi, er fótleggr brotnaði í tvá hluti, ok var henni sylgt til Magnúss; ok tók hon þar^{200.} heilsu sína.—Sigríðr hét in þriðja kona norðan af Hjaltlandi or Úrmstrí; hon var með Þorláki, er bjó á Ballastöðum;¹ hon saumaði þá er aðrir menn létu af verki fyrir messu-dag Magnúss jarls; en Þorlákr spurði hví hon ynni svá lengi; hon létst þá mundu hestta. Hann gekk í brott, en hon saumaði sem áðr. Þá fór Þorlákr öðru sinni, ok spurði hví hon gjörði svá illa. "Ok farðú í brott," segir hann "ok vinn eigi í minum "hýbýlum." Hon kvað þá lítið úsaumat; ok vann sem áðr, unz myrkta var orðið, ok sat í rúmi sínu. En þá er eldar vóru gjörvir, ok menn bjoggust til áts ok drykkju, þá ærðist hon ok var færð í bönd, ok var hon ær til þess er Þorlákr hét fyrir henni. Hann hlutaði, hvárt heita skyldi suðrgöngu eðr manfrelsi, eðr gefa fē til skrins insa helga Magnúss jarls; en sá kom upp at gefa fē til skrins Magnúss jarls. Þorlákr færði hana þangat, ok varð hon þar heil, ok gekk suðr síðan.—I Englandi óru² tveir menn þeir er mikit fē lögðu við kast, ok hafði annarr látið mikit fē. Þá lagði hann út kugg einn, ok allt þat sem hann átti, í móti því öllu, er hann hafði áðr látið. En hinn kastaði fyrir sex tva. Þá þótti hinum sér úvænt horfa, ok hét á inn helga Magnús jarl, at hann skyldi eigi láta sína eigu alla; ok kastaði síðan. En tennigriðnir braut í sundr annarr, ok kómu upp tva sex ok áss; ok blaut hann allt þat er við lá, ok síðan gaf hann Magnúsi jarli mikit fē.—Gróa hét kona í Hrossey, hón var óð, ok var færð til hins helga Magnúss jarls, ok fækkt þar heilsu sína, ok var þar síðan alla sefi sína, ok lofaði guð.—Sigurðr^{202.}

¹ *Ballastöðum*] Perhaps Ballastöðum should be read, Baltisted, which would then answer to the neighbourhood of the present Baltasound, in Umat.

² *óru*] emend.; eru, Cd.

hét maðr, ok var Tandarson; hann bjó norðr á Hjaltlandi; hann varð djöfúl-ðör, ok var rifaðr í húð innan, ok var færðr síðan norðan¹ í Kirkjuvág til hins helga Magnúss jarls; ok fækki hann þar heilsti sína, ok losfuðu allir guð þeir er hjá vóru, ok inn helga hans Ástvin, Magnús jarl.

Nú er lokit hér at segja frá þeim jarteinum inum háleitum, er guð veitir fyrir sakir ins helga Magnúss Eyja-jarls. Nú mun ok endr undið² þessari frásagn með þeim formála, at sá er þessa sögu ritaði, ok sá er sagði, ok svá hverr er hlýddi, hafi árnan ok bæna fulltíng af inum helga guðs riddara Magnúsi jarli, sér til synda-lausnar ok eilfs fagnaðar, en af allsvaldanda Drotti várum Jesu Christo hjálp ok miskunn, frið ok fagnað, þeði nái ok á lengdar, þeim er var ok er, ok vera mun, einn ok sannr ok eiliffr Guð, veitandi ok viljandi, ok megandi alla góða hluti, um allar aldir alda. *Amen.*³

61. CECILIA hét systir Magnúss jarls skilgetin; hon var gipt austr í Noreg; ok átti hana sá maðr er Isakr hét. Kolr hét son þeirra.⁴ Kolr⁵ sat at búum sínum á Ögðum, sem fyrr var ritað,⁶ ok var allra manna vitrastr; hann fór ekki í Orkneyjar. Kolr var spekingr mikill.⁷ Kali son hans óx þar upp, ok var inn efni-ligsti maðr, meðal-maðr á vöxt, kominn vel á sik,

: norðan] emend, norðr, Cd.

² undið] vñip = undit, Cd.

³ Þá er Viljálmr biskup, sqq., forming the end of ch. 59, and the whole of ch. 60, are omitted in the Cod. Fl. These miracles are inserted in Cod. 325, no doubt, from the "Jarteina-bók Magnúss Eyja-jarls" mentioned in the extract from the Cod. Fl. in the note to chap. 58 (page 89).

⁴ Cecilia hét . . . þeirra] add. Tr.: Cecilia heid Mogens jarlis søster

eote föd; han var gift öster i Norge, oc hafíile en mand som heid Isaker, deris són heedi Kolur.

⁵ Kolr] A great uncial letter K in Cd. 325. Comp. above, ch. 45. M.O. runs thus—Kali hét maðr, Kolr son, Kala sonar, Sæbjarnar sonar. Kali var son Gunnildar dóttur Erlends jarla Þorfinns sonar Orkn. jarls sem eptir á nefudist Rögnvaldr; han var . . .

⁶ sem . . . ritað] om. Fl.

⁷ Kolr . . . mikill] add. Fl.

limaðr manna bezt, ljóajarpr á hár ; manna var hann¹ A.D. 1108-
vinsælastr ok atgervi-maðr meiri en vel-flestir menn^{1128.}
aðrir. Hann orti visu þessa :

" Tafl em ek örr at efla,
 íþróttir kann ek níu,
" týni ek traüla rúnum,
 tíð er mér bók ok smitfir :
" Skriða kann ek á skíðum,
 skýt ek ok ræ'k svá at nýtir,
" hvárt-tveggja kann ek hyggja
 harp-slátt ok brag-pátu."

Kali var jafnan með Sölmundi frænda sínum, syni Sigurðar sneisar, hann var gjallkeri í Túnbergi, ok átti bú á Austr-Ögðum, hann var höfðingi ok hafði sveit mikla. Þeir voru mjök jafnaldrar frændr.²

62. Þá var Kali xv. vетra, er hann fór með kaupmönnum vestr til Englands, ok hafði góðan kaupeyri. Þeir héldu til þess staðar³ er Grimsbær heitir. Þar kom mikit fjölmenni, bæti af Noregi,⁴ Orkneyjum ok af Skotlandi, ok svá ór Suðreyjum. Þar fann Kali þann mann, er nefndist Gilli-kristr ; hann spurði þá margi af Noregi ; ok talaði flest við Kala ; gjörðist þar félagskapr mikill. Hann sagði Kala í trúnaði, at hann hét Haraldr, ok Magnús konungr berbeinn var fáðir hans, en móður-sætt⁵ hans var í Suðreyjum, ok sum á Írlandi.⁶ Hann^{206.} spurði Kala hversu honum mundi fagnat ef hann kemmi til Norega. Kali segir, at honum þætti líkligr Sigurðr konungr til at fagna honum vel, ef eigi spilti aðrir menn um. Þeir Gilli-kristr ok Kali skiptust gjöfum við at skilnaði þeirra ; hét hvárr öðrum sinni vinátta fullkominni, hvar sem enn beari fundi at. En ekki segir Gilli-kristi fíleirum mönnum þar trúnað sinn.⁷

A.D.
c. 1120.

¹ *hann*] lítillátastr, add. Fl.

² *Þeir . . frændr*] om. Fl.
staðar] kaupstaðar, Fl.

⁴ *Noregi*] add. Fl.

⁵ *móðurætt*] móðir, Fl.

⁶ *ok . . Írlandi*] om. Fl.

⁷ *En . . sinn*] om. Fl.

A.D. 63. Eptir þetta fór Kali vestan á enu sama skipi,
c. 1123. ok kómu utan at Ögðum, ok hældu þaðan norðr til
Björgynjar. Þá kvað Kali visu þessa:¹

“ Vær höfum væðnar leirur
vikur fimm megin-grammar,
“ saurs vara² vant er várum
viðr, í Grímsbæ miðjum:
“ Nú er þat er márs³ of myrar
megin-kátliga látum
“ branda-elg of bylgjur
“ Björgynjar til dynja.”

En er þeir kómu til bæjarins var þar fyrir fjölmenni
mikit, bæði norðan ór landi ok sunnan, ok fjöldi af
öðrum löndum, er þangat hafði flutt gæsku mikla.
Gengu þeir skipverjar í skytninga at skemta sér.
Kali var þá skarta-maðr mikill, ok hafði sundrgjörðir
miklar, er hann var ný-kominn af Englandi. Fanst
honum já mikit um sík ok mörgum öðrum, þvíat
hann var góðrar ættar, ok sjálfur vel mentr. En í þeim
skytningu er hann drakk, var fyrir einn göfugr maðr
ungar, er Jón hét; hann var son Petri Serkasonar or
Sogni; hann var þá lendr maðr. Móðir hans hét
205. Helga, dóttir Háreks af Sætrum.⁴ Jón var áburðar-
maðr mikill. Unnr hét húsfreyja göfugr er garðinn
átti þann er þeir drukku í. Gjörðist þá með þeim Jóni
ok Kala félagskapr mikill, ok skildust með kærleikum.
Fór Jón þá suðr⁵ í Sogn til búa sínum, en Kali austr
á Agðir til föður síns. Kali var ok längum með
Sölmundi frænda sínum. Gekk svá fram nökkur mis-
seri, at Kali var á sumrum í kaupferðum, en heima
of vetrum eðr með Sölmundi frænda sínum.

¹ MO. om. this verse.

² vara] var elgi, Cd.; er elgi, Fl.

³ márs] mæs, Fl., “márs” for the sake of the rhyme.

⁴ Sætrum] Fl.; cfr. below, cap.

64; p. 220. The reading in the Cd. seems to be söxum.

⁵ suðr] thus Cd.; it should be norðr.

64. Þat var eitt sumar, er Kali hafði farit norðr¹ til Þróndheims, at hann lá veðfastr undir ey þeiri, er Dollz² heitir. Í eyjunni var einn hellir mikill, er Dollz-hellir er kallaðr; í hell[i]num var fèván mikil.³ Þeir kaupmenninir ræðu til ok gengu [i] hellinn, ok höfðu þar it mesta torfæri. Þeir kómu at þar er vatn var um þveran hellinn; ok treystust engir at fara yfir vatnini, nema Kali, ok annarr maðr er Hávarðr hét, húskarl Sölmundar. Þeir lögðust yfir vatnini, ok höfðu snæri á meðal sín.⁴ Kali lagðist fyrir, ok hafði eldi-skið í hendi loganda, ok elda-virki⁵ meðal herða sér. Þeir lögðust yfir vatnið, ok kómu á land; þar var hraunótt ok óðaunn mikill;⁶ fengu þeir ok varla tandrat⁷ ljósait. Þá ræddi Kali um, at þeir mundi eigi fara lengra, ok bað þá gera þar varða⁸ til minnis. Þá kvað Kali visu:

A.D.
c. 1128.

“ Hér hefíg⁹ háfan reistan
hart-geþjuðum varða
“ Dollz i dökkum helli
drasug; leita'g¹⁰ svá bauga :
“ Eigi veit¹¹ hvernýtir¹²
unn-skiða¹³ ferr síðan
“ langa braut ok ljóta
leið yfir vatn it breiða.”

210.

Eptir þat lurfu þeir aptr, ok kómu heilir til manna sinna; fóru síðan ór hellinum; er ekki getið um þeirra ferð, at til tíðinda yrði á því sumri.¹⁴ Kómu aptr til Björgynjar, ok fór Kali í inn sama skytning til Unnar húsfreyju. Þar var ok fyrir Jón Petrsson ok heima-maðr hans, er Brynjúlfur hét; mart var þar annarra hans manna, þótt eigi sé nefndir.—Þat var eitt

¹ norðr] vestr, Fl. (badly).

⁹ varða] MO.; vörðu, Cd.

² Dollz] Dollsey, MO.

¹⁰ hefíg] MO.; hei ek, Cd.

³ I eyjunni . . . mikil] var þar
kóllut fèván, Fl.

¹¹ leita'g] MO.; leita ek, Cd.;
MO. reads drauge.

⁴ sín] þF=þeir, add. Cd.

¹² veit] Fl.; ek, add. Cd.

⁵ elda-virki] elds-færi, MO.

¹³ ýtir] MO.; ýta, Cd.

⁶ óðaunn mikill] óðaunnan mikit,

¹⁴ unn-skiða] Fl.; unnskiða, Cd.

Fl. and MO.

¹⁵ annat, Fl.

⁷ tandrat] tandrat, Fl. and MO.

1. 1128. kveld er þeir Jón Petrssson ok Kali vóru gengnir at sofa, en margir sátu eptir ok drukku. Þá var mart talat, er menn vóru druknir mjök; ok kom þar, at rætt var um mann-jöfnuð, ok þat, hverir þá þóttu göfgastir menn af lendum mönnum í Noregi. Flutti Brynjúlfur þat fram, at Jón Petrssson væri bæzt mannaðr ok settborinn af inum fýngrum mönnum fyrir sunnan Stað; en Hávarðr félagi Kala taldi til Sílmund, ok taldi hann öngu verr mentan en Jón; kallaði ok, at Vikverjar mundi hann miklu meira virða en Jón Petrsson. Hér af gjörðist deils mikil. Ok er ölit mælti með þeim, þá varð eigi betr til gætt¹ en svá, at Hávarðr hljóp upp ok fækki sér træ-eitt, ok setti þegar í höfuð Brynjúlfis, 212. svá at hann fell þegar í úvit; ok hljópu menn til hans. En Hávarði varð í brott skotið á fund Kala, ok sendi Kali hann suðr í Alviðru til preates þess er Rískarðr hét, "Ok ber honum," segir hann, "orð mínr til, at hann taki við þér þar til er ek ferr heim austr." Kali fækki honum mann til föruneytis ok bát einn; ok róa þeir suðr þar til er þeir koma í Græninga-sund.² Þá mælti Hávarðr við förunaut sinn: "Nú eru vit kom-nir ór hunda-hljóði; ok munu vér hér hvila³ okkr," ok leggjast til svefns.—Nú er þar til at taka, at Brynjúlfur vitkaðist, ok var honum fylgt á fund Jóns, ok segir hann honum atburð þenna; ok svá at þá var manninum í brott skotið. Jón gat ins sanna um ferðir hans; ok lét taka róðrar-skútu; ok gengu þar á tíu menn; var þar Brynjúlfur fyrir mönnum. Peir róa síðan suðr, ok koma suðr í Græninga-sund er ljótt var af degi. Þá sá⁴ peir at skip lá fyrir heim á fjörunni. "Ok má vera," segir Brynjúlfur, "at þessir kunni oss at segja nakkvat frá Hávarði." Gengu þeir upp, ok fundu þá; vóru þeir Hávarðr þá ný-vaknaðir. Brynjúlfur

¹ til gætt] stillt, Fl.

² Græninga-sund] The sound near the island of Græning, now Græ-

ningen, north of Mostr in South Hordaland.

³ hvila] hills, Fl. (badly).

⁴ Þá sd] Fl.; Æda, Cd.

bar þegar vápn á Hávarð; ok voru þeir felagar bæðir A.D. 1128. vegnir á heim fundi. Ok nú fóru þeir Brynjúlfr við þessum tíðindum aptr til Björgynjar, ok segja Jóanni;¹ ok eptir þetta vissi þetta allr þejar-lýðr. Kali lét sér mjök misboðit í þessum vígum. Ok er menn fóru í millum þeirra Jóns, segir Jón, at hann vill at Kali dæmi einn um þat, er honum þykkir sér misboðit í; þar skyldi utan konungs rétt[r] ok aðildar-manna.² Ok tók Kali þenna kost; en þó voru engir kærleikar með þeim Jóni.³ Þá fór Kali heim austr brátt eptir þetta.²¹⁴ Ok er þeir feðgar fundust, ok Kali hefir sagt frá þessum tíðindum ok málala-lyktum, þá segir Kolr: "Undarliga "þótti mér þér sýnast, er þú tökt nokkura sett fyrr "en Sölmundr frændi þinn væri við; þykki mér þú "nú vant við kominn, ok mega lítinn hlut í eiga, "nema leita um sættir; ok eigi mundi Sölmundr svá "gjöra, ef þinn húskarl væri dreppinn ok hans skipveri." Kali segir: "Þetta mun vera sann-meali, faðir, at ek "mun hafa skjótt á lítið; ok vartú fjarri at kenna "mér ráðin; mun opt sýnast at ek em eigi jafn-djúpvitr "sem þú. En ek hugsaða þat, at Sölmundr væri eigi "at nærr sínum sóma, þótt ek hafnaða þeim, er mér "var boðinn; ok eigi kalla ek ykkir Sölmundi sví- "virðing í, at þiggja einsköpun af Jóni fyrir ykkarn "mála-hlut ef hann býðr ykkir; en grunr⁴ er mér á "hvárt nakkvat þarf til þess at taka; en vandalaust "kalla ek mér við Brynjúlf, meðan ek hefir engum "ummeðum upp lokit, ok við engu fá tekit." Mart tóluðust þeir við feðgar, ok tengdi nakkvat sína vegar hvárr⁵ þeirra. Sendu þeir menn síðan at segja Sölmundi tíðindi þessi. Eptir þat fundust þeir feðgar ok Sölmundr. Vildi Kolr at menn væri sendir til Jóns, at leita um sættir; en Sölmundr ok Hallvarðr brððir

¹ Jóanni] = Jóni.

² þar . . . aðildar-manna] þar skyldi fyrir utan konungs réttir ok aðillar mális, Fl.

³ Jóni] þaðan í frá, add. Fl.

⁴ grunr] ef, Fl.

⁵ tengdi . . . hvárr] þótti sinn veg hvárum, Fl.

1128. Hávarðe vildu ekki nema mannhefndir, ok kölluðu
 úfellt at biðja Sygni¹ sætta. En þó var þat ráð²
 tekit, sem Kolr vildi, með þeim kosti, at Kolr hét því,
 at skiljast eigi við þessi mál, fyrr en Sölmundr hefði
 216. sinn sóma; skyldi þá ok Kolr öll ráð fyrir gjöra
 málina. En er sendimenn kómu aprí, segja þeir at
 þungliga var tekit þeirra örindi; ok synjaði Jón
 hverliga at bæta þenna mann fér, er aður hafði sér til
 óhelgi verkat. Sölmundr kvað þetta hafi farit eptir
 getu sinni, at eigi mundi þat til sœmdar, at biðja Jón
 sætta;³ bað nú Kol til leggja þau ráð at dygði. Kolr
 segir: " Vill Hallvarðr sik í nokkura hættu leggja til
 " hefnda eptir bróður sinn, ok kann vera, at þó verði
 " lítt fram gengt." Hallvarðr⁴ kvaðst ekki silk vilja
 spara til hefnda eptir bróður sinn, " þótt þat sé nokkur
 " mann-hættu." Kolr segir: " Þá skaltu fara norðr í
 " Sogn leyniliga til þess manns, er Uni heitir; hann
 " býr skamt frá Jóni; hann er vitr maðr ok nakkvat
 " févaní, þvíat Jón hefir lengi þróngt kosti hans;
 " hann er vin [minn] mikill, ok nú hniginn nakkvat
 " á aldr.⁵ Honum skaltu fiera sex merkr vagnar, er
 " ek sendi honum til þess, at hann leggi ráð til, attú
 " komir hefndum fram við Brynjúlf eðr annan heima-
 mann Jóns, þann er honum þætti eigi minna lát í.
 " En ef þetta verðr fram gengt, þá skal Uni koma þér
 " á Stuðlu⁶ til Kyrpings-Orms frænda míns, ok sona
 " hans, Ögmundar ok Erlinge; ok þykki mér sem þú
 " sér þá heim kominn. Bið Una síðan selja jörð sína
 " ok ráðast língat til mínn." Hallvarðr býst nú til
 ferðar þessar. Ok er frá ferð hans eigi sagt eðr nátt-
 stöðum fyrr en hann kom einn dag at kveldi til Una,
 ok nefndist ekki sínu nafni. Peir Uni spryrjast almæltra
 tifinda. Ok um kveldit, er menn sátu við elda, þá

¹ *Sygn*] om. Fl.

² *ráð*] ráða, gen. pl., Fl.

³ *sætta*] Fl.; sæmda, Cd.

⁴ *Hallvarðr*] Hávarðr, Cd.

⁵ *hniginn . . . aldr*] Fl.; nakk-
 vat févaní, Cd.

⁶ *Stuðlu*] Stuðla, now Stöle, in
 South Hördaland.

frétti gestrinn mjök eptir tignum mönnum þar f Sogni A.D. 1128. ok Hörðalandi. Uni sagði, at þar þótti engi lendr maðr rískari en Jón, þessi fyrir settar sakir, ok þó újafnaðar; 218. ok spurði hvárt þeir hefði þess öngar minjar¹ suðr í landit. Hann gestrinn var fár umb,² er hann mælti svá. Ok eptir þat drifu menn frá eldunum, svá at þeir urðu tveir eptir. Þá tók Uni til orða ok mælti svá: " Hvárt nefndist þú Hallvarðr?" segir hann, " Nei," segir hann gestrinn; ok nefndist sem um kveldit. Uni mælti: " Af er þá minn vandi," segir hann, " ok þat munda ek setla, ef ek hét Brynjúlfur, attú hétir Hallvarðr; " en þó skulu vit nú ganga til sofa." Gestrinn tók þá til hans ok mælti: " Eigi skulu vit enn ganga;" Seldi þá fram fesjóðinn, ok segir at Kolr sendi honum silfr þat með kveðju sinni " Til þess, attú leggir ráð til " með mér, at ek koma fram hefndum eptir bróður " minn," ok segir honum þá allt ráð Kola. Uni mælti: " Makligr væri Kolr góðs frá mér; en eigi með ek " vita, hvers þér verðr af auðit um hefnd við Brynjúlf; " en híngat er hans ván á morgin eptir klæðum frillu " sinnar." Ok nú fylgdi Uni honum út til hrossa-húss, er stóð fyrir durum úti, ok fal hann þar í etu-stalli. Þat var áður menn stóðu upp; en inni hafði hann legit um nóttnina. Þá er Hallvarðr hafði litla stund verit í hrossa-húsini, sé hann, at maðr ferligi³ var kominn á þessin, ok kallað, at konan skyldi búast. Hon tók klæði sín, ok berr út. Þykkið Hallvarðr þá vita, hverr vera mun. Gengr hann þá út. Brynjúlfur hafði lagit af sér vápnin, er hann batt klæðin konunnar. Ok þegar er þeir fannast, höggr Hallvarðr Brynjúlf banahögg; gekk þá aprí í hrossa-húsit ok fal aik par. Meðan vígít varð, hafði konan gengit inn at minnast við 220. heima-menn. Ok er hon kom út, sé hon verka ofmerki; ok hljóp inn með ópi miklu ok felmti, svá at⁴

¹ minjar] raunir, Fl.² umb] við, Fl.³ ferlige] fráligt, Fl.⁴ at] thus Fl.; mjök, Cd.

A.D. 1128. henni helt við úvit, ok sagði þó til ðindin. Uni bóndi hljóp út, ok sagði at gestrið mundi verit hafa flugumáðr; ok sendi þegar mann Jóni, at segja til ðindin; ok eggjaði sem mest at leita eptir manninum; ok fyrir þat grunaði engi maðr hann of þessi ráð. Hallvarðr var í hrossa-húsinu þar til er af leið hin meista leitin. En eptir þat fór hann með ráði Una til þess er hann kom á Stuðlu til þeirra Orms feðga, ok fengu þeir honum fóruneyti heim austr. Tóku þeir Kolr ok Sölmundr vel við honum, ok undu nú vel sínum hlut; ok nú spryrjast til ðindið þessi, ok verða menn vissir ins sanna. Likar nú Jóni allþungt. Ok líða svá þau misseri. Ok annan vetr, en dró at Jólum, bjóst Jón heiman með því tigi manna; ok brá á þat, at hann mundi fara kynnis-ferð upp á Sætr¹ til Háreks² móður-föður síns. Ok svá gjörði hann, ok fær þar góðar viðtökur. Ok er þeir talast við frændr, segir Jón, at hann settar þaðan á Austr-Agðir á fund Sölmundar. Hárekr³ latti þess, ok sagði at blutr hans lá ekki undir, þótt þeir væri nú skildir. Jón læzt eigi því una, at Brynjúlfss væri óhefnt. Hárekr³ læzt settla, at blutr hans mundi eigi batna, þótt þeir settist fleira við. En þó hafði hann þaðan því tigi manna; ok fóru með hálfst

III. hundrað manna austr it esra, ok settluðu at koma á úvart þeim Sölmundi ok Kol. En er Jón var ný-farin heiman, brást Uni við, ok fór suðr á Stuðlu á fund Orms; ok fengu þeir feðgar honum fóruneyti suðr til Kols; ok kom hann þar at Jólum, ok sagði at hann hugði at Jón væri í atferð til þeirra. Kolr gjörir þegar njósnir á alla vega frá sér, þagat⁴ er honum var Jóns ván; ok fór hann til fundar við Sölmund, ok sátu þeir frændr með fjölmenni. Þeim kom njósn um ferðir Jóns, ok fóru þeir í móti honum; varð fundr þeirra við skóg einn; slær þar þegar í bardaga; voru

¹ *Sætr*] thus here, Cd.; om. Fl.

² *Háreks*] Ólafs, Fl.

³ *Hárekr*] Ólaf, Fl.

⁴ *pagat*] Fl.; þá, Cd.

þeir Kolr miklu fleiri ok höfðu sigr. En Jón lét A.D. 1129. marga menn, ok flýði sjálfur á skóg. Hann varð sátt á fæti, ok gröri þat svá illa, at hann var jafnan haltr síðan; ok kallaðr Jón fótr. Hann kom heim norðr á Langa-föstu, ok þótti hans ferð in hæðilista. Nú leið svá þessi vetr. En of sumarit eptir lét Jón drepa tvá frændr Kols, Gunnar ok Áslák. Litlu síðarr kom Sigurðr konungr til þejarins, ok var þá kært fyrir honum þetta vankvæði. Eptir þat gjörði konungr orð hvárir-tveggjum, ok stefndi þeim til sín. Kómu þeir þá til konungs með frændr sína ok vini; var þá leitað um settir; ok kom því svá, at konungs dómr skyldi vera á málum þeirra öllum, ok gengu hvárir-tveggju til festa við aðra. Sigurðr konungr gjörði sett þeirra með ráði inna bestu¹ manna. Var þat bundit í sett þeirra, at Jón Petrasson skyldi fá Íngiðar Kols dóttur; skyldi þá takast vinátta með tengdum, en víg fallast í faðma. Atfør við Kol² ok sár Jóns var líkt manna.²²⁴ láti³ austr þar; en sárum var saman jafnat, en bætr skakki. Skyldu ok hvárir-tveggju öðrum lið veita, bæði utan-lands ok innan-lands. Þat fylgdi ok þessi sett, at Sigurðr konungr gaf Kala Kolssyni Orkneyjar hálfar við Pál jarl Hákonarson, ok jarls-nafn með. Hann gaf honum ok nafn Rögnvalds jarls Brúsasonar, þvíat Gunnhildr móðir hans sagði hann verit hafa gjörfligastan allra Orkneyinga-jarla, ok þótti þat heilla-vænligt. Penna hlut Orkneyja hafði átt Magnús inn helgi móður-bróðir Rögnvalds⁴ Kala. Eptir þessa sett skildust þeir með kærleikum miklum, er áðr vorú fjándmenn.

65. Þenna vetr eptir sat Sigurðr konungr í Oslo. A.D. 1130. En um varit á Langa-föstu tók hann sótt ok andaðist einni nótt eptir Máriu-messu. Þá var Magnús son

¹ bestu] vitrustu, Fl.

² Kol] var, add. Cd.

³ var líkt manna-líti] var líkt

við manna-lít, Fl.

⁴ Rögnvalds) om. Fl., T.

A.D. 1130- hans þar í bænum, ok áttí þegar þing, ok var til
 1134. konungs tekinn of allt land eptir því sem menn höfðu
 svarit Sigurði konungi. Tók hann þá konungs rāhirzlur
 í sitt vald. Haraldr gilli var þá í Túnbergi, er
 hann frétti andlát Sigurðar konungs; þá hafði hann
 stefnur við vini sína. Sendi hann þá eptir þeim Rögn-
 valdi frændum, þvíat hana hafði jafnan verit vin hans,¹
 sifðan þeir fundust í Englandi. Þeir feðgar höfðu ok
 mestu til leiðar komit of skíralu Haralds við Sigurð
 konung, með fulltingi annarra lendra manna, Íngimars
 Sveinssonar ok Þjóstólfss Áasonar. Var þat ráð þeirra
 Haralda at eiga Hauga-þing þar í Túnbergi. Var þar
 Haraldr til konunga tekinn yfir hálf land. Vóru þat
 þá kallaðir nauða-eiðar; er han hafði svarit fōður-
 leifð sína af hendi sér, eðr hann næði skírlunni.
 Drifu þá menn til hans ok gjörðust honum handgengni-
 ir, ok varð hann allfjölmennr. Þá fóru orð á meðal
 226. þeirra frenda. Ok stóð svá vij. nætr² áðr sættum varð
 á komit, með því móti at hálf land skyldi hafa hvárr
 þeirra við annan, en Magnús konúngr hafði langskip
 Sigurðar konungs ok borðbúnað ok allar fēhirðslur;
 ok undi hann þó verr við sinn hlut. Hann fjánd-
 skapaðist á alla vini Haralds. Magnús konúngr vildi
 ok eigi haldast láta gjöf þá, er Sigurðr konúngr gaf
 Rögnvaldi Orkneyjar ok jarlsdóm; þvíat hann fylgdi
 fastast málum Haralds í öllum skiptum þeirra, ok
 skildist aldregi við mál hans³ áðr lauk öllum skiptum
 þeirra. Þeir Magnús ok Haraldr vóru þrjá vetr konungar
 yfir Noregi svá at hélzt sætt þeirra at kalla, en it
 1134. fíórða sumar börðust þeir á Fyrileif. Þá hafði Magnús

¹ *Sendi . . . hans]* sende hand bud
 efter Kale som den tid kaldis
 Rogaválder og hans fader Kol, thi
 Rogaválder haffide altid veret hans
 ven, Tr.

² *vij. nætr]* thus Hkr. Har. a. Gillia,

ch. 1; fjóra vetr, Fl. (badly): The
 Tr. has the true number, vii., but,
 strange to say, adds “ar” = years,
 like the Fl.

³ *ok . . . hans]* om. Fl.

konúngr nært sex tigi hundraða¹ manna, en Haraldr A.D. 1134.
fimtán hundruð manna. Þessir höfðingjar voru með^{1135.}
Haraldi: Kriströðr bróðir hans, Rögnvaldr jarl, Ingimarr
marr af Askí, Þjóstólfur Álason, ok Sölmundr. Magnús
konúngr fekk sigr, en Haraldr konúngr fífði. Þar fell
Kriströðr, ok Ingimarr. Hann kvað visu pessa.

“ Flögð hvöttu mik
til Fyrileifar;
“ so var ek ófuss
til orrostu:
“ Mik bitu örvar
af álmögö;
“ mun ek aldregi
á Ask² koma.”

Haraldr konúngr fífði austr í Vík til skipa sinna, ok
fór suðr til Danmerkr á fund Eireks konungs eymuna; ³
hann veitti honum Halland⁴ til yfirsóknar ok átta
langskip reiðalaus. Þjóstólfur Álason seldi jarðir sínar
til skipa ok vápna, ok sótti til Haralda konungs suðr
til Danmerkr of haustið. Haraldr konúngr kom at .
Jólum til Björgynjar, ok lá í Flóru-vágum⁵ of Jólin.
En eptir Jólin leggja þeir til bæjarins, ok varð þar
lítill viðtaka; varð Magnús konúngr handtekinn á
skipi sínu ok meiddr, en Haraldr konúngr tók land^{1135.}
allt undir sik. En of várí eptir endr-nýjaði Haraldr
konúngr gjöfina við Rögnvald um Eyjarnar ok svá
jarls-nafnit.

66. Þat ráð gjörði Kolr at senda menn til Orkneyja
þegar eptir petta;⁶ ok beiddi Pál jarl, at hann gefi
upp hálfar Eyjarnar, svá sem Haraldr konúngr hafði
geft honum; skyldi ok þá takast með heim vinátta

¹ *sextigi hundraða*] thus also same name on the coast of the Hkr. Har. S. Gilla, ch. 2; 4,000, Tr. Cattegat.

² *Ask*] Now Askø, an island off the town of Bergen.

³ *Holland*] Of old a Danish, and now a Swedish province of the

⁴ *Flóru-vágum*] A creek or “voe” near Bergen.

⁵ *þegar eptir petta*] om. Fl.

1. 1184. ok heil frændeymi. En ef Páll jarl varnaði þessa, þá skyldu þessir inir sömu menn fara til fundar við þau Frakökku ok Ölví rostu, ok bjóða þeim helming landa við Rögnvald jarl, ef þau vildi seekja með her af Páli jarli. En er þessir menn kómu til Orkneyja á fund 280. Páls jarla, ok báru þar fram sín eyrindi, þá svarar Páll jarl: "Skil ek tilkall þetta, at þat er efnat með " mikilli undirhyggju; hafa þeir sótt at því Noregs- " konúnga at hafa ríki undan mér. Vil ek nú eigi því " launa þann útrúnað, at gefa ríki mitt þeim, er eigi " er nærr kominn en Rögnvald er, en varna bróður- " syni mínum ok systur-syni. Þarf hér eigi langt um " at tala, þvíat ek mun verja Orkneyjar með styrk " vina minna ok frænda meðan guð ann mér lífs til." Sá þá sendimenn sitt eyrindi hvert þangat mundi verða. Fóru þeir þá í brott ok suðr yfir Pétlandsfjörð til Kataness, ok svá í Suðrland¹ á fund Frakakkar, ok segja þar upp sin eyrindi, at þeir Rögnvaldr jarl ok Kolr bjóða þeim Ölví hálfar Orkneyjar ef þau vilja vinna aprí af Páli jarli. Frakökk segir svá: " Satt er þat, at Kolr er spekingr mikill, ok vitrliga " er þetta ráð sét, at leita hingat til afa, þvíat vér " frændr höfum afa² mikinn ok marga tengða-menn. " Ek hefi nú gipta Margrétu Hákonar-dóttur Moddani³ " jarli af Atiaktum,⁴ er göfgastr er allra Skota-höfð- " inga at settum. Melmari⁵ fáðir hans var bróður " Melkólms Skota-konungs, föður Davíðs, er nú er Skota- " konungr," sagði hon. " Höfum vér ok mörg sannlig " tillköll til Orkneyja, en erum ajálf nokkurir ráðamenn, " ok kölluð heldr djúpitr; keur oss ok eigi allt á útvart " í úfriðinum; en þó þykki mér gott at gjöra felag við " þá seðga fyrir margra bluta sakir. Skolu þér þau

¹ Suðrland] f. land, Fl. (badly).

² frændr höfum afa] höfum frændasí, Fl.

³ Moddani] Modadi, Fl.

⁴ Atiaktum] thus Cd.; Atjök-

kum, Fl.

⁵ Melmari] thus Melhi, Cd.; Melkómar, Fl.

" segja mín orð þeim feðgum, at vit Ölvir munum A.D. 1
 " koma til Orkneyja annat sumar at miðju sumri með
 " her á hendr Páli jarli; komi þeir Rögnvaldr þar
 " til móta við oss, ok látum þá deila um stafn við Pál²⁸².
 " jarl; en ek mun í vetr draga afis at mér af Skot-
 " landi ok Suðreyjum af frændum mínum ok vinum
 " ok mágum." Fara nú sendimenn aptr austr til Nor-
 egs, ok segja þeim feðgum svá komit.

67. Þenna vetr optir býst Rögnvaldr jarl til vestr- A.D. 1
 farar, ok þessir höfðingjar með honum: Sölmundr ok
 Jón. Peir fóru of sumarit optir ok höfðu fritt lið ok
 ekki mikit; fimm skip eðr sex. Peir koma við Hjalt-
 land at miðju sumri, ok fréttu ekki til Frakkar.
 Þá lögðust á andviðri stór; lögðu þeir skipum sínum
 í Álasund, en fóru at veizlum of landit, ok fögnumu
 þeindr þeim vel. En þat er at segja frá Frakókk, at
 hon ferr of várí út í Suðreyjar, ok eflast þau Ölvir
 þeðan at liði ok skipum; þau fengu tólf skip ok öll
 smá ok heldr lítt skipuð. Ok nær miðju sumri hélđu
 þau til Orkneyja, ok settla til móta við Rögnvald jarl,
 sem meðt var; gesfr þeim heldr seint. Þar var Ölvir
 rosta höfðingi fyrir því liði, ok var honum settlaðr jarl-
 dómr í Orkneyjum, ef þau fengi þat. Þar var Frak-
 ókk í ferð ok mart hennar skulda-lið.¹

68. Þá var Páll jarl í Hrólfsey á Vestnesi at
 Sigurðar á veizlu, er hann spurði at Rögnvaldr jarl
 var kominn við Hjaltland; þá var ok spurt at herr
 samnaðist ór Suðreyjum á hendr þeim. Gjörði jarl þá
 orð Kúga² í Vestrey ok Porkatil³ fletti⁴ þeir vóru
 vitrir menn; ok mörgum örðrum gæðingum stefndi
 hann til sín. Á þessari stefnu leitaði jarl ráða við
 vini sína. En þat sýndist eigi öllum einn veg; sumir²⁸⁴
 vildu miðla ríki við aðra-hvára, ok hafa eigi hvára-

¹ Here is a blank leaf left in Tr., although nothing is wanting.

² Kúga] thus Fl.; Huga, Cd. (badly).

³ Porkatil] Porketi, Cd.

⁴ Fletti] thus Cd. and Fl.

A.D. 1185. tveggju fimmóti sér; en sumir réðu at jarl færi yfir 6.
 Nes til vina sinna, ok vita hvern aflu hanr fengi þar.
 Páll jarl svarar: "Eigi vil ek nú bjóða þeim ríki mitt,
 " er ek neitta þá þverliga, er þeir leituðu með góðu;
 " þykki mér ok úhöfðingiltig at fífja land mitt at
 " öllu úreyndu. Vil ek hitt ráð taka, at senda menn¹
 " í nött of allar Eyjar at samna liði; ok förum sem
 " fyrist í móti þeim Rögnvaldi, ok látum sverfa til
 " stáls með oss áðr Suðreyningar koma." Var þetta
 ráð haft sem jarl mælti. Sá maðr var þá með Páli
 jarli er Sveinn hét, brjóst-reip; hann var hirðmaðr jarls
 ok metinn vel af honum; hann var jafnan í vikingu
 á sumrum en á vetrum með Páli jarli. Sveinn var
 mikill maðr ok sterkr, svartr ok heldr úhamingju-samligr;
 hann var forn mjök, ok hafði jafnan úti setið; hann
 var stafnbúi jarls. Þessir höfðingjar kómu þegar of
 nöttina til Páli jarls: Eyyvindr Melbrigdason, hann
 hafði langskip alskipat; annat hafði Ólafr Hrólfsson² ór
 Gareksey; þriðja Þorkell flettir;³ fjórða Sigurðr þar
 búaudí; fínta hafði jarl sjálfr. Þessum fimm skipum
 haldia þeir til Hrosseyjar,⁴ ok koma þar Fimta-aptan⁵ við
 sólarfall; drótt þeim þá lið at of nöttina, en skipin fen-
 gust eigi fleiri. Þeir settluð of daginn eptir at sigla til
 Hjaltlands í móti þeim Rögnvaldi. En um morguninn,
 er ljóet var orðit, ok sól var skamt farin, kómu þeir
 innan til jarls, en síð kóðust hafa langskip fara sunnan
 á Pétlands-fjörð,⁶ létust eigi vita hvárt voru tju eðr
 236. tólf. Þeir jarl þóttust vita, at þar mundi fara herr Fra-
 kakkar; bað jarl þá ráðast í móti þeim sem harðast.
 Þeir Ólafr ok Sigurðr báðu þá fara tómliga, ok sögðu
 lið mundu koma at þeim á hverri stundu. Ok þá er
 þeir réru austr frá Tannskara-nesi, sigldu langskip í

¹ menn] of, add. Cd.

² Hrólfsason] thus Fl.; Hárekeson,
Cd. (badly).

³ flettir] thus Fl. (rightly); flet-
tir, Tr.; fistr, Cd.

⁴ Hrosseyjar] Hrólfskeyjar, Fl.
(badly).

⁵ Fimta-aptan] i. e. Thursday
evening.

⁶ a Pétlandsfjörð] af Petlands-
firði, Fl.

móti þeim austan frá Múla¹ ok voru tólf saman. Þeir A.D. 1135.
 jarl tengdu þá saman skip sín. Þá kom til hans Erlíngr búandi af Tannskara-nesi ok synir hans, ok buðu honum lið sitt. Þá höfðu þeir svá þróngt á skipum sínum, at þeir þóttust eigi mega fleirum mönnum við koma. Bað jarl þá Erlíng flytja at þeim grjót, meðan þeim væri við engu hætt.² Ok þá er þeir höfðu um búist, kómu þau Ölvir; ok greiddu þegar atróðr, ok höfðu þau lið miklu meira ok skip smærri. Ölvir hafði mikit skip, ok lagði hann þat at skipi jarls. Varð þar in harðasta orrosta. Ólafr Hrólfsson³ lagði sitt skip at inum smærrum skipum Ölvis, ok var þar borða-munr mikill, ok hrauð hann á skammri stundu þrjú skip. Ölvir lagði svá fast at skipi jarls, at frambyggvar allir hrukku apr of siglu. Þá eggjaði Ölvir sína menn til uppgöngu, ok gengr sjálfr fyrstr upp. Sveinn brjóst-reip var fremstr allra jarls-manna ok barðist all-hraustliga. Páll jarl sér nú at Ölvir var kominn á skipit, ok eggjar fast sína menn; bleyr sjálfr ór lyptíngunni ok fram á skipit. Ok er Ölvir sá þat, þreif hann upp fletti-skeptu⁴ ok fleygði til jarls, ok kom á skjöldinn, ok fèll hann þegar á biljurnar. Þá varð óp mikit. Ok í því þreif Sveinn brjóst-reip upp Stein einn mikinn, ok fleygði til Ölvis, ok kom fyrir 238.
 brjóst honum; var höggit svá mikit, at hann hraut þegar útþyrðis ok á kaf. Hans menn gátu tekit hann; ok var bann þá upp dreginn í skip, ok lá hann í úviti, ok vissu menn eigi hvárt hann var dauðr eðr lífa. Þá hljópu sumir til, ok hjoggu tengalin, ok vildu flýja, ok þá voru ofan reknir allir Ölvis menn af skipi jarls. Tóku þeir þá at flýja. Ölvir raknaði þá við, ok bað þá eigi flýja. En þá lét engi sem vissi hvat hann mælti. Jarl rak flóttann austr af Hrossey, ok svá

¹ frd Múla] add. Fl.

² meðan þeim . . . hætt] meðan
þeir mætti fyrir útriði, Fl.

³ Hrólfsson] thus in this place,

Cd.; efr. above, p. 108, note 2.

⁴ fletti-skeptu] flettum-skipta, Cd.

A.D. 1185. fyrir austan Hrossey ok Rögnvaldsey, ok svá á Pétlands-fjörð; dró þá í sundr með heim. Snýr jarl þá apr. Ok þar er þeir höfðu barizt, lágu auð skip þeirra Ólvis fimm. Tók jarl [bau] til sín ok skipaði sínum mönnum. Föstudagin var barizt; en of nóttina lét jarl búa skipin; samnaðist þá til haus mart manna, ok tvau langskip. Hafði hann of morguninn tólf skip ok öll vel skipuð. Laugardaginn sigldi hann til Hjaltlands, ok kom of nóttina í Álasund¹ á útvart heim er gættu skipa Rögnvalds jarls; lét Páll jarl þar drepa mennina, en tók fét til sín ok skipin. En of morguninn kom heim Rögnvaldi njós. Hlaupa þeir saman ok höfðu búanda samnað mikinn; fóru síðan ofan til strandar, ok eggja þá Pál jarl, at ganga á land ok berjast við sik. En Páll jarl trúði eigi Hjóltum, ok vildi því eigi á land ganga, en bauð, at þeir fengi sér skip ok berjist þeir á skipum. En þeir Rögnvaldr jarl sá,² at þeir fengu ekki skip til þess, svá at heim væri þat 710. fær. Ok skildust þeir við svá búit. Fóru þeir Páll jarl til Orkneyja; en þeir Rögnvaldr jarl voru á Hjaltlandi um sumarit, en fluttust af haustið til Noregs á skipum með ymsum kaumpönnum; ok þótti þeir ferð heldr hæðilig. En er Rögnvaldr jarl kom heim, ok þeir fundust feðgar, spyrr Kolr hvárt Rögnvaldr ynði illa sínum hlut. Hann segir, lèzt sitt eyrindi þykkja lítið orðit, ok heldr úvirðiligt. Kolr segir: "Eigi "þykti mér svá þó; mér þykkir eyrindit gótt, ok "mikit at gjört, ef³ Hjaltar eru vinir yðrir; ok betra "farit en úfarit." Rögnvaldr segir: "Ef þú lofar "pessa för, þá mun vera annat-hvárt, at þú munt vera "úvandari at várum hlut en ek hugða, eðr þú munt "ajá nakkvat þat í várri ferð, en vér hugsum eigi "eptir; vil ek nú gjarna attú gjörir ráð fyrir oss ok "verðir sjálfir í ferð með oss. Kolr segir: "Eigi skal

¹ of . . . Álasund] om. Fl.

² sá thus Fl.; segja, Cd.

³ ef] er, Fl. (better?).

"nú beeði gjöra, auðvelda allt fyrir yðr, en koma sjálfr A.D. 1135.
 "hvergi¹ nær; mun ek vilja mjök mínn ráð hafa, þess
 "at ek halla,² ekki yðvarri sennud í." Rögnvaldr svarar:
 "Gjarna viljum vèr þínum ráðum frami fara." Kolr
 segir: "Þat er it fyrsta mitt ráð, attú gjörir orð til
 "Haralda konungs ok annarra vina þinna, at þeir fái
 "þér lið til vestr-fara ok skip snemma í vár; en vèr
 "drögum at oss allan afia þann er vèr megum til fá
 "í vetr, ok ráðum svá til í annat sinn, at annat-
 "tveggja sè, at vèr fáim Orkneyjar, eðr liggim þar
 "eptir ella." Rögnvaldr svarar: "Þat býr mår í
 "skapi, at fara eigi margar slikar ferðir sem þessa, er
 "vèr fórum nú; setla ek ok þeim fleetum þat í hug,
 "er nú fóru."

69. Páll jarl fór til Orkneyja eptir þat er hann
 hafði tekit skip þeirra Rögnvalds jarls; hann átti þá
 at brósa sigri miklum. Þá hafði hann boð³ mikit ok ²⁴²
 bauð til sín gæðingum sínum. Þar var þat ráðs tekit
 at hlaða⁴ vita í Friðarey; skyldi þar eldi í slá ef
 herr væri sén [fara], frá Hjaltlandi. Þá var annarr á
 Rínansey,⁵ ok svá í fleirum eyjum, svá at ajá mátti
 of allar Eyjar, ef úfriðr færri at. Þá voru ok skipaðir
 menn til uppkvaða um allar Eyjar;⁶ skyldi Þorsteinn
 Hávarðson, Gunna sonar, hafa Rínansey;⁷ en Magnús
 bróðir hans Sandey; en Kúgi⁸ um Vestrey; Sigurðr á
 Vestnesi Hrólfsay. Ólafr Hrólfsson fór til Kataness í
 Dungalsbæ ok hafði þar yfirsókn. Valþjófr son hans
 bjó þá í Strjónsey. Páll jarl veitti þá gjafar vinum
 sínum, ok hétu allir honum sinni vináttu fullkominni.

¹ *hvergi*] i, add. Cd.

² *halla*] thus Fl.; halda, Cd.

³ *boð*] vins boð, Fl.

⁴ *hlaða*] Fl.; halda, Cd. The Tr. paraphrases the passage.—De bleff det raad giort, at de skulle bere til haabe lyng, tre, oo törr paa de höye-iste bierge udi Friderð, oo giøre der aff en lade eller vidkast; den

kaldeði de vite. This is a commentary rather than translation of the word *viti*.

⁵ *Rínansey*] Rínansey, Fl.

⁶ *ef . . . eyjar*] om. Fl.

⁷ *Rínansey*] Rínansey, Fl.

⁸ *Kúgi*] thus Cd. rightly in this place.

A.D. 1135. Hann hafði fjölment of haustið þar til er hann spurði at þeir Rögnvaldr vóru í brotta af Hjaltlandi. Var þá tíðindalaust í Eyjunum, ok leið svá fram at Jólunum. Þáll jarl hafði Jóla-boð mikil, ok efnæði til at búi sínu því er heitir í Örfuru;¹ hann bauð þangat mörgum göfgum mönnum. Þangat var boðit Valþjófi Ólafssyni ór Strjónsey.² Þeir fóru tíu á teinseringi, ok týndust allir á Vestfirði atfangs-dag Jóla, ok þótti þat mikil tíðindi, þvíat Valþjófr var manna bæzt inentr. Ólafr faðir hans hafði sveit mikla á Katanesi. Þar vóru synir hans, Sveinn ok Gunni; ok synir Gríms ór Sviney, Ásbjörn ok Margaðr; en Ásleif húsfreyja ok Gunni son hennar vóru farin til heimboðs skamt í brott til vina sinna. Þau tíðendi görðust í Dungalsbæ³ þrem nótum fyrir Jólin at Sveinn Ólafsson var róinn til fiska ok þeir Ásbjörn ok Margaðr með honum; þeir fylgdu honum jafnan ok vóru inir vaskligstu menn.⁴ En of nótina eptir er þau vóru í brott farin, kom 244. Ölvir rosta í Dungalsbæ með sveit þá er honum hafði fylgt í vísingu of sumarit, ok tók hús á Ólafi; ok báru þegar eld at, ok brendu hann inni við sétta mann, en leyfðu örðrum mönnum útgöngu. Þeir tóku þar lausa-fé allt, ok fóru við svá búit í brott. Sveinn, er síðan var kallaðr Ásleifarson, kom heim fyrir atfangs-dag Jóla, ok fór þegar norðr á Pétlandsfjörð. Kom hann of miðnætti í Sviney⁵ til Gríms föður þeirra Ásbjarnar. Steig Grímr á skip með þeim, ok fluttu þeir Svein til Skálpeiðs á Knarrarstaði. Arnkell hét maðr sá er þar bjó, ok synir hans Hánefr ok Sigurðr. Þeir Grímr feðgar snöru þaðan aprí, ok gaf Sveinn Grími flingr-gull. Þeir Hánefr ok Sigurðr bræðr fylgdu Sveini í Örfuru;⁶ þar var honum vel

¹ Örfuru] Jorföru, Fl.

² ór Strjónsey] add. Tr.; úr Strnumsey (badly), Fl.

³ Þau tíðendi . . . Dungalsbæ] thus Tr.; Pat var, Cd.

⁴ [þeir . . . menn] om. Fl.

⁵ Sviney] Svefnay, Fl. (badly).

⁶ Örfuru] Jorföru, Fl.

fagnat; fylgdu menn honum til Eyvindar Melbrigða. A.D. 1125.
sonar, frænda Sveina. Eyvindr leiddi Svein fyrir Pál
jarl; ok fagnaði jarl vel Sveini ok frætti hann at
tíðindum; en Sveinn segir lát föður síns með þeim at-
burðum sem voru. Jarl lét illa yfir þessu, ok kvað
mjök af sér hlotið hafa. Bauð hann Sveini með sér
at vera, ok lét skyldu gjöra [til hans mikinn] sóma.¹
Sveinn þakkar vel jarli boð sitt, ok kvaðst þat mundu
þiggja.

70. Eptir þat fóru menn til aptan-söng[s]. Þar var
mikill húsa-beer, ok stóð í hallendi,² ok var brekka á
bak húsum. Ok þá er á kom leitið, var fyrir ofan
Urríðafjörðr; á honum liggr Damisey.³ Þar var kast-
ali í eyjunni, ok gætti sá maðr, er Blánn⁴ hét, son
Þorsteins á Flyðrunesi. Þar í Örfjörð⁵ var drykkju-
skáli mikill; ok voru dyrri við eystra gafnað sunnan á
hlíðvegg, ok stóð kirkja dýrðlig fyrir skála-durum, ok
niðr at ganga til kirkjunnar frá skálanum. En er inn²⁴⁶
gekk í skálan, var á vinstri hönd hella mikil; en
fyrir innan ölker beði mörg ok stór; en í gegn úti-dur-
um var stofa.⁶ Þá er menn kómu frá aptan-söng var
mönnum skipat í setti. Lét jarl Svein Ásleifarson sitja
et næsta sér innar frá; en utar frá jarli sat Sveinn
brjóst-reip it næsta; en þá Jón, frændi Sveina brjóst-
reipa. Þá er borð voru upp tekin, kómu menn þeir,
er sögðu druknun Valþjófs Ólafssonar; ok þótti jarli
þat mikil tíðindi. Þá bað jarl, at engi skyldi þægia.⁷

¹ ok lét . . . sóma] This sentence is almost illegible; om. Fl.

² hallendi] Here many leaves are wanting in Cd. 325. The text is now taken from Fl.

³ Damisey] thus Fl. for Damisey.

⁴ Blánn] thus Cd.; cfr. above, cap. 59.

⁵ í Örfjörð] Jorfjörð, thus always Flst.

⁶ The Tr. renders thus—en stor helle eller flad steen : mellem den og stoffuen vaare mange og store ølkar ; men tuert offuer fra døren naar mand gick ind vsar en anden lidén stue. (Was the text from which he translated different?)

⁷ þægia] thus emend.; segia, Cd.; the meaning is, the earl begged that none should, during the Yule, push him roughly, i.e.

A.D. 1185. Sveini Ásleifarsyni um Jólin, ok kvað honum þó ærit
 Dec. margt til ábyggju. Ok um kveldit, er menn höfðu
 drukkit, gekk jarl at sofa ok flestir menn. En Sveinn
 brjóst-reip gekk út, ok sat úti um nótina eptir venju
 sinni. Ok um nótina stóðu menn upp, ok gengu til
 kirkju,¹ ok hlýddu tíðum, ok eptir hámessu gengu
 menn til borða. Eyvindr Melbrigðason hafði mest
 forráð á veizlunni með jarli, ok sat ekki upp. Skutil-
 sveinar ok kerti-sveinar stóðu fyrir borði jarls, en Ey-
 vindr skenkti þeim nöfnum sitt ker hvárum þeirra.
 Þá pótti Sveini brjóst-reip Eyvindr skenkjá hærra í
 sitt ker; en vildi eigi taka fyrri við en Sveinn Áslei-
 farson hafði drukkit af sínu keri, ok kallaði Svein
 drekka sleituliga. Þar hafði lengi verit fátt með þeim
 Sveini brjóst-reip ok Ólafi Hrólfssyni, ok svá þeim
 nöfnum síðan er Sveinn Ásleifarson þroskaðist. Ok er
 drukkit hafði verit um stund, þá var farit til nónu.
 En er menn kómu inn, þá var mælt fyrir minnum,
 ok drukkit af hornum. Þá vildi Sveinn brjóst-reip
 248. skipta hornum við nafna sinn, pótti þat vera lítið.
 Eyvindr vatt þá miklu horni í hönd Sveini Áslei-
 farsyni, ok bauð [hann] þat nafna sínum. Þá reid-
 dist Sveinn brjóst-reip, ok mælti fyrir munni sér, svá
 at nokkurir menn heyrðu ok svá jarl: "Sveinn
 " mun Sveini at bana verða, ok Sveinn skal Sveini at
 " bana verða?" Þessu var á dreif drepit. Var nú
 drukkit allt framan til aptan-söngs. Ok er jarl gekk
 út, þá gekk Sveinn Ásleifarson fyrir honum, en Sveinn
 brjóst-reip sat eptir ok drakk. En er þeir kómu fram
 í ölstofuna, kom Eyvindr eptir þeim, ok brá Sveini á
 einmæli. Hann spurði: "Heyrðir þú hvat nafni þinn
 " mælti þá er þú hafðir boðit honum hornit?" "Eigi,"
 sagði hann. Eyvindr hermdi þá orðin, ok sagði at þat

worry or vex Sweyn, in his present bereavement. The Tr. has caught the meaning, rendering "klage"	pas,"—accuse, worry. See Icel. Dict. s. v. þægja. ¹ ok gengu . . kirkju] add. Tr.
---	--

mundi fjándinn hafa mælt fyrir munn honum um nót- A.D. 1185.
 tina : " Mun hann setla þér dauða ; en þú skalt verða Dec.
 " fyrr á bragði ok drepa hann." Fókks Eyvindr honum
 öxi í hönd, ok bað hann þar standa hjá hellunni í
 skugganum ; ok bað hann höggva framan í móti Sveini,
 ef Jón gengi fyrir honum ; en ef Jón gengi síðarr, þá
 bað hann Svein höggva eptir naftna sínum. Jarl gekk
 til kirkju, ok gaf engi gaum at þeim Eyvindi. En þeir
 Sveinn brjóst-reip ok Jón gengu út litlu síðarr en jarl.
 Sveinn¹ brjóst-reip hafði sverð í hendri, þvíat hann bar
 jafnan sverð, þótt aðrir væri vápnlausir ; ok gekk Jón
 fyrri. Ljós bar at úti-durunum, en veðr var þungt.²
 Ok er Sveinn brjóst-reip kom at úti-durunum, hjó
 Sveinn Ásleifarson framan í enni honum ; ok rasaði hann
 við en felli eigi. Ok er hann rætti við, þá sá hann
 mann standa í durunum, ok hugði at sá hefði særðan
 hann. Þá brá hann sverðinu, ok hjó í höfuð honum,
 ok klauf hann [i] herðar niðr. Varð þar fyrir Jón,
 frendi hans ; ok felli þeir þar báðir. Eyvindr kom 250.
 þá at, ok leiddi Svein Ásleifarson í stofu þá, er gegnt
 var úti-durum, ok var hann þar dreginn út um skjá-
 vindauga.³ Þar hefir Magnús Eyvindarson hest búinn
 til reiðar, ok fylgdi honum á brott á bak þeum, ok
 svá í Örríðafjörð. Tóku þeir þá skip, ok flutti Magnús
 Svein í Damisey,⁴ ok flutti hann þar í kastala ; en
 Blánn fylgdi honum um morgininn norðr til Egils-
 eyjar á fund Vilhjálms biskups. Þá var biskup át
 tíðum, er þeir koma þar. Ok eptir messu var Sveini
 fylgt leyniliga til biskups, ok segir Sveinn honum
 tíðindin, lát fóður síns ok Valþjófs, ok víg þeirra
 Sveins, ok hét á biskup til trausta. Biskup þakkaði
 honum víg Sveins brjóst-reips, ok kvað þat land-

¹ Sveinn] hafði, add. Cd.

² Hero the Tr. reads—Ijs vaar
 udi dörren, thi det vaar got veder os
 stille (perhaps he did not quite
 understand the phrase " ljós bar ").

³ var hann . . . skjá-vindauga]

hann var þar dreginn upp í ljóann,
 Lex. Run. s. v. ljóri.

⁴ Damisey] thus Cd., as above.

hreinsun verit hafa. Lét biskup Svein þar vera um Jólín; en eptir þat sendi biskup hann til Suðreyja í Týrvist til þess manns er Holdboði hét ok var Hundason; var hann þar höfðingi mikill, ok tók allvel við Sveini. Dvaldist hann þar um vetrinn, ok var vel virðr af allri alþýðu.

71. Nokkuru síðarr en vígin höfðu verit í Órfjöru hljópu menn til frá kirkjunni, ok var Sveinn borinn inn í hús, þvíat hann var enn eigi örendr, ok vissi þó ekki. Andaðist hann um nótina. Þá lét jarl skipa mönnum í sæti, ok vildi viðss verða hverr valdít hefði vígunum, ok var þá saknat Sveins Ásleifarsonar. Póttust menn þá vita at Sveinn hafði vegit. Þá kom Eyyindr at ok mælti: "Þat megu menn sjá at Sveinn "brjóst-reip mun veitt hafa Jóni líflát." Jarl mælti, at eingi maðr skyldi blása há af böfði Sveins, ok segir hann eigi þetta fyrir sakleysi gjört hafa. "En ef hann "forðast minn fund," segir hann, "þá mun hann sér "illa geta í því."¹ Pótti mönnum þat likligast, at Sveinn mundi farit hafa í Papuli til Hákonar karls bróður hins helga Magnúss jarls; hann var höfðingi mikill, spakr ok hófsamr. Ekki spurði jarl til Sveins á þeim vetri, ok lét hann gjöra Svein útlægan. Þá er várn tók, fór jarl viðss um Norðr-eyjar át lands-skyldum sínum. Hann vingaðist þá mjök við stórmenni, ok gef nær á tvær hendr. Jarl kom í Strjónsey,² ok gaf Porkatli fletti bú þat, er átt hafði Valþjófr Ólafsson, til þess at hann skyldi viðss verða, hvar Sveinn væri niðr kominn. Porkell mælti: "Eigi kemr nú at því, "sem mælt er, at 'mörg eru konungs eyru.' En þótt "þú sér jarl, þá þykkir mér undarligt, at þú hefir ekki

¹ [þá mun . . því] the Tr.—da er hand sig siefiſt noget ont med videndis, oc kjender sig skyldig, ellers

vil jeg ikke tro at hand haffuer gjort dette uden sarsag.

² Strjónsey] Straumsey, Cd. (badly).

" frétt til Sveins; en ek vissa þegar, at Vilhjálmr A.D. 11
 " biskup sendi hann til Suðreyja til Holdboða Hun-
 " dasonar, ok hefir hann þar verit í vetr." Jarl
 mælti: " Hvæt skal ek gjöra við biakup er siflu hefir
 " bellt?" Porkell svarar: " Eigi er at gefa biskupi sakir
 " á þessu, við þat sem nú liggr á; muntú þurfa allra
 " vina þinna, ef þeir Rögnvaldr koma austan." Jarl
 segir at alft er satt. Páll jarl fór þaðan til Rínans-
 eyjar,¹ ok þá veizlu at Rögnu húsfreyju ok Þorsteini
 syni hennar. Ragna var vitr kona. Þau áttu annat
 bú í Papey. Þar sat jarl þrjár nætr, þvíat honum gaf
 eigi til Kúga í Vestrey. Þau jarl ok Ragna töludu ^{254.}
 mart; segir hon jarli, at honum var lítill skaði at um
 Svein brjóst-reip, þótt hann væri garpr mikill: " Hlauzt
 " þú af honum úvinsældir miklar. Væri þat mitt ráð,
 " við² þann vanda, sem at yðr horfir, at þér gjörðit
 " yðr vini sem flesta ok værit úsakgæfir.³ Vilda ek
 " at þér gæfit eigi sakir Vilhjálmri biskupi eðr öðrum
 " frændum Sveins Áaleifarsonar; heldr vilda ek, at þú
 " gæfir upp biskupi reiði þína; ok því framarr, at þú
 " létir senda orð í Suðrey[jar] eptir Sveini, ok gefa
 " honum upp reiði þína ok eignir sínar, til þess, at
 " hann væri þér þvílíkr sem faðir hans. Hefir þat
 " lengi verit siðr hinna göfgustu manna, at gjöra mikit
 " fyrir sakir⁴ vina sinna, ok aða sér svá trausts ok
 " vinsælda." Jarl svarar: " Vitr kona ertú, Ragna,
 " en eigi hefir þú hlotið jarls-nafn í Orkneyjum; eigi
 " skaltú hér landráðum stýra Heyr & endemi! at ek
 " munda Sveini fē til sætta gefa, ok ætla, at þat
 " mundi mér vega sigr til handa." Hann gjörir sik
 hér reiðan um ok mælti: " Guð skipti með okkr
 " Rögnvaldi jarli frænda, ok láti svá ganga hvárum
 " sem gert hefir; ef ek hefi við hann misgjört, þú er

¹ Rínanseyjar] Rínarseyjar, Cd.

² við] thus Lex. Run. s. v. ósak-
gæfr; v = um, Cd.

³ úsakgæfir] Lex. Run. s. v.;
úsakgjæfr, Cd.

⁴ sakir] orð, Lex. Run. s. v.
traust.

A.D. 1136. " nú mál at bæta; en ef hann vill ganga á ríki mitt,
 (the win- " þá þykki mér sé minn vinr mestr, er mik eftir til
 ter.) " þess, at ek fá haldit ríki mínu. Ek hefi Rögnvald
 " aldri sénan; hefir ek því síðr at minni vitund honum
 " misboðit, at þat er frændr várir hafa gjöra látið, þá
 " vita menn, at ek áttá þar engan hlut at." Margir
 svöruruðu, at mjök væri úsynju á hann leitað at berjast
 256. til ríkis við hann; en engi mælti í móti. Þá er á
 tók líða várí, lét Páll jarl hlaða¹ vita á Friðarey ok
 Rínansey, ok nær í öllum eyjum, svá at hvern mátti
 sjá frá örnum. Maðr hét Dagfinnr Hlöðversson, er
 bú átti í Friðarey, vaskligr maðr; hann skyldi gæta
 þess vitans ok slá eldi í, ef herr væri senn fara frí
 Hjaltlandi.

Rögnvaldr jarl sat um vetrinn heima á Ögðum at
 búum þeirra feðga; ok gjörði orð til frænda sinna ok
 vina; en suma fann hann, ok beiddi, at þeir mundi
 efta hann til vestr-farar at liði ok skipum; ok vikust
 fleistir vel við nauðsyn hans. En um Gói sendi Kolr
 1136.
 (Febr.) tvá byrðinga ór landi, annan vestr til Englands at
 kaupa vist ok våpn; en örnum hélòt Sölmundr suður
 til Danmerkr at kaupa þar slíkt sem Kolr sagði fyrir;
 því at hann hefir nú alla ætlun á búnaði þeirra. Svá
 var ætlað, at þessir byrðingar skyldu komnir í land
 at Pásкуm; en þeir ætla at búa ferðina eptir Páska-
 víku. Svá var gjört; ok héldu þeir austan eptir
 Páska-viku.² Hafði sitt langskip hvárr þeirra feðga,
 en Sölmundr hafði hit þriðja. Þeir Kolr höfðu ok
 vista-byrðing. En er þeir kómu til Björgynjar, var þar
 fyrir Haraldr konungr; hann fækki Rögnvaldi langskip
 alskipat. Jón fótr hafði ok langskip. Et settá hafði
 Áslákr, son Erlends ór Hernum; hann var dóttur-son
 Steigar-Póris; hann hafði ok vista-byrðing. Þeir höfðu

¹ *hlaða*] thus Lex. Run. s. v. viti; halda, Cd.

² *Svá Páska-viku*] add. Tr.; om. Cd. (an homoteleuton).

sex¹ stór skip, fimm skútur, en þrjá byrðinga. Þá er A.D. 1136. þeir lágu til byrjar í Hernum, kom skip vestan; ok spurðu þeir tóindi af Orkneyjum ok Hjaltlandi,² ok svá hvern viðrbúnað Páll jarl hafði, ef Rögnvaldr jarl kæmi vestr þangat með her um sumarit.³

72. Rögnvaldr jarl lét blása til húsbíngs, er þeir 238. lágu í Hernum; ok talaði þá um viðrbúnað Páls jarls, ok hve mikinn fjándskap Orkneyingar sýndu við hann, er þeir ætluðu at verja honum frændleifð sína, þá er Noregs-konungar höfðu honum gefst at réttu. Ok talar þar um langt örindi ok snjallt:—“Ek ætlaða,” sagði hann, “svá at fara⁴ til Orkneyja at fá þær eðr látaast “ella.” Gjörðu menn góðan róm at ináli hans ok hétu honum traustri fylgd. Þá stóð Kolr upp ok mælti: “Spurt höfum vèr af Orkneyjum, at þar vilja allir “menn & mótt yðr rísa, ok verja ríki yðvart með “Páli jarli; vilja þeir seint af láta þeim fjándakap, “er þeir hafa upp tekit við yðr, frændi. Nú er þat “mitt ráð at leita þangat trausta, er gnógt er til, at “sá unni yðr ríkis, er á at réttu; en þat er inn helgi “Magnús jarl, mōður-bróðir yðvart. Vil ek at þú heitir “á hann, at hann unni yðr frend-leifðar þinnar, ok “sinnar erfðar: at þú láttir gjöra Stein-musteri í Ork- “neyjum í Kirkjuvági, ef þú fær þar ríki, þat er “ekki sè annat dyrðilgra í því landi; ok láttir Mag- “núsi jarli helga frænda þínnum; ok leggir þar fè til, “svá at sé staðr mætti eflast, ok yrði þangat komit “hans helgum dómi ok biskups-stólinum með.” Þetta þótti öllum ráðligt. Ok var þetta heit fest. Eptir þat létu þeir í haf; ok gaf þeim byr góðan; ok tóku Hjalt- land; ok urðu þar hvárir öðrum segnir. Kunnu Hjaltar 260.

¹ sex] sic, i.e. seven, Tr.

² ok Hjaltlandi] add. Tr.

³ með . . . sumarit] add. Tr.: met sit folke efter om sommeren eller icke.

⁴ Ek ætluðu . . . fara] thus emend. from Tr.; ok ætlaði svá at fara, Fl.

A.D. 1136. at segja þeim mörg tíðindi af Orkneyjum. Ok dvöldust þoir þar nokkura hríð.

73. Þat var eitt sinn at Kolr spyrr Una, þvíat hann var þá þar, ok hafði réðist til þeirra Kols feðga,¹ eptir er hann hafði verit í fjörráðum við Brynjulf. Þá spyrr Kolr: "Hvárt viltú, Uni, gesa til ráð, at brug-
" ðit verði vitanum í Friðarey; eðr annast þat, at
" eigi verði annarr kveiktr. Kveð ek þík at þessu
" fyrir því, at ek veit at þú ert vitrari² en þeir flestir
" aðrir er hér eru nú, þótt hér sé nú virðingar-menn
" meiri." Uni svarar: "Engi em ek ráða-maðr, enda
" vil ek eigi gjöra herhlaup með mínum ráðum. Vil
" ek því þat kjósa, sem síðart skal at gjöra, at ek
" setla þat heldr af sjálfbum mér til at taka."³ Ok
litlu síðart, einn dag er veðr var fagrt,⁴ lét Kolr búa
mörg smá-skip, ok snéri á leið til Orkneyja. Þar voru
engi höfðingjar í för nema Kolr. Ok er þei koma
svá langt, at þær ætluðu at sjá mundi ferð þeirra frá
Friðarey, þá lét Kolr draga segl upp á öllum skipum;
en skipaði til mönnum at hamla, svá at sem minst
gengi skipin, þótt vindr legðist eptir; ok lét hann eigi
setja hærra en í mitt tré; en draga svá upp, sem þeir
höfðu lengr farit. Segir Kolr, at þá mun sén verða för
þeirra ór Friðarey, "Sem þangat nálgist meirr skipin."⁵

¹ þvíat . . . Kols feðga] thus emend, chiefly from the Tr., which runs thus—thi hand vaar der, oc haffide driget eftir det til Kol, at hand haffide, etc. The text of the Fl. is here grossly corrupted,—“er fyrir
“ var getið, hann var þá er hann rest
“ þegar hniginn at aldri.” The text cannot be exactly restored; in
“þegar hniginn at aldri,” one may guess at “feðga, á Ogðum,” or the like.

² vitrari . . . aðrir] vitrað ramarr örnum, Lex. Run. s. v.

³ enda . . . taka] The Tr. runs

thus,—icke heller vil jeg drage did med krigs folk, derfor vil jeg komme siden met min raad, om jeg kan tenke da noget udaff mig self.

⁴ einn . . . fagrt] add. T.

⁵ sem þangat nálgist meirr skipin] in Tr. the stratagem of Kol is clearer and more minutely described,—Lige som skibene kom da oc da nærmere, eftir som de heisede seglene, endog de komme icke mōget aff sted. Kan det da, etc., we have therefore altered “nálgast” into “nálgist,” subjunctive.

"Kann þá vera at þeir slái eldi í vitann, ok verði her- A.D. 1136,
"hlaup um allar Eyjar. Þá sá Dagflör ór Friðarey siglingina; 262.
"Sló hann þegar eldi í vitann, en fór sjálfr til jarls, ok sagði
"hónum."¹ Ok þegar senn var vitinn á Friðarey, þá lét
Þorsteinn Rögnuson kynda vita á Rínansey. Ok eptir
þat var kveiktr hvern at öðrum um allar Eyjar. En
bændr allir fóru til jarls. Ok var þetta hit mesta
herhlaup. En er Kolr sá at vitinn brann, bað hann
sína menn aptr farna; kvað vera mega, at þetta yrði
nökkurum at sundrýkki. Ferr Kolr aptr til Hjalt-
lands við svá búit, ok segir at nú skal Uni taka til
sinna ráða. Uni kveðr til farar með sér þrjú menn
Hjaltlenzka; þeir taka sexæríng einn, ok nökkur föng
önnur ok veiðar-færi. Þeir fóru til Friðareyjar, ok
sagðist Uni vera Normann maðr; en kveðst hafa kván-
gast í Hjaltlandi ok átt þar sonu; kveðst hafa verit
ræntr af mönnum Rögnvalds jarls; ok mælir hit harð-
asta til þeirra. Hann tekr sér þar húsa-vist; ok róa
synir hans til fiska; en hann er heima, at gæta fanga
þeirra. Hann kemr sér í tal ok kunnleika við þá
menn, er þar eru fyrir; ok þokkaðist hann vel.

74. Eptir þat er Dagfinnr hafði brent vitann, fór hann
á fund Páls jarla, sem fyrr var getið; ok þar kómu
allir gæðingar jarla. Var þá haldir til fréttum um
ferðir þeirra Rögnvalda jarla; ok þótti mönnum undar-
ligt, er þeir kvómu hvergi fram. En þó héldu þeir
saman liðinu þrjá daga. Þá tóku bændr at kurra illa;
ok segja, at þar var fólska mikil at brenna vita, þótt
fiski-menn sœist fara með hátum sínum. Var þá skelt 264.
á Þorstein Rögnuson, at honum hefði illa tekizt, er
hann hafði kveikt vitann á Rínansey. Þorsteinn sva-

¹ ok verði . . . hónum] thus ac-
cording to Tr.,—oc löbe de da til
haabo forgeffuis. Da saa Dagflör
paa Friderð sellatzen ok tendte
strax ilden, oc drog selfi hen til
jarien. The text of the Fl. is here

mangled and defective,—en fari
sjálfr á fund Páls jarla ok segi
honom. The words "ok verði
herhlaup" we have borrowed from
Hkr. Hák. B. Göt, ch. 22. See
also below.

A.D. 1186.rar, ok kveðst eigi annat kunna en elda vitann, er hann sé brendan á Friðarey, ok kvað þetta af Dagfinni blotizt hafa. Dagfinnr svarar: "Miklu optarr" hljóta menn illt af þér, en þú megin mér þat kenna." Þorsteinn bað hann þegja; ok hljóp upp með öxi, ok hjó hann þegar bana-högg. Þá hljópu menn til vápna, ok varð þar bardagi. Þetta var [í] Hrossey skaut frá Kirkjuvági. Sigurðr af Vestnesi, ok synir hans, Hákon pik¹ ok Brynjúlfr, veitnu Hlöðve föður Dagfinns; en Þorsteini vcittu frændr hans. Þá var sagt jarli; ok fór hann til; ok var lengi aðr hann gæti skilit þá. Þá talar Kúgi ór Vestrey langt örindi, ok sagði svá: "Gjörít eigi jarli skömm þessa, at þér" sjálfir berist sín á millum, þvíat þurfa munu þér" allra yðvarra manna² innan litils tíma; gætum þoss" þá, at vér sem eigi úfærir eðr rangeáttir. En þetta" mun hafa gengit eptir vilja ok ráðum úvinnu vårra," ok verit pretrr heirra, til þess at cyða svá vitunum. "En nú er ván þeirra á hverju dægri, at peir komi;" ok gjörum svá vårt ráð. Dagfinni mun hér hafa" enginn³ illvili til gengit, en verit nökkruru bráðari" en skyldi." Gat Kúgi hér alls til hins sanna; ok fór um mörgum orðum vitrígum. Kom þá svá, at hvárir-tveggju vildu at jarl skipeði. En þó var þat ráðit, at þeir rufu samnaðinn, ok fóru menn heim. En sá maðr var til fenginn at gæta vitann í Friðarey, er Eirekr hét. Ok þá er Uni hafði litla hríð verit í Friðarey, kom hann at Eireki ok mælti: "Viltu at ok" gæta vitans, sfðan ek gjörir ekki annat, ok má ek" vel sitja ein-tómi við." Eirekr þá þat. En þegar er menn vóru eigi nær þar, bar Uni vatn í vitann, ok gerði svá våtan, at hvergi festi eld á.

¹ pik] emend.; kló, Cd.; ko (sic), Tr.; cfr. cap. 69.

² manna] vina, Lex. Run., s. v. rangeáttir, where: "jarl mun þurfa" alla vini sína á litilli standu.

³ Dagfinni . . . enginn] thus emend. by way of conj.; Dagfinnr mælti: hör hefr eingum, Cd.

75. Þeir Rögnvaldr jarl mæltu, at þeir mundi þess A.D. 1136. býða, er á stæðist misganga straumanna ok austan-veðr; þvíat þá er varla fært á milli Vestreyjar ok Hrossseyjar; en austan-veðr má sigla frá Hjaltlandi til Vestreyjar. Ok þess neytu¹ þeir Rögnvaldr jarl, ok kómu á Frjádags aptan í Vestrey í Höfn til Helga er þar bjó. Þá varð engum vita upp skotið; þvíat þá er seglin voru sén ór Friðarey, bjóst Eirekr at fara til Páls jarls, en sendi menn til Una at elda vitann; ok er sá kom þar, þá var Uni á brottu. En er sá vildi elda vitann, þá var svá vátr, at eigi mátti eld á festa. Ok er Eirekr spyrri þetta, þykkest hann ajá hversu farit hefir. Ferr síðan á fund Páls jarls, ok segir honum.² En er Rögnvaldr jarl var kominn til Vestreyjar, hljópu þeir saman Eyjar-skeggjarnir, ok gjöra þeir Kúgi ok Helgi ráð fyrir þeim. Þat er hit fyrsta, at leita griða til jarls. Ok fara svá skipti þeirra, at Vestreyingar ganga undir Rögnvald jarl ok sverja honum eiða.

76. Sunnudaginn eptir³ hafði Rögnvaldr jarl tíðir þar í þorpinu, ok stóðu þeir úti hjá kirkjunni. Þá sá þeir hvar gengu sextán menn slyppir ok kollóttir. Þeim þóttu þeir undarliga búningar. Jarls-menn ræddu 268. um hverir vera mundi. Þá kvað jarl vísu:

“ Sextán hefir ek sénar
senn ok topp í enni
“ jarðar ellí⁴ firðar
orm-vangs saman ganga:
“ Þat báru vetr vitni
vestr at hér sô flestar,
“ (ajá liggr út við élum⁵
ey) kollóttar meyjar.”

¹ neytu] thus emend. according to the Tr.: det 'nyttede,' Tr.; vœntu, Fl.

² ferr síðan . . honum] perhaps somewhat corrupted; skynded hand

sig da hen til Pal jarl ait hvad hand kunde, Tr.

³ eptir] add. Tr.

⁴ ellí] thus MO.; eldi, Fl. (badly).

⁵ élum] thus, or ein, MO., adding,

A.D. 1136. Eptir helgina fóru menn Rögnvalds jarls þar um hinars næstu bygðir. Ok gengu allir menn undir jarl. Þat var eina nött í Vestrey, at jarls-menn höfðu njósan af at eyjar-menn mundu eiga launþing til svíkræða við Rögnvald jarl. En er jarl fækki njósan af, þá stóð hann upp, ok fór til þíngsins. En þat var tíðinda, at jarls-menn höfðu barða marga Eyjar-skeggja, en tekit Kúga bónða ok settan í fjötra; ok kváðu hann verit hafa upphafs-mann at þessu ráði. En er Rögnvaldr jarl kom á þingit, fóll Kúgi til fóta honum, ok bauð allt sitt mál vera á Guðs valdi ok jarls; sagði at hann var færðr nauðigrt á þingit, því at allir bandr vildu at hann görðist upphafsmaðr at þessu ráði.¹ Flutti Kúgi mál sitt orðfærliga, ok fluttu margir aðr[ir] þat ok sönnuðu með honum. Þá kvað jarl þetta:

“ Liggja sè ek á leggjum,
láss bannar þér rásir,
“ kveld-förlöstum karli,
Kúga,² járn in bjúgu :
“ Eigið³ alldri, Kúgi,
(aptr muntú settr af prettum ;
“ nauðr er at nýta eiða)
“ nátt-ping ; ok halt sáttir.”

270. Jarl gaf þar öllum mönnum grið. Bundu þeir þá at nýju félög sitt.

77. Þá er Rögnvaldr jarl var kominn í Orkneyjar, ok margir menn höfðu undir hans vald gengit, þá var

by way of commentary, in the margin,
“ þessi ey liggur út við elum, þat er,
“ á móti vestri, sem jelast;” Elon,
Fl.; as if it were a local name. The
sense, as MO. duly surmises, is—
This island is situated towards the
tempests, towards the extreme west
(the ocean).

¹ En er Rögnvaldr . . ráði] thus
from MO. and Tr. the former part

of the sentence is taken from MO.;
the latter part, in small type, from
the Tr.; the Fl. leaves out the
whole sentence,—partly an homo-
teleuton, “upphafsmaðr;” being
repeated.

² Kúga] Kugi, Fl.

³ Eigið] thus MO.; segit, Cd.
The construction then would be:
eigit alldri náttþing.

Páll í Hrossey, ok höfðu þeir þar þing ok ráða-gjörð A.D. 1126. við sína menn. Beiddi jarl umræða, hve með skal fara þessu vandmæli. En menn tóku þar misjafnt á; ok var þat sumra ráð, at skipta skyldi löndum við Rögnvald jarl; en flestir ríkis-menn, ok svá bændr, vildu kaupa Rögnvald á brott með sér, ok buðu þar sína kosti til. Sumir fýstu at berjast skyldi; ok kölluðu þat fyrr hafa vel tekist. Rögnvaldr jarl hafði haft njósnar-mann á þinginu. Ok er þeir koma til hans, spurði hann tíðinda. Skáld eitt svaraði jarli er verit hafði á þinginu.¹

“ Heyri ek hitt, (en orit)²
hafa dólgar skap fólgit)
“ þengill ríkr, af þíngi
þam kvítt búand-manna :
“ At valdandar vildi
varg-seðjandi margir
“ at þú vigg á brim³ byggir
branda, en Páll⁴ at landi.”

Eptir þetta sendi Rögnvaldr jarl menn á fund biskups, ok beiddi hann meðal-ferða, ok sendi eptir Þorsteini Rögnusyni ok Þorsteini Hávarðssyni ór Sandey, ok bað þá fara með hónum ok leita um sættir; ok veita hvár-²⁷² igum at göra nökkrum úfrið. Ok er þeir kómu til biskups, fóru þeir allir samt til Hrosseyjar á fund Páls jarls; ok leitaði hann⁵ um sættir með þeim fræendum. Kom biskup því á leið, at sett voru hálfu-mánaðar-grið til umleitanar lengri sættir. Varð þá skipt Eyjunum, hvar hvárir skyldu kostnað á hafa þessa stund. Fór þá Rögnvaldr jarl til Hrosseyjar, en Páll jarl fór í Hrólfssey. Ok í

¹ spurði . . [þingiss] thus MO.; frétti jarl skáld eitt er þar hafði verit, Fl. The Fl. also corrupts ‘en ‘erit’ into ‘at órit.’

² en orit] en órit, Fl. (badly).

³ vigg á brim] thus Fl.; vigs a brun, MO.

⁴ Páll] or Pál, Fl.
⁵ fara með . . leitaði kann] add. Tr.; in Fl. the whole is left out, an homotetton, ‘leita um sættir’ being repeated.

A.D. 1136. Þenna tíma urðu þau tíðindi þar í Eyjunum, at þeir frændr Sveins Ásleifarsonar, Jón¹ vængr af Upplandi ór Háey ok Rikgarðr frá Brekkum ór Strjónsey, fóru at Porkatli fletti, til þús þess, er Valþjófr hafði étta, ok brendu hann inni með níunda mann. Þeir fóru eptir þat á fund Rögnvalds jarls; ok gjörðu honum þann kost, at þeir mundu fara til Pála jarls með frænda-bálk sinn, ef Rögnvaldr jarl vildi eigi við þeim taka. Jarl veik þeim eigi af handi. Ok þá er þat spurði Hafliði Þorkelsson, fór hann þegar á fund Páls jarls, er hann spurði brennu föður síns; ok tók Páll jarl við honum. Eptir þetta bundust þeir Jón á hendi Rögnvaldi jarli. Gjörðist hann þá brátt fjölmennr þar í Eyjunum ok vinssell. Rögnvaldr jarl leyfði heimsför þeim Jóni, ok Sölmundi, ok Ásláki, ok mörgum öðrum liðs-mönnum sínum. En þeir vildu blða umskipta. Þá sagði Rögnvaldr jarl: "Þat hygg ek, ef guð vill at ek fá ríki í Orkneyjum, at hann "muni gefa mér styrk til, ok hinn helgi Magnús jarl "frændi minn, at halda því, þótt þér farit heim til "eigna yðvarra." Eptir þat fóru þeir heim til Noregs, hverr til sinna heimkynna.²

78. Um várit snemma hafði Sveinn Ásleifarson farit ór Suðreyjum ok upp á Skotland at finna vini sína,
114. Hann dvaldist lengi [1] Atiökum með Moddadi jarli ok Margrétu Hákonar-dóttur, ok tölzuðu þau margar hluti leyniliga. Par frétti Sveinn úfrið ór Orkneyjum; ok gjörðist hann þá fáss þangat at fara, ok finna frændr sína. Hann fór fyrst til Kataness í Pórsey,³ ok með honum göfigr maðr er Ljótólfur hét; með honum hafði Sveinn verit lengi um várit. Þeir kómu til Ottars jarls í Pórsey,³ bróður Frakkakar; ok leitaði

¹ at þeir . . Jón] emend. The Flatey Book reads "at þeir frændr, " Sveinn Ásleifarson ok Jón," &c. But it is plain from the context

that Sweyn was not at Thorkel's burning.

² hverr . . heimkynna] add. Tr.

³ Pórsey, Cd.

Ljótólfr um sættir með þeim Óttari ok Sveini um þat, A.D. 1136. er Frakkök hafði gjöra látið; ok helt Óttarr jarl þar bótum upp af sinni hendi. Jarl hét¹ ok vináttu sinni Sveini; en Sveinn hét því Óttari jarli, at hann skyldi styrkja Erlend, son Haralds hins slætt-mála, til þess at hann fengi föðurleifð sína í Orkneyjum, þá er hann vildi til kalla. Sveinn skipti þar skipum, ok hafði þaðan byrðing, ok á þrjá tigi manna. Tók hann þaðan útnyrðing yfir Pétlandsfjörð; ok svá fyrir vestan Hrossey; ok svá til Ejsu-sunds,² ok eptir sundinu til Hrólfsseyjar. Á eyjar-endanum var höfði mikill, ok urð stór undir niðri. Þar lá opt otr í urðinni. Ok er þeir Sveinn rðru eptir sundinu, tók hann til orða: "Menn "eru þar á höfðanum; ok munu verð þar at leggja, "ok vita tíðindi af þeim. Vil ek at menn breyti "nokkut umbúningi sínum; skulu verð rækja³ húðsöt "vár, ok skulu þar niðr leggjast tuttugu menn, en "tíu skulu róa;⁴ verð skulum fara hófsamliga." En er þeir dragast at eyjunni, kalla menn af höfðanum, at þeir skyldi róa til Vestness, ok færa Páli jarli þat er þeir höfðu á skipinu;—þeir þóttust mæla við kaupmenn. En Páll jarl hafði verit um náttina á Vestnesi at Sigurðar á veizlu. Jarl hafði staðit upp snimma, ok höfðu þeir tuttugu menn farit suðr áeyna, at 276. veiða otr, er lá í urðinni undir höfðanum. Þeir ætluðu heim til dag-drykkju. Byrðings-menn rðru at landi; ok spurðust þeir almæ[ll]tra tíðinda ok hve þeir menn héti er fyrir voru. Sögðu⁵ byrðings-menn hvaðen þeir væri at komnir; fréttu þeir ok hvar jarl væri. Þeir segja, at hann væri þar á urðinni. Þetta heyrðu þeir Sveinn þar er þeir lágu í húðsötunum. Bað Sveinn þá þar at leggja, er eigi mætti sjá af höfðanum. Þa mælti Sveinn at þeir skyldu vápnast, ok vinna þegar á

¹ hét] heilt, Cd.

² Ejsu-sunds] Eaju-sunds, Tr.

³ rækja] thus Cd.; perhaps it should be 'sækja'; the Tr. has—
vi skulle tage vo're senger op.

⁴ róa] vi skulle oc tage vor segel
ind, add. Tr.

⁵ og hue . . . sögðu] add. Tr.

A.D. 1136. jarls-mönnum er þeir fyndist. Ok svá gjöra þeir. Þar drápu þeir nítján menn; en sex fællu af Sveini. Þeir tóku Pál jarl með valdi; ok leiddu á skip, ok anérú stafn-hafi; ok fóru aprí hina sömu leið fyrir vestan Hrossey;¹ ok viku á milli Háeyjar ok Grímseyjar; ok svá fyrir austan Svelg; þaðan suðr² til Breiðafjarðar, ok eptir honum til Ekkjals-bakka. Þar lét hann eptir skip sitt ok tuttugu menn. En þeir fóru þar til er þeir kómu til Atiokla,³ á fund Maddaðar jarla ok Margrétar systur Pála jarla. Var þeim þar vel fagnat; ok setti Maddaðar jarl Pál jarl í hásetti sitt. Ok er þeir höfðu niðr sezt, kom Margrét inn gangandi með mikla kvenna-sveit, ok hvarf til brðður síns. Eptir þat voru menn fengnir til skemtnar við þá. Var Páll jarl heldr fár, sem eigi var undarligt at hann mundi hafa áhyggjur miklar. Ekki er getið orða þeirra Páls jarla ok Sveins meðan þeir fóru báðir saman. Þau Maddaðar jarl, ok Margrét, ok Sveinn Ásleifason, gengu í stofu eina⁴ á tal. En um kveldit eptir drykkju þá var þeim Sveini 275. fylgt til svefn-húss einum saman, ok voru þar læstir. Ok fór svá hvert kveld meðan þeir voru þar.

79. Þat var einn dag, at Margrét lýsti því, at Sveinn Ásleifason skal fara til Orkneyja á fund Röguvalds jarla, ok bjóða honum kost á, hvárn hann vill heldr til ríkis með sér í Orkneyjum, Pál jarl, eðr Harald, son þeirra Maddaðar, þrévetran at aldrí. Ok er Páll jarl varð áheyrsli, svarar hann: " Þat er frá minu skapi at segja, at ek em svá farinn frá ríki mínu, at eigi " munu menu til sískra ferða spurdaga haft hafa; vil " ek ok aldri koma síðan til Orkneyja. Sí ek at þessi " hefnd mun af guði gefin fyrir þjófnað várn frænda. " En ef guði þykkir þat mitt ríki, þá vil ek gefa þat " Haraldi, ef hann má njóta; en ek vil at mér sé

¹ *Hrossey*] thus Tr. (see above); Hrofsey, Fl.

² *suðr*] add. Tr.

¹ *En þeir fóru . . . Atiokla*] men hand drog selff elfta, (=en hann fór við ellifta mann.) Tr. (erron.).

⁴ *í stofu eina*] add. Tr.

" fengit fē at staðfeata mik í múnklífi nokkuru; ok A.D. 1136.
 " hafi þér vörð á, svá at ek komumst eigi á brott
 " þaðan. En ek vil, Sveinn, at þú farir í Orkneyjar,
 " ok segir, at ek sé blindaðr, ok þó at fleira meidr;
 " þvíat vinir míni munu seckja mik, ef ek em heill
 " maðr. Kann þá vera, at ek mega eigi synja at fara
 " til ríkis míns með þeim: þvíat ek get, at þeim muni
 " þykkja meiri skaði at skilnaði várum, en þeim mun
 " vera." Ekki er getið fleiri orða jarls en þessa. Eptir þat fór Sveinn Ásleifarson til Orkneyja. En Páll jarl var eptir í Skotlandi.—Ok er þetta frásögn Sveins um þenna atburð. En er sögn sumra manna, er verr semir, at Margrét hafi ráði til Svein Ásleifar-²³⁰ son at blinda Pál jarl bróður sinn, ok setja í myrkvastofu; en síðan réði hon til mann annan, at veita honum þar líffát. En eigi vitum vér, hvárt sannara er. En þat er mönnum kúnnigt, at aldri síðan kom hann til Orkneyja, ok ekki ríki hafði hann á Skotlandi.

80. Þat var tíðinda á Vestnesi, þá er seinkaðist heimkváma jarls, þá lét Sigurðr bóndi senda menn at leita þeirra. En er þeir kómu þar er urðin var, sá þeir mannfallit. Þá hugðu þeir at jarl mundi þar fallit hafa. Fóru heim, ok sögðu þessi tíðindi. Sigurðr fór þegar til at kanna valinn, ok fundu þar nítján jarlsmenn, en þeir voru sex menn þar, er þeir kendu eigi. Eptir þat sendi Sigurðr menn til Egilseyjar á fund biskups, at segja honum þessi tíðindi. Ok fór biskup þegar á fund Sigurðar, ok tóku tal um þessi tíðindi; ok gat Sigurðr, at þetta mundi vera af ráðum Rögnvalds jarls. En biskup svarar því, at önnur raun mundi á verða, en Rögnvaldr jarl mundi svikit hafa Pál jarl frænda sinn; "Get ek," segir biskup, "at aðrir nökcurir muni þetta úverkan gjört hafa." Borgarr, son Játhvarar Erlends dóttur, er bjó at Geitabergi,¹ hann hafði

¹ *Geitabergi*] In ch. 59 they are said to have lived at Knarstead.

1. 1136. sét hyrðinginn, er sunnan fór, ok suðr aptir. En er þat spurðist, þá hugðu menn, at vera mundi af ráðum Frakkakar ok Ölvís rostu. En er þessi tilindi spurðust um Eyjarnar, at „Páll jarl var á brottu, ok enginn vissi hvat af honum var vorðit, þá leituðu þeir sér ráða; ok voru þeir flestir, er þá fóru á fund Rögnvalds jarla, ok svörðu honum hlýðni. En Sigurðr á Vestnesi ok synir hans, Brynjúlfr ok Hákon pík,¹ kvóðust engum manni mundu eiða sverja, meðan þeir vissu ekki til Páls jarla, hvárt hans væri ván til eðr eigi. Fleiri menn voru þeir, er neittu svardögum við Rögnvald jarl. En þeir voru sumir, er stund á kvæddu, eðr á dag, nér þeir mundi til handa ganga, ef þá spurðist ekki til Páls jarla. En er Rögnvaldr jarl sá, at við mart stórmenni var at eiga, þá tók hann á engu þverliga, því er bændr beiddu. Ok liðu svá fram stundir, at hann átti jafnan þíng við bændr, ok gengu nekkurir honum til handa á hverju þíngi.

Þat var til tilindi einu dag í Kirkjuvági, at Rögnvaldr jarl átti þíng við bændr; ok er menn voru á þínginu, var sét at ix.² menn vápnadír gengu frá Skál-eiði til þíngsins. Ok er þeir kómu á þíngit, kendu þeir þar Svein Ásleifarson; ok var mönnum forvitni á, hvat hann segði tilindi. Sveinn hafði á skip[i] farit sunnan til Skál-eiðs, ok látið þar eptir skipit; en þeir gengu til Kirkjuvága síðan. Ok er þeir kómu á þíngit, þá hurfu at honum frændr hans ok vinir, ok spurðu hann tilindi; en hann svoraði fá; ok bað kalla biskup til sín. En biskup fagnaði Sveini vel, þvíat þar hafði lengi verit vinátta. Gengu þeir á tal tveir, ok [segir] Sveinn biskupi þá allt um sínar ferðir, þat er satt var; ok bað hann nú um ráða með sér þenna vanda-hlut. Biskup mælti: „Petta eru mikil tilindi, er þú segir,

¹ pík] emend. according to ch. 39; kló, Tr. and Cd., but cfr. cap. 59.

² ix] Tr.; lx. Fl.

“ Sveinn ; ok er meiri ván, at vit verðim okkr eigi A.D. 1136.
 “ einhlítir um þetta mál ; ok vil ek at þú bíðir mínn
 “ hér ; en ek mun flytja mál þitt fyrir alþýðu ok 284.
 “ Rögnvaldi jarli.” Gengr þá biskup til þings, ok
 kveðr sér hljóða. Ok er þat fækst, þá talar biskup
 um mál Sveins ; ok sagði fyrir hvat hann hafði farit ór
 Orkneyjum, eðr hvert áfelli Þáll jarl hafði veitt honum
 fyrir víg Sveins brjóst-reips hins vesta manns. Beiddi
 biskup þá Rögnvald jarl griða til handa Sveini, ok
 alla alþýðu. Þá svarar Rögnvaldr jarl : “ Heit ek
 “ Sveini griðum þjár nætr fyrir mik. En svá þykti
 “ mér þú, biskup, undir brún at líta, sem þit Sveinn
 “ munit kunna at segja frá nokkurum þeim stor-tíði
 “ indum sem enn er[u] eigi upp borin. Vil ek at þú
 “ takir Svein í vald þitt, ok ábyrgist hann ; en ek vil
 “ eiga tai við hann á morgin.” “ Já, já,” sagði biskup,
 “ gjarna vill hann við yðr tala, ok sem fyrst ; ok þinn
 “ maðr vill hann gjörast, ef þér vilit við bonum taka.”
 Jarl svarar : “ Ekki þykkti mér of margir mínir vinir
 “ í þessu landi ; en þó munnu vér fleira tala,¹ eðr en ek
 “ játtu því.” Síðan ganga þeir á tal fjórir : Rögnvaldr
 jarl, Kolr faðir hans, biskup, ok Sveinn Ásleifason.
 Segir Sveinn þá ljúst ok leitt sem farit hafði með þeim
 Þáll jarli. En þeir gjörðu þat ráð, at láta fara af þinginu
 bit mesta fjölmenni. Jarl stendr upp um morgininн
 eptir, ok gaf mónum þá heimfarar-leyfi. En er raufst
 fjölmenni á þinginu, þá heimti biskup² sér hvern
 mann til mála við þá ; ok lét eðr alla menn heita
 Sveini griðum, þá er við vóru, en³ hann segði tíðindin. 286.
 En um morgininн eptir var til fenginn Hákon⁴ karl
 bróðir hins heilaga Magnúss jarls, at segja Sigurði á
 Vestnesi ok sonum hans um farar jarls, ok þat, at

¹ en . . . tala] men tale vil jeg
met hannem, Tr.

² biskup] Tr. : hann, Fl.

³ en] Tr. : förend ; meðan, Fl.

⁴ Hákon] emend. ; cfr. cap. 59 ;
Magnus, Cd. (badly).

L.D. 1136. hans var ekki ván til ríkis, ok hann var meiddr.¹ Sigurðr segir: "Mikil tíðindi þykkir mér um fráferð "jarls; en hitt þykkir mér þó þýngst, er hann er "meiddr, þvíat þess mundi hann hvergi kominn, at "ek munda eigi fara á hans fund, ef hann veri heill."² Ok svá hefir hann sagt vinum sinum síðan, at Hákon mundi eigi úmeiddr á brott hafa farit, ef hann hefði liðs-afla til haft, þá er hann sagði honum þessa sögu; svá þótti honum mikils um vert.

En eptir þessi tíðindi gengu allir menn í Orkney-jum til handa Rögnvaldi jarli; ok gjörðist hann nú einn höfðingi yfir þessu ríki, er átt hafði Páll jarl. Ok eigi miklu síðarr var markaðr grundvöllr til Magnús-kirkju, ok aflat smiða til; ok fór svá miklit fram verkinu á þrem³ misserum, at minna gekk á fjórum eðr fimm þaðan í frá. Kolr var þar mestri tilannaðarmaðr smiðarinnar, ok hafði mest forsögn á. En er fram tók at líða smiðinni, varð jarli kostnaðar-samt; ok eyddust mjök fén. Þá leitaði jarl ráða við föður sinn. En Kolr lagði þat til, at jarl skyldi færa lög á því, at jarlar höfðu tekit óðul öll í erfð eptir menn; en erfingjar leysti⁴ til sín; ok þótti þat heldr hart. Þá lét Rögnvaldr jarl kveðja þíings, ok bauð bændum at kaupa óðulin, svá at eigi þurfti at leysa. Ok kom þat ásamt með þeim, svá at öllum líkar vel. En 288. gjalda skyldi jarli mórk af hverju plógs-landi um allar Eyjar. En þaðan í frá skorti eigi fē til kirkju-smiðar. Ok er þat smiði all-mjök vandat.

L.D. 1136. 81. Þá er Rögnvaldr jarl hafði ráðit tvá vetr Orkneyjum, þá tók hann Jóla-veizlu at búi sínu, því er heitir á Knarrar-stöðum. Þat var hinn sétta dag Jóla,

¹ meiddr] blindet og end da mere saare giord, Tr.

² ef . . . heill] add. Tr.

³ á [þrem] thus Tr.: i do tree half-aare; á þeim, Fl.

⁴ leysti] thus Tr.: skulle löse; leystu, Fl.

at skip var sét fara sunnan af Pétlands-firði. Veðr var A.D. 1188,
gótt, ok stóð jarl úti ok mart manna hjá honum, ok ^{1189.}
hugðu at skipinu. Þar var sá maðr er Hrólfr hét ok
var hirðprestr jarls. Ok er þessir menn tóku land, þá
gengu þeir frá skipi, ok höfðu jarls-menn töl á, at
vera mundu xv. menn eðr xvi. En í öndverðu liðinu
gekk maðr í blárrí¹ kápú, ok hafði brugðit hári undir
húfu; hann hafði rakat skegg um hökuna framanverða,
en úrakaða hváptana ok kinnr² ok hèkk þar sitt ofan.
Þessi maðr þótti þeim [jarls-mönnum] nokkut undar-
ligr. En Hrólfr prestr kendi þenna mann; ok ³ segir at
þat var Jón biskup ofan af Skotlandi af Atioklum.⁴
Þá gekk jarl á móti þeim, ok fagnar vel biskupi;
setti jarl biskup í hásseti sitt, en þjónar sjálfr fyrir
borði sem skutil-eveinn. Um morgininn eptir veitti
biskup til ðír snimma. Ok þá fór hann norð til Egils-
eyjar á fund Vilhjálma biskups, ok var þar til tíunda
daga Jóla. Þá fóru þeir báðir biskuparnir á fund
Rögnvalds jarls með virðuligu fúnneyti, ok báru upp
örindi sín. Peir segja frá einka-málum Sveins Ásleifar-
sonar ok Maddaðar jarla, þat at Haraldr son þeirra
skyldi fara út í Orkneyjar til fóstrs með Rögnvaldi jarli;
með þeim skildaga, at Haraldr skyldi⁵ bera jarls-nafn, ok
hafa Orkneyjar hálfar við Rögnvald jarl; en hvárr- 290.
tveggi skyldi hafa eina hirð; ⁶ en Rögnvaldr jarl skyldi ráð
hafa fyrir þeim; ok svá, þótt Haraldr proskaðist, ok
vildi sitt hvárt þeirra, þá skyldi Rögnvaldr jarl ráða;
var Sveinn ok þar með, ok bar þetta með biskupi.
Gjörðu þeir Rögnvaldr jarl þat ráð, at fundr var lagiðr
um várit á Langa-fóstu á Katañesi; ok gekk þá saman
sættin með þessum skildaga, ok var bundin eiðum
hinna beztu manna af Orkneyjum ok af Skotlandi.

¹ blárrí] bláa, Tr.; brárrí, Cd. (badly).

² ok kinnr] add. MO.

³ prestr kenni . . . ok] add. MO.; ep. the Tr.; om. Fl.

⁴ Atioklum] Atjötium, MO.

⁵ fara . . . skyldi] add. Tr.; om. Fl.; an homoteleton (skyldi fara . . . skyldi bera).

⁶ en . . . hirð] add. Tr.

A.D. c.
1139.

Fór þá Haraldr Maddaðarson út í Orkneyjar með Rögnvaldi jarli, ok var honum þá gefit jarls-nafn. Þá fór í Eyjarnar með Haraldi jarli Þorbjörn klerkr; hann var son Þorsteins hölds, ok Guðrúnar, dóttur Frakkar; hann var vitr maðr ok mikill fyrir sér; hann fóstraði þá Harald jarl, ok ræð mjök fyrir honum. Þorbjörn kvángaðist í Orkneyjum, ok fækki Ingiríðar¹ Ólafss-dóttur, systur Sveins Ásleifarsonar. Var Þorbjörn þá ýmist út í Orkneyjum, eðr uppi í Skotlandi; ok var hinn fræknasti maðr, ok hinn mesti újafnaðar-maðr um flesta hluti. Sveinn Ásleifarson tók undir sik eignir þær allar, er átt hafði Ólafr, faðir hans, ok Valþjófr, bróðir hans; gjörðist hann þá böfðingi mikill, ok hafði jafnan fjölment með sér. Hann var vitr maðr ok forspár um marga hluti, újafnaðar-maðr ok úfyrirleitinn. Eigi voru í þanu tíma þeir tveir menn fyrir vestan haf, þeirnar er eigi voru meiri attar² er meira háttar þætti vera en þeir Sveinn ok Þorbjörn mágar. Vóru þá með þeim kærleikar miklir.

A.D. 1140-
1148.

82. Þat var eitt sinn, at Sveinn Ásleifarson kom at málí við Rögnvald jarl, at hann skyldi fá honum manna afa ok skip til þess at hefna þeim Ölvri ok Frakkök brennu Ólafs feðr síns. Jarl meilti: "Ætla,³" "þú eigi þat, Sveinn, at okkr unum nú "verða mein" "at Ölvri ok Frakkök kerlingu þeirri er til einkis "er fær." Sveinn svarar: "Jafnan munu mein at "þeim meðan þau lifa; enda ætlað ek þá til annars, "er ek gjörð sterst fyrir þínar sakir, [en] at þú "mundir eigi slikt veita," Jarl svarar: "Hvat legg "ek þá til er þér likar?" Sveinn svarar: "Tvau "skip vel búin." Jarl kvað svá vera skyldu sem hann beiddi. Ok eptir þat býr Sveinn fór sína. Ok

¹ *Ingiríðar*] thus Cd., and Tr. Again in ch. 59 she is called Ingiríðar; cf. below, cap. 86.

² *þeirra . . attar*] add. from Tr.

³ *Ætla*] emend.: men du ikke det! Tr.; ætla, Cd.

⁴ *nú* eikki, add. Cd., but wrongly, as seen from the Tr.

er hann var búinn, sigldi hann suðr til Breiðafjarðar,¹ A.D. c. 1139-1148. ok tók útnyrðing til Ðufeyra. Þat er kaupstaðr á Skotlandi. En þáðan fór hann inn fyrir Mærhæti, ok því næst² til Ekkials-bakka. Þáðan fór hann til Atiokla, ok lá þar sem Elgin hejtir,³ til Maddaðar jarls. Þá fækki hann Sveini leiðtoga, þá er leið kunnu um fjöll ok merkr, þar sem hann vildi fara. Fór hann þáðan hit esra um fjöll ok skóga fyrir ofan allar bygðir, ok kom fram í Hjálmundal nær miðju Suðrlandi. En þau Ölvir höfðu hvervetna haft njósir, þar er þeim þótti úfriðar ván ór Orkneyjum; en þessa leið var þeim eingi ván hermannia. Urðu þau eigi syrr vör við herinn, en þeir Sveinn vóru komnir í hlíð nokkura á bak bænum Frakkakar. Þar kom í mótt þeim Ölvir rosta með sex tigum manna. Slær þar þegar í bardaga, ok verðr lítil viðrtaka; brökkva þeir Ölvir heim at bænum, þvíat þeir náðu ekki 294. skóginum. Þar varð mannfall mikil.⁴ En Ölvir hijóp upp til Hjálmundals-ár; ok svannum yfir ána, ok svá upp í fjallit; ok fór þeðan til Skotlands-fjardar; ok svá út til Suðreyja. Ok er hann ór sögunni. En er Ölví dró undan, fóru þeir Sveinn heim á bæinn, ok renntu þar hvívetna; en eptir þat brendu þeir bænn, ok alla þá menn, er inni vóru. Ok lét Frakkök þar líf sitt. Peir Sveinn gjörðu þar hit mesta hervirki í Suðrlandi, áðr peir fóru til skipa sinna. Eptir þat lágu þeir úti um sumarit, ok heituðu um Skotland. Kom Sveinn at hausti til Orkneyja á fund Rögnvalds jarls; tók hann vel við Sveini; fór Sveinn þá yfir á Nes í Duggalsbæ,⁵ ok sat þar um vetrinn. Í þenna tíma kom til Sveins orðsending Holdboða ór Suðrey-

¹ Breiðafjarðar] thus Tr.; Borgarfjarðar, Fl. (badly).

² [því næst] add. Tr.: deruest.

³ ok lá þar sem Elgin hejtir] add. Tr.: oc læ der som kaldis Elgin.

⁴ mannfall mikil] conj.; manna-

foldi mikill, a great gathering of men, Cd.

⁵ ok svannum yfir dnæ] add. Tr.: oc svømmede ofteuer næn, og løb.

⁴ Duggalsbæ] thus Cd.

A.D. 1139-
1143. jum, at Sveinn skyldi koma til liðvæslu við hann; þvíat þangat til Tyrvistar¹ hafði komit höldr² af Bretlandi, ok hafði eltan Holdboða ór bánum sínum ok rent fē miklu. Sé maðr hét Roðbjart, er sendr var, Enskr at kyni. Sveinn brá skjóttu við, er honum vóru send orðin, ok kom út í Orkneyjar til móts við Rögnvald jarl, ok bað Rögnvald jarl, at hann skyldi fá honum lið ok skip. Jarl spurði, hvat Sveinn vildi þá at hafast. Hann kvað þann mann hafa sér orð sent, er sást átti hann ní við at kveða, ok honum hafði þá best gefist, er hann þurfti meist við, er flestir fóru á hendr honum. Jarl svaraði: "Vel væri þá," ef þit skildist vinir; en útrúir eru flestir Suðrey-³ "ingar; en greta⁴ máttu dreng-skapar þins; en ek mun fá þér tvau skip al-skiput." Þetta líkar Sveini 29a. vel. Ok fóru þá til Suðreyja, ok fann eigi Holdboða fyrr en hann kom vestr í Mön, þvíat hanu hafði þangat stokkit. En er Sveinn kom í Mön, þá varð Holdboði honum feginn. Ok þar í Mön hafði höldrinn sé hinn Brezki gjört hervirki mikit í ránum ok manndrápum, ok viða í Suðreyjum.⁵ Fyrir honum hafði fallit göfugr maðr, er Andres hét; Hann átti eptir konu, er Ingiríð hét, ok son er hét Sigmundr öngull.⁶ Ingiríð húasfrú átti fē mikit ok bú stór. Þat rát gjörði Holdboði, at Sveinn⁷ heði hennar. En er þat var vakit við hana, þá mælti hon, at Sveinn skyldi þat til ráðahage vinna at hefna Andres bóna sína. Sveinn svaraði, at han mætti gjöra Bretum skaða nokkurn, "En eigi má ek vita hvers" af verðr auðt um manna-lát." Ok eptir þat fara þeir Sveinn ok Holdboði í bernad ok höfðu fimm skip. Þeir herjuðu um Bretland; ok gengu þar upp er heitir Jarlanes, ok gjöra þar hervirki mikit. Þat var

¹ [þangat til Tyrvistar] thus Tr.; par, Cd.

² [höldr] hauldr, Cd.?

³ [greta] emend.; gata, Cd.

⁴ [Suðreyjum] emend.; Suð-riki, Cd.

⁵ [öngull] add. Tr.

⁶ [Sveinn] Tr.; hann, Cd.

einn morgin, at þeir gengu upp í þorp nokkurt ok A.D. 1139-
var þar litil viðtaka. Flyðu bændr ór þorpinu; en ^{1148.}
þeir Sveinn ræntu þar hvívetna, ok brendu sex bæi
fyrir dagverð sinn. Þá var þar með Sveini falenzkr
maðr, er Eirekr hét, ok kvað þetta:

“ Þær eru brendir, en búendr rændir,
“ (svá befir Sveinn hagat), sex í morgin:
“ Gjörði hann einum serinn þeirra,
“ leigir þar kol leigu-manni.”

Eptir þetta fóru þeir til skipta síns, ok lágu úti um 298.
sumarit, ok fengu mikit herfang. En höldrinn hljóp í
ey þá, er Lund heitir; þar var vígi gott. Sátu þeir
Sveinn þar um nökkura hríð ok fengu ekki at gjört.
Ok fóru heim um haustið í Mön.

83. Penna vetr gjörði Sveinn brúðkaup til Íngiðar;
ok sat þá með semd mikilli. Um várit dró hann
menn at sér, ok fór á fund Holdboða,² ok beiddi hann
lið. En hann taldist undan; ok lét at menn væri í
athöfnnum margir, en sumir í kaupferðum; ok fékk
Sveinn þar ekki af. En þat var raunar, at þeir höld-
rinn höfðu sæzt á laun, ok bundit lag sitt með fë-
gjöfum. En Sveinn fór eigi at síðr; ok hafði þá þrjú
skip, ok varð lítið til fjár öndvert sumar. En er á
leið, fóru þeir suðr undir Ísland; ok tóku þar kugg
einn er múnkar áttu ór Syllingum, ok ræntu. Hann
herjaði ok viða á Írlandi; ok tóku þar mikit fē. Ok
fóru um haustið heim í Món, ok höfðu mikit lið.³ Þá
hafði Sveinn Áaleifason skanma stund heims setið,
at hann heyrði þann kvitt, at Holdboði⁴ mundi honum
eigi trúar. En Sveinn duldist við þat. Ok eina nátt
um vetrinn,⁵ var þat tíðinda, at varðmenn Sveins kómu,

¹ [þeirra] somehow corrupted; a noun is wanted. The meaning is, he made them charcoal enough, more than they wanted.

² Holdboða] thus Tr.; Hornboða, Cd.

³ ok höfðu mikit lið] add. Tr.

⁴ Holdboði] Tr.; Hornboði, Cd.

⁵ vetrinn] thus Tr.: winteren; várit, Cd.

1139- ok sögðu, at úfriðr fór at þeim. Þeir Sveinn hljópu
 6. til væpna ok út. Þeir sá hvar menn fóru með old
 200. at bænum, ok höfðu lið mikit. Þá hljópu þeir Sveinn
 á hól eina, ok vörðust þaðan; þeir höfðu lúðr ok
 blésu. En þar er þykktbýlt; ok drifu menn til liðs
 við þá Svein, svá at þar kom, at þeir létu frá er til
 vóru kommir. Slögust þeir Sveinn eptir ok eltu þá.
 Þar fäll mart manna í flóttanum; en fjöldi var sárt af
 hvárum-tveggjum áðr þeir skildu. En fyrir þessu liði
 réð Holdboði,¹ ok hafði hann dregit undan í flóttanum.
 Fór hann þar til er hann kom í Lundey; tók
 höldrinn vel við honum, ok héldust þeir sánum. Sveinn
 fór heim, ok hafði fjölment, ok varðhöld mikil, þvíat
 þvíat hann trúði illa Suðreyingum. Þá er fóng þeirra
 Sveins tóku at þverra, þústnaði fólkit við hann;² ok
 seldi [hann] jarðir sínar, er á leið vetrinn, til lausa-
 fjár; ok fór snimma um várit sunnan til Ljóðhúsa, ok
 dvöldu þar langa brið.³ Hafði hann gjört mikit her-
 virki í þessari ferð.

84. Þá er Sveinn var í Suðreyjum, hafði Rögnvaldr
 jarl farit á Katanes, ok tók veizlu í Vík með þeim
 manni, er Hróaldr hét; kona hans hét Arnljót;⁴ Sveinn
 hét son þeirra, ok var hinn vaskligsti maðr. En er
 jarl var á veizlu, kómu þeir Þorbjörn klérkr ofan af
 Skotlandi; ok sagði þau tifindi, at Þorsteinn höldr
 faðir hans var dreppin, ok hafði jarl einn Skozkr⁵
 drepit hann, en jarl sá hét Valþjófr.⁶ En þat höfðu
 menn á málí, hve tifð-rétt þeim Rögnvaldi jarli var ok

¹ *Holdboði*] Hornboði, Cd.

² *Þá er fóng . . . við hann*] om. Cd., but is found in Lex. Run. s. n. þústna. In the Tr. the whole passage runs thus: hafðile de oo sea haard vilkord den tid svends fetaile minakedes, oo hands folok begynte at lade ilde deroffuer. The identity of this passage and the entry in

Lex. Run., although no authority is there expressly stated, admits of no doubt.

³ ok . . . Arnþjófr] add. Tr.

⁴ Kona . . . Arnljót] add. Tr.

⁵ Skozkr] add. Tr.: en Skotte-jarl.

⁶ en jarl . . . Valþjófr] add. Tr.; op. ch. 88.

Þorbirni; þvíat jarl gáði varla at lúka málum sínum A.D. 1139-
fyrir tali þeirra. Fór Þorbjörn þáðan út í Eyjar með ^{1148.}
jarli; en Sveinn Hróaldsson gjörðist þá skutil-sveinn
jarla. Þorbjörn hafði þá verit um hríð á Skotlandi.
Hann hafði drepa látit tvá menn, þá er verit höfðu
at brennu Frakkakar með Sveini Ásleifarsyni. En er
Sveinn kom ór Suðrey[jum], þá fór hann heim í
Gareksey til bús síns; en ekki á fund Rögnvalds jarls,
sem hann var vanr er hann kom ór hernaði. En er¹
jarl spurði, at hann var heim kominn, spurði hann
Þorbjörn hvat hann setlaði, hví Sveinn mundi eigi
finna hann. Þorbjörn svaraði: "Þess get ek, at Sveini
"mislíki við mik, þvíat ek lét drepa þá menn er verit
"hofðu með honum at brennu Frakkakar." Jarl
mælti: "Eigi vil ek, at þit sét missáttir." Ok eptir
þat fór Rögnvaldr jarl [1] Gareksey, ok leitaði um
sættir með þeim; ok var þat auðvellt, þvíat báðir þeir
vildu at jarl skipaði. Síðan gjörði hann þá sáttu at
sinni. Ok hélst sú sætt lengi síðan.

85. I þenna tíma kom til Orkneyja Íslands² far eitt.
Þar var á sa maðr, er Hallr hét, son Pórarins breið-
maga. Hann fór til vistar í Rínansey til þeirra Þor-
steins ok Rögnu. Hann undi þar illa; ok bað Þorstein,
at hann kæmi honum til Rögnvalds jarls. Þeir fóru á
hans fund, ok vildi jarl eigi við Halli³ taká. En er
þeir kómu heim, þá spyrr Ragna hve farist hafði.
Hallr kvað þá vísu:

"Senda ek son þinn, Ragna!
(sönn koma mál⁴ fyrir bragna;
"hans var haglig⁵ iðja) 304.
hirðvistar mér biðja :

¹ *En er jarl]* emend. in accordance with Tr.; en er Sveinn kom ór Suðreyjum um sumarit, ok jarl spurði, Fl., a repetition from the preceding.

² *Islands]* Islenskt, Cd.

³ *Halli]* MO.; honum, Cd.

⁴ *mdl]* om. MO.

⁵ *haglig]* MO.; hálig, Cd.

1189-

“ Hafa kveðst hodata rýrir
hinn er hæstum¹ veg stýrir,
“ neitti hann grúpans² gran[n]a,
gnótt vigligri³ manna.”

Litlu síðarr fór Ragna á fund Rögnvalds jarls at örindum sínum. Hon var svá búin, at hon hafti gaddan rautt á höfði, gjört af hrossa-hári. Ok er jarl sá þat, kvað hann:

“ Aldr hefig frétt þar er félđu
fránstall⁴ konur allar
“ (verðr-at menja myrðir
mjúk-orðr) höfuð-dúkum:
“ Nu tær hlökk um hnakka
hauk-strindar sér⁵ binda,
“ (skryðst brúfr við braði
ben-gagla) merar-tagli.”

Ragna mælti: “ Hér kemr nú at því sem mælt er, at “ ‘Fár er svá vitr, at allt sjái sem er;’ þvíat þetta er “ af hesti en eigi af meri.” Hon tók þá silki-dúk ok faldaði sér með⁶ ok talaði eigi at síðr mál sitt. Jarl tók henni heldr seint í fyrstu; en myktist ræðan svá sem á leið; ok fækki hon þat örindi, sem hon vildi, ok⁷ hirðvist Halli. Ok var hann lengi síðan með Rögnvaldi jarli.—Þeir órtu báðir saman Hátta-lykil hinn forna⁸ ok létu vera fimm visur með hverjum hætti. En þá þótti of langt kveðit, ok eru nú tvær⁹ kveðnar með hverjum hætti.

86. Þat er sagt, at Sveinn Ásleifarson spurnið at Holdboði¹⁰ var kominn í Suðrey[jar], þá bað hann

¹ hæstum] Fl.; mestum, MO.

² grúpan] thus Fl.; gildum, MO.

³ vigligri] MO.; viglegra, Cd.

⁴ fránstall] thus emend.; frán-
stalls MO.; framstalls, Cd.

⁵ hauk-strindar sér] MO.; hodd-
strindar sem, Cd.

⁶ faldar sér með] vafti at höfði
sér, MO.

⁷ ok] MO.; er hon fækki, Cd.

⁸ hátta-lykil hinn forna] hátta-tal
it forna, MO. The Tr. has ‘hattar-
lykil hin forne.’

⁹ tvær] iij. visur, MO.; tre, Tr.
Two is the number, such as the
poem now exists.

¹⁰ Holdboði] Hornbogi, Cd.

Rögnvald jarl fá sér lið til at hefna sín. Jarl fékk A.D. 1189-
honum fimm skip; ok stýrði einu Þorbjörn klerkr;
en öðru Hafliði son Porkels flettis; þriðja Dufnjáll
son Hávarðs Gunnasonar; fjórða Ríkgarðr Þorleifarson;
fimta Sveinn Áaleifarson. En þegar er Holdboði spurði
til Sveins, þá flýði hann suðr aprí til Lundeyjar; ok tóku
félagar hans hann til sín.¹ Peir Sveinn drápu mart manna
í Suðreyjum; en rentu viðe ok brendu. Þeir fengu
mikit fæ, en náðu eigi Holdboða,² ok aldri kom hann
í Suðreyjar síðan. Sveinn vildi vera í Suðreyjum
um vetrinn; en þeir Þorbjörn vildu heim; ok fóru
þeir síð³ um haustið sunnan til Kata ness, ok kómu
í Dungalsbæ. Ok er þeir skyldu skipta herfangi
sínú, þá mælti Sveinn, at allir skyldu jafn-mikit hafa,
nema hann hefði höfðingja-blut; þvíat hann kveðst
eimn hafa fyrir verit; ok sagði jarl hafa fengit þá til
liðs við sik. Hann létst ok einn hafa sakir átt við
Suðreyinga, en þeir engar. En Þorbjörn þóttist engum
mun síðr hafa til unnit, ok verit eigi síðr fyrirmaðr en
Sveinn. Vildu þeir ok [at] allir skiptjórnar-menn
hefði jafnan hlut. En svá varð at vera sem Sveinn
vildi; þvíat hann var miklu mann-fleiri þar á Nesinu.
En Þorbjörn fór út í Orkneyjar á fund Rögnvalds jarla,
ok sagði hve farit hafði með þeim Sveini; ok líkaði
þeim illa, er hann hafði gjört þá hlut-ræningja. Jarl kvað
þat eigi mundu einu sinni finnast á, at Sveinn væri engi
jafnaðar-maðr, "En þar mun enn koma, at hann mun ^{sos.}
" taka gjöld fyrir sitt ranglæti. En eigi skulu þér um
" petta deila. Ek skal fá yðr jafn-mikit af minu, sem
" þér missit við bann; vil ek ok ekki, at þér kallit
" á hann um þetta; ok væri vel, ef eigi leiddi steðri
" vandkvæði af honum; uggi ek þó, at þess muni eigi
" langt at biða."⁴ Þorbjörn svaraði: "Guð þakki yðr,

¹ suðr . . . sín] add. Tr.; or

⁴ ugyi . . . blða] add. Tr.: men
alt tenker jeg at der skal ikke vere
langt til.

² Holdboða] Hornboða, Cd.

³ síð] add. Tr.

A.D. 1139- " herra, þann sóma, er þér gjörít til vár; ok eigi
 1145. " munu vér deila við Svein um þetta; en aldri sifðan
 " skal ek vera vin hans; ok gjöra skal ek honum
 " nokkura svívirðing hér á móti." Ok eptir þetta
 segir Þorbjörn skilit við Ingirfði¹ systur Sveins; ok
 sendi hana yfir á Nes til Sveins. Tók hann við henni
 vel; en þótti gjör til sín svívirðing mikil. Var þá
 með þeim fjándskapr. Kom þar at því sem mælt er,
 "at 'Foruðin sjást bezt við'." En þó leitaði nú hvárrgi
 berliga á annan.²

Pá er Sveinn var í Suðreyjum, þá hafði hann sett
 Margað Grímason í Dungals-bæ til forræða, ok fengit
 honum í hendr sýslu þá, er hann helt af Rögnvaldi
 jarli. En Margaðr var sakgæfni ok áleitinn, ok varð
 hann úvinsekk við sinn újafnað. En þeir er mest
 urðu fyrir újafnaði hans, stukku á fund Hróalds
 bónða³ ok héldu sík þar. Af því gjörðist fjánd-
 skapr með þeim Hróaldi ok Margaði. Litlu síðarr en
 Sveinn var heim kominn⁴ fór Margaðr suðr til Vikr við
 tugtuga mann at örindum sínum. Ok aðr hann kom
 sunnan, veitti hann heimsókn Hróaldi bónða, ok drap
 hann, ok nokkura menn fleiri. Fóru aðan til Dun-
 gals-bejar á fund Sveins. Þá safnar Sveinn mönnum,
 ok ferr til Lamba-borgar, ok býst þar um. Þar var
 vígí gott, ok sat hann þar með sex tigi manna, ok
 810. flutti að sér vistir ok önnur föng þau er þeir þurftu
 at hafa. Borgin stóð á sævar-hömrum nokkurum; en
 steinveggr var fyrir ofan, vel smiðaðr. Björgin gengu
 langt með sjánum annan veg. Peir gjörðu þá margar
 úspektir á Katañesi í ránum, ok fluttu þangat í bor-
 ginn, ok gjörðust úvinsælir.

87. Tíðindi þessi koma til eyrna Rögnvaldi jarli ok
 Sveini Hróaldssyni; beiddi Sveinn jarl fulltings, at

¹ Ingirfði] Tr.; Ingigerði, Cd.

² En þó . . annan] add. Tr. and
MO. in Lex. Run. s. v. berliga.

³ bónða] add. Tr.

⁴ en Sveinn . . kominn] add. Tr.

hann leiðrætti þetta mál; fluttu þetta margir menn A.D. 1139-
með Sveini. Kom því svá, at Rögnvaldr jarl brást ^{1148.}
við, ok fór yfir til Ness, ok þessir höfðingjar með
honum: Þorbjörn, Hafliði Þorkelsson, Dufnjall Há-
varðsson, ok Ríkgarðr,¹ ok voru þeir hinir tillaga-
verstu á hendr Sveini. Þeir fóru til Dungals-bæjar;
ok var Sveinn þá í brotta. Var þat sagt, at hann var
farinn suðr til Vikr; fórn þeir þangat. Ok er þeir kvómu
þar, spurðu þeir² at Sveinn var í Lamba-borg. Fóru
þeir jarl þá þangat. Ok er þeir kómu til borgarinnar,
þá spyr Sveinn hvern fyrir liðinu ræð. Honum var
sagt at Rögnvaldr jarl ræð fyrir. Sveinn fagnaði hónum
vel, ok³ frétti jarl eptir örindum. Jarl svarar, at hann
vill at hann seli Margad fram í vald þeirra. Sveinn
spyr hvárt hann skal grið hafa. Jarl læzt því eigi
vilja heita. Þá mælti Sveinn: "Eigi nenni ek at
"selja Margað fram í vald þeirra Sveina Hróaldssonar,
"eðr annarra lívina minna, þeirra sem með yðr
"eru; en gjarna vilda ek vera sáttir við yðr, herra."
Þá svarar Þorbjörn klérkr: "Heyr hvat dróttins-
"svikinn mielir! at hann vildi gjarna sáttir vera; en
"hefir aðr rænt land hans, ok lagizt út sem þjófr.
"Launar þú illa jarli margan sóma, er hann hefir
"til þín gjört, sem þú munt öllum þeim, er þú mátt
"því við koma." Sveinn svarar: "Eigi þarfstú, Þor-
"björn, hér svá mart til at leggja; þvíat ekki mun
"fyrir þín orð gjört. En þat er hugboð mitt, at þú ^{312.}
"munir honum verstu launa þann sóma, er hann hefir
"til þín gjört, aðr þit skilit; fyrir því at engir munu
"gœfu af þér hljóta þeir er nokkut eigu við þik."
Þá mælti Rögnvaldr jarl, at menn skyldu ekki skat-
yrðast. Eptir þat settust þeir um borgina, ok bönn-
nuðu allar atflutningar; ok gekk svá mjök lengi, at
ekki mætti atsókn við koma. Ok er eyddust vistir
þeirra, þá kallaði Sveinn saman sína menn, ok leitaði

¹ ok Ríkgarðr] add. Tr.

² var þat . . . spurðu þeir] add.
Tr.; þeir spurðu, Cd.

³ fagnaði . . . ok] add. Tr.

1189- rāða við þá ; en allir menn mæltu eins munni, at hans
 forsíða vildu hafa, meðan hennar væri kostr. Þá tók
 Sveinn til orða ok mælti: " Þat sýnist mér úvirðuli-
 " gast at svelta hér, en ganga síðan á vald úvina
 " sinna. Hefir ok þetta svá farit sem líkligt var, at
 " oss mun bæði skorta við Rögnvald jarl, vit ok
 " gæfu. En hér hefir verit leitað um sættir ok grið,
 " ok hefir hvártki fengist Margaði¹ félaga mínum.
 " En veit ek at kostr mun hér öðrum mönnum griða;
 " en ek nenni eigi, at selja hann fram undir öxi.
 " Nú er þat eigi rétt, at hér [gjaldii] svá margir hans
 " vandræða, þótt ek nenna eigi at skiljast við hann
 " at sinni." Ok eptir þetta tók Sveinn þat rāð, at
 knýta saman snæri þau, er þeir höfðu. En um nát-
 tina létu þeir þá Svein ok Margað síga ofan ór bor-
 ginni á sjáinn. Ok eptir þat tóku þeir sund, ok
 lögðust fram með björgunum þar til er þraut ham-
 rana. Eptir þat stigu þeir fótum á land, ok föru-
 upp í Suðrlund; ok svá til Mærhæfi; ok þaðan til
 Dufeyra. Þar fundu þeir Orkneyska menn á byrðingi;
 hét sá Hallvarðr, er fyrir þeim var, en annarr Þorkell;
 þeir voru tju saman. Þeir Sveinn gengu á skip með
 þeim, ok fóru tólf saman á byrðingi suðr fyrir Skotland,
 þar til er þeir koma í Máeyjar.² Þar var þá múnuk-lífi.
 214. Baldvini hét ábóti sá er fyrir réð. Þar vóru þeir
 Sveinn ok hans menn sjau nætr veðrfastir,³ ok sögðust
 vera sendir á fund Skota-konungs af Rögnvaldi jarli.
 Múnkar grunuðu sögn þeirra, ok ætluðu vera ráns-
 menn; ok sendu til lands eptir mónnum. En þá er
 þeir Sveinn verða þess varir, þá hlaupa þeir á skip, ok
 renntu staðinn fè miklu. Þeir fóru á brott ok inn eptir
 Myrkva-firði. Þeir fundu í Eiðina-borg⁴ Davið Skota-

¹ *Marguði*] Margardi, Cd.

² *Máeyjar*] thus (plur.) Fl.; Manœur, Tr. (less right).

³ *Par vóru . . . veðrfastir*] Þeir Sveinn vóru fjóra daga veðrfastir í

Máeyjum, Lex. Run. s. v. veðr-
 fastir.

⁴ *Eiðina-borg*] Edenborg, Tr. This, and ch. 101, are the sole instances where this name occurs in old Icelandic writers.

konung. Tók hann vel við Sveini, ok bauð þeim at A.D. 1138-
vera með sér. Sveinn sagði konungi allan mala-vöxt^{1148.}
þangat-kvámu sinnar; ok hve farit hafði með þeim
Rögnvaldi jarli, fór þeir skildust; ok svá þat er þeir
höfðu rænt í Máeyjum.¹ Vóru þeir Sveinn um hríð
með Skota-konungi í góðu yfirlæti. Davíð konúngr
sendi menn til þeirra manna, er fjár höfðu mist syrir
Sveini í ferðinni, ok lét þá sjálfa virða skaða sinn,
en bætti sínu fēr hverjum sinn missi. Davíð konúngr
bauð Sveini at seekja konu hans í Orkneyjar, en fá
honum alíkar sœmdir í Skotlandi, at hann mætti vel
við una. Sveinn birti vilja sinn fyrir konungi; ok
sagði svá, at hann vildi, at Margaðr væri þar eptir
með konungi; en hann sendi orð til Rögnvalds jarls,
at hann tæki sættum við hann; en Sveinn læzt vilja
leggja allt nitt mál á vald Rögnvaldi jarli; kvest
þá jafnan vel viðr una, er þeir vóru sáttar, en þá
illa, er þeir vóru úsáttir. Davíð konúngr svarar:
“ Þerði er nú, at jarl þessi mun vel vera, enda þykkir
“ yðr þat eina vera, er til hans veit;² hættir þú nú
“ á hans trúnað, en fyrir-lætr þat er vér bjóðum þér.”
Sveinn læzt hans vingan aldri láta vilja, en sagðist 316.
þó vilja biðja konung, at hann veitti þetta. Kon-
úngr kvað svá vera skyldu. Davíð konúngr sendi
menn norðr í Orkneyjar með gjöfum, ok þeirri orð-
sendingu, at jarl skyldi taka sættum við Svein. Fór
þá ok Sveinn í Eyjar norðr, en Margaðr var eptir
með konungi. Sendimenn Davíðs konunga fóru á fund
Rögnvalds jarla. Tók hann vel við þeim, ok svá gjöfum
þeim, er konúngr sendi honum, ok hét sættum. Tók
hann síðan Svein í frið ok fulla vináttu; ok fór hanu
þá til búa sinna.

88. Þá er þeir Sveinn ok Margaðr vóru á brottru ór

¹ Máeyjum] thus plur.; Maðer, | ² hans veit] tyckes mig at du
Tr. men at der er ingen hans lige, Tr.

A.D. 1138. Lamba-borg, tóku þeir er í borginni vóru þat ræð, at
1148. gefa upp staðinn í vald Rögnvalda jarla. Spurði hann

hvat þeir vissu til Sveins, ok þeirra Margaðar, síðast; en þeir sögðu sem var. Ok er jarl heyrði þat, meðti hann: "Satt er þat at segja, at engrá manna jafnungi " er Sveinn, þeirra er vér eigm kasti hér með oss; " eru slík brögð bæði drengilig ok harðfenglig. En " eigi vil ek níðast á yðr, þótt þér hafit vafist í þessu " vandríði með Sveini; skal hvern yðvarr fara í " friði fyrir mér." Fór jarl þaðan heim í Orkneyjar, en sendi Þorbjörn klerk með fjóra tigi manna á skipi suðr til Breiðafjarðar at leita þeirra Sveins; ok spurðist ekki til hans. Þá talar Þorbjörn fyrir þeim, at þeir fari undarliga: "Rekumst eptir Sveini á leið " fram, en höfum spurt at Valþjófr jarl, föður-bani " minn, en skamt hēðan með lítlum sveit manna. Ok " ef þér vilit fara at honum með mér, þá vil ek því 318. " heita yðr, at mér skal eigi fara sem Sveini, at ek " gjöra yðr hlut-ræningja, ef oss berr herfang í hendr; " þvíat fē þat, er vér fám, skolu þér hafa; en skipta " mér því einu til handa er þér vilit; þvíat mér þykkir " betri frægð en fē." Eptir þat fóru þeir þar til er Valþjófr jarl var á veizlu; ok tóku hús á þeim, ok báru þegar eld at. Þeir Valþjófr hljópu til duranna, ok spurðu hvern fyrir eldinum ræði. Þorbjörn sagði til sín. Valþjófr bauð bætr fyrir vig Þorsteins; en Þorbjörn kvað ekki þursa um sættir at leita. Þeir Valþjófr vörðust vel um hríð. En er eldrinn sótti þá, hljópu þeir út; ok varð þá skamt um vörn þeirra, þvíat þeir vóru prekaðir mjök af eldi. Föll þar Valþjófr jarl ok þrír tigir manna með honum. Þar fengu þeir Þorbjörn fē mikil; ok héltn hann öll heit sín drengiliga við sína menn. Fóru þeir eptir þat út í Orkneyjar á fund Rögnvalda jarla; ok lét hann vel yfir þeirra erindi. Var þá kyrt í Eyjunum ok friðr góðr.

I þenna tíma bjó í Vigr i Orkneyjum Kolbeinn A.D. 1138-
hrúga, Norenn maðr,¹ ok var hit mesta afar-menni.¹¹⁴⁸
Hann lét þar gjöra Stein-kastala góðan; var þat öruggt
vigi. Kolbeinn átti Herbjörgu² systur Hákonar barns;³
en móðir þeirra var Sigríðr⁴ dóttir Herborgar Páls-
dóttur. Þessi voru börn þeirra: Kolbeinn karl,⁵ Bjarni
skáld, Sumarliði, Áslákr, Friða. Þau voru öll mikila-
háttar.

89. I þann tíma réðu synir Haralda gilla í Noregi. A.D.
Þeir Ingi ok Sigurðr voru börn at aldri. Þá völdust
lendir menn til ráðu-neytis við þá bræðr.⁶ Var Ey-
steinn peirra elstr. En Ingi var skilgetinn, ok höfðu
lendir menn á honum mestar virðingar; lét hann þá⁷ 820.
ráða öllu því er þeir vildu. I þenna tíma höfðu þessir
lendir menn mest ráð með honum: Ögmundr ok Er-
língi, synir Kyrrpinga-Orms. Þeir gjörðu þat ráð
með Ínga konungi, at hann skyldi senda orð Rögn-
valdi jarli, ok veita⁸ honum ssemiligt heimboð. Sögðu,
sem satt var, at jarl hafði verit mikill vin föður
hans; ok báðu hann gjöra sér við jarl sem kærast,
svá at [hann] væri hans vin meiri en bræðra hans,
hvati sem í kynni at gjörast með þeim. Jarl var
frændi þeirra bræðra ok hinn mesti vin þeirra. En
er þessi orð kómu til Rögnvalds jarla, veikst hann við
skjött, ok bjó ferð sína; þvíat hann var fúss at fara
til Noregs, at finna frændr sína ok vini. Til þessar
ferðar beiddist Haraldr jarl fyrir forvitnis sakir ok
akemtanar; hann var þá fjórtán eðr fimtán⁹ vetrar

¹ *t. Vigr . . maðr*] thus Tr.: udi denne tid bode udi Viger i Orknöer Kolbein hrúga, en Norsk mand, os meget mandelig. The text of the Fl. is here mangled and corrupted—I pann tíma bjó einn ‘*ángi maðr*’ í Eyjunum er Kolbeinn hrúga hét, etc. This ‘*ángi*’ is evidently misread for ‘*afgj*’ (i.e. í Vigr).

² *Herbjörn*] Herbjörn, Tr.

³ *barns*] barns, Cd.

⁴ *Sigríðr*] add. Tr.

⁵ *karl*] thus, not Kolbeinn, Karl., ep. Sturl. S., p. 210, Oxford edition.

⁶ *þeir Ingi . . bræðr*] add. Lex. Run. s. v. lendir menn.

⁷ *veitti*] veitti, Cd.

⁸ *fjórtán eðr fimtán*] thus Tr.:

⁹ 14 eller 15¹⁰; Fl. reads ‘xix.’, i.e. nineteen, which is clearly wrong.

1148. gamall. Ok er jarlar vóru búinir, fóru þeir vestan með kaupmönnum; ok höfðu sæmilt fóruruneyti; ok kómu um várit snemma til Noregs. Fundu þeir Ínga konung í Björgyn; tók Íngi konungr allvel við þeim. Fann Rögnvaldr jarl þar marga vini sína ok frændr; dvaldi hann þar um sumarit mjök lengi. Þat sumar kom útan af Mikla-garði Eindriði úngi; hann hafði þar verit lengi á málá; kunni hann þeim þaðan at segja mörg tiföndi; ok þótti mönnum skemtan at spryra hann útan ór heimi. Jarl talaði jafnan við hann. Ok eitt-hvert sinn er þeir tóluðu, þá mælti Eindriði: "Þat þykki mér undarligt, jarl, er þú vill eigi "fara út í Jórsala-heim, ok hafa eigi sagnir einar til

222. "þeirra tifönda, er þaðan eru at segja. Er alíkum "mönnum best hent þar sakir yðvarra lista; muntú "þar best virðr sem þú kemr með tígnum mönnum." Ok er Eindriði hafði þetta mælt, fluttu þetta margir aðrir með honum; ok eggjuðu, at hann skyldi gjorast fyrirmaðr at ferð þessi. Erlíngr lagði hér mörg orð til; ok sagði, at hann mundi ráðast í ferðina, ef jarl vildi gerast fyrirmaðr. Ok er þessa fýstu svá göfgir menn, þá hèt jarl ferðinni. Ok er þeir jarl ok Erlíngr ræðu þetta með sér, þé völdust margir göfgir menn til þessar ferðar. Þessir lendir menn: Eindriði úngi skal leið segja, Jón Petrasen, Áslákr Erlendsson, Guðormr Maulu-kollr af Hálogalandi.¹ Svá var mælt, at engi þeirra skyldi meira skip hafa en þrittgöt at rúma-tali, nema jarl; ok engi skyldi hafa búit skip nema hann. Því skyldi svá gjöra, at engi skyldi annan öfunda fyrir þat, at sitt lið eði skip hefði betr búit, annarr heldr en annarr. Jón fót skal gjöra láta jarli útfarar-skip, ok vanda sem mest.

Rögnvaldr jarl fór heim vestr um haustið, ok setlaði at sitja tvá vetr² í ríki sinu. Íngi konungr gaf jarli

¹ *Maulu-Kollr af Hálogalandi*] thus Tr.; Guðormr Mörk, Kollr af Hallandi, Fl. (badly); Maula or

Mjöla is an island in Helgeland in Norway.

² *tud vetr*] ii. vetr., Fl.; om vin-teren, Tr.

langskip tvau heldr lítil ok einkar-fögr, ok gjör mest til A.D. 1148. róðrar, ok vóru allra skipa skjótust. Rögnvaldr jarl (Autumn.) gaf Haraldi jarli annat skipit; þat hét Fifa, en annat hét Hjálp. Þessum skipum héldu jarlar vestr um haf. Rögnvaldr jarl hafði ok þegit stór-gjafir af vinum sínum. Þat var Týrsdags-kveld,¹ er jarlar létu í haf; ok sigldu allgóðan byr um náttina; ok tók vindr at vaxa.² Mið-vikudag var stormr mikill, en Þórsdags-nóttina³ urðu þeir við land varir. Þá var myrkr mikil. Þeir sé boða-slóðir öllum-megin hjá sér. Þeir höfðu fóðr sam-floti haldit. Þá var engi kostr annarr en sigla til brots bænum skipunum; ok svá gjörðu þeir. Þar var ^{224.} urð fyrir, en lítið forlendi; en hamrar hit efra. Þar héldust menn allir, en týndu sé miklu; sumt rak upp um náttina. Rögnvaldr jarl bargst þá enn allra manna bezt, sem jafnan. Hann var svá kátr, at hann lèk við fingr sína, ok orti nær við hvert orð. Hann dró fingr-gull af fingri sér með vörrunum;⁴ ok kvað vísu:⁵

“ Hengi ek hamri kríngðan
 hangi rjúpu tangar
“ grímnis sylga á gálgá
 giannungs brúar linna:
“ Svá hefir gló-raddar gladdan
 gagl-fellis mik þella
“ lóns at ek leik við mínar
 lautir hellis-gauta.”

¹ *Týrsdags-kveld]* Tr.: Tisdags-affen; Frljóta-dags-kveld, Fl.

² *ok tók . . . vaxa]* add. Tr.: og begynte vinden at voxe, og Onsdagen var en stor storm.

³ *en Þórsdags-nóttina]* thus Tr.: men Thorsdag-nat blefslue de land vare, i.e. the night between Wednesday and Thursday.

⁴ *með vörrunum]* add. MO. and Tr.: met leberen.

⁵ In the following verses we, as

usual, follow the text of MO. The text of Fl. is here mangled and corrupt, e.g. ‘sylg’ for ‘sylgs,’ ‘giannungs’ for ‘giannung,’ ‘gagl-fells,’ ‘lóms’ for ‘lóns,’ ‘míns’ for ‘minar,’ ‘bóði lesti’ for ‘boði ‘lesti,’ ‘aurum’ for ‘órum,’ ‘fengr . . . ungum’ for ‘nærgi . . . úrgum,’ ‘skrautligr’ for ‘skrautligar,’ ‘gialfr’ for ‘gialfti,’ ‘hrast í heitum ‘hugþekkr’ for ‘vast . . . var ‘hann þekkr,’ and so on.

A.D. 1148. Ok er þeir höfðu upp borit föngin, fóru þeir á land
(Autumn.) at leita bygða; þvíat þeir þóttust vita, at þeir mundu
við Hjaltland komnir. Þeir fundu brátt bæi. Ok er
þá skipt mönnum í bygðir. Þar urðu menn jarli
fegnir, er hann kom; ok spurði húsfreyja¹ at um ferðir
hans. Jarl kvað vísu:

“ Brast þá er boðilesti
(bauð hrönn skaða mönnum,
“ sút fèkk veðr it váta
vifum) Hjálp ok Fífu:
“ Sèkk at sjá man þykkja
snar-lyndra för jarla
“ (sveit gat vás at vísu
vinna) höfð at minnum.”

326. Húsfreyja bar skinnfeld at jarli fyrir skikkju.² Hann
tók við hlæjandi; ok rætti hendr á móti; ok kvað:

“ Skékk ek skinnfeld brokkið;
skraut er mitt afar-litið;
“ stærir,³ sé er stendr yfir órum,
stafn-völlr, yfirhöfnum:
“ Nærgi er enn af úrgum
ál-vangs mari gangim
“ (brim rak hest við hamra
húns) skrautligar búningar.”

Þá voru gjörvir fyrir þeim eldar stórir; ok bökuðust
þeir við eldana.⁴ Ása hét heima-kona; Hón gækk út til
vatn, ok önnur kona með henni. En [er] þær kvomu
til vatnsins, steyptist Ása í bruninni í fjúkinu; en hon
hljóp heim kalin mjök,⁵ ok mælti í skjálptanum; ok

¹ spurði húsfreyja] thus MO. and Tr.; ok spurðu menn Fl.

² Húsfreyja . . . skikkju] thus MO.; Húsfreyja bar skinn-feldar-skikkju at jarli, Fl.

³ stærir] emend.; stór er, MO.; better would be, stærir þann . . .

stafnvölli; cp. staxvir sterkar bárur, Ba., l. 483, the verse.

⁴ við eldana] MO.; þar við, Fl.

⁵ Ása hét . . . kalin mjök] add. MO.; Griðkona kom inn ok skalf

mjök, Fl. (badly).

skildu menn eigi hvat hon mælti. Jarl kveðst skilja A.D. 1148.
túngu hennar; ok kvað:¹ (Autumn.)

“ Dúsið èr, en Ása,
statata! liggr í vatni;
“ hutututu! hvar skal ek sitja
(heldr er mér kalt) við eldinn?”

Jarl sendi menn sína tólf til Einars í Gullberu-vísk; en hann lèzt eigi mundu við þeim taka nema jarl kæmi sjálfr. Ok er Rögnvaldr jarl spyrr þetta, þá kvað hann:

“ Ala kveðst Einarr vilja
engan Rögnvalds drengja,
“ (mér fells Gauts á góma;
gjálfr) nema jarlinn sjálfan :
“ Veit ek at vast í heitum;
var hann bekkr firum ekki;
“ inn gékk ek² þar er brunnu
eldar síð á kveldum.”

⁴Sá atburðr varð einn dag suðr í Dynrastar-vági á Hjaltlandi, at einn bóni gamall⁵ ok félitill beið lengi skipanar sinnar,⁶ en allir bátar aðrir réru út, hvern sem búinn varð. Þá kom maðr at enum gamla bóna í hvítum kofli; ok spurði hví hann réri eigi til fiskjar⁷ sem aðrir menn. Bóni segir, at skipan⁸ hans var eigi komin. “ Bóni,” segir kofimaðr, “ viltu at ek róa “ með þér? ” “ Vil ek þat,” segir bóni; “ en þó vil “ ek hafa hlut af skipi mínu; þvíat ek á börn mörg “ heima, ok starfa ek fyrir þeim sílkt er ek má.” Síðan réru þeir út fyrir Dynrastar-höfða, ok fyrir innan

¹ ok kvað] add. MO.

² hutututu] thus Fl.; utututu, MO. (and so Asbjørnsen and Moe in their Fairy Tales), but here the alliteration requires an A.

³ inn gékk ek] Fl.; inn gékk Ygga þar er brunnu eldar síð á kveldi, Fl.

⁴ The following fishing episode

is taken from MO.; om. Fl. and Tr. Cp. also the entries in Lex. Run. s. v. kufi, ógipita, mær, röst.

⁵ gamall] add. by conj. as required by the following copula; cfr. below.

⁶ skipanar sinnar] emend.; skipara siuna, Cd.

⁷ fiskjar] emend. fiska, Cd.

⁸ skipan] emend. skipari, Cd.

A.D. 1148. Hundhólma. Þar var straum-mikit, er þeir sátu, ok
 (Autumn.) iður stórar; skyldi sitja í iðunni, en fiskja ór röstinni.
 Kofimaðr sat í hálsi, ok andsefði; en bóni skyldi
 fiskja. Bóni bað hann gæta, at þá bæri [eigil] í rö-
 tina; kvað þá við váða búit vera. Kofimaðr fór ekki
 at hvat [er] hann sagði; ok hirti eigi, þótt bóni
 kæmi í nökkrura raun. Litlu síðarr bar þá í röstina;
 ok varð bóni hræddr mjök, ok mælti: "Aumr var¹
 " ek ógipta minnar, er ek tók við þér í dag til röðrar;
 " þvíat ek mun hér deyja; en lið mitt er heima bjarg-
 " laust, ok allt á fáteki² ef ek látumik." Ok varð
 bóni svá hræddr, at hann grét; ok hann uggrði bana
 sín. Kofimaðr svarar: "Ver kátr, bóni, ok grát eigi;
 " þvíat sá mun okkr ór draga röstinni, er okkr lét í
 " koma." Síðan réri kofimaðr ór röstinni, ok varð
 bóni því all-feginn. Þá r eru þeir at landi, ok settu
 upp báttin. Ok bað bóni kofmanninna at ganga til
 ok skipta fiskum. En kofimaðr bað bóna at skipta,
 sem honum líkaði; kvezk eigi vilja hafa meirr en
 þriðjung sinn. Þar var mart manna komit til strandar,
 þeð karlar ok konur, ok mart fátekt folk. Kofimaðr
 gaf fátekum mönnum alla þá fiska er hann hafti hlutið
 um daginn; ok bjóst síðan til brotferðar. Þar var at
 ganga upp á brekku eina; ok sáttu konur margar í
 brekkunni. En er hann gekk upp í brekkuna, spratt
 hónum fót, er hált var af regni; ok fæll hann ofan
 ór brekkunni. Kona ein sá þetta fyrst, ok hló mjök
 at hónum; ok síðan annat fólk. En er kofimaðr heyrði
 þetta, kvað hann:

" Skelk aðar Sif silkis
 svinn at umbúð minni;
 " hlær stórum mun meira
 mær en fallit væri :

¹ var] Lex. Run. s. v. ógipta; | ² fáteki] slightly mended; a
 varð, Cd. fáteki, Cd.

"Fár kann jarl (en árla
öör-lyndr¹) at síá gjörla
" (hlunns dró ek eik af unnum
áðr) í fiski-váðum."

A.D. 1148.
(Autumn.)

Síðan fór kofimaðr í brott; ok urðu menn þess seinna varir, at þessi kofimaðr hafði verit Rögnvaldr jarl. Er þat ok síðan mörgum manni kunnigt örött, at þau hafa mörg verit hans brögð, er þeir vóru hjálpsamlig fyrir Guði, ok skemtlig fyrir mönnum. Menn kenndu ok örðs-kvíð þann, er stóð í vísunni, at "Fár kennir jarl í fiski-váðum."

Jarl dvaldist mjök lengi á Hjaltlandi; ok sör um 1148, 1149.
haustið suðr til Orkneyja, ok sat í ríki sínu. Þat haust (Winter.)
kómu til hans Íslenzkir³ menn tveir; hét annarr 528,
Ármóðr ok var skáld, annarr Oddi hinn litli Glúmsson,
Breiðfirzkr maðr,³ ok orti enn vel. Jarl tók við þeim
báðum til hirðvistar. Jarl hafði Jóla-boð mikit, ok
bauð mönnum til, ok gaf gjafir. Hann rétti gullrekit
spjót at Ármóði skáldi, ok skelfði við, ok bað hann
yrkja vísu á móti. Ármóðr kvað:

"Eigi metr inn ítri
 allvaldr gjáfar skáldi
 "ygga við sára seggi
 él-storir" mer föra :
 "Snjallr bar glæst með golli
 grundar-vörðr at mundum
 "buðlúngr nýstr it beztu
 blóð-kerti Ármóti."

Þat var einn dag um Jólin, at menn hugðu at tjöldum.
Þá mælti jarl⁵ við Odda hinn litla: "Kveð⁶ vísu um
" athöfn þess manns, er þar er á tjaldinu, ok haf þú
" kveðna þína vísu þá er ek hef lokit minni vísu;

¹ *ör-lyndr*] better 'ör-landr,' a kenning' of a man (?)
² *Icelandir*] MO.; Hjaltlenskir, Fl.
³ *Breðfjörzkr matr*] add. MO.

⁴ *el-starir*] elstaris, MO.
⁵ *mælti jarl*] mæltu jarlsmenn
MO.
⁶ *hœð*] MS.; gjörð, FL.

A.D. " haf ok engi þau orð i þinni vísu, er ek [hefi] f
1148, 1149. " minni vísu."¹ Jarl kvað:

" Læstr um öxl sá er útar
aldrænn stendr² á tjaldi
" sigr-freyr Svölnis vára³
aliðr-vönd ofan ríða:
" Eigi mun þó at *Egis*⁴
ör-beiðanda reiðist
" blik-ruðr böðvar jöklar
bein-rangr framarr ganga."

Oddi kvað:

330. " Stendr ok hyggr at höggva
herði-lútr með sverði
" band-álfir beiði-rindi
baldr⁵ við dyrr á tjaldi:
" Firum mun hann með hýrvi
hætr;—nú er mál at settist
" hlœðendr hleypi-skíða
hlunns Þor geigr sè unninn."

Þat var einn dag, at óðr maðr varð lauss ór böndum,
ok hljóp at Rögnvaldi jarli; ok greip til hans, svá
fast, at jarlinn rataði mjök svá til falls. Þá kvað
jarl vísu:

" Fókk i fylkis skikkju
fang-ramligr slangi;
" rekkr rðð hart at hnykkja
hildingi fé-mildum:
" Sterkr var stála-Bjarki,
staka kvðu menn nakvað;
" afi hefir eggja skyfir
orðvandr fyrir hyggjandi."⁶

¹ More terse in MO.—kveð vísu
um afhöfn þess manns er þar stendr
á tjaldinu, ok haf eigi síðart lokit
þinni vísu, en ek minni; haf ok
ei[n]gi þau orð i þinni vísu er ek
hefi í minni. Þá kvað jarlinn.

² stendr] maðr, MO.

³ sigr . . vára] MO.; sigfreyr
sæntins véra, Fl.

⁴ *Egis*] Egir, MO.

⁵ baldr] Here fr. 335 begins again
(vide cap. 70), from which the text
is now taken.

⁶ This episode—" Þat var einn
" dag," and the following verse,
adds MO, cp. also the entry in Lex.
Run. s. v. óðr; om. Fl. and Tr.

Jarl hafði ok Vilhjálm biskup í boði sínu of Jólin A.D. 1148,
ok marga gæðinga sína. Þá gjörði hann ok bert of ^{1149.}
ráða-gjörðir sínar, at hann ætlaði ór landi, ok út til
Jórsala-heims. Þeð hann biskup til ferðar með sér.
Biskup var Paris-klerkr;¹ ok vildi jarl einkum at hann
væri túlkr þeirra. Biskup² hét ferðinni.

90. Þessir menn röðust til ferðar með Rögnvaldi
jarli: Magnús son Hávarðs Gunnasonar, ok Sveinn
Hróaldsson; þeir voru skipetjórnar-menn bæðir.³ Þessir
fóru af inum minnum svá at nefndir sé: Þorgeirr
sava-kollr.⁴ Oddi inn litli, Þorbjörn⁵ svartí ok Armóðr;
þessir voru skáld jarla. Þá voru þessir menn:⁶ Þorkell
krókauga;⁷ ok Grímkell af Glettunesi;⁸ ok Blián⁹ son
Þorsteins af Flyðrunesi.¹⁰—Ok er þessir tveir vetr voru A.D. 1148-
liðnir, er þeir skyldu til búnaðar hafa, fór Rögnvaldr ^{1150.}
jarl ór Orkneyjum snemma of várit ok austr til (Spring.)
Noregs; ok vildi vita hvat þeim liði inum lendum
mönnum um búnaðinn. Ok þá er jarl kom til Björg-
ynjar, voru þeir þar fyrir Erlingr skakki ok Jón sótr,
mágr jarls. Þar var ok Áslákr kominn; en Guðþormr
kom líthu síðarr. Þar var¹¹ ok skip þat fyrir brygg-
junum,¹² er Jón hafði látið gjöra jarli; var þat hálf-fer-¹³
tögt at rúma-tali¹⁴ ok vandat forkunnar mjök at smið;
ok búit allt; ok gulli lagt allir enni-spænir ok veðr-
vitar, ok viða annars-staðar búit. Var skipit in mestu
gersimi þess-konar. Eindriði kom jafnan til þejarins
of summarit; ok segir æ, at hann¹⁵ mundi ina síðari
viku búinn. En menn létu illa er þeir þurfti at bíða

¹ *Paris-klerkr*] góðir, good, add. Fl.

² *Glettunesi*] Flettunesi, Fl.; efr. cap. 59.

³ *Biskup*] hann veitti jarli þetta ok, Fl.

⁴ *Blíðan*] thus emend. according to cap. 59; Bjarni, Cd. et Fl.

⁵ *þeir . . . bæðir*] om. Fl.

⁵ *Þorsteins af Flyðrunesi*] haus, Fl.

⁶ *sava-kollr*] Skotakollr, Fl.

⁶ *var*] kom, Fl.

⁷ *Þorbjörn*] Þorbergr, Fl. (badly).

⁷ *bryggjum*] Björgyn, Fl.

⁸ *Þessir . . . menn*] skáld, Fl.

⁸ *var . . . rúmatali*] om. Fl.

⁹ *Þorkell krókauga*] so also Tr.;

⁹ *haus*] at, Cd.

but in ch. 59 he is called Asbjörn.

A.D. 1150. svá lengi. Vildu sumir at eigi væri beðit hans; ok sögðu, at menn höfðu slikar ferðir farit, þótt eigi væri Eindriði í ferð. Ok nokkuru síðarr kom Eindriði til bæjarins, ok kallaðist þá búinn; bað jarl þá sigla þegar er honum þætti byrvænligt. Ok er sá dagr kom at þeim þótti leiði gott, lögðu þeir ór þeim, ok tóku til segla.¹ Var heldr veðr-litið; gekk skipit jarla lítið, því at þat þurfti byr mikinn. Aðrir höfðingjar minkuðu siglingina, ok vildu eigi sigla undan jarli. Ok er þeir drögust út of eyjarnar, tók at hvessa veðrit; gjörðist þá svá hvast, at þeir urðu at svipta seglunum á inum smærum skipunum; en jarls skip tók þá at ganga mikit. Þá sá þeir sigla eptir sér tvau skip mikil, ok gengu þegar eptir þeim ok um þá fram. Þat skip var annat vandat mjök, þat var dreki; var bæði höfuðin, ok krókar aprí,² mjök gullbúit; þat var hlýrbirt,³ ok steint allt fyrir ofan sjó þat er besta þótti. Jarls-menn mæltu, at þar mundi Eindriði fara, "Ok " hefir hann þat lítt haldit er fyrir mælt var, at engi " skyldi búi skip hafa, nema þér, herra." Jarl segir: " Mikill er ofsi Eindriða. Nú er þat várkunn, at hann " vili ekki við oss jafnast,⁴ svá mjök sem vér erum " van-farnir hjá honum; en vant er þat at sjá, hvárt " gefan ferr fyrir honum eðr eptir; skulu vér ekki 284. " akapa ferð vára eptir ákefðum hans." Bar þá Eind.

A.D. 1150, riða skjött undan fram á inu meira skipinu. En jarl 1151. hélta samfotu skipuni sínum; ok fórst þeim vel. Kómu þeir um haustið til Orkneyja með heilu og höldnu. Þat var þá ráðit, at þeir mundi þar sitja um vetrinn; sátu sunir á sínum kostnaði, en sumir voru með bónnum, en margir með jarli.—I Eyjunum var sveim-mikit um vetrinn, ok skildi á Austmenn ok Orkneyinga um kaup ok um kvenna-mál, ok mart varð þeim til. Bar

¹ ok tóku . . . segla] undu á segl | ² hlýrbirt] thus Lex. Run. a. v.; sín, Fl.

³ aprí] fyrir, Fl.

⁴ jafnast] sam-jafnast, Lex. Run.

jarl þar mikinn vanda at gæta til með þeim, er hvárir- A.D. 1150
tveggju þóttust honum eiga allt gott at launa, ok all[s] ^{-51.} (Winter.)
góðs frá honum verði.—Frá þeim Eindriða er þat at
segja, at þeir kómu við Hjaltland; ok braut hann þar
it góða skip í spán, ok týndi miklu fē; en it minna
skip hélzt. Eindriði var um vetrinn á Hjaltlandi, ok
sendi menn austr til Noregs, at láta gjöra sér útsarar-
skip.¹

Maðr hét Árni spýtu-leggr, skipveri Eindriða,² hann
fór suðr í Orkneyjar of vetrinn ok þeir félagar tíu.
Árni var ójafnaðar-maðr mikill, ok hraustr maðr.³
Þeir félagar sátu á sinum kostnaði f eyju einni⁴ of
vetrinn. Árni kaupir malt ok alátr-fé at landsets Sveins
Áaleifsonar; en er hann heimti verðit, dró Árni þat
undan. Ok í annat sinn er hann heimti, vóru honum
goldin afaryrði; ok sáðr þeir skildi, laust Árni hann
öxarámars-högg; ok mælti petta: "Far nú, ok seg
"garpnunum Sveini" er þú hæstir jafnan, ok lát hann rætta
"þinn hlut; eigi munu meira við purfa." Húsþond-
inn fór, ok segrir Sveini, ok bað at hann mundi rætta
hlut hans. Sveinn svarar fá um, ok lært engu kunna
at heita um þat. Þat var einn dag um várítt, at
Sveinn fór at landskyldum sínum; þeir vóru fjórir á
áttæringu.⁵ Leið þeirra lí hjá eyju þeirri, er þeir Árni ^{526.}
sátu í; ræddi hann um Sveinn, at þeir mundi at
leggja; en fjara var á mikit. Sveinn gekk up [einn],
ok hafti hand-öxi í hendri ok ekki fleira vápna.⁶
Hann bað þá gæta skips, svá at eigi fjaraði uppi.
Þeir Árni sátu í skemmu einni skamt frá sénunum.
Sveinn gekk til skemmunnar, ok inn. Þeir Árni vóru
þar inni fimm, ok heilsuða Sveini; hann tók
kveðju þeirra, ok ræddi um við Árna, at hann skyldi

¹ aútsarar-skip] austrfarar-skip, Fl.

² Eindriða] Erlenda, Fl. (badly).

³ maðr] ok harðrás, add. Fl.

⁴ f eyju einni] om. Fl.

⁵ garpnunum Sveini] garpnunum
þeim, Cd.; kappanum Sveini, Fl.

⁶ áttæringu] so also Tr.; teiner-

fingi, Fl.

⁷ ok ekki fleira vápna] add. Tr.,

Fl.; instead of handoxi, Fl. reads

öxi eins á lágu skapti.

A.D.
1150-51.
(Winter.)

greiða mál hans búandans. Árni kvað gott tóm at
því vera. Sveinn bað hann gjöra fyrir sín orð, at
greiða málit. Árni kvaðst þar ekki mundu fyrir
gjöra. Sveinn kvaðst lítils mundu um beiða; ok
í því setti hann öxina í höfuð Árna svá at á hamri
stóð, ok varð honum laus öxin. Sveinn hljóp út; en
förunautar Árna tóku til hans, en sumir hljópu eptir
Sveini ofan á leiruna. Hljópu þeir svá eptir fjörunni,
ok varð einn¹ skjótastr. Var þá [i] hendingum með
þeim Sveini. Fönglar stórir lágu í fjörunni í leirinu.²
Sveinn greip upp einn föngulinn, ok rak í andlitið
þeim er næst honum var með leirinu óllu. Þessi
greip til augnanna bæðum höndum, ok þertí ór lei-
rinn.³ En Sveinn dró undan til skips síns, ok fór heim
í Gareksey til bús síns. Litlu síðarr fór Sveint yfir
á Nes at örindum sínum. Hann sendi orð Rögnvaldi
jarli, at hann skyli settast á víg Árna spytu-leggt.
Ok þegar er honum kómu þessi orð, stefndi hann til
sín óllum þeim, er eptirmál áttu um víg Árna; ok
samdi við þá, svá at þeim hugnaði; ok hélત sjálfr
bótum upp. Marga úspekt aðra bætti jarl með sínu
fē, þá er þar var gjör of vetrinn bæði af Austmönnum
338. ok Orkneyingum, þvíat þeir höfðu all-illa saman-
gengit.⁴ Um várit anemmendis stefudi jarl þing fjöl-
ment í Hrosseyju; kómu þangat til allir höfðingjar,
þeir er voru í ríki hans. Gjörði hann þá bert fyrir
þeim, at hann ætlaði ór landi út til Jórsala-heims;
segir at hann mundi ríki sitt í hendr fá Haraldi jarli
Maddaðarsyni frænda sínum. Bað hann þess, at allir
skyldu fylgia honum sem manndómligast, hvers sem
hann kunni við at þurfa, meðan hann væri í brottu.
Haraldr jarl var þá nær tvítögum manni. Hann var
mikill maðr vexti, ok sterkr, ljótr maðr ok vel vitr,
ok þótti mónum hann vænlig til höfðingja. Þor-

¹ *einn*] thus Tr.; hann, Cd.

² *leirinu*] leirinum, Cd.

³ *leirinn*] better, leirit.

⁴ *þestat . . gengit*] om. Fl.

björn klerkr hafði þá mest landræð með honum fyrst A.D. 1151,
er Rögnvaldr jarl fór ór Orkneyjum.¹ (Summer.)

91. Rögnvaldr jarl bjóst um sumarit ór Orkneyjum; ok varð heldr síð-búinn; þvíat þeir urðu lengi at býða Eindriða, er skip hans kom eigi austan ór Noregi þat er hann hafði gjöra látið um vetrinn.² En er þeir voru búinir, hélzu þeir á brott ór Orkneyjum fimtán stórnipum. Þessir voru þar skipstjórnar-menn: Rögnvaldr jarl, Viljalmr biskup, Erlíngr skakki, Áslákr Erlendsson, Guðþormr, Mjólu-Kollr af Hálogalandi,³ Magnús Hávarðsson, Sveinn Hrœaldsson, Eindriði úngi, Jón Petrosson fótr;⁴ ok þeir fimm er eigi eru nefndir; þeir voru menn Eindriða.⁵ Þeir sigldu ór Orkneyjum, ok suð til Skotlands, ok svá til Englands. Ok er þeir sigldu fyrir Norðimbraland fyrir Humru-minni⁶ kvað Ármóðr vísu:

“ Hrönn var fyrir Humru-mynni,⁷
háleit þar er vér heitum;
“ sveigir lauk, en lægjast
lönd fyrir Vælu-söndum:⁸
“ Eigi drifft í augu
alda lauðri faldin
“ (drengi riðr þurr¹⁰ af þingi)
þeim er nú sitr heima.”

840.

Þeir sigldu þaðan suðr fyrir England ok til Vallands. Ekki er sagt frá ferðum þeirra, fyrr en þeir koma til

¹ Þorbjörn . . . Orkneyjum] om. Fl.

⁷ Tr. thus:—de seglede synden for Skotland og Nordymbreland, derhest for England, og siges der intet om deres reise, sqq., omitting the verse.

² þat . . . vetrinn] om. Fl.

⁸ Humru-mynni] so also MO.; Hveramynni, Wearmouth, Fl. (badly).

³ Mjólu-Kollr af Háloga-landi] thus MO., ep. ch. 89; mylu kollr, Cd.

⁹ Vælu-söndum] Vætu-söndum, MO., perhaps better; Veislu-söndum, Fl.

⁴ Jón Petrosson fótr] om. Fl.; add. MO.; making up the ten cap-

¹⁰ þurr] so also MO.; þrátt, often, Fl. (badly).

tains who were to be named.

⁵ þeir voru menn Eindriða] add. Tr.

⁶ fyrir . . . minni] add. Tr.; Hveru-minni (!), Fl.

A.D. 1151. sæborgar þeirrar er Narbon¹ hét. Þar var þat til (Autumn.) tíðinda, at jarl sá, er fyrir hafði ráðit staðnum, var andadr; bann hét Germanus.² Hann átti eptir dóttur eina únga ok friða er Ermingerðr hét. Hon varðveitti þá föðurleifð sína með ráði inna göfgustu manna, frenda sinna. Þeir gjörðu þat ráð með drotningu, at hon skyldi bjóða jarli til veizlu virðilligrar; sögðu at við þat mundi hon fræg verða, ef hon fagnaði vel svá göfgum mönnum þeim er svá langt vóru til kommir, ok enn mundu viða bera frægð hennar. Drotning bað þá fyrir þessu sjá. Ok er þetta var ráðit fyrir þeim, vóru sendir menn til jarla, ok sagt at drotning byði honum til veizlu með svá mikil fjölmenni sem hann vill til hafa sótt. Jarl tók því þakksamliga; valdi hann allt lið sitt it beztu til þessar ferðar með sér. Ok er þeir kómu til veizlunnar, var þar inn beztu fagnaðr, ok engi hlutr sparaðr til sá er jarli var þá meiri sómi en ór. Þat var einn dag er jarl sat at veizlunni, at drotning gekk inn í höllina, ok margar konur með henni; hon hafði borðker i hendi af gulli. Hon var klædd inum beztum klæðum, hafði laust hárit, sem meyjum er titt at hafa, ok hafði lagt gullhlæð um enni sér. Hon skenkti jarli; en meyjarnar lèku fyrir þeim. Jarl tók hönd hennar með kerinu, ok setti hana í kné sér; ok tölzuð [pau] mart³ um daginn. Þá kvað jarl vísu :

“ Vist er at frá ber flestu
Fróða meldra at góðu
“ vel-skúfaðra vífa⁴
vöxti þínn, konan svinna :
“ Skorð lætr hár á herðar
heuk-vallar sér falla

¹ *Narbon*] thus MO.; Ábon, Cd.; Nerbon, Fl.; Narbona, Tr. Edit. Ilavn. has badly "Verbon."

² *Germanus*] so also MO.; Geirbjörn, Fl. (badly).

³ *mart*] lengi, MO.

⁴ *Fróða . . . vífa*] segðr þín konan svinna, vel skapaðra, MO., erroneously, by way of repetition.

“ (á-t-gjörnum raoð ek erni
ilka) gult sem silki.”

A.D. 1151.

Jarl dvaldist þar mjök lengi í all-góðum fagnaði. Staðar-menn fýstu jarl at staðfestast þar; ok mæltu mjök á veðr¹ um, at þeir mundi gipta honum frána. Jarl kvaðt fara vilja ferð þá, er hann hafti sétlat; en kvaðt koma mundu þar, er hann færí aprí; ok mundu þau þá gjöra ráð sín sem þeim líkaði. Eptir þat býst jarl á brott þaðan með fóruneyti sínu. Ok er þeir sigldu vestr² fyrir Praanes, hafa þeir byr góðan. Sátu þeir þá ok drukku ok vorú all-kátil. Þá kvað jarl vísu:

“ Orð skal Ermingerðar
ítr drengr muna lengi,
“ bráðr vill rökk³ at ríðim
Rán-heim til Jórdánar :
“ En er aprí fara runnar
unn-vigga of haf sunnan
“ ríustum heim at hausti
hval-frón til Nerbónar.”⁴

Þetta kvað Ármóðr:

“ Ek mun Ermingerði,
nema önnur⁵ sköp verði,
“ (margr elr sorg⁶ of svínna),
síðan alldri finna :
“ Vara ek súll ef ek svæfa
(sýn væri þat gusfa)
“ (brúðr hefir all-fagrt enni)
eina nóttr hjá henni.”

344.

Oddi inn litli kvað vísu:

“ Trautt eru vér, sem ek vötti,
verðir Ermingerðar ;

¹ mæltu . . . seðr] tölzuðu líkliga, Fl.

⁴ Nerbónar] thus MO.; Nerbú-

² vestr] austr, Fl. (badly).

⁵ önnur] annars, MO.

³ rökk] rök, MO.

⁶ sorg] sút, MO.

A.D. 1151.
(Autumn.)

" veit ek at horsk mā heita
 hlað-grund konúngr sprunda :
 " Þvíat¹ sómir bil bríma²
 bauga-stalls at allu
 " (hon lifi sel und sólar
 setri) miklu betra."³

92. Þeir fóru þar til er þeir kómu vestr á Galiz-
land of vetrinn⁴ fyrir Jól; ok settuðu þar at sitja of
Jólin. Þeir leituðu við landsmenn, at þeir mundi setja
þeim torg til matkaupa; þvíat landit var skarpt; ok
illt⁵ matland; ok þótti landsmönnum þungt at fæða
þar her mannz.⁶ En þar var þat tíðinda, at í landinu
sat höfðingi sá, er þar var útlendir, í kastala einum;
ok hafði á lands-mönnum pyndingar miklar. Hann
herjaði á þá [þegar], ef þeir játtu eigi öllu því er
hann beiddi; bauð hann þeim it mesta ofriki ok
kúgan. Ok er jarl leitaði eptir við landsmenn of
matkaup, gjörðu þeir honum þann kost, at þeir mundi
setja þeim torg framan til Föstu, en þeir skyldi⁷ ráða
af höndum þeim kastala-mennina⁸ með nokkuru móti;
ok skyldi Rögnvaldr jarl brjóta straum fyrir, at hafa
fē allt þat er fengist af þeim. Þetta berr jarl upp fyrir
sína menn, ok leitaði ráða við þá hvær upp skal taka.
En flestir vóru fúair at leita⁹ á kastala-menn, ok þótti
846. þat vænligt til fē-fanga.¹⁰ Ok gengu þeir Rögnvaldr jarl
at þeim kosti við landsmenn. En er leið at Jólum¹¹
kalla jarl sína menn á tal ok mælti: "Nú höfüm vér

¹ Þotaf] so also MO.; Pat, Fl.
(less rightly).

² bríma] báru, MO.

³ betra] MO.; betri, Cd.

⁴ of vetrinn] thus MO.; v. náttum, Fl. (badly).

⁵ þutat . . illt] MO.; en þat er ill (sic), Cd.

⁶ her mannz] MO.; her svá margan, Cd.

⁷ skyldi] Here is a blank in 825;
the text is now taken from the Fl.

⁸ ræða . . mennina] thus MO.,
in accordance with the Tr.; cor-
rupted in Fl.; en þeir skyldi þó
ræða við þá öðrum hlutum.

⁹ at leita] add. Lex. Run. s. v.
ván.

¹⁰ fē-fanga] Lex. Run. s. v. vón;
fangs, Cd.

¹¹ leið at Jólum] emend.; see
below "var komit fram at Jólum;"
á leið Jólin, Fl.

" setið hér um hríð, ok höfum ekki átt við kastala- A.D. 1151.
 " menn ; en landamenn letjast heldr á kaupum við oss ; (The Yule)
 " þykki mér sem þeir hugsi at þat verði lokleysa, sem
 " vér hénum þeim ; er þat þó ekki drengiligt, at leita
 " ekki við þat er vér höfum heitið. Nú vil ek, Erlingr
 " frændi,¹ hafa ráð við yðr hvern veg vér skulum vinna
 " kastalann ; þvíat ek veit at þér eru hér ráðagjörðar-
 " menn mestir ; en þó vil ek þess biðja þá menn sem
 " hèr eru, at hvern leggi til þat er líkligast er at
 " dugi." Erlingr svaraði ræðu jarls : " Eigi vil ek
 " þegja við yðru boði; en engi em ek ráðagjörða-
 " maðr ; er ok heldr at kveðja at þessu þá menn, er
 " fleira hafa sét, ok vanari er[u] slíkum ferðum ; sem
 " er Eindriði úngi. En hér mun fara sem mælt er, at
 " ' Skjóta mun verða til fugls fōr fái.' Megum vér
 " ok freista at gefa til nokkut ráð, fyrir hvat sem kemr.
 " Skulum vér í dag, ef yðr sýnist þat eigi úræðligt
 " eðr öðrum skipstjórnar-mönnum, ganga til skógar
 " allir; ok beri hvern þjár axl-byrðar á baki undir
 " kastalann ; þvíat mér líst svá sem límit muni eigi
 " traust vera, ef mikill eldr er at borinn. Skulum vér
 " svá láta ganga þráða hina næstu, ok sjá hvat at
 " skipast." Þeir gjörðu sem Erlingr bauð. Ok er því
 starfi var lokit, var komit fram at Jólum. Vildi biskup
 eigi láta þeim atgöngu veita meðan Jóla-hátiðin stæði
 yfir.

Sá höfðingi hét Guðifreyr er kastalann bygði; hann var vitr maðr, ok hniginn nokkut á aldr. Hann var klerkr góðr, ok hafði farit víða, ok kunni margar tún-
 gur. Hann var maðr ágjarn, ok újafnaðar-maðr mikill. Hann kallar saman menn sína, er hann sé tiltekjur ^{348.}
 þeirra, ok mælti við þá: " Þetta ráð sýnist mér vitr-
 " ligt, ok oss skaðasamtligt, er Norðmenn hafa upp
 " tekit; mun oss svá gefast, ef eldr er at borinn, at
 " stein-veggrinn mun vera útraustr um kastalann, en

¹ *Erlingr frændi*] add. Tr.

A.D. 1151. " Norðmenn sterkir ok hraustir ; munu vèr eiga ván
 Dec. " af þeim snarprar orrostu, ef þeir komast í færi ; vil
 " ek nú ráðast um við yör hvern upp skal taka í
 " þessum vanda sem [at] oss er fallinn." En hans menn
 allir báðu hann fyrir sjá. Þá tók hann til orða : " Þat
 " er hit fysta mitt ráð : at þér skulut knýta um mik
 " smári, ok láta mik síga ofan fyrir kastala-vegginn
 " í nótt.¹ Skal ek hafa vánd klæði, ok fara í herbúðir
 " Norðmanna, ok vita hvers ek verða viss." Petta
 var ráð tekit, sem hann sagði fyrir. Ok er Guðifreyr
 kom til Rögnvalds jarla, ok sagðist vera stafkarl einn,
 ok með Norðmönnum var öfund mikil ok sveitar-drátrr ;
 var Eindriði fyrir annarri en jarl fyrir annari. Guði-
 freyr kom til Eindriða ; ok kom sér í tal við hann ;
 kærði hann fyrir honum, at höfðingi sé er kastalann
 helt hefði sent hann þangat ; " Vill hann eiga við þik
 " felagaskap ; ok væntir þess, at þú munir honum grið
 " gefa, ef kastalinn verðr unnninn ; ann hann þér betr
 " gersima sinna, ef þú vilt alíkt á móti leggja, en þeim
 " er hann vilja hafa at dauða-manni." Slikt töludu
 þeir ok mart annat. En jarl var leyndr ; fór þetta
 allt af hljóði í fyrstu. Ok er Guðifreyr hafði dvalizt
 um hríð með jarla-mönnum, þá snöri hann aptr til
 sinna manna. En því fluttu þeir ór kastalanum ekki
 250. þat er þeir áttu, at þeir vissu eigi hvárt atlagan mundi
 takast ; þeir máttu ok ekki trúa landsfólkini.

A.D. 1152. 93. Þat var tíunda dag Jóla, er Rögnvaldr jarl stóð
 Jan. upp. Var veðr gott. Bað hann þá menn sína vápnast,
 ok lét blássu liðinu upp [til] kastalans. Drógu þeir²
 þá viðinn at, ok hlóðu bál umhverfis veggina. Skipaði
 jarl mönnum til atgöngu, hvar hverigir skyldu at
 ganga. Jarl gengr at sunnan með Orkneyíngu ; Erlingr

¹ [at] add. Tr.: i nat.

² [þeir] MO. ; þar, Cd.

ok Ásalákr vestan ; Jón ok Guðþormr austan ; Eindriði A.D. 1151.
úngi norðan, með sínar sveitir.¹ Ok er þeir vóru búnir (Jan.)
til atsóknar, slógu þeir eldi í bálið.² Þá kvað jarl.³

“ Vín bar hvitt hin hreina
 hlað-nipt alin-driptar ;
“ sýndist fegrð, er fundust
 ferðir, Ermingerðar :
“ Ná tegask öld með eldi
 eljun-frænka at sækja
“ (ríða snörp or alíðrum
 sverð) kastala-ferðir.”

Þeir taka nú at sækja fast at bæði með eldi ok væpnum. Skutu þeir þá hart í virkit; þvíat eigi mátti annarri atsókn við koma. Kastala-menn stóðu laust á vegginum; þvíat þeir urðu at gesta sín við skotum. Þeir steyptu ok út brennanda biki ok brennu-steini; ok varð jarls-mönnum lítið mein at því. Fór þat svá sem Erlingr gat, at kastala-veggrinn hrundi fyrir eldinum, er límit boldi eigi; ok urðu á stór hlið. Sigmundr öngull hét hirðmaðr jarls; hann var stjúppson Sveins Ásleifar-sonar; hann var drengiligr maðr, ok þó eigi allt full-vaxinn.⁴ Hann sótti einna manna fastast 352. at kastalanum, ok gekk jafnan fram fyrir jarlinn.⁵ Ok er atsókn hafði verit um hríð, þá hrukku allir menn af kastala-vegginum. Veðr var á af suðri, ok lagði reykinn at þeim Eindriða. Ok þá er eldrinn tók sem fastast at sækja, lét jarl bera vatn í, ok ksela

¹ með sínar sveitir] add. MO.

² slógu . . . bálið] add. MO.

³ In the verses we, as usual, follow MO., the Fl. being very corrupt, e. g. ‘skögul dripta,’ ‘fogr’ ‘er fundumst ferðum,’ ‘eikum’ ‘fremr.’

⁴ hirðmaðr . . . vaxinn] thus

MO. and Tr. In Fl. corrupt and maimed, — Sigmundr öngull hét maðr stjúppson jarls; hann sótti, etc.

⁵ hann var þá varla roskinn, add. Fl., being a part of the sentence, which was left out above.

A.D. 1152. grjótið þat er brunnit var. Ok var þá hvíld á atsók-
(Jan.) ninni.¹ Rögnvaldr jarl kvað þá visu:²

“ Muna mun ek Jól þau er ólumst
 austr gjaldkera hraustum,
“ Ullr ! at Egða-fjöllum
 und-leygs³ með Sölmundi :
“ Nú górig enn of önnur
 jafn-glaðr sem ek var þaðra
“ sverðs at sunnan-verðum
 svarm kastala-barmi.”

Ok énn kvað hann :

“ Unða ek vel þá er vanðisk
 vín-eik tali mínu,
“ (gæfr var ek Völsku vífi)
 vánar-laust á hausti :
“ Nú górig enn, þvíast unnum
 sett-góðu vel fíjóði,
“ (grjót verðr laust at láta
 lím-sett) ari mettan.”

Þá kvað Sigmundr öngull :

“ Ær berit aptr er órar⁴
 orð þau skögul borða
“ fjall-rifa frægi-pelli
 fley-vangs til Orkneyja :
“ At engr þar er slög súngu
 seggr und kastala veggi[um],
“ Ár þótt elri væri
 itr drengi framari gengi.”

254. Eptir þat ræð jarl til uppgöngu ok Sigmundr öngull.
Varð þar lítil viðrtaka; ok kómust þeir í kaatalann.
Var þar mart manna drepit; en þeir er lífít þágu, gáfu

¹ ok heila . . atsóknimur] ok heila grjótið þar er runnit (thus) var, áðr þeir réðu til uppgöngu. En meðan hvíldin var, kvað jarl visu þessa, MO. (better?).

² In these verses, too, we follow MO., the Fl. being corrupt,—thus,

³ ólum] for ‘ólumst,’ ‘um aðra jafnlengd sem ek var þeirra,’ ‘ge-’ finn’ for ‘gæfr’ (ggfr, MO.), ‘eir’ for ‘ár.’

⁴ und-leygs] undlægs, MO.

⁴ órar] emend.; várar, MO.

sik upp í vald jarli. Þar tóku þeir mikil fē; en ekki A.D. 1152. fundu þeir höfðingjann, ok nær enga dýrgripi. Var þá þegar mikil umræðe, hversu Guðifreyr mundi hafa undan komist. Höfðu þeir þá þegar hinn mesta grun á Eindriða únga, at hann mundi honum hafa undan skotið, ok mundi hann hafa farit brott með reyk til skógar.

Eptir þetta dvöldust þeir Rögnvaldr jarl skamma stund á Galiciu-landi; ok hēldu vestr fyrir Spán. Peir herjuðu viða um Spánland hit heiðna, ok fengu þar mikil fē. Peir runnu upp í þorp eitt, sem jarl sagði þeim.¹ En þeir er bygðu þorpit, hljópu saman ok réðu til bardaga. Var þar hart viðrnám, ok flyðu landsmenn at lyktum, en mart var drepit. Þá kvað jarl vísu:

“ Væni² g.³ (út á Spáni
var skjótt rekinn flótti,
“ flyði margr af meði
men-lundr) konu fundar:
“ Því erum vør at vóru
væn hljóð kveðin þjósum,
“ (valr tók völl at hylja)
verðir Ermingerðar.”

Eptir þat sigldu þeir vestr⁴ fyrir Spán, ok fengu þar storm mikinn; ok lágu þar þrjá daga um akkeri, svá at þeir höfðu all-mikit vás; ok lagði nær at þeir mundi brjóta skipin. Þá kvað jarl:⁴

“ Skalk-a-ek hryggr í hreggi,
hlín! meðan strengr ok lína
“ svörðr fyrir snekkju borði
sal-teigar brestr eigi:

¹ sem . . þeim] add. Tr.

² MO. omits this verse; it is somehow wrong, but having only the Fl., we have no means, save conjecture, to restore it.

³ vestr] út, Tr.: ud for Spaniam, perhaps better.

⁴ In the following verse the Fl. has many errors,— ‘suðr’ and ‘svetju’ for ‘svörðr’ ‘snekku,’ ‘svalteigar’ for ‘sal-teigar,’ ‘beint’ ‘nam’ for ‘því ræ.’

A.D. 1182.
296.

“ Því röð ek hvít at heita
 hör-skorð, er ek fór norðan,
 “ (vindr berr snart at sundi
 súð-mar,)¹ konu prúðri.”

Eptir þat undu þeir segl sín, ok beittu út at Nörva-sundum all-þveran² byr. Þá kvað Oddi hinn litli:³

“ Hafði hollvinr lofta
 hinn er mjöð drekkr inni
 “ sunda-logs með sveigi
 ejan dægr muni hægri:
 “ En ríklundaðr rendi⁴
 Rögnvaldr með lið skjaldat
 “ besti halli glæstum
 hlunns at Nörva-sundum.”

Ok er þeir beittu at sundinu, kvað jarl visu:⁵

“ Vindr hefir Völsku sprundi
 vetrar-stund frá mundum
 “ (út berum ás at beita)
 austrænn skotið flanustum:
 “ Verðum vér at gyrra
 vánar-hart fyrir Spáni,
 “ (vindr rekr snart at sundi
 Sviðris) við rá miðja.”

Þeir sigldu í gegnum Nörva-sund, ok tók þá at hægja veðrit. Ok þá er þá bar ór sundunuun, þá skildist Eindriði úngi frá föruneysi jarls með sex skipum. Sigldi hann yfir háfit til Marseliar; en þeir Rögnvaldr jarl lágu eptir við sundin; ok töluðu menn mart um, at Eindriði hefði nú sjálfr skíralu til gjörð, hvárt hann hefði Guðifrey undan komit. Jarl lét þá vinda segl

¹ *sjálfr*] Fl.; súð manns, MO.² *all-þveran*] MO.; thi vinden
vaar den nem móget paa side, Tr.;
all-fagran, Fl. (badly).
³ *hinn litli*] add. MO.⁴ *rendi*] reyndi, MO.⁵ MO. omits this verse; we have
therefore only the Fl. to rely on;
the verse is evidently somehow cor-
rupt.

sín, sigldu þeir á haf, ok stefndu bit syðra með Serk- A.D. 1182.
landi.¹ Þá kvað Rögnvaldr jarl :²

358.

“ Landi víkr (en leika
lögri tær á við fögrum,
“ síð mun³ seggr at hróðri
seina) norðr at einu :
“ Penna rist ek með þunnu
(þýtr jarðar-men) barti
“ einum út frá Spáni
öfund-króli í dag hróki.”

Ekki er getið um ferð þeirra jarls, fyrr en þeir koma suðr fyrir Serkland; ok lágu í nánd Sardnar-ey; ok vissu ekki til landa. Þann-veg var veðri farit, at á lögðust logn mikil, þokur ok silagjur;⁴—þá var ljós nótt,⁵—ok sá þeir nær ekki frá skipum, ok fórst þeim því seint. Þat var einn morgin at af lypti þokunni. Stóðu menn upp, ok lituðust um. Þá spurði jarl, ef menn ssei nökktu tíðenda. Þeir kvóðust ekki sjá, nema eyjar tvær, lítlar ok ssebrattar.⁶ Ok er þeir sá til eyjanna í annat sinn; þá var horfin önnur eyin. Petta sögðu þeir jarli. Hann tók til orða : “ Þat munu “ engar eyjar verit hafa; þat munu vera skip þau er “ menn hafa út bingat í heim, er þeir kalla Drómunda; “ eru þau skip svá mikil sem hólmar til at sjá. En “ þar er annarr drómundrinn hefir legit, þar mun “ lagzt hafa á⁷ vindr á hafit, ok inunu þeir hafa sigt “ á brott. En þessir munu vera farandi menn; annat- “ hvárt kaupmenn, eðr fara annan veg at örendum

¹ með Serklandi] með Africa, pat köllu vár Serkland hit Mikla, MO.

² The Fl. is very corrupt; ‘lauka’ for ‘leika,’ ‘pitt’ for ‘þýtr,’ ‘fyrir’ for ‘frá.’

³ ek, add. MO.

⁴ silagjur] thus emend.; qs. silagjur, sil ep. Goth. ana-silan; Lat. silere; and segir; silagja means calm sea, dead calm; sælegjur, Fl.

The word is still used in Iceland, and pronounced silagja.

⁵ Pd . . . nótt] add. MO., Tr. (read, þó var ljós nótt?); in the preceding sentence MO. reads “þokur stórar,” omitting “sileng-” “jar.”

⁶ Þá spurði . . . ssebrattar] thus MO., in accordance with the Tr.; Fl. corrupt,—ok sá þeir tvær eyjar, ok . . .

⁷ d] add. MO.

A.D. 1152. "sínum."¹ Eptir þat læstr jarl kalla til sín biskup ok alla skipstjórnar-menn. Tók hann þá til orða: "Yðr
 " kveð ek at þessu, herra biskup, ok Erling frænda
 " minn: Sjái þér nokkut ræð eðr efni vár, at vér
 " megin nokkurn sigr á þeim vinna, er á drómund-
 " inum eru?" Biskup svarar: "Torvelt get ek yðr
 " verða at leggja langskipin undir drómundinn, þvíat
 360. "þér munut eigi geta betr en krækt breiðöxi² á
 " bordit; en þeir munu hafa brennu-stein ok vellanda
 " bik, at færa undir fæstr yfir ok yfir höfuð. Megu
 " þér sjá, jarl, svá vitr sem þér erut, at þat er hin
 " mesta úfæra at leggja lið sitt ok sjálfan sik í svá
 " mikla hættu." Þá tók Erlingr til orða: "Herra
 " biskup," segir hann, "lískligt er þat, at þér munut
 " þetta gjörst kunna at sjá, at úsigrvænligt mun vera
 " at leggja at þeim. En þann veg hyggst mér at, þótt
 " vér freistim at leggja undir drómundinn, at mér
 " þykkir vera mega, at hinn mesta vápna-burðinn
 " beri út af skipunum várum, ef vér aðbyrðum við.
 " En ef eigi er svá, þá megum vér skjótt frá leggja,
 " þvíat þeir munu ekki elta oss á drómundinum." Jarl
 tók til orða: "Petta er drengiliga mælt, ok nær
 " mínu skaplyndi. Vil ek þat nú bert gjöra fyrir
 " skipstjórnar-mönnum ok allri alþýðu, at hverr maðr
 " skal búast í sinu rúni, ok vápna sik með hinum
 " beztum föngum. Síðan skulum vér leggja at þeim.
 " En ef þeir eru kristnir kaupmenn, þá er kostr at
 " gjöra frið við þá; en ef þeir eru heiðingjar, sem
 " mik varir, þá mun almáttigr guð vilja veita oss pá
 " miskunn, at vér munum vinna sigr³ á þeim. En
 " af herfangi því er vér fám, þar skulum vér fá fá-
 " tækum mönnum hinn fimmtöganda⁴ penning." Eptir

¹ farandi . . . eyrendum etnum] thus Lex. Run. s. v. eyrendi, in accordance with the Tr. In Fl. corrupt,—nokkurs framandi menn.

² breiðöxi] MO., Tr.; brandöxi,

Fl. (badly),—a word occurring nowhere else.

³ at vér . . . sigr] at vér sigrums, MO.

⁴ fimmtöganda] fimmtögunda, MO.

þat brutu menn upp vápn sín, ok víg-gyrðluðu skip A.D. 1152. sín, ok bjoggust um eptir þeim efnunum, sem þeir höfðu til. Skipar-jarl til, hvar hverigir skyldu at leggja. Greiddu þeir þá atróðr, ok lögðu at sem vaakligast.

94. En er þeir sá þat, er á drómundinum vóru, at skipin röru at þeim, ok menn ætluðu til atsóknar við þá, tóku þeir pell ok dýrgripi, ok báru út á borðin,³⁶² ok gerðu þá háreysti mikit; ok pótti jarls-mönnum sem þeir eggjaði Norðmenn á hendr sér. Rögnvaldr jarl lagði sitt skip aptr með drómundinum á stjórn-borða, en Erlíngr á bak-borða aptr þar. Þeir Jón ok Aslákr [lögðu] fram á sitt borð hvárr; en aðrir um mitt skip á bæði borð; ok sibyrðu við öllum skipunum. Ok er þeir kómu undir drómundinn, var hann svá borðhár at þeir máttu ekki vápnum við koma. En þeir steyptu loganda brennu-steini ok loganda biki yfir þá. Ok var þat svá sem Erlíngr gat til, at mestan vápna-burðinn bar út af skipunum; ok þurftu þeir ekki at blífa sér þannig er vissi inn at drómundinum. En þeir er vóru á annst borð, höfðu skjöldu yfir höfðum sér, ok hlíffðu sér þannig.¹ Ok er þeim ortist ekki á um sóknina, lagði biskup frá sitt skip ok tva[u] önnur; ok völdu þeir þangat bogmenn sína; ok lögðu þeir í skotmál, ok skutu þaðan á drómundinum; ok var sú þá mest atsóknin. Færðu þeir þá við hlifarnar; en hugsuðu lítt um hvat er þeir höfðust at, er undir drómundinn höfðu lagt. Rögnvaldr jarl hét þá á sína menn, at þeir skyldu taka öxar sínar, ok höggva borðin á drómundinum þar er minst væri járna-farit á. En er menn á örðrum skipunum sá athófin jarls-manna, tóku þeir ok slikt ráð. Þar er þeir Erlíngr höfðu at lagt, hèkk akkeri

¹ *er vissi . . þannig*] add. Tr.: skule dennem som var paa den side aff deris skibe som vendte ind til dromunden; men de som varo paa den anden side, haffde skjolde, oo

holde dennem offuer deris hoffueder, oc bleffue de der med forvarede; om. Fl., evidently an homoteleuton, "hilfa sér þannig" ("skjule dennem," and 'forvarede' of the Danish).

1. 1182. mikit á drómundinum, ok var krækt fleininum¹ á borðit, en leggrinn vissi ofan at skipi Erlíngs. Auðunn hinn rauði hét stafnbúi Erlíngs; honum [var] lypt á akkeris-stokkinn. En síðan heimti hann [at] sér fleiri menn, svá at þeir stóðu sem þeir máttu freyngst á stokkinum, ok hjoggu þaðan borðin sem þeir máttu; ok var þat höggit miklu efst. Ok er þeir höfðu höggit svá stórar dyrr, at þeir máttu ganga inn í drómundinn, réðu þeir þá til upp göngu; ok kómu þeir jarl í hin neðri rúmin, en þeir Erlíngr í hin efri. Ok er hvártveggju koma upp í skipit, verðr þar orrostu þeði mikil ok hörð. Á drómundinum vóru Saraceni.—Þat köllum vér Maumets villumenn. Þar var mart Blámanns; ok veittu þeir hina hörðustu móttöku. Erlíngr fækki þar sér mikit á hálsinn við herðarnar, en hann hljóp upp í drómundinn. Þat grári svá illa, at hann bar jafnan hallt höfuðit síðan. Því var hann Skakkr kallaður. Ok er þeir kómu saman, Rögnvaldr jarl ok Erlíngr, hrukku Saraceni undan fram í skipit, en jarla-menn gengu þá upp hverr at öðrum. Urðu þeir þá fleiri, ok gengu at fast. Peir sá, at á drómundinum var einn maðr sá, at bæði var meiri ok friðari en aðrir; þat höfðu Norðmenn fyrir satt, at sá mundi vera höfðungi þeirra. Rögnvaldr jarl mælti, at þeir skyldu eigi bera vápn á hann, ef þeir mætti öðru-vísí fá hann. Þá báru þeir skjöldu at honum; ok varð svá tekinn, ok færði síðan á skip biskups, ok fáir menn með honum. Peir drápu þar mart fólk,² ok fengu mikit fè, ok margar gersimar. Þá er þeir höfðu lokit hinu mesta starfi, settust þeir niðr, ok hvildu sik. Þá kvað jarl þetta:

“ Erlíngr gékk, þar er okkur,
ógn-sterkr, ruðust merki,

¹ *fleinum*] fienene, plur., Tr.

² *Peir drápu . . . mart fólk*] born annat, Fl., which is evidently wrong. See 174, note 8; of the MO.; en peir drápu hvert manne selling of the captives.

“ frægr með fremð ok sigri
flein-lundr at drómundi:
“ Hlósu vér (en viða
var blóð numit þjóðum,
“ sverð ruðu snjallir¹ fyrðar
snörp) Blámanns górpum.”

A.D. 1152.

S.M.

Ok enn kvað hann :

“ Nennu vér at vinna
(valfall má nú kalla)
“ (ár hefir drengr í dreyra)
drómund (roðit skjóma):
“ Þat mun norðr ok norðan
nadd-regn konan fregna
“ (þjóð beið ljót af lýðum
liftjón) till Nerbónar.”

Menn reddu um tiföndin þessi er þar höfðu gjörzt.
Sagði þá hvert þat er sét þóttist hafa. Ræddu menn
ok um, hvern fyrstr hafði upp gengit á drómundinn,²
ok urðu eigi á þat sáttir. Þá mæltu sumir, at þat
væri úmerkilt, at þeir hefði eigi allir eina sýgn frá
þeim stórtiföndum. Ok þar kom, at þeir urðu á þat
sáttir, at Rögnvaldr jarl skyldi ór skera; skyldu þeir
þat allir flytja síðan.³ Þá kvað jarl :

“ Gekk á drómund dökkan,
(drengr ræð snarr til fengjar)
“ upp með ornú kappi
Auðunn fyrstr inn rauði :
“ Þar náðu vér þjóðar
(því hefr aldar guð valdit ;
“ boð fæll blár á þíljur)
blóði vápn⁴ at rjóða.”

Þá er þeir höfðu ruddan drómundinn, þá lögðu Þeir
í hann eld, ok brendu. Ok er þat sá maðrinn, sá hinn

¹ *snjallir*] Fl.; snarpis, MO. (repeating).

² *a drómundinum*] add. MO.

³ *síðan*] add. MO.

⁴ *vápn*] Fl.; völ, MO. (the engagement being on the sea!).

1152. mikli, er þeir höfðu hertekit, brá honum við mjök, ok gjörðist litverpr, ok mátti sik eigi kyrran hafa. En þó at þeir leitaði orða við hann, þá mælti hann ekki, 368. ok engan veg bendi hann; ok ekki brá hann sér við, hvárt er þeir hétu honum góðu eðr illu. En þá er drómundrinn tók at loga, sá þeir at svá sem logandi stor¹ hlypi í sjóinn. Þat fekk mikils hinum hertekna manni. Þat höfðu þeir fyrir satt, at þeir hefði úvandliga leitað fjárins; ok nú hefði runnit málmrinn i elds-ganginum, hvárt er verit hefði gull eðr silfr. Þeir Rögnvaldr jarl sigldu þaðan suðr undir Serkland; ok lágu undir sæborg² einni, ok gjörðu þar sjau náttá gríð við staðar-menn; ok áttu við þá kaup, ok seldu þeim mans-fólk.³ Engi maðr vildi kaupa hinn miklamann. Ok eptir þat gaf jarl honum fararleyfi við fimað manna. Hann kom afan um morgininn eptir með sveit manna, ok sagði þeim, at hann var öðligrar verit leystr með drómundinum ok öllu því fè er þar var a. Læzt honum ok þat vest þykkja, at þeir brendu drómundinum; ok fóru þar svá illa miklu fè, at engi naut: "En nú á ek mikít "vald á yðru máli. Þér skulut nú frá mér þess mest "njóta, er þér gáfut mér líf, ok leituðut mér slikrar "sæmdar, sem þér máttuð; en gjarna vilda ek, at vér "sæmst aldri síðan. Ok líft nú heilir ok vel!" Eptir þat reið hann á land upp. En Rögnvaldr jarl sigldi þaðan suðr til Kritar; ok lágu þar í ofviðri

¹ stor] evidently thus, not sjór. In a vellum *stor* (molten metal) and *sjór* (sea) would look alike (*stor*). The context is here decisive. The Tr. has,—lige som vellendis eller skommendis sö; for the ancient obsolete word, *sia*, could not but have been unknown to the Danish or Norse Translator. See my remarks in Icel. Dict. s. v. *sia*.

² sæborg] Tr., Søsted; Serklands-borg, Fl. (badly).

³ mans-fólk] thus emend. by way of conjecture. The Tr., namely, has,—oc solde dennum fangerne— and sold the captives to them. The Fl. has,—ok seldu þeim silfr 'ok 'annat fè' = 'and sold them silver and other goods,' which is palpably wrong. We surmise that in 'annat fè' lies hidden 'mans-fólk.' The Norsemen, namely, sold to them the surviving captives from the Dromedary.

miklu. Þá kvað Armóðr vísu, er hann helt vörð um A.D. 1152.
náttina á jarla skipi:¹

(The sum-
mer.)

“ Eigu vér, þar er vági
verpr inn um þróm stinnan,
“ (þann² höfum var at vinna,)
varthald á skæ barða :
“ Meðan í nót hjá nýtri
nám-dúks hörund-mjúkri
“ lókr sefr lind hinn veysi
lit ek um öxl til Kritar.”

95. Þeir jarl lágu undir Krit þar til er þeim gaf³ 370.
byr til Jórsala-lands,⁴ ok komu til Akra-borgar
Frjádag⁴ snemma, ok gengu þá upp með pris miklum
ok farar-blóma þeim er þar var sjald-senn. Þorbjörn
svarti orti þá vísu:⁵

“ Var ek í hirð⁶ með herði
hjör-peys i Orkneyjum ;
“ (réð fólk-starra fœðir)
fyrr of vetr⁷ (til styrjar) :
“ Nú berum rönd með reyndum
raun-snarlige jarli
“ ört á úrga vörtu⁸
Akra-borg Frjá-margin.”

Þeir jarl dvöldust í Akra-borg um hrifð. Þar kom sótt
í lið peirra, ok önduðust margir göfgir⁹ menn. Þar
andaðist Þorbjörn svarti, lendr maðr.¹⁰ Oddi hinn litli
kvað:

“ Báru láung lendra manna
“ fyri Þrasnes Þorbjörn svarta :
“ Trað hlunn-björn und höfuð-skáldi.
“ Áta jörð [til] Akra-borgar.

¹ *ð jarls skipi*] add. MO.

⁷ *of vetr*] MO. ; um næstr, Fl.

² [þann] Fl. ; þat, MO.

(badly).

³ *Jórsala-lands*] MO. ; Jórsala, Cd.

⁸ *vörtu*] or ‘portu,’ MO. ; ‘varta’

⁴ *Frijádag*] MO. ; Föstudags-
morgin, Fl.

here means *port*, or gate. Cp. Gall-varta in Constantinople.

⁵ In the following verses we fol-
low the text of MO.

⁹ *göfgir*] add. MO. : ypperlige,
Tr.

⁶ *Var ek í hirð*] MO. ; Varð ek
um hrif, Fl. (badly).

¹⁰ *lendr maðr*] add. MO.

“ Þar sá ek hann at höfuð-kirkju
“ siklings vin sandi ausinn :
“ Nú þrumir grund grýtt of¹ hánum
“ sólu birt² á Suðr-vegum.”³

Þeir Rögnvaldr jarl fóru þá ór Akra-borg, ok sóttu alla hina helgustu staði á Jórsala-landi. Þeir fóru allir til Jórdanar, ok lauguðust þar.⁴ Þeir Rögnvaldr jarl ok Sigmundr öngull lögðust yfir ána; ok gengu þar á land, ok þangat til sem var hrís-kjörr nokkurr, ok riðu þar á knúta stóra. Þá kvað jarl:

“ Ek hefi lagða lykkju,
leifar-þvengi ok heiðar⁵
“ (snott minniat þess svanni)
sút, fyri Jórdan utan :
“ En ek hykk at þó þykti
þangat langt at ganga
“ (blóð fellr varmt á víðan
völl) heimdrögum öllum.”

Þá kvað Sigmundr:

“ Knút man ek þembi-þrjóti
þeim er nú sít heima,
“ satt er at heldr höfum haettan,
hans kind, í dag binda.”

Jarl kvað:

“ Knút riðum vit kauða,
kom ek móðr í stað góðan,
“ þann í þykum⁶ runni
þessa Lafranz-messu.”

Síðan fóru þeir aptr til Jórsala-borgar. Ok er þeir kómu utan at borginni,⁷ þá kvað Rögnvaldr jarl:

“ Kross hangir þul þessum,
(þjóst skyli lægt)⁸ fyri brjósti

¹ of] at, MO.; yfir, Fl.

² birt] signuð, Fl. (better?).

³ Suðr-vegum] Suðrlondum, Fl.

⁴ Þeir fóru . . . lauguðust þar]
Jarlinn fór með líð sitt út til Jórdanar, ok lauguðust þar allir, MO.

⁵ ok heiðar] MO.; um heiði, Cd.

⁶ þykum] Fl.; þunnum, MO.

⁷ Siðan . . . borginai] thus MO., in accordance with the Tr. The Fl. reads,—Ok þá er þeir fóru utan af Jórsala-landi, þá kvað, etc.

⁸ þjóst skyli lægt] thus Fl.; þjóst skyn (sic) lægt, MO.

" flykkist fram & brekkur
ferð) en pálmr meðal herða."

A.D. 1152.

96. Þeir Rögnvaldr jarl fóru um sumarit af Jórsalalandi; ok settuðu norðr til Mikla-garðs; ok kómu um haustið til þess staðar, er heitir ¹ Imbólum. Þeir ² dýldust þar mjök lengi í staðnum. Þar var þat orð-tak haft í staðnum³, ef menn gengust & móti þar er þróng var, ok þóttist annarr þurfa at sá vægði göng-unni, er & móti gekk, þá segir hann svá: "Miðhæfi! " miðhæfi!" Þat var eitt kveld er þeir jarl⁴ gengu ór bænum. Ok er⁵ Erlingr akakki gekk út & brygg-juna til skipa síns,⁶ gengu staðar-menn í móti honum, ok meiltu: "Miðhæfi! miðhæfi!" Erlingr var drukk-inn mjök, ok lét sem hann heyrði eigi. Ok er þá bar saman, stökk Erlingr af bryggjunni, ok ofan í leirinn, er undir var; ok hljópu menn hans til at draga hann upp, ok urðu at færa hann af hverju klæði, ok þvá.⁷ Um morgininn eptir, er þeir jarl fundust, ok honum var sagt, brosti hann at, ok kvað:

" Vill eigi vín minn kalla,
(varð allr í drít falla),
" (nær er í því cerin
útgæfa) Miðhæfi!
" Litt⁸ hykk at þá þætti
þengils mágr er hann rengörist,
" (leir fell grár af gauri⁹)
góligr í Imbólum."

Þau tíðindi urðu nökkrum síðarr þar í staðnum, er þeir gengu ór staðnum mjök druknir, at¹⁰ menn Jóns

¹ [f] add. MO.² Far . . staðnum] thus MO., in accordance with Tr. The Fl. omits the passage, an homoteleton from 'staðnum' to 'staðnum.'³ jarl] add. MO.⁴ er] add. MO.⁵ til skips síns] MO.; til skip-sins, Fl.⁶ ok þsd] add. MO. and Tr.: ee lode hannum to.⁷ Litt] Fl.; hitt, MO.⁸ af gauri] of geira, Fl.⁹ af] Tr.; en, Fl.

A.D. 1152. fóta söknuðu hans, en einkis manns¹ annars. Þeir sendu
 876. þegar at leita hans á önnur skipin um nótina,² ok fanst
 hann eigi; en ekki máttu þeir hans á land upp leita
 um nótina.³ En of morguninn stóðu þeir upp þegar
 er ljóst var, ok fundu hann skamt frá borgar-veggnum;
 ok var hann örindr; ok fundu þeir sár á honum.⁴ En
 þess varð aldregi víst hverr honum hafði geig⁵ veittan.
 Veittu þeir þá umbúnað líki hans ok gróft at⁶ kirkju.
 Eptir [bat] fóru þeir á brott þaðan. Ok er ekki getið
 of ferð þeirra, syrr en þeir kómu norð til Engils-ness.⁷
 Þar lágu þeir nokkurar nætr, ok biðu byrjar þess er
 þeim þótti góðir vera norð eptir hafinu til Mikla-garðs.
 Þeir vönðuðu þá mjök siglingina; ok sigldu þá með
 pris miklum, sem þeir vissu at gjört hafði Sigurðr
 Jórsala-fari. Ok er þeir sigldu norð eptir hafinu, kvað
 Rögnvaldr jarl vísu:

“ Rísum Resfils vakri,
 reckum eigi plög ór akri,⁸
 “ erjum tígut barði,
 út at Mikla-garði:
 “ Piggjum pengils mála,
 pokum fram í gný stála,
 “ rjóðum gylðis góma,
 gjörum ríks konungs sóma.”

97. Þá er þeir Rögnvaldr jarl kómu til Mikla-garðs,
 var þeim þar vel fagnat af stól-konungi ok Væring-
 jum. Þá [var] Menelias⁹ konúngr yfir Miklagarði, er
 ver köllum Manula; hann veitti jarli mikit fē ok beauð

¹ manns] Here the vellum fr. 325 begins again, (cfr. cap. 92, p. 162, note 7), from which the text is now taken.

² um nótina] om. Fl.

³ um nótina] add. Fl.

⁴ ok var . . . honum] veginn, Fl.

⁵ geig] bana, Fl.

⁶ at] heilagri, add. Fl.

⁷ Engilness] thus MO., in ac-

cordance with Sig. S. Jórsala f. ch. 11, both in Heimskr. and in Fms. vii. 44. The Hrokkínak. l. c. has Aangulnesse. The Fl. reads here Egisness; Egilness, 325; both dropping the n.

⁸ ór akri] MO.; af akri, 325.

⁹ Menelias] Menelaus, Fl. and Tr.

beim mála-gjöf, ef þeir vildi þar dveljast. Þeir dvöld- A.D. 1152.
 ust þar of hrif¹ of vetrinn i all-göðum fagnaði. Þar 1153.
 var Eindriði úngi ok hafði all-miklar virðingar af stóli- 378.
 konungi. Hann átti fátt um við þá Rögnvald jarl,
 en afþokkaði heldr fyrir þeim fyrir² öðrum mönnum.
 Rögnvaldr jarl byrjaði ferð sína of vetrinn ór Mikla-
 garði, ok fór fyrst vestr til Bolgara-lands til Dyrakka-
 borgar. Þaðan sigldi hann vestr yfir hafit á Pál.
 Þar gekk Rögnvaldr jarl af skipum, ok Viljálmr biskup,
 ok Erlingr,³ ok allt it göfgara lið þeirra; ok öfluðu
 sér hesta, ok riðu þaðan fyrst til Róma-borgar, ok svá
 útan Róma-veg þar til er þeir koma í Dammörk; ok
 fóru þaðan norðr í Noreg. Urðu menn þeim þar
 segnir. Ok varð þessi ferð in frægsta;⁴ ok þóttu
 þeir miklu meira háttar menn síðan, en áður, er farit
 höfðu. Meðan þeir höfðu verit í ferðinni, hafði andazt
 Úgmundr drengr,⁵ bróðir Erlings skakka; hann þótti
 meira háttar þeirra bræðra meðan þeir lifðu bæðir.
 Erlingr ræðet þegar til felags við Ínga konung, þvíat
 hann var mest undir hann hallr at allri vináttu þeirra
 bræðra, ok skilðu eigi meðan þeir lifðu bæðir.⁶

En eptir fall Ínga konungs var til konungs tekinn A.D. 1161.
 yfir flokk þann Magnús, son Erlings ok Kristínar dóttur
 Sigurðar konunga Jórsala-fara; en Erlingr einn hafði
 þá öll landráð í Noregi. Valdamarr Dana-konungr gaf
 Erlingi jarls-nafn. Gjöröst hann hinn mesti maðr
 síðan, ok ríkr höfðingi; sem ritað er í sögu hans.⁷
 Eindriði úngi kom útan nökkurum vetrum síðarr en
 þeir Rögnvaldr jarl; ok ræðt hann þá til Eysteins
 konungs; þvíat hann vildi eiga við Erling. En
 eptir fall Eysteins konungs, eftir þeir Eindriði úngi

¹ of hrif] mjök lengi, Fl.

taken (vide ch. 27, p. 40, note 4).

² fyrir] Fl.; en, Cd.

⁵ drengr] add. Fl. and 325.

³ ok Erlingr] om. Fl.

⁶ Erlingr . . . bæðir] om. Fl.

⁴ frægsta] Here Cd. 382 begins again, from which the text is now

⁷ sem . . . hans] thus Cd. and 325;

om. Fl.

ok Sigurðr, son Hávarðs hölds af Reyri, flokk, ok tóku til konungs Hákon herði-breið, son Sigurðar konungs
 1150. Haraldssonar. Þeir feldu Gregorius Dagasson ok Ínga
 A.D. 1161. konung. Þeir Eindriði ok Hákon bördust við Erling
 1162. skakka undir Sekk. Þar fell Hákon, en Eindriði flýði.
 Erlíngr jarl lét drepa Eindriða únga nokkoru síðarr í
 Vík austr.

A.D. 1153. 98. Rögnvaldr jarl dvaldist á Hördalandi mjök lengi
 (Summer.) um sumarit, er hann kom í land, ok frétti þá mörg
 tíðindi ór Orkneyjum. Var honum sagt, at þar var
 ósíðr mikill; ok gengu gæðingar í tvá flokka; en heir
 vóru fáir, er hjá sátu, svá at engan hlut áttu í. Var
 Haraldr jarl öðrum-megin at, en öðrum-megin Erlendr
 jarl ok Sveinn Ásleifarson. Ok er jarl heyrði þetta
 sagt, kvað hann vísu þessa:

“ Nú hafa gæðingar gengit
 (guð-fjón er þat ljónum),
 “ upp grafast ill réð greppa),
 orit mörg á sorri :
 “ Pat mun þeygi sjatna
 þeim er ² svik viðr heima,
 “ stigum látt ³ á lágan
 legg, meðan upp held'k ⁴ skeggi.”

Jarl haffði engan skipa-kost. Leitaði hann þá við
 frændr sína ok vini,⁵ at heir skyldu láta gjöra honum
 langskip nökkur um vetrinn. Gengu heir ok vel undir
 þat, ok játuðu honum þar um slíku öllu sem hann
 beiddi. Jarl bjóst um sumarit at fara vestr til Orkneyja í ríki sitt; ok varð hann síð-búinn mjök, því at
 hann dvaldi mart. Hann fór vestr á kaupskipi því
 er átti Þórhallr Ásgrímsson; hann var Íslenzkr maðr
 ok kyn-stórr,⁶ ok átti bú suðr í Biskups-túngum. Jarl

¹ [þórum] Þjóra, Cd.

² er] om. MO.

³ [lætt] lit., MO., Fl.

⁴ held'k] thus, held ok, MO., heldr, Cd.

⁵ Leitaði . . víni] om. Fl.

⁶ ok kyn-stórr] at kynslóð, 325 (less rightly).

hafði þó sveit mikla á skipi¹ ok göfugt fóruneysi. A.D. 1153.
Þeir tóku Skotland þé er mikil var af vetrí, ok lágu (End of the
lengi við Skotland undir Torfnesi. Jarlinn kom litlu ^{year.}
fyrir Jól í Orkneyjar í ríki sitt.

99. Nú skal segja hvat til tíðinda gjörðist í Orkn. A.D. 1151.
eyjum meðan Rögnvaldr jarl var í útförinni:—

Sumar þat er jarl var farinn ór landi, kom austan af
Noregi Eysteinn konúngr, son Haralds gilla; hann hafði
her mikinn. Ok er hann kom í Orkneyjar, lagði hann
herinum til Rögnvalds-eyjar.² Þá spurði hann, at
Haraldr jarl Maddaðarson var farinn yfir til Kataness
með tvítog-sessu, ok hafði átta tigi manna; hann lá í
Pórsá. En er Eysteinn konúngr spurði til hans, skipaði
hann þrjár skútur, ok fór vestr yfir Pétlands-fjörð,
ok svá til Pórsár. Hann kom þar svá, at þeir jarl
urðu eigi fyrir varir við en konungs-menn gengu upp
á skipit at þeim, ok gjörðu jarlinn handtekinn. Hann
var leiddr fyrir konung. Ok fóru þeirra skipti svá, at
jarlinn leysti sik út þrem mörkum gulls, en hann gaf
ríki sitt í hendr Eysteini konúngi, svá at hann skyldi
af honum halda jafnan síðan. Gjörðist jarl þá maðr
Eysteins konungs, ok batt þat svardögum. Ok eptir
þetta fór Eysteinn konúngr til Skotlands, ok herjaði
þar um sumarit. Hann herjaði víða um England í ferð
þeiri, ok þóttist hann hefna Haralds konungs Sigurðar-
sonar. Eptir þat fór Eysteinn konúngr í ríki sitt austr
til Noregs. Ok var all-misjamnt rett um hans ferð.
Haraldr jarl var eptir í Orkneyjum í ríki sínu, ok var
hann vel þokkaðr af flestum mönnum. Þá var andaðr
Maddaðr jarl, faðir hans, en Margrét, móðir hans, var
komin út í Orkneyjar. Hon var frið³ kona ok svarri⁴

¹ *skipi*] thus Fl.; skipit, Cd.

"valdsey" is meant whenever the
Flat. abbreviates R.ey.

² *Rögnvalds-eyjar*] thus Cd. and
Tr.; R.eyjar, Fl. From this and
other passages is seen that "Rögn-

³ *frið*] ven, Fl.

⁴ *svarri*] svarkr, 325, a synony-
mous word.

A.D. 1151.-mikill. Í þann tíma andaðist David Skota-konungr,
384. ok var þar til konungs tekinn Melkólmr son hans;
hann var barn at aldri þá er hann tók ríki.

100. Erlendr, son Haralds hins slættmála, var lengstum í Þórsá; en stundum var hann í Suðreyjum, eðr í hernaði, síðan er Óttarr jarl var andaðr. Hann var hinn mann-vænsti maðr, ok görr at sér um flesta hluti; mildr af fæ, bliðr ok ráðþeigr, ok allra manna vinsselastr af sinum mönnum. Hann hafði sveit mikla. Anakol hét maðr; hann var föstri Erlends ok réð mestu við hann. Anakol var vikingr, ok maðr settstórr ok harðfengr, Suðreyskr at kyni; ¹ hann var ráðgjafi Erlends.

Þá er Erlendr spurði, at Rögnvaldr jarl var farinn ór ríki sínu út í Jórsala-heim, fór hann á fund Melkólms Skota-konunga, frænda síns, ok beiddi at hann gæfi honum jarls-nafn ok Katanes til yfir-sóknar, svá sem haft hafði Haraldr, faðir hans, af Davið konungi, föður-föður ² Melkólms konunga. Þá var Melkólmr konungr barn at aldri. En við þat er Erlendr átti þar frendr göfga, þá er fluttu hans mál, gekst þat við, at Skota-konungr gaf Erlendi jarls-nafn, ok veitti honum Katanes hálf við Haraldr frænda sinn. Fór Erlendr þá á Katanes, ok fann þar vini sína. Eptir þat dró hann lið at sér, ok fór út í Orkneyjar. Hann beiddi sér þar viðtöku; en Haraldr jarl Maddaðarson dró lið at sér, þegar er hann spurði til Erlends, ok gjörðist fjölmennr. Fóru þá menn á milli þeirra frænda, ok leituðu um sættir; beiddist Erlendr hálfra Eyja við Harald; enn hann vill eigi upp gefa; ok kom svá, at grið voru sett þau missari. En þat var ráð, at Erlendr skal fara austri í Noreg á fund Eysteins ³ konunga, ok beiðast helminga 385. þess, er Rögnvaldr átti; ok lèzt Haraldr þann mundu

¹ Suðreyskr at kyni] om. Fl.

² föður-föður] thus emend. according to Tr., which, however, misreads,—far fader fader (!): af

Melkólmr far fader fader David; föður, Cd.; Fl. om. the sentence.

³ Eysteins] Noregs, Fl.

upp gefa. Fór þá Erlendr austr í Noreg, en Anakol, A.D. 1151-¹¹⁵⁹. ok sum sveitin, var eptir í Orkneyjum. Gunni Ólafsson, bróðir Sveins Ásleifarsonar, hafði getið barn¹ við Margrétu, móður Haralda jarls; en jarlinn gjörði hann útlaga. Af því tókst óvinátta með þeim Sveini ok Haraldi jarli; ok sendi Sveinn Gunna suðr í Ljóðhús til Ljótólfss vinar aina, er Sveinn hafði verit með fyrri. Fogl [hét] son Ljótólfss; [hann] var með Haraldi jarli; ok var þar fátt með þeim Sveini. Þá er Erlendr jarl fór austr til Noregs, fór Haraldr jarl yfir á Katanes, ok sat í Vík um vetrinn. Sveinn Ásleifarson var þá í Þrasvík á Katanesi, ok varð veitti þar bú stjúp-sona sinna. Hann átti fyrri² Ragnhildi Ögmundar³ dóttur; þau vóru skamma hríð samt. Ólafr var son þeirra. Síðarr átti hann Íngiði Pørkelsdóttur. Andreas var son þeirra. Þat var Ótinsdag í Efstu viku, at Sveinn var genginn upp í Lamba-borg með nokkura menn. Þeir sá hvar byrðingr fór austan⁴ af Pétlands-firði; þóttist Sveinn vita, at þar mundi vera menn Haralda jarls, heir er hann hafði sent eptir skatti til Hjaltlands.⁵ Sveinn bað sina menn gaугa til skipa, ok leggja at byrðinginum. Ok svá gjörðu þeir; tóku þeir byrðinum ok allt þat, er fémætt var; en skutu á land mönnum Haralda jarls, ok gengu þeir austr⁶ til Víkr, ok sögðu honum. Haraldr jarl svaraði fá um; ok segir, at þeir Sveinn mundi ymsir fē hafa; ok skipti hann mönnum sínum á veizlur um Páska. Þá kölluðu Katnesíngar, at jarl væri á kunn-miðum.⁷ En þegar A.D. 1152. eptir Paska⁸ fór Sveinn á byrðinginum ok róðrar-skútu út í Orkneyjar. Ok er þeir kómu á Skál-p-eið,⁹ tóku

¹ barn] Tr.: et barn; bōrn, Fl.

⁴ Hjaltlands] í Skotland, add.

325.

² austr] om. Fl.

⁵ Þá hölluðu . . . d haka-miðum] om. Fl. and Tr. The passage seems somehow corrupt.

⁶ Páska] Páska-viku, Fl.

⁷ Skál-p-eið] Klifs-eið 825.

³ Ægmundar, Fl. (badly).

⁸ austan] so also Tr.; norðan, Fl.

A.D. 1152. þeir þar skip af Fogli Ljótólfssayni; hann var þá kon-
 388. minn sunnan ór Ljóðhúsum frá föður síns,¹ ok ætlaði
 til Haralda jarls. Ok í þeirri fór tóku þeir til tólf
 aura gulls af Sigurði klaufa, húskarli Haralda jarls;
 þat fē hafþi verit fært á þeim; en þeir vóru í Kirkju-
 vági er áttu. Síðan fór Sveinn yfir á Nes ok upp
 á Skotland, ok fann Melkholm Skota-konung í Apar-
 dion;² Hann var þá níu vetrar gamall. Þar var
 Sveinn mánuð í allgöðu yfirlæti; ok bað Skota-kon-
 úngr hann fá þau gæði óll á Katanesi, er hann hafþi
 áðr haft en hann varð óeátr við Harald jarl. Sveinn
 þakkaði konungi.³ Bjóst Sveinn eptir þat á brott;
 ok skildust þeir Skota-konungr með kærleikum mik-
 lum. Fór Sveinn þá til skipa sinna, ok sigldi sun-
 nan til Orkneyja. Þá var Anakol á Dýrnæsi, er þeir
 Sveinn sigldu sunnan, ok sá þeir seglin fyrir austan
 Múla. Þeir sendu til þeirra Sveins Gauta búanda af
 Skeggjarnar-stöðum; ok beiddi Anakol, at Sveinn
 skyldi settast við Fogl um skip-tökuna; þvíat þar var
 frændsemi; ok var Fogl þá með Anakol. En er Gauti
 fann þá Svein, ok sagði orð⁴ Anakola, þá bað Sveinn
 at þeir fíeri til Sandeyjar ok fýndist þar, þvíat hann
 læst þangat fara mundu í hrifinni.⁵ Þar var settar-
 fundr fjölmennr; ok gekk seint⁷ saman ættin. En
 svá kom, at Sveinn skyldi einn gjöra þat er hann
 vildi. Eptir þat ræð Anakol til líðs með Sveini, ok
 390. bæzt í því, at koma saman sett þeirra Erlends jarls,
 er hann kæmi austan; þvíat þar var fjándskapr af
 brennu Frakakkar.⁶ Þeir Sveinn ok Anakol fóru til
 Strjóns-eyjar, ok lágu við Hofnes⁹ nokkurar næstr.

¹ *sins]* thus Cd. and Fl., i.e., frá with gen.

² *á þeim]* í Þeim, Fl. (as a pr. name?).

³ *Aparcion]* ardion, Fl. (badly).

⁴ *Sveina þakkaði konungi]* add. Fl.

⁵ *ok sagði orð]* þá sendi hann orð til, Fl.

⁶ *í hrifinni]* om. Fl., 325.

⁷ *seint]* om. Fl.

⁸ *Frakakkar]* Frakukar, Cd.

⁹ *Hofnes]* Höfn, Fl., 325.

Pá bjó í Strjónsey Þorfinnr Brúsason;¹ hann átti þá A.D. 1152. Íngigerði, systur Sveins, er Þorbjörn klerkr hafði eina látið. Þá er þeir Sveinn lágu við Hofsnes,² sigldi þar af hafi Erlendr jarl; ok fóru þeir Anakol ok Þorfinnr Brúsason³ þegar á fund hans, ok leituðu um sættir með þeim Sveini; ok tók jarlinn þungliga á sættinni; kvað Svein jafnan verit hafa and-streyman þeim fréndum; en haldit eigi þat er þeir Ottarr jarl höfðu við mælt, at styrkja sík til ríkis. Sveinn bauð þá jarlinum fylgð sína ok ráðuneyti; ok var þar um leitað allan⁴ dag; ok gekk eigi fyrr saman sættin en þeir Anakol ok Þorfinnr lýstu hví báðir, at þeir myndu fylgja Sveini ór Eyjunum, ef jarl vildi eigi sættast við hann. Erlendr jarl segir austan þau orð Eysteins konúnga, at hann skyldi hafa þann hlut Orkneyja, er fór hafði Haraldr jarl. Sveinn gaf þat ráð, þá er þeir jarlinn voru sættir, at þeir skyldu þegar⁵ fara á fund Haralds jarla fór hann spurði þetta af öðrum, ok beiða hann gefa honum upp ríki. Svá var gjört sem Sveinn mælti. Þeir fundu Harald jarl fyrir Kjarreks-stöðum, ok lá hann á skipum. Þat var Mikals-messu-morgin⁶ Sept. 29. at þeir Haraldr jarl sá at langskip fóru at þeim, ok grunuðu at úfrið mundi vera. Þeir hljópu af skipunum, 392. ok í kastalann er þar var þá Árni Hrafnsson hét maðr, er hljóp af skipi Haralds jarls ok til Kirkjuvágs; hann var svá hræddr, at hann fann eigi fyrr at⁷ hann hafði skjöldinn á baki sér, en hann stóð fastr í kirkju-durum. Þorgeirr hét maðr, er þar var inni fyrir. Þat hugðu lögu-nautar Árna, at hann veari týndr, ok leituðu hans tvá daga.⁸ Þeir Erlendr jarl ok Sveinn

¹ *Brásason*] sic Cd. et 325; Beeson, Fl.

² *Hofsnes*] thus here Fl. and Cd. and 325.

³ *Brásason*] so also 325; om. Fl.

⁴ *allan*] annan, 325.

⁵ *þegar*] here again is a blank in 325. Cfr. ch. 97, p. 179, note 4. In

the Danish Translation, too, at this very word, stands,—“Hic quendam ‘desunt.’” The text is now taken from Cd. 325.

⁶ *morgin*] aptan, Fl.

⁷ *at*] thus Fl.; en, Cd.

⁸ *Þorgeirr . . . daga*] om. Fl.

A.D. 1152. hljópu af skipum sínum eptir þeim Haraldi jarli til kastalans; ok sóttu at þeim of daginn, þeði með eldi ok vápnum. Þeir vörðust all-hraustliga, ok sleit nátt-myrkrit¹ með þeim. Þar urðu margir menn sárir af hvárum-tveggjum; ok voru þeir Haraldr jarl mjök upp gefnir fyrir þeim, ef lengt hefði verit atsóknin. En af morgininn kómu til búendr, vinir hvárra-tveggju, ok leituðu af sættir með þeim; ok voru þeir Erlendr jarl ok Sveinn trauðir at sættast. En þó fór þat fram, at þeir sættust á þat,² at Haraldr jarl sör þess eiða, at Erlendr skyldi hafa hans hlut Eyjanna, ok hann skyldi aldregi kalla til ríkis í hendr honum. Fóru þessir eiðar fram með mörgum vitnum inna bezu manna þar í Eyjunum. Ok eptir þat fór Haraldr jarl yfir á Nes, ok svá upp í Skotland til frænda sinna; fór þá fátt Orkneyíngar með honum. Erlendr jarl ok þeir Sveinn stefndu þing við búendr í Kirkjuvági; ok sóttu bændr til of allar Eyar. Flutti Erlendr jarl sitt mál, ok svá margir aðrir vinir hans ok frændr.³ Sagði jarl þá, at Eysteinn konungr hafði gefit honum ríki í Orkneyjum þat er Haraldr jarl hafði áðr at varðveita; beiddi hann þá bændr sér viðtöku. Hafði hann þar bréf Eysteins, þau er þat sönnuðu með honum. Sveinn flutti ok mál jarla, ok margir aðrir vinir Sveins ok frændr.⁴ Kom þá svá, at bændi játuðu Erlendi jarli hlýðni. Tók hann þá undir sik allar Orkneyjar, ok gerðist höftungi yfir. En svá var mælt með Erlendi jarli ok bónum, at hann skyldi eigi verja Rögnvaldi jarli þann helming ríkis, er hann átti, ef honum yrði aurðit til at koma. En ef Rögnvaldr jarl kallaði á meira en hálf, þá skyldu bændr þat verja með Erlendi jarli. Sveinn Ásleifarson var jafnan með Erlendi jarli; ok bað hann vera varan, ok trúua eigi of

¹ all-hraustliga . . myrkrit] all-eköruliga, ok skildi nót, Fl.

² á [þat] at því, Fl.

³ ok margir . . frændr] om. Fl.

⁴ Sveinn . . frændr] add. Fl.

vel Haraldi jarli eðr Skotum. Þeir lágu lengstum of A.D. 1152.
vetrinn & skipum, ok héldu njóanir fyrir sér. En er <sup>(Early
winter.)</sup> dró at Jólum ok veðrátta tók at harðna, þá fór Sveinn
heim í Gareksey¹ til bús síns, en bað jarl vera eigi at
óvarara þó þeir skildi. Ok svá gjörði jarl, at hann lá
löngum á skipum, ok efnaði hvergi í einum² stað til
Jóla-veizlu sinnar.

101. Þat var tíðinda inn tíunda³ dag Jóla í Gareksey, A.D. 1153.
at Sveinn Ásleifarson sat ok drakk með húskörlum
sínum. Hann tók til orða, ok gnori nefit: "Þat er
"ætlan min, at nú sé Haraldr jarl á för til Eyjanna."
Þeir segja, húskarlar hans, at þat væri úlkligt fyrir
sakir storma þeirra er á lágu. Hann kvaðst vita, at þeim
mundi svá þykkja: "Mun ek nú ok," segir hann, "eigi
"gjöra jarli njóen fyrir hugboð mitt eitt saman; en þó
"grunar mik at því sé verr ráðit."⁴ Féll þá niðr þat
tal; ok drukku þeir sem áðr.—Haraldr jarl byrjaði ferð
sína, at Jólum út í Orkneyjar; hann hafði fjogur skip ok
tíu tigi manna, hann lá tvær næstr við Grimsey.⁵ Þeir
lendu í Hafnar-vági í Hrossey. Þeir gengu þaðan inn³⁹⁶.
þrettánda dag Jóla í Fjörð. Þeir voru í Orka-haugi,
meðan él dró á;⁶ ok særðust þar tveir menn fyrir
þeim; ok var þeim þat farar-tálmi mikill. Þá var af
nótt, er þeir kómu í Fjörð. Var þar þat tíðinda, at
Erlendr jarl var kominn á skip sitt; en hann hafði
drukkit of daginn uppi at húsi. Þeir Haraldr jarl
drápu þar tvá menn, ok hét annarr Ketill;⁷ en þeir
tóku höndum fjóra menn: Arnfinn bróður Anakols,
Ljótir⁸ hét annarr, ok tvá aðra. Haraldr jarl fór aptr
í Pórasá, ok þeir Þorbjörn klerkr. En þeir bræðir fóru

¹ [Gareksey] add. Fl.

² [einum] eyjum, Fl.

³ [tíunda] ellefsta, Fl.

⁴ [þot . . . ráðit] þeir muni þurfa,
Fl.

⁵ [Grimsey] Gareksey, Fl. (badly).

⁶ [el dró á] Jóla-helgin stóð, Fl.
(badly).

⁷ [Ketill] en annarr er eigi nefndr,
add. Fl.

⁸ [Ljótir] Ljótálf, Fl.

A.D. 1159. til Lamba-borgar, Benedikt ok Eirekr; ok höfðu Arnfinn með sér. Þegar of nöttina, er Erlendr jarl varð varr við úfriðinn, þá sendi hann menn til Gareks eyjar, at segja Sveini. Ok lét hann þegar eptir of daginn hrinda skipum á sjá; ok fór til fundar við Erlend jarl, sem hann hafði orð til sent; ok voru þeir þá á skipum lengi vetrar. Þeir Benedikt, bræðr, sendu þau orð, at Arnfinnr mundi því at eins lauss látin, ef þeir Erlendr jarl létí þá hafa skip þat, er þeir höfðu tekit fyrir Kjareks-stöðum. Jarl var þess físsari at laust væri látið skipit; en Anakol latti þess, ok sagði at Arnfinnr mundi á brott komast þann vetr, þótt eigi sé þat til unnit. Þat var Miðviku-dag inn næsta fyrir Föstu, at þeir Anakol ok Þorsteinn Rögnuson fóru yfir á Nes með tuttugu menn á skútu; ok kómu við nött. Þeir drógu skútuna í leyni-vág einn undir borg nokkura.¹ Þeir ganga upp, ok leyndust í kjörrum skamt frá húsi í Praavík; en þeir bjoggu svá um á skipinu, at svá var at ejá, sem menn lægi í hverju rúmi. Komit hafði verit til skipsins um morguninn, ok 398. grunað þar ekki um. Þeir Anakol sé menn róa á skipi utan frá borg ok lenda í ár-ós. Þá sá þeir ok mann riða utan frá borginni,² ok annan ganga; ok kendu þar Eirek. Þá skiptu þeir Anakol líði sínu ok gengu til sefær með ánni; ok gættu, at engi kemist til skipsins; en aðrir tíu gengu á beinn. Eirekr kom litlu fyrri á beinn, ok gekk til skála-húss. Þá heyrði hann til våpnaðra manna; ok hljóp hann þá [i] skálann, ok út aðrar dýrnar, ok vildi til skipeins; en þar voru menn fyrir, ok varð hann þar handtekkinn ok færð út í Eyjar Erlendi jarli. Vóru þá sendir menn til Haralda jarla, ok sagt honum, at Eirekr mundi eigi fyrri lauss látin, en þeir Arnfinnr kæmi heilir til Erlends jarla; ok þat gekk eptir því sem meilt var.³ Of várí eptir bjóst Haraldr jarl af Katanesi;

¹ *borg nokkura*] björg nokkur, | ² *borginni*] Borg, Fl. (nom. pr.?).
Fl. | ³ *meilt var*] þeir beiddu, Fl.

ok fóru norðr á Hjaltland. Hann setlaði at taka af A.D. 1183.
 lífi Erlend únga; en hann hafði beðit Margrétar,^(Summer.)
 móður jarla; en hon¹ hafði synjat. Eptir [bat] fer
 hann sér sveitar, ok nam hana á brott ór Orkney-
 jum; ok flutti hana norðr í Hjaltland, ok settist í
 Morseyjar-borg;² hafði hann þar viðbúnað mikinn.
 En er Haraldr jarl kom á Hjaltland, settist hann
 of borgina, ok bannaði allar til-flutningar. En þar
 [er] úhægt ateókn við at koma. Fóru menn þá til,
 ok leituðu um sættir með þeim. Beiddist Erlendr
 þess, at jarl skyldi gipta honum konuna; en bauð sik
 til styrktar við jarli; ok sagði, at honum lægi meira
 við at hann fengi ríki sitt;³ en kallaði þat vrenst til,
 at hann gjörði sér vini sem fiesta. Þetta fluttu margir
 með Erlendi. Ok urðu þær mál-a-lyktir, at þeir sættast; ^{400.}
 ok fækki Erlendr Margrétar; ok ræðst síðan til fylgðar
 með jarli; ok fóru þeir of sumarit austri til Noregs. Ok
 er þat spurðist í Orkneyjar, þá gjörðu þeir Erlendr
 jarl ráð sín; ok fýsti Sveinn, at þeir skyldi fara í
 hernað, ok afa sér svá fjár. Ok svá gjörðu þeir; ok
 fóru suðr til Breiðafjarðar, ok herjuðu fyrir austan
 Skotland. Þeir fóru suðr til Beruvíkr.

Knútr inn auðgi hét maðr; hann var kaupmaðr, ok
 sat jafnan í Beruvík. Þeir Sveinn tóku skip mikit ok
 gótt er Knútr átti, ok á fē mikit; þar var ok á kona
 hana. Eptir þat fóru þeir suðr undir Blýhólma. Knútr
 var þá í Beruvík, er hann spurði ránit; hann keypti at
 Beruvíkr-mönnum hundraði marka silfrs, at þeir sætti
 eptir fēnu. Þat voru flest kaupmenn, er eptir fēnu
 leituðu. Þeir fóru fjórtán skipum at leita þeirra. Þá
 er þeir Erlendr ok Sveinn lágu undir Blýhólnum,
 reddi Sveinn um kveldit,⁴ at menn skyldi liggja
 tjaldlausir; kvað sér ván vera, at Beruvíkr-menn

¹ hon] jarl, Fl.

² Morseyjar] Moseyjar, Fl. Cfr.
 Egils Saga, ch. 32, 33.

³ ríki sitt] haldit ríki sínu, Fl.

⁴ kveldit] add. Fl.

A.D. 1153. mundi koma sjölmennir til þeirra of nöttina. En veðr var hvast á; ok gáfu menn ekki gaum at því, er hann mælti; ok lágu allir menn undir tjöldum, nema á skipi Sveins var eigi tjaldat fyrir aptan siglu. Sveinn sat upp í lyptingu í loðkápu, á kistu einni; ok kvaðst svá mundu báinn vera um nöttina. Einarr skeifr hét maðr á skipi Sveins; hann ræddi um, at of-sögum 402. væri sagt frá hreysti Sveins: "Hann er kallaðr "karlmaðr betri en aðrir menn; en nú porir hann "eigi at tjalda yfir skipi sínū." Sveinn lét sem hann heyrrí eigi.¹ Varðmenn vóru uppi á hólmanum. Sveinn heyrrí at þeir urðu eigi ásáttir hvat þeir sá. Hann gekk í skip sitt, ok bað varðmenn ganga á skipin, ok segja hvat titt var. Sveinn bað menn vaka, ok reka af sér tjöldin. Eptir þat gjörðist kall mikit; ok æptu flestir á Svein; ok spurðu hvat til ráðs skyldi taka. Hann bað mein vera hljóða; en kvað þat sitt ráð, at leggja skipunum á milli hólmans ok landsins,² "Ok freista ef "þeir sigli svá um oss fram," en ef þat verðr eigi, þá "róm vér í móti þeim sem harðast."³ En aðrir ráðsmenn mæltu í móti, ok töldu þat eitt ráð at sigla undan. Ok svá var gert. Þá mælti Sveinn: "Ef þér "vilit undan sigla, beitið þá í haf út." Sveinn varð seinst báinn. Anakol beið hans. En er skip Sveins gekk meira, þá lét hann minna siglingina, ok beið Anakols; ok vildi eigi, at hann yrði eptir einskipa. Þá mælti Einarr skeiffr, er þeir Sveinn sigldu við allt segl: "Sveinn," segir hann, "er eigi þat, at kyrta standi "skipit vár?" Sveinn segir: "Eigi setla ek," segir

¹ Sveini . . . eigi] om. Fl.

² flos . . . saman] Fl.; vóru xiiiij. saman, Cd.

³ landsins] megin-landsins, Fl.

⁴ fram] en ef þeir sigla um oss, þá mun skilja með oss, Fl.

⁵ harðast] ef fund várn berr saman, add. Fl.

hann, "En þat ræð ek, attí leitir eigi optarr á hreysti A.D. 1152.
" mína, ef þú skynjar eigi fyrir hræðslu sakir, hvárt (Autumn.)
" skipit skrifðr undir þér eðr eigi; þvíat þat er allra
" skipa skjótast undir segli." Beruvíkr-menn sigldu
suðr um þá; en þeir Sveinn sneru þá inn undir megin-
landit. Ok er þeir kómu¹ undir Morsey,² þá sendi³ 404.
Sveinn menn til Eiðina-borgar at segja Skota-konungi
frá herfangi þeirra. En fór þeir kómu til borgarinnar
riðu tólf menn í móti þeim ok höfðu við alagálar sér
hosur fullar af silfri. Ok er þeir fundust, spurðu inir
Skozku menn at Sveini Ásleifarsyni. Þeir sögðu til
hans, ok spurðu hvat þeir vildu honum. Skotar sögðu,
at þeim var sagt, at Sveinn væri handtekinn, ok
Skota-konungr hefði sent þá at leysa hann út með fē
því er þeir fóru með. Sveins-menn segja apríl þeim
kvitt; ok fóru á fund Skota-konungs,⁴ ok sögðu honum
eyrindi sín. Konungr taldi litt at féláti Knúts, ok
sendi Sveini skjöld dýran ok fleiri góðar gjafar. Þeir
Erlendr jarl ok Sveinn fóru of haustið til Orkneyja
ok kómu heldr síð.

Þetta sumar fór Haraldr jarl til Noregs, sem fyrr var
getið.⁵ Þá kom ok utan af Mikla-garði í Noreg Rögn-
valdr jarl, ok Erlingr skakki; sem fyrr var ritað.⁶ Ok A.D. 1153.
kom Rögnvaldr jarl litlu fyrr Jól í Orkneyjar. Dec.

102. Þá fóru menn þegar í milli þeirra Rögnvalds
jarls ok Erlends jarls, ok leituðu um sættir. Kærðu
menn þá einka-mál þau er verit höfðu með bónum
ok Erlendi jarli, at hann skyldi eigi verja Rögnvaldi
jarli sinn hlut Eyjanna. Varð þá komit á stefnu-lagi
með þeim jörlum í Kirkjuvági; ok á þeiri stefnu
sættust þeir, ok bundu þat eiðum. Þetta var tveim
nóttum fyrr Jól; ok sættust á þat, at hálfar Eyjar

¹ Beruvíkr . . hómu] sneru þeir
þá inn undir, Fl.

² Morsey] Cd. [325] plainly
Morsey; Mosey, Fl., as plainly.

³ þer . . howings] om. Fl.

⁴ sem . . getið] om. Fl.

⁵ sem . . ritað] om. Fl.

D. 1154. skyldi hafa hvárr þeirra, ok verja báðir fyrir Haraldi jarli eðr örnum, ef til kallaði. Þá hafði Rögnvaldr jarl engan skipa-kost fyrr en of sumarit eptir, er skip hans kómu austan ór Noregi. Þenna vetr stóð allt kyrt.

406. En of várí¹ eptir gjörðu jarlar ráð sitt í móti Haraldi jarli, ef hann kæmi austan; ok fóru þeir Erlendr jarl ok Sveinn Ásleifarson til Hjaltlands, ok skyldu sæta honum, ef hann þeiri þar at. Rögnvaldr jarl fór fyr til Pórsár; þvíat þeim var ván, at Haraldr mundi þangat² leita, er hann kæmi austan; þvíat hann átti þar marga frændr ok vini. Þeir Erlendr jarl ok Sveinn vóru á Hjaltlandi of sumarit; ok dvöldu skip öll, svá at engi gengi til Noregs.³ Haraldr jarl fór of sumarit austan ór Noregi, ok hafði sjau skip. Hann tók Orkneyjar; en þrjú skip hans urðu seðhafn⁴ til Hjaltlands; ok tóku þeir Erlendr jarl þau. Þá er Haraldr jarl kom í Orkneyjar, spurði hann þar þau tíðindi, at þeir Rögnvaldr jarl ok Erlendr jarl vóru sáttir, ok þar skyldi hálfar Eyjar hvárr hafa við annan. Þóttist Haraldr jarl þá sjá sinn kost, at honum mundi ekki settlat af löndum.⁵ Tók hann þá þat ráð, at fara yfir á Nes á fund Rögnvalds jarla, æðr þeir Erlendr jarl kæmi af Hjaltlandi.⁶ Þeir Erlendr jarl ok Sveinn vóru þá á Hjaltlandi, er þeir spurðu at Haraldr jarl var kominn í Orkneyjar.⁷ Héldu þeir þá þegar suðr í Eyjar á fimm skipum,⁸ ok fengu í Dynnröst strauna váðvæna,⁹ ok storm veðrs; ok skildi þar með þeim; bar þá Svein ap[tr] til Friðar-eyjar á tveim¹⁰ skipum; ok hugðu þeir jarl týndan. Héldu þeir þaðan suðr undir Sandey; ok lá þar fyrir Erlendr jarl med þrjú skip, ok var þar fagna-fundr mikill. Fóru þeir þaðan

¹ þangat] þegar, add. Fl.

² Norege] um sumarit, add. Fl.

³ seðhafn] smað, Fl. (badly).

⁴ af löndum] add. Fl.

⁵ af Hjaltlandi] austan, Fl.

⁶ Orkneyjar] á fimm langskipum, add. Fl.

⁷ á fimm skipum] om. Fl.

⁸ váðvæna] om. Fl.

⁹ tveim] xii., Fl. (badly).

til Rögnvaldseyjar;¹ ok spurðu þar, at Haraldr jarl var A.D. 1154. farinn yfir á Nes. En þat er at segja frá ferðum Haralds jarls; at hann kom í Þórsá ok hafði sex skip. Rögnvaldr jarl var þá uppi í Suðrlandi; ok sat þar at 408. brúðkaupi því, er [hann] gipti Íngirfði, dóttur sína, Eireki stagbrelli.² Kom honum þegar njós, at Haraldr jarl var kominn í Þórsá. Rögnvaldr jarl reið fjölmennr frá brúðhlaupinu ofan í Þórsá. Eiríkr stagbrellr var frændi Haralds jarls, ok átti hann allan hlut í at sætta þá; ok margir aðrir fluttu þat með honum; ok eögðu, at þeim var einsett, at láta sik eigi á skilja, fyrir sakir frændsymi ok föstr-lags ok félagskapar, er verit hafði. Kom því svá, at stefnu-lagi varð á komit með þeim ok griðum;³ ok skyldi þeir finnast í kastala einum í Þórsá ok tala tveir einir; en jafn-margir skyldu menn hvárs vera hjá kastalanum. Þeir töluðu lengi, ok lagðist vel á með þeim. Þeir höfðu fundizt ekki fyrr síðan Rögnvaldr jarl kom í land. Ok er á leið daginn, var sagt Rögnvaldi jarli, at lið Haralds jarls dreif þannig með vánnum. Haraldr jarl kvað þat ekki ska mundu. Því næst heyrðu þeir út til höggva stórra; ok hljópu þeir þá út. Þar var kominn Þorbjörn klerkr með mikla sveit manna; ok sætti þegar áverkum á mönnum Rögnvalda jarls, er þeir fundust. Jarlar kölluðu, at þeir skyldi eigi berjast. Hljópu menn þá til ór staðnum ok skildu þá. Þar felli þrettán húskarlar Rögnvalda jarls; enn hann varð sárr í andliti. Eptir þat átu vinir þeirra blut at settum með þeim; ok kom svá, at þeir sættust, ok bundu af nýju félag sitt með eiðum. Þetta var fjórum nóttum fyrir Mikkals-messu.⁴ Þá var ok þat ráðit, at þeir skulu fara þegar of nóttina út í Orkneyjar á hendr þeim Erlendi

¹ *Rögnvaldseyjar*] R.eyjar, Cd.; Fl. Rosseyjar (badly).

² *stagbrelli*] siagbrell, Fl.

³ *griðum*] thus Fl.; gerðum, Cd.

⁴ *af nýju . . . Mikkals-messu*] með eiðum meit sína, ok efnuðu nýjan félagskap með trygðum ok handsólum, Fl.

A.D. 1154. ok Sveini. Þeir hēldu þrettán¹ skipum vestr & Pét-
 410. lands-fjörð, ok hēldu til Rögnvalds-eyjar,² ok lendu í
 Vífivági ok gengu þar á land. Þeir Erlendr jarl lágu
 á skipum í Barðsvík, ok sá þeir þaðan fjölmenni á
 Rögnvalds-ey,³ ok gerðu þannig⁴ njéenir; ok urðu þeir
 þá visir, at jarlar höfðu sætzt. Þat var þeim ok sagt,
 at þeir mundi þeim eigi láta kosti strandhögga, eðr
 annarra vist-fanga; ok mundi svá setla at sitja þeim
 mat þar í Eyjunum. Þá gengu þeir Erlendr jarl & tal,
 ok leitaði hann ráða við lið sitt. En þat kom ásamt
 með þeim, at Sveinn skyldi fyrir sjá, hvert ráð at
 skyldi taka. En Sveinn veitti þann órskurð, at þegar
 of nótina skyldi þeir sigla yfir til Ness; ok sagði at
 þeir hefði ekki styrk til at deila við þá báða þar í
 Eyjunum. Gerði hann þat yfirbragð fyrir alþýðu, at
 þeir mundu fara í Suðreyjar ok vera þar of vetrinn.
 Þetta var Mikkals-messu aptan, er þeir sigldu á fjör-
 ðinn. En þegar er þeir kómu á Katanes, hljópu þeir
 upp í bygð, ok keyrðu ofan strandhögg stór, ok hjoggu
 í skip sitt. Stormar vóru á miklir ok vánd veðráttu,
 ok var fjörðrin jafnan óferr. En þegar er leiði⁵ gaf,
 sendi Sveinn menn á báti handan af Nesinu, at Erlendr
 jarl hafði höggit strandhögg á Katanesi, ok légu búnir
 at sigla til Suðreyja þegar er byrr gæfi. Ok er þessi
 tiðindi kómu til eyrna Rögnvaldi jarli, skaut hann
 húspíngi á, ok talaði fyrir liði sínu. Bað menn vera
 vara, ok gæta sín vel, ok liggja hverja nótt á skipum;
 412. “ Þvíat mér er Sveins á engri stundu örverna⁶ í Ork-
 “ neyjar, því heldr er hann gjörði meira orð á at hann
 “ mundi ór landi.”

¹ [þrettán] x., Fl.

² [Rögnvalds-eyjar] thus, R.eyjar,
 425, which contains the true read-
 ing, Rögnvalds-eyjar, as there can
 be no doubt that South Ronaldsay
 is the island meant. The Fl. reads
 Rímanseyjar (badly).

³ [Rögnvalds-ey] R.ey, 325; Ríu-
 ans-eyjar, Fl. (badly).

⁴ [þannig] þaðan, Fl.

⁵ [leiði] Fl.; legi, Cd.

⁶ [örverna] örvent, Fl.

Á öndurðum vetrí fóru þeir Sveinn ór Þórsá ok A.D. 1154. vendu vestr fyrir Skotland. Þeir höfðu sjau¹ skip,² ok öll vel skipuð ok stór. Þeir tóku röðrar-leiði. En er þeir voru á leið komnir á braut af Nesinu, fóru njósnar-menn Rögnvalds jarls út í Eyjarnar, ok sögðu honum þessi tilðindi. Jarlar lögðu þá skipum sínum til Skálpeið; ok vildi Rögnvaldr jarl at þeir lægi á skipum sínum um hríð. Þá er þeir Sveinn kómu mjök svá veatr at³ Stauri, ræddi Sveinn um, at þeir mundi ekki kvelja sik lengr á röðri; ok bað þá snúa skipunum, ok vindu⁴ segl sín.⁵ Þessi ráðagjörð pótti mönnum heldr úmerkilig; en þó var svá gjört sem Sveinn vildi. En er þeir höfðu um siglt, tölðu snekkjurnar skjótt fyrir vindinum.⁶ Ok er ekki getið um ferð þeirra, fyrst en þeir koma í Orkneyjar í Vágaland. Þar spurðu þeir, at jarlar lágu við Skálpeið⁷ fjórtán skipum fyrir Knarrar-stöðu[m]. Þar var þá Erlendr úngi, ok Eirekr stagbrellr,⁸ ok mart annarra göfugra manna.

103. Þorbjörn klerkr var farinn austr í Fjörðu⁹ f Papule til Hákonar¹⁰ karls, mág síns. Þorbjörn átti þá Íngigerði dóttur hans.¹¹ Þat var fjórum nótum 24th Oct. fyrir Simons-messu er Sveinn veitti þann órskurð, at hann vildi leggja at jörlum um nótina. En þat pótti mönnum heldr úráðligt við þann liðs-mun sem var.¹² Sveinn vildi þó¹³ ráða. Ok svá var; þvíat jarl var þess fúsari.

Um kveldit¹⁴ gjörði á drifu-el blarott. Þá gekk Rögnvaldr jarl af skipi sínu, ok ætlaði í Örfuru¹⁵ til

¹ sjau] vj., Fl.

² skip] langskip, Fl.

³ mjök . . at] vestr af, Fl.

⁴ vindu] &, add. Fl.

⁵ sín] ok snúa undan veðrinn, add. Fl.

⁶ tölðu . . vindinum] tóku snekk-jurnar skjótt at ganga, því at byrr var góðr, Fl.

⁷ Skálpeið] Fl.; skallforð, Cd.

⁸ stagbrellr] thus also Fl. in this passage.

⁹ austr í Fjörðu] út f, Fl.

¹⁰ Hákonar] höcar, Cd.

¹¹ Þorbjörn . . hans] om. Fl.

¹² þó] Fl.; já, Cd.

¹³ kveldit] nótina, Fl.

¹⁴ Örfura] Örföru, Fl.

A.D. 1154. búð sín; vissi hann sér einskis ótta vánir; hann var
 (24th Oct.) með séttu mann. Þeir kómu á Knarrar-staði í élinu.
 Þar bjó Bótólfr begla, fslenzkr maðr, ok skáld gott.
 Hann bað Rögnvaldr jarl vera þar með sér of nöttina;
 ok lagði þar mórg orð ⁴. Gengu þeir inn; ok voru
 dregin af þeim klæði; lögðust þeir til svefns; en
 Bótólfr skyldi halda vörð. Þá nött ina sömu lögðu
 þeir Erlendr jarl at þeim Haraldi jarli; ok kómu á
 útvart; svá at þeir urðu eigi fyrr varir við, en þeir
 heyrðu herópit. Hljópu þeir þá til våpna, ok vörðust
 drengiliga. Þar varð mikil mannfall; ok lauk svá
 ateókninni, at Haraldr jarl hljóp á land upp, þá er
 fimm einir menn stóðu á skipinu. Þar féll Bjarni,
 bróðir Erlenda únga, göfugr maðr, ok tíu tigir manna
 með honum; en sjöldi varð sárt. Allir menn hljópu
 af skipum, ok flýðu á land upp. Fátt féll af þeim
 Erlendi jarli. En jarl tók þar fjórtán skip er jarlar
 áttu, ok allt fē þat er á var. Þá er lokit var inu
 meista starfinu, fréttu þeir, at Rögnvaldr jarl hafði
 gengit af skipi sínu um kveldit, ok fyrst upp á Knar-
 rar-staði. Ok hangat fóru þeir.¹ Bótólfr búandi var
 úti fyrir durum er þeir kómu þar; ok fagnar hann
 þeim vel. Þeir spurðu hvárt Rögnvaldr jarl væri
 nökkt² þar. Bótólfr kvað hann þar hafa verit um
 nöttnina. En þeir létu ákafliga, ok spurðu hvar hann
 væri þá; ok kvaðu hann vita mundu. Bótólfr rétti
 höndina upp um garðinn; ok kvað visu:

“ Ferr at foglum harri
 (firar neyta vel skeytu)
 “ (ván á heiðar hæna
 hnakka-dytz³) und bakka:
 “ Par lestr⁴ álmr, er ólmir
 und-linns stafir finnast,
 “ (lönd verr lofðúngr brandi)
 lýng-hænn⁵ dregin⁶ kýngjum.”

¹ Ok . . þeir] add. Fl.

² nökkt] add. Fl.

³ dytz] dyes, Cd.; dys, Fl.

⁴ lestr] thus Fl.; verðr, Cd.

⁵ lýng-hænn] lynghæns, Fl.

⁶ dregin] dregit, Fl.

Jarls-menn tóku skeið ór túninu; ok þóttist sá best A.D. 1154. hafa er mest gat hlaupit, ok fyrst fengi vald yfir jarli. En Bótólfr gekk inn, ok vakti jarl; ok segir honum þau tilindi, er orðit höfðu of nöttina, ok svá hvat jarls-menn höfðust at. Hljópu þeir þá upp, ok klæddust; ok fóru þegar á brott, ok í Örfuru¹ til búas jarls. Ok er þeir kómu þar, var þar fyrir Haraldr jarl. Í laun. Fóru þeir þá² þegar yfir á Nes á sínum báti hvárr þeirra,³ annarr með þriðja mann, en annair við fjórða mann. Allir menn þeirra fóru yfir á Nes, svá sem far fengu. Þeir Erlendr jarl ok Sveinn tóku öll skip jarlanna, ok ofa-fé mikit.⁴ Sveinn Ásleifarson lét skipta til hands sér gersimum Rögnvalds jarls öllum, þeim er teknað voru á skipi hans, ok sendi Rögnvaldi jarli yfir til Nes. Sveinn fýsti þess, at þeir Erlendr jarl legði skipum sinum út í Vága-land; ok skyldi þar liggja við fjörðinn, er þeir ssei skipa-ferðir, þegar er færí⁵ frá Nesinu. Þótti þaðan⁶ gott at setta áhlaupum, ef færí gæfi á. En Erlendr jarl ræð, fyrir sakir æggjanar liðsmanna, at þeir fóru norðr til Damins-⁷ 418. eyjar; ok drukku þar um daga í skála⁸ miklum; en lögðu hvern aptan skipin í tengsl, ok sváfu á þeim of nætr; ok leið svá fram á Jóla-féstu.⁹ Þat var fimm¹⁰ 20 Dec. nöttum fyrir Jól er Sveinn Ásleifarson fór austr í Sandvík til Sigfíðar, frændkonu sinnar; hann skyldi setta hana við nábúa ainn, þann er Björn hét. En fór hann fór, ræddi hann um við Erlend jarl, at hann skyldi sofa á skipum um nöttina, ok vera þá eigi fívarari þótt hann væri eigi við. Sveinn var eina nött at Sigfíðar frændkonu sinnar.¹¹

¹ Örfuru] Ærfuru, Fl.

² þeir þá] jarlar, Fl.

³ þeirra] Hero Cd. 332 begins again, from which the text is now taken. Here also the Dan. Translation begins again in the very same word. Cfr. ch. 100, p. 185, note 5.

⁴ mikil] annat, Fl.

⁵ færí] 825; veri, Cd.

⁶ þaðan] ok, add. Fl.

⁷ skála] kastala cinum, Fl.

⁸ ok leið . . . Jóla-féstu] add. Fl.

⁹ fimm] ii., 825.

¹⁰ sinnar] hann skyldi setta hana við nábúa sinn, add. Cd.

A.D. 1154. 104. Gísl hét maðr; hann var landseti Sveins,¹ ok
 (Yule.) kærr vinr. Hann feldi þen at Sveini, at hann skyldi
 þar gista at hans, ok sjá yfir ráð hans.² Hann hafði
 látið heita mungát, ok vildi þat veita þeim Sveini.
 Þá er þeir kómu um kveldit til Gils,³ var þeim sagt,
 at Erlendr jarl hefði eigi gengit til skipa um kveldit.
 Þegar er Sveinn spurði þetta, sendi hann Margað
 Grímsson til jarlsins, ok tvá menn aðra; ok bað hann
 gefa gaum at ráðum hans, þótt hann gjörði eigi svá
 ena fyrrí nótta: "En þat þykki mér uggligt, at ek
 " þurfa skamma hríð ráð at gjöra fyri jarli þessum."
 Þeir Margaðr fóru á fund Erlenda jarla, ok sögðu
 honum orð Sveins. Menn jarla kvóðu honum undarliga
 farit; sögðu at honum þótti annat leiti⁴ ekki úfært;
 en stundum var hann svá hræddr, at hann vissi eigi
 hvar hann skyldi varðveita aik eðr aðra. Sögðu þeir
 þat, at þeir vildu sofa í ró á landi;⁵ ok fara eigi til
 skipa. Jarl kvað svá vera skyldu, sem Sveinn hafði
 fyrið meðt. Ok kom því svá, at jarl gekk á skip sitt
 (Dec. 21.) með fjóra menn ok tuttugu; en allir aðrir lágu at
 húsi. Þeir Margaðr,⁶ lágu í annari vík skamt þaðan.

Pessa nótta ena sömu kómu þeir Rögnvaldr jarl ok
 Haraldr jarl at óvörum Erlendi jarli, svá at varðmenn
 þeir, er völkðu á eyjunni ok á skipinu, urðu hvárigir varir
 við fyrr en þeir gengu upp á skipit. Ormr hét maðr, en
 annarr Úfi; þeir voru í fyrirrumá á skipi Erlends jarla.
 Úfi hljóp upp, ok vildi vekja jarl; ok fækki eigi vakit
 hann; svá var hann dauð-drukkinn. Úfi þreif jarl í
 fang sér; ok hljóp útbyrðis með hann; [ok] í eptir-
 bát, er flaut við skipit; en Ormr hljóp á annat bord,
 ok komst hann á land. En jarl læzt ok flestir menn

¹ *Sveins*] Sigrðar, Fl.

² *ok . . . hans*] om. Fl. et 325.

³ *Gils*] thus Cd. and Fl. and 325
 by transposition of letters.

⁴ *annat leiti*] aðra stund, Fl.;
 annat skeið, 325.

⁵ *á landi*] add. Fl., 325.

⁶ *Margaðr*] thus Fl., 325, Tr.;
 Þeir á skipinu Sveins, Cd.

aðrir þeir er á skipunum¹ voru. Þeir á Sveins skipi² A.D. 1154.
 vöknuðu við herópit; hjoggu þeir strengina, ok lögðu
 þeir³ fyrir nesit. En nýlisi var mikil, ok sá þeir þá,
 at jarlarnir lögðu frá. Þóttust þeir þá skilja at um-
 skipti mundu örðin með þeim. Ráru húskarlar Sveins⁴
 þá á brott, ok fóru fyrst til Rennadals; en sendu
 Sveini mann, at segja honum sílkt er þá höfðu þeir
 spurt.⁵ Haraldr jarl vildi gefa grið mönnum Erlends
 jarla; en Rögnvaldr jarl vildi bíða fyrst, hvárt fyndist
 lík hans, eðr hefði hann undan komist. Lík Erlends
 jarla fanst tveim nóttum fyrir Jól; var sét spjót-skapt
 standa upp ór þara-bráki. Ok er til var komit, stóð
 þat spjót í gögnum hann. Var lík hans fiert til
 kirkju; en þá voru gefin grið mönnum jarla, ok svá
 húskörlum Sveins fjórum er teknir voru. Jóann hét
 maðr, er kallaðr var vengr⁶; hann var systur-son Jóns
 vengs,⁷ er fyrr var getið; hann hafði verit með Hákonni
 karli, ok hafði gjört systur hans barn, ok hlaupizt^{422.}
 þá á braut í viking með Anakol; en nú var hann
 við Erlendi jarli, ok hafði þá eigi við bardagann verit.
 Menn Erlenda jarla sóttu í Kirkjuvág, ok gættu sín í
 Magnús-kirkju. Jarlarnir fara ok þangat, ok var þar
 þá lagðr sáttar-fundr í kirkjunni. Þá náði Jón eigi fyrr
 sáttum af jörlum,⁸ en hann hét at gjöra brúðlaup til
 konunnar. Þar svörðu allir menn jörlunum eiða, ok
 gjörðu þeir þat mál heldr úvant. Jón vengr bæzt
 á hendi⁹ Haraldi jarli, ok gjörðist áarmaðr hans.¹⁰

105. Þá er Sveinn Ásleifarson spurði fall Erlends
 jarla, fór hann til Rennadals, ok fann þar húskarla

¹ skipunum] skipunu, Fl., 325.

² á Sveins skipi] Margaðr, Fl.,

325.

³ hjoggu . . . þeir] tóku til ára,

ok ráru þeir, Fl., 325.

⁴ húskarlar Sveins] om. Fl.

⁵ spurt] sét, Fl., 325.

⁶ vengr] vengr, Fl.

⁷ venge] vengs, Fl.

⁸ af jörlum] add. 325.

⁹ hendi] hendr, Cd.

¹⁰ ok . . . hans] ok gerist Jón

vengr áarmaðr Haralds jarla, Fl.

D. 1154. sína.¹ Kunnu þeir glöggliga at segja frá tilindum er
 Dec. gjörzt höfðu í Daminsey. Siðan fóru þeir Sveinn til
 Hrólfs-eyjar, ok kómu þar at flæði seðfar. Þeir báru
 reiða allan frá skipinu,² ok sá fyrir. Þeir skiptu mönnunum
 í bygðir, ok hélđu njóenum frá sér til jarlanna, ok
 annarra hinna stærri manna, hvat hverigir höftust at,
 Sveinn Ásleifarson gekk þar á sjall upp við hinn séttá³
 mann, ok öðrum-megin til seðfar, ok leyndust þannig
 í myrkru heim á þeir nokkurn. Þeir heyrðu inn
 mælgi mikla. Þar vóru þeir feðgar, Þorfinnr ok
 Ögmundr, ok Erlendr mágr þeirra. Hann Erlendr
 hældist því fyrir þeim feðgum,⁴ at hann hefði Erlendi
 jarli veitt bana-sár; en allir þóttust þeir allvel barizt⁵
 hafa. Ok er Sveinn heyrði⁶ þetta, hleypr hann inn í
 húsa at þeim, ok fórunautar hans eptir honum. Sveinn
 varð skjótast; ok hjó hann Erlend begar bana-höggi;
 424. en þeir tóku Þorfinn höndum, ok höfðu með sér; en
 Ögmundr var sárr nokkut. Þeir Sveinn fóru á Þinga-
 völl; þar bjó þá Helgi, föður-bróðir Sveins, ok voru
 þar öndurð Jólin á laun. Rögnvaldr jarl fór til Da-
 minn-eyjar at Jólunum, en Haraldr jarl var eptir at
 Kirkjuvági. Rögnvaldr jarl sendi menn á Þinga-völl
 til Helga, ok bað hann segja Sveini frænda sínum, ef
 hann vissi nokkut til, hvar hann var, at jarl vill
 bjóða honum til sín um Jólin; ok kvaðst vilja eiga
 hlut at, at sætta þá⁷ Harald jarl. Ok er Sveini kómu
 þessi orð, fór hann á fund Rögnvalds jarls við hinn
 sættá mann,⁸ ok var með honum ofanverð Jólin.⁹ En
 .D. 1155. eptir Jólin var lagðr sáttar-fundr með þeim Sveini ok
 (Jan.) jörjunum; skyldi þar þá líka öllum málum þeim er þá

¹ Þa . . . sína] Eptir fall Erlenda
 jarla, fór Sveinn Ásleifarson til
 Kennadals, ok fann þar Margr,
 ok, Fl., 325. Cfr. Ann. Iell. sub
 anno 1154.

² skipinu] skipum, Fl.
³ séttá] v., Fl.

⁴ fyrir þeim feðgum] om. Fl.

⁵ barizt] gengit, Fl.

⁶ heyrði] here Cod. 325 enda.

⁷ þá] við, add. Cd.

⁸ við . . . manna] om. Fl.

⁹ Jólin] í góðu yfirlesti, add. Fl.

var eigi¹ sæst á áðr. Ok er þeir fundust, átti Rögnvaldr jarl A.D. 1155. (Jan.) valdr jarl hlut at at sætta þá Harald jarl ok Svein. En flestir menn voru þar tillaga-illir, þeir er eigi voru annat-hvárt vinir eðr frændr Sveins; en hinir sögðu, at jafnan mundi úrói standa af Sveini, ef hann væri eigi gjörr á brott ór Eyjunum.² En þat var[ð] at sætt, at Sveinn skyldi gjalda mörk gulls hvárum jarlinum, ok láta³ hálfar jarðir sínar ok langskip gott. Sveinn svarar gjörönni: "Pá munu sættir bezt haldast ef ek "em úhrakið til". Eigi vildi Rögnvaldr jarl hafa gjaldit af Sveini; kveðst í engu vilja hrekja hann; kveðst miklu meiri slægja⁴ þykkja til vináttu hans en í fé. Haraldr jarl fór eptir sættina til Gareks-eyjar til bús Sveins, ok bjó þá heldr úspakliga⁵ kornum hans, ok öðru því sem bann átti. En er Sveinn spurði þetta, kerði hann fyrir Rögnvaldi jarli, ok kallaði þetta sætta-brigði; ok kvaðst vilja fara heim ok sjá um fóng sín. Rögnvaldr jarl mælti: "Ver með⁶ 426. "mér, Sveinn; ok vil ek senda orð jarli, ok leggja "enn í unraðu mál yður. En ek vil eigi at þú "sætlið þat at keppa við Harald jarl,⁷ því at þér mun "hann verða of-maðr í deildum," þótt þú sér mikill "fyrir þér ok vaskr maðr." En Sveinn vildi eigi letjast láta, ok fór með hinn tíunda mann á skútum í Gareksey; ok kómu síð um kveldit. Þeir sá eld, í bak-húsi;⁸ fór Sveinn þagat til; vildi hann, at þeir tæki eldinn,⁹ ok bæri at skálanum, ok brendi beinnum, ok jarl inni. Sveinn Blakara son¹⁰ hét maðr; haun

¹ eigi] om. Fl. (badly).

² en . . . Eyjunum] sögðu jafnan úrói af honum standa, Fl.

³ láta] hafa, Fl.

⁴ slægja] slengr, Fl.

⁵ úspakliga] úsparliga, Fl.

⁶ ok leggja . . . jarl] om. Fl.

⁷ deildum] deilunum, Fl.

⁸ bak-hús] i.e. bakstr-húsi; thus

bak-hús is a various reading to bakstr-hús in Hák. S., ch. 239. See the new edition in vol. ii. of the present series.

⁹ Þeir . . . eldinn] Þeir fóru á bak húsum. Sveinn vildi at þeir kveykti eld, Fl.

¹⁰ Blakara son] Blaakarason, Fl.

A.D. 1155. var mest-háttar þeirra manna er óru¹ þar með Sveini; hann latti þessa mest, ok kallaði vera mega at jarl væri eigi á bænum. En þótt hann væri þar, segir hann, at þeir² myndu eigi láta ná útgöngu konu hans nè dætr; en segir, at þat var úfert at brenna þær inni. Þeir Sveinn gengu þá at durum, ok inn fyrir skála-dyrnar.³ Hljópu þeir menn þá upp, er í skálanum vóru, ok kómu aprír hurðu. Urðu þeir Sveinn þá varir, at jarl var eigi á bænum. En þeir er inni vóru, gáfu upp vörnina, ok seldu þeim Sveini vápnin; ok gengu tú allir slyppir; ok gaf Sveinn grið öllum húskörlum jarls. Sveinn steypti niðr öllu mungáti sínu, ok hafði á braut með sér konu sína ok dætr. Hann spurði Íngirföi konu sína, hvar Haraldr jarl væri; en hon vildi eigi segja. "Pegi þú þá, ok "bend oss." Eigi vildi hon þat. Hon var frændkona jarls. Af höndum seldi Sveinn vápnin sum, er þeir kómu á skip. Lokit var settum þeirra jarls þá er þetta spurðist. Haraldr jarl var farinn til líttillar 428. eyjar at veiða héra. Sveinn hélt til Hellis-eyjar; hon er sæbrött ey, ok hellir mikill í berginu;⁴ ok fell sér fyrir hellis-dyrnar at flæðum.⁵ Þá er húskarlar Haralds jarls fengu vápn sí af þeim Sveini, fóru þeir þegar á fund Haralds jarls, ok súgðu honum um skipti þeirra Sveins. Jarlinn lét þá þegar hrinda fram skipi sínu, ok eggjaði, at þeir skyldu róa eptir þeim, "Ok látum "nú til stáls sverfa með oss." Tóku þeir þá róðr eptir þeim, ok sá þá hvárir aðra, ok kendusk.⁶ Ok er Sveinn sér at þeir jarl draga eptir þeim, ræddi Sveini um: "Vær munum verða at leita oss ráðs nokkurs; þvíat "mér er eigi um at finna hann, þannig sem til bakat?" "er, við liðs-mun þann er vera mun. Munu vær þat "ráð taka," segir hann, "at fara til hellisins, ok vita

¹ óru] thus Cd., =vóru.

² þeir] i.e. the earl and his men.

³ fyrir skála-dyrnar] i fordýrnar, Fl.

⁴ berginu] björgunum, Fl.

⁵ flæðum] flóðanum, Fl.

⁶ kendusk] Fl.; kendu, Cd.

⁷ bakat] hagat, Fl.

"hvat þar skapist¹ at váru málí." Svá gjörðu þeir A.D. 1155. Sveinn Kómu til hellisins at atfalli,² settu þar upp skipit; því at hellinum veik í bjargin³ upp; fell þar⁴ sær fyrir hellis-munnann. Þeir Haraldr jarl fóru at leita þeirra um daginn um eyna; ok fundu þá eigi; þeir sá ok skipa-farar engar frá eyjunni. Þetta undruðust þeir mjök; þótti þeim úlikligt, at Sveinn mundi hafa sokkit niðr. Þeir röru um-hverfum⁵ eyna at leita Sveins,⁶ ok fundu eigi, sem líkligt var. Gjörðu þeir þat þá helst af, at þá Svein mundi borit hafa at öðrum eyjum. Reru þeir þannig þá at leita, sem þeim þótti líkligast. Var þat mjök jafn-skjótt, er þeir jarl röru á brott, ok sjórinn felli frá hellis-munnanum. Þeir Sveinn höfðu heyrt viðræðu þeirra jarls, ok hans manna. Sveinn lét eptir skip sitt í hellinum,⁷ en þeir tóku byrðing einn fornán í eyjunni,⁸ er munkar áttu, ok hélðu til Sandeyjar. Gengu þeir þar upp, en hrundu 430. út byrðinginum; ok rak hann um strandir, þar til er hann braut.⁹ En þeir Sveinn gengu upp á eyna, ok kómu á þeim pann, er heitir á Völunesai; þar bjó sá maðr, er hét Bárðr, frændi Sveins. Þeir kölluðu¹⁰ hann út leyniliga, ok sagði Sveinn at hann vildi þar vera. Bárðr kvað hann mundu síliku ráða, "En ekki "þori ek, at þér sét eigi á laun." Þeir gengu inn, ok voru einir í húsi, svá at vand-bálkr einn var í milli þeirra ok annarra manna. Laundyrr voru á húsinu, því er þeir Sveinn voru í, ok var hlaðit í grijóti lausliga. Pann aptan kom Jón vængr, áarmaðr Haralds jarls ok þeir sjau saman. Tók Bárðr bóndi vel við þeim; ok voru gjörfir eldar stórir fyrir þeim, ok

¹ *skapist*] skiptist, Fl.

² *atfalli*] útfalli, Fl. (no doubt wrong).

³ *bjargin*] björg, Fl.

⁴ *þar*] þá, Fl. (well).

⁵ *um-hverfum*] umhverfis, Fl.

⁶ *Sveins*] skipsins, Fl.

⁷ *hellinum*] hellið, Cd.

⁸ *fornan í eyjunni*] om. Fl.

⁹ *en . . . braut*] ok brenda (?) byrðinginn, Fl. (badly).

¹⁰ *kölluðu*] kvöddu, Fl. Here Cd. 333 ends in 'köllu' . . . The remainder of the text is taken from the Fl.

D. 1155. bökuðust þeir við. Jón var óðmáluugr, ok ræddi um túþindi þau, er gjörzt höfðu um skipti þau, er jarlar höfðu við ázt ok Sveinn; ámælti hann mjök Sveini, ok kvað hann vera griðniföng ok engum trúan; hafði hann nú sæzt við Harald jarl, ok vildi þegar fara at honum ok brenna hann inni; sagði ok aldri mundu vera frið í landi fyrir en Sveinn væri ór landi rekinn. Bárði bóndi ok föru-nautar Jóns svöruðu heldr fyrir Svein. Eptir þat tók Jón at ámæla Erlendi jarli; ok kvað þat eigi skaða þótt hann hefði látið; kallaði hann þann ofsa-mann, at engi mátti frjálst höfuð strjúka fyrir honum. Ok er Sveinn heyrði þetta, þá mátti hann eigi standast; ok preif til vápna sína, ok hljóp at laundurum, ok hratt ór grjótinu. Þá varð hark mikit. Sveinn sælaði at hlaupa fyrir skáladýrnar. Jón sat í skyrtu ok línbrókum. Ok er hann heyrði til Sveins, batt hann eigi lengi skó sína, ok hljóp 482. út frá eldinum,¹ ok þegar í brott af þónum. En nið-myrrkr var á, ok frost mikit. Hann kom um nóttina á annan þee, ok var kalinn mjök á fótum, svá at af leysti sumar tærnar. Sveinn gaf grið fórðunautum Jóns fyrir orð Bárðar bónda. Sveinn var þar um nóttina. En eptir um morgininn fóru þeir brott þaðan með skútu, er Bárðr átti, ok fækki Sveini. Fóru þeir þá suðr til Rögnvalds-eyjar, ok lendu² í Barðsvík, ok voru við helli einn. Sveinn var stundum um daginn at hási, ok drakk þar; en svaf við skip um næstr, ok gætti sín svá við úvinum sínum.

106. Þa[t] var einn morgin snemma, at þeir Sveinn sá langskip mikit [fara] frá Hrossey³ ok til Rögnvalds-

¹ batt hans . . . eldinum] thus Tr.:—oc der hand hörta til Svend, var hand icke lengre om at binda sine sku-remmer, oc lög ud fra lidene;—a proverb, that is—he was not long about fastening his shoe-lashes, i.e. he ran forthwith. The Fl. has,—

ok er hann heyrði til Sveins, batt hann skó sína út frá eldinum, (badly, no doubt).

² til R. . . lendu] add. Tr.

³ Hrossey] Tr.: fra Hrossö til Rognvaldö; Hrofsls-ey, Fl.

eyjar;¹ ok kendi Sveinn þegar, at þat var skip Rögnvalds jarls, þat er hann var sjálfr vanr at stýra; ok lögðu til Rögnvalds-eyjar,¹ ok þar at sem lá skúta þeirra Sveins; ok gengu fimm menn upp af skipi jarls; en þeir Sveinn voru á hæð nokkurri ok grýttu þaðan á menn jarls. Ok er þeir sá þat af skipinu, brutu menn upp våpn sín. En er þeir Sveinn sá þat, hljópu þeir af hæðinni ok í fjöruna, ok hrundu út skútunni ok hljópu þar á Langskipit hafði rent upp, svá at þat var fast. Sveinn stóð upp í skútunni, er þeir röru út hjá langskipinu, ok hafði spjót í hendi. En er Rögnvaldr jarl sá þat, þá tók hann skjöld, ok setti fyrir sík; en Sveinn skaut eigi spjótinu. En er jarl sá at skilja mundi með þeim, lét hann bregða upp frið-skildi, ok beiddi at þeir Sveinn skyldi at landi fara. En er Sveinn sá þat, bað hann sína menn at landi leggja, ok kveðst enn við þat bezt una, ef hann yrði sáttar 434 við Rögnvaldr jarl.

107. Eptir þat gengu þeir á land, Rögnvaldr jarl ok Sveinn, ok töludu tveir samt lengi; ok lagðist vel á með þeim. Ok er þeir sátu á talinu, þá sá þeir sigling Haralds jarls, er hann fór frá Katanesi ok til Váglands. Ok er skipit bar undir eyna,² þá spurði Sveinn jarl, hvat til ráða skyldi taka. Jarl segir at Sveinn skyldi fara yfir á Nes þá þegar. Þetta var á Langaföstu. Peir fóru jafn-anemma ór Rögnvalds-ey.³ Fór jarl til Hross-eyjar, en Sveinn fór vestr í Straumey; ok sá þeir Haraldr jarl skipit, ok þóttust kemna, at Sveinn átti. Héldu þeir þegar á fjörðinn eptir þeim. Ok er þeir Sveinn sá at jarl hélta eptir þeim, þá gengu þeir frá skipinu ok leyndust.⁴ En er Haraldr jarl kom til Straumeyjar, sá þeir skipit Sveins; ok grunaði þá,

¹ Rögnvalds-eyjar] thus Tr.; | ² Rögnvalds-ey] R.ey, Fl.
R.ey, Cd. | ³ leyndust] hvor de kunde, add.
⁴ eyna] add. Tr. | Tr.

1155. at manna-vistir mundi vera nærri, ok vildu því eigi á land ganga. Ámundi hét maðr ok var Hnefason; hann var vinr Haralds jarls, en föður-bróðir stjúp-barna Sveins Ásleifarsonar; hann fór á milli þeirra, ok gat því við komit, at baldast skyldi hin sama sætt sem gjör hafði verit um vetrinn. Þá hljóp á stormr veðrs, ok urðu þeir þar at vera hvárir-tveggju um náttina; ok skipaði Ámundi þeim í eina rekku báðum, Haraldi jarli ok Sveini. Í því húsi hvíldu margir menn hvárs þeirra. Eptir sætt þessa fór Sveinn yfir á Nes, en Haraldr jarl yfir í Orkneyjar. Þat spurði Sveinn til orða jarla, at hann kallaði sætt þeirra heldr lausliga.

436. Lítinn gaum gaf Sveinn at því. Hann fór suðr í Dala, ok var um Páskana með Sumarliða vin sinum; en Haraldr jarl fór norðr á Hjaltland, ok var þar mjök lengi um várit. Sveinn fór sunnan ep[tir] Páskana, ók mætti á leiðinni bræðrum Jóns vængra tweimr; hét annarr Bunu Pétur,¹ en annarr Blán. Peir Sveinn tóku þá höndum, ok tóku af þeim feit allt, en fluttu þá til lands; var þeim þá högginn gálgi. Ok er allt var til búit, mælti Sveinn, at peir skyldi hlaupa á land upp; kvað Jóni bróður þeirra þat meiri skamm at peir lifði. Peir voru lengi úti, ok kalnir mjök, er peir kómu til bæja. Sveinn fór þaðan í Suðreyjar til Ljóðhúsa, ok dvaldist þar um hríð. En er Jón vængr spurði, at Sveinn hafði handtekit bræðr hans, en vissi eigi hvat er hann hafði af þeim gjört, þá fór hann í Eyna-helgu, ok tók þar Ólaf, son Sveins Ásleifarsonar, fóstra Kolbeins hrúgu, ok fór með í Vestrey. Þá fundu heir Rögvavald jarl á Hreppis-nesi. Ok er jarl sé Ólaf þá mælti [hann]: "Hví ertú hér, Ólafr?" Hann svarar: "Jón vængr veldr því." Jarl leit til Jóns ok mælti: "Hví fluttir þú Ólaf hingat?" Hann svaraði: "Sveinn tók bræðr mína, ok veit ek eigi nema hann "hafi drepit þá." Jarl mælti: "Flyt þú hann apr-

¹ *Bunu-Petr*] Hvinu-Petr, Tr. (perhaps better).

" sem skjótast, ok dirf þik eigi, at gjöra honum nok- A.D. 1155.
 " kut til meins, hvat sem af bræðrum þinum er
 " vorðit; þvíat þér mun fyrir hvárigum vært í Eyjum,
 " Sveini nè Kolbeini, ef þú gjörir honum nokkut."

108. Eptir Páska um várit byrjaði Sveinn ferð sína (Easter.) ór Suðreyjum, ok hafði sex tigi manna. Hann hélta⁴³⁸ til Orkneyja, ok fyrst til Hrólfs-eyjar. Þar tóku þeir þann mann er Hákon karl hét; hann hafði verit með Haraldi jarli þá er Erlendr jarl féll. Hákon leystist af þrem mörkum gulls, ok frelsti aik svá við Svein. Þar í Hrólfssey fundu þeir Sveinn skip þat, er jarlar höfðu gjört af Sveini, ok voru höggin ór borðin tvau. Þat hafði Rögnvaldr jarl gjöra látið, þvíat einginn¹ hafði viljat kaupa nè þiggja skipit at jörlum. Sveinn hélta þaðan til Hross-eyjar, ok fann Rögnvald jarl í Byrgis-héraði. Tók jarl honum þá vel, ok var Sveinn með honum um várit. Rögnvaldr jarl kveðst því bafa höggit borð ór skipinu, at hann vildi eigi at hann gjörði skyndi-reði þar í Eyjunum þá er hann kæmi ór Suðreyjum.² Sveinn var við fimbrottaða mann með Rögnvaldi jarli.³ Haraldr jarl kom af Hjaltlandi um várit á Hvítá-dögum. Ok þegar hann kom í Orkneyjar, sendi Rögnvaldr jarl menn til hans, at segja, at hann vildi at þeir Sveinn sættist af nýju. Ok var þá lagiðr sáttar-fundr Föstudag í Helgu-viku í Magnús-kirkju; ok gekk Rögnvaldr jarl með breiðöxi til fundarins, ok Sveinn með honum. Gekk þá saman sættin sú hin sama, sem efnuð var um vetrinn.

109. Þá gaf Rögnvaldr jarl Haraldi jarli skip þat, er átt hafði Sveinn, en gaf Sveini allt annat þat er gjört var, ok á hans hluta kom. Þeir Rögnvaldr jarl⁴⁴⁰.

¹ einginn] add. Tr.

at hand vilde ikke at Svend
skulle giøre nogen de gierninge
naar hand kom hjem aff Synderðer,

at hand skulde der faare rømme
bort med samme skib, Tr.

² Sveina . . jarli] add. Tr.

³ breiðöxi] Tr.; öxi breiða, Cd.

A.D. 1155. ok Sveinn stóðu hjá kirkju-durunum meðan seglit var út borit; þvíat þat¹ hafði verit upp lagit í Magnús-kirkju; ok var Sveinn heldr ófrýnligr, er þeir báru út seglit. Laugardaginn eptir, þá er lokit var nón-tíðum, kómu menn Haralda jarls á fund Sveins Ásleifarsonar, ok sögðu, at hann vildi at Sveinn kæmi til tals við hann. Þetta bar Sveinn fyrir Rögnvald jarl; ok fýsti hann Svein lítt þessar ferðar; kveðst eigi vita hverju trúu mætti. En Sveinn fór eigi at síðr, ok þeir sex saman. Jarl sat í litilli stofu á þver-palli, ok Þorbjörn klerkr hjá honum. Fátt var manna annat hjá jarli. Þeir kvóðu jarl virðuliga; hann tók vel kveðju þeirra. Gáfu þeir Sveini rám at sitja;² sátu þeir um hríð ok drukku. Eptir þat gekk Þorbjörn, ok sögðu þeir Sveinn svá, at þá grunaði mjök um tiltekjur jarla. Þorbjörn kom aptr litlu [síðarr], ok gaf Sveini skarlats-kyrti, ok skikkju, ok sverð;³ kvaðst eigi vita hvárt hann vildi gjöf kalla, þvíat þessir gripir höfðu⁴ teknir verit frá Sveini um vetrinn. Sveinn tók við gjöfum þessum. Haraldr jarl gaf Sveini langskipit þat er hann hafði átt; ok hálfar eignir sínar ok jarðir. Hann bað Sveini at vera með sér, ok kvað þeirra vingan alldri skyldu skilja. Vel tók Sveinn þessu; ok fór þegar um nóttina, ok sagði Rögnvaldi jarli hversu farit hafði með [þeim] Haraldi jarli. Rögnvaldr jarl lét vel yfir þessu; ok bað Svein til gæta, at þeir yrði eigi úsáttir.⁵

110. Nokkuru síðarr ræðust þeir til herferðar þrír höfðingjar, Sveinn, Þorbjörn, Eirekr. Þeir fóru fyrst til
 112. Suðreyja. Þeir fóru allt vestr í Syllingar, ok unnu þar sigr mikinn í Márfu-höfn Kolumba-messu, ok fengu ofa-mikit herfang. Fóru eptir þat til Orkneyja, ok urðu vel ásáttir.⁶

¹ þotat þat] thi det, Tr.; þat, Cd.

² þeir kvóðdu . . . síða] add. Tr.
³ ok sverð] add. Tr.

⁴ höfðu] Tr.; voru, Cd.

⁵ ok . . . dæditir] add. Tr.: og
⁶ gick deres forlgelse og skiften ve
 aff.

Eptir sætt þeirra Rögnvalds jarls, ok Haralda jarls, A.D. 1156. ok Sveins Ásleifsonar, voru jarlar jafnan bæðir samt, ok hafði Rögnvaldr jarl ráð fyrir; en samþykki þeirra var gott. Þá er þeir kómu heim ór Syllíngum fór Þorbjörn klerkr til Haralda jarla ok gjörðist ráðgjafi hans. Sveinn fór heim í Gareksey, ok sat þar með fjölmenni á vetrum,¹ ok hafði herfang sitt til kostnaðar sér, með örðum söngum, þeim er hann átti þar í Eyjum. Hann var mest hallr undir Rögnvald jarl. Hvert sumar var hann í hernaði. Þat var mealt, at Þorbjörn klerkr bætti ekki um með þeim frændum,² Rögnvaldi jarli ok Haraldi jarli. Þórarinn kylli-nef hét birðmaðr Rögnvalda jarla ok vin hans; hann var jafnan með jarli. Porkell hét sveitáingr Þorbjarnar klerks ok vin. Þá Þórarinn ok Porkel skildi á við drykk í Kirkjuvágá, ok vann Porkell á Þórarni, ok komst síðan á fund Þorbjarnar. Lögunautar Þórarins sóttu eptir Porkatli; en þeir Þorbjörn vörðust ór lopti einu. Þá var [sagt] jörlum; ok koma þeir heim at skilja þá. Þorbjörn vildi eigi at Rögnvaldr jarl dæmdi þetta mál; ok gaf sök á eptir-ferðinni. En þá er Þórarinn var heill sára sinna, þá drap hann Porkel, er hann gekk til kirkju. Þórarinn hljóp í kirkju; en þeir Þorbjörn hljópu eptir honum ok sveitúngar hans. Þá var sagt Rögnvaldi jarli; ok gëkk hann til fjölmennr, ok spurði, hvárt Þorbjörn vildi brjóta upp kirkjuna.⁴⁴⁴ Þorbjörn sagði, at kirkjan ætti þeim ekki at halda, er inni var. Rögnvaldr jarl kvað kirkjuna mundu úbrotna at sinni; ok var Þorbinri þraungt frá kirkjunni. Ekki var sætt á þetta. Fór Þorbjörn yfir á Nes, ok var þar um hríð. Þá varð mart til með þeim; þvíat Þorbjörn gjörði margar úspektir, bæði um kvenna-mál, ok um víga-för. Þorbjörn fór leyniliga í Orkneyjar á skútu með þrjá tigi manna, ok lendi við Skál-p-eið. Hann

¹ vetrum] om vinteren, Tr. (less right). | ² frændum] add. Tr.

gekk til Kirkjuvágs með fjórða mann. Hann hljóp einn saman inn í skytníng um kveld, þar er Þórarinn var inni ok drakk. Þorbjörn hjó hann þegar bana-högg; síðan hljóp hann í myrkrit langt á brott. Fyrir þessa sök gjörði Rögnvaldr jarl Þorbjörn klérk útlægan fyrir allt sitt ríki. Þorbjörn fór yfir á Nes, ok var með Hösvi mági sínum á laun; hann var kallaðr hinn sterki; hann átti Ragnhildi systur Þorbjarnar; þeirra son var Stefann ráðgjafi,¹ fylgdar-maðr Þorbjarnar. Litlu síðarr fór Þorbjörn á fund Melkólms Skotakonungs, ok var með honum í góðu yfirlæti. Með Skotakonungi var sé maðr, er hét Gilli-odran;² hann var ættstórt, ok újafnaðar-maðr mikill; hann varð fyrir reiði Skotakonungs fyrir úspekt ok manndráp, er hann gjörði í ríki hans. Gilli-odran hljóp í Orkneyjar, ok tóku jarlar við honum. Gilli-odran var á Katanesi ok hafði ármenningu jarla. Helgi hét göfugr bóndi á Katanesi, hann var vinr Rögnvalds jarls. Þá Gilli-odran skildi á um ármenningina, ok fór Gilli-odran at honum ok drap hann. En eptir vígit fór hann vestr í Skotlands-fjörðu, ok tók við honum sé höftöngi, er hét Sumarliði höldr; hann 446. hafði ríki í Dolum í Skotlands-fjörðum.³ Sumarliði átti Ragnhildi, dóttur Ólafs Suðreyja-konungs bítlings. Móðir Ragnhildar var Ingibjörg, dóttir Hákonar jarls Páls-sonar.⁴ Pessi voru börn þeirra Sumarliða ok Ragnhildar.⁵ Dufgall konúngr, Rögnvaldr, ok Engus; þat er kölluð Dalverja-ætt. Rögnvaldr jarl stefndi til sín Sveini Ásleifarsyni áðr hann feri í hernað. Ok er þeir fundust, bað Rögnvaldr jarl hann hafa til-sjár við Gilli-odran, ef honum gæfi feri á. Sveinn læzt eigi vita hvers af yrði auðit.

¹ ok, add. Tr.

¹ [fjörðum] thus, plur., Tr.; -firði, Cd. (less right).

² Gilli-odran] thus Tr. (or simply Gilli), like Gilli-Christr; Gilli-odran, Cd.

² Móðir . . Páls-sonar] add. Tr.

³ Sumarliða ok Ragnhildar] add. Tr.

111. Eptir þat fór Sveinn í viking, ok hafði fimm langskip. Ok er hann kom vestr fyrir Skotlandsfjörðu, spurði Sveinn at Sumarliði höldr var á skip kominn, ok setlaði í viking; hann hafði sjau skip. Þar stýrði Gilli-odran einu skipi, ok var hann farinn inn í Fjörðu eptir liði því, er eigi var komit. Þegar er Sveinn spurði til Sumarliða, lagði hann til orrostu við hann; ok var þar bardagi harðr. Ok í þeiri orrostu fáll Sumarliði¹ höldr, ok mikil lið með honum. Þar varð Sveinn þess víss, at Gilli-odran var eigi þar. Fór Sveinn þá at leita hans; ok fann hann í Myrkva-firði; ok drap hann þar Gilli-odran ok fimm tigí manna með honum. Eptir þat fór Sveinn í viking; ok heim at hausti, sem hann var vanr. Ok er [hann] kom heim, varð skjótt fundr heirra Rögnvalds jarls; ok lét hann vel yfir þessum verkum.²

112. Þat var síðr jarla nár hvert sumar, at fara yfir á Katanes, ok þar upp á merkr, at veiða rauðdýri³ 448. eðr hreina.⁴ Þorbjörn klerkr var með Melkólmi,⁵ Skotakonungi; en stundum fór hann ofan á Nes, ok var leyniliga með vinum sínom. Hann átti þrjá vini á Katanei, þá er hann hafði mest traust af: einn var Höðvir mágðr hans; annarr Lísfólfur er bjó í Þórsdal; þriði var Hallvarðr Díufuson, er bjó at Forse i Kálfadal⁶ er gengr af Þórsdal. Þessir voru einka-vinir hans.

113. ⁶Þá er Rögnvaldr hafði jarl verit tvá vetr ok A.D. 1158. tuttugu sfðan er Páll jarl var handtekinn, þá fóru þeir

¹ *Sumarliði*] emend. Sveinn, Cd.
² *verkum*] som Svend hafðe gjort den forgangne sommer, add. Tr.

³ *rauðdýri eðr hreina*] so also Tr.: röddyr oc hreins dyr. See Dr. Smith, in the 8th vol. of the Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland.

⁴ *Melkólmi*] add. Tr.

⁵ *at Forse í Kálfadal*] thus Tr., hand boede þas Forse ved Kálfe som gaar ud frá Thorsdal; Fl. reads,—er bjó í Kálfadal at Fornesi, er gengr . . . , which, no doubt, is wrong.

⁶ The text at the beginning of this chapter is very corrupt in Fl., but can partly be restored from Tr.

A.D. 1158. jarlar yfir á Katanes at Áliðnu sumri eptir vanča.
 (Aug.) Or er þeir kómu í Þórsá, þá fréttu þeir kvitt nokkurn, at Þorbjörn mundi vera upp í Þórdal¹ á laun, ok eigi all-fámennr; ok mundi setla þaðan til áhlaupa, ef færi gæfist á. Þá heimta jarlar menn at sér, ok fóru með hundrað liðs; ok riðu tuttugu, en aðrir gengu. Þeir fóru um kveldit upp um dalinn, ok tóku þar nokkur giasting, sem var erg nökkut. Þat köllu vér setr.² Um kveldit, er menn sátu við elda, hnaus Rögnvaldr jarl mjök tit.³ Haraldr jarl mælti: "Hvellr hnerri, "frændi."⁴ Þeir fóru upp um dalinn um morgininn. Ok reið Rögnvaldr jarl jafnan fyrir um daginn, ok sé maðr, er Ásólfur hét, Gunnason af Ógðum, Norrænn maðr,⁵ annarr hét Jómarr frændi jarls.⁶ Fimm riðu þeir saman fyrir upp eptir Kálfadal. Ok er [þeir] fóru at þeim er heitir at Forsi,⁷ var Hallvarðr⁸ bóni uppi á korn-amstri einu, ok hlóð, en heima-menn báru at honum. Þeir Haraldr jarl riðu nokkuru síðarr.
 (Aug. 20.) En er Hallvarðr⁹ kendi Rögnvald jarl, heilsaði hann 450. honum með nafni, ok mælti ákafa-hátt, ok spurði at titindum; ok mátti jafn-vel heyra þótt fjarri væri. Þetta var skamt frá stofu; ok stóðu húsin á brekku nokkuri hárrí; en geilar þróngar at riða at þeum, ok við-brekt mjök. Á þessum þeir var Þorbjörn klerkr inni, ok sat við drykk. Geilarnar gengu at hús-endanum við gaf[ll]hlaðit, ok voru þar dyrt á húsum.

¹ Þórdal] thus Tr.; Þórsá, Fl.

² sem var erg . . . setr] add. Tr.: der som var noget erg, det kalle vi setter.

³ tit] add. Tr.: mögik tit.

⁴ hnaus Rögnvaldr . . . Hvellr hnerri, frændi] thus Fl., but evidently somehow corrupt or defective. However, we have not ventured to touch it. Even the Tr. seems here not to be a quite sure guide; it runs thus:—hnyseða Harald (sic) mögik tit. Da sagde

Rögnvalder (sic): 'hnyse betyder 'reisen fremgang,' 'Frende, det er sandt,' sagde Harald, 'om ingen hnyser fære.' This last reply is left out in Fl. In the 'hvællir' of the text may be hidden 'heill,'—good luck, good augury.

⁵ Gunnason . . . maðr] add. Tr.

⁶ jarls] Tr.; hana, Fl.

⁷ upp spír Kálfadal] upp til Kálfadals, Tr.

⁸ er heitir at Forsi] add. Tr.

⁹ Hallvarðr] Tr.; Hoskuldur, Fl.

en aðrar vóru¹ á gaf[1]hlaðinu, ok hlaðit í grjóti laus- △D. 1188.
 liga. Þá er þeir Þorbjörn heyrðu orðtakit, ok Hall- (Aug. 20.)
 varð² heilsaði þeim Rögnvaldi jarli, hljópu þeir þegar
 til væpna sinna ok brutu grjótið ór laun-durunum ok
 hljópu þar út. Þorbjörn hleypr fyrir gaf[1]hlaðit, ok
 á geila-garðinn. Vóru þeir jarl þá komnir at durunum.
 Þá hjó Þorbjörn þegar til jarla; en Ásólf brá við hen-
 dinni, ok tók af höndina. Síðan kom sverðit á höku
 jarla, ok var þat mikil sár. Ásólf mælti, er hann fækk
 höggit: "Fylgi þeir betr jarli, er honum eigu gjafir at
 "launa." Hann var þá átján vetra gamall, ok var
 ný-kominn til jarla. Rögnvaldr jarl vildi hlaupa af
 baki, er [hann] sé Þorbjörn, ok varð fótrinn fastr í
 stigreiþinu. Í því kom Stefann at, ok lagði spjóti á
 jarli. Þorbjörn veitti þá annat sár jarli. En í því
 lagði Jómar spjóti í lær Þorbirni, ok rendi lagit í
 smá-parmana. Snéru þeir Þorbjörn þá á bak húsunum;
 ok var þar at hlaupa fyrir brekku mikla, ok á myri
 blauma. Í því kómu þeir Haraldr jarl; ok bar svá
 til leiðinni, at þeir kómu á móti þeim Þorbirni; ok
 kendu þá hvárir aðra. Þá mæltu menn jarla, at þeir
 skyldi snúa eptir þeim Þorbirni, þeir er viðu hvat
 fyrir var ætlat; en Haraldr jarl latti þess, ok kveðst
 biða vilja atkvæða Rögnvalda jarla um þetta mál. 453.
 "Þvíat Þorbjörn er vanda-maðr minn mikill, sem
 "þér vitið, fyrir frendsemis sökum, ok margra an-
 "narra venza, er í milli eru." En þeir menn, er hjá
 Rögnvaldi jarli vóru, styrndu yfir honum dauðum;³
 ok leið mjök löng stund áður þeir Haraldr jarl fréttu
 tilföndin. Vóru þeir þá komnir á myrina ok yfir
 fenit, þat er gekk eptir myrinni. En af áeggjan föru-
 neytis jarla, hljópu þeir Haraldr jarl ofan á myrina,
 ok fundust við fenit, svá at sínum-megin vóru at

¹ Æ hásum, en aðrar vóru] om.
 Fl., a homoteleuton; add. Tr.: oo
 vaare der dörene paa huene, men
 andre vaare paa hurgaffien.

² Hallvarðr] Tr.; Höskuldr, Cd.

³ dauðum] meden hand döde, Tr.

A.D. 1158. hvárir, ok vörðu þeir Þorbjörn díkis-bakkann. Drifu
 (Aug. 20.) þá til hans menn af bænum, þeir sem honum höfðu
 fylgt, ok urðu þeir saman fimm tigir¹ manna. Þeir
 vörðust þá drengiliga, ok höfðu vígi gott; þvíat fenit
 var bæði djúpt ok breitt, en myrin blaut at fram; ok
 mátti þeirri einni staðkninni við koma, er þeir skutust
 á með spjótum. Þorbjörn mælti, at þeir skyldi engum
 aprí skjóta. Ok er skotin þurru, þá höfðust þeir orð
 við; ok kallaði Þorbjörn & Harald jarl, ok mælti svá:
 " Þess vil ek biðja yðr, frændi, at þér gefit mér grið;
 " en ek vil bjóða þetta mál á yðvart vald, at þér dæmit
 " einir; vil ek þar engan hlut undan draga, þann er ek
 " mā, at yður sámd sé þá meiri en aðr. Væntir mik
 " ok, frændi, at þú munir muna, at þær deilur hafa
 " verit, at þú mundir eigi þann mun gjöra með okkr
 " Rögnvaldi jarli ok mér, at þú mundir drepa mik, þótt
 " ek hefða þetta verk unnit, þá er hann færði pik mest
 " undir ölboga, ok lét pik engu ráða, heldr en svein
 454. " sinn; en ek gaf þér beztar gjafir, ok leitaða ek þér
 " virðingar í öllu því er ek máttu. En verk þetta, er
 " ek hefir unnit, er glæspr mikill; ok liggr þat á mér;
 " en rískit allt er fallit í yðvart vald. Megu þér ok þat
 " vita, at þenna kost ætlaði Rögnvaldr jarl mér, sem nú
 " hefi ek honum veitt; ok er þat mitt hugboð, frændi,
 " þótt þannveg hefði at boritz, at ek væra látinna, en
 " Rögnvaldr jarl lifði, at þér mundit gjöra hann at við-
 " seemingar-manni; en þér vilit gjöra mik at dauða-
 " manni." Þorbjörn fór hér um mörgum orðum ok
 áheyrilugum. Fluttu þetta ok margir menn með honum,
 ok báðu honum griða. Kom svá, at jarl tók at hlýða
 á, er margir fluttu. Þá tók til orða Magnús, son Hávarðs
 Gunnasonar, geðingr jarla ok frændi; hann var þar
 göfgastr maðr í liðinu með Haraldi jarli. Hann sagði
 svá: " Eigi kunnu vér yðr ráð at kenna, jarl, eptir
 " þessi hinu miklu stórvirkni. En segja mun ek hvern

¹ fimm tigir] 60, Tr.

" orðrómr á mun leggjast, ef Þorbirni eru grið gefin A.D. 1158.
 " eptir þetta verk; ok þat annat, at hann þorir at (Aug. 20.)
 " segja yðr í augu upp nær í hverju orði, at hann
 " hafi þetta it illa verk fyrir þik gjört, eði þér til
 " sœmdar unnit, er þér, ok öllum fræendum jarls man
 " eilif skömm ok úsæmd at vera, ef hans er eigi hefnt :
 " Hygg ek þat vini Rögnvalds jarls fyrir satt hafa, at
 " þú munir fyrir löngu verit hafa ráðbana-maðr jarla,
 " en nú hafi fram komit. Eðr hyggr þú, at hann
 " muni af þér bera vitundina, þá er hann skal sik
 " undan sökum færa, en engi heldr svörum upp fyrir
 " yðr, þar er hann segir yðr nú í augu upp, at hann
 " hafi þetta úverkan fyrir yðr unnit. En hversu máttu
 " meirr sanna þat en þú gefir honum nú grið. En ek
 " ok ráðinn í at aldri skal hann af mér grið hafa, 456.
 " ef nokkurir dagandis-menn vilja mér fylgia, hvárt
 " sem yðr er þat ljúft eðr leitt." Slík[t] hit sama
 mæltu bræðr hans, Þorsteinn ok Hákon, ok Sveinn
 Hröaldsson. Snéru þeir þá brott frá jarli ok upp með
 díkinu, ok leituðu hvar þeir máttu yfir komast. Ok
 er þeir Þorbjörn sé, at þeir Magnús snúa upp með
 díkinu, þá tók Þorbjörn til orða: " Nú mun þá á hafa
 " skilit um ráða-gjörðina; mun jarl vilja gefa mér grið,
 " en Magnús mun í móti mæla." En meðan þeir
 tóluðu þetta, hófust þeir Þorbjörn frá díkinu. Þeir
 Haraldr jarl stóðu að díkis-bakkanum. Ok er hann
 sé, at ekki mundi verða af griða-gjöfinni, hljóp hann
 yfir senit með öllum vánnum sínum, ok var níu álna
 yfir díkit. För-nautar hans hljópu eptir honum; ok
 gat engi yfir blaupit; en flestir gátu fengit bakkann,
 ok sloðruðu svá at landi. Menn Þorbjarnar eggjuðu at
 þeir skyldu snúa á móti þeim jarli, eðr,¹ á móti þeim
 Magnúsi, ok láta þar verða umskipti með þeim. Þá
 mælti Þorbjörn: " Þat þykki mér ráð, at þat taki
 " hvert upp sem líkligaðt þykkir at dugi; en ek mun

¹ *a móti . . . eðr]* add. Tr.; om. Fl., an homoteleton, ' á móti.'

A.D. 1158. "enn leita & fund Haralds jarls." Fleastir menn löttu bess, ok beiddu hann heldr leita & skóga ok forða sér. Þorbjörn tók ekki undir þat ráð. Riðluðust þeir förunautar hans frá honum ok leituðu sér ymsa vega hjálpar. En þeir Þorbjörn urðu eptir níu saman. Ok er hann sér, at Haraldr jarl er kominn yfir díkit, ferr hann á móti honum, ok fell á kné fyrir honum, ok kvezt fíera honum höfuð sitt. Margir jarla-menn báðu 458. enn Þorbirni griða. Þá tók jarl til orða: "Forða þér, " Þorbjörn; eigi nenni ek at drepa þík, en eigi vil ek "sjá þík síðan."¹ Fóru þeir þá ofan með Kálfadals-á, er þeir ræddust þetta við. Þeir Magnús sóttu eptir þeim. Ok er jarl sá þat, mælti hann: "Forða þér, Þor- " björn; eigi berjumst ek fyrir þík við mína menn." Þá skildust þeir Þorbjörn frá föruneyti jarls ok til auðna-selja nokkura, þeirra er heita Ágríms-erg.² Þeir Magnús sóttu eptir þeim Þorbirni; ok báru þegar eld at húsinu. Þeir Þorbjörn vörðust drengiliga. Ok er húsit tók at falla ofan af bruna, gengu þeir Þorbjörn út; ok voru þegar vápn borin á þá, er þeim máttí við koma; voru þeir áðr ok mjök sóttir af elda-gangi; Létust þeir þar allir félagar níu. Ok er leitað var til sára-fars Þorbjarnar; höfðu út sigit iðrin í þat sárit er Jómarr hafði veitt honum. Haraldr jarl fór leið sína ofan eptir dalnum. En þeir Magnús vendu aptr til Fora,³ ok veittu umbúnað líki Rögnvalds jarls, ok fluttu ofan í Þórsá.⁴

Fóru þeir Haraldr jarl þaðan út í Orkneyjar með líkit með sögru föruneyti, ok veittu grópt at Magnús-

¹ on eigi . . stóðum] add. Tr.

² Ágríms-erg] thus Tr.; de som káldis Ágríms erg; Ágríms ergin, Fl.

³ Fora] Tr. om. 'til Fora.'

⁴ The Fl. here inserts the following annalistic, chronological notices: Andlas-dagr Rögnvalds jarla kala

er v. móttum eptir Máriu-messu ina fyrri um sumarit. Cp. Kristni S. fine, where the same entry is found. The Tr. omits it, and duly so, for it is evidently an interpolation, and breaks off the connexion between 'Þórsá' and 'þaðan.'

kirkju í kórnum;¹ ok hvíldi hann þar, til þess er Bjarni A.D. 1102.
biskup lét² upp taka helgan dóm hans at leyfi pá-
fana.³ Þar á steininum, sem blóð Rögnvalds jarls hafði
á komit, þá er hann læst, má sjá enn í dag svá fagrt
sem ný-blátt sér. Rögnvaldr jarl var mjök harmdauði,
þvíat hann var all-vinsell þar í Eyjunum ok víða
annars-staðar. Hann hafði verit hjáþar-maðr mikill
mögum mönnum, örr af fē, hógværr ok vinhollr;
spróttá-maðr mikill, ok skáld gott. Dóttur eina barna
átti hann á lífi, Ingigerði, er átti Eirekr stagbrellr.
Þeirra börn voru þau: Haraldr úngi, ok Magnús mangi,
Rögnvaldr, ok Ingibjörg, Elín, Ragnhildr.

114. Eptir fall Rögnvalds jarls tók Haraldr jarl A.D. 1158.
undir sik allar Eyjar, ok gjörðist einn höfðingi yfir.
Haraldr jarl var mikill höfðingi, manna mestr ok
sterkastr, óðell ok skap-harðr.⁴ Hann átti Afreko; þeirra
börn voru þau: Heinrekr, ok Hákon, Helena, ok
Margrét. Þá er Hákon var fárra vetrar gamall, bauð
Sveinn Ásleifason honum til fóetrs; ok fæddist hann
þar upp. Ok þegar hann var svá fíerr, at hann mætti
fara með öðrum mönnum, þá hafði Sveinn hann í
hernað með sér hvert sumar, ok leitaði honum í öllu
virðingar. Pat var háttar Sveins í þenn tíma, at hann
sat um vetrum í Gareksey heima, ok hélta þar jafnan 462.
áttu tigi karla á sinn kost. Hann átti svá mikinn A.D. 1158-
drykkju-skála, at engi var annarr jafn-mikill í Orkney- 1170(?)
jum. Sveinn hafði á várum starfa mikinn, ok lét
fíera niðr ofa-mikit sáð, ok gekk þar mjök sjálfr at.
En er lokit var þeim starfa, fór hann hvert vár í
viking, ok herjaði um Suðreyjar ok Íland; ok kom
heim eptir mitt sumar. Pat kallaði hann vár-viking.

¹ [i kórnum] add. Tr.

² til þess er Bjarni biskup lét] thus Tr.; the Fl. adds,—ok hvíldi
hann þar, til þess er 'Guð birti hans
verfleika með mörgum ok stórum
jarteinum. En Bjarni . . .'

³ See Annals, year 1193; and
Ba. i. 439.

⁴ óðell ok skap-harðr] add. Tr.:
man stiff-sindet og hard-sindet.

A.D. 1158-1170. Þá var hann heima til þess er akrar vóru upp-skornir, ok sét var fyrir kornum. Þá fór hann í víkíng, ok kom þá ekki fyrr heim en mánuðr var af vetri, ok kallaði hann þat haust-víkíng.

115. Þat var tifinda eitthvert sinn, at Sveinn Ásleifarson fór í vár-víkíng, þá fór með honum Hákon son Haralda jarls; þeir höfðu fimm röðrar-skip¹ ok öll stór. Þeir herjuðu um Suðreyjar. Þá var fólk svá hrætt við hann í Suðreyjum, at menn fálu allt lausafe sitt í jörðu eðr urðum. Sveinn fór allt suðr til Manar, ok varð illt til fjár. Þaðan sigldu þeir út undir Írland, ok herjuðu þar. En er þeir kómu nær suðr undir Dýflinn, þá sigldu þar af hafi kjólar tveir, er komnir vóru af Englandi, ok setluðu til Dýflinna; þeir vóru hlaðnir Enskum klæðum, ok var þar á gæzka mikil. Þeir Sveinn lögðu at kjólunum, ok buðu þeim til bardaga. Lítill varð vörn Enskra manna, sör Sveinn rét til uppgöngu. Urðu Enskir menn þá höndlaðir.² Ok ræntu þar hverjum penníngi þeim sem á var kjólnum; nema Enskir menn höfðu ígangs-klæði síni ok 464. nokkurar vistir, ok fóru síðan með kjólanum. En þeir Sveinn fóru í Suðreyjar, ok skiptu herfangi sínu. Þeir sigldu vestan með prís miklum. Þeir gjörðu til ágætis sér, er³ þeir lágu í höfnum, at þeir tjölduðu Enskum klæðum yfir sér. En er þeir sigldu í Orkneyjar, saumuðu þeir klæðin framan á seglin, svá at þannig var í at ajá, sem af skrúði einu væri gjör seglin. Þetta kölluðu þeir skrúð-víkíng. Sveinn fór heim í Gareksey til bús síns. Hann hafði tekit af kjólunum vín mikil, ok mjöld Enskan. Þá er Sveinn hafði skamma stund heima verit, bauð hann til sín Haraldi jarli, ok gjörði í móti honum virðuliga veizlu. Þá er Haraldr jarl var at veizlunni, varð þeim mart

¹ fimm . . -skip] fimm eðr sex, Tr.

² dör Sveinn . . höndlaðir] add. dennem bleffe de Engelske dog lige-vel (sic) fangne.

Tr.: fór end Svend kom op til ³ er] emend. at Cd.

talat af¹ rísu Sveins. Jarl mælti: "Þat vilda ek nú, A.D. 1158-
 " Sveinn, at þú legðir af hernaðinn; er nú gott¹¹⁷⁰.
 " heilum vagni heim at aka.² En þú veist þat, at þú
 " hefir lengi fæddan þík við hernaðinn ok lið þitt;
 " en újafnaðar-mönnum ferr svá flestum, at þeir lálast
 " í hernaðinum, ef þeir taka sik eigi sjálfir frá." Þá
 svaraði Sveinn, ok leit til jarls, ok mælti með brosu,
 ok sagði svá: "Vel er þetta mælt, herra, ok vin-
 " gjarnliga; mun ok gott at þiggja heilræði af yðr;
 " en kæra þat sumir, at þér sett litlir jafnaðar-menn."
 Jarl svaraði: "Ek verð at ábyrgjast minn hlut; en
 " mælgi gengr mér til." Sveinn mælti: "Gott mun
 " yðr til ganga, herra. Skal ok svá vera, at af skal
 " láta hernaðinum; þvíat ek finn at ek eldumst; en
 " þverr kraptrinn mikit í vásinu ok hernaðinum. Skal
 " nú fara í haust-víking; ok vilda ek at hon yrði
 " eigi með minnum afburðum en vár-víkingin var;¹¹⁶
 " en eptir þat skal af láta herfórum." Jarl svarar:
 " Þat er vant at sjá, félags-maðr, hvárt fyrr kemr,
 " hel yðr langframi."³ Eptir þetta fell niðr reðan.
 Haraldr jarl fór á brott af veizlunni, ok var út leiddr
 með sœmiligum gjöfum. Skildust þeir Sveinn með
 miklum kærleikum.

116. Litlu síðarr bjó Sveinn ferð sína í hernað; hann
 hafði sjau langskip, ok öll stór. Hákon son Haralds
 jarls var með Sveini í för. Þeir héldu fyrst til
 Suðreyja, ok fengu þar lítið herfang; fóru þaðan út
 undir Íland, ok herjuðu þar víða. Þeir fóru allt suðr
 til Dýflinnar, ok kómu þar mjök á úvart, svá at
 staðar-menn urðu eigi varir við fyrr en þeir voru
 komnir í staðinn. Þeir tóku þar ofa-mikit⁴ fæ. Þeir
 gjörðu þar hertekna valds-menn þá, er þar voru í
 staðnum. Fóru þeirra skipti svá, at þeir gáfu upp

A.D.
c. 1170.

¹ *af*] read *of*?

² *aka*] take, Cd. (badly).

³ *hel yðr langframi*] Rosen eller langvarindis hjelp, Tr. (sic).

⁴ *ofa-mikit*] Tr.: offer-made-

mægit; mikit, Fl.

A.D. staðinn í vald Sveini, ok játtuðu honum svá miklu
 c. 1170 gjaldi, sem hann vildi á þá leggja. Sveinn skyldi ok
 skipa sínum mönnum staðinn, ok hafa vald yfir.¹
 Dýflinnar-menn sverja eið at þessu. Þeir fóru til skipa
 um kveldit. En um morgininn skyldi Sveinn koma í
 staðinn, ok taka við fægioldum; skipa staðinn, ok taka
 gísla af staðar-mönnum. Nú er frá því at segja, hvat
 titt var í staðnum um náttina. Ræðis-menn þeir er í
 staðnum voru, höfðu stefnu sín á milli, ok kærðu
 vandræði sín, þau er þeim voru fallin; þótti þeim
 þungt at láta koma stað sinn í vald Orkneyíngar, ok
 allra helst þeim manni, er þeir vissu mestan újafnaðar-
 mann í Vestrlöndum. Kom þat ásamt með þeim, at
 462. þeir mundu svíkja Svein, ef þeir mætti. Þeir tóku
 þat ráð, at þeir grófu sér grafir stórar fyrir borgar-
 hliðum, ok viða annars-staðar, milli húsanna þar er
 þeim Sveini var ætlat at ganga; en menn leyndust
 þar í húsunum hjá með vápnum. Þeir létu við yfir
 grafirnar, svá at niðr skyldi falla þegar er manna
 þunginn kemr á. Siðan breiddu þeir hálm á, svá at
 ekki mátti til sjá grafannar; ok biðu svá morgins.

118. Um morgininn eptir stóðu þeir Sveinn upp ok
 várnuðust; gengu síðan til staðarina. Ok er þeir
 kómu inn um borgar-hliðin, gjörðu Dýflinnar-menn
 kví frá borgar-hliðinu allt at grófunum. Þeir Sveinn
 sá ekki við slíkum svíkum,² ok hljópu í grafirnar. Þeir
 staðar-mennirnir hljópu þegar fyrir borgar-hliðit; en
 sumir til grafanna, ok báru vápn á þá Svein. Þeim
 var fíhægt vörn við at koma. Ok lèzt Sveinn þar í
 grófunum,³ ok allir þeir, en inn höfðu gengit í staðinn
 með honum.⁴ Svá var sagt, at Sveinn létist sýðast
 þeirra allra sinna flaga; ok mælti áðr þessum

¹ Sveinn skyldi . . . hafa vald
 yfir] om. Tr.

² slíkum svíkum] add. Tr.: næ-
 dant svigeri.

³ grifunum] thus, plur., Tr.: i
 de gryffier; grifinn, Cd.

⁴ með honum] add. Tr.

orðum: "Vitti þat allir menn, hvárt sem ek látumst
" í day eðr eigi, at ek em hirðmaðr hins helga
" Rögnvalds jarls, ok orða ek nú þar til trausta sem
" hann er með guði."¹ Menn Sveina fóru þegar til
skipa, ok lögðu á brott; ok er ekki frá þeirra ferð at
segja fyrri en þeir koma í Orkneyjar.

A.D.
c. 1170.

Nú er þar lokit frá Sveini at segja. Ok er þat mál
manna, at hann hafi mestr maðr verit fyrir sér í 470.
Vestrlöndum, bæði at fornu ok nýju, þeirra manna er
eigi höfðu meira tignar-nafn en hann.²

³ Eptir fall Sveins skiptu synir hans arfi með sér,
Ólafur ok Andrea. Þeir gjörðu, hit næsta sumar eptir
er Sveinn var láttinn, gafhlöð í drykkju-skála þann
hinn mikla, er hann hafði áttan í Gareksey. Andrea,
son Sveins, átti Friðu dóttur Kolbeins hrúgu, systur
Bjarna Orkneyinga-biskups.

Haraldr jarl rëð nú Orkneyjum, ok var hinn mesti
höfðingi; hann átti síðarr Hvarfiðu dóttur Melkólms
jarla af Morhæfi. Þeirra börn voru þau: Þorfinnr,
Davíð, ok Jón, Gunnhildr, Herborga ok Langlif.

¹ See vor . . . með gwði] the Tr omits this whole passage, which, evidently, is a late clerical interpolation, Sweyn's death occurring twenty years, at least, before the canonization of earl Rögnvald (in 1199); not to speak of how un-

likely this sentiment would be on the lips of a wiking like Sweyn.

² Here the Tr. ends, adding,—
" Finis. Endelige historiske be-
" satning paa denne Krönike."

³ The following sentences are added from the Fl.

ADDENDA TO THE ORKNEY SAGA.

I. FROM THE FLATEY BOOK.¹

1. Þá er Vilhjálmr biskup hinn síðari var andaðr, var vígðr til biskups eptir hann Bjarni son Kolbeins hrúgu, ok var hann hinn mesti höfðingi, ok kærr vin Haralda jarla. Bjarni biskup hafði frænd-bálk mikinn í Eyjunum. Synir Eireks stagbrelle voru þeir: Haraldr úngi, ok Magnús mangi, ok Rögnvaldr. Þeir bræðr fóru austr til Noregs á fund Magnúss konungs Erlingssonar; ok gaf hann Haraldi jarls-nafn ok hálfar Eyjar, svá sem haft hafði Rögnvaldr jarl hinn helgi móður-faðir hans. Haraldr jarl úngi fór vestr yfir haf, ok með honum Sigurðr murtr, son Ívars galla. Móðir Ívars var dóttir Hávarðs Gunnasonar; sé Ívarr fóll á Ákrinum með Erlingi skakka. Sigurðr murtr var á úngum aldrí, ok manna vænligastr, ok hinn mesti áburðar-maðr. Magnús mangi var eptir með 472. konungi, ok fóll með honum í Sogni. Kómur þeir A.D. 1198. fyrst við Hjaltland, ok fóru þaðan til Kata Ness, ok svá upp í Skotland á fund Vilhjálms Skota-konungs. Beiddi Haraldr jarl, at Vilhjálmr skyldi fá honum Kata Ness hálfst, svá sem haft hafði Rögnvaldr jarl. Petta veitti konungr honum. Þaðan fór Haraldr jarl ofan á Kata Ness, ok ef dist þaðan at liði. Þá kom til hans Lífólfr skalli, mágr hans; hann átti þar mart göfugra manna, þeirra er frændr hans voru. Lífólfr

¹ The following chapters are contained in the Flatey book, where they follow immediately after the preceding text. But they differ entirely from the Saga, both in style and character.

átti Ragnhildi systur jarla. Þessi var kallaðr Haraldr A.D. 1198. jarl hinn úngi; en Haraldr Maddaðarson hinn gamli Lífólfur hafði mest ráðagjörð fyrir liði jarla. Þeir gjörðu menn út í Orkneyjar á fund Haralda jarls hins gamla, ok beiddu at hann mundi gefa upp hálfar Eyjarnar, svá sem konungr hafði veitt Haraldi unga jarli. En er þessi orð kómu fyrir jarl, þá synjaði hann þess þverliga at miðla ríki sitt með neinu sáttmáli. Lífólfur skalli fór þá ferð; ok heitaðist jarl við hann mjök áðr hann færi brott. Haraldr jarl gamli dró lið saman eptir þetta, ok varð all-fjölmennr. Þeir Haraldr jarl úngi voru a Katanesi, ok höfðu þar samnað nokkurn. Þá er þeir spurðu at Haraldr jarl gamli dró lið saman, þá sendu þeir enn¹ af nýju Lífólf norðr yfir Pétlands-fjörð at skynja um herinn. Hann lagði austan at Rögnvalds-ey,² ok gekk þar upp⁴⁷⁴ á fjall, ok fann þar því varðalds-menn Haralda jarls gamla, ok drápu tvá; en höfðu einn með sér til frætta. Lífólfur sé þá ok herinn jarls; ok hafði hann mart skipa ok flest stórr. Sneri Lífólfur þá ofan af fjallinu, ok til skipes síns, ok sagði felögum sínum alik tilóindi sem hann hafði viss vorðit. Hann sagði, at Haraldr jarl hafði svá mikinn her, at þeim var úfsara at berjast við hann. "Er þat mitt ráð," segir Lífólfur, "at vèr farim í dag norðr í Þórsá; ok mun oss þar samnast lið mikit í dag. En ef þér vilst leggja til orrostu við Harald jarl, þá er þat hin mesta úfsara, hversu sem tekst." Þá tók Sigurðr murtr til orða: "Ilu heilli hefir mágr jarls farit yfir Pétlands-fjörð, er hann hefir eptir látið hjartað," ok kvað eigi vænt horfa, ef allir skyldi hjarta-lausir þegar þeir ssei her Haralda gamla. Lífólfur svaraði: "Vant er þat at sjá, Sigurðr, hvar hvergi berr hjarta aitt, ef til þarf at taka. Ætla ek, þat mund er ek renn frá Haraldi únga, at yör afburðar-mönnum muni ávinnt þykkja

¹ ens] emend.; m, Cd.

| ² Rögnvaldsey] Rey, Cd.

A.D. 1198. "eptir at standa." En ekki varð af förinni í Þóruá. En litlu síðarr sá þeir skipa-flota Haralda jarls fara undan Rögnvalds-ey.¹ bjuggust þeir þá til bardaga. Haraldr jarl gekk á land upp ok fylkti² liði sínú, hafði hann her miklu meira. Þeir Sigurðr murtr ok Lífólfr fylktu³ liði únga jarla. Sigurðr murtr var í rauðum skarlata-kyrtli, ok drap blöðunum undir belti sér. Sumir mæltu, at svá mundi hann ok gjöra á baki. Hann bað eigi upp drepa, "Þvíat eigi mun ek öfugr at "ganga í dag." I sinn fylkingar arm var hvárr þeirra. Ok er þeir höfði fylkt liðinu, seig saman orrostan, ok var 478. akafa-hörð. Í liði Haralda jarls gamla var mart hinna hörðstu mauna, þeirra er ofrkapps-menn vóru miklir, ok búin forkunnar-vel, sem vóru frændr biskups, ok margir aðrir sveitar-höfðingjar jarla. Þá er staðit hafði orrostan um brið, fell Sigurðr murtr, ok hafði vel barizt ok drengiliga. Lífólfr gekk annarra manna bezt fram. Svá segja Katneefingar, at hann gengi þrysvar í gegnum fylkingar Haralda jarls gamla; en þó fell hann í þeiri orrostu með góðan örðstír. Þá er þeir vóru báðir fallnir, Lífólfr ok Sigurðr murtr, brast flótti í liði jarls hins únga. Haraldr jarl úngi fell við torf-grafir nökkrar; var þá þegar um nöttina sét ljós unikit þar er blóðit hafði niðr komit. Þeir kalla jarlinn sann helgan. Ok er þar nú kirkja, sem hann fell; ok er hann þar jarðað á Nesinu; ok gjörast útoluligar jarteinir fyrir hans verðleik, veittar af guði; ok vitrar þat jafnan, at hann vildi yfir til Orkneyja til Magnúsar jarla ok Rögnvalda jarla, frænda sinna. Eptir bardagann lagði Haraldr jarl undir sik allt Katanes, ok fór þegar út í Orkneyjar, ok hróeaði miklum sigri.⁴

¹ *Rögnvalde-ey]* Rey, Cd.

² *fylkti]* fylgdu, Cd.

³ *fylktu]* fylgdu, Cd.

⁴ The slaying of earl Harold the

younger is in the Iceland Annals assigned to the year 1198; cfr. Biskupa S. i. 455, (fall Haralda jarls únga á Katanes).

Vilhjálmr Skota-konúngr spurði at Haraldr jarl var fallinn, ok þat með at Haraldr jarl Maddaðerson hafði undir sík lagt allt Katanes, ok hann ekki sík eptir spurt. Varð Skota-konúngr þessu reiðr mjök, ok sendi menn í Suðreyjar til Rögnvalds Suðreyja-konúngs Guðröðarsonar. Móðir Guðröðar var Íngibjörg,^{478.} dóttir Hákonar jarls Pálssonar. Rögnvaldr konúngr var þá mestr hermaðr í Vestrlöndum. Þat var þrjá vetr er hann lá úti á herskipum, svá at hann kom eigi undir sótkan rapt. Þegar er Rögnvaldi kómu pessi orð, dró hann her saman um allt Suðreyja ríki ok af Satíri; hann hafði ok mikil lið af Írlandi. Helt hann þá norð til Kataness, ok tók undir sík allt landit, ok dvaldist þar um hríð. Haraldr jarl sat í Orkneyjum ok gaf engan gaum at ferð konúnga. En er leið at vetrí bjóst Rögnvaldr konúngr heim í ríki sitt í Suðreyjar. Hann setti eptir á Katanesi þrjá sýslumenn; var einn Máni Ólafsson, annarr Rafn lögmaðr, Lifólfr hinn alli¹ hét hinn þriði. Nokkuru síðarr en Rögnvaldr konúngr fór í Suðreyjar, sendi Haraldr jarl mann yfir á Nes; ok sagði, at þá þætti honum gott hans örindi, ef hann gæti drepit einn af sýslumönnum, eðr alla þrjá.² Pessi maðr var fluttr yfir Pétlands-fjörð; fór hann þar til, er hann kom á fund Rafns lögmanns; ok spurði Rafn hvort hann skyldi fara. Hann varð fár svá um. Rafn tók til orða: "Sé ek þat á þér, at Haraldr jarl hefir þik til "nokkurs illa sent hingat á Nesit; en ek nonni eigi "at láta drepa þik, þvíat þú ert fruendi minn." Við þetta skildu þeir, ok fór hann á brott þaðan ok til Lifólfs, ok fóru þeirra skipti svá, at hann veitti Lifólfi líflát. Hljóp hann þá í brott, ok út í Orkneyjar á fund Haralda jarls, ok sagði honum hvat er hann hafði gjört.

¹ hinn alli] thus Cd.; perhaps | ² þrjá] thus, Cd.
enallí ought to be read.

480. Haraldr jarl bjóst nú ór Orkneyjum; ok er hann var albúinn, fór hann fyrst norðr til Þórsá, ok gekk þar af skipum sínum. Biskup var í borginni á Skara-bólstað. Ok er þeir sú her Haralds jarls, sú þeir Katnesíngar, at haun hafði her svá mikinn, at þeir höfðu enga viðstöðu. Þeim var ok sagt, at jarl væri í svá illu fari, at úsýnt væri hverju hann eirði. Biskup tók þú til orða ok mælti: "Ef okkur skipti "fara vel, þá mun hann gefa yðr grið." Svá var gjört sem biskup mælti fyrir. Herr jarls þusti af skipunum ok til borgarinnar. Biskup gekk í móti jarli, ok fagnaði honum með blíðum orðum. En þeirra skipti fóru svá, at Haraldr jarl lét handtaka biskup ok skera ór honum túnguna; en síðan lét hann stínga knífi í augun, ok blinda hann. Jón biskup kallaði á meynu hina helgu Traullhœnu¹ í meizlunum, ok gekk síðan á brekku nokkura þegar þeir létu hunu lausun. Kona ein var á brekkunni, ok bað biskup hana hjálpa sér. Hon sá at blóð fell ór andlití hans, ok mælti: "Vertú hljóðr, herra, þvíat gjarna vil ek hjálpa yðr." Biskup var færðr til þess staðar, er hvíslir hin helga Tröllhœna, þar fækki biskup heilsu-bót, baði mális ok sýnar. Haraldr jarl gekk þá upp at borginni, ok gáfu þeir hana þegar upp í vald jarls. Hann veitti mönnnum þegar stórar refsíngar; ok lagði á þú menn gjöld stór, er honum pótti mest verit hafa í landráðum við sík. Lét haun þá enn alla Katnesínga ganga undir sík með eiðum, hvárt er þeim var ljúft eðr leitt. Síðan tók hann undir sík eignir þær allar, er átt höfðu sýslumenn, þeir er til Skota-konungs vóru farnir. Sat Haraldr jarl þá á Katanesi með mörgu fólk.

482. Nú er at segja frá sýslumönnum. Þeir ræðust sex saman upp í Skotland, ok fundu þar konung um vetr-

¹ *Traullhœnu*] perhaps only miss-written for Tröddana (*ll* for *dd*) i.e. St. Triduana, or St. Tredwall of the Scots, Munch, iii. 451, note.

inn á Jóla-föstu; kunnu þeir glöggliga at segja frá þeim tíðindum, er gjörzt höfðu á Katanesi í ferðum Haralda jarla. Þessum tíðindum varð konúngr all-reiðr; en tvennum gjöldum kveðst hann þeim gjalda skyldu er sitt höfðu látið. Hinn fyrsta dag er þeir vóru með Skota-konungi, lét hann gefa hálfan þriðja tog álna klæðis hverjum þeirra, ok enn mörk Ensku til skots-silfros sér, sína hverjum þeirra. Vóru þeir með Skota-konungi fram um Jól í góðu yfirhæti. En þegar á bak Jólum sendir Skota-konúngr orð öllum höfðingjum í ríki sínu, ok dró her saman ofa-mikinn um landit, ok stefndi þeim her ofan á Katanes á hendr Haraldi jarli. Hafði Skota-konúngr all-mikinn her; ok ferr hann þar til er hann kemr í Eysteinsdal; þar mætist Katanes ok Suðerland. Herbúðir Skota-konungs [vóru] eptir endilöngum dölunum; ok er þat löng leið. Haraldr jarl var á Katanesi, er hann spurði þessi tíðindi. Dró hann þegar lið at sér; ok er svá frá sagt, at hann fengi lx. hundraða manna, ok hafði þó alls enga við-stöðu at berjast við Skota-konungi. Sendi hann þá ^{484.} menn á fund Skota-konungs at leita um sættir með þeim. En er þat var flutt fyrir konungi, sagði hann, at ekki þurfti um sættir at leita, nema hann hefði enn fjórða hvern penníng af Katanesi þann er á var landinu. En er þessi orðsendíng kom fyrir Haraldr jarl, kallaði hann á tal við sik landsmenn, ok aðra höfðingja, ok leitaði ráða við þá. En við þat at þeir sá engin efni sín, gengu þeir at þessi sætt, at Katnes-íngar guldu fjórðung eigu sinnar Skota-konungi fyrir utan þá menn, er á konungs fund höfðu farit um vetrinn. Haraldr jarl fór út í Orkneyjar, ok skyldi hann hafa Katanes allt, sem hann hafði aðr haft, en Haraldr jarl úngi tæki af Skota-konungi. Í úfriði þeim var blindaðr Þorfinnr, son Haralda jarla, hann hafði verit gislaðr af Skota-konungi. Eptir sætt þeirra fór konúngr upp í Skotland. Haraldr jarl var nú einn liðföndi í Orkneyjum.

Þat var ofarliga á dögum Haralda jarla, er þeir
 Ólafr mágr hans, ok Jón Hallkelsson eftdu flokk ór
 Orkneyjum, ok austr í Noreg á hendr Sverri konungi.
 Þeir tóku til konungs Sigurð son Magnúss konungs
 Erlíngssonar. Í þann her röðust margir stórsættar
 menn ór Orkneyjum. Þat var hinn sterkasti flokkr.
 Þeir voru kallaðir Eyjar-skeggjar, ok Gullbeinar, um
 A.D. 1194. hrifð. Þeir börðust í Flóravágun við Sverri konungi
 ok fengu úsigr. Þar felli þeir báðir, Jón ok Ólafr,
 ok svá konungr þeirra, ok mestri hluti hersins. Eptir
 þat lagði Sverrir konungr á Harald jarl fjándskap
 mikinn, ok kendi honum völd um er flokkrinn hafsi
 hafist. Kom því svá, at Haraldr jarl fór vestan, ok
 Bjarni biskup með honum. Jarl gaf sík í vald Sverris
 konungs, ok lét hann einn skera ok skapa í milli
 þeirra. Þá gjörði Sverrir konungr Hjaltland allt af
 Haraldi jarli með sköttum ok skyldum; ok hafa
 Orkneyja jarlar ekki þat haft síðan.

A.D. 1198. Haraldr jarl var þá fimm vetrar gammall, er honum
 A.D. 1198. var gefit jarla-nafn. Hann var tuttugu vetr jarl, svá at
 1198. þeir Rögnvaldr jarl hinn helgi voru báðir saman yfir
 Orkneyjum. Eptir fall Rögnvalds jarla var Haraldr
 A.D. 1198. jarl í Orkneyjum átta vetr hins finta tigar. Hann
 1206. andaðist á öðru ári ríkis Ínga konungs Bárðar sonar.
 Eptir Harald jarl tóku synir hans riki, Jón ok Davíð.
 Heinrekr son hans á Ros á Skotlandi.

A.D. 1214. Pessir hafa ríkastir verit Orkneyinga jarla, at tali
 þeirra manna, er frásagnir hafa þar um gjört: Er þar
 til nesndr Sigurðr Eysteinsson, Þorfinnr jarl Sigurð-
 arson, Haraldr jarl Maddaðarson. Þeir bræðir, Jón ok
 Davíð, röðu báðir löndum eptir föður sinn; þar til er
 Davíð andaðist ór sótt á því ári sem Hákon galinn
 andaðist í Noregi. Siðan tók Jón jarla-nafn yfir
 öllum Orkneyjum.¹

¹ After this ch. follows in Cd. the | 520-28), and then "Brenna Adams
 poem "Konungatal" (see Flat. ii. | "biskups" (Flat. ii. 529, 530).

II. BRENNA ADAMS BISKUPS.¹

Þá er Jón biskup andaðist á Katanesi, sá er Haraldr A.D. 1222. jarl lét meiða, var tekinn biskup í stað hans, sá er Adam hét; ok vissi eingi maðr sett hans, þvíat barnit hafði fundizt við kirkju-dyrr nokkrar. Hann þótti Katnesingum heldr harði í biskupsdóminum; ok kendu þat mest munk þeim, er var með honum. Þat var forn siðr, at biskup skyldi hafa spann smjörs undan tuttugu kúin; skyldi þetta hvern bóndi gjalda, sá er á var Katanesi; sá meira, er fleiri kyr átti, en hinn því minna, sem færði hafði, ok skyldi hvern estir því gjalda, sem teldist til. En Adam biskup vildi æxla gjaldit, ok hafa spann undan fíntán kúni; ok er þat fíkst, beiddist hann at hafa undan tólf kúm; ok er þat var uppi látið, vildi hann hafa undan tíu kúm. En þat þótti öllum údæmi. Þá fóru Katnesingar á fund Jóns jarla, hann var þá á Katanesi, ok kærðu þeir þetta fyrir honum. Jarl lèzt hér mundu ekki til leggja; kvezt þat pikkjá óvandast; kvað tvá illa fyrir höndum; kvað þetta vern úþolanda, en lèzt eigi mundu annan upp kveða. Þá var Adam biskup at Há-kirkju í Pórðdal, en Jón jarl var skamt þaðan. Katnesingar höfðu þá þing á fjalli yfir þeim, er biskup var á. Rafn lögmaðr var þá með biskupi, ok bað hann biskup vregja heldr mönnum; kvezt ella hræddr um hversu fær. Biskup bað hann vera kátan; kvað bændr munu sjálfa stöðva sik. Þá var sent til Jóns jarls, ok beðit, at hann skyldi sætta þá biskup; en jarl vildi hvergi nær koma. Þá runnu bændr ofan af fjallinu, ok

¹ This episode is contained in the Flatey Book, col. 582-3. (Flat. II. 529, 530).

A.D. 1222. fóru ákaflega geystir. Ok er Rafn lögmaðr sá þetta, bað hann biskup gera nokkut ráð fyrir sér. Þeir biskup drukku í lopti einu. Ok er bændr kómu at loptinu, gekk munkrinn út í dyrnar; ok var þegar högginn um þvert andlitið, ok féll dauðr inn í loptið. Ok er biskupi var þetta sagt, þá svaraði hann. "Þat " kom eigi fyrr fram en líkligt var, þvíat hann lagði " jafnan þúngliga til várra mála." Þá bað biskup Rafn segja bændum, at hann vill sætaast við þá. Ok er þat var sagt bændum, urðu þeir feginir allir þeir er vitrari vóru. Gekk biskup þá út, ok ætlaði til sætta. En er þat sá hinir verri menn, þeir er óðastir vóru, tóku þeir Adam biskup, ok færðu hann í eitt lítið hús, ok slógu síðan í eldi. En húsit brann svá skjótt, at þeir er biskupi vildu bjarga, fengu ekki at gert. Læzt þar Adam biskup; ok var líkit lítt brunnit er fanst. Þá var líkinu veittr stenuligri gröfstr ok virðuligr umbún-aðr. En þeir menn, er helzt höfðu verit vinir biskups, þá gerðu þeir menn á fund Skota-konungs. Þá var Alexandr Skota-konúngr, son Vilhjálms konúngs hins helga. En [er] konungrinn varð varr við þessi tíðindi . . . svá illa at menn hafa þeir hraknínigar at minnum, er hann gerði eftir brennuna biskups í manna meiðingum ok manndrápum, fjár-ránum ok brott-rekstri manna af landinu.

Kunnum vér nú eigi greiniligar at segja af þeim tilbendum [m] er til heyra Orkneyinga jörlum, en svá sem vér höfum sagt.

III.

FROM PEDER CLAUSÓN UNDALS TRANSLATION OF THE A.D. 1209,
LOST "INGA SAGA," ALSO CALLED "BÖGLUNGA SÖGUR."¹ ^{1210.}

Der bleff et stort Bulder baade blant Birkebenerne oc Baglerne fordi der vaar mange ypperlige mend sem hafde mist alt deris gods oc Pendinge i den Feide. Da bleff det Raad paa fundet, at om Sommeren derefter skulde de drage vester til Synderö i Rofuerii, oc forhverfue sig Gods oc Pendinge igien. Oc de lafuede Skibe til paa begge Sider. Peter Steiper oc Reider Sendemand, som hafde Margrete K. Magni Erlingsöns Daatter, lagde Staldbrödrelag, at de vilde seile ud til Jerusalem den nestkommendis Sommer, oc her med skildis de ad.²

Nogen stund efter denne Forligelse begjerede mange Orloff aff begge Parterne; somme droge hiem til deris Huus oc Gaard, oc somme i Kjöbfd, oc om vaaren der efter seilede da baade Birkebenerne oc Baglerne met tolff Skib i Roffuerii udi Vester-landene oc röffuede paa Suderöer oc de omliggendis Øer, thi kongerne i de Øer

¹ This translation is of year 1599, since edited by Ole Worm, 1683, Copenhagen, in 4to; see Fins. ix. 186, 188, 189; and 192-196.

² The Icelandic text to this, the first paragraph, is preserved in the abridged Inga Saga in Eirspennil (Unger's edition, p. 235), thus:—
"Pá görðisk kurr í hváru-tveggja líðinu af þeim mónum, er fó-lansir voru, ok höfðu þó nafn-þeir. Var þá þær ráð gört at eptir um værit skylda þeir herja til Suðreyja, ok aða sér hjár. setluðusk þá til menn af hváru-tveggja líðinu. Þá görðu þeir ok sitt ráð, Petr steypir ok Reißarr sendimaðr; hann átti

"Margrétu dóttur Magnúss konunge. Átluðu þeir at fara út í Jórsala-heim. Skildusk þá at svá meiltu." Upon which follows:—"Þat sumar fóru þeir í viking í Suðreyjar, Formóðr þáramr, ok Formóðr fylbeinn, Ópalur Suðreyaski; þessir voru af Birkibeinum. En af Bögum var, Eirekr Tófa son ok Eriendr pítr, Bergi maull, Nichulas gilli. "Peir höfðu tólf skip. Einum veitri aðarr fóru þeir af landi brott, Petr steypir ok Reißarr, ok höfðu tvau skip. Ok kom hvárgi apr." — See Munch, History of Norway, iii., 539-544.

A.D. 1210. hafde indbiurdis Feide med hver andre. De röffuede Úen den Helge, hvilchen Norske mænd altid haffue holdit fredhellig. Siden bleffue de tvedrectige oc skildis at, oc bleffno saa slagne paa atskillige steder. Oc de som igien komme til Norrig bleffue haardelige til talit af Bisperne for deris Roffuerii.

Denne Sommer drog Peter Steiper oc Reider Sende-mand aff Landet met to store Skib, oc megit Folck, oc deris Hustruer, Ingeborg oc Margrete K. Magni Daatter fulde med dennem. Aff deris Reise er megit sagt. Peter Steiper oc hans Hustru döde paa Reisen; men Reider kom til Jerusalem, oc drog til bage igien til Keyseren i Constantinopel, oc tiente hannem lenge, oc bleff der död.

Udi K. Suerris tid hafde Torald (!) jarl Madoder-söni i Úrknöi, met mange flere der i Úen opset sig mod hannem, oc lode de sig kalde Üie-skiegger. Oc der Grefuen blef forligt met K. Suerre igien, da skulde ald Landgilde oc Sagefald aff Úrknöi oc Hetland falde til kongen i Norrig, oc kongin sette sin Fogit ved Naffn Arne Löria met Grefuen i Úrknöi, oc torde Harald jarl intet sige hannem i mod saa lenge som K. Suerre lefuede, men strax efter hans död lod hand forrædelige i hiel sla Arne Löria, oc lagde Orknöi oc Hetland under sig igien met alt skad oc skyld, ligesom hand til forn hafde det; oc döde hand to Aar efter at K. Ingı var blefuen Konge i Norrig. Siden bleffue hans Sönnar, Jonn oc David, Grefuer i Úrknöi, oc de holt Landene lige som deris Fader saa lenge som ind-byrdis Feide var i Norrig; men der de spurde at Kongerne vaare forligte, sende de Bisp Björn til Norrig. Hand fand K. Ingı oc Hagen Jarl i Bergen, oc gaff dennem Grefuerinis ferinde tilkjende, at de begie-rede at forligis met dennem; oc det kom saa langt, at hand tog Leide paa deris vegne aff Kongen oc Grefuen, at Grefuerne skulde komme til dennem den Sommer der efter, oc forligis met dennem.

Den Sommer som Vikingerne (det er Norske Slörd^{A.D. 1210.} fuere) droge Vester osuer Hafuit, oc efter kongernis forligelse, da fore Kongens Befalnings-mend met dennem til Ærknöi oc Hætland; oc den anden Sommer der efter komme Grefuerne oc Bispen met dennem til Norrig at forligis met Kongen oc Grefuen; oc sette de allt den Handel udi Kongens oc Grefuens egit gode tycke. De dömde dennem til at gifue en stor Summa Pendinge, der til maatto de sette dennem Borg'en oc Gissel oc suerio dennem troskab oc lydighed, men paa det sidste giorde K. Ingi dennem til sine Grefuer osuer Ærknöi oc Hætland, met saadan vilkor, som siden bleff holdit ind til deris Döde dag.

Rögnvald Konge aff Mœn i Syderü, oc Gudroder Konge paa Manö hafde icke udi lang Tid gifuit Kongerne udi Norrig skat. Der de Norske Vikinger nu hafde sværmet der omkring Øen, oc röfuit oc brent, oc Kongerne fornoimme at der var fred gjort i Norrig, da frykte de sig, oc droge til Norrig oc forligte sig met K. Ingi oc Hagen Jarl, oc betalede den Skat, som igien stod, oc suore dennem troskab oc lydighed, oc toge deris Land udi Læn af Norrigs Konning, oc droge saa hiem igien.

Erling hed en Mand i Færö, hand sagde sig at vere Kong Sverris Sön, hans moder var Astrid Rois Daatter. Hand drog met nogen Forsamling hen paa Øerne oc gjorde stor offuervold oc uro. Hand hafde 7 Börn, oc drog hand siden til Norrig paa Einar Sysslemands Skib, oc gaff sig til Philippus oc Fru Christin. Hun tog vel i mod hannem, oc kiende hannem for Broder; oc nogen Aar efter bleff hand der död af Blodlöb, der hand hafde ladet sig aaresla.

MAGNUS SAGA HELGA,

OR

MAGNÚS SAGA EYJA-JARLS.

I.

MAGNUSS SAGA HIN LENGRI.

LOF¹ dýrð ok heiðr ok sera sè almáttigum guði, 428.
 lausnara várum ok skapara, fyrir sína margfalda mildi
 ok miskunnsemi, er hann veitir oss, er byggjum á
 utanverðum jaðri heimsins; ok eptir meistaranna
 orðtæki, er svá setja í sínar bækr, at þeim sýnist sem
 vér sém komnir út ór heiminum. Ok allt eins, þó at
 svá sè, virðist guð at sýna oss sína mildi; einkanliga
 í því, er hann hefir oss látið koma til kynningar síns
 blezaða nafns; þar með gefst oss styrka stólp, hina
 helgustu forgöngu-menn heilagrar Kristni, af hverra
 heilagleik öll Norðr-hálfan skín ok ljómar nær ok
 fjarri. Þessir eru: hinn heilagi Óláfr konungr, ok hinn
 háleiti Hallvarðr frændi hans, er prýða Noreg með
 sínum helgum dónum; hinn mæti Magnús Eyja-jarl,
 er birtir Orkneyjar með sínum heilagleik, hverjum til
 semdar eptirfarandi saga er saman sett. Hér með eru
 blezaðir biskupar Johannes ok Thorlacus, hverir Island
 hafa geislat með háleitu skini sinna bjartan verð-
 leika. Því má sjá, at vér eru um eigi fjarlægir guðs
 miskunn, þó at vér sém fjarlægir öðrum hjóðum at
 heims vistum; ok þar fyrir eignum vær honum þakkir
 at gjöra, semd ok eru, alla tíma várს lifs.

Meistari Rodbert, er sögu hins heilaga Magnúss
 jarls hefir samt ok diktað í Lætinu, byrjar svá *Prolo-
 gum* sem hér má heyra:—

2. Þvílikt færir hvert sem hann hefir fóng á í 430.
 landtjald guðs sér til hjálpar ok miskunnar: Einn gull,

¹ The text is taken from Cd. Chart, A.M. 350, 4to.

aðrir silfr, sumir gimsteina, sumir hafra-hár ok rauð bukka-skinn; ok er slik fórn eigi svívirðiliga virðandi; þvíat af slíku er gjör yfirhöfn yfir landtjald guðs, at hlífa því ok verja þat fyrir vætu ok sólar-hita. Þessi orð má svá glósa með fám orðum: Hverr kristinn maðr offri guði af¹ gjökum ok láni, sem hann hefir honum veitt, þat er hann hefir bezt til: at guðs kristni, er landtjald þat, er Moyses gjörði guði til þjónustu, merkir, verði til hlífðar ok styrkingar móti árusum sinna úvina. Gull merkir speki ok vizku; silfr hreinlifi; gimsteinar kræpta-verk heilagra manna; hafra-hár iðran synda; rauð bukka-skinn píslar-vætti. Nú má lesandi maðr svá til hugsa, at þessar allar fórnir hafi heilagr Magnús offrat sínum drotni, sem hans lífs-saga vástar. Nú þó at lofsöngr guðs sé eigi særmligr í syndugs manns munni, þá má hann þó vera öðrum hagligr ok hjálpsamligr; þvíat svá er lesit, at húsit allt fyltist af hinum sætasta ilm smyrsla ok jurta þeirrar hinnar syndugu konu, er iðrandi niðr steypти, at því ok smyrja festr Dróttins. En eptir vanaligum síð þeirra manna, er annarra jarðir byggja, en sínar vanrækja ok látu þurrar liggja, þá byrjunn vér sögu þessa um líf hins heilaga Magnús jarls þeim mun traustligar ok ástsamligar, ok vårt starf til leggjum svá heilagrar ok haleitrar fræði, sem [vér] trúum ok væntum fullgjörla hans hjálpu oss at styðja ok styrkja 432. til sinnar virðingar ok tignar. Nú með því, at hann er hluttakari hininrikis, ok í genginn vald Dróttins, þá er hann mættugr at biggja allt þat er hann vill. En með því at vér erum syndugir, ok megum eigi fyrir sakir aumligis lifnaðar öðrum gæð dæmi af oss gefa, þá sýnu vér hinn heilaga Magnús með sinum frægðarfullum lifnaði, þann er allir eigu at fylgja ok heilög dæmi af draga. Nú at vér gerin eigi lesandum erfisti af þessari ræðu; þvíat Dróttinn gjörði skamma ræðu,

¹ *af*] emend.; at Cd.

þá, birtum vér sögu þessa með ljósum orðum ok hreinni frásögn, svá sem guð lèði oss at skynja:—

3. Um daga Haralds Noregs konungs Sigurðarsonar ræðu syrir Orkneyjum jarlar, bræðr tveir, Páll, ok Erlendr, synir Þorfinns jarls, er ríkastr hefir verit allra Orkneyinga jarla. Hann var son Sigurðar jarls, er Ólafr konúngr Tryggvason kristnaði, ok allan lýð i Orkneyjun. Þessi Sigurðr fæll í Brjáns-bardaga á Írlandi. Móðir þeirra Erlends ok Páls var Íngibjörg, er kölluð var jarla-móðir, dóttir Finns jarls Árnasonar; en Halldr Sigurðarson atti Þóru, dóttur Þorbergs Árnasonar, móður Ólafs kyrra; ok því voru þeir þrimennigar, Ólafr konúngr ok fyrr-sagðir jarlar. Erlendr jarl atti þá konu er Þóra hét, hon var Sumarliða dóttir, Úspaks-⁴⁸⁴ sonar. Móðir Úspaks var Þórdís, dóttir Halls á Síðu. Egill hét son fyrr-nefnda Halls; hans dóttir var Þorgerðr, móðir hins heilaga Jóns Hóla-biskups. Synir Erlends jarls ok Þóru voru þeir hinn heilagi Magnús ok Erlíngr, en dætr Gunnhildr ok Cecilia. Gunnhildi atti síðan Kolr Kalason, lendr maðr i Noregi; þeirra son var Rögnvaldr kali, er síðan varð jarl i Orkneyjum; hann er sannheilagr maðr; hefir Rögnvaldr kali verit systur-son hius heilaga Magnúss jarls. Páll jarl, bróðir Erlends, atti dóttur Hákonar jarls Ívars sonar ok Ragnhildar dóttur Magnúss konungs góða, sonar Ólafs konungs hins helga. Son Páls jarls hét Hákon, er síðan kennt við sóguna.

4. Hinn heilagi Magnús jarl var fæddr i Orkneyjum, hinn dýrðligsti at sett, ok hinn frægasti at kynferði. Faðir hans Erlendr var Orkneyja jarl, virðuligr horra ok höfðingi, sem þeir, er ríkuliga lifa á þessarri jörð, tignaðr veldi ok virðingu. Móðir hans Þóra var ættuð af hinum göfgustum höfðingjum þess [lands]. En þó at mörgum kunni settgæði at snúast til metnaðar ok spillíng[ar] lundernis, var þessi hinn sæli sveinn þegar í hinum fyrsta uppruna sinnar bernsku birtr ok læror kenníngum heilags anda; þvíat hann á hèlt, ok elskoði, virði ok varðveitti, hinn

hesta kraft hugar, góðlyndi ok sómasamliga síðsemd, ok staðfesti tíguligra síða. Þessi sveinn sýndi sik gamlan at góðum síðum, hlutlauss bernsligs lífs í 436 sínum verkum, glaðmeltr ok blíðr, hógværr í orðum sínum ástsamligum, ok eptirlátr ok viðræðiligr í göngu ok í öllu síðferði; vel roskinn ok stiltr, svá at ekki fanst þat í hans meðferð, at angra mætti eðr styggjus á-sjándi menn. Suenuma var hann í skóla settir til at nema heilagar ritningar, ok þau önnur fræði, sem menu plögudu þá mest at kunna. Magnús var hægr ok hlýðinn, auðráðr ok atlátzsamt¹ föður ok móður ok sínum meistarum; þýðr ok þekkr allri alþýðu. Hann þyddist litt lausung ok leika sem önnur úngmenni, heldr sýndi hann sik með sœmiliðri framferð, þóat hann væri úngr at vетra tali; þvíat þegar birtist með honum auðæs heilaga anda gupt, sú er honum styrði til allra góðra hluta.

Orkn. S.
ch. 40.

5. Þá er þeir bræðr, Erlendr ok Páll, höfðu riki tekit í Orkneyjum, kom austan af Noregi Haraldr konúng Sigurðarson með her mikinn til Orkneyja ok lét þar eptir Ellisif drottningu, ok Máriam ok Ingigerði, dætr símar. Jarlarnir réðust til serðar með konungi með miklum her, ok héldu þeir suðr til Englands; ok í þeirri orrostu, er þeir bördust við Harald konúng Guðinason, fell Haraldr Sigurðarson fimm náttum eptir Mathias-messu á haustið. Eptir þessa orrostu sigldi Ólafur kyrri Haraldsson með jörlunum um haustið aprí til Orkneyja. Ok þann sama dag, ok á þeirri stundu, sein Haraldr konúngr fell á Englandi, varð bráðdauð Mária dóttir hans í Orkneyjum; ok er þat mál manna at þau hafi eins manns fjör haft bræði. Ólafur kyrri 438. var um vetrinn í Orkneyjum, ok var hann hinn kærasti vin jarlanna frænda sinna; þvíat þer voru bræðra-dætr, Þóra móðir Ólafs, ok Ingibjörg móðir jarla. Ólafur fór um várít austr til Norege, ok var hann þar til konungs tekinn með Magnúsi [bróður] sínum.

¹ f] ok [j], Cd.

² Cod. athlaxsamt.

6. Þeir bræðr, Páll ok Erlendr, rědu Orkneyjum Orku. S.
langan tíma, ok var lengi gott samþykki þeirra. En er ch. 40-41.
synir þeirra tóku at proskast, þá gjörðust þeir ofstopa-
menn miklir, Hákon ok Erlingr, en Magnús var þeirra
kyrrlátast ok síðamastr at öllu. Allir vóru þeir
frændr miklir menn ok styrkir, ok vel mentir um alla
hluti. Hákon Pálsson vildi vera yfirmaðr eirra
Erlends-sona; þvíat hann þóttist meiri burðum en þeir;
þvíat hann var dóttur-son Hákonar jarls Ívarssonar ok
Ragnhildar dóttur Magnúss konunga góða, sem fyrr
var greint, ok vildi Hákon heerra blut hafa ór öllum
þeirra skiptum. Kom þá svá, at þeir urðu eigi ásáttir;
þvíat margir menn bnigu til Erlends-sona, ok vildu eigi
þá lægra blut bera láta þar í Eyjunum, þvíat þeir vóru
öllum lýð betr vingaðir ok ástælli af mönum; var
þat því mjök öfundar-kent af Hákoní alla æfi. Var þá
eigi úhætt með sonum jarla. Þá áttu feðr þeirra hlut 442.
at með þeim, at þeir skyldu semja með sér. Var þá
fundr til stefndr; ok fanst þat brátt &, at hvárt jarla
hneigði með sonum sínum, ok urðu eigi ásáttir;
gjörðist þaðan af sundrþykki mikil með þeim bræðrum;
ok skildust við svá búit. Því næst fóru menn á milli
þeirra, at leita um settir; var þá stefndr fundr með
þeim í Hrossey. Á þeim fundi gengu saman settir
þeirra með því móti, at þá var skipt Eyjunum í
helminga; stóð þá svá um hríð. Hákon Pálsson
leitaði mjök á þá menn, er hjónuðu Erlendi ok sonum
hans, svá at þeim þótti eigi svá mega standa; ok kom
þá enn svá, at þeir urðu ásáttir, ok fórust at með
fjölmenni. Hávarðr Gunnason ok aðrir höfðingjar ok
vinir jarla, báru¹ þá sáttmál milli þeirra; en þeir
Erlendr feðgar vildu þá eigi settast svá at Hákon
veri þar í Eyjunum. En með því, at vinum þeirra þótti
mikil ábyrgð &, ef þeir væri ásáttir, þá fór Hákon
brott ór Eyjunum at sinni; gekk þá saman settin með

¹ *báru*] þeir, add. Cd.

þeim braðrum at góðra manna ráði. Hákon fór fyrst aust til Noregs á fund Ólafs konungs kyrra; var þat ofarliga á hans dögum; dvaldist hann þar skamma stund. Þaðan fór hann aust til Svíþjóðar á fund Ínga konungs Steinkelssonar, ok var með honum nokkura hrið vel tekinn. Þá var í Svíþjóð úng kristni; voru þær margir menn, þeir er með forneskjum fóru, ok þóttust verða vísi af því margra hluta þeirra, er eigi voru fram komnir. Íngi konúngur var vel kristinn ok lagði mikla stund á at eyða úvenjunum þeim, er lengi höfðu fylgt heiðinum.

Orkn. S. 7. Þá er Hákon Pálsson var í Svíþjóð, hafði hann
ch. 42. frétt til, at þar í landi var sá maðr, er fór með
vísendi ok spádóma, hvárt sem þat var af fjölkyngi
eðr örðrum hlutum. Hákon gjörðist á forvitni mikil
at finna þennamann, ok vita hvers hann yrði við

442. um forlög sín. Fór hann þá at leita hans, ok fann
hann í markbygð nokkurri; fór hann þar at veizlum,
ok sagði bónnum ársferð ok aðra hluti þá er þeir
forvitnuðust. En er Hákon fann þennamann, spurði
hann eptir, hversu honum mundi til ríkis ganga eðr
annarrar hamíngju. Vísendamaðr spyrr, hvat manna
hann væri. Hann segir nafn sitt ok sett, at hann var
dóttursonur Hákonar jarls Ívarasonar. Þá svarar vísenda-
maðr: "Hví muntú vilja af mér vísendi fá eða
"sagnir hafa? Veitzú eigi þat, at hinir fyrri frændr
"þínir hafa haft líttinn trúnað á þess-háttar mönnum
" sem ek er? Ok má þér þat þörf vinna, at þú leitir
" eptir at viti forlög þín af Ólafi digra í Noregi,
" frænda þínum, er þér haft allan átrúnað á. En grunr
"er mér á, at hann muni eigi líttillæti til hafa at
"segja þér þat, er þú forvitnast, eða vera eigi svá
"voldugr ella sem þér kallit." Hákon svarar: "Ekki
"vil ek honum hallmæla; settla ek meirr, at ek mun
"eigi verðleik til hafa, at fá af honum vísendi, en
"hitt, at hann mundi eigi mega mik vísan gjöra, ef
"hann vildi. En því hefi ek á þinn fund farit, at

"mér hefir þat í hug komit, at hér mun hvárrgi
 "okkarr þurfa fyrirlíta annan fyrir mannkosta sakir
 "eða trú-bragða." Sá maðr svarar:¹ "Vel líkar mér
 "þat, er ek finn þat, at þú þykkist eigi þar allt traust
 "eiga, sem hinir fyrri frændr þínir hafa átrúnað haft.
 "Er þat ok undarligt, at þeir menn fari með föstum
 "ok vökum, er á slíkt stunda, ok ætla, at þar af
 "muni þeim veitast þá hluti at vita, er þeim er
 "forvitni á. En þó at þér stundit á slíkt, þá verði
 "þér því aðr visir, sem yðr er meiri forvitni á, ok
 "yðr skiptir meira máli at vita; en vèr leggjum oss í
 "engar kvalar, ok verðum þó visir þeirra hluta, er ⁴⁴⁴
 "vinum várum þykkir mál-skípti á at vita. Nú mun
 "svá fara með okkr, at þú mant þess njóta frá mér,
 "er ek skil, at þú þykkist² heldr mega taka vísindi
 "af mér en af kennimönnum Ínga konunga, þeim er
 "hann þykkist allt traust undir eiga. Skaltu koma
 "til míni á þriggja náttá fresti; skulum vit þá freista,
 "at ek kunna at segja þér nökkrura hluti þá, er þik
 "forvitnar." Eptir þetta skildu þeir, ok dvaldist Hákón þar í bygðinni. Ok at liðnum prem nóttum fór
 hann at finna visindamanninn; var hann þá í húsi
 nokkruru einn saman, ok blæss meðiliga, er hann gekk
 inn, ok strauk hendinni um enniti, ok sagði, at hann
 hefði mikil kostað, & ðor hann yrði þess vísa, er hann
 vildi forvitnað. Hákón kvæst vita vilja hvat hann
 segði. Hann meðlti þá: "Ef þú vilt forlög þín vita,"
 segir hann, "þá er þar langt um at tala, ok af lífi
 "þínu; þvíat af vestr-för pinni til Orkneyja munu
 "hljótaest mikil stórtíðindi, þá er þeir allir hlutir verða
 "fram gengnir, er þar mun af leiða. Ok þat er mitt
 "hugboð, at þú verðir einvalds-höfðingi yfir Orkn-
 "eyjum at lyktum; kann vera, at þér þykki langt;

¹ Sá maðr svarar] om. Cd.; cfr. | ² þykkist] þykkir, Cd.
 Orkn. S. cap. 42.

" hygg ek ok, at þar muni þitt afkvæmi byggja. Þú
 " mant ok á þínum dögum láta gjöra þann glæp, er
 " þú mant annat-hvárt fá þeit eða eigi við þann
 " guð, er þú trúir á. En spor þín liggja lengra út í
 " heim en ek fá sét; en þó hygg ek, at þú berir hér
 " beinin í Norðr-hálfunni. Nú hefir ek sagt þér þá
 " hluti, er ek mun at sinni; en þú reðr hversu þú
 " unir þínunum hlut eða eyrindi." Hákón svarar:
 " Mikla sögu segir þú, ef sönn er; en þat setla ek mér
 " betr gegna, sem vera mun, at þú munt þetta eigi
 446. " með sannindum sét hafa." Vísindamaðr bað hann
 slísku af trú, sem hann vildi. Ok skildust at því.

Ok er Hákón hafði skamma hríð verit með Íngá konungi, þá fór hann þaðan til Noregs á fund Magnúss konungs berbeins frænda sins; þar frétti hann þau tíðindi or Orkneyjum, at Erlendr jarl ok synir hans réðu þar mestu, ok voru all-vinselir; en Páll jarl faðir hans var afskipta-Ítill um ríkit. Þat þóttist hann ok spyrra, at Orkneyingar mundu lítt langa til at hann kæmi vestr þangat; höfðu þeir þá frið góðan, ok ugðu, ef Hákón kæmi til, at af honum mundi standa úfriðr ok styrjöld; ok þótti Hákoni eigi ör vænt, at frændr hans mundu halda ríkinu fyrir honum. Tók hann þat ráð, at sækja at Magnús konung frænda sinn, at hann kæmi honum til ríkis í Orkneyjum. Hákón eggjaði mjöök Magnús konung at herja til Skotlands ok Írlands, ok síðan til Englands, at hefna þar Haralds konungs Sigurðarsonar. Konungr svarar: " Þat muntu
 " hugsa, Hákón, ef ek gjöri þetta fyrir þín orð, at
 " með her fara ek vestr um haf, at þér skal eigi á
 " úvart koma, þó at ek bora frekan atsúg til ríkja
 " þeirra, er þar liggja fyrir vestan hafit, ok gjöra ek
 " þar at engan manna mun." En er Hákón heyrði
 þetta, lét hann sér fátt um finnast; en Magnús konungr
 lét þá boða út leiðangr at fjölmenni ok skipum um
 allan Noreg.

8. Nú skal þessu næst víkja aprí til várss sögu-manns, hins heilaga Magnúss; þvíat fyrir litlu heyrðu þér, hversu hann var síðlutr í öllu athæfi, ok úlíkr öðrum ^{448.} Úngum mönnum í sínum uppvexti. En með því at margir snúa sínun síðum eptir þeim, sem þeir ljá lífa, ok hvern er í tjöruna tekr saurgast af henni: Sem Magnús var orðinn mjök svá fullroskinn at aldri, staddir millum grimmra ok úsiðugra manna, er voru illgjarnir móti góðum siðum, ústyrkir í trúnni, mótaðligir réttum lögum, stirðir til læringar, eptirlátir úsiðum, andmálgir ok úhlýðinir guðs boðorðum: þá sýndist hann nökkura vetr lískr vera úsiða-mönnum, ok svá sem víkingr með ráns-mönnum eðr hermönum; lífði við rán ok herfang, ok stóð at manndrápum með öðrum; ok er þat trúanligt, at hann hafi þetta gjört meir af vándra manna úsiðum ok áeggjan en eiginligri lísku. Þykkir mönnum þat líkligast, at Magnús hafi þetta gjört ann tíma, er þeir frændr Hákon ok Erlíngr voru allir samt í Orkneyjum, þvíat eigi finst sifðarr tími til.—Yfir þessari framferð hans talar svá meistari Roðbert, er söguna hefir diktað:—

“Oho! ek undra,” segir hann, “hversu únumræðiligr
 “er djúpleikr auðeфа guðligrar speki ok vizku drottins,
 “hversu úskiljanligir eru dómar hans, ok úskoðanligir
 “vegar hans mannligu kyni. Hví leyfði allsvaldandi
 “guð þenna sinn svein láta gírnast rán ok manndráp,
 “ok saurgast af svá margföldum syndum ok mis-
 “verkum? Hví holdi guðlig góðgirnd riddara sinn
 “ok píslarvátt at láta svá ferliga falla, er frá upp-
 “hafi kaus at kóróna hann háleitliga á himni? Með
 “gleði ok fagnaði auðgaði guð hann, ok um sneyri hans
 “dupt í himneska dýrð ok gaf honum eilifa huggan
 “eptir þessa heims harm; hamíngju yfirhöfn ok lofs ^{450.}
 “eptir hjartans lamning. Hvati er þetta? nema þat er
 “vér sám hvern dag svá opinberliga sem lofsamliga, at
 “guð upp reisir ok gjörir sonu Abrahams af steinum,
 “réttvissa af ranglátum, sœmiliga af syndugum, dýrð-

" liga af dauðligum, slætta ok skygða, fer-strenda¹
 " fjórum höfuðkröptum, at þeir gjörist hæfiligir í him-
 " nesku uppsmíði, sterkir ok staðfastir horn-steinar í
 " höfuðsteini várum Jesu Christo, bonum samþykkir ok
 " skapseldir með eilífri ástsemd ok sambandi úendi-
 " ligrar elsku. Þvíat drottinn Jesus er son hins mikla
 " smiða, er heiminn, ok allt þat í honum er, gjörði, ok
 " gjörir ok stjórnar með sínu valdi; ok hann um skiptir
 " ker reiði sinnar í miskunnar ker, sverfandi þau með
 " þél heilags anda; ok hann við tekri synduga menn í
 " hinn viðasta faðm sinnar mildi ok miskunnar, alla
 " þá er af láta sinni úvizku ok til hans snúast af öllu
 " hjarta. Þvíat þat horfir til mikillar dýrðar ok mildi
 " drottins, at hann letr þar birtast nögleik sinnar
 " miskunnar, sem aðr er fyrir mikill þungí værrar
 " vesoldar; ok læknir hann ok græðir þeim mun krap-
 " tuligar sem sóttin seikir aðr hinn sjúka ákafligar,
 " ok gjörir hann alla heila ok holpna þá er til henns
 " hjálpar leita. Síðum síðir, sem hinn heilagi Magnús
 " í vafðist alíkum syndum, þá kom þar, at hann af
 " léttri þessu starfi ok fylgði feðr sinum ok bróður ok
 " lendum mönnum í Orkneyjum."

.S. 9. Penna tíma sem hér er komit sögunni, kom
 -73. austan af Noregi Magnús konúngr berbeinn með útal-
 452. ligum skipa-fjölda liðs ok hermannna. Honum fylgðu
 margir lendir menn: Viðkunnt Jónasson, Serkr ór
 Sogni, Kali af Ögðum Sæbjarnarson, ok Kolr son hans,
 ok margir aðrir höfðingjar. Ætlaði konúngr í þesei
 ferð undir sík at leggja ok herja Vestrlöndin, England
 ok Írland, sem fyrr var getið. Þá er Magnús konúngr
 kom til Orkneyja, tók hann jarla, Erlend ok Pál, ok
 nauðgaði þeim brott ór Eyjunum, ok sendi þá austr til
 Noregs; en hann setti Sigurð son sinn yfir Orkneyjar,
 ok fækki honum ráðuneyti; þvíat hann var eigi ellri en

¹ *fer-strenda*] f' stúða, Cd.; *fyrir strenda*?

nú vetra. Magnús konúngr skipaði sonu jarla til ferðar ok fylgðar með sér, Magnús ok Erling sonu Erlends; ok Hákon Pálason. Magnús son Erlends jarls var hár inaðr á vöxt, sköruligr ok skjótligr, ok styrkr at afli, friðr sýnum, ljós-litaðr ok limaðr vel, tíguligr í ysibragði, ok hinn kurteisasti í öllu athæfi; hann gjörði Magnús konúngr skutil-svein, sinn, ok þjónaði hann jafnan fyrir konúngrs borði. Magnús konúngr fór ór Orkneyjum til Suðreyja, ok vann hann í þeiri ferð allar Suðreyjar undir sitt vald, ok tók höndum Lögmánn Guðröðar son¹ Suðreyja konunga. Þaðan fór hann suðr undir Bretland ok átti þar mikla orrostu í Öngulseyjar-sundi við jarla tvá Brezka, Huga hinn digra, ok Huga hinn prúða. En þá er menn brutu upp vápn sín, ok bjoggust til orrostu, þá settist Magnús Erlendsson niðr aprír í fyrir-rúmit þar sem hann var vanr at vera, ok vápnaðist eigi. Konúngr spurði hví hann gjörði svá. Heilagr Magnús svarar: "Hér á ek við engan mann sakir, ok hví vil ek eigi "berjast." "Farðú þá," segir konúngr, "undir þiljur "niðr, en ligg hér ekki undir fótum mönnum, ef [þú] "þorir eigi at berjast; þvíat eigi ætla ek þér trú til "ganga." Magnús jarls-son sat í sama stað, ok tók psaltara ok söng á um bardagann, en hlifði sér ekki.⁴⁵⁴ Orrosta þessi var bæði hörð ok löng. En um síðir fell Hugi hinn prúði, en Bretar flýðu; ok fækki Magnús konúngr sigr, ok hafði látið marga góða drengi, en fjöldi var súrr. Kali Sæbjarnarson hafði fengit mörg sár ok stór. Magnús Erlendsson var ekki sárr vorðinn í bardaganum, þóat hann hlifði sér ekki. Ok mega allir sjá, at þat var hin fegrsta jartegn, at í svá þykkri örfa-flaug ok sterkum vápna-burð skyldi hann eigi særast, en á alla vega hjá honum felli vápnaðir menn. Ok þarf nú betta eigi at undrást, þvíat guð hefir varðveitt hann til stærri kórónu ok sigts en at

¹ Guðröðarson] om. Cd.; efr. Orkn. S., l. c.

falla þar. Magnúsi konungi fanst ekki til þessa, ok lagði hann á Magnús jarls-son mikla sied ok úþokka af þessu. Ok er hinn heilagi Magnús sá, at honum mundi þat ekki verða til sœmdar eða sálu-bótar at vera lengr með Magnúsi konungi, þá tók hann annat ráð fyrir sér, at gjöra þat er guð kendi honum.

10. Þat var á einni nátt, er Magnús konúngr lá við Skotland, at Magnús Erlendsson leyndist af skipi konungssins, ok bjó svá í rúmi sínu um, [at svá] þótti sem þar legi maðr. En um morguninn er konúngr var klæddr, spurði hann, hvárt Magnús Erlendsson mundi vera sjúkr. Var þá um forvitnast, ok var hans saknat. Konúngr lét leita hans; ok fanst hann eigi. Þá lét konúngr hleypa sporhundum á land. Magnús jarls-son hafði skeinzt á fæsti, þá er hann hljóp á land, ok höfðu sporhundarnir þegar fundit sporit. Magnús hafði leitað til skógar, ok komst hann upp í 456. tré eitt. Hundarnir kómu at eikinni, ok klífu upp í. Magnús sló þá cinn þeirra með kefli, er hann hafði haldit á; en þeir lögdu þegar á flóttu, ok lögdu halana á bak sér, ok rúnnu til skipa. Magnús Erlendsson leyndist á skóginum meðan konúnga-menn leituðu hans. Fór hann síðan upp á land, ok kom fram í hirð Melkólms Skota-konungs, ok dvaldist þar um hrif; en stundum var hann á Bretlandi með biskupi nokkuruum. Þetta sama haust fór Magnús konúngr aptr til Suðreyja, ok var þar um vetrinn. Þann vetr andaðist Kali Sæbjarnarson af sárum. Um várít snemma fór Magnús konúngr til Orkneyja. Þar spurði hann andlát jarla ór Noregi, hafði Erlendr andast í Niðarosi ok var þar jarðaðr, en Páll í Björgvin. Þá gipti Magnús konúngr Gunnhildi, dóttur Erlends jarls, systur Magnúss hins helga, Kol Kalasyni í föður-bætr með miklum eignum í Orkneyjum. Gjörðist Kolr þá lendr maðr konungs; þeirra son var Rögnvaldr kali. Sumir menu segja, at Erlíngr Erlendsson, bróðir hins heilaga Magnúss, hafi fallit í Ængulseyjar-sundi; en Snorri

Sturluson segir hann fallit hafa á Ulaztiri með Magnúsi konungi. Þvíat þá er Magnús konungr hafði níu vetr ráðit Noregi, fór hann vestr til Írlands með miklum her; ok um sumarit eptir fell hann á Ulaztiri á Bartholomæus messu-dag. En Sigurðr son hans fór þegar ór Orkneyjum austr til Noregs, ok var þar til konungs tekinn með bræðrum sínum Eysteini ok Ólafi.

11. Nú heyrðu þér í fyrra capitulo hversu almáttigr guð er búinn at miskunna, hvers eiginligr góðleikr er jafnan at þyrla ok snúa vandræðum til hags ok 458. hjálpar, ok hversu hann varðveitti þenna sinn kosinn kappa frá heimsins váða ok válki,¹ at birta honum ok sýna, hversu mikla hluti honum byrjaði at þola fyrir hans nafni; ok bann, er í hafði staðit optliga stórum manndrápum, skyldi um síðir verða fórn heilags anda, ok gefa guði sitt eiginligt blóð með lífi ok líkama. Ok fyrir því komst hann ór því valdi hins ágjarna konungs sem fyrr var leit.

Þá er hinn heilagi Magnús var á Skotlandi, frétti Orku. S. hann andlát Erlends jarls föður síns, ok þau önnur tifðendi; sem fyrr var ritað. Ok sem hann hafði verit síða stund í hirð Skota-konúngs sem honum líkaði, sœmdr af konúnginum gjöfum ok gösgu föruneyti, fór hann á Katanes, ok var þar af öllum virðuliga tekinn, hirr ok haldinn, ok þegar kosinn ok tignaðr jarls nafni, vinsæll ok virðuligr öllum guðs vinum.

12. Ok því næst án dvöl gjörðist hinn heilagi Magnús jarl Paulus af Saulo, predikari af manndrápsmanni, ok hefndi hann þat á sjálfum sér þat er hann hafði illa lifat. Tók hann at gráta sik dauðan í syndum með dagligum sýtingum ok staðfastri iðran; ok galt hann nú makliga hefnd í margföldum meinleikum syndugum girndum veslugs holds. Þá sýndist henn vorðinn nýr maðr, sá er eptir því er fallinn sem guði

¹ edlir] emend.; vaski (valki), Cd.

er sœmd í, ok hann skipti í annan mann, í góðan af vándum, í sœmilian af syndugum, í helgan af herfili-
um, í sœlan ok hreinan af saurgum. Þessi er um-snúníng
þinnar hægri bandar, almáttigi guð! Þú ert styrkr at
styrkja, hollr at hjálpa, búinn at bæta, gøfugr at
460. gæta. Með þessum hætti var hinn heilagi Magnús,
um snúin í helgan mann. Tók at erja jörð síns hjarta
með vöskum ristli viðkenníngar. Þá drap hann úgíptu-
mann sinn, ok fal hann undir sandinum. Þá gróf
hann skurðgoð Labans undir viðar-rótum. Sleit hann
ór sér syndir ok saurbanir, ok skrýddi sik háleitum
króptum í guðligum góðgjörningum með karlmaunligri
staðfesti. Tók hann þá at vaxa sem olívu-viðr, ok
upp lyptist í öllum góðum hlutum ok virðuligum
verkum. Svá sem cypressus er yfir önnur tré, svá vóx
heilagr Magnús, at hann skyldi svá vera magnus, þat
er mikill, í guðdóminum, sem hann var at nafni upp-
stígandi í hamíngju ok heilagleik.

Orku. S.
p. 73-75.

13. Einum vetri eða tveim eptir fall Magnúss konungs
berbeins kom vestan um haf til Noregs Hákon Pálsson ;
ok gáfu konungar honun jarls-nafn, ok ríki síikt sem
burðir¹ hans stóð[u] til. Fór hann þá vestr um haf, ok
tók undir sik allt ríki í Orkneyjum með svá mikilli
ágirni ok vitjanligri,² at hann drap saklausan sýslu-
mann³ Noregs konungs, er þann helming Eyjanna hélt
ok geymdi, er hinn helgi Magnús átti, ok lagði þann
veg undir sik allar Orkneyjar með ofríki; þvíat hálfa-
Eyjarnar horfðu til hins heilaga Magnúss af föðurligri
erfð. Nú sem hinn heilagi Magnús frétti því líka
sturlan, at Hákon bræðrúngr hans tók undir sik
erfða-lönd hans með opinberum rangindum, hafði
hann ráðagjörð við sína menn hvat upp skal taka.

¹ burðir] so Orku. S., p. 73; bróðir, Cd. (badly).

² vitjanligri] thus, an ár. ley,
'visiting,' aggressive, encroaching?

³ saklausan sýslumann] saklausa-
sýslumann, Cd.

Kemr þat ásamt með þeim, at hann vill biða um tíma, at sefist reiði ok Ágirni Hákonar frænda síns; ok at eigi¹⁶² sýnist, at hann æski sína erfð með hermanni hætti, heldr sem vin laga ok réttinda ok kærliðr elskari.

14. En [er] sá tími er kominn, er hinn heilagi Magnús vill vitja sinnar föðurleifðar, þá ferr hann með vegligu fóruneyti af Katanesi til Orkneyja, ok verða honum frændr ok vinir fegnir. Þá beiddist hann at taka við föður-arfi sínum. Þat líkaði bónnum vel; þvíat hann var vinsæll; átti hann marga frændr ok mága, at gjarna vildu hann til ríkis halda. Þá átti Þóru móður hans sá maðr er Sigurðr hét; þau áttu mikit bú í Papuli.¹ Þá er Hákon jarl spurði at Magnús var kominn í Eyjarnar, dró hann lið at sér ok vildi eigi upp gefa ríkit, heldr at verja. Fóru þá vinir beggja í millum þeirra, ok leituðu um settir. Kom þá svá með tillögum góðra manna, at þeir settust at því, at Hákon jarl gaf upp hálfst ríkit, ef þat væri atkvæði Norega konúnga. Magnús Erlendsson fór þá þegar austr til Noregs á fund Eysteins konungs; þvíat Sigurðr konúngr var þá farinn út í Jórsala-heim. Eysteinn konúngr tók við júngherra Magnúsi forkunnar vel, ok gaf honum upp föðurleifð sína, hálfar Orkneyjar, ok þar með tók hann jarls-nafn af konunginum, með hinum sæmiligstum gjöfum, yfir Orkneyjum. Ok eptir þat fór herra Magnús jarl vestr um haf til ríkis síns; ok urðu honum fegnir frændr ok vinir ok þar með öll alþýða. Samdist þá vel frændsemi þeirra Hákonar jarls marga¹⁶⁴. vetr, er vinir þeirra áttu hlut at. Var þá ár ok friðr gðör í Orkneyjum meðan vingan þeirra hélzt. Þeir frændr, herra Magnús jarl ok Hákon, höfðu landvörn bæðir samt nokkura hríð, svá at þeir urðu vel samþykkir. Svá er sagt í kvæðum þeim, er ort er[u] um þá, at þeir hafi barizt við víking þann, er herjaði ríki þeirra, er Dufnjall hét; hann var manni firnarí en

¹ *Papuli*] Papuley, Cd.

bræðrungar jarla; ok fíll hann fyrir þeim. Þorbjörn hét maðr ríkr fyrir sættar sakir ok göfugr, en fátekr at góðum síðum, er þeir tóku af lífi í Borgarfirði á Hjaltlandi fyrir gnógar sakir. Ok enn urðu þau fleiri tilðindi, er kvæðin vísa til, at þeir hafi bæðir samt at verit; þó at vér kunnim eigi greiniliga frá at segja. Hefir hinn heilagi Magnús þessa hluti framit, eigi sem víkingr eðr ránsmaðr, heldr sem lögþigr stjórnari ríkisins, ok geymslu-maðr laganna, elskari friðarins, til at hirta úsiðu manna, ok refsa rangindi, friða ok náða sína undirmenn ok sitt ríki af ofsa ok ágangi vándra manna, er se sétu um þat at spilla friðinum.

15. Herra Magnús var him ágætasti maðr í sínum höfðingskap, siðgöðr ok ráðvandr, vinbollr ok vápn-djarfr, vígkenn ok sigrssell í orrostum, hóglyndr í friði, ok þó stjórnsemr, lítillátr í máli, ok miskunnsamr, spekíngr at viti, ok hafði hvers manns los. Hann var ör af fè, ok stór-gjöfull við höfðingja; hann veitti hversdagliga mikla hjálp fátekum mönnum fyrir guðs ást. Refsaði hann mjólk herrán ok stuldi, lét 465. drepa víkinga ok illgjörða-menn, svá ríka sem fáteka. Ekki var hann vinhallr í dónum; virði hann meira guðs rétt en mannvirðingar mun. Í öllum hlutum hélta hann ríkt guðs boðorð, ok var meinlætissamr við-sik. Margir ágætir vóru þeir hans mannkostir, er hann sýndi sjálsum guði en leyndi mennina.

En með því at hinn beilagi Magnús jarl hafði ríki ok stjórn yfir veraldar-fólki, þá vildi hann líkjast heimligum síðum veraldligra höfðingja; fékk hann sér ok fastnaði eina ríkborna júngfrú ok hina skærstu mey af hinum tignustum Skotlands höfðingja sættum, ok flutti heim til sin, ok gjörði brúðlaup til. Þetta gjörði hinn blezaði Magnús, svá sem reyndist, með djúpsettu ráði guðligrar miskunnar, til þess at blekkja blíðigar teygingar þessa heims, heldr en at fullgjöra fýstir síns líkama, þvíat hann var holpinn guðligr gæzlu ok himneskum krapti; bygði túv vetr hjá

þessari meyju, hreinn ok hlutlauss gjörsamliga allra saurliðis synda. En er hann kendi á sér freistni til líkams losta, þá fór hann í kalt vatn ok bað sér fulltings af guði.

16. Sè hèr sterkan guðs kappa í dagligu striði, hversu dásamliga hann lifði með þessari júngfrú svá langan tima. Fyrir því, þó at hann mætti lögliga henni blíðkast, vildi hann heldr, studdr heilags anda miskunn, kjóea hinn betra hlut at lifa úspiltr, en fremja leyfiliga hjúskap; þvíat þeir þola líkams bruna, er at allku fara. Þvíat vildra er ok öruggra at varð veits heila blóma, en at bæta þá er áðr eru spiltir; þvíat ekki sár verðr jafnvel grætt sem þat hold, er heilt hefir haldit. En at lifa í þeim líkama án líkams losta, er eigi mannligs kraptar heldr guðligrar gjafar. En hvílka freistni ok meinlaði hann holdi af líkams bruna, hversu þáng skeytti úleyfðra hræringa, ok hversu torvellið strið hann sigræði ok stöðvaði harðar fýstir hitnanda holds, þá veit sá er reynir en úreyndr tortryggir. Se, mínar kærstu! Þessi er sú hin mikla sýn, er Moyses sá runninn-loganda ok eigi brennanda; þat er at skilja: þessi hinn úngi maðr freistaðr en eigi yfir-stiginn. En með því at svá mælir Páll postuli, at eingi kórónast, nema sá, er lögliga striðir ok karlmannliga til þjónar, þá valdi þessi hallar-höfðingi ok striðandi riddari höll þína, at þola dagligt strið ok nálegan bardaga brennanda holds. Ok hann barðist vaskliga ok sigræðist sælliga; þvíat honum virðist svá, at sá vill vera of-mikill bóglifis riddari, er fyrr vill hafa dýrðina en hanan vinni kraptaverkin; þvíat kraptr er vegr til dýrðar, ok dýrðin gefst af kraptinum. Svikul er sú dýrð, ok hégoðlig er sú fegrð, er eigi fæðir heilagr kraptr. Ok undra ek, segir ritningin, hversu fögr ok fýsilig er hrein getning með sínum bjartleik ok ástseund. Þessi hinn háleiti guðs riddari, gyrrð með hreinliðs linda, kostgæfði með allri hugar-fýst, at fremja ok fullgjöra allskonar ástar-

verk til sœmdar sinum drottini. Eða, hvat mundi hann synja sinum guði þessa heims hluta, er ajálfss síns líf ok likam til varði, ok sínu eiginligu blóði út steypti fyrir guðs sakir?

470. 17. Nú með því, at engi má vera Abel, nema sá er polir ok reynir nízku Káins ok öfund, ok hinn helgi Ezechiel bjó með eitrfullum mönnum, ok hinn rættláti Loth var þraungdr af ranglátum mönnum, þá vakti upp úvin alls mannkyns freistni ok bruna mein-gjörða alla vega í móti þeim guðe riddara, sändi sundrþykki ok hatri milli breðra ok frænda ok kærra vina, allt til þess at fyrirkoma honum ok únýta hans kraptaverk, er þá tóku at vaxa með honum; en kvistr guðliga vínvíðar mætti¹ hrerast en eigi af sniðast. Þvíat svá sem viðr flýtr á vatni ok um snýst af bárum ok vindi, en sökkr eigi; ok svá sem Vagn² snýst á himni, en sökst eigi; sem gull skírist í ofni, ok brennr eigi; ok svá sem sterkt hús er knúð af stormi, ok fellr eigi: Eptir þeim hætti var hugr ok hjarta þessa hins ágæta píslarváttus styrkr ok staðfastr, úskelfdr ok úhræddr, milli ákafra atburða ok áfulla marga-konar freistni, í miðil storma ok stórra boða leyndrar öfundar ok undirhyggju, svá sem opinbarrar flsku ok illgirndar, í móti akeytum freistanda úvinar. —— Er þat greinanda þessu næst með hverjum hætti þetta sundrþykki gjörist meðal jarlanna.

18. Þá er þeir frændr, heilagr Magnús ok Hákon jarl, höfðu nökkura vetr löndum ráðit með friði ok samþykki góðu, þá fór þær sem optliga kann verða, 472. at illgjarnir menn urðu til at spilla um frændsemi þeirra. Dróst Hákon jarl þá úgíptu-menn á hendr, þvíat þeir frændr voru mjök úlíkir í skaplyndi. Herra Magnús jarl var góðgjarn ok trúlyndr í heitum; vildi halda ríki því, er guð hafði gefst honum, ok ágirnast

¹ *mætti*] mætti, Cd.

² *vagn*] i.e. Karlavagn, "Charles's"

"Wain," the well-known constel-

lation.

ekki framarr. Þvíat með hverjum hætti mátti hann prófast ágjarn á annarra manna ríki eða eign, er svá var örr af sjálfs síns líkama, at hann þyrmdi eigi sínu lífi fyrir guðs ást? Hann siðaði ok samdi sitt undirfólk til réttar af ferðar, svá at síðan hann hafði frelst ok friðat ríki sitt undan ágangi vándra víkinga, lofaði hann engum sinna manna at leggjast í hernað, ok hegndi harðliga allar lögleysur ok úsiðu. En Hákon jarl var harðlyndr ok grimmr, ágjarn bæði til fjár ok ríkis, ok meirr framlútr at eggja sína menn til hernaaðar en letja; en ressaði lítt úsiðu ok illgjörðir. Hann var injök öfundsjúkr um vinseldir ok höfðingskap hins heilaga Magnúss; vildi Hákon gjarna með ágirni sinna illra ráðgjafa fyrirkoma sœmdum Magnúss jarls, ok leggja undir sik ríki hans með ránnum ok rangindum, ok tók Hákon með sínum mönnum um líf hans at sitja með sviksamligri undirhyggju.

19. Nú sem hinn signaði Magnús er þess víss vorðinn sannliga fyrir margar raunir, sem hann þykkit eigi mega við dyljast, at Hákon vildi komast at lífi hans ok ríki, þá efnaði hann ráðagjörð sína með sínum ráðgjöfum; ok sýndist honum at vægja nokkura stund undan öfund ok æði Hákonar. Kaus hann þá af liði sínu sem vildastir voru ok bæzt til 474. fylgðar fallnir, ok sigldu til Englands, ok sóttu fund Heinreks konunga, sonar Vilhjálmss bastarðs, er hann tíma var einvalds-konúngr yfir Englandi. Sem hinn heilagi Magnús var kominn til þessa konunga, þá birti hann honum atburði ok esni sinnar þagat-kvámu. Ok tók konúngrinn með honum [með] mikilli virðing. Ok í svá mikla vináttu konúngsins hann upp sté, at hann hélત hann ok allt hans lið á sínum kosti alla tólf mánaði ríkuliga svá sem konungi sómdi at veita ágætum hertuga. En þessi binn heilagi píslarvatn hélત sik ok sína sveit svá vitrliga, at hann varaðist ok við sá öllum vándra manna félagskap. Ok er herra konúngrinn skildi af sinni vizku, hversu Magnús jarl

var góðra verka ok sæmiligra síða fágari, ok at heilagri
andi bjó í honum, þá hlýddi hann gjarna hans ráðum,
ok hafði hans forsjó í sinum framferðum; þvíat bann
var heill ok hollr í ráðum ok ráða-gjörðum, blíðlund-
aðr ok polinmóðr sem Chusi, glaðværur ok elskuligr
sem Jónathas, réttviss vandlætis-maðr laganna sem
Phinees. Svá var hann öllum kærr ok elskuligr,
þekkr ok þægiligr, at margin voru þeir, er svá mæitu:
"Sælir eru þeir er þik sá, ok þeir er öðlaðist þína
"vináttu." Hann var glaðr ok góðviljugr ríkum
mönnum, örri ok mildr við fáteka, góðlyndr ok
góðgjarni ok lítilátr allri alþýðu. Ok þó at hann væri
í hirð staddir með heimligum höfðingjum, þá varaðist
hann ok við sá allskonar löstum, þeir er hirðmanni
síðum spilla. Ok at hann skyldi eigi framvegis flekka
sitt skírlifi í sampykki við annarra manna syndir, þá
bjó hann sína heimferð, þegar er liðnir voru þeir tólf
mánsödir, er hann hafði með Heinreki konungi dvalizt.
Kann þat vera, at guð hafi birt honum, at hann
478. skyldi lúka sínum þrautum innan skams tíma, ok
fórna svá guði skæra blóma síns hreinlífis sem sig-
samligan dauða áins píslarvættis; hví at leysast ór
líkama ok lifa með Kristi er miklu dýrðligra en vera
hér í þessa heims saurgan.

20. Eptir þat hinn heilagi Magnús hafði tekit orlof
af Heinreki konungi, ríkum gjöfum ok margakonar
sæmdr ok virðr, vegsamaðr af herra konunginum, þá
skildust þeir með binum mesta kærleik ok vináttu.
Vitjaði hann þá heilagra staða fyrst allra eirra er í
nánd voru; ok fór síðan heim til sinna landa. En á
þeim tíma, er heilagr Magnús var á brott, lagði Hákon
jarl með mikilli ágirni ok herskap undir sik, eigi at
eins allar Orkneyjar, heldr ok þar með Katanesi allt,
með ráni ok ofríki; hvaðan af svá bar til, at Hákon
sat í þann tíma á Katanesi, er hinn heilagi Magnús
jarl lendi við Orkneyjar með fimm skipum vel skip-
uðum af vöskum ok vel væpnuðum mönnum, ætlandi

at sekja sitt ríki, þó með engri rangri ágirnd þessa heims metnaðar nè úheimilla eigna, allra helzt er hann hafði áðr lengi girnt guð, ok var með öllum hjarta-fagnaði fullkomliga upp tekinn ór girndum dauðligra hluta í fýst eilífra fagnaða; því kom hann nú at láka sínu langlífí á lítilli stundu þeim mun asemiligar sem hann brott fór skjótara. Þessi tilindi hans heimkvámu spurðust þegar hvervetna. Hákon jarl, jafn-skjótt vagnandi sem grimm birna at hvelpum ræntum, saman safnandi ok til sín stefnandi sonum Belials, vándum¹ illvirkjum, ok sonum hins dálige⁴⁷³. Dohet, er æ ok æ illt vunnu² frá því er þeir feiddust af móður-kviði. Ætlaði Hákon þá at koma á úwart á hendr hinum heilaga Magnúsi, at vinna ok fullgjöra með þeim hætti sína illgirnd ok svik þau, er hann hafði lengi áðr í hug haft ok efnat. En hinn hæsti himna-konúngr, er frá eilífu upphafi skipaði, at hann skyldi varðeita sín hin dýrðligu einvala-ker í sínum féhirzlum, sá á³ þeim síouin völdum manni enn nokkut ryð heimligrar atferðar, þat er hreinsanda var. Því vildi guð hann láta breinsast ok skírast innan fárra daga með eldi þraunginganna ok meinlæta, ok með þélum⁴ freistninnar, ok margra mótgjörða; þó at eigi væri höfuð-syndir til af honum at hvá. Þú vildi guð auka hans verðleika, ef nokkut skorti á, at eptir því sem hans freistni ok stríð væri meiri ok hardari, þeim mun hærrí ok báleitari skyldi verða dýrð ok fagnaðr sigr-vegarans. Því gjörðist svá, at jarlar sendu sín í meðal, með orðsendingu friðar ok sættar, hina hyggnustu ráðgjafa sína, er réttliga bera merking þeirra Chusí ok Achitophel, er báru sáttmál milli þeirra Davíðs konungs ok Absalons sonar hans, þá er þeir vorú missáttir. Kom þar um síðir þessu máli, af meðal-göngu góðra manna, at sett var formerað milli

¹ vánadom] f, add. Cd.² vannu] vinna, Cd.³ d] af, Cd.

VOL. I.

⁴ þélum] þrelum for þielum, Cd.

(badly).

peirra frænda, með þeim hætti, at jarldómr Orkneyja, Kataness ok Hjaltlands, skyldi miðlast til hálfu milli þeirra Magnúss jarls ok Hákonar; skyldi hvárrgi ganga á annars ríki með nokkurri ágirni. Sem þessi sætt er samin ok staðfest með eiðum ok handsöluin, þá fundust jarlar með friðar-kossi. En þat sem hinn 460. heilagi Magnús jarl hugði til friðar, þat sneri Hákon til flærðar ok undirhyggju. Ok þess lengr sem hann á helt eitri ílksu sinnar, þess illmannligar hann upp spjó henni; þvíat hans ílkska ok níðingskapr gekk fram með miklu megni þann tíma, er hann gat henni eigi lengr leynt. Með þeim hætti sem etur í andliti gjöra innanrinum því meira mein, sem þær lengr í liggja, svá forr alls-konar ílkska; þess heldr sem hon seyrist lengr í hug ok hjarta, þess grammari verðr hon til meinsemðanna.

21. Hinn heilagi Magnús jarl tók þá enn at stjórna sínu ríki með friði ok fagnaði um nokkurn tíma. Ok er þat mest í guðs augliti, hversu heilagliga hann lifði í þessarri biðstund síns dauða; hversu hann skryddi sik með háleitum króptum ok frammíngum alls-háttar mannkostar, í þenahaldi ok tárni titheffingu ok viðr-kenningu hjartans, í skírlifi ok sköruglyndi, í ölmusu-gjörðum ok allri síðsem við sitt undirfólk, í meinhetum ok margs-konar þrautum, er hann holdi upp á sinn líkama, ok miklum öðrum fleirum dygðum en syndugr maðr megi bug til koma. Hversu er guðs helgir menn gjöra, bjóst hinn mæti Magnús jarl þann veg við sínu píslarvætti; hvers frásögn vér skulum þessu næst byrja með guðs vilja.

482. 22. Sem fyrr-sögð sætt ok friði hafði haldizt millim jarla um nokkura vetr, þá birti Hákon sik svikara, fram steypandi ór sínu brjósti miklu ranglæti, er hann hafði um tíma aptr haldit. Heyrit hversu sannr er óskurðr hins forna skáldsins svá segjandi:

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
“ Inputiens consortis erit, totum sitit illa.”

Þat segir svá: "Alldri kann felagskapr þessa heims " ríkis tryggr at vera, þvínt alls-konar valda-menn þola " eigi sér jafn-ríka, ok vilja einir allt hafa." Af þessu megit þér skilja, hvílkt aldin er svíkin fréða, ok hvílikir ávextir upp renna af Ágirni. Allar syndir gjörast af girnd, ok allar fýstir úleyfðar af Ágirni fram ganga. Þat reyndist með Achab, hinum ranglátasta konungi, er ofstótti Heliam spámann. Þat birti hinu glæpasfullasti Judas, er seldi Dröttinn várni við verði. Þetta hit sama svíkarinn Hákon jarl, þeði með dæmum ok ruunar-stöfum, í þeim svíkum, er hann sveik sunn frænda [Magnús] jarl í trygðum, þó at með ymsum hætti gjörðist atburðir um skipti þeirra ok sundr-þykki.

23. Tveir menn vóru þeir með Hákonni jarli, er til Orku. 8.
eru nefndir, at einna vest gengu á millum þeirra ch. 50.
frænda; hét annarr Sigurðr en annarr Sigvatr sokki. 484.
Sigurðr átti bróður, er Þorsteinn hét, er var hinn
dyggvasti hirðmaðr Magnúss jarls. Margir vóru þeir
aðrir, er illan hlut áttu í þeim málum; ok vóru þeir
allir með Hákonni, þvíat heilagr Magnús vildi enga
rógs-menn halda í sinni hirð. Þessu rógi kom svá, at
jarlar drógu lið saman, ok fór hvárr í móti öðrum
með miklu fjölmenni. Þeir héldu báðir til Hross-eyjar,
þvíat þær var þíng-stöð þeirra Orkneyinga. En er þeir
kómu þær, þá fylktu hvárir-tveggju sínu liði ok bjogg-
ust til bardaga. Þær var þá komit allt stórmenni með
jörlum; ok vóru margir beggja vinir, þeir er allan hlut
áttu í, at sætta þá; ok gengu í milli með drengskap
ok góðvilja. Þessi fundr var á Langa-föstu. En þvíat
margir góðgjarnir menn áttu hlut í at skirra vand-
ræðum með þeim, en vildu hvárigum veita til úhæfu
við annan, þá bundu þeir sætt sína með ciðum ok
handsöldum, at vitni hinna bestu manna. Var svá
staðfest, at þeir skyldu finnast um várit í Egils-ey
eptir Páscha. Til þess fundar skyldi hvárr jarla hafa
tvau skip ok jafn-margu menn. Jarlar báðir bundu

þat eiðum, at hafa ok halda þær sættir, sem hinir
beztu menn réði¹ á þeim fundi upp at kveða þeirra í
millum. Ok eptir svá gjört fóru hvárir til sinna
heimkynna. Þessi formáli sættar ok samþykkis líkaði
hinum heilaga Magnúsi harðla vel, svá sem fullkomnum
heilhuga ok skerrar samvizku, án alra grunsemda.
En Hákon jarl hafði á þessu þíngi skreytt sína
undir-hyggju ok hult með skýfi skrók-semdarinnar,
þvíat þetta sáttmál hafði hann gjört með flærð ok
prettum ok fullum svikum, sem síðan reyndist; þvíat
á þeim tíma blæsu þeir Hákon, er réttliga kallast
fæsjóðr fólgins gleps, ok hans hinir údyggu þrælar,
486. saman ráð sinnar ilsku til dráps ok dauða hins
heilaga Magnúss. Fyrir því at rík ok harðla kær er
öll flaka hæðiligum félagskap, því staðfesta þeir sín
í milli, at þessi úhæfa skal aldregi lengr undan ganga,
ok nú skulu þeir fullkomit seðja sinn harðan þorsta
í úthellingu saklauss blóða. En hinn haestí drottinn
allra valda fyrir sá sínum kæra vin ok völdum píslar-vátt,
at í þenna tíma búinn til himinríkis,
skyldi hann ór takast þessu lífi undir þúngum þust²
snarps dauða, svá sem vínber í vin-bröng af Átroði ok
þrýstingu, gefa af sér hit skaerasta víni á sínum tíma
með miklum ilm ok sætri berging. Svá gaf þessi
hinn dýrðili píslar-vátr guðs, fyrir sakir síns dauða,
öllum guðs vintum ok sínum himneskan sætleik guð-
ligrar miskunnar, af þeiri dýrð ok fagnaði, er hann
hefir öðlast í tændiligrí gleði eilífs lífs með guði ok
hans helgum mönnum.

24. Þegar Páscha-dags-helgin leið af, þá bjoggust
hvárir-tveggju til þessa fundar með úlíkum hætti.
Hinn heilagi Magnús stefndi til sín öllum þeim
mönnum, er hann vissi góðgjarnasta vera til umbóta
með þeim frendum. Hann hafði tvau langskip, skipuð
hinum vöskustum drengjum, svá mörgum sem á kveðit

¹ réði] ræða, Cd.

² Thus = þangri þust?

var. Ok er hann var búinn, helt hann til Egils-eyjar. En er þeir reyru í logni ok sjókyrru veðri, þá reis boði hjá skipi því, er Magnús jarl var á, ok yfir skiptit þar er jarl sat.¹ Svá hétu formenn á skipi Magnúss jarla: Þorsteinn, er fyrr var getið, Arnkell,^{488.} Grímr, ok Gilli, ok margir aðrir dugandi menn. Þeir undruðust mjök þenna atburð, er boði fell í logni, þar er engi maðr vissi, at boði hofði fallit fyrr ok djúp var undir. Þá mælti hinn heilagi Magnús jarl: "Eigi er þat kynligt þó at þér undrist þetta. En "þat er hugboð mitt, at þessi atburðr sé fyrirboðan "míns lífláta. Kann vera, at þat komi hér fram, er "fyrir er spáð, at son Páls jarls mun hinn mesta "glæp vinna; má vera, at Hákon bái um svik við "oss á þessum fundi." Menn Magnúss jarls urðu mjök hryggir við þessa ræðu, er hann sagði svá bráðar vánir síns lífláta, ok báðu hann hlifa sér, ok gæta lífs síns, ok hætt[a] eigi á trúnað Hákonar jarla. Heilagr Magnús jarl svaraði: "Ek skal at vísu fara "til þessa fundar, sem á kveðit var, ok gjöra engi "brigðmæli á mik fyrir hugarboð mitt eitt saman. "Ok verði allt at guðs vilja um várar ferðir. En ef "því verði at skipta, þá vil ek miklu heldr þola rang- "indi, en igjöra öðrum manni. Sem guð láti Hákon "frænda böetr fá, þó at hann gjöri mér rangt."

Nú er at segja frá Hákonni jarli, at hann stefndi at Orkn. S. ch. 51.
sér herliði miklu. Hann hafði sjau eðr átta berskip, öll stór, skipuð af mönnum; var þat lið allt vel búit, sem til bardaga skyldi leggja. En er liðit kom saman, þá gjörði Hákon jarl þat bert fyrir sínunum mönnum, at á þeim fundi skyldi um skipta með þeim Magnúsi, svá at þeir skyldu eigi báðir riski ráða þaðan af Margir menn jarls, er senniliga megu kallast synir andskotans, létu vel yfir þessi ráða-gjörð hans, ok

¹ This passage is neither found in the Orkn. Saga, nor in the shorter Magn. Saga.

lögðu¹ þar til mörg ferlig orð; en þeir Sigurðr ok
 490. Sigvatr sokki voru þá enn með verstum tillögum,
 er æ ok w voru fils eggjandi. Tóku menn þá róðr
 mikinn, ok fóru geyst ok ákafliga. Hévarðr Gunnar-
 son, er fyrr var getið, var þá með Hákoní jarli; hann
 var kærri vin beggja jarla. Hákon hafði leynt Hévarð
 þessu úráði. En þegar hann varð við þá hljóp hann
 útbyrðis af skipi jarls, ok lagðist í ey eina úbygða;
 þvíat hann vildi í engum svikraðum vera með Hákoní
 móti hinum heilaga Magnusi. Sá maðr var með herra
 Magnúsi jarli, er Holdboði hét, réttorðr hóni or
 Suðreyjum; hann var hirðmaðr Magnúss jarls hinn
 kærasti; hann var þar nálægr öllum þeim tilindum,
 ok hefir síðan greinilagast frá sagt frá skiptum ok
 allri viðræðu þeirra Hákonar jarls, hvat er hér má
 heyrast þessu næst.

25. Hinn heilagi Magnús jarl kom fyrr til Egils-eyjar
 með sínunum mönnum en Hákon. Ok er þeir sá herskip
 Hákonar átta, jā þóttist Magnús jarl vita, at um svik
 mundi búit; ok fanst mikit um öllum mönnum heim
 er nokkora skynsemd höfðu, at slikt væpnadra manna
 fjöldi mundi eigi þess beiðast, er til friðar horfði.
 Sem hinn heilagi Magnús jarl sá, at birtast mundi
 undir-hygga Hákonar, þá sötti hann með sína menn
 upp á eyna til kirkju til brennar; ok var þar um nöt-
 tina, eigi sakir hræðlu eðr ótta, heldr at festa guði
 allt sitt ráð. Menn Magnúss jarls buðu at verja hann
 ok berjast í móti Hákoní. En hann svaraði svá: "Eigi
 " vil ek leggja líf yðvart í húskra syrir mik. Ok ef
 492. " eigi verðr friðr settr með okkr friendum, þá verði
 " sem guð vill; þvíat heldr vil ek þola meingjörð ok
 " svik en veita öðrum." Þvíat þessi hinn ágæti píslar-
 váttr, þessa hluti talandi, vissi þat, at öll flærð ok
 pretr snýst aptir til þess er gjörir. Nú þótti mönnum

¹ *lögðu*] ságðu, Cd., hadly.

hans sannast þat, er hann hafði þeim syrir sagt um svik Hákonar. En þvíat Magnús jarl vissi syrir um lífs-stundir sínar, hvárt sem þat var heldr af hug-speki hans eða af guðligrri vitran, þá vildi hann eigi flýja eða langt fara frá fundi úvina sinna, ok sótti hann eigi af öðru til heilagrarr kirkju en fyrir trú-aakir. Magnús jarl vakti löngum á þeim um nótina, ok hugsaði salu-hjálp sína, ok baðst fyrir vandliga; fal hann allt mál sitt ok sjálfan sik guði á hendi. Um morgininn lét hann syngja sér messu, ok tók hann í þeirri messu *Corpus Domini*. Ok þessi hans gjörð þurfaðist til hrestu skynsemdar, at í þeim stað skyldi hann verða fóru guðs, sem offruð var hjálpsamlig fórn holds ok blóðs Dróttins várus Jesu Christi til hjálpar öllum heimi. En Hákon jarl, er í þenna tíma var firðr allri guðhrezzlu ok ástsemd, svívirðandi *privilegia* Kirkjunnar, óttaðist eigi inn at ganga í heilaga kirkju, raskandi svá frið hennar ok frelsi, at hann sýndi sinn glæp því grimmligar, sem hann fraindi hann í helgara stað. Þvíat æ eykst synd af illgjörðum, ok ilska af údáðum; ok syndugr maðr, þá er hann kemr í djúp syndanna, hafnar öllum guðs ótta; ok því meirr sem hann venst syndunum, því meirr dirfist hann, ok því eftir hirðir hann hvat illt hann gjörir; þvíat honum þykkir þá eingis vert, hversu stórt sem hann misgiðir. Penna sama morgin, sem Hákon jarl var kominn upp á eyna með sínum illgjörðar-mönnum,^{494.} þá sendi hann meðnán sína fjóra, hios dáligstu þjóna, þá er grimmastir voru ok gjarnastir til illgjörða, at handtaka Magnús jarl, litar sem hann var staddir. Þessir fjórir, er heldr megu kallast, af sínum grimmleik, hinir skréðstu vargar en skynsamir menn, jafnan þyrstandi til blóðs úthellingar, hlupu inn í kirkjuna mjök svá at lokinni messunni. Gripu heir þegar hinn heilaga Magnús jarl með miklu herfangi, harki ok háreysti, af friði ok fáðmi heilagrarr kirkju, sem hinn hógværasta sauð af hjardar-tröð. Heilagr var haldinn af synda-

þrelum, réttlátr var bundinn ok dreginn rangliga af ranglátum, ok leiddr þann veg fyrir hinn ágjarna dómarar Hákon jarl. En þessi hinn styrki guðs kappi var svá með mikilli staðfesti í öllum þessum brautum, at hvárki skalf hans líkamr af hræðslu, nê hugr af ótta eða harmi; þvíat hann fyrir-þet þenna heim þorn-aðan með öllu sínu frjólausu blómi. Vænti hann, at guð mundi ambana honum þolinmæbi hans óumræðiligrí kórónu; en þeirra grímd ok æði eilfsum píslum í heitum helvítis bruna fyrir svá úmannliga ilsku ok afskapliga ágirni. Hann var svá glaðr ok kátr, er þeir hand-tóku hann, sem honum væri til veizlu boðit; ok með svá staðfostum hug ok hjarta, at hvártki talaði hann til sinna móttöðu-manna með nokkurri stygð, reiði eða skelfdri raust.

Orkn. S.
ch. 52.

26. Þá, sem hinn heilagi Magnús jarl var kominn fyrir Hákon jarl, mælti hann með mikilli staðfesti til Hákonar: "Eigi gjörir þú vel, frændi," segir hann, "ér þú hélzt eigi eiða þína; ok er mikil ván, at þú "gjörðir betta meirr af illgirni annarra ok áeggjan 496. "en af þinni eiginligri ilsku. Nú vil ek hjóða þér "þrjá kosti, at þú takir nokkurn af þeim, heldr en "þú spillir eiðum þínum ok láttir drepa mik, frenda "þinn, saklausan sem sumir munu kalla." Hákon jarl mælti: "Heyra vil ek þá fyrst hvat þú býður." Heilagr Magnús segir: "Sá er hinn fyrsti kostr, at "ek mun fara af landi brott til Róma, eða allt út "til Jórsala, at sekja helga staði, ok bæta svá fyrir "hvárn-tveggja okkar; mun ek hafa tvá skip ór landi, "skipuð með góðum drengjum, ok þeim nauðsynjum, "sem vær þursum at hafa. Mun ek þat sverja, at "koma aldri til Orkneyja síðan." Þeim kosti var skjótt neitað af Hákonni ok hans mönnum. Þá mælti Magnús jarl: "Nú með því, at lfs vårt er á yðru "valdi, en ek veit mik í mörgum hlutum til sekta "hafa gjört við allsvaldanda guð, ok þarf ek þar fyrir "umbót at gjöra: þá send mik upp á Skotland til

" vina okkar beggja, ok sè ek þar varðveittr með tveim
 " mönnum mèr til skemtunar; ok sjá þú svá til, at ek
 " muni aldri ór því varðhaldi koma fyrir utan þitt
 " ráð." Þessu neittu þeir skjótt, ok fundu margt til
 at eigi mætti vera. Þá mælti þessi stöðugi riddari:
 " Mjök þreyngir nú at um kostina," segir hann. " Nú
 " er einau sá aptir, er ek vil þér bjóða; ok guð veit,
 " at meirr sè ek fyrir þinni sálu-hjálpi hér um, en mínu,
 " líkamans lífi, þvíat þér sómir þó síðr at týna mínu
 " lífi: Láttu mik afslima sem þér líkar, eða augum
 " reina, ok set mik svá í myrkva-stofu þá er ek kemst
 " aldri ór." Þá mælti Hákon jarl: " Þessa sætt tek
 " ek, ok eigi beiði ek framarr." Þá hljópu upp menn
 Hákonar jarla ok mæltu: " Þessu verðum vér eigi
 " samþykkir, at þína Magnús jarl; en drepa munum
 " vér annan-hvárn ykkarn; ok eigi skulu þit upp ⁴⁸⁸
 " frá degi þessum bádir löndum ráða." Þá segir Hákon
 jarl: " Heldr vil ek ráða löndum en deyja skjótt, ef
 " þér erut þó svá strangir í þessu míli."—Svá sagði
 Holdboði frá viðræðum þeirra.—Eptir þetta fæll heilagr
 Magnús til bænar ok laut í gaupnir sér, ok helti út
 mörgum tárum í guða augliti, gefandi sína sök, sitt líf,
 ok sjálfan sik, í vald Drottins.

27. Þessu næst, sem hinn heilagi guða vin, Magnús Orku. S.
 jarl, var ráðinn ok dæmrd til dauða, þá bauð Hákon ^{ch. 53, 54.}
 jarl Ófeigi merkis-manni sínum at drepu Magnús jarl;
 en hann neitaði með hinni mestu reiði. Þá neyddi
 Hákon jarl til steikara sinn, er Lífólfr hét, at vega at
 Magnúsi jarli; en hann tók at gráta hástöfum. Þá
 mælti heilagr Magnús jarl til hans: " Eigi skaltu
 " gráta," segir hann, " þvíat þér er fregr sí at vinna
 " slíkt. Vertú með staðfostum hug, þvíat þú skalt hafa
 " klæði míni, sem siðr er til ok lög hinna fyrri manna.
 " Ekki skaltu hræðast, því þú gjörir þetta nauðigr; ok
 " sá er þik nauðgar til hefir meiri synd en þú." En
 er hann hafði þetta mælt, þá steypti hann af sér kyrt-
 linum ok gaf Lífólfi. Síðan bað blezaðr Magnús jarl

sér leyfis at biðjast fyrir; ok þat var honum veitt. Hann felli þe allt¹ til jarðar, ok gaf sik guði í vald, færandi honum ajálfan sik í forn. Ekki at eins [bað hann] fyrir sjálfum sér, heldr ok jafn-vel fyrir úvinum sínum ok bana-mönnum; ok fyrir-gaf hann þeim öllum af öllu hjarta þat er þeir misgjörðu við hann; ok játti hann guði allar afgjörðr sínar, ok bað þær allar af sér þvást í Þithellingu síns blóðs; ok fal 500. guði önd sína á hendi, biðjandi guði engla at koma á móti henni, ok flytja hana í hvíld Paradísar. Þá er þessi hinn frægi guðs píslar-vátr hafði lokit þen sinni, þe meilti hann við Lífólf: "Stattú fyrir mér, ok högg " mikl í höfuðit mikit sár; því ekki sómir at háls- " höggva höfðingja sem hjófa. Styrkstú, maðr, ok grát " eigi, því ek bað guð, at hann líkni þér." Eptir þat signdi Magnús jarl sik, ok laut undir höggit. En Lífólfur hjó í höfuð honum mikit högg með öxi. Þá meilti Hákon jarl: "Högg þú annat." Þú hjó Lífólfur í hit sama sárit.² Þá felli hinn heilagi Magnús jarl á knén, ok fór með þessu píslar-vretti af vesöldum þessa heims til eillíra himnaríkis fagnaða. Ok þenna, sem manndráparinn tók ór heiminum, lét guð allsvaldandi ríkja með sér á himnum. Líkami hans felli til jarðar, en önd hans var háleitliga upp hafin til himneskrar dyrðar englanna. Staðr sé, er hinn heilagi Magnús jarl var högginn í, var grýtr ok mosótr. En litlu síðarr birtust verðleikar hans við guð, svá at þar er síðan grænn völlr, fagr ok sléttir; ok sýndi guð þat í þessu tákni, at Magnús jarl var fyrir réttlæti dreppinu, ok hann öðlaðist fegrð ok grænleik Paradísar á jörðu lifandi manna.—Andláts-dagr heilags Magnúss jarls er tveimr nótum eptir messu-dag *Tiburtii* ok *Valeriani*; þat var á örðum degi viku,³ er hinn meiti Magnús jarl

¹ *allt*] thus, read "allr."

² The details are here a little at variance with Orkn. and the short

Magn. Saga, which only mention a single blow.

³ Cf. Orkn. S., which yet leaves out the words örðum degi viku.

var drepinn, þemr vikum eptir Máriu-messu¹ á Föstu. Þá hafði hann verit tólf vetr jarl með Hákon. Þá A.D. 1104.
 véru konungar at Noregi. Sigurðr Jórsalafari, ok bræðr^{16.}
 hans Eysteinn ok Ólafr. Þá var liðit frá falli hins
 heilaga Ólafs Haraldssonar lxxiiij.² vetr. Þat var á
 dögum Paschalis pása annars með því nafni, ok hins
 heilaga Jóhannis Hóla-biskups á Íslandi.—Hinum^{302.}
 heilaga Magnúsi jarli til sœmdar talar svá meistari
 Rodbert, er látnu sögu hefir diktað:—

28. “ Í dag birtist oss, hinir kærstu bræðr, andláts-
 “ dagr hins sæla Magnúss jarls píslar-vátta, hvíldar-
 “ dagr hans ok eilifa fagnaðar. Gleðjumst ok fögnum á
 “ þeim háleita degi; þvíat hann beiðist af oss hátiðliga
 “ góðfýsi ok einkanliga vegsemð, er byggjum hjá hans
 “ helgum dómi, ok undir hans varnaði ok varðveizlu,³
 “ ok væntum í hans verðleikum. Þvíat fyrir hans
 “ háleit eptirdæmi ok heilagan lífsnað, blómguðust
 “ fýrst í álfum Orkneyja ríkis hinar fegrstu skipanir⁴
 “ skærðar góðfýsi, ok af⁵ hinu helgustu lögmáli þessa
 “ dýrðarsulla píslar-vátta tóku margfalda auknýng ens
 “ sœmiligata síðferðia. Hann rak brott herra-sætis stól
 “ Fjándans ór norðr-sætt heimsins, ok setti í staðinn
 “ landtjald almáttigs guða. Hann eyddi öllu illgresi
 “ ok upprætti með sinni prédikan, en lét upp vaxa
 “ enu fegrstu blóma⁶ ok hinn sætasta korn-skurð hins
 “ hjálpsamligasta svaxtar. Hann um sneri öllum beisk-
 “ leika Orkneyja í sœmd ok sætlein heilagra síða. Í
 “ dag⁷ sigraði hann heiminn ok heimsins höfðingja; ok

¹ *Mariameesa*] rightly, Maria-
 messa = 25th March; Magnúsmessa
 = 16th April.

² *lxxiiij.*] Thus Cd. and Orkn. S.,
 p. 80; the figures are somehow
 wrong, it should be lxxxvi.

³ From this it appears that Ro-
 bert, the writer of earl Magnus'
 life, must have been an Orkney-
 inger.

⁴ *hinar . . . skipanir*] conj.; hinnar
 fegrstu skipanar, Cd.

⁵ *af*)] add. by conjecture.

⁶ *blóma*] conject.; dóma, Cd.

⁷ *Í dag*] It would appear that
 this was appointed to be read on
 the day of the saint's martyrdom,
 April 16th.

" hann upp stè, Ágætr sigr-vegar yfir heiminn, takandi
 " af sínum heilaga drótni, várum herra Jesu Christo,
 " dýrðar-kórónu. Í dag við skildist hann alla þvíngan
 " líkamligrar spillingar, í gegnum farandi himnana; ok
 " hann inn gekk í fügnuð, orðinn líkr heilögum
 " mónnum í allri dýrð. Í dag af klæddist hann
 504. " heimligri yfirhöfni þessa hins fallvalta lífs, upp stígandi
 " hærra en mannligt veikleikr megi virða; ok er
 " honum því veitt himnesk virðing, sœnd ok sæla
 " fyrir augliti allra heilagra. Upp stè hann at sönnu
 " bjártr at verðleikum, líkr í fullsælu, dýrðarfullr af
 " sóinasamligum sigri. Þessi hinn háleiti guðs píslar-
 " váttr, hinn sæli Magnús jarl, prýddr af kórónu
 " eiginliggs blóðs, var pýndr þá er liðit var frá holdgan
 " vár herra Jesu Christi, þúsund, hundrað ok iiiij.¹ ár
 " á Mánaadegi hinn sextanda kalendas dag Maij mánaðar.
 " Nú mínir kærustu! Rekum brott líkamligar fystir, ok
 " forðumst elsku úleyföra hluta, sigrandi ok yfir-
 " stígandi árasir lastanna, en fylgjum fótsporum ok lífi
 " þessa hins dýrðliga píslar-vátts með öllu megni várss
 " hugskots, svá framalliga sem várr breyskleikr má
 " bera. Fylgjum vegum lífs hans; höldum dænum verka
 " hans. Leitum vér við eptir at líkja hans lífi; þó at
 " hversdagliga birtist ok auðsynist fyrir dásamligar
 " jartegnir ok dýrðlig stórtákn, þau er almáttigr guð
 " veitir Norðr-hálfunni fyrir hans ágrett árnaðar-orð ok
 " frægðarfulla verðleika, þeði á sjó ok á landi: at hans
 " líf ok heilug síðsemnd er meirr vegsamanndi ok dásam-
 " andi, heldr en eptirlíkjanlig várum veikleik. Sýndist
 " hann á jarðriki, at hann skyldi verða várr verndari
 " ok áruanar-maðr hjálpar ok miskunnar við almáttkan
 " guð. Fyrir því byrjar oss, er þróngdir erum með
 " miklum þúngu várra synda, hans virðing jafnan at
 " gjöra með einkanligri góðfýsi skyldugrar hlyðni ok

¹ iiiij.] Badly for xvij. May be MS. of Robert's history, from which the figures were mis-written in the | our author translated.

" vegsemdar, at þessi hinn háleiti píslar-vátr Magnús
 " jarl virðist með sínum verðleikum ok bænum fyrir
 " oss at halda, at vér öðlumst at verða hluttakari sigr-
 " samligrar kórónu ok eilífrar dýrðar, þeirrar er hann
 " öðlaðist á sínum píningar-degi. Þat veiti oss herra
 " Jesúus Christatus, sá sem er æmnd ok sæla, hjálp ok 506.
 " heilsa, gleði ok dýrð, allra heilagra ok réttlátra manna
 " sinna; sá er með feðr ok helgum anda lifir ok ríkir,
 " einn guð í þrenningu, um úendiligar veraldir veralda.
 " Amen."

Meistari Rodbert dictaði þessa sögu a Látinu til virðingar ok sœmdar hinum heilaga Magnúsi Eyja-jarli at liðnum **xx.**¹ vetrum frá hans písl.

29. Nú er þar til mál af taka, at segja frá þeim hlutum er gjörðust eptir lífslát hins heilaga Magnúss jarls, at svá mikil var grimd ok harðlyndi Hákonar jarls, ok svá mikil reiði ok æði við hinn sæla Magnús, at eigi slíðr öfundaði [hann] Magnús jarl dauðan en lífanda. Ok þóat flestra manna æði ok grimd kunni at sefast eptir framin illvirki, þá hvíldist eigi nè sefaðist öfundsýki ok illgirnd í hjarta Hákonar; þvíat hann fyrirbýðr at Magnús jarl væri at kirkju grafinn sem kristnir menn, heldr at hann væri þar jörðu hulinu sem hann var dreppinn.

30. Þat hafði mælt verit á hinum fyrra fundi jarla Orku. 8. i Hrossey, at þá er þeirra sætt væri fullkomliga ch. 55. styrkt ok staðfest eptir hinna beztu manna dómi, sem þeir höfðu eiðum bundit, at jarlar báðir, þá er þeir fieri af þeim fundi, sem á kveðinn var í Egilsey, skyldu seekja veizlu í Papuli² til Þóru móður Magnúss jarls. En nú eptir dráp ok dauða jarls, þá 508. sótti Hákon jarl til veizlunnar með sínum mönnum.

¹ It is impossible to test or verify this figure, which rests upon a single MS. It may have been cxx. or lxx. But if the date be right,

Master Robert must have written his Life of St. Magnus about year 1136.

² Papuli] Papaleij, Cd.

Þar var veizla en bezta. En er drykkr fekk á Hákon jarl, þá gekk Þóra til hans ok mælti svá: "Nú ertú "einn hér kominn, herra; en ek vænta ykkar beggja "ok Magnúss jarls sonar mína. Nú vertú mér svá "baðna, sem þú vilt at allsvaldandi guð sè þér á "dómsdegi, at þú leyfir mér, at son minn sè at "kirkju grafinn." Hákon jarl leit í móti henni, ok feldi tár, ok mælti: "Graf son þinn, kona, þar er þér "líkar." Heilagr Magnús jarl var þá færð til kirkju, ok grafinn í Byrgis-héraði at Krists-kirkju þeirri er Þorfinnr jarl fóður-saðir hans lét gjöra. Sýndist þá þegar optliga skína himneskt ljós yfir hans greptri. Síðan tóku menn at heita á hinn heilaga Magnús jarl, er í háska voru staddir, ok greiddist [þörf] þeirra sem þeir beiddu sjálfir. Jafnan var kendr himneskr ilmr við gröf hans, ok fengu þar sjúkir menn heilsu. Því næst gjörðu ferðir sínar menu af Orkneyjum, ok Hjaltlandi, þeir er vanheilir voru, ok vöktu yfir leiði hans, ok tóku allir bót sinna meina; en þó forðu menn eigi mjölk upp at halda jartegnum Magnúss jarla meðan Hákon jarl lifði. Svá er sagt, at þeir innen, er verst höfðu gengit í milli jarla, ok voru mest í svikræðum við Magnús jarl, at þeirra varð flestra skjótr endir ok skamt líf, ok dó þeir illum dauða.

Eptir dráp hins heilaga Magnúss tók Hákon Páls-son undir sik allt ríki í Orkneyjum. Lét hann þá alla menn ganga til eiða ok trúnaðar við sik, jafnvel þá, sem fór höfðu þjónat Magnúsi jarli. Gjörðist hann þá böfðingi mikill, ok hafði klögur stórar við vini Magnúss jarla, þá honum þótti mest í móti 510. sér hafa verit í skiptum þeirra. Nokkurum vetrungi síðarr bjó Hákon ferð sína ór landi. Hann fór suðr til Róms; ok í þeirri ferð fór hann allt út í Jórsalameim, sem þá var síður til pálmar; sótti hann þangat helga staði, ok laugaðist í ánni Jórdan. Eptir þat vendi hann aprí til óðala sinna, ok tók undir sik ríki

í Orkneyjum. Hann gjörðist þá stjórnsamr, ok friðaði vel sitt ríki. Setti hann þá ný lög, þau er bóndum líkaði miklu betr en þau er aðr höfðu verit. Tóku við alíkt at vaxa vinsældir hans. Kom þá svá, at peir Orkneyingar stunduðu á ekki annat, en halda Hákon jarl til rikis í Orkneyjum ok hans afkvæmi. Ok lýkr þar frá Hákonni at segja í þessi bók.

31. Hinn mildasti guð drottinn Jesus Christus, sá er laðar ok leiðir sína vini til eilifs fagnaðar frá allri ánaud þessa heims, sá hinn sami er leysir alla, þá er til haus miskunnar krjúpa af öllu hjarta, frá öllum syndum ok saurgan þessarar veraldar syrgiligrar, ok gjörir af fákunnigum hinn vitrasta, af lágum ok lítilatum hinn frægusta, af fátækum hinn ríkasta, af útignum hinn göfgasta höfðingja, eigi at eins þessa heims ríkis, heldr ok jafnvel himinríkis, ok úendiligrar dyrðar, sem hann gjörði forðum við Joseph patriarcham, er leiddr var ór myrkva-stofu, ok gjörr þegar herra ok höfðungi alls Egipitalands-veldis: Sá hinn sami, er gjörði Davið af smala-sveini hinn æzta konung yfir allar Israels settir, ok leiddi Judam Machabeum ór sult eyðimerkr, at hann nætti tign ok sigrs ágæti öðlast, ok svá mikla frægð, at hann þótti at mörgu vera yfir aðra menn, ok Alexandrum, son Philippi, er kallaðr var Mucedo, 512. syrir harðan meistaradóm Aristo[telis]¹

ok búit at öllu sem ssemilegast mætti. Þá skrin-lagði herra biskup helgan dóms hins sæla Magnús jarls með veg ok prýði, ok losaðeng alls lyðs, ok bættist þeim þá þar öllum, er andvana voru heilsu, ok þurfandi miskunnar, er þangat höfðu sótt á þeim tíma til hans heilaga dóms. Heilagr Magnús jarl var skrin-lagðr á messu-dag Lucie meyjar, fyrir Jól

¹ Aristotelis] thus emend.; er Leo . . . Cil. There is namely here a blank of one leaf at least of the original vellum. The Icelandic

transcriber of the lost vellum has here evidently mis-read the last word, in the middle of which the text suddenly breaks off.

um vetrinn. Ok er sá dagr víða virðuliga haldinn, bæði hinum heilaga Magnúsi ok sælli guðs meyju Lucie; en á várí er hans heimferðar-dagr til himinrikis.

32.¹ Nú er yfir farit, þóat minnr makliga en skyldi, um upptekning, prófan, ok skrin-lagning heilags dóms hins signaða Magnúss jarls, ok eigi síðr lögtekning hans hútféðar. Ok er þat hugsanda ok greinanda, at með fyrisligum *privilegiis* sœmir guð drottinn sína ástvini fyrir sitt réttlæti, suma hér þegar i lífni en aðra eptir lífit. En þó sýnast þessar frumtignir á meðal heilagra nokkut einsligar ok frábærligar, sem þeim guðs píslar-vátt Magnúsi til heyra. Þat er að skilja, at svá sem bein hans var prófat heima í Orkneyjum, snerist þat í fegrsta kross-mark í augsyn neverandis manna. Sú er önnur grein, at þessi sami bein-kross snerist síðan í hinn skærasta gulls-lit fyrir sjálsum herra páfanum í Roma. Hvar fyrir hann tekur þenna hinn purpuruliga píslar-vátt í *catalogum* heilagra; en þat hefur fám öðrum veizt á Norðrlöndum, at sjálfir hann hafi þet gjört. Því má sjá ok dásama, þó at engi megi svá eptir huga sem er, hversu alls-valdandi guð er ríkr at auðsufum ok djúpleika sinna iniskunseinda; þvíat hann veitir þær ástgjasir öðrum sínum vinum, sem hann veitir eigi öðrum, ok skiptir þeirra í miðil þannig, sem hann vill; ok þrýtr hann aldregi, þóat hann gefi heilags anda gjafir hverjum þeirra. Því sé hans nafn eilifliga losat ok blezat *per secula. Amen.*

33. Frá ² þeim tíma viðfrægðist ok fluttist jartegnagjörð hins heilaga Magnúss jarls um öll Vestrlönd, ok Norðr-hálfu heimsins; ok fóru menn af nálægum löndum, borgum ok þejum, kastalum ok héraðum,

¹ This chapter was probably added by the compiler and translator of Master Robert.

² What follows seems to have been taken for the most part from the Book of the Miracles by Saint Magnus, mentioned Orkn. S., page 82, note 1.

með miklum hjörtum ok fórnar-höndum, at sækja hans helgan dóm; en sumir sendu fē til hans helga skrínss, bonum til sœmdar en sjálfum sér til heilsu-bótars ok sálu-hjálpar, bæði þessa heims ok annars. Því skal hér næst segja nokkurar jarteignir, þó at fár, af útalligum þeim, er guð veitir fyrir hans verðleika:—

34. Þá er Bergfinnur bóndi norðan af Hjaltlandi, sé Orku. 8., er fyrr var¹ nefndr í þessu máli, spurði þessi fagnaðar ch. 60, tíðendi, upptöku hins heilaga Magnúss jarls, þá fór p. 91-94. hann í annat sinn norðan af Hjaltlandi með son sinn 516. líkprán, er Hálfdan hét, til Kirkjuvágs; ok vöktu þeir báðir seðgar at helgum dómi Magnúss jarls. En heilagr guðs maðr birtist Hálfdani, ok fór böndum sínunum líkam hans, ok í stað fél af honum öll líkprá. Þá reis hann upp alheill. Heilagr Magnús jarl vitraðist ok Bergfinni bónda í svefn ok mælti við hann: " Nú muntá taka bjarta sýn; þvíat nú hefir þú farit " híngat með rættri trú, ok tortrygt eigi heilagleik " minn, ok offrat mèr fagrligu heiti, bæði í bænum ok " fjárhlutum." Þá gjörði hann krossmark yfir augum Bergfinns; ok vaknaði hann svá skygn sem þá er hann hafði skygnastr verit. Ok fóru þeir seðgar báðir heilir heim, losandi guð ok hinn heilaga Magnús jarl.

Porkell hét maðr, er bjó í Orkneyjum; hann fell af bygg-bjálmi sínum, ok lamdist allr öðrum-megin, er hann kom á jörð. Hann var fluttr til hins helga Magnúss jarls, ok fækki hann þar skjóta bót sinna meinsemda, at græddum beinbrotum ok styrktum líkama. Pakkaði hann guði ok hinum heilaga Magnúsi fyrir sína heilsu-gjöf.

¹ *ed . . . var*] i.e. in the missing leaves.

Ámundi Illugason hét maðr, bóndi norðr á Hjaltlandi; hann var líkþrár ok mjök sjúkr. Hann fór til hins heilaga Magnúss jarls, ok vakti at skrni hans, ok bað sér miskunnar ok heilsu. En er hann sofnaði, þá sýndist honum Magnús Eyja-jarl, ok fór höndum um líkama hans, ok gaf honum svá skjóta heilsu, at hann vaknaði albeill; ok gjörði bann guði pakkir syrir sína heilsu, ok hinum milda Magnúsi.

Sigurðr hét maðr Tandrasón; hann bjó á Hjaltlandi á þeim bólstað, er Dalr heitir; hann varð sér, svá at hann var í húð rísaðr. Þessi maðr var færðr til hins heilaga Magnúss jarls, ok fækki hann þar vit sitt ok fulla heilsu; ok fór hann þaðan alheill, losandi guð ok hinn heilaga Magnús jarl.

Annarr maðr hét enn Sigurðr, norðan af Hjaltlandi; hann hefði krepta hönd, svá at allir fingrnir lágu í lófa. Hann sótti heim helgan dóm hins heilaga Magnúss jarls, ok fækki hann þar heileu sína með réttum ok mjúkum fingrum til allra sinna nauðsynja. Pakkaði hann guði syrir þá miskunn, er honum var veitt syrir verðleika Magnúss jarls.

Maðr hét Þorbjörn Ólafsson norðan af Hja[!]tlandi; hann var djöful-óðr ok vitlausa. Hann var færðr til staðar hins heilaga Magnúss jarls; ok varð hann þegar heill, ok fór hann til sinna heimkynna, fagnandi ok losandi guð ok þenna hinn sæla píslarvátt.

Þórðr hét maðr, ok var kallaðr dreka-skolptr; hann var leigumaðr syrr-sagðs Bergfiðns bónda. Hann barði korn í bygghlöðu hinn næsta dag fyrr messu-dag hins heilaga Magnúss jarls. En er nón¹ var dagsins, þá bað Bergfiðr hann hetta at vinna. “Pat er sjaldnast, sagði Þórðr, “at þér þykki of mikit unnit.” Bergfiðr mælti: “Hátiðar-dag þann er kemr á morgin eignum

¹ i.e. about 8 o'clock P.M.

"vér at halda með allri dýrð, þeirri er vér megum "ok kunnum." Þá gekk Bergfinnr á brott, en Þórðr vann sem áðr. En er skamt var liðit, þá gekk Bergfinnr út í annat sinn, ok mælti til Þórðar af reiði mikilli: "En meista mótgjörð er mér á því, er þú "vinnr á helgum tínum. Ok lát af þegar í stað!" Gekk bóndi þá brott reiðr mjök, en Þórðr vann sem áðr. En er menn vóru mjök svá mettir, þá kom Þórðr ion i herfligum klæðum, ok tók þegar at drekka gráðuliga. Ok er hann hafði drukkit eitt horn af mungáti, þá varð hann sorr, svá at þegar urðu menn at fírra hann í bönd, ok hélત því sex dægr. Þá hét Bergfinnr bóndi syrir honum at gefa hálfu mörk silfri til skrína hins heilaga Magnúss jarls, ok láta Þórð vaka þar þrjár nætr ef hanu yrði heill. En Þórð fækki þegar heilsu sína á næstu nóttr eptir er heitið var fyrir honum. Ok lofuðu allir hinn hæsta himna-konung, ok þenna hinn virðuliga hans ástvin hinn heilaga Magnús jarl.

Þat er enn sagt, at tveir menn brutu gull af ⁵²² skrínini hin heilaga Magnúss jarl; annarr þeirra var Katnekr, en annarr Orkneyskr. En sá hinn Katneski týndist ok druknaði á Pétlands-firði, ok hét sá Gilli. En hinn Orkneyski varð sorr, ok sagði hann í órunum, hvat þeir höfðu gjört. Þá var heitið fyrir honum Róm-ferð, ef hann yrði heill. Síðan var hann færður til hins heilaga Magnúss jarls, ok heitið á hann til heilsu-bótar honum; ok varð hann þegar heill, ok losaði guð ok hinn heilaga Magnús jarl.

Ásmundr hét maðr. Í höfuð honum fáll tré mikil, ok lamdist haussinn allr, en opt nefndr Bergfinnr bóndi hét fyrir honum; ok var hlutað um, hvárt heita skyldi fyrir honum Róm-ferð,¹ eða gefa fè til Magnúss-kirkju. En sá kom hlutr upp, at hann skyldi sækja

¹ Róm-ferð] utanferð, Cd.

til heilags dóms bins heilaga Magnúss jarls. Fèkk hann þá þegar mál sitt þat er hann hafþi aðr misst. Fór hann eptir þat til hins heilaga Magnúss jarla, ok vakti þar, ok fèkk fulla bót sinna meinsemda. En Bergfinnr bóndi gaf Magnúsi jarli hálfu mörk silfri vegna sem hann hafþi heitið.

Kona hét Sigríðr; hon var dóttir Sigurðar af Sandi, norðan af Hjaltlandi; hon var blind frá blautu barns-beini alit till þess er hon var tvítög. Faðir hennar fylgði henni suð til Orkneyja, ok lét hana vaka at skríní hins helga Magnúss jarla. Hann ofraði þar miklu fè. Sigríð tólk þar bjarta sýn beggja augna; ok fóru þau fæðgin þaðan fagnandi, ok lofandi guð ok hinn heilaga Magnús jarl.

Önnur kona hét enn Sigríðr, dóttir Arnfríðar norðan af Hjaltlandi af þeim bee er Unu-staðir heita. Fótleggr hennar brotnaði í tvá hluti; ok var henni fylgt til hins heilaga Magnúss jarla; ok fèkk hon skjóta heilsu; ok þakkaði guði ok hinum heilaga Magnúsi jarli.

Hin þriðja kona hét enn Sigríðr, norðan af Hjaltlandi ór Ómstr; hon var vistum með þeim bóna, er Þorlákr hét, hann bjó á Bollastöðum. Sigríð saumaði um kveldit fyrir messu-dag hins heilaga Magnúss jarla, síðan er aðrir menn létu heilagt. Þorlákr spurði hví hon ynni svá lengi, en hon kveðst þá hætta mundu. Gékk bóndi þá brott; en hon saumaði sem aðr. Þá kom Þorlákr öðru sinni til hennar ok mælti: "Hví gjörir þú svá illa á svá "helgum tíma? nú far þú brott ok vinn eigi lengr í "mínu húsi." Hon lét þá lítið at van-sökum, ok saumaði sem aðr þar til er myrk var af nótt. En þá er menn bjoggust til matar, þá varð Sigríð ser, svá at hana varð þegar í bönd at færa; ok var hardhíga haldin, allt til þess er Þorlákr hét fyrir henni, ok

hlutaði, hvárt hon skyldi til Róms fara eða gefa fjárhlut til hins heilaga Magnúss jarls. Ok kom sjá upp, at hon skyldi sækja til Kirkjuvágs helgan dóm hins heilaga Magnúss jarls. Ok síðan var hon þangat flutt, ok fékk hon þar háleita heilsu-gjöf sinnar vitfírríngar; ok lofaði hon guð ok hans háleita riddara Magnús jarl; en þó fór hon síðan til Róms sér til hjálpar.

Gróa hét kona ór Hrossey; hon var djöful-óð, ok fór til Kirkjuvágs til hins heilaga Magnúss jarls; ok ríekk hon þar góða heilsu, ok lofaði guð ok hinn heilaga Magnús jarl.

Ragnhildr hét kona; hon varð kryplíngr þá er hon var fjogorra vetrar gömul ok allt til þess hón var tvítög, þá vaktti hón þrjár nætr hjá helgum dómi heilags Magnúss jarls. Ok á hinni þriðju nött sýndist henni í svefn bjartr maðr ok göfugligr ok skrýddr fagrliga, ok mælti til hennar: "Prátt ok opt hefir þú hér legit. " Mikil [er] þurpt þín; ris upp þú nú, ok ver heiil, ok "haf staf þenna í hendi þér." Eptir þat hvarf hann fra henni. En hon vaknaði; þá hélta hón á lási þeim, er var at *almario*¹ því, er var öðrum-megum Magnúss kóra. Reis þegar upp alheiil, svá sem hon hefði aldri krept verit, með réttum beinum ok sinum, lofandi guð ok hinn heilaga Magnús jarl. Var hon með biskupi marga vetr.

Ása hét kona; hon hafði alla daga kryplíngr verit; 528. en hon fékk svá háleita heilsu-bót af hinum æsla Magnúsi jarli, at hon gekk á því sama sumri til Róms, sem hon varð heiil.

Guðrún hét kona; hon var kryplíngr langa æfi. Hon fékk bráða bót síns meins ok fulla heilsu af verðleikum ok árnaðar-orði hins heilaga Magnúss jarls, ok lofaði guð ok hans fæstvin Magnús jarl.

¹ *almario*] armarium?

Sigurðr hét maðr; hann var ölmosu-maðr af Hnotasandi; hann var svá mjök las-meyrr,¹ at hann skreið á knjám, ok mátti eigi upp réttast. Hann varð alheill at skrini Magnúss jarls; lofaði hann guð ok hinn heilaga Magnús.

Suðrmenn tveir köstuðu um silfr; ok lét annarr hundrað merkr; var þá lokit öllu fē hans, nema kugg einn sitti hann eptir. Hann lagði þá kugginn á móti öllu fenu, því sem hann hafði látið. Þá kastaði sú, er unnit hafði fyrri, tvau sex. En þá hét binn til fulltings sér, at hann næði aptr fē sínu, á hinnum heilaga Magnúsa jarl. Síðan kastaði hann, ok horfði upp sex á örðrum ternínginum; en annarr stökk í sundri í tvá hluti, ok voru þar ajau augun á báðum saman hlutunum, en þrettán á premr; ok hlaut hann svá fē sitt allt.

35. Sá atburðr varð í Noregi á dögum Haralds Gilli, at nokkurir ríkir menn ok mikils-háttar báru at tweim braðrum, at þeir mundi fissa þeirra frændkonur. En þessi atburðr² var eigi sannr. En allt eins veittu hinir ríku inenn heim atgöngu ok tóku höndum, flytjandi þá til skógar brott frá örðrum mönnum, ok drápu þann, sem þeir höfðu meiri fyrir sökinni. Síðan tóku þeir annann, ok veittu honum mörg ok stór harmkvæli með miklum grimmleik, svá framt, at þeir brutu sundri báða hans fótleggi ok svá handleggji. Eptir þat stíngu þeir grimmu menn út hans bæði augu, þar með skerandi túnguna brott ór hans höfði, ok svá úmannliga við hann skiljandi, at þeir fóru brott; en hann lá þar eptir hálf-dauðr. Skjótliga sem þeir voru brott, hlupu af skóginum margir vargar, rifandi ok slitandi hold af beinum þess, er dreppinn lá, farandi eptir þat aptr í skógin. En af hinum

¹ *las-meyrr*] emend.; *lasin* *merr*, | ² Read *dburðr*?
Cd. (*in = m.*).

sára er þat at segja, þó at hann mætti eigi með túngunni sér miskunnar biðja, hugsaði hann allt eins, at almáttigr guð veitti honum nokkura hjálp. Ein-kauliga rennir hann sínum hug þar til sem var hinn heilagi Magnús jarl, því at í þeim tíma blómgabist sem mest hans jartegna-gjörð. Ok at söndu heiti ~~ss.~~ verðr hann varr, at maðr er til kominn, sá er þreifar um brotna leggi handa ok fóta. Þar með tekr hann túngu-stúfinn ok heimtir síðest; hefir hann síðan hendr at augna-stöðunum. En við þessi átök verða dásamlig umskipti: augun skipast aprí með skærri sýn, túngan er greiðlig orðin til alls framburðar, brotnir leggir vóru heilir, ok allr hann sinni fyrrí heilsu aprí goldinn. Hann sér standa hjá sér mann fagran at áliði, við hvern hann talar svá segjandi: "Hvert er " pitt nafn, hinn tíguligi herra?" Bjarti maðr svarar: "Hér er Magnús jarl; en geym vel at efna þat, er " þú hefir guði heitið." Af þessu varð hinn fullr fagnaðar, ok talar svá í anuan tíma: "Meðr því, " hálleitr guðs vin, at þú hefir veitt mér mikla " heilsu-gjöf, bið ek enn þína mildi, at þú Árnir bróður " mínum lífs af guði." Eptir svá talat hvarf hinn heilagi Magnús jarl brott at sýn, engu svarandi til greindrar bænar. En hinn fellr fram, ok þakkar guði sér veitta miskunn, ætlandis at bíða í þeim stað tvær nætr með staðfastri bæn til hjálpar bróður sínum. En sem stuud leið, litast hann um; ok sér af skógi renna margra varga flokk þar til sem hræ hins and-aða lá, ok spýja þar upp öllu, sem etið höftu af hans holdi ok beini, ok hverfa eptir þat í skóginn. Ok er litill tími er liðinn, litr hann heilagan Magnús til kominn, ok blezar með sinni haegri hendi allt samt, spýju varganna ok beinin; verðr þá því næst af þessu alheill líkamr. Heilagr Magnús blezar annat sinn andlausan líkam, hvar fyrir sá ris upp heill ok lifandi, sem áðr var dreppinn, ok gengr til bróður síns. Fagn-

aði þá hvárr þeirra öðrum, gjörandi grði þakkir ok
534. hinum heilaga Magnúsi jarli fyrir sví údvalda mis-
kunn, sem þeim veittist. Svá gjöri ok allir, þvíslík
stórmekki heyrandi, margföld lof sönum guði, er svá
stóra hluti veitir syndugum mönnum fyrir bænir ok
verðleika sinna elskuligsta ástvina.

MAGNUSS SAGA HIN SKAMMA,¹

OM

THE MINOR MAGNUS SAGA.

HÉR HEFR UPP SÖGU MAGNUSS EYJA-JARLS.

SÁ jarl ræð fyrir Orkneyjum, er Þorfinnr hét, son Sigurðar Hlöðvers sonar; hann átti Ingibjörgu, er kölluð var jarla-móðir; hon var dóttir Finns Árnasonar jarls; en móðir hennar var Bergljót, dóttir Hálfdanar, sonar Sigurðar sýrs ok Ástu. Synir þeirra Þorfinns jarls ok Ingibjargar voru þeir Páll ok Erlendr, er ríki tóku eptir föður sinn í Orkneyjum. Þeir voru miklir menn ok friðir, ok njök í móður-aett sína, vitrir menn ok hógværir. Páll jarl félkk dóttur Hákonar jarls Ívarasonar ok Ragnhildar dóttur Magnúss konungs góða; þeirra son var Hákon jarl. Erlendr jarl átti pá konu er Þóra hét, hon var Sumarliða dóttir Óspakssonar. Móðir Óspaks var Þórdís, dóttir Halls af Síðu. Erlíngr ok Magnús hétu synir þeirra Erlends;² en dætr Cecilia, ok Gunnhildr; hon var móðir Rögnvalds jarls Kala.

2. En er þeir bræðr ræðu Orkneyjum, Páll ok Erlendr, þá var þeirra samþykki gott. En þá er synir þeirra gjörðust fullkomnir menn fyrir aldrs sakir, voru þeir

¹ From Cd. mbr. Arna-Magn. cirea 1380-1400. Cf. Bisupsa S. I. xxxvii.
235, in folio, col. 24-40. The MS. appears to have been written towards the end of the fourteenth century,

² Erlends] Erlings, Cd.

ofsa-menn miklir, Hákon ok Erlíngr; en Magnús var þeirra kyrrialtastr. Allir vóru þeir sterkir ok vel mentir. En Hákon vildi vera yfirmaðr þeirra, þvíat hann þóttist vera meiri burðum í móður-sætt. En þeim sambi þat eigi, ok kom þat svá, at þeir máttu eigi ásamt verna, þvíat eigi var úhætt með þeim. Áttu þá jarlar hlut í at sætta þá, ok var fundr lagðr. En er jarlar tóku þetta at tala, fanst þat á, at hvárr hneigði eptir sínun syni; ok urðu eigi sáttir. Þá áttu vinir þeirra hlut í; ok sætta þá með því móti, at þá var skipt Eyjunum í helminga, svá sem fyrr hafði verit, með þeim bræðrum; ok stóð þá svá um [hrlð]. En er nokkut leið frá sættar-gjörðinni, þá gjörist Hákon svá mikill újafnaðar-maðr, ok leitaði á þá menn, er hjónuðu Erlendi jarli; svá at af því urðu þeir enn ósáttir, ok fórust í móti með fjölmenni. Hávarðr Gunnason ok aðrir vinir jarla báru þá enn sáttmál millum þeirra; vildi Erlendr jarl þá eigi sættast svá at Hákon jarl væri hjá. En með því at vinum þeirra þótti mikil í Ábyrgð um deildir þeirra, þá báðu böndr þá Hákon, at hann lètti þat eigi fyrir sættiinni standa, ok féri heldr brott ór Eyjunum. Sögðu þat ráðligt, at hann féri austr um haf at finna frændr sína svá marga ok göfga sem hann átti, bæði í Noregi ok Svíþjóð. Ok við umtölur manna, ok svá þat, at Hákon var öfund á fréndum sínum þar í Eyjunum, en þótti gott at kanna siðu annarra höfðingja, fór hann brott ór Eyjunum austr um haf.

3. Þá er Magnús bersættr, Noregs konúngr, hélth her sínum vestr um haf, svá sem ritað er í sögu hans, ok hann kom til Orkneyja, tók hann böndum jarlana, Pál ok Erlend, ok sendi þá austr í Noreg; en hann setti Sigurð son sinn yfir Eyjarnar, ok fèkk honum ráðuneyti; ok sagði svá, at jarlarnir skyldu aldri hafa ríki í Orkneyjum meðan hann væri konúngr í Noregi. Hann fór þaðan til Suðreyja, ok hafði með sér sonu Erlends jarls, Erlíng ok Magnús; þar var þá ok með

honum Hákon Pálsson. Ok er hann kom undir Skotland, kom þar í móti honum herr mikill í Úngulseyjar-sundi; ok réðu fyrir liði því jarlar tveir, Hugi prúði ok Hugi digri; þeir vóru bræðr ok synir Kostnoma¹ konungs á Írlandi. Ok er þeir fundust, lagði konúngrinn til orrostu við þá. En er menn væpnuðust, settist Magnús niðr. Konúngrinn spurði hví hann sat ok tók eigi væpn sín. Magnús kvaðst þar við engan sakir eiga: "Vil ek því eigi berjast," segir hann. "Tak þú væpn þín þá ok hjálp þér," segir konúngr. Hann svarar: "Hlífí guð mér; eigi mun ek "deyja, ef hann vill at ek lisa; vil ek heldr deyja en "heyja rangan bardaga." Konúngrinn mælti: "Farðú "undir piljur niðr; ok ligg eigi undir fótum mönnum, "ef þú þorir eigi at berjast, þvíat eigi ætla ek at þú "gjörir þetta fyrir trú sakir." Magnús tók saltara ok söng meðan þeir börðust; en hlífsi sér eigi, ok varð þó ekki sárr. Þessi orrosta varð læði löng ok hörð, ok lyklaðist með því, at þar felli Hugi prúði. Síðan flögú Brettar, ok höfðu látið lið mikit. En Magnús konúngr hafði sigt, ok lét þó marga gösga menn; en sumir létust síðarr ór sárum.

4. Magnús konúngr hafði gjört Magnús Erlendsson skutil-svein sinn ok þjónaði hann jafnan at konungs borði. En eptir bardagann lagði konúngrinn á hann fæð mikla, ok kallaði hann þar údrengiliga hefa farit. Þat var eina nótt, þá er konúngrinn lá við Skotland, at Magnús Erlendsson hljóp í brott af skipi, þá er honum þótti helzt færi at flýja frá konunginum. Hann svamm til lands, ok hljóp til skógar, ok var í línkloðum einum. Hann drap fæti, ok skeindist á fætinum, er hann var bersætr, ok inntíði þá eigi lengra fara. En svá hafði hann báit um rúm sitt, at svá sýndist sem maðr lægi þar. Hann kom þar at tré einu miklu, ok fór upp í limar þessa, ok batt um fót sér, ok leyndist

þar í limunum um stund. En um daginn eptir, er menn gengu til borðs á konungs-skipinu, spurði konúngrinn hvar Magnús Erlendsson væri. Honum var sagt, at hann svæfi í hvílunni. Konúngrinn bað þá vekja hann; ok kvað til mundu bera fleira en svefn einnsaman, er hann lá lengr en hann var vaær. En er til rúmsins var komit, þá var hans saknat; ok bað konúngrinn leita hans, ok lét leysa eptir honum sporphunda. En er sporphundarnir voru lausir látnir, leituðu þeir á sporin, ok runnu til skógar, ok kómu at tré því, er Magnús var í limum uppi. Þá rann einn hundrinn í hríng um tréit, ok gó. Magnús hafði trékefli í hendi sér, ok kastaði til hundsins, ok kom á síðuna; en hundrinn lagði halann millum fóta sér, ok hljóp til skipa, ok þar aðrir eptir. Fundu konungs-menn eigi Magnús. Leyndist hann um bríð á skógum; ok kom um síðir í hirð Melkólms Skota-konúnga, ok dvaldist þar um hrið, en stundum á Bretlandi með biskupi nokkurum. Þá var hann enn á Englandi í ymsum stöðum¹ með vinum sínunum, ok kom ekki til Orkneyja meðan Magnús konúngr lifði.

5. En er Magnús konúngr kom aptil Orkneyja ór hernaði, spurði hann þar andlát Erlends jarls austan um haf. Hann hafði andast í Niðarósi, ok er þar jarðaðr, en Páll jarl hafði andast í Björgvin ok er þar jarðaðr. Um várit gipti Magnús konúngr Gunnhildi, dóttur Erlends jarls, Kol, syni Kala Sæbjarnarsonar,² í föður-bætr, þvíat Kali hafði látið ór³ sárum þeim, er hann fækki í Öngulseyjar-sundi. Gunnhildi fylgdu nokkurar eignir heiman í Orkneyjum ok bú eitt í Papyli. Erlíngr, sonr Erlends⁴ jarls, segja sumir menn at⁵ felli í Öngulseyjar-sundi. Snorri Sturluson segir hann fallit hafa á Ulaðstiri⁶ á

¹ *stöðum]* Ídum, Cd. (= ländum.)

² *Sæbjarnarsonar]* syni, Cd.

³ *ðer]*, Cd.

⁴ *Erlende]* Erlíng, Cd.

⁵ *at]* hann, add. Cd.

⁶ *á Ulaðstiri]* í aulaðstiri, Cd.

Írlandi með Magnúsi konungi. En þá er Sigurðr, son Magnúss konunga, spurði fall föður síns til Orkneyja, þá er hann var þar, ok hafði land-stjórn at skipan föður síns, þá þótti honum sér ekki mjök friðvænligt at sitja fyrir vestan hafit, ok fór hann þegar um haustið austr til Noregs með því liði, sem þá var til hans komit, ok fylgt hafði föður hans til Írlands. En er hann kom til Noregs, þá var hann þar til konungs tekinn með bræðrum sínum, Eysteini ok Ólafi.

6. Einum vetri eðr tveimr eptir fall Magnúss konunga kom Hákon Þálisson til Noregs vestan um haf. Hann fór á fund þeirra bræðranna; ok tóku þeir honum sæmiliða; þvíat hann hafði verit kær vin Magnúss konungs föður þeirra. Peir bræðr, synir Magnúss konungs, gáfu Hákoní járls-nafn, ok ríki slikt í Orkneyjum sem burðir hans stóðu til. Síðan fór hann vestr um haf, ok tók undir sik allt ríki í Eyjunum, ok ræð hann því einn um stund. Ok er Hákon hafði skamma hrjð ráðit fyrir Eyjunum, þá kom Magnús Erlendsson af Skotlandi, ok beiddist at taka við föður-leifð sinni. Þat likaði bóndum vel, þvíat hann var þar allvinsæll. Átti hann þar marga frændr ok mæga, þá er gjarna vildu halda hann til ríkis. Þóru móður hans átti göfugr maðr, er Sigurðr hét; þeirra sonr var Hákon karl; þeir áttu bú í Papyli. En er Hákon jarl spurði, at Magnús var þar kominn, safnaði hann at sér liði, ok vildi eigi miðla ríkit. Síðan fóru vinir þeirra á milli ok leituðu¹ um sættir. Ok kom svá, at þeir sættust með því, at Hákon jarl skyldi upp gefa² ríki hálf i Orkneyjum, ef þat væri vili Noregs konunga, ok sættist með því. Síðan fór Magnús austr á fund þeirra Eysteins ok Ólafs, en Sigurðr konúngr var farinn til Jórsala. Peir konungarnir tóku vel við Magnúsi, ok gáfu honum upp föður-leifð sína, hálfar

¹ ok leituðu] om. Cd.

² gefa] af, add. Cd.

Orkneyjar ok jarls-nafn. Síðan fór hann vestr um haf til ríkis síns; ok varð honum fegin öll alþýða. Samdist þá með þeim Hákon. Var þá ok ár mikit ok friðr góðr meðan hélst vináttu þeirra frænda.

7. Magnús var enn ágætasti maðr í sínum höfðing-skap; hann var siðgóðr ok siðvandr, sigrsæll ok spek-ingr at viti; málstanjallr ok ríklyndr; ok hafði hvers manns lof. Örr var hann af fē, ok mikill ráðagjörðar-maðr; vígdjarfrír ok vinhollr. Hann refisaði mjök rán ok stuldi, ok aðrar údáðir; lét drepa víkinga ok ránsmenn. Opt gaf hann stórar gjasir höfðingjum, en í sífellu gaf hann fátekkum mönnum mikla buggan fyrir guðs sakir. Í öllum blutum hélst hann ríkt guðs boðorð ok var meiniðstasamri við sjálfan sik. Svá er sagt, at hann bygði svá með konu tíu vetr, at þau héldu hreinlíf; en er hann fann freistni á sér, þá fór hann í kalt vatn ok bað sér fulltings af guði. Þeir frænd, Magnús jarl ok Hákon, höfðu landvörn fyrir Orkneyjum nokkura stund, svá at þeir voru vel samþykkir. Svá segir í kvæðum þeim, sem orkt eru um þá, at þeir hafi barizt við höfðingja þann, er Dufnjall hét, ok hafi verit sonr Dungaðar jarla, þess er var manni firnar en braðrúngr jarlanna, ok hafi drepit hann. Þorbjörn hét einn göfugr maðr, er þeir drápu í Borgarfirði á Hja[ll]andi. En svá er sagt, at þeir hafi tekit hús á honum ok brent hann inni.

8. Þá er þeir Magnús jarl ok Hákon höfðu eigi lengi ráðit fyrir Orkneyjum, kom þar sem opt verðr, at illgjarnir menn spilla um þeirra frændsemi, ok dróst Hákon jarl þá úgíptumenn á hendr, sem mjök spiltu um með [þeinum]; þvíat hann var ok aðr mjök öfundsjúkr um vinsæld ok höfðingskap Magnúss jarls. Tveir menn eru nefndir, þeir er voru með Hákon jarli, er veit gengu millum þeirra; hét annarr Sigurðr, en énnar Sigvatr sokki. Þessu rógi kom svá, at þeir frændr söfnuðu liði saman, ok fór hvárr móti öðrum, ok héldu báðir til Hrosseyjar. Þar var þingstaðr Orkn-

eyínga. Ok er þeir kómu þar, gengu hvárir-tveggju á land, ok bjoggust til bardaga. Var þar þá með jörlunum nær allt stórmennni. Þar voru ok vinir beggja þeirra, ok gengu millum með góðvilja at sætta þá. Þessi fuadr var á Föstu litlu fyrir Pálmadag. Ok með því at góðgjarnir attu hlut í at sætta þá, varð þat, at jarlarnir sættust með þeim kosti, at góðgjarnir menn skyldu gjöra milli þeirra; ok skyldi sættar-fundr vera í Egilsey eptir Páska-viku. Tvað skip skyldi hvárr þeirra hafa til þessa fundar ok jafn-marga menn. Béðir sóru þeir eiða, at halda þær sættir, sem þar væri upp sagðar.

9. Eptir Páska bjoggust þeir til þessar ferðar. Svá er sagt, at Magnús jarl stefndi til sín öllum enum þeitum mönnum, er voru í ríki hans, ok þeir sem honum þóttu líkastir til at bæta um með þeim. Ok er hann var búinn, hélت hann til Egils-eyjar; ok reru í logni. Þá bar svá til, at boði reis hjá skipi því, er jarl stýrði, ok fell yfir skipit, ok í skutinn þar sem hann sat. Menn undruðust þetta, þar sem engi maðr vissi ván til, at þar hefði fallit, ok djúp var undir. Jarl mælti: "Eigi er þat undarligt, þótt þér undrist þenna "atburð, sem svá fáheyrb er. En þat er mitt hugboð, "at sjá atburðr birti fyrir líffát mitt. Kann nú vera, "at þat komi fram, sem fyrir var spáð, at sonr Páls "mundi mikinn glæp vinna. Skulum vér svá hugsa "várt mál," segir hann, "at Hákon frændi minn búi "eigi um heilt við oss." Menn jarla urðu hryggvir við orð hans ok báðu hann gæta lífs síns, ok fara eigi á fund Hákonar jarla. Hann svarar: "At vísu skal "ek fara. Verði allt at guðs vilja um ferð vára."

10. Nú er at segja frá Hákonni jarli, at hann stefnir liði miklu, ok hafði áttu herskip, ok öll skipuð sem til bardaga. Ok er liðit kom saman, gjörði hann bert fyrir alþýðu, at hann sætlaði, at á þeim fundi skyldi um skipta með þeim frændum, svá at þeir kynni eigi báðir frá at segja síðan. Margir hans menn létu vel

yfir þeasi ráða-gjörð, ok lögðu margir úskaplig orð til þessa; voru þeir þó tillaga-vestir, Sigurðr ok Sighvatr sokki. Ok tóku róðr mikinn. Hávarðr Gunnason var á skipi Hákonar jarls; hann var mikill vinr beggja þeirra ok mágr þeirra, ok hafði Hákon jarl leynt hann þessu úráði. Ok er hann vissi, at jarl hafði þetta stað-ráðit fyrir sér, vildi hann eigi við sáma, ok hljóp útbyrðis ok svamm í ey eina litla ok úbygða.

11. Nú er Magnús jarl sá ferð Hákonar jarls, ok þat, at hann hafði áttu skip, þóttust þeir vita, at hann mundi um svik búa. Fór Magnús jarl upp á eyna með allt lið sitt, ok til kirkju, ok var þar um nöttina. Menn hans buðu (at) verja hann. En hann svaraði: "Eigi vil " ek leggja líf yðvart í háská fyrir mik; ok ef eigi verðr " friðr settr með okkr frændum, þat verði sem guð " hefir fyrir ætlað." Mönnunum hans þótti þá sannast, þat sem hann hafði sagt þeim þá er boðinn fellt at þeim. En af því at hann vissi fyrir um lífs-stundir sínar, hvárt sem þat var af hug-speki hans, eðr guðligri vitran, þá vildi hann eigi flýja fund úvina sinna; sótti hann ok fyrir trú sakir til kirkju, ok baðst þar fyrir vandríkliga, ok fal sík guði á hendi. Um morguninn gekk hann ór kirkju við þríðja mann út á eyna til sjófar í nokkut leyni, ok baðst þar fyrir til guðs. Svá segja sumir menn, at Magnús jarl lèti segja sér messu áðr hann gëkk frá kirkjunni ok tæki *Corpus Domini*.

12. Hákon jarl ok hans menn hljópu upp á eyna um morguninn, ok fyrst til kirkju, ok leituðu Magnúss jarls, ok fundu hann eigi þar. Síðan leituðu þeir hans um eyna. En er Magnús jarl sá hvar þeir fóru, kallaði hann á þá, ok sagði til sín. Ok er Hákon sá þat, hljópu þeir bangat. Þá mælti hann: "Eigi gjörðir þú " vel, fréndi, er þú gekt á eirða þína; en þat trúi " ek, at þetta gjörðir þú meirr af annarra flsku en " þinni. Nú yil ek bjóða þér þrjá kosti: Sá er hinn " fyrsti, at ek munara fara af landi í brott til Róms " eðr allt til Jórsala, ok sekja helga staði, ok hafa

"tvau skip ok þat sem vèr þurfum, ok vil ek svá bæta
 "fyrir sál hvárs-tveggja okkars. Þat mun ek ok
 "sverja, at koma aldri til Orkneyja meðan ek [lifi]." En Hákon neitaði þessu. Þá mælti Magnús jarl:
 "Nú með því at líf mitt er [I] yðru valdi, ok ek
 "veit mik margt hafa gjört í móti guði, ok þarf
 "ek fyrir því iðran at gjöra, ok ek sé at þat er
 "ússeniligt, at þú drepir mik: þá sendú mik til vina
 "okkara, ok látt mik þar varðveisla ok tvá menn með
 "mér til skemtanar við mik; ajá þú ok svá fyrir, at
 "ek koma oigi ór þeirri varðveislu nema með þínu
 "ráði." Þessu neitaði Hákon jarl skjótt ok menn
 hana, ok fundu margar greinir til, at þat mátti eigi
 vera. Þá mælti enn Magnús jarl: "Nú er einn hlutr
 "eptir; ok veit guð, at ek sé meirr fyrir yðvarri
 "sæmd en heilsu minni: láttu aðima mik eðr augum
 "rsena, ok set mik svá búinn í myrkva-stofu." Hákon
 jarl svarar: "Þessa sett tek ek, ok eigi beiði ek
 "framarr." Þá hljópu höfðingjarnir upp ok mæltu:
 "Drepa munum vèr nú annan-hvárn ykkarn, ok eigi
 "skulut þit báðir landi ráða hèðan frá." Þá svarar
 Hákon jarl: "Ef þér vilst svá strangir vera í þessu
 "máli, þá vil ek miklu heldr kjósa, at lisa ok hafa
 "ríki." Svá hefir sagt frá tali þeirra sá maðr er Hold-
 boði hèt, sann-orðr maðr, er þá var annarr maðr með
 Magnúsi jarli. Ok þat sagði hann, at Magnús jarl væri
 þá með mikilli hugar staðfesti, þá er hana móttöðu-
 menn mæltu slikt sem nú var sagt, at hann mælti
 hvárki með stygð nè reiði. Eptir þat fell hann til
 bænar, ok laut í gaupnir sér, ok helti út mörgum
 tárum í guði augliti.

13. Þá er Magnús jarl var til dauða dæmndr bauð
 Hákon jarl merkis-manni sínum, er Ófeigr hèt, at
 höggva Magnús jarl; þá neitaði hann því með mikilli
 reiði. Þá nauðgaði hann til steikara sinn, er Lísfólfr
 hèt; en þá tók hann at gráta hástöfum. Þá mælti
 Magnús jarl: "Eigi skaltu gráta," segir hann, "þat

“ er ókarlmannligt, en frægð er at vinna slik[t]. Verðu
 “ með staðföstum hug; því at þú skalt hafa klæði ok
 “ våpn mín, sem siðr ok lög eru enna fyrrí manna. Eigi
 “ skalttu hræðast; þvíat þú gjörir þetta nauðign; ok
 “ sá er þik nauðgar til þessa, misgjörir meirr en þú.”
 Síðan fór hann af kyrtilnum, ok gaf honum, ok bað
 sér leyfis at biðjast fyrir; ok þat var honum veitt.
 Hann fell þá allr til jarðar, ok gaf sík guði, ok fórn-
 færði sík svá honum. Ok eigi at eins bað hann fyrir
 sér ok vinum sinum, heldr ok fyrir úvinum sínum ok
 banamönnum; ok fyrir-gaf þeim af öllum hug þat
 sem þeir misgjörðu við hann; ok játaði af öllum hug
 misverka sinn fyrir guði; ok bað þá af sér þvást í
 úthellingu blóðs síns; ok fal önd sína guði á hendi;
 ok bað hann engla sína senda í móti honum, ok færa
 hana til ennar himnesku Paradísar. En þá er hann
 var leidr til höggs, mælti hann við Lífólf: “ Stattú
 “ fyrir mér, ok högg mik í höfuð; þvíat þat sómir
 “ eigi, at höggva höfðingja sem þjófa. Styrktú, aumr
 “ maðr, ok óttast eigi; þvíat ek bað guð, at hann
 “ líkni þér.” Síðan signdi hann sík, ok laut undir
 höggit; ok var högginn í mitt höfuðit eitt högg; ok leið
 svá af heiminum til guðs. Sá staðr, er Magnús jarl
 var höggvinn, var grýtr ok mosótr. En litlu síðarr
 birtust verðleikar hans fyrir guði, svá at þar var fagr
 völlr, ok hann öðlaðist fegrð ok grænleik Paradísar,
 þeirrar er kallast jörð lifandi manna. Þar var síðan
 kirkja gjör. Hákon jarl leyfði eigi at líkami Magnúss
 jarls væri til kirkju færð.

14. Svá segja fróðir menn, at um várít á Föstu eptir
 sættina í Hrossey bauð Þóra, móðir Magnúss jarla,
 bænum jörlunum til veizlu þá er þeir kæmi ór Egilsey
 frá fundinum. En eptir líflát Magnúss jarla fór Hákon
 jarl til veizlunnar at á kveðnum degi. Þóra gekk sjálf
 at beina við jarl. Ok er drykkr felkk á hann, þá
 gekk Þóra fyrir hann ok mælti: “ Nú ertú einn hingat
 ” [kominn]; en ek vænta ykkar beggja. Muntú nú

" vilja gleðja mik at guðs vitni ok manna; ok ver
" mér nú í sonar stað, en ek skal þér vera í móður
" stað. Ek þarf mjök miskunnar pínnar með guði, at
" þér losit mér, at sonr minn sé til kirkju færðr;
" verit þér mér nú svá bæna, sem þér vilit at guð
" sé yör á dómsdegi." Jarl þagnar, ok hugsar sitt
mál, ok finst nú at þeim firna-verkum, sem til hans
horfðu. Hann leit þá til hennar, ok feldi tár, ok mælti:
" Grafðú son pinn þar sem þér likar." Siðan var
Magnús jarl færðr ok grafinn at Krists-kirkju í Byrgis-
héraði, þeirri sem Þorfinnr jarl hafði gjöra látið.

15. Brátt eptir þat sýndist opt himneskt ljós um
næstr yfir grepti Magnús jarla. Siðan tóku menn at
heita á hann í nauðsynjum sínum, ef í háská vóru
staddir, ok greiddist þegar mál þeirra, sem þeir beiddu.
Jafnan var kendr himneskr ilmr yfir gröf hans, ok
fengu menn heilsu þaðan. Því næst fóru menn af
Hja[ll]tlandi ok af Orkneyjum, þeir sem van-heilir vóru,
ok vöktu menn þar at leiði hans; ok fengu þar bót
meina sinna. En þó þorðu menn því eigi mjök upp
at halda meðan Hákon jarl lifði. Svá er sagt, at þeir
menn, sem mest vóru í svikum við Magnús jarl, dó
flestir illum dauða ok herfiliugum.

Í þenna tíma var Villhjálmr biskup í Orkneyjum.
Þá var biskupe-stóll at Krists-kirkju í Byrgis-héraði
þar sem enn helgi Magnús jarl var grafinn; hann
tortrygði lengi um helgi hans, ok drap niðr nýjung
þeirri fyrir lýðnum.

16. Eptir líflát Magnús jarls tók Hákon ríki allt
undir sik; lét hann þá alla menn ganga til eiða við
sik ok trúnaðar þá sem áðr höfðu þjónat Magnúsi
jarli; gjörðist hann þá höfðingi mikill. Hann hafði
álög stór við þá menn, sem honum þóttu mest í móti
sér verit hafa í skiptum þeirra frænda. Nokkurum
vetrum síðarr fór hann ór landi út til Róma, ok tók
þar lausn sinna mála af páfanum. Í þeirri ferð fór
hann út til Jórsala, ok sótti helga dóma, ok laugaðist

i ánni Jórdan, sem siðr er til pálmara. Eptir þat kom hann heim í ríki sitt. Hann gjörðist þá stjórnsmar ok friðaði vel ríkit. Setti hann þá ný lög, ok tók við slikt at vaxa vinseld hans. Kom þá svá, at Orkneyingar stunduðu á ekki annat en at hafa Hákon jarl at höfðingja yfir [sik] ok hans afkvæmi.

Bergfinnr Starrason¹ hét bóni norðan af Hja[ll]tlandi, hann var sjónlauss ok fór suðr til Orkneyja ok vakti hjá leiði ens helga Magnúss jarla. Með honum vöktu tveir menn; hét annarr Sigurðr en annarr Þorbjörn; þeir voru báðir kryplingar. Enn helgi Magnús jarl sýndist þeim öllum ok gjörði þá alheila. Enn vöktu xxiiij. [menn]² at leiði Magnúss jarla ok fengu allir bót meina sinna.

Margir menn tölzuðu þat fyrir Vilhjálmi biskupi, ok eggjuðu hann á, at ræða um við Pál Hákonarson, er þá réð fyrir Eyjunum eptir föður sinn, at hann legði leyfi til at upp væri tekinn ór jörðu heilagr dómr Magnúss jarls, en biskup tók því þungliga. Opt var hann í draumum á mintr, at hann lèti sér skiljast um helgi jarla, ok vildi hann þó eigi trúa. Síðan kom svá, at hann [varð] knúinn til með bardögum guðligum, at vegsama jarteinir ok heilagleik Magnúss jarls.

17. Þat var eitt sumar, er Vilhjálmr biskup sigldi austr til Noregs nokkurra nauðsynja ok þegar heim um haustið, ok kom nærr vetr-nóttum til Hja[ll]tlands. Þá lögðust á andviðri ok stormar. En er lengi vetrar gaf eigi byr til Eyjanna, þá örventi biskup, at hann mundi koma til stóls síns fyrir vår. Stýrimaðrinn spurði, ef hann vildi samþykkja helgi Magnúss jarls, ef hann sýngi messu hinna næsta Dróttinsdag heima. Biskup samþykti þessu at kalla, ok meir af nauðeyn en af áheiti. En er þetta var játað, þá kyrði veðr-

¹ Starrason] Skatason, Orkn. S., l. c.

² menn] Wanting in Cd.

áttu, ok gaf brátt byr hagstæðan. Ok síðan sigldu þeir til Orkneyja; ok kom hann heim fyrir enn næsta Drottinsdag; ok lofuðu allir guð ok hans enn helga píslar-vátt Magnús jarl. Nokkurir menn sanna þat, at Vilhjálmr biskup samþykti eigi fyrr at taka ór jörðu helgan dóm Magnúss jarla, en sá atburðr varð þar heima einn dag, at hann mætti eigi ganga ór kirkjunni. Þvíat hann var orðinn blíndr, ok fann eigi dýrnar, þar til er hann iðraðist ótrú sinnar, ok grét ákafliga ok bað guð, at hann mætti hitta leiði Magnúss jarla. Ok er hann kom þar, fóll hann allr til jarðar, ok hét at taka þegar ór jörðu helgan dóm hans, er hann fengi sýn sína. Ok er hann lauk been sinni fækki hann sýn sína þar við leiðit.

18. Eptir þat samnaði hann saman enum vitrustum mönnum ok enum göfgustum í Orkneyjum, ok kom þá mikill mann-fjöldi til Krista-kirkju í Byrgis-héraði. Var þá tekinn ór jörðu heilagr dómr Magnúss jarla, ok vorú þá mjök komin upp beinin ór jörðu. Hann lét þvá beinin, ok taka köggul, ok reyndi í vígðum eldi þrysvar. En hann brann eigi, heldr varð hann svá sem brent silfr. Þat er sumra manna sögn, at hann rynni í kross. Þá gjörðist þar margar jarteinir af helgum dóminum. Síðan tóku lærðir menn helgan dóminn, ok lögðu í skrin, ok settu yfir altari. Þat var Lucie-messu fyrir Jól; ok voru þá liðnir xx. vetr frá lífláti Magnúss jarla. Lífláta-dagi hans er haldinn um várít xvij. kal Maii. Vilhjálmr biskup bauð þá heilagt at halda hvárn-tveggja daginn um allt sitt biskupsdæmi; ok hann var síðan í mikilli ástúð við hinn helga Magnús jarl. Vilhjálmr var fyrstr biskup í Orkneyjum ok ríkti lxvj. vetr.¹

19. Gunní hét bóndi skilgóðr í Vestrey; hann dreymidi, at hinn helgi Magnús jarl kæmi til hans ok mælti: "Þat skaltú segja Vilhjálmi biskupi, at ek vil

¹ He died in 1168. Cfr. Isl. Ann. s. o.

" fara brott ór Byrgis-héraði austr í Kirkjuvág; ok " trú ek því, at guð mun þar veita mér miskunn, at " þeir munu verða heilir meina sinna, er minn fund " sækja með rétttri trú. Þú skalt segja draum þínu " djarfliga." En er hann vaknaði, þorði hann eigi at segja drauminn; þvíat hann ugði reiði Páls jarla. Næstu nóttr eptir sýndist honum Magnús jarl, ok bað hann segja þá drauminn, er flestir væri við. "En ef " þú gjörir eigi svá, þá muntu taka viti á þér þessa " heims, en meira annars heims." Ok er hann vaknaði, varð hann óttafullr; ok fór til Hrosseyjar á fund biskups, ok segir drauminn at biskups-messu í miklum mannfjölda. Þar var þá Páll jarl, ok bað öll alþýða, at biskup færði helgan dóminn í Kirkjuvág, svá sem Magnús jarl hafði vitrað. En Páll jarl þagði hjá, ok setti dreyr-rauðan. Síðan fór Vilhjálmr biskup austr í Kirkjuvág með virðuligu föruneyti, ok flutti þangat helgan dóm Magnúss jarla. Var skrifinit sett yfir altari í kirkju þeirri sem [þar er]. Þá var í Kirkjuvági kaupstaðrinna lítt húsaðr, ok hefir hann mjök síðan einfzt. Fóru þangat síðan margir menn; ok vöktu þar í kirkju at helgum dóminum; ok fengu bót meina sinna, ef hétu á Magnús jarl með rétttri trú.

Þá fór Bergfinnr öðru sinni norðan af Hjaltlandi með son sinn líkprán, ok vöktu þeir at helgum dóminum. Bergfinnr gaf þá fá mikit enum helga Magnúsi jarli. Ok á þriðju vöku-nóttr sýndist hann þeim báðum feðgum í svefn, ok strauk um líkama Hálfdanar, ok gaf honum heilsu. Bergfinni þótti ok sem hann tæki höndum á augum hans ok mælti: "Þú munt fá sýn " þína, slika sem þá er þú vart skygnastr; þvíat þú " fórt nú hingat með rétttri trú, ok gaft fá mikit hingat " guði til dýrðar, ok tortrygðir eigi heilagleik minn." Bergfinnr var þá skygn maðr er hann vaknaði.

20. Þórðr dreka-skoltr hét maðr; hann var leigu-maðr Bergfinns bónda. Hann barði korn í bygg-hlöðu næsta dag fyrir Magnús-messu um vetrinn. En at

öðrum lit, þá gekk Bergfinnr út, ok bað hann hætta verkinu. Þórðr svarar: "Þat er sjaldan at þér þykki " ek of lengi vinna." Bergfinnar mælti: " Messu-dag " þann sem á morgin [er], eignum vér at halda sem vér " kunnum bezt." Gekk þá bóndi á brott, en Þórðr vann sem ákafast. En er skamt leið, gekk bóndi út, ok mælti við Þórð af reiði: "Mjök mislikar mér at " þú vinnr nú; þvíat þá var þessi dagr lögtekinn, er " heilagr dómr Magnúss jarls var reyndr ok skrín- " lagðr; ok látt af þegar í stað." En Þórðr vann sem fór. Ok er menn voru mjök mettir, þá kom Þórðr inn í herfligum búningi ok drakk þegar. Ok er hann hafði drukkit, varð hann óðr, svá at hann varð þegar í bönd at fiera; ok hélta því sex dægr. Þá hét Bergfinnr bóndi fyrir honum, at gefa hálfá mörk silfri til skríns Magnúss jarls, ok láta Þórð vaka þar þrjár næstr, ef hann yrði heill. Ok fækkti Þórðr heilsu sína á enni sömu nótt sem heitið var.

Ögmundr¹ hét maðr; hann var systurson Bergfinna bónda. Þvertré fell í höfuð honum, ok lamdist haussinn mjök; en Bergfinnr hét fyrir honum, ok hlut- aði um hvárt heita skyldi suðr-göngu eðr man-frelsi, eðr fè til skríns Magnúss jarls. En sá kom upp, at gefa fè til skrínsina. Ok fækkti hann þá þegar mál sitt, ok fór til ens helga Magnúss jarls ok varð þar heill. En Bergfinnr bóndi gaf hálfá mörk silfri til skrínsins sem hann hét.

Ámundi hét maðr Illugason; hann hafði ena vestu líkþrá. Hann fór til ens heilaga Magnúss jarls, ok vakti, ok bað sér heilsu. Hinn heilagi Magnús jarl sýndist honum í svefn, ok fór höndum um líkam hans, ok gaf honum heilsu. Sigurðr hét maðr; hann var óðr, svá at hann var rifaðr með húð; síðan var hann færðr til ens helga Magnúss jarls; ok fækkti hann þar heilsu.

¹ Ögmundr] Óugmundr, Cf.; read Ámundur? See p. 275.

Porbjörn hét maðr; hann var enn sárr, ok var færð til Magnúss jarls; ok tók hann þar heilsu sína. Sigurðr hét maðr norðan af Fetilar; hönd hans var krept svá at fingrnir lágu í lófa. Hann fór til ens heilaga Magnúss jarls, ok varð þar alheill. Sigríðr hét kona Sigurðardóttir, er blind var frá barnæsku ok til þess er hon var tvítög. Faðir hennar flutti hana til Magnúss jarls, ok lét hana vaka þar, ok gaf fē mikilt til heilsu henni, ok fekk hon þar sýn sína. Önnur kona hét ok Sigríðr, er brotnaði fótleggr í tvá hluti, ok var hon færð til ens helga Magnúss jarls, ok fekk hon þar heilsu sína. Sigríðr het enn þriðja kona; hon var með Þorlákí er bjó á Baltastöðum.¹ Hon saumaði þá er aðrir menn létu heilagt um daginn fyrir Magnús-messu. Þorlákr spurði hví hon ynni svá lengi; en hon kvaðst þá mundu hætta. Hann kom apró ok spurði hví hon gjörði svá illa, "ok far í brott, ok "vinn eigi hér lengr." Hon kvað þá lítið ósaumat, ok vann sem aðr til þess er myrkrt var. En er menn bjoggust til nátt-verðar, þá ærðist hon; ok færðu menn hana í bönd. En þorlákr hét fyrir henni, ok var hlutað hvárt heita skyldi Róm-göngu eðr man-frelsi; eðr gefa fē til skrínis Magnúss jarls. En sá kom upp, at gefa feit. Þorlákr færði hana til Magnúss jarls; ok varð hon þar heil, ok gekk síðan suðr.

Þorkell hét maðr er bjó á Orkneyjum; hann fell af bygg-hjálmi sínum ok landist allr örðrum megin. Hann var færð til ens helga Magnúss jarls, ok fekk þar heilsu sína. Gróa hét kona; hon var óð; ok var færð til Magnúss jarls, ok fekk þar heilsu sína; ok vár þar alla æfi sína síðan.

Menn tveir brudu gull af skríni ens helga Magnúss jarls; annarr var Katneskr, en annarr Orkneyskr.

¹ *Baltastöðum* or *hallaſt.*, Cd., cfr. Orkn. S. l. c.; *Baltastaſir* seems more correct than *Bollaſtāſir*, and answers perhaps to the modern *Balta* sound in Unst; cfr. Orkn. S. cap. 60. In Unst *Bollaſtāſir* (*Ballaſt stay*), Munch, Norges Beskrivelse, 210.

ENN Katneski fórst á Pétlandsfirði, sá hét Gilli; en annarr sérðist, ok sagði í órunum, hvat þeir höfðu gjört; ok var þá heitið fyrir honum suðr-göngu, ef hann yrði heill at skrini Magnúss jarla. Síðan var honum þangat fylgt, ok fækki hann þar heilsu sína.

Í Englandi voru tveir menn, er mikit fé lögðu við kast, ok er annarr hafði látið mikit, þá lagði hann út kugg einn, ok allt þat sem hann átti. En hinn kastaði tvau sex fyrri. Þá pótti honum úvænkast; ok hét á enn helga Magnús jarl, at hann skyldi eigi láta, ok kastaði; en teníngrinna hraut í sundr ok kómu upp tvau sex ok ás, ok hlaut hann þá allt, ok gaf síðan mikit fé Magnúsi jarli.

Þá er Rögnvaldr kali jarl, systurson ens helga Magnúss jarla, var kominn til ríkis í Orkneyjum ok settist um kyrt, þá létt hann marka grundvöll til Magnús-kirkju í Kirkjuvági, ok fækki smiði til; ok gekk sú smið bæði vel ok skjótt; ok er þat ágæt smið ok vel vandað. Síðan var þangat fluttr heilagr dómr Magnúss jarla, ok verða þar margar jarteinir at hans helgum dómi. Þar er nú ok biskups-stóll, sá er fyrri var at Kriste-kirkju í Byrgis-héraði.

Maðr hét Eldjárn ok var Varðason; hann átti konu ok mart barna, ok bjó norðr í Kelduhverfi.¹ En í hallseri miklu þá varð hann fátækr ok vanheilsfullr, svá at hann mátti eigi sjálf-bjarga verða; ok með svá litlum mætti varð hann, at hann mátti eigi ganga, ok var ekit milli bæja. Þat var eptir Páska um várítt, at honum var ekit Fimtadag² ok Föstudag ok Laugardag, ok hafði enga fæðelu. Hann kom at nóni Laugardag þar sem prestr bjó, ok var þar um nóttina. Ok um morgininn, er menn fóru til óttu-söngs, bað hann, at hann skyldi bera til kirkju; ok þat var gjört. Eptir óttu-sönginn fóru menn inn milli tíða. En hann lá úti þar sem um hann var búit; var hann þá svá

¹ *Kelduhverfi*] A place in Iceland, in Þingeyjar Þing, in the north of the island.

² *Fimtadag*] i.e. Thursday.

mátt-litill, at hann setlaði þá mundu yfir lyka. Honum kom þat ok í hug, hvern verit hafði fyrr hagr hans, þá er hann átti fē petta allt saman; ok bæn sú, er hann baðst fyrir, fell honum svá nærr, at hann komst við mjök. Þá tók hann ok hét sex dægra föstu, ef guð gæfi honum nokkura heilsu; þeiri föstu hét hann beði fyrir Ólafs-messu ok Magnúss-messu. Þá er hann hafði mælt fyrir heiti sínu, fóru menn til tíða, ok söng preste messu. Þá er lesinn var pistill, sofnaði hann; en þeir er hjá vóru hugðu hann andast mundu. Í svefninum bar sýn fyrir hann, at hann þóttist sjá ljós mikil innar í söngþúsit, en þat fór útar til hans. Hann sá með ljósínu mann fríðan, ok sá mælti til hans: "Eldjárn!" kvað hann, "máttú litið nú?" Hann þóttist svara: "Svá þykki mér; en þó má vera, "at þat sé eigi. En hvern ertú?" Hann svarar: "Hér er enn helgi Magnús jarl Erlendsson. Viltu "heill verða?" Hann svarar: "Vilda ek." [Hinn svarar]: "Ólafr konungr enn helgi heyrði been þína "ok heit þat, er þú hèzt á okkr til heilsu-bótar þér. "En hann sendi mik hingat, at gefa þér heilsu; því "at kona hét á hann vestr í Fjörðum, ok fór hann "bangat at gjöra hana heila." Þá tók Magnús jarl at fara höndum um hann; en hann vaknaði þá er upp var hafit guðspjall. Hann mælti við þá menn er næstir vóru, at þeir reisti hann upp. En þeir svöruðu: "Hví mundu vér reisa þík upp, er þú mátt þér ekki?" Hann svarar: "Ek ætla mik nú heilan." Þeir tóku til hans, ok reistu hann á fætr; ok stóð hann um allt guðspjallit, ok svá um alla messuna, þaðan í frá. Eptir messu gekk hann innarr at presti, ok segir jarteinina, hversu guð hafði gefit honum heilsu. En allir lofuðu guð fyrir þá miskunn, er hann [hafði] þeim veitt fyrir verðleika ens helga Magnúss jarls. Hann árni oss miskunnar ok synda-laumar við Drottinn vårn Jesum Christum, er með Feðr ok Helgum Anda lifir ok ríkir guð um allar aldir. Amen.

ADDENDA TO MAGNUS SAGA.

I.

LEGENDA DE SANCTO MAGNO.¹

DE SANCTO MAGNO MARTYRE GLORIOSO.

BEATUS igitur Magnus apud Orchades insulas oriundus fuit, nobilissimus genere et alti sanguinis parentelæ. Pater ejus illarum insularum comes et dominus nominatissimus juxta nomen magnorum qui sunt in terris. Mater ejus de nobilioribus illius terræ duxisse fertur originem. Sed cum in multis nobilitas generis parire soleat ignobilitatem mentis, Martyr beatus statim a primis infantiæ suæ rudimentis Sancti Spiritus unctione edoctus nobilitatem solam atque unicam animi virtutem reputabat. Agebat enim senem moribus, annis puer, lascivie puerilis expers. In gestu tam jocundus et hilaria, in sermone tam amabilis, in incessu² tam modestus exstittit et gravis, ut nihil appareret in eo, quod posset offendere intuentes. Sed quia ex convictu mores formantur, et qui tangit picem, inquinabitur ab ea: cum ad intelligibilem æstatem pervenisset, inter tam furialem quam feralem gentem constitutus, inter protervos, ad mores ferales,

¹ From Cd. Chart. Arna-Magn. 670, f. 4to., compared with a copy made by Arni Magnason from the fragment of a lost vellum MS. The

Cd. 670 is here in the notes marked *a.*, and the copy of the fragment *b.*

² *in incessu*] fr. *b.*; *et in sensu, a.*

ad ritus, ad fidem impios, ad legem barbaros, pronus ad vitia,¹ cervicosos ad disciplinam, se illorum moribus per dies aliquot cœpit conformare, marinus prædo existere, rapinis et spoliis vivere, cædibus indulgere. Quod tamen, magis pravorum instinctu provocatus quam propria iniquitate pulsatus, creditur actitasse. Denique cum beatus Magnus hujusmodi sceleribus implicaretur, ad hoc tandem ventum est, ut patrem et germanum comitatus Hatlandiam applicaret. Quos rex Noruegæ, in expeditione positus cum infinita navium et armorum multitudine, utpote exteras nationes invaserunt,² comprehendens, inimicis secum resistere coegit.

Tunc patre ejus apud Norvegiam rebus humanis exempto, quidam Hako nomine, filius patrui sui irruens in quendam procuratorum regis Norvegæ, qui patriam beati Magni ex parte regis administrabat, dominium³ Orkadiæ sibi subjugavit, cum non nisi pars dimidia ei de jure competeteret, alia autem pars ad beatum Magnum jure hæreditario spectabat. Beatus igitur Magnus ut invidias locum daret et furorem Hakonis ad tempus declinaret, ad regem Henricum filium Vilhelmi, qui tunc temporis monarchiam Anglie fræno moderabat justitiae, iter arripuit.

Qui cum ad prædictum regem venisset, expositis negotiis et causis itineris sui, ab eodem honorifice est receptus. Visitatis igitur sanctorum locis ad propriam terrain itineris sui cursum expeditivit. Prædictus interim Hako non solum Orkadiam verum et Cathaniam tam invasionis quam prædicationis titulo sue

¹ *vitia*] lites, fr. b.

² After "invasurus," fr. b. has the following:—"Comprehendens "multos (*sic*) secum residere co- "git. Sed omnipotens Deus, cui "proprium est misericordia semper et "parcere, electum suum a talibus "voluit mercionis suspendere, et "ostendere illi, quanta oporteret

"eum pati pro nomine ipsis, ut "qui sanguinem innocentem mul- "totiens fuderat ipse quandoque "Spiritus Sancti victima fieret, ut "proprium sanguinem Christo li- "baret. Unde contigit, ut de manu "violentii regis et predatoriis eva . " . . ." Reliqua desunt.
³ *dominium*] dominum, Cd.

tyrannidi subjugavit. Satellites autem sui in necem beati Magni conspirantes, sed simulationis nube palliantes, cum beato viro pacifice in dolo locuti sunt ut beatus Magnus et Hako statuto die in quadam insula, quae vocatur Egelesio cum pari numero hominum et armorum convenienter. Placuit hoc beato utpote homini serenate conscientie, cui vivere Christus et mori lucrum. Ad prædictam igitur insulam, in qua mansio sua sita erat, cum duabus longis navibus, nullam mali habens suspicionem, pervenit. Imminente vero die statuto inter eos, prædictus Hako cum septem vel octo navibus plenis, viris Belial et sanguinem sitientibus sibi associatis, prædictam insulam applicuit. Seditionem igitur Hakonis competerens Beatus Magnus se totum Deo committens, non timore perterritus nec formidine percussus, ecclesiam adiit.

Suis igitur vi vim repellere volentibus fertur respondisse, se malle injuriam accipere quam irrogare. Erat autem hora, qua sacerdos, vestibus sacris induitus, in altari Unigenitum Patris sub specie panis et vini in signum humanae reconciliationis præsentavit. Sed prædictus Hako, ecclesiasticæ dignitatis abutens privilegio, ecclesiam Dei invadere non formidabat, missis apparitoribus suis quatuor, quorum pedes veloces ad effundendum sanguinem, qui ad omne opus nepharium cœteris promptiores et velociores, ut christum Domini raperent et illum sibi præsentarent. Irruentibus igitur in ecclesiam Domini apparitoribus, justus ab injustis injuste rapitur, extrahitur, et Hakonis præsentia præsentatur, in tali constantia perseverans, ut nec corpus terrore nec mens horrore concuteretur. Nec mora, electus Dei Magnus ab Hakone lictori tradebatur ut capitis sententia plecteretur. Eductus ergo hilari mente et intrepido animo quasi ad epulas invitatus, agonem suum Domino precibus commendans, securi bis in cerebrum suum vibrata, securus ictum ferientis suscepit. Sed quem lictor exemit mundo, Jhesus Christus in-

seruit celo, sublimiter collocatum.¹ Mater vero illius Yra² nomine ad Hakonem accedens christianam sepulturam beato martyri vix obtinuit impetrare.

Collecta. Deus, cuius nutu abeque sanctorum solatio, nullius temporis preterit cursus, tribue nobis tua piissima dignatione, ut sancti Magni martyris tui pia interventione, in cunctis adversitatibus assidua tuse magnæ misericordiæ mereamur potiri consolatione. Per Dominum. Amen.

¹ *collocatum*] emend., *collocatus*, Cd. | ² *Yra*] for *Thora*.

II.

SEQUENTIA.

IN FESTO MAGNI DUCIS MARTYRIS.¹

[*Officium.*] Lætabitur justus.

Oro coll. Deus qui immensa pietatis judicio corpus sancti Magni martyris et consulis ad honorem nominis tui revelasti: Concede nobis famulis tuis, ut ejus patrocinantibus meritis transferamur ad amena loca felicitatis. Per [Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.]

Epistola. Nemo militans.

Gr. Posuisti Domine.

Alleluia.

V' egregie martyr Christi, implo.

Sequentia:

Comitis generosi,
militis gloriosi
martyris certamina.
concinat Orchadi[ca]a
gens plaudens; nam cœlica
terit Magnus limina.
Magnum probant opera
que Dei per munera
agit dignus nomine.

¹ From Cd. Chart. Arn.-Magn. 670, f. 4to., in the autograph of Arni Magnusson, from a lost volume. On this Sequence Arni Magnusson makes the following note: "Super totam hanc Sequentiam sunt lineæ cum notulis cantoriis."

He also adds: "Exscriptum ex libro Officiorum Sacrorum in grandi folio, quem nactus sum a Scardi Scardstrandensis in occidentali Islandia." The notes are, unfortunately, lost.

Spreto virgo¹ sæculo
annorum² curriculo
decem est cum virgine.
Quod ostendit et portendit
casu fractus ovem³ nactus
puerili præmio.

Habens ita, orat vita
ne privetur, cui medetur
Magni interventio.

Qui a pacto primitus
resilire monitus
eligit sagacious
illud quod est melius.

Mori pro justitia
optat Dei gratia,
suscepturus gaudia,
ditandus in gloria.

In agone spe coronæ
martyr sudat, quod denudat
sanguinis dispersio.

Deo gratus, solo stratus,
non invitus, nunc prædictus
est cælesti solio.

Mœstis risus impenditur,
cæcis visus aperitur
ejus patrocinio :

Præsul orat ut sanetur,
et implorat quod medetur
mox precum obsequio.

Morbo lepræ medicamen,
nautis quidem est tutamen,
e diversis languoribus
plebem curat mortalibus.

Tribulatos cunctos audit,
prece, voto justis plaudit
plenus misericordia,
quæque fugat diemonia.

O quam martyr hic beatus,
virgo fructu fossus latus⁴

¹ *virgo*] thus.

² *annorum*] annori, Cd.

³ *ovem*] thus.

⁴ *virgo . . . latus*] thus.

ter centeno laureatus
fruuntur palatio.

Quos nos esse te laudantes
tuum festum celebrantes
perpetuo Magne tuo
impetres colloquio:
Ut erepti tua prece
nos ab hostie sevi nece,
collistemur et privemur
Gehennae suppicio. Amen.¹

Ev. In illa. Nolite arbitrari.

Off. Desideratum a.

Secreta. Præsentia munera quæsumus, Domine, ita
serena pietate intuere, ut Sancti Spiritus perfundantur
benedictione, et in nostris cordibus eam desiderium (sic)
dilectionem validam infu[n]dant, per quam sanctus
martyr Magnus omnia corporis tormenta devicit. Per
[Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.]

Com. Posuisti Domine.

Post Com. Sumpsimus, Domine, Sancti Magni mar-
tyris solemnitate, coelestia sacramenta, cujus suffragiis
quæsumus largiaris, ut quod temporaliter gerimus,
æternis gaudiis consequamur. Per [Jesum Christum
Dominum nostrum. Amen.]

Vigilia Thomæ Apostoli, etc.

¹ Hactenus nota cantoris cum suis lineis. (A. M.)

A P P E N D I X.

APPENDIX.

A. EXTRACTS FROM SAGAS.

1. To Chapters 1-4 (from Flatey Book, i. 21, 22).

1. HVERSU NOREGR BYGÐIZ.

Nú skal segja dæmi til hversu Noregr bygðist í fyrstu; eðr hversu konunga-sættir hófust þar eðr í öðrum löndum; eðr hví þeir heita Skjeldungar, Buðlunger, Bragningar, Öðlingar, Völsungar eðr Nißungar, sem konunga-sættirnar eru af komnar:—

Fornjótr hét maðr. Hann átti þrjá sonu; var einn Hlér, annarr Logi, þriði Kári; hann réð fyrir vindum, en Logi fyrir eldi, Hlér fyrir ajó. Kári var faðir Jökuls, föður Snæs konungs. En börn Snæs konungs voru þau: Þorri, Fönn, Drífa ok Mjöll. Þorri var konungr ágætr; hann réð fyrir Gotlandi, Kvenlandi, ok Finnlandi. Hann blótuðu Kvenir¹ til þess at smiðfa gerði ok varri skifðsíri gott. Þat var ár þeirra. Þat blót skyldi vera at miðjum vetrí; ok var þaðan af kallaðr Þorra-mánaðr. Þorri konungr átti þrjú börn: synir hans hétu Nórr ok Górr enn Gói dóttir. Gói hvarf á brott; ok gerði Þorri blót mánaði síðarr en hann var varr at blóta; ok kölluðu þeir síðan þann mánað, er þá hófst, Gói. Þeir Nórr ok Górr leituðu systur sinnar. Nórr átti bardaga stóra fyrir vestan Kjölu, ok félru fyrir hónum þeir konungar er svá heita: Vee ok Vei, Hundingr, ok Hemingr; ok lagði Nórr þat land undir sik allt til ajófar. Þeir bræðr fundust í þeim firði, er nú er kallaðr Nór-

¹ Könir and Kvenlandi, Cd.

fjörðr. Nórr fór þaðan upp á Kjölu, ok kom þar sem heita Úlfa-móar. Þaðan fór hann um Eystri-dali ok síðan í Vermaland, ok með vatni því er Vænir heitir, ok sví til sjófar. Þetta land allt lagði Nórr undir sik allt fyrir vestan þeasi takmörk. Þetta land er nú kallat Nór-eigr. At miðjum vetri kómu þeir í Heiðmörk. Þar var sá konungr fyrir, er Hrólfr í Bergi hét; hann var son Svaða jötuns norðan af Dófrum, ok Áshildar, dóttur Eysteins konungs, er lengi hafði ráðit fyrir Heiðmörk. Hrólfr í Bergi hafði tekit Gói, ok gengit at eiga hana. En er hón spurði til Nórs bróður síns, þá fór hón í móti honum, ok þau Hrólfr; ok gaf hann sik upp í vald Nórs ok görðist hans maðr. Eptir þat fór Nórr til veizlu til mága síns; ok fókk Nórr Höddu, dóttur Svaða jötuns, systur Hrólfs. Eptir þat fór Nórr konungr vestr aptr til sjófar, ok þá hitti hann Góð bróður sínn. Hann var þá kominn norðan ör Dumbs-hafi; ok hafði eignast eyjar allar á þeiri leið, bæði bygðar ok óbygðar. Þá skiptu þeir bræðir ríkinu með sér, svá at Nórr skyldi hafa meginland allt norðan frá Jötun-heimum ok suðr til Álfheima. Pat heitir nú Nóregr; en Góð skyldi hafa eyjar allar þær er lágu á bakborða elliða hans, er hann ferri norðr¹ með landi. Þeir vóru synir Góðs sækonungs: Heiti, ok Beiti, Meitir ok Geitir. Beiti sækunungr fór með elliða inn í Þróndheim ok inn í Beit-sjó; hann lét gera skip-sleða undir elliðann; en snjór var mikill ok sleð-færi gótt. Þá settist Beiti í lypting, ok lagði stýri í lag, ok lét draga upp segl; ok lét menn sína draga elliðann norðr um Elliða-eið til Naumu-dals, ok eignaði sér land allt þat er lá á bakborða. Beiti sækunungr var faðir Heita sækonungs, fður Svaða; en Geitir var faðir Glamma ok Gylfa.

¹ norðr] emend. norðan, Cd. Standing *northwards* and keeping the inner course (*inn-leið*), the islands of Norway are on larboard.

Meiti sœkonungr var faðir Mævils ok Myndils. Myndill var faðir Ekkils ok Skekkils.

Nórr var faðir þessara manna, en Hodd, dóttir Svaða, móðir (Then follow the royal lineages descended from Nór, the ancestor of all future kings of the Norse mainland.)

2. To Ch. 12 (from the Flatey Book).

Ólafr Tryggvason sigldi vestan at Orkneyjum, sem fyrr var getið. En þvíat Pétlands-fjörðr var eigi færr, þá lagði hann skip sín í lægi í Ásmundar-vági við Rögnvaldsey. En þar á vágnum lá fyrir Sigurðr jarl Hlöðversson með þrim skipum, ok ætlaði þá í hernað. En þegar Ólafr konúngr vissi þat, at jarl var þar fyrir, þá lét konúng kalla hann til málss við sik. En er jarl kom á konúngs skip, hóf Ólafr konúngr svá ræðu sína: "Pat mun þér kunnigt, Sigurðr "jarl, at Haraldr hinn hárfagri fór með her sinn "vestr híngat þá er hann hafði eignast allan Noreg. "Vann Haraldr konúngr undir sikh Orkneyjar ok "Hjaltland, ok mikil ríki annat hér fyrir vestan "haf. Gaf konúngr Eyjarnar ok Hjaltland jarli sínum, "Rögnvaldi binum ríka, í sonar-beetr; en Rögnvaldr "gaf Sigurði bróður sínum; gjörðist Sigurðr þá "jarl Haralds konúngs. Annan tíma fór Haraldr "konúngr á hendr Einari jarli með all-mikinn her. "Gengu þá góðgjarnir menn á millum þeirra, konúngs "ok Einars; ok sættust þeir at því, at konúngr "kallaði sér allar Orkneyjar ok Hjaltland. Lauk svá "með þeim, at jarl galt konungi sex tigi marka gulls "fyrir dráp Hálfðanar háleggs, sonar hans; en Einarr "jarl hét löndin¹ af Haraldi konungi. Litlu síðarr "kom austan af Noregi Eirekr konúngr Haralds- "son. Vóru þá jarlar, synir Torf-Einars, lýðskyldir "Eireki konungi; ok þat til marks um, at þeir fengu "konungi mikil lið til hernaðar. En annan tíma,

¹ [löndin] löndum, Cd.

" er Eirekr konúngr kom til Eyjanna,¹ hafði hann
 " í brott jarla tvá með sér, Arnkel ok Erlend; en
 " lét fyrir löndin Þorfinn jarl, bróður þeirra. En
 " þeir bæðir fælu & Englandi með Eireki konungi.
 " Eptir þat kvómu synir Eireks af Englandi, ok höfðu
 " þeir þá vald yfir Eyjunum. En þá er þeir voru
 " héðan í brottu, skipuðu þeir löndin Arnfínni² jarli,
 " mági sínum. Eptir þat tók ríki fyrt Hávarðr
 " [af] bróður sínum, þá Ljótr, síðast Hlöðver, faðir
 " þinn. Nú hefir þú, Sigurðr, jarldóm yfir ríki þessu,
 " er ek kalla mína eign, sem allt annat þat ríki,
 " sem átt hefir Haraldr hinn hárfagri ok hvern hans
 " settmanna tekit í arf eptir annan. Þú veist, at nú
 " eru synir Eireks ok Gunnhildar flestir af ráðunir.
 " En þó at Ragnhildr, systir þeirra, lifi, þá sýnist mér
 " sem hon muni þá flsku drýgt bafa á Orkneyingum,
 " at hvergi eigi hon ráð nè ríki, heldr hafi hon full-
 " komliga fyrir-gjört sínu fē ok fjörvi, ef þær údæfir
 " eru allar sannar, er af henni eru sagðar, sem mön-
 " num þykkir mjök ugganda ok eigi tilíkligt at sá.
 " Nú með því, Sigurðr jarl, at svá hefir til borit, at þú
 " ert kominn á mitt vald, þá áttu tvá kosti fyrir hendi
 " mjök tjafna: Sá er annarr, at þú skalt taka trú
 " réttu ok gjörast minn maðr, ok láta skirast ok allir
 " þínir undir-menn; skaltu þá eiga vissa ván virðing-
 " ar af mér, ok at halda, sem minn undir-maðr,
 " með jarls-tign ok fullu frelsi þetta ríki, sem þú
 " hefir óðr haft; ok þar & ofan, þat er miklu er
 " meira vert, at ríkja í eilifum fagnaði í himnaríki
 " með allsvaldanda guði; er þér þat vist, ef þú heldr
 " öll hans boðorð. Hinn er annarr kostr, at mjök
 " er dáligr ok tilíkr hinum fyrra, at nú í stað skaltu
 " deyja; ok eptir þinn dauða skal ek grimmliga
 " geisa láta eld ok járn um allar Orkneyjar; brenna

¹ at . . . *Eyjanna*] thus Fms. I.c.; | ² *Arnfínni*] Þorfinni, Cd. (badly).
om. Fl.

" ok bæla bygð ok menn, nema þetta fólk vili
 " frelsi hafa ok trúa á sannan guð. Ok nú, ef þú
 " ok þínir undir-menn vilja þenna upp taka, sem
 " síðarr var nefndr, þá muntú, ok allir þeir, er á
 " ymislig skurðgoð trúa, hæðiliga kveljast í helvitis
 " loga eptir bráðan bana, með dálígum djöflum útan
 " enda." En er Sigurðr jarl hafði heyrt svá langt
 ok snjallt örendi Ólafs konungs, herði hann huginn
 honum á móti, ok mælti svá: "Þat er þér at segja,
 " Ólafr konungr, at ek hefir ein-ráðit fyrir mér, at
 " ek vil eigi, ok eigi má ek, ok eigi skal ek,
 " fyrir-láta þann sið, er mínr frændr ok forfeðr
 " höfðu fyrir mér; þvíat ek kann mér eigi betri ráð
 " en þeir; ok eigi veit ek, at sá átrúnaðr sé betri, er
 " þú boðar, en hinn er vèr höfum áðr alla sefi haft
 " ok haldit." Ok með því at konungr sá jarl þrá-
 haldan á sinni villu, greip hann son hans úngan,
 er hann hafði þar með sér, ok þar hafði upp vaxit í
 Eyjunum; þenna son jarls bar konungr fram á saxit,
 ok brá sverði, ok bjóst at höggva sveininn, svá
 meðlandi: "Nú muntú, Sigurðr jarl, sjá mega, at ek
 " skal engum manni eira þeim er eigi vill almátkum
 " guði þjóna, eðr hlýða mínum fortölumi ok þeim
 " hinum blezaða boðskap til heyra; ok því skal ek
 " nú þegar í stað þenna þinn son þér fyrir augum
 " drepa með þessu sama sverði, er ek held á, nema
 " þú ok þínir menn þjónir mínum guði; þvíat hæðan
 " ór Eyjunum skal ek eigi fyrri fara en ek hefi
 " framit ok fullgiört hans hit ágæta eyrendi, ok [þú]
 " hefir skírn tekit ok son þinn, sá er nú heldig á."
 Ok svá sem jarl var þá við kominn, kaus hann þann
 kost er konungr vildi, ok betr gegndi, at taka trú
 réttu. Var jarl þá skíðr ok allt fólk í Orkneyjum.
 Siðan gjörðist Sigurðr jarl, eptir veraldar virðingu,
 jarl Ólafs konungs; ok hélta af honum lönd ok lén;
 ok fækki honum í gisling þann sama son sinn, er áðr
 var af sagt; sá hét Hvelpr eða Hundr. Lét Ólafr

skíra sveininn með Hlöðvers nafni, ok flutti með sér til Norega. Sigurðr jarl batt eiðum allt sáttmál þeirra. Því næst sigldi Ólafr konúngr burt af Orkneyjum; en setti þar eptir presta at siða fólkit ok kenna þeim heilug fræði. Skildu þeir Ólafr konúngr ok Sigurðr jarl með vináttu. Lifði Hlöðver skamma stund. En eptir þat at hann [er] dauðr, veitti Sigurðr jarl Ólafi konungi enga lýðakyldu. Hann gekk þá at eiga dóttur Melkólfu Skota-konungs; ok var þeirra son Þorfinnr.

3. To Ch. 3. (from Magn. S. góða Ch. 23 in the Hulda).

Magnús konungr gaf Rögnvaldi Brúsa syni jarlsnafn, ok sendi hann til ríkis vestr í Orkneyjar. Fékk konungr hónum lið ok skip, sem hann þurfti. Settisk hann í Eyjarnar, ok hafði í ró ríki um hríð, tvá hluti Orkneyja ok Hjaltlands; þar til er Þorfinnr jarl, föður-bróðir Rögnvaldr jarla, kallaði til landa þeirra er Magnús konungr hafði veitt hónum. Gerðusk þaðan af missætti ok ófriðr milli þeirra frænda, sem segir í Jarla-sögum, þar til er Rögnvaldr jarl stökk ór Eyjunum fyrir ofríki Þorfinns jarls, austr til Noregs á fund Magnúss konungs. Eftóri konungr hann þá enn at skipum, ok fékk hónum it beztumann-val af hirðsveitum sínum. Hann sendi ok bréf sín ok innasigli til Kálfa Árnasonar; hann hafði verit vestr þar, síðan hann flýði land í Noregi, með Þorfinni jarli mági sínum; hann átti Ingibjörgu Jarla-móður, dóttur Finns Árnasonar. Stóð þat á bréfum Magnúss konungs, at Kálfr skyldi né eignum sínum öllum í Noregi, o k þarmeð hafa vingan Magnúss konungs, ef hann vildi veita lið Rögnvaldi jarli í skiptum þeirra Þorfinnz jarla. En er Kálfr hafði heyrt bréfin, létt hann sér fátt um finnask; en svaraði þó: "Mér þykkir," segir hann, "með mikilli hættu, hversu staðfastr" Magnús konungr er í skapi. Þá fyrr er ek lagða mik

" í öllum hlutum til vinganar við hann, var ek í róg
 " borinn, svá at ek flýða ór Noregi, þvíat lífi var at
 " forða." Rögnvaldr jarl mælti: " Spurt muntú þat
 " hafa, at konungr hefir nú enn öllum mönnum upp
 " gefit þat mikla mál, er hónum þótti lendir menn
 " mest við sík sakaðir, ok er nú orðinn hverjum
 " manni ást-fölginn; ok þaðan af er þat víst, at þú
 " mant nú fá miklar virðingar af konungi, ef þú
 " kemr á hans fund, þvíat hann er fasti í öllum góðum
 " heitum." Svá var sem Kálfi færí [um] annað eyra
 út þótt hann heyrði slikt talat. En er Þorfinnr jarl
 spurði at Rögnvaldr jarl var kominn í Eyjarnar, sam-
 naði hann at sér miklu liði ok fór í móti hónum.
 Þeir fundusk þar sem heitir Rauðabjörð, ok börðusk,
 ok gékk Rögnvaldi jarli betri. Lagði Kálfr þá til um
 síðir sex eðr sjau stór-skip[um] með Þorfinni jarli
 mági sínum fyrir eggjan hans ok umtölur. Fékk
 Þorfinnur þá sigr. Ok fóru síðan skipti jarlanna sem
 segir í Sögu þeirra. Eptir þenna bardaga lagðisk
 Kálfr Árnason í hernað, ok gerðisk víkingr fyrir vestan
 haft.

4. To Ch. 34 (from the Flatey Book, col. 490).

Þar er þeir voru staddir voru ber á einni þúfu. Konungr tekr berin, ok rennir í lófa sér. Þá sá konungr, hvar upp voru sett merki bónda. Hann mælti þá: "Vesöl ber!" kvað hann. Rögnvaldr Brúsa son svarar: " Mismælt varð þér nú, konungr; lið mundir " þú nefna vilja." " Rétt segir þú, jarl," kvað konungr; " Eigi muntú minna mismæli mæla, þá er þú " átt skamt ólfat." Þat gékk eptir, sem segir í Jarla- sögum.

5. To Chh. 89-97 (from Inga Saga in the Hulda, Ch. 17).

ÓTFERÐ ERLINGS SKAKKA.

Erlingr hét son Kyrpings-Orms ok Ragnhildar dóttur Sveinka Steinars sonar. Kyrpíng-Ormr var son Sveins,

Sveins sonar, Erlends sonar or Gerði. Móðir Orms var Ragna, dóttir Orms jarls Eilifs sonar ok Ingibjargar, dóttur Finna jarls Árna sonar. Móðir Orms jarls var Ragnhildr dóttir Hákonar jarls ins ríka. Erlingr var vitr maðr ok mikill vin Inga konungs, ok með hans ráði fékk Erlingr Kristínar, dóttur Sigurðar konungs ok Málmfríðar dróttningar. Erlingr átti bú á Stuðlu á Sunn-hörða-landi. Erlingr fór ór landi, ok með hónum Eindriði ungi, ok enn fleiri lendir menn; þeir höfðu fritt lið. Þeir bjöggust til Jórsala-ferðar, ok fóru vestr um haf til Orkneyja. Fyrir þeirri ferð var Rögnvaldr jarl kali ok með hónum Viljalmr biskup. Ok höfðu alls af Orkneyjum fimmán langskip. Sigldu þeir fyrst til Suðreyja (sic) ok þaðan vestr til Vallands; ok síðan þá leið er farit hafði Sigurðr konungr Jórsala-fari út til Nörva-sunda, ok herjuðu viða um Spán heiðna. Litlu síðarr en þeir höfðu sight um sundin, skildist frá þeim Eindriði ungi, ok þeir er honum fylgðu, með sex skipum, ok fóru þeir til Miklagarðs. En þeir Rögnvaldr jarl ok Erlendr hittu á Drómund einn í bafi; ok lögðu til níu skipum, ok börðust við þá. En at lyktum lögðu þeir snekkjurnar undir Drómundinn; báru þá heiðnir menn ofan á þá vápn ok grjót, ok grýtur fullar af vellanda biki ok viðsmjörvi. Erlingr lá sínu skipi næst inn [undir] Drómund; ok bar fyrir utan þat skip vapna-burðinn heiðingja. Þeir Erlingr hjoggu raufar á Drómundinum, sumar í kaf niðri, sumar uppi á borðunum, svá at þeir fóru þar inn. Svá segir Þorbjörn Skakka-skáld í Erlings-drápu:—

“ Hjoggu öxar-eggjum ugglauſt hvatir glugga
“ (því var nennt) á nýju Norðmenn i kaf borði:
“ Eyðendr sá yðrar arnar hungrs á járnnum
“ vág-fylvingi vélar víg-skörð ofan börðuzt.”

Auðunn rauði hét sá maðr, stafnbúi Erlings, er fyrstr gékk upp í Drómundinn. Þeir unnu Drómundinum, ok drápu þar ógrynni manna; ok tóku ofa-mikit fé; ok

unnu fagran sigr. Rögnvaldr jarl ok Erlingr, er síðan var skakki kallaðr, kómu í þeirri ferð til Jórsalalands, ok út til árinnar Jórdanar. Sneru þá aptr útan yfir hafit, ok fyrst til Mykla-garða. Þar létu þeir eptir skip sín. Fóru útan landveg, ok héldu öllu heilu þar til er þeir kómu í Noreg. Ok var þeira ferð all-mjök lofuð. Þótti Erlingr síðan miklu meiri maðr en 6ðr, bæði af ferð sinni ok kván-fangi sínu. Hann var spekingr at viti, auðigr ok frænd-stórr, ok mál-enjall; hann var mest hallr at allri vináttu til Inga konunga, allra þeirra bræðra.

6. To Ch. 99 (Ch. 20 of the same Saga from the Hkr., Hulda, and Hrokkin-skinna).

VESTR-FERÐ EYSTEINS KONUNGS.

Síðan byrjaði Eysteinn konungr ferð sína ór landi vestr um haf, ok siglði til Kataneas.¹ Hann spurði til Haralda jarls Maddaðar sonar í Þórsá. Hann lagði til með þrjár smá-skútur, ok kómu á þeim úvara. En jarl hafði þrítogt skip ok á átta tigi manna. En er þeir vóru úbúnir við, þá fengu þeir Eysteinn konungr þegar upp-göngu á skipit, ok tóku höndum jarl, ok höfðu með sér á skip. Hann leysti sík út með þrem mörkum gulla. Ok skildust þeir at svá búnu. Svá segir Einarr Skúlason:—

“ Vóru Sogns með (sára) syni Maddaðar staddir
“ (má-grennir fremsk manna máttigr), tígir átta :
“ Þrim skútum tók þreytir þann jarl dræsils hranna;
“ hræustr gaf hræ-skúfus nistir höfuð sitt frónum jöfri.”

Eysteinn konungr sigldi þaðan suðr fyrir austan Skotland, ok lagði til kaupstaðar þess á Skotlandi, er heitir Apardjón, ok drap þar mart manna, ok rænti staðinn. Svá segir Einarr Skúlason:—

“ Frétt hefi ek at féll (fólk brustu sveill);
“ (jöfarr eyddi frið) Apardjónar lið.”

¹ ak . . . nees] thus Hkr.; hann sigldi til Orkneyja, Hulda and Hrok., better, see Orkn. S. i.e.

Aðra orrostu átti hann suðr við Hjartapoll við riddara-lið; ok kom þeim á flóttu; ok hrauð þar skip nökkur. Svá segir Einarr:—

“ Beit buðlungs hjörr; (blóð fíll á dörr;
“ hirð sylgðisk holl) við Hjartapoll:
“ Hugin glæddi heit (bruðusk Engla beit,
“ óx vitnis vín) valbasta-Rín.”

Þá hélt hann enn suðr á England, ok átti ina þriðju orrostu við Hvítabý; ok fékk sigr, en brendi bæinn. Svá segir Einarr:—

“ Jók hilmir hjaldr (þar var hjörva-galdr,
“ hjósk Hildar-ský) við Hvítabý:
“ Ríkt lék við rönn (rauzk ylgjar tönn,
“ fékkak fyrðum harmr) fyri-skógar garmr.”

Eptir þat herjaði hann viða um England Þá var Stefni konungr í Englandi. Því næst átti Eysteinn konungr orrostu við Skörpu-sker við riddara nökkura. Svá segir Einarr:—

“ Drap döglingr gegg (droif strengjar regn)
“ við Skörpu-sker skjald-kænan her.”

Par næst barðist hann við Pílavík, ok fékk sigr. Svá segir Einarr:—

“ Rauð aiklingr sverð, (sleit gylðis ferð
“ prútt Parta lík) i Pílavík:
“ Vann visi allt (fyrir vestan salt
“ (brandr gall við brún) brennt Langatún.”

Þeir brendu þar Langatún mikil þorp; ok segja menn, at sé bær hafi litla upp-reist fengit síðan. Eptir þat fór Eysteinn konungr brott af Englandi; ok um haustið apríl til Noregs. Ok ræddu menn um þessa ferð all-misjafnt.

B. EXTRACTS FROM THE NJALA.¹

TO CH. 13. EARL SIGURD AND THE BRIAN-BATTLE.

CH. 84. Nú er þar til mál s at taka, at þeir Grímr ok Helgi, synir Njáls, fóru af Íslandi þat sumar sem þeir Práinn fóru útan, ok voru á skipi með þeim Ólafi [6r] Eldu Ketils syni, ok Bárði. Þeir tóku norðan-veðr svá hörð, at þá bar suðr í haf; ok rak yfir myrkr svá mikil, at þeir vissu eigi hvar þeir fóru; ok höfðu þeir úti-vist langa. Þá kómu þeir þar, er grunn-sævi var mikil, ok þóttust þeir vita, at þat mundi vera nær löndum. Þeir Njáls-synir spurðu, ef Bárðr vissi nökkut til, hverjum löndum þeir mundu næst vera. "Mörg eru til," segir hann, "at því sem vér höfum veðr-föll haft, Eyjar,² eða " Skotland, eða Írland." Tveim nóttum síðari sá þeir lönd á þærði bort, en boða mikinn inn á fjörönn. Þeir köstuðu akkerum fyrir útan boðann. Þá tók at lægja veðrit; en um morguninn var logn. Sjá þeir þá fara prettán skip út at sér. Þá mælti Bárðr: "Hvat skal " nú til ráða taka, þvíat menn þessir munu veita oss " ateókn?" Siðan ræddu þeir hvárt þeir skyldu verja sikk eða gefast upp. En áður þeir höfðu ráðit, kómu at víkingar; spurðu þá hvárir aðra at nöfnum, hvat fyrirmenn hétu. Þá nefndust fyrir-menn kaupmanna; ok spurðu í móti hverir fyrir liði þeirra veri. Annarr

¹ The text of these extracts from the Njáls Saga is taken from Cd., Arna-Magn. 468, collat. with 132, 133, folio, and with 166, 4to, in the Arna-Magn. Library; as also with 2868-70, 4to., in the Royal Library at Copenhagen. All on vellum.

² [Eyjar] Orkneyjar, 188.

nefndist Grjótgarðr, en annarr Snækólfur,¹ synir Moldans² or Dungals-bæ³ í Skotlandi, frændr Melkólfis Skota-konunga: "Ok eru kostir tveir af oss gerfir," segir Grjótgarðr, "at þér gangit á land, en vér munum "taka fè yðvart; hinn er annarr, at vér munum sækja "at yðr, ok drepa hvern mann, er vér fám." Helgi segir: "Þat vilja kaupmenn at verja sik." Þá mæltu kaupmenn: "Mæl þú alls-vesall!⁴ hverja vörn munu vér "veita; ok er 'Fé fjörvi fyrra.'" Grímr tók þat ráð, at hann septi á vikinga, ok lét þá eigi heyra illan kurr kaupmannna. Bárðr ok Ólafr reddu: "Hyggit þar eigi "at Íslendingar muni gera spott at lánum yðrum! Takið "heldr vápn yður ok verit yðr!" Tóku þeir þá allir til væpna; ok festu þat með sér, at þeir skyldu aldri upp gefast meðan þeir mætti verja sik.

85. Víkingar skutu á þá; ok tókst orosta; ok verja kaupmenn sik vel. Snækólfur hleypur at Ólafi, ok leggr í gegnum hann með spjóti. Grímr leggr til Snækólfus spjóti, ok svá fast, at hann fæll útbyrðis. Helgi sneri þá móts við Grím; ok ráku þeir ofan alla víkinga, ok jafnan voru þeir Njáls-synir þar er mest þurfti. Víkingar kölluðu, ok báðu kaupmenn upp gefast. Þeir segja, at þeir mundi aldri upp gefast. Í þessu varð þeim litid til hafs; ajá þeir skip fara sunnan fyrir neisit; voru eigi færri en tíu. Þeir róa mikinn ok stefna at hangat; er þar skjöldr við skjöld. En á því skipi, er fyrst fór, stóð maðr við siglu; sá var í silki-treyju, ok hafði gyldan hjálmi, en hárit bæði mikil ok fragt; ajá maðr hafði spjót gull-rekit í hendi. Hann spurði: "Hverir eiga hér leik svá újafnan?" Helgi segir til sín, ok sagði, at í móti voru þeir Grjótgarðr ok Snækólfur. "En hverir eru stýrimenn?" segir hann. Helgi svareði: "Bárðr svarti, er lifir; en annarr er láttinn, er Ólafr

¹ Snækólfur] Snækollir, 2870.

² Moldans] Moldans, 132.

³ Dungalsbæ] Dungalsbæ, 133;
Duggalabæ, 2868.

⁴ alls-vesall] 133, 2868; alivesall,

Cd.

"hét." "Erut þit," segir hann, "Íslenzkir menn?" "Svá" "er vist," segir hann. Hann spurði hvers synir þeir væri. Þeir sögðu. Þá kannædist hann við, ok mælti: "Nafn-frægar erut þér feðgar." "Hverr ertú?" segir Helgi. "Kári heiti ek, ok em ek Sölmundar son." "Hvaðan komtú at?" segir Helgi. "Ór Suðreyjum," [segir Kári]. "Þá ert þú vel at kominn," segir Helgi, "ef þú vilt veita oss nokkut." "Veita alíkt sem þér þurft," segir Kári; "en hvers beiðit þér?" "Veita þeim "atlögu," segir Helgi. Kári segir at svá skyldi vera. Lögðu þeir þá at þeim; ok tókst þá bardagi í annat sinn. En er þeir hafa barist um brið, hleypr Kári upp á skip til Snækólfs; hann smýr í móti honum, ok högg[r] til hans. Kári hleypr yfir alá eina, er lá um þvert skipt, apríðugr. Snækólfur hjó í slána, svá at fal báða egg-teinana avarðains. Kári höggr til hans, ok kom avarðið á öxlinu; ok varð högg svá mikil, at hann klauft frá ofan höndina; ok hafði Snækólfur þegar bana. Grjótgarðr skaut spjóti til Kára. Kári sá þat, ok hljóp í lopt upp, en spjótið misti hans. Í því voru þeir Helgi ok Grímr komnir til móta við Kára. Hleypr þá Helgi at Grjótgarði, ok leggr avarði í gegnum hann, ok varð þat hans bani. Gengu þeir þá um skip öll með báðum borðum. Menn báðu sér þá griða; gáfu þeir þá grið öllum, en tóku fé allt. Eptir þat leggja þeir skipin öll út undir Eyjar.

86. Sigurðr hét jarl, er ræð fyrir Orkneyjum, hann var Hlöðves son, Þorfinns sonar hausa-kljúfs, Torf-Einars sonar, Rögnvallz sonar jarls af Mæri, Eysteins sonar glumru. Kári var hirðmaðr Sigurðar jarla, ok hafði tekit skatta af Suðreyjum¹ af Gilla jarli. Kári biðr þá nú fara til Hrosseyjar; ok sagði, at jarl mundi vel við þeim taka. Þeir þágu þat, ok fóru með Kára, ok kómu til Hrosseyjar. Kári fylgir þeim á fund jarla, ok

¹ Suðreyjum] 2868; eyjunum, Cd., 132, 133, &c.

sagði¹ hverir menn þeir væri. "Hversu kómu þeir," segir jarl, "á þinn fund?" "Ek fann þá í Skotlands- "fjörðum; ok börðust þeir við sonu Moldans² jarls; ok "vörðust þeir svá vel, at þeir urpu sér jafnan meðal "viðanna, ok vóru þar jafnan sem mest var raunin; vil "ek nú biðja þeim hirð-vistar." "Því skalt þú ráða," segir jarl, "tekist hefir þú svá mikil á hendr við þá "áðr." Þeir vóru þá með jarli um vetrinn, ok vóru vel virðir. Helgi var hljóðr er á leið. Jarl þóttist eigi vita hví þat mundi sesta; ok spurði, hví hann væri hljóðr; ok spurði hvat honum þetti. "Eða pikki þér hér "eigi gott?" "Gott pikki mér hér," segir hann. "Hvat "hugaar þú þá?" segir jarl. "Eigi þér nökkurs ríkis "at gæta á Skotlandi?" [segir Helgi]. "Svá mun oss "þikkja," segir jarl, "eða hvat er at því?" Helgi segir: "Skotar munu hafa tekit sýslumann yðvarn af lífi, ok "tekit njósni allar, at öngar skyldi ganga yfir Pét- "lands-fjörð." Jarl mælti: "Ertú forspár maðr?" Helgi segir: "Litt er þat reynt." "Auka skal ek sœmd "þína," segir jarl, "ef þetta er svá; ella mun þér gjald "at verða." "Ekki er Helgi³ þess-háttar maðr," segir Kári; "ok mun hann satt til segja; þvíat faðir hans er "forsspár." Síðan sendi jarl menn suðr til Straumeyjar Arnljóti, sýslumanní sínum. Eptir þat sendi Arnljótr suðr yfir Pétlands-fjörð; ok tóku þar njósni; ok fréttu þat, at Hundi jarl, ok Melsnatdi⁴ jarl, höfðu tekit af lífi Hávarð í Praðsvík,⁵ mág Sigurðar. Sendir þá orð Sigurði jarli, at hann skyldi koma suðr með líð mikil, ok reka jarla þessa af ríkinu. Þegar jarl spurði þetta, dró hann saman her mikinn.

87. Síðan fór jarl með herinn, ok var Kári í för með honum ok svá Njáls-synir. Þeir kómu suðr við Katanes. Jarl átti pessi ríki í Skotlandi: Ross ok

¹ sagði] 138; spurði, Cd.

² Moldana] Cd., 132; Moldans, 133, 2868.

³ Helgi] Þ, Cd.

⁴ Melsnatdi] Melsnati, 133;

Melsnati, some.

⁵ Praðsvík] Thus here Cd. and 132, 133.

Myrævi,¹ Suðrland,² ok Dali. Kómu þar at móti þeim menn af þeim ríkjum, ok segja, at jarlar væri þaðan skamt í braut með mikinn her. Þá snýr Sigurðr jarl þangat herinum; ok heitir þar Dungals-nípa³ en fundrinn var syrir ofan. Ok laust í bardaga með þeim. Skotar höfðu látið fara sumt liðit laust; ok kom þat í opna skjöldu jarla-mönnum; ok varð þar mannfall mikit, þar [til] er þeir Njáls-synir aneru í móti þeim, ok börðust við þá, ok kómu þeim á flóttu; verðr þá bardaginn harðr; anúa þeir Helgi þá fram hja merkinu jarls ok berjast vel. Nú anýr Kári í móti Melnatda⁴ jarli. Melnatdi skaut spjóti til Kára. Kári skaut aptr spjótinu, ok í gegnum jarl. Þá fylgi Hundi jarl. En þeir ráku flóttann, allt þar til er þeir spurðu til Melkólfss, at hann dró her saman í Dungalsbæ.⁵ Átti jarl þá ráð við menn sína; ok sýndist öllum þat ráð at snúa aptr, ok berjast eigi við svá mikinn landher. Sneru þeir þá aptr. En er jarl kom í Straumey, akiptu þeir þar herfangi. Síðan fór hann norðr til Hroæseyjar. Njáls-synir fylgdu honum, ok Kári. Jarl gerði þá veizlu mikla. Ok at þeirri veizlu gaf jarl Kára sverð gott ok spjót gullrekit; en Helga gullhríng ok skikkju; en Grími skjöld ok sverð. Eptir þat gerði hann þá hirðmenn sína, Grím ok Helga, ok þakkaði þeim framböngu sína. Þeir vóru með jarli þann vetr ok um sumarit, þar til er Kári fór í hernað. Þeir fóru með honum. Þeir herjuðu viða um sunnarit, ok fengu hvervetna sigr. Þeir börðust við Guðröð konungið ór Mön, ok sigruðu hann; ok fóru við þat aptr, ok höfðu fengit mikit fè; vóru þeir með jarli um vetrinn. Um várit beiddust þeir Njáls-synir at fara til Noregs. Jarl mælti, at þeir skyldu fara sem þeim líkaði; ok fékk þeim gott skip ok rökva menn.

¹ Myrævi] Morsfi, 133.

³ Dungals-nípa] Dugalanips, 133,

2868.

² Suðrland] syðri lond, Cd., 132, bædry; Syðr lond, 133; om. 2868.

⁴ Melnatda] Melnatda, 133, 2868.

⁵ Dungalsbæ] Duggalsbæ, 2868.

Kári segir, at hann mundi þetta sumar koma til Noregs með skatta Hákonar jarls, ok mundu þeir þar finnast. Ok svá kom, at þeir sam-mæltust á þat. Síðan létu þeir Njáls-synir út, ok sigldu til Noregs, ok kómu við Þrándheim.

90. . . Síðan fór Kári vestr um haf á fund Sigurðar jarls; ok tók hann við þeim allvel, ok vóru með jarli um vetrinn. En um várit bað Kári þá Njáls-sonu at þeir færi í hernað með honum; en Grímr kvaðst þat mundu gera, ef hann vildi fara með honum út til Íslands. Kári hét því. Fóru þeir þá með honum í hernað. Þeir herjuðu suðr um Öngulsey,¹ ok allar Suðreyjar. Þá héldu þeir til Saltiris,² ok géngu þeir þar upp; ok börðust við landsmenn ok fengu til fjár mikils, ok fóru til skipa. Þáðan fóru þeir suðr til Bretlands, ok herjuðu þar. Þá héldu þeir til Manar; þar mættu þeir Guðröði konungi ór Món, ok börðust þeir við hann, ok höfðu sigr, ok drápu Dungal³ son konungs. Þar tóku þeir fé mikil. Þáðan héldu þeir norðr til Kolu,⁴ ok fundu þar Gilla jarl, ok tók hann við þeim vel; ok dvöldust með honum nokkura hríð. Jarl fór með þeim til Orkneyja á fund Sigurðar jarls. En um várit gipti Sigurðr jarl Gilla jarli Nereiði⁵ systur sína. Fór hann þá í Suðreyjar.

91. Þat sumar bjoggust þeir Kári ok Njáls-synir til Íslands. Ok þá er þeir vóru al-búinir, gengu þeir á fund jarla. Jarl gaf þeim góðar gjafir; ok skildu þeir með mikilli vináttu. Láta þeir nú í haf. Þeir hafa útvistir skammar, ok gaf þeim vel byri, ok kómu við Eyrar . . .

¹ Öngulsey] 2868; Öngulseyjar, plur., Cd., 132, 133 (badly).

² Saltiris] Saltiris, Cd., 182, 2868; Sallternis, 133.

³ Dungal] Dufgal, 132.

⁴ Kolu] i.e., Coll in the Hebrides, Cd., 133, 2870; Klo, 2868;

Kolni, 132; cf. Flateyjarbók, I. 150.

⁵ Nereiði] Cf. cap. 155, where she is called Svanlaug or Hvarflóð. In the Vatnsdæla Saga a Nereida is mentioned as a relation of earl Sigurd, and it is added that she was the mother of Thorkel Krafa.

b. THE BRIAN-BATTLE.

154. Flosi ríðr nú austr til Hornafjarðar, ok fylgðu honum flestir þíngmenn hans; ok flutti austr vöru sína ok önnur fargögn, þau er þau skyldu hafa með sér. Síðan bjoggu þeir ferð sína ok skip. Var Flosi nú við skipit þar til er þeir vóru búinir. En þegar byr gaf, létu þeir í haf. Þeir höfðu langa úti-vist, ok veðráttu illa; fóru þeir þá hundvillir. Þat var einu hverju sinni, at þeir fengu áföll stór þrjú nokkur. Sagði Flosi þá, at þeir mundu nokkur vera í nánd löndum, ok þetta væri grunnföll. Þoka var [é] mikil; en veðrit óx svá, at hríð mikla gerði at þeim. Fundu þeir eigi fyrr en þá keyrði á land upp um nótt eina; ok varð þar borgit mönnum, en skip braut allt í spán, en fè máttu þeir ekki bjarga. Urðu þeir at leita sér verma. En um daginn eptir gengu þeir upp á hæð nokkura; var þá veðr gott. Flosi spurði, ef nokkurr maðr kendi land þetta. Þar vóru þeir menn tveir, er farit höfðu áðr, ok sögðust kenna at vísu: "Ok "eru vér komnir við Orkneyjar í Hrossey." "Fá "mættim vér betri landtöku," segir Flosi, "þvíat þeir "Grímr ok Helgi Njáls-synir, vóru birðmenn Sigurðar "jarls Hlöðves sonar, er ek vá." Leituðu þeir sér þá fylg[is]nis, ok reyttu á sik moss; ok lágu svá um stund, ok eigi langa, áðr Flosi mælti: "Ekki skulu vér hér "liggja lengr svá, at landsmenn verði þess varir." Stóðu þeir þá upp ok gerðu ráð sitt. Flosi mælti þá til sinna manna: "Vér skulum ganga allir á vald jarlsins; þvíat "oss gerir ekki annat; þvíat jarl hefir at líku líf vårt, "ef hann vill eptir því leita." Gengu þeir þá allir í brott þaðan. Flosi mælti, at þeir skyldu engum manni segja tilindin, eða frá ferðum sínum, fyrr en hann segði jarli. Fóru þeir þá til þess, er þeir fundu menn, þá er þeim vísuðu til bæjarins. Gengu þeir þá fyrir

jarl,¹ ok kvaddi Flosi hann ok allir þeir. Jarl spurði hvat manna þeir væri. Flosi nefndi sik, ok sagði ór hverri sveit hann var á Íslandi. Jarl hafði spurt aðr brennuna, ok kendist hann af því þegar við mennina. Jarl spurði þá Flosa: "Hvat segir þú mér til "Helga Njálssonar hirðmanns míns?" "Þat," sagði Flosi, "at ek hjó höfuðit af honum." Jarl mælti: "Taki "þá alla!" Þá var svá gert. Þá kom at í því Þorsteinn Síðu-Hallsson. Flosi átti Steinvöru systur Þorsteinn. Þorsteinn var hirðmaðr Sigurðar jarla. En er Þorsteinn sá Fosa höndlaðan, þá gekk hann fyrir jarl, ok bauð fyrir Fosa allt þat góðs, sem hann Átti. Jarl var inn reiðasti lengi. En þó kom svá um síðir við umtölur góðra manna með Þorsteini,—þvíat hann var vel vinum horfinn, ok gengu margir til at flytja með honum,—at jarl tók sættum við þá, ok gaf Fosa grið ok öllum þeim. Hafði jarl á því rískra manna hátt, at Flosi gekk í þá þjónustu, sem Helgi Njálsson hafði haft. Gerðist Flosi nú hirðmaðr Sigurðar jarla, ok kom hann sér brátt í kærleika mikla við jarlinn.

155. Þeir Kári ok Kolbeinn svarti létu út hálfum mánaði síðarr af Eyrum en þeir Flosi ór Hornafirði. Gaf þeim vel byri ok vóru skamma stund úti. Tóku þeir Friðarey—hon er á milli Hjaltlands ok Orkneyja. Við Kára tók sá maðr, er hét Davíðr² hviti; hann segir Kára allt um ferðir þeirra, slikt sem hann hafði viss orðit; hann var inn mesti vin Kára, ok var Kári með honum um vetrinn; höfðu þeir þá fréttir vestan ór Hrossey allar þær er þar gerðust.

Sigurðr jarl bauð til sín at Jólum Gilla jarli mági sínum or Suðreyjum. Hann átti Svanlaugu,³ systur Sigurðar jarla. Þá kom til Sigurðar jarls konungr sá er Sigtryggr hét af Íslandi; hann var sonr Olafs kva-

¹ *Gengu . . . jarl]* om. Cd.
² *Davíðr]* Dagviðr, 132.

³ *Svanlauga]* Kormtíð, 133
Hvarfið, 132.

rans, en móðir hans hét Kormlöð. Hon var allra kvenna fagrst, ok bezt at sér orðin um þat allt er henni var úsjálfrátt; en þat var mál manna, at henni hafi allt verit illa gefit þat er henni var sjálf-rátt. Brjánn hét konúngr sá er hana hafði átta, ok voru þau þá skilið.¹ Hann var allra konúnga² bezt at sér; hann sat í Kan-kara-borg³ á Írlandi. Bróðir hans var Úlfr hreða⁴ inn mesti kappi. Fóstri Brjáns hét Kerþjálfaðr; hann [var] son Kylfis konúngs, þess er margar orrostur átti við Brján konungi, ok stökk ór landi fyrir honum, ok settist í stein. En þá er Brján konúngr gekk suðr, þá fann hann Kylfi konungi, ok sættust þeir. Þá tók Brjánn konúngr við syni hans Kerþjálfaði, ok unni meira en sínum sonum; var hann þá roskinn, er petta er tíðinda, ok allra manna fríðaeastr. Dungaðr hét son Brjáns konúngs, en annarr Margaðr, þriði Taðkr,⁵—pann köllum vér Tann;⁶ hann var þeirra fýgstr; en inir ellri synir Brjáns konúngs voru frumvexta ok manna vaskastir. Ekki var Kormlöð móðir barna Brjáns konúngs; eu svá var hon orðin grimm Brjáni konungi eptir skilnað þeirra, at hon vildi hann gjarna feigan. Brjánn konúngr gaf upp þrysvar útlögum sínum inar sömu sakir; en ef þeir misgerðu optarr, þá lét hann dæma þá at lögum; ok má af slíku marka hvíliskr konúngr hann hefir verit. Kormlöð eggjaði injök Sigtrygg son sinn at drepa Brján konungi. Sendi hon hann nú til Sigurðar jarla at biðja hann liðe. Kom Sigtryggr konúngr fyrir Jól til Orkneyja. Þar kom þá ok Gilli jarl, sem fyrir var ritad. Svá var mönnum skipat, at Sigtryggr konúngr sat í miðju hásseti; en til sinnar handar konungi sat hvárr jarlanna. Sátu menn þeirra Sigtryggs konúngs ok Gilla

¹ skilið] þviat, add. Cd., 132.

² konúnga] 1133; manna, Cd.

³ Emend. see Munch, I. 2. p. 644 and II. 549, footnote; Kantara-borg, Cd., 133, 2870; Kunmjatta-borg, 132 (badly).

⁴ hreða] 133; hreða, Cd. 132.

⁵ Taðkr] 132; Taðr, 2870;

Taktr, Cd.

⁶ Tann] Tanna, 133.

jarls innarr frá; en útar frá Sigurði jarli sat Flosi ok Þorsteinn Síðu-Hallsson; ok var skipuð öll hölin. Sigtryggr konúngr ok Gilli jarl vildu heyra tilöndin þau er gersk höfðu um brennuna, ok svá síðan hon var. Þá var fenginn til Gunnarr Lambason at segja söguna, ok var settr undir hann stóll.

158. Í þenna tíma kómu þeir Kári ok Kolbeinn, ok Davið¹ hviti, til Hrosseyjar öllum á úvart. Gengu þeir þegar upp á land; en fáir menn gættu skips. Kári ok þeir félagar gengu þegar til jarls-bæjarins, ok kómu at höllinni um drykkju. Bar þat saman, at þá var Gunnarr at segja söguna; en þeir hlýddu til á meðan úti. Þetta [var] Jóla-daginn sjálfan. Sigtryggr konúngr spurði: "Hversu holdi Skarphéðinn í brenn-^{"unni?"} "Vel fyrst lengi," segir Gunnarr; "en þó" lauk svá, at hann grét." Ok um allar sagnir hallaði hann mjök til, en ló viða frá. Kári stóðet þetta eigi. Hljóp hann þá inn með brugðnu sverðinu, ok kvað vísu þessa:

"Hrósa hildar-fúsir
(Hvat hafa til fregit skatnar !)
"hve rá-fáka ráku²
rennendi Niálu brennu :
"Varðat vætti-njörðum
viðheimis at jat síðan
"(hrátt gat hrafn at slíta
hold) slæliga goldit?"

Þá hljóp hann innarr eptir höllinni, ok hjó á hálsinn Gunnari Lambasyni; ok svá snart, at höfuðit fauk upp á borðit fyrir konunginn ok jarlana. Urðu borðin í blóði einu, ók svá klæðin jarlanna.³ Sigurðr jarl kendi manninn þann er vegit hafði vígít ok mælti: "Takit þér Kára ok drepit hann!" Kári hafði verit hirðmaðr Sigurðar jarls, ok var allra manna vinsæ-

¹ Daviðr] Dagviðr, 132.

² ráku] rakum, 132, 133.

³ urðu . . . jarlanna] add. 132; om. Cd., 133, 466, 2869, 2870.

lastr; ok stóð engi upp at heldr, þótt jarl ræddi um. Kári mælti: "Pat munu margir væla, herra, at ek hafa " þetta fyrir yðr unnit, at hefna hirðmanns yðars." Flosi mælti: "Ekki gerði Kári þetta um sakleysi; hann " er í öngum sættum við oss; gerði hann þat at sem " hann átti." Kári gekk í braut; ok varð ekki eptir honum gengit. Fór Kári til skips síns ok þeir félagar. Var þá veðr gott, ok sigldu þegar suðr til Kataness, ok fóru upp í Þrasvík til göfugr manns er Skeggi hét; ok var með honum mjök lengi.—Þeir í Orkneyjum hreinsuðu borðin ok báru út inn dauða. Jarli var sagt at þeir hefði aiglt suðr til Skotlands. Sigtryggr konungr mælti: "Þessi var herði-maðr mikill fyrir sér, " er svá röskliga vann at, ok sást ekki fyrir." Sigurðr jarl svaraði: "Öngum manni er Kári líkr í hvatleik " sínum." Flosi tók nú til at segja söguna frá brennunni; bar hann öllum vel; ok var því trúat. Sigtryggr konungr vakti þá til um eyrendi sitt við Sigurð jarl; ok bað hann fara til orrostu með sér í móti Brjáni konungi. Jarl var lengi erfisör; en kom svá, at bann [gerði] kost. Mælti hann þat til, at eiga móður haus, ok vera konungr á Írlandi, ef þeir felldi Brján. En allir löttu Sigurð jarl í at ganga, ok týði ekki. Skildu þeir at því, at Sigurðr jarl hét ferðinni, en Sigtryggr konungr hét honum móður sinni ok konungdómi. Var svá mælt, at Sigurðr jarl skyldi kominna með her sinn allan til Dýflinar at Pálmsunnudegi. Fór [Sig]tryggr konungr þá suðr til Írlands, ok sagði Kormlöðu móður sinni, at jarl hafði í gengit, ok svá hvat hann hafði til unnit. Hon lét vel yfir því, en kvað jau þó akyldu draga at meira lið. Sigtryggr spurði hvaðan þess væri at ván. Hon sagði at víkingar tveir lágu úti fyrir vestan Mön, ok höfðu þráð tigi skipa; "Ok svá harðfengir, at ekki " stendr við; heitir annarr Óspakr en annarr Bróðir. "Pú skalt fara til móts við þá; ok láta ekki at " skorta, at koma þeim í með þér, hvat sem þeir mæla

" til." Sigtryggr konúngr ferr nú, ok leitar víkinganna, ok fann þá fyrir utan Mön. Þerr Sigtryggr konúngr þegar upp eyrendi sín. En Bróðir skarst undan, allt til þess er Sigtryggr konúngr hét honum konungdóm ok móður sinni; ok skyldi þetta fara svá hljótt, at Sigurðr jarl yrði eigi víss. Hann skyldi ok koma Pálm-sunnudag til Dyflinnar. Sigtryggr konúngr fór heim til móður sinnar, ok sagði henni hvar þá var komit. Eptir þetta talast þeir við Óspakr ok Bróðir. Sagði þá Bróðir Óspaki alla viðræðu þeirra Sigtryggs; ok bað hann fara til bardaga með [sér] í móti Brjáni konungi, ok kvað sér mikil við liggja. Óspakr kvaðst eigi vilja berjast í móti svá góðum konungi. Urðu þeir þá báðir reiðir, ok skiptu þegar liði sín; hafði Óspakr tíu skip, en Bróðir tuttugu. Óspakr var heiðinn, ok allra manna vitrastr. Hann lagði skip sín inn á sundit, en Bróðir lá fyrir utan. Bróðir hafði verit maðr kristinn ok messu-djákn at vísalu; en hann hafði kastað trú sinni; ok gerðist guðnisiðingr, ok blótaði nú heiðnar vættir; ok var allra manna fjölkunnigstr; hann hafði herbúnað þann er eigi bitu járn. Hann var þeð mikill ok sterkr; ok hafði hár svá mikit, at hann drap undir belti sér; þat var svart.

157. Þat bar við eina nótt, at gnýr mikill kom yfir þá Bróður, svá at þeir vöknudu allir, ok spruttu upp, ok fóru í klæði sín. Þar með rigndi á þá blóði vellanda. Hlíðu þeir sér þá með skjöldum, ok brunnu þó margir. Undr þetta hélzt allt til daga. Maðr hafði látið af hverju skipi; sváfu þeir þá um daginn. Aðra nótt varð enn gnýr, ok spruttu þá enn allir upp. Þá rendu sverð ór sliðrum; en öxar ok spjót flugu í lopt upp ok börðust. Sóttu þá vánin svá fast at þeim, at þeir urðu at hlífa sér; ok urðu þó margir sárir; en dó maðr af hverju skipi. Hélzt undr þetta allt til dags. Sváfu þeir þá enn um daginn eptir. Þriðju nótt varð gnýr með sama hætti.

Þá flugu at þeim hrafnar, ok sýndist þeim ór járni nefin ok klærnar. Hrafhnar sóttu þá svá fast, at þeir urðu at verja sik með sverðum, en hlifðu sér með skjöldum. Gékk þessu enn til dags. Þá hafði enn látið maðr af hverju skipi. Þeir sváfu þá enn fyrst. En er Bróðir vaknaði, varp hann meðiliga öndunni, ok bað skjóta útan báti: "Þvíat ek vil finna Óspak." Steig hann þá [i] báttinn, ok nokkurir menn með honum. En er hann fann Óspak, sagði hann honum undr þau, er fyrir þá hafði borit, ok bað hann segja sér, fyrir hverju vera mundi. Óspakr vildi eigi segja honum fyr en hann seldi honum grið. Bróðir hét honum griðum; en Óspakr dró þó undan allt til nætr.¹ Óspakr mælti þá: "Par sem blóði rigndi & yðr: par " munut þér hellu út margs manns blóði, bœði yðru " ok annarra. En par sem þér heyrðut gný mikinn: par " mun yðr sýndr heims-brestr, ok munu þér deyja allir " brátt. En þar er væpnin sóttu at yðr: þat mun vera " fyrir orrostu. En þar sem hrafnar sóttu at yðr: þat " merkir djöfia þá, er þér trúit & ok yðr munu draga " til helvítis kvala." Bróðir var þá svá reiðr, at hann mætti öngu svara. Ok fór þegar til manna sinna; ok lét þekja sundit allt með skipum, ok bera strengi & land;² ok setlaði at drepa þá alla eptir um morguninn. Óspakr sá ráða-gerð þeirra alla. Þá hét hann at taka trú, ok fara til Brjáns konúngs, ok fylgja honum til dauða-dags. Hann lét þá þat ráðe taka, at þekja öll skipin, ok forka með landinu, ok högga strengi þeirra Bróður. Tók þá at reiða saman skipin. En þeir voru sofnaðir. Þeir Óspakr fóru þá út ór firðinum, ok svá vestr til Írlands, ok kómu til Kankara-borgar.³ Sagði Óspakr þá Brjáni konungi allt þat, er hann var víss orðinn; ok tók skírn, ok fal sik konungi á hendí. Síðan lét Brjánn konángr samna liði um allt ríki sitt,

¹ Þvíat Bróðir vá aldri víg um nætr, add. 132.

² ok lét . . . land] 132; om. Cd.

³ Emend. see above. Kautara-borgar, Cd.; Kunjattu, 182; Ka-

noeba, 2870.

ok skyldi kominn herrinn allr til Dyfínnar í vikunni
Pálm-Dróttinsdag.

BEJÁNS-BARDAGL.

158. Sigurðr jarl Hlöðvesson bjóst af Orkneyjum. Flosi bauð at fara með hónum. Jarl vildi þat eigi, þar sem hann átti suðrgöngu sína at leysa. Flosi bauð fimmtíð mann af liði sínu til ferðarinnar; en jarl þektist þat; en Flosi fór með Gilla jarli i Suðreyjar. Þorsteinn Síðu-Hallsson fór með Sigurði jarli, Hrafn inn rauði, Erlíngr af Straumey. Jarl vildi eigi at Hárekr færí, en jarl læzt mundu segja honum fyrstum tíðindin. Jarlinn kom með allan her sinn at Pálma-degi í Dyflin; þar var ok kominn Bróðir með allan her sinn. Bróðir reyndi til með forneskjú, hversu ganga mundi orrostan. En svá gekk fréttin, ef á Föstudagi væri barizt, at Brjánn konúngr mundi falla ok hafa sigr; en ef fyrr væri barizt, mundi þeir allir falla, er í móti honum væri. Þá sagði Bróðir, at eigi skyldi fyrr berjast en Föstudaginn. Þá¹ reið maðr at þeim Kormlöðu² á spal-grám hesti, ok hafði í hendi pálstaf³. Hann talaði lengi við þau.⁴ Brjánn konúngr kom með allan her sinn til borgarinnar. Föstudaginn fór út herrinn af borginni, ok var fylkt liðinu hváru-tveggja. Bróðir var í annan fylkingar-arminn; en Sigtryggr konúngi í annan. Sigurðr jarl var í miðju liðinu.—Nú er at segja frá Brjáni konúngi, at hann vildi eigi berjast Föstudaginn, ok var skotið um hann skjaldborg, ok fylkt þar liðinu fyrir framan. Úlfr hreð var í pann fylkingar-arminn, sem Bróðir var til móts. En í annan fylkingar-arm var Óspakr ok synir hans, þar er Sigtryggr var í móti.⁵ En í miðri fylkingunni var Kerbjálfsaðr, ok voru fyrir honum borin merkin. Fallast

¹ Það] Fimtadaginn, 132.

² Kormlöðu] om. 132.

³ ok . . . pálstaf] om. 132.

⁴ þau] Bróður ok Kormlöðu,
add. 132.

⁵ þar . . . móti] add. 132; om. Cd.

nú at fylkingarnar; var þar orrosta all-hörð. Gekk Bróðir í gegnum lið þeirra; ok felldi þá alla, er fremstir stóðu; en hann bitu ekki járn. Úlfr hreða sneri þá í móti honum, ok lagði til hans þrysvar-sinnum, svá fast, at Bróðir felli fyrir í hvert sinn; ok var við sjálft, at hann mundi eigi á fætr komast. En þegar hann fækkti upp staðit, þá flýði hann, ok þegar í skóginн undan. Sigurðr jarl átti harðan bardaga við Kerþjálfað. Kerþjálfaðr gekk svá fast fram, at hann felldi þá alla, er fremstir voru; rauð hann fylkingina Sigurðrar jarla allt at merkjum, ok drap merkis-manninn. Fækkti hann þá til annan mann, at bera merkit; varð þá enn orrosta hörð. Kerþjálfaðr hjó þenna þegar bana-högg; ok hvern at öðrum, þá er í nánd voru. Sigurðr jarl kvaddi þá til Þorsteinn Síðu-Hallsson at bera merkit. Þorsteinn sétlaði upp at taka merkit. Þá mælti Ámundi hvíti: "Berðú eigi merkit, þvíat þeir "eru allir drepnir er þat bera." "Hrafn inn rauði," sagði jarl, "berðú merkit!" Hrafn svaraði: "Berðú "sjálfir fjánða þinn!" Jarl mælti: "Þat mun vera "makligast, at fari saman karl ok kyll"¹. Tók hann þá merkit af stönginni, ok koin i millum klæða sinna. Litlu síðarr var veginn Ámundi hvíti. Þá var jarl ok skotinn spjóti í gegnum Óspakr hafði gengit um allan fylkingar-arminn; hann var orðinn sárr mjök, en látið sonu sína báða, aðr Sigtryggr konungr flýði fyrir honum. Brast þá flótti í öllu liðinu. Þorsteinn Síðu-Hallsson nam staðar þá er aðrir flýðu, ok batt skóþveng sinn. Þá spurði Kerþjálfaðr, hví hann rynnri eigi. "Því," sagði Þorsteinn, "at ek tek eigi heim í "kveld, þar sem ek á heima út á Íslandi." Kerþjálfaðr gaf honum grið. Hrafn inn rauði var eltr út á á nokkura. Hann þóttist þar sjá helvítis kvalar í niðri; ok þótti honum djöflar vilja draga mik til

¹ *kylf*] thus Cd., 182; better *kýr*, see Sturl. I. 241, New Edit., and Dict.

Hrafn mælti þá:¹ "Runnit hefir hundr þinn, Þetr " postoli, til Róms tysvar; ok mundi renna it þriðja " sinn, ef þú leyfðir." Þá létu djöflar hann lausan; ok komst Hrafn yfir ána. Bróðir sá nú, at liðit Brjáns konunga rak flóttann, ok var fátt manna hjá skjaldborginni. Hljóp hann þá ór skóginum, ok rauf alla skjaldborgina, ok hjó til konungssins. Sveinninn Taðkr² brá upp við hendinum; ok tók hana af honum, ok höfuðit af konunginum; en blóðit konungssins kom á stúfi sveininum, ok greri þegar fyrir stúfinn. Bróðir kallaði þá hátt: "Kunni þat maðr manni at segja, at " Bróðir feldi Brján!" Þá var runnit eptir þeim, er flóttann ráku, ok sagt þeim fallit Brjáns konungs. Snoru þeir þá apríl þegar, Úlfr hreða ok Kerþjálfaðr. Slógu þeir þá hríng um þá Bróður, ok felldu at þeim viðu. Var þá Bróðir höndum tekinn. Úlfr hreða reist á honum kviðinn; ok leiddi hann um eik, ok rakti svá ór honum þarmana; ok dó hann eigi fyrr en allir vóru ór honum rakinir.³ Menn Bróður vóru allir dreppnir. Síðan tóku þeir lík Brjáns konungs, ok bjoggu um. Höfuð konungssins var gróit við bolinn. Fimtán menn af Brennu-mönnum felli í Brjáns-orrostu. Þar fell ok Halldórr, son Guðmundar ens ríka, ok Erlingr af Straumey.

Föstudaginn Langa⁴ varð sá atburðr á Katañesi, at maðr sá er Dörruðr hét gekk út. Hann sá, at menn riðu tólf saman til dýngju einnar, ok burfu þar allir. Hann gekk til dýngjunnar. Hann sá í glugg er á var, ok sá at þar vóru konur inni, ok höfðu færðan upp vef. Manna-höfuð vóru fyrir kljána, en þarmar ór mönnum fyrir viptu ok garn. Sverð var fyrir skeið,

¹ *Hrafn . . þd]* add. 182; om. Cd.

² *Taðkr]* Tannr, 182; Taðr, 2870.

³ So the Cd.; better 'raktir.'

⁴ *Föstudaginn Langa] Föstu* morgunian, 182.

en ör fyrir hræl. Þær kváðu visur þessar; en hann nam :¹

1. “ Vitt er orpit² fyrir valfalli
“ rifs reiði-ský,³ rignir blóði:
“ Nú er fyr geirum grár upp kominn
“ vefr verþjóðar, þan er vinur fylla⁴
“ rauðum vepti Randvés-bana.⁵
2. “ Sjá er orpinn vefr ýta þörmum,
“ ok harð-kljáðr höfðum manna ;
“ eru dreyr-rekin dörr at sköptum :
“ járnvarðr yllir⁶ en örum hraslaðr ;⁷
“ skulum slá sverðum sigr-vef pennu.
3. “ Gengr Hildr vefa, ok Hjör-þrimul,
“ Sangriðr, Svipul, sverðum tognum :⁸
“ Skapt mun gnesta, skjöldr mun breasts,
“ mun hjálm-gagarr i hlíf koma.
4. “ Vindum ! vindum, vef Darraðar !
“ ok sikiði síðan fylgjum :
“ Par sjá bera⁹ blóðgar randir,
“ Gunnr ok Göndul þær er grami fylgdu.¹⁰
5.¹¹ “ Vindum ! vindum, vef Darraðar !
“ sá er úngr konungr átti¹² fyrr :
“ Fram skulum ganga, ok i fólk vaða
“ þar er vinir órir¹³ vápnum skipta.
6. “ Vindum ! vindum, vef Darraðar !
“ þar er vè vaða vígra manna :
“ Látum eigi líf hans farask,¹⁴
“ eigu Valkyrijur vals¹⁵ um kosti.

¹ en . . . næm] om. Cd.

² orpit] 132; orpin, Cd.

³ reiði-ský] reiði, Cd.

⁴ fylla] 132, 2870; fylla, Cd.

⁵ Randvés-bana] thus 132; randverks bla, Cd.; Randvés lika, 2870. Randvés-bani must mean Odin, whos vinur, or friendesses, are the Valkyries.

⁶ yllir] 132, 2870; ylli, Cd.

⁷ hraslaðr] 132, 2870; hrælar, Cd.

⁸ tognum] 132, 2870; tekna, Cd.

⁹ bera] thus, bæ, 132 bera, 2870; bragnar, Cd., gen. would do better.

¹⁰ fylgdu] hlífða, 132, 2870 (better?).

¹¹ In 132 and several other MSS. strophes 5 and 6 are interchanged.

¹² atti or átti is obscure; the verse may either be corrupt or defective.

¹³ órir] várir, Cd.

¹⁴ hans farask] 132, 2870; — has faraz, Cd., a contraction of the same reading.

¹⁵ vals] víga, 132, 2870.

7. " Þeir manu lýðir löndum ræða
 " er útskaga áðr um bygðu :
 " Kreð ek ríkjum grau ráðinn dauða,
 " nú er fyrir oddum jarlameðr huiginn.

8. " Ok manu Írar angr um bíða,
 " þat er aldri man ýtum fyrnask :—
 " Nú er veft ofinn, en völlr roðinn ;
 " manu um land¹ fara læ-spjöll gota.

9. " Nú er ógurligt um at litask
 " er dreyrug ský dregi með himni :
 " Mun lopt litað lýða blóði,
 " er² spár várar³ springa kunnu.⁴

10. " Vel kváðu⁵ vér um konung úngan,
 " sigr-hljóða⁶ fjöld sýngjum heilar ;
 " En hinn nemi, er heyrið á,
 " geir-hljóða⁷ fjöld ok gumum skemti.⁸

11. " Ríðum hestum hart út berum,
 " brugðnum sverðum, á brot hèðan !"

Rifu þær þá ofan vefinn ok í sundr, ok haffði hver þat er helt á. Gekk Dörruðr nú í brott frá glugginum ok heim. En þær stigu á hesta sína, ok riðu sex í suðr, en aðrar sex í norðr. Slikan atburð bar fyrir Brand í Færejum Gneistason.—Á Íslandi at Svínafelli kom blóð ofan á messu-hökul prests Föstu-daginn Langa, svá at hann varð ór at fara.—At Þváttá sýndist presti á Föstu-daginn Langa sjáfar-djúp hjá altarinu ; ok sá þar í ógnir margar ; ok var þat lengi, at hann mætti eigi sýngja tilðirnar.—Sá atburðr varð í Orkneyjum, at Hárekr þóttist sjá Sigurð jarl, ok nokkura menn með honum. Tók Hárekr þá hest sinn ok reið til

¹ *land*] Is., Cd., vis. Ireland

² *er*] = ef (?).

³ *várar*] is to be read órar, unless it be miswritten for varðar.

⁴ *er . . . kunnu*] er spar údar syng.
132, hadly ; þá er sóknavarðar syn-
gja, 2870.

⁵ *kváðu*] thus Cd. kœðu; kveðu,
132.

⁶ *sigrhljóða*] = sigrhljóða, Cd.

⁷ *geirhljóða*] = geirhljóða : war-
songs.

⁸ *skemti*] segi, 132, 2870.

móts við jarl. Sá menn þat, at þeir fundust, ok riðu undir leiti nokkut. En hann sást aldri síðan, ok engi örmul fundust af Háreki—Gilla jarl í Suðreyjum dreymði þat, at maðr kemni at honum, ok nefndist Herfinnr, ok kvæzt kominn af Írlandi. Jarl þóttist spryja þaðan til síðinda. Hann kvað vísu þessa:

“ Var ek þar er bragnar börðusk ;
brandr gall á Írlandi ;
“ margr, þar er mettuð tórgur,
málmi gnast í dyn hjálma :
“ Svípun þeirra frá ek snarpa ;
Sigurðr felli í dyn vigra ;
“ Þér tösti ben blecta ;
Brjánn felli ok héltn velli.”¹

Þeir Flosi ok jarl töluðu mart um draum þenna. Víku síðarr kom þar Hrafni inn rauði, ok segir þeim til síðindin öll ór Brjáns-orrostu: fall konunga, ok Sigurðar jarla, ok Bróður, ok allra vikinganna. Flosi meilti: “ Hvat segir þú mér til manna minna ? ” “ Þar fellu “ þeir allir,” segir Hrafn, “ en Þorsteinn, mágt þinn, þá ” grið af Kerþjálfáði, ok er nú með honum.” Flosi segir jarli, at hann myndi í brott fara, “ Eigum vér suðr- ” göngu af höndum at inna.” Jarl bað hann² fara sem hann vildi; ok fækki honum skip ok þat sem hann þurfti ok silfti mikti. Sigldu þeir þá til Bretlands, ok dvöldust þar um stund.

159. Kári Sölmundarson sagði Skeggja bónda, at hann vildi at hann fengi honum skip. Skeggi bóndi gaf Kára skip al-skipat. Stigu þeir [þar 4], Kári ok Davðr hvíti, ok Kolbeinn svarti. Sigldu þeir Kári nú suðr fyrir Skotlands-fjörðu. Þá fundu þeir menn ór Suðreyjum; þeir sögðu Kára til síðindin af Írlandi; ok svá þat, at Flosi var til Bretlands farinn ok menn hans. En er Kári spurði þetta, sagði hann felögum

¹ *velli*] 132; veldi, Cd.

² *hann myndi . . . hann*] 132; om. Cd.

sínum, at hann vildi halda suðr til Bretlands til móts við þá Flosa; bað hann þá þann skiljast við sitt föruneyti, er þat þætti betra, ok kvæzt at öngum manni vilja vél draga, at hann lèzt enn á þeim hafa úhefnt harma sinna. Allir vildu honum fylgja. Siglir hann þá suðr til Bretlands; ok lögðu þar at í leyni-vág einn. Penna myrgin gekk Kolr Þorsteinsson í borg at kaupa silfr; hann hafði mest hæði-yrði við af brennumönnum. Kolr hafði talat mart við frú eina ríka, ok var mjök í gadda sleigit, at hann mundi fá hennar, ok setjast þar. Penna inn sama morgin gekk Kári í borgina. Hann kom þar at er Kolr taldi silfrit. Kári kendi hann; ok hljóp at honum með sverð brugðit, ok hjó á hálsinn. En hann taldi silfrit, ok nefndi höfuðit tíu er þat fauk af bolnum. Kári mælti: "Segi þat Flosa, " at Kári Sölmundarson hefir vegit Kol Þorsteinson; " lýsi ek vígi þessu mér á hendr." Gekk Kári þá til skips síns, sagði hann þá skipverjum sínum vígit. Þá sigldu þeir norðr til Beruvíkr,¹ ok settu upp skip sitt, ok fóru upp í Hvítborg² í Skotlandi; ok voru með Melkólfí jarli þau misseri. En er Flosi fréttir víg Kols, býr hann um lík hans ok gefr fē mikit til legs honum.—Flosa stökk aldri hermdar-yrði til Kára. Flosi fór þaðan suðr um sjá; ok hóf upp suðrgöngu sína ok gekk suðr; ok lèttu ekki fyrr en hann kom til Róma-borgar. Þar fékk hann svá mikla sœm, at hann fékk lausn af sjálfum páfanum; ok gaf hann þar til fē mikit. Fór þá aptr ena eystri leið, ok dvaldist víða í borgum, ok gekk fyrir ríka menn, ok þá af þeim mikla sœm. Hann var í Noregi um vetrinn eptir, ok þá skip af Eireki jarli til útferðar, ok fékk hann honum mjöl mikit; ok margir menn aðrir gerðu sœmiliða til hans. Sigldi hann nú út til Íslands, ok kom í Hornafjörð, ok fór þá heim til Svinafells. Hafði

¹ *Beruvíkr*] thus 182, 2870; | ² *Hvítborg*] Hitzb., 2870.
Brúnsvíkr, Cð. (badly).

hann þá af hendi innt alla sætt sína bæði í útanferðum ok félögjöldum.

160. Nú er at segja frá Kára:—at um sumarit eptir fór hann til skipes síns, ok sigldi suðr um sjá, ok hóf upp suðrgöngu sína í Norðmandi. Ok gekk suðr, ok þág lausn; ok fór apríla vestri leið, ok tók skip sitt í Norðmandi, ok sigldi norðr¹ um sjá til Dofra á Englandi. Þáðan sigldi hann vestr um Bretland, ok svá norðr fyrir Skotlands-fjörðu; ok léttu eigi fyrr ferð sinni, en hann kom í Þrasvík á Katañes til Skeggja bónda. Fókk hann þá þeim Kolbeini ok Davíði² byrðinginn. Sigldi Kolbeinn þessu skipi til Norega, en Davíðr var eptir í Friðarey.—Kári var þenna vetr á Katañesi. A þessum vetrí andaðist húsfreyja hans á Íslandi. Um sumarit eptir bjóst Kári til Íslands. Skeggi fókk honum byrðing; vóra þeir þar á áttján; þeir urðu heldr síð-búnir, ok sigldu þó í haf; ok höfðu langa úti-vist. En um síðir tóku þeir Íngólfss-höfða, ok brutu þar skipit allt í spán. Þar varð mannbjörg. Þá gerði ok á hríð veðrs. Spyrja þeir nú Kára, hvat nú skal til ráða taka; en hann sagði þat ráð, at fara til Svínafells, ok reyna þegnaskap Flosa. Gengu þeir nú heim til Svínafells í hríðinni³ Flosi var í stofu. Hann kendi Kára, er hann kom í stofuna; ok spratt upp í móti honum, ok mintist til hans, ok setti hann í hásetti hjá sér. Flosi bauð Kára at vera þar um vetrinn. Kári þá þat. Sættust þeir þá heilum sáttum. Flosi gipti þá Kára Hildigunni bróður-dóttur sína, er Höskollr Hvítaness-goði hafði átta. Bjoggu þau fyrst at Breiðá.

Pat segja menn, at þau yrði æfi-lok Flosa, at hann færí utan, þá er hann var orðinn gamall, at sækja sér skála-við, ok var hann í Noregi þann vetr; en um sumarit varð hann síð-búinn. Menn ræddu um, at

¹ norðr] suðr, Cd.

Davíði] Dagviði, 132, 2870.

³ f hríðinni, forthwith, see Dict.

vánt væri skip hans. Flosi sagði vera sérit gott göulum ok feigum. Ok bar á skip ok lét í haf. Ok hefir til þeas skips aldri spurzt síðan.

Þessi vóru börn þeirra Kára Sölmundar sonar ok Helgu Njáls dóttur: Þorgerðr, ok Ragnheiðr, Valgerðr, ok Pórðr er inni brann. En börn þeirra Hildigunnar ok Kára vóru: þeir Starkaðr ok Pórðr ok Flosi. Son Brennu-Flosa var Kolbeinn, er ágætastr maðr hefir verit einuhverr í þeiri sett.—Ok líku vér þar Brennu-Njáls sögu.

C. THE BRIANS-BATTLE; FROM THE SAGA OF THORSTEIN SON OF HALL OF SIDA.¹

FÓR Þorsteinn útan ok kom við Orkneyjar. Þá ræð fyrir Eyjunum Sigurðr jarl Hlöðveason. Hann fagnaði vel Þorsteini, ok bauð honum til sín; ok hann var með jarlinum of vetrinn vel metinn. Ok er váraði, þá spurði jarl Þorstein, hvárt hann vildi fara með honum í bernæð, eðr vildi hann eptir vera. Þorsteinn kaus at fara, ok var stafnbúi á skipi jarls; ok var enn hraustasti maðr á skipi, sem hann væri vanr því starfi. Þorsteinn var maðr ráðugr, ok vitr, ok frækn; ok bað jarl hann lengi með sér vera, síðan hamr kannaðist við sitt hans, ok hann vissi frændsemi þeirra í milli.—þvíat Þórey Özurar-dóttir var móðir Halls á Siðu; en Özurr var son Hrollaugus, Rögnvalds sonar af Mæri. Torf-Einarr jarl var son Rognvalds jarls af Mæri, en faðir Þorfinns jarls hausa-kljúfs, föður Hlöðves jarls, föður Sigurðar jarls.—En Sigurðr jarl herjaði viða um summarit um Skotland, ok frýði engi maðr Þorsteini framgöngu ok hugar. Flutti þetta hvárt-tveggja fram mál Þorsteins, sett hans ok hraustleiki. Jarl drap

¹ From A.M. 564, c. 4to (cfr. Analecta Norrœna, edd. Möbius, Leipzig, 1859, 169-71).

mart úbjóða-fólk; en sumt flýði undan á skóga; ok fór jarl víða um Vestrlönd, ok brendu. Síðum haustið fór hann heim til Orkneyja, ok hafði þá kyrrsetu þrjá mánuði, ok gaf þá vinum sínunum góðar gjafir. Jarl mælti þá við Þorstein: "Góða fylgð hefir þú mér veitta" "ok drengiliga; ok þigg af mér öxi gullrekna; hana "samir þér at bera." Þorsteinn þakkar jarli; þvíat þat var en mesta gersemi.—Þetta haust kom Brennu-Floxi til Orkneyja ok hans menn. Ok fóru skipti þeirra Sigurðar jarls sem segir í Njáls sögu.

2. Penna vetr bjóst Sigurðr jarl til Írlands. Ok þá barðist hann við Brján konung; ok hefir sú orrostu frægst verit fyrir vestan haf, þeðri af fjölmenni ok stór-tíðindum þeim sem þar urðu. Ok er jarl bjóst heiman, spurði hann Þorstein, hvárt hann vildi fara. Þorsteinn kvað sér eigi annat sama en fara, ok fylgja honum í háskanum, "Er oss þykkir gott at hafa hógg—" lífi með yðr í friðinum." Jarl þakkaði honum orð sín. Þeir fóru síðan til Írlands, ok börðust við Brján konung; ok urðu þar mörg tíðindi í senn. Sem segir í sögu hans.¹ Þar fóllu þrír merkis-menn Sigurðar jarls; ok þá bað jarl Þorstein bera merkit. Þá mælti Þorsteinn: "Ber sjálfir krák² þinn, jarl!" Þá mælti einn maðr³: "Rætt gerir þú, Þorsteinn; þvíat af því "hefi ek niist þrjá sonu mína." Jarl tók merkit af stönginni, ok lét koma milli klæða sér; ok barðist þá all-djarfliga. Ok litlu síðarr heyrðu [menn] mælt í loptinu: "Ef Sigurðr jarl vill sigr hafa, þá seki hann á Dumaz-bakka með lið sitt. Þat . . .⁴ fylgði jafnan jarli, ok svá var þá.⁵ Þar fóll jarl í þeirri atlögu, ok mart lið með honum. Ok í þessu drap Bróðir Brján

¹ *hans]* viz. Brján; this Brian's Saga has perished.

² *krák]* krák = crow; cfr. Ork. Saga, cap. 12; fjánda þinn, Njála S., see above in the extracts from Njala.

³ *maðr]* Amundi hvít, Njáls Saga.

⁴ *Þat]* Here a blank space for some words has been left in the MS.

⁵ *þá]* This particular is not mentioned in the Njáls Saga.

konung; en Óspakr bróðir hans tók hann ok hleypti út þörmunum, ok leiddu bann of eik eins, ok dó hann svá. Þá urðu mörg tifindi senn í manna-látum. Þorsteinn, ok þeir nökkurir saman, námu stað við skóginn. Þá mælti einn maðr: "Hví flýr þú eigi, "Þorsteinn?" Hann svarar: "Þvíat ek tek eigi heim "í kveld, þóat ek flýja." Þorsteini vóru grið gefin. Ok fór hann aptr til Orkneyja, ok þaðan til Noregs . . . En er hann hafði þráð vetr útan verit, ok var orðinn frægr mjök, þá fór hann út higat. Þá var Þorsteinn tvítögr, er hann var í Brjáns-orrostu.

3. FRÁ HELGA OK ÚLFI.¹

SIGURÐR jarl Hlöðversson ræð fyrir Orkneyjum; hann var höfðingi mikill. Maðr hét Úlfr illi; hann bjó í Sandey í Orkneyjum; hann var mikill hermaðr, ok fylgdi nafni. Haraldr hét maðr, er bjó í Rínanssey. Helgi hét son hans; hann var efniligr ok vænn í ásjónu. Hann mælti til föður síns: "Skipa vilda ek at "þú aflaðir mér; ok vilda ek herja á Skotlands-fjörðu, "ok vits hvat fyrir legðist." Hann svarar: "Pat má "ek gera, ok er þat úngre manna síðr." Síðan herjaði Helgi. Ok ferr vel með hernaði sínum, þótt hann væri heiðinn, þá vóru þó eigi allir jafnir. Ok er Helgi var í brautu ór Orkneyjum, þá ferr Úlfr enn illi til Rínanseyjar, ok hittir Harald ok mælti: "Lendur þínar vilda "ek kaupa; þær falla mér vel í hag; en ek skal fá þær "lausas-fé fyrir." Haraldr kvezt eigi mundu honum eignir sínar selja; kvezt eigi þess vita ván, at hann ætti eigi þar vist nái veru. Úlfr kvezt ætla öðru sinni er hann kæmi, at hann mun verða laust at láta þat er kraft verðr. Eptir þat skildu þeir. Fám nót-

¹ From the Flatey Book, col. 851-52.

tum sifðarr kom Úlfr á úvart, ok tók Harald höndum, ok kvezt ætla, at þau umskipti mundi nú verða, at hann mun láta bæði löndin ok lífist. Ok lét Úlfr síðan drepa hann. Þetta verk mæltist illa fyrir; ok er Sigurðr jarl spurði, lastaði hann verkit. Úlfr kom á fund jarls, ok sagði honum. Jarl segir, at honum líkar illa slík tiltekja, "Ok vil ek at þú bætir frændum "sæmiliða." Úlfr kvað hann mundu því ráða; en kvað sér mart hafa verit í móti gert af Haraldi. Nú varð ekki rújök eptir gengit málinnu, er Helgi var eigi í Eyjunum.—Maðr hét Bárðr sagri, frændi Úlfs illa; hann var vinsell maðr, ok vel at sér, ok var þó opt með Úlf. Eitthvert sinn mælti Bárðr til Úlfs: "Ekki "munu vit sambuga verða; þú alæst á illvirki, ok er "þat fjarri mínu skaplyndi; ok mun ek í brott ráðast." Úlfr svarar: "Þat er nú meðal-lagi ráðilegt, meðan mál "um er ekki sett; en Helgi Haraldsson er í víkíngu." Hann kvæzt þó fara mundu, ok býr sík með skipi ór Rögnvalds-ey. Ok í því er hann er búinn, há sigldi Helgi at Eyjunum ok hafði há spurt dráp föður sína. Heitr nú á menn sína, at þeir drepi Bárð, kvað hann skyldastan mann Úlf einhvern. Bárð bjóst við, ok kvaðst ekki til saka hafa gert við hann, en sagðist eigi vilja frændsemi í sundr segja við Úlf. Síðan berjast þeir; ok fellr Bárðr þar, þvíat Helgi hefir mikit lið. Ok er Úlfr spyrr þetta, safnar hann sér liði. En er Sigurðr jarl fréttir þetta, stefnir hann Helga á sinn fund. Ok er þeir finnast, mælti jarl: "Þú hefir gert "illt verk í móti hörmum þínnum, ok leitaðir eigi eptir "þinni sæmd með voru ráði; var nú áðr sættum á "komit, ok þér sæmd huguð." Helgi svarar: "Þá skal "enn vera allt á yðru valdi; en úkunnugt var mér um "sætt þá." Jarl mælti: "Þat mun ek vilja, at gera sætt með mínum mönnum hér í Eyjunum." Ok síðan heldr Helgi í braut. Úlfr gerir þegar menn til hans með tveim skipum, ok hittust eigi; ok var Helgi fyrr heim kominn til búa sinna; ok frætti þetta, ok kvezt ætla,

at hónum mundi engi ró í Eyjunum. Ok seldi jarðir sínar ok bjó sik braut; ok kvað þá vel þó þeir Úlfr hittist, ef hann vildi eigi blíta dómi jarls, sem hann gerði sik beran í. Síðan snýr hann til búa Úlfs, ok var hann eigi heima. Helgi rænir þar, ok tekur í brott dóttur hans er Helga heitir; kvað sér síkt helzt henta í föðurbætr. Hón bað hann þat eigi gera, "Þvíat faðir "minn mun þráliga eptir sækja." Hann kvazt hætta mundu til þess. Síðan fór hann suðr um Eyjar. En er Úlfr spyrr þetta, ferr hann eptir honum með mörg skip, ok kvazt opt hafa hefnt minni svívíðingar. En er þeir hittust, þá börðust þeir; ok var Helgi liðfærri, ok ruddust skip hans, en hann varðist vel, ok varð sárr. En er náttæði, þá gerði á storm veðrs; ok er þat hans fanga-ráð, at hans hleypr fyrir borð með dóttur Úlfs; ok lagðist með hana frá skipunum; ok kemst svá til lands í nátt-myrkri, ok í skóg; ok sá þar eld ok einn mann við. Helgi spyrr líverr sá væri. Hann kvaðst vera bóandkarl einn, "Ok veit ek "deili á þér, ok fórtú vel með hernaði þínum við oss "suná-bændr." Helgi sagði honum svá sem var um sína þagi. Bónið þessi hét Þorfinnr, ok veitti hann Helga um vetrinn allt síkt er hann þurfti, ok gefst þeim báðum vel. Helgi kvaðst vilja gera brúðlaup sitt til Helgu í hans húsi. Þorfinnr kvað þat dælligt en ekki virðuligt. En þat fór þó fram. Ok líðr vetrinn af hendi. Þá kvazt Helgi vilja leiga jörð af bóna, ok kvazt ætla, at vera mundi annat-hvárt, at Úlfr mun deyja skjótt eða hann mun finna hann. Nú leigir hann jörð ok gerir bú. Síðan spyrr hann at Úlfr var dauðr. Helgi átti son við konu sinni Helgu, ok hét hann Bárðr; hann var vel í lýðsku ok síðlátr, vænn maðr ok görr at sér. Ok er tveir vetr liðu, fara þau Helgi aprí til Orkneyja ok taku við eignum sínum, bæði þeim, er Úlfr hafði átt, ok þeim er Helgi átti eptir seði sinn Harald, ok skorti nú eigi fá.

Ok er Bárðr son hans var tólf vетra, vildi hann á

brott, ok kvæzt vilja að sér fjár. Helgi kvað hann enn úngan til ferða. Bárðr mælti: "Vit erum fískap-
"líkir, fáðir minn," sagði hann, "ok vil ek til þeirra
"þjóða fara, er mér er sagt at trúi á sjálfan himna-guð."
Helgi kvað hann úliskan Úlfí móður-feðr sínum.

Síðan fór hann, ok kom til eins bónda mjök í fjarlægð, ok kvæzt vilja vinna fyrir honum. Bóndinn kvað sér þat vel líka; haun sat at fè, ok vann sér einn; en bóndi var harðla ríkr. Sveinninn var litt klæddr; en þó fór sýlan vel fram; ok kvæzt bóndi mundu gefa honum kú í kaup sitt; ok kvæzt [Bárðr] þat vilja. Ok [ekr] hann nú til skógar um daginn, ok í skóginum mætti hann stafkarli einum. Þessi bað Bárð gefa sér kúna til Petri þakka. Bárðr svaraði: "Þú kant vel at
"biðja, ok skyldi Petr þessi verða vinr minn, enda skal
"ek gefa honum kúna." Bárðr kom enn til bónda, ok vann fyrir honum; ok fóru þau misseri enn betr fram um fè bónda; ok fékk honum þá enn kú aðra. Fór enn sem fyrr, at stafkarlinn kom með sama hætti, ok beiddist enn kýr fyrir Petras skyld; en Bárðr gaf honum. Bóndinn spurði hvat af varð kúnum. Bárðr sagði þá hafa er þurftu. Meðr þessum bónda var Bárðr hinn þriðja vetr, ok gætti enn fjár; ok voru þá nær tvau höfuð á hverju því er hann átti; ok lukti hann Bárði kú enu þriðju. Kom enn á sama degi stafkarlinn til hans í skóginum, ok kvæzt enn vilja þiggja þessa kú í Petri nafni. Hann veitti þat þegar, ok gaf kúna. Þá mælti þessi maðr til Bárðar: "Nú vil
"ek fara höndum um þik." Ok svá var; ok þótti honum sem doft færí ör hverju hans beini. Síðan mælti hann:
"Hamingu-maðr muntú verða." Ok þá setti hann bók á öxl honum; ok sé Bárðr þá víða um lönd. Þá mælti stafkarlinn: "Þíkki þér nú launaðar kýrnar?"
"Svá er vist," sagði Bárðr. Síðan sá hann um allt Írland. Þá mælti enn hinn komni maðr: "Þíkki þér
"þá launaðar kýrnar, ef þú hefir vald jafn-víða sem
"nú sér þú?" Bárðr kvað svá vera. "Hér er nú

" kominn Pètr postuli," sagði hann; ok gaf hann honum þá *plenarium*, "ok skal ek svá launa þér kýr, at vit skulum aldri skildir vera." Siðan fann Bárðr bónða, ok sagði honum þenna atburð. Bóndi kendi hann trautt, svá var hæn bjartr ok hamíngjusamligr, ok bauð honum at piggja af fē sínu slikt er hann vildi. Hann bað bónða klappa sér einn stein. Ok svá var gert. Var hann þá skírðr; en settist síðan í þann sama Stein; ok varð all-mikill dýrðar-maðr. Eptir nokkur ár liðin varð hann biskup á Írlandi, ok hinn mesti höfðingi. Þar kom til hans faðir hans ok móðir, bræðir ok systr, ok gæddi hann þau öll mörgum góðum hlutum. Launaði guð allsvaldandi honum, sem öllum, sitt lítilæti. Sem hann sjálfr vástar, at hverr er sik lægir í augliti skaparans, þann skal hann sjálfr upp hefja. Faðir ok móðir Bárðar fóru aptr til Orkneyja, ok náðu öllum eignum sínum; ok bjuggu þar til elli. Ok lýkr þar þessi sögu.

C.—HEMINGS ÞÁTTR.

HARALDR Sigurðar son sýr ræð þá fyrir Noregi er þessi saga görðist; hann var konungr yfir Noreg xx. vetr; hann hafði ij. vetr hins fjórða tigar, er hann varð konungr; hann átti Ellisif, dóttur Jarisleifs konungs ór Hólmgarði; hann setti hana þar eptir þá er hann fór til Noregs, ok kveðst mundu láta vitja hennar 5ðr en xv. vetr væri liðnir; hann létt eptir hjá henni einn belg fleginn af hinum mesta hafri, fullan af gulli ok skæru silfri, ok segir hana þat eiga skyldu ef hann kæmi eigi aptr, eða hans misti við. Hvárt þeirra sónr öðru trúnaðar-eiða. Þeirra dóttir hét Mária, er friðust kona hefir verit í Noregi. Þá síðan er Haraldr varð konungr yfir Noregi þá kvángarist hann, ok fékk Þóru, dóttur Þorbergs Árna sonar ok Ragnhildar, dóttur Erlings Skjálgas sonar af Sóla; þeirra son hét Magnús, faðir Hákonar Þóris-fóstra af Steig. Hann var fimm álna hár ok manna kurteisastr; hermaðr mikill, ok manna vitrastr. Marga hafði hann vaaka menn með sér: Nikulás, mágr hans, Þorbergs son var mest virði. Þar voru ok Íslenzkir¹ menn með konungi. Böðvarr Ásbjarnarson; Eldjárn-synir, Arnórr ok Ívarr kerlingarnef², ok Oddr Ófeigsson; Finnr Kjartansson ok Þórarinn Neftílfsson; þeir voru allir virðir vel af konungi. Þat var vandi hans at fara at veizlum yfir landit þá er friðr var.

2. Þat var eitt haust er konungr tók veizlu á Hálogalandi; tók hann veizlu at bónða þeim er Áslákr hét, með c. manna. Þat var at þeim bee er á Torgum

¹ Íslenzkir] Víkverskir, Cd.

² Eldjarna-synir, . . . nef] Hr.,
should be, "Böðvarr ok Ásbjörn

"Eldjarns-synir, Arnórs sonar ker-

"lingarnefs."

heitir. Áslákr var spekíngi at viti ok höfðingi mikill í Torgum; Björn hét son hans, mikill ok sterkr. At þeiri veizlu aitr konúngr iij. næstr; var þar veizla en beztia. Þar var veitt í einum skála; hann var allr skipaðr et efta með skjöldum ok herklæðum, ok vóru þar margar skemtanir; mæla þar ok allir eitt um, at eigi hafi þeir betri veizlu þegit. Ok annan dag veizlunar, svá sem messan var súngin, kallað kouúngr Áslák bónda. Þá mælti konúngr: "Hversu kunnig " eru þér lög þau, sem enn helgi Ólafur konúngr hóf, " bróðir minn; þú ert sagðr lagamaðr mikill?" Áslákr svarar: "Eigi kann er þar mikil af at segja." Konúngr mælti: "Hver eru þar lög um, ef maðr fæðir upp son " sínn á laun?" Áslákr svarar: "Eigi er mér þat kunnig, at maðr skal eigi fæða börn sín svá upp sem " hann vill." Konúngr mælti: "Annat stendr í minni " bók." Áslákr svarar: "Hvat er þat?" Konúngr svarar: "Hvert er svá gerir, hefir fyrirgert fē ok " friði." Áslákr svarar: "Hví skal þeim svá harðan " skapa." Konúngr segir: "Eigi má sá verja land með " konungi, er leyndr er; má sá ok sitja um leynd " svík við konungi er huldr er." "Eigi kemr þat mik " til," segir Áslákr. "Nikulás Þorbergsson sagði mér," segir konúngr. Áslákr svarar: "Segir þú þat, Nikulás?" Hann svarar: "Vant er mér at væna konungi lygi, þar " sem ek hefi þó nökktum um talat; man, ek þat," segir Nikulás, "at ek var hér í Torgum x. vetr gamall, " ok kölluðu margir menn mik heldr frækinn eptir " aldry, ok áttir þú þá bann son, er Hemingr hét, vj. " vetr gamlan, ok lèkumst vit barnleikum, ok var " hann at öllu fræknari en ek, ok engan að ek " honum líkan; var hann þá eptir hér; ok síðan hefir " ek aldri til hans frétt; nú hefir ek eigi fremr sagt " konungi." Konúngr spurði: "Hvar er nú sá maðr?" Áslákr svarar: "Satt er þat, er Nikulás segir, at ek " átta þá son er Hemingr hét. Ok er hann var vij. " vetr gamall, tók hann vitfirring, ok síðan senda ek

" hann til Finna; ok siðan hefi ek ekki til hans frétt,
 " ok eigi veit ek hvárt hann er lífs eða látinn." Konúngr svarar: "Burt skulum vér hæðan fara at
 " sinni; en önnur misseri í þenna tíma skaltu láta
 " hér kominn son þinn, hvárt hann hefir meira vit
 " eða minna, ok þótt hann sé dauðr, þá vil ek ek sjá
 " bein hans." Áslákr svarar: "Fyrir því vænti ek at
 " mér sé ekki." Ok skiljast þeir nú at sinni; ok ferr
 konúngr braut. Ok er koma þau misseri enn at öðru
 hausti, sækir konúngr veizluna í Torgir til Ásláks, ok
 vantaði þar eigi góða veizlu. Ok er ein nóttr var
 liðin, þá var Áslákr kallaðr til konungs. Þa mælti
 konúngr: "Mantú nokkut, Áslákr, hvat vit töluðumst
 " við næstum er ek var hér?" Áslákr svarar: "Eigi
 " hefir ek um þat hugsat." Konúngr mælti: "Hér
 " mun nú kominn son þinn, sá er þú hefir lengi leynt." Áslákr svarar: "Par hefir ek aldri gaum at gefit, ok
 " eigi sé ek bonum nú hingat komit." Konúngr mælti:
 " Eigi skal ek svá harða reiði á þik leggja sem þú
 " ert verðugr; skulum vér í brottru fara hæðan ok
 " vera í brott ij. mánaði; siðan man ek hér koma, ok
 " láttu þá Heming son þinn hér hominn." Áslákr segir: "Eigi þurfi þér svá mikil kapp á þetta leggja,
 " þvíat ek geri gjarna yðar boð." Allir menu sjá
 mikinn reiði-svip á konungi; ok skildust at sinni.
 Ok er sú stund er liðin, er konúngr hafði á kveðit,
 kom hann í Torgir; hafði Áslákr þá enn búit til veizlu,
 ok fagnaði konungi sem blíðligast. Konúngr mælti
 til Ásláks: "Er hér nú Hemingr son þinn?" Áslákr
 segir: "ENN hefi ek eigi gaum at gefit at yðrum
 " orðum." Konúngr mælti: "Send þú ekki eptir honum
 " fyrr en þér líkar, en hér munum vér vera þar til er
 " hann kemr, eða þik brýtr kost fyrr; þá munut eigi
 " fleiri veizlur gera eða Björn son þinn." "Þér eigit
 " völd á því," segir Áslákr. Skiljast þeir nú at sinni.
 3. Áslákr kallar til sín þann mann er Kálfr hét.
 "Þú skalt," segir Áslákr, "stíga á skip í stað við

" fímtánda mann ok fara norðr til Snasar, ok lenda
 " þar sem Frarnes heitir. Þar skaltú ganga upp við
 " fínta mann. Þar muntú hitta á einn lítinn stíg i
 " skógi; sá stígr man vera því breiðari, er þér hafit
 " lengr gengit. Þér munuð fara fjóra daga, ok þá
 " munu þér enn ganga þann dag til kvelds. Þá mun
 " vera fyrir yör einn dalr hömrum luktr ok skógi,
 " svá at hann sér eigi fyrr en þér komit í dalinn.
 " Þá munu þér sjá einn kothæ; gangit þar til. Þar
 " mun eigi fleira manna fyrir vera en karl ok kvona;¹
 " segit honum et sanna til hvaðan þér erut. Þér
 " skulut vera þar um nóttnina. Einn skal vaka af
 " yðrum mönnum, ok þat skaltú vera. Þú márt sjá
 " einu mann koma inn í meira lagi. Eigi dyl ek
 " þess, at hann sér eigi svá heimsligr sem ek hefir
 " sagt konungi. Þá skaltú upp standa, Kálfr, ok
 " heilsa Hemingi; ok seg honum kveðju mína, ok
 " bið hann fara heim til min. En ef hann lætr eigi
 " brátt við, þá bið hann ráða sjálfan; ok seg honum
 " at þar liggi við líf mitt ok Bjarnar sonar mína. En
 " meiri vón þykki mér at hann fái sér forðat. En
 " seg honum þó, at þar liggr hans líf við, ef hann
 " kemr, ef svá er sem ek ætla. Biðit hann þat af at
 " taka, er honum þikkir kostligast." Síðan biðr hann
 þá vel fara. Fóru þeir þá veg sinn sem viðst var;
 ok kvómu um síðir til bæjar karls; ok var þeim þar
 vel fagnat, þegar karl viði hvaðan er þeir voru.
 Þeir fóru í hvílu um kveldit, útan Kálfr, hann er í
 einum leyndum stað, en þau hjón sitja eptir við
 eldinn. Þá mælti Kerling: "Seint þykki mér fóstri
 " okkarr heim koma." [Karl mælti]: "Allt þat gótt
 " er ek á, vilda ek gefa til þess, at hann kæmi eigi
 " heim á þessari viku." "Hvat veldr því?" segir
 kerling. Karl svarar: "Ek hræðumst, at þessir menn
 " sér eptir Hemingi komnir." Kerling mælti: "Eigi

¹ i.e. kona.

" veit ek hversu mér vignar,¹ ef ek skil við fóstra " minn." Karl segir: " Vel munda ek yfir láta, ef ek " visas, at hann tæki betra við; en meiri hyggja er " mér á því, at ek á at skilja við hann."

4. Egi var langt at biða áðr maðr kemr í rauðum kyrtili, ok hafði gull-hlað um enni, en hárit lá á herðum niðr. Öngvan þóttist Kálfur sét bafa meira mann eðr vaskligra. Þau standa upp ok heilsa Hemingi fóstra sínum. Hemíngr spyrr hvat komit er. Kerling segir: " Menn eru komnir frá föður þínum; ok " hræðumst vit, at þeir fari eptir þér." Hemíngr segir: " Þat man mælt, at þat sé eigi of smimma." Kálfur stendr upp, ok heilsar Hemingi, ok segir honum at faðir hans sendi honum kveðju; ok þat með, " At " hann bauð þér til sín." Hemíngr svarar: Mikil er " nú um, er mér skal orð senda, ok mun ek hvergi " fara." Kálfur svarar: " Eigi man ek því þurfa at leyna " þík, at hann bað þík ráða;" ok segir honum nú ummæli föður síns.² Hemíngr svarar: " Farit hérðan " á morgin; eigi þurfi þér minn at biða, ef ek kem " eigi." Þá svófu þeir af nöttina. En um morgininn fóru þeir til skips. Ok þar sem þeir voru búinir, sá þeir hvar Hemíngr randi af landi ofan á skítum, ok stígr hann á skip með þeim. Kálfur spurði: " Nær " fórtú heiman?" Hemíngr segir: " Í morgin." Eigi er getið um ferð þeirra fyrr en þeir koma í Torgir; var þá svá komit morni, at menn fóru til tíða. En eptir messu, er konungr var í asseti kominn, gekk Hemíngr fyrir konungi ok kvaddi hann. Konungr tók vel kveðju hans, ok spurði hvern væri. Hemíngr nefndi sik. Konungr mælti: " Eigi vilda ek " sjá þá húðina, er þú ert einn hemingrinn af." Hemíngr svarar: " Eigi er hvern sem kallaðr er til; " en ek em því hér kominn, at ek vilda yör alla þá " hluti bjóða, er ek má yör veita, ok þér vilit af mér

¹ i.e. vegnar.

² sma] þins, Cd.

" biggja, þó at ek eiga lítið brautar-gengi; en allt
 " þat er ek má, ok ek eflí, vil ek bjóða főður mínum
 " til friðar; en ef þér hafit mér dauða setlat, þá mun
 " ek eigi undan hlaupast." Konúngr spurði: " Ertú
 " spróttamaðr at nökkrum?" Hemíngr svarar: " Svá
 " þótti þeini karli ok kerlingu, er mik fæddu upp, sem
 " ek kynni nokkurar, en litlar eðr engar munu yðr
 " þykkja; en ef ek skal ein-hverja til tína, þá þykk-
 " jumst ek eina mega telja fyrir yðr." Konúngr
 spyrr: " Hver er sú?" Hemíngr svarar: " Skíða-
 " ferð hirði ek aldri við hvern er ek preytí."
 Konúngr segir: " Ek vil fyrst sjá leika þína, ok vita
 " hverri slægr mér þykkir vera til." Hemíngr svarar:
 " Þér munið láta leika fyrir, en ek mun freista at
 " leika eptir."

5. Konúngr gengr þá út ok hans menn. Eyin var
 mjölk skógi vaxin. Konúngr gengr til skógsins; hann
 setr spjót eitt niðr í völlinn at oddinum, ok stóð upp
 halinn. Konúngr tók boga, ok skaut örú upp í lopt.
 Örin anerist í lopti, ok kom ofan í miðjan spjóts-
 halann, ok örín af upp rétt í lopt upp. Hemíngr
 leggr ör á streng, ok skýtr í lopt upp, ok kemr ofan
 í streng-flaug örvar konúngs. Þá tekr konúngr spjó-
 tið, ok skýtr bæði langt ok beint, svá at allir menn
 höfðu at orði. Konúngr bað Hemíng at skjóta eptir.
 Hemíngr görði svá; ok skaut svá yfir fram, at ör-
 falrinn hans lá á spjóts-oddi konúngs. Konúngr
 tekr nú spjótið í anpat sinn, ok skýtr yfir fram spjót
 Hemíngs öllu skaptinu. Þá mælti Hemíngr: " Eigi
 " þarf ek eptir at skjóta, því at eigi mun ek þetta
 " skot upp inna." Konúngr mælti: " Þú skalt skjóta,
 " ok hafa við einurð at skjóta lengra, ef þú mátt."
 Hemíngr skaut þá, ok langt um fram skot konúngs.
 Konúngr tók knif einn, ok stakk í lág eina; hann
 skýtr ofan í knífs-skaptið, svá at örín stóð fóst í.
 Þá tok Hemíngr örvar sínar. Konúngr mælti: " Met-
 " naðar-maðr mikill ertú, Hemíngr, er þú hefir öður

" þínar reyrðar með gulli." Hemíngr svarar: " Gefnar " vóru mér þær, en eigi hefir ek göra látið, ok engan " búning hefir ek af þeim tekit." Hemíngr skýtr eptir, ok kom í knifs-heptið, ok stökk þat sundr; en örvar-oddrinn kom í tangann. Konúngr mælti: " Len- " gra skulu vit nú skjóta," ok tekur ör eins, ok var mjök reiðuligr; dregr konúngr svá bogann, at saman þóttu ganga hálearnir. Órin kom í einn lítinn kvist ok mjök mjóvan. Þá mæltu allir, at þetta veri it ágætasta skot. Hemíngr skaut þá, ok nokkuru lengra, ok kom örvar-oddrinn í gegnum eina hnot.¹ Þetta undruðust allir þeir, er hjá vóru. Þá mælti konúngr: " Nú skaltú taka hnot aðra, ok leggja í höfut Birni, " bróður þínum; ok skaltú þar hæfa hnotina; ok " skjóta þá þó ei skemra en ór; en ef þú missir, þá " skal þar líf Pitt við liggja." Hemíngr mælti: " Þér " verðit lífi at ráða, en eigi man ek þetta skot skjóta." Björn mælti: " Heldr skaltú skjóta, en láta líf " Pitt, því at hverr á sitt líf at lengja meðan hann " má." Hemíngr svarar: " Muntú ráðinn at standa " kyrr, ok skjótast eigi undan, ef ek skýt hnotina?" " Efa-laust skal þat," segir Björn. Hemíngr svarar: " Standit hjá, herra, ok sjáit hvárt á kemr hnotina." Konúngr segir: " Hjá þér skal ek standa." En hann bauð Oddi Ófeigessyni at sjá skotið. Hemíngr gengr þangat sem konúngr bauð honum at standa, ok signir sik, ok mælti: " Yör er þat kunnigt, at ek vil bróður " mínum ekki mein gjöra; en konungi fel ek alla " ábyrgð á hendi, ef öðru-vis verðr." Síðan skaut Hemíngr, ok hæfði hnotina, ok valt hón ór höfði Birni; enn hann varð eigi sárr. Konúngi kom at, ok spurði: " Hvárt á kom á hnotina?" Oddr sagði hversu á kom. Konúngr mælti: " Hetta munum vér skotu- " num at sinni; en vinhält berr þú vitnit." Peir ganga nú heim, ok sofa af um nöttina.

¹ knot, Cd. here and below.

6. Eptir dag-drykkju um morguninn gengr konúngr til sjófar með sínum mönnum. Þá mælti konúngr við Halldór Snorrasón: "Þér ætla ek at fyrir-koma He-
" míngi á sundi í dag." Halldórr svaraði: "Heptast
" mun þeim þat er betr eru til færir." Þá kvaddi konúngr til Böðvar Eldjárnsson. Böðvart svaraði:
" Þó at ek hefða allra þeirra manna spróttir, er hér
" eru, þá munda ek at engu hér vinna; en einna sízt,
" er ek veit mik allt skorta við Heming." Þá mælti konúngr við Nikulás Þorbergsson: "Þú skalt breyta
" sund við Heming." Nikulás svarar: "Eigi veit ek
" hversu gengr; en freista mun ek, ef at þér vilið." Konúngr kveðr þá báða til sunds. Hemingr mælti:
" Við hann vil ek ok helzt reyna, ef ek skal við nok-
" kurn reyna." Þeir af-klæðast, ok fara á sund. Ni-
kulás spurði: "Hvárt viltu heldr reyna kaf-sund
" eðr fram-langt?" Hemingr svarar: "Þá er kostr at
" reyna kaf-sund,¹ er þú hefir yfir-unnit mik á hinu
" áðr." Hemingr legst þá þvert undan landi. Ok er þeir hafa lengi lagzt, spurði Nikulás: "Mun eigi ræð
" at venda apr?" Hemingr mælti: "Framar,² vænti
" ek at þér konungs-mágarnir munut ætla lykkjuna
" á leiðinni." Ok er þeir höfðu lagzt um stund, þá
mælti Nikulás: "Ertú ráðinn í, Hemingr, at leggjast
" lengra?" "Einfærr hugða ek at þú mundir, þóttu
" ylti apr fyrir bylgjunni; en fara mun ek lengra." Nikulás svarar: "Apr mun ek hverfa." Ok svá
gjörði hann. Ok er hann hafði eigi lengi lagzt, þá
dofnaði hónum sundit; ok er Hemingr sér þat, legst
hann át honum, ok spurði: "Hversu gengr sundit?" [Nikulás svarar]: "Öngu skiptir þík þat, ok far leið
" á þina!" Hemingr svarar: "Hefðir þú maklegleika
" til þess, en þó skulum vit nú báðir flytjast til lands." Nikulás svarar: "Eigi skal ek neita því." Tók Ni-
kulás þá höndum undir belti hans. Ok fluttust þeir

¹ *kaf-sund*] kófsund, Cd.

² *Framar*] Fram, Hd.

svá bæðir til lands. Gengr Nikulás þá upp; ok er hann orðinn mjök móðr ok stirðr. En Hemíngr settist á einn stein í flæðar-máli út, ok spurði konungr Nikulás, hversu Hemíngi hefði veitt sundit. Nikulás svarar: " Engi tifindi hefða ek at segja til lands, hefði He- " míngr eigi orðit mér betri drengr en ek hafða verð- " skuldat." Konungr kastar þá klæðum. En Áslákr gengr til fundar við Hemíng ok mælti: " Hafðu þik " í brott, ok forða þér, er konungr vill þik feigan; " en skyli er í skóginum." " Hvergi mun ek fara," segir Hemíngr, " komi konungr ef hann vill. 'Und- " verðir skolu ernir klóast.'" Konungr bleypr nú á sundit ok Hemíngr á móti. Konungr rak hann þegar í kaf, svá at aðrir menn sá ekki til þeirra atgangs. En sjór var mjök ókyrr fyrir þeim. Tók þá at myrkva af nött. Ok um síðir legst konungr at landi; hann var svá reiðuligr, at engi þorði við hann at mæla. Engi maðr sá Hemíng, ok ætluðu allir hann dauðan; eingi þorði ok at honum at spryja. Gekk konungr heim síðan er hann var klæddr; var þar litil ölteiti. Konungr var þeð reiðr ok hljóðr, en Áslákr var hryggr af harmi. Log vóru kveykt í skálanum. Ok er allir vóru í setti komnir, þá gengr Hemíngr í skálann fyrir konungi, ok leggt tígil-knif í kné honum, þann er konungr hafði haft á hálsi sér þá er hann hljóp á sundit. Þóttust nú allir vita at hann mundi knífinn tekit hafa.

7. Leið nú nóttin. Ok um morguninn býr konungr ferð sína. Hann sagði, at Hemíngr skal fara með hónum til megin-lands ok vera með konungi. Ok svá var. Á landi var eitt hátt fjall. En leið peirra lá fram með hlífðinni um eitt einstigi. Flug-hamrar vóru fyrir neðan, en hátt fjall fyrir ofan; ok eigi var meiri hallinn, en maðr mátti ríða jam-fram. Konungr mælti, " Nú skaltú, Hemíngr, leika fyrir oss á skí- " " þum." Hemíngr mælti: " Eigi er nú vel til fallit, " fviat mjök er svellat, ok snjó-litið," ok var hart mjök

í fjallinu. Konúngr segir, at engi sprótt væri í at renna, ef gott færi væri.¹ Hemíngr mælti: "Þér "munut ráða verða." Stigr Hemíngr á skíð sín, ok rennir fram undir² hlföina ymist upp eða ofan; ok sögðu þeir þat flestir, at engan mann hefði þeir sét jafn-mjúkliga renna. Síðan rendi hann at konungi, ok mælti: "Af vilda ek láta at renna." Konúngr mælti: "Eigi skalta renna meir enn um sinn; þú "skalt ganga hér upp á fjallit þvers, ok renna fyrir "ofan, ok stöðva þík, ef þú mátt, á framan-verðum "björgunum." Hemíngr mælti: "Þat sé ek, at þér "vilit hafa líf mitt, þá þurfi þér eigi at fresta því." Konúngr svarar: "Gjörir þú þat eigi, er ek býð þér, "þá skalta dauðann fá í stað." Hemíngr svarar: "Lítill dauða-dvöl er mér þat ok í þessu. En þat er "þó hverjum manni boðit, at lengja líf sitt meðan "hann má; ok svá skal ek gjöra." Áslákr gengr þá fyrir konung, ok býr honum aleigu sína til friðar Hemíngi; en konúngr kvazt þat eigi vilja: "Enda mun "hann mér eigi þyrma, ok skal hann vissuliga fara "þessa ferð." Hemíngr bað silk engan mann undan þessu mæla. Ok gengr þegar í brott, ok með honum Oddr Ófeigsson. Hann mælti: "Illa skiljumst vér hér "við góðan dreng; ok skal ek þat sýna, at ek vilda "at þú lífðir. Ok hefir ek hér einn líndúk, er hinn "helgi Stephanus hafði fyrir augum sér, er hann "var grýtr; hann man ek knýta at þér, því at ek "veit eigi þat kvíkindi, síðan er sancti Stephanus "hafði dákinn, þat er hann hefir verit yfir borinn, at "eigi hafi heilsu fengit, hvert meinlæti sem þat hefir "haft. En ef þú rennr fyrir bjargit, ok látiist þú, þá "er dúkrinn eigi betri en annat lèrept. En ef þér "verðr lífs auðit, þótt vit flinnimst eigi, þá vil ek "þú gerir góð skil á honum, þvíat ek gef þér hann "eigi." Hemíngr svarar: "Vera má at þú hafir eigi

¹ vori] undir, add. 826 a.

² undir] um, 826 a.

"launin góð; en eigi skulu vera verri en engi." Síðan skilja þeir. Engi maðr skildi þeirra viðtal. Konúngr gengr fram á bergit ok allir hans menn. Konúngr hafði rauðan kyrtíl, ok skarlats-möttul¹ á tyglum yfir sér, ok spjót í hendí. Hann leysti tyglana á skikkjunni ok skytr niðr sjöðrinni á spjótinu. Nikulás Þorbergsson stóð at baki honum, ok studdi höndum um hann miðjan, ok svá hverr þeirra er hjá² stóðu. Hemingr gengr nú á fjallit, ok stígr á skíðin, ok rendi ofan fyrir fjallit. Hann rendi aldri svá stór köst at hann stæði eigi; ok því næst kemur hann þar at sem konúngr stóð. Ok er hann kom á framan-vert bergit, skaut hann niðr skíða-gíslanum, ok hljóp í lopt upp; en skíðin hlaupa fram af fjallinu, en hann kom undir sík fótunum á framan-vertu bergen. Hann reiðir mjök til. Hann preif í skikkju konúnga; en konúngr rak niðr höfuðit, ok steypir af sér skikkjunni. Ríðr Hemingr þá ofan fyrir bjargit. Þá mælti konúngr: "Par skildi nú með feigum ok ófeigum!" Oddr mælti: "Eigi mundi þit einnar gistingar fá, þótt þit hefðit "látizt hér báðir." Konúngr mælti: "Hverja gisting "ætlað þú at hvárr okkarr Heminga hefði haft." Oddr mælti: "Giarna vilda ek fá virðiliða gisting, sem ek "ætla at Hemingi sé fyrir-búin; en ek hygg, at Kristr "mundi eigi vilja, at fjándinn yrði þér svá seginn, "at hann taki við þér í kveld." "Eigi má ek minna "veita þér," segir konúngr, "en þú náir þeirri góðu "gisting, er Hemingr er nú til kominn." Ok biðr taka hann, ok reka ofan fyrir bjargit. Þá svarar Halldórr Snorrasón: "Annat-hvárt munum vér allir látaſt íslendingar er hér eru nú, eða engi várr ella; "en hafa manum vér nokkut fyrir oss." Konúngr mælti: "Pat skal gjöra fyrir þínar sakir, Halldórr, "at Oddr skal grið hafa í vetr; ok fara til Íslands

¹ Emend.; er kallas, Hd.; móttull, Cd.

² Ájaf] aptar, 226 a.

"at sumri; ok þegar hann er í brot, þá skal gera
"hann útlægan af öllum Noregi." Oddr segir: " 'Pat
"skal leyfa sem liðit er,' þvíat mart hefir konúngr
"vel gjört til mán; en eigi skal mér skaði at þykkja,
"þó at nú skili hér með okkr." Oddr fór þegar í
brott. En konúngr fór þegar til þeirrar veizlu er
honum var fyrir báin. Ok er nú eigi fyrst frá honum
at segja. En Oddr fór út Íslands um sumarit eptir.

Nú er frá Hemíngi at segja, at hann hraut ofan
fyrir bjargit; ok fór honum sem Oddr gat til, þeim er
stökkva út af bjögum, at öll klæðin blæ út af honum,
en blöð dýksins vöfðust um eina berg-snös.¹ ok festi.
Þar hækki Hemíngi í bergen, ok vissi þá ekki til
sín. Litlu síðarr vitkaðist hann, ok var allr felms-
fullr ok ótta. Ok svá sem vit hans óx, svá dró
óttann ór brjóstini. Hann mæltist þá við einn saman:
" Því mun mik hér fest hafa, [at] eigi er guði meira
"fyrir, at láta mik í brott komast, en hafa stutt mik
"hér með lífi ok heilsu. Nú vil ek því heita guði, at
"ek vil skipta góði mínu í þrjá staði; skal ek gefa
"þriðjung hinum heilaga Ólafi konungi; annan pila-
"grínum ok fátækum mónum; en hinn þriðja hinum
"heilaga Stephane; ok skal ek þat fá í hendr Oddi
"Ófeigssyni. Ætla ek mér at ganga suðr til ens
"heilaga Petrs, ef guð lætr mik hæðan komast. Þess
"bið ek guð, at ek mega jafn-nær staddir vera dauða
"Haralds konungs, sem hann þóttist nú mínum dauða."
Þá var myrkt af nótt. Hann sá mikil ljós yfir sér;
ok einn mann ganga at hónum eptir bjarginu, ok kippir
honum upp á bjargit at sér. Hann mælti: "Hér er
"kominn Ólafur konúngur Haraldsson til fundar við þik,
"at [hjálpa hér,]; þvíat ek vilda eigi, at þú fyrir-
"færst, svá at Haraldi konungs ykist ábyrgð. En heit
"þín skaltu efna, at ganga suðr. En ef þú kemr fyrir
"ókunna menn, þá skaltu nefnaest Leifr, meðan

¹ *berg-snös*] bergaskvðe, Cd.

² Add. 326 a.

"Haraldr konungr lifir. Veitast mun þér þat, er þú "baðst, at þú skallt nær vera staddir þá er Haraldr "konungr lsæt; ok eigi þykkir mér þú vel launa mér, "ef þú veitir þér af mikil skipti." Síðan þykkir Hemíngi sem hinn heilagi Ólafr konungr liði upp í loptið frá honum með ljósinu; en hann sér einn bát, ok rær út í Torgir. Hann gengr at kirkju, [ok sér hann mörg kerti brenda];¹ ok lágu þeir þar á bænum, Áselákr ok Björn.² Þá mælti Björn, er Hemíngr kom at kirkju-dyrunum: "Faðir," segir hann, "mikil undr! "hér er kominn Hemíngr, bróðir minn?" Hemíngr svarar: "Engi undr eru þetta, þvíat ek em lifandi, svá "sem ykkr sýnist;" ok segir þeim allt sem komit var. Þeir verða fegnari en frá megi segja. Var Hemíngr þar á laun um vetrinn. En um værit skipti hann sínu fæ, sem hann hafði heitið. Síðan fór Hemíngr til Englands, ok hafði með sér þann þriðjung fjárlins, er hinn heilagi Stephanus átti, ok lét þar varð-veita á meðan hann fór suðr til Róms.

9. Konungr hét Játvarðr, er ræð fyrir Englandi; hann var son Aðelráðs konungs; móðir hans hét Emma;³ er átti Knútr hinn ríki. Konungr var vitr maðr ok vinsell. Ekki átti hann barn. Til hans kom Leifr; ok tók konungi vel við honum. En er hann hafði þar verit um hríð, þá sendi hann orð Oddi Ófeigssyni leyniliga, at hann skyldi koma til hans þegar er hann mætti. En er Oddr heyrði þessi tíðindi, þá býr hann skip sitt, ok siglir fyrst til Orkneyja, ok svá til Englands, ok finnr þar Leif i Lundún, ok fagnaði hann vel Oddi, ok var hann þar um vetrinn. Hann lét steypa tvær klukkur. Tók hann með því fæ, er Hemíngr gaf inum heilaga Stephanus til lífs sér, ok svá við dúkinum; ok [bauð] Hemíngr Oddi at láta af því gera kirkju. Ok litlu áðr en Oddr var

¹ 326 a, an open space; ok sé
hann þar, Cd.

² Hero ends F. (Fb. iii. 410.)
³ Emend.; Anna, Cd.

búinn, þá var hann á einu þíngi fjölmennu því er konungr átti þar. Sé hann þar einn mikinn mann í feldi, sverð gull-búit í hendi. Oddr gékk at þessum manni, ok spurði hann at nafni; en hann nefndist Aðalbrikt. Oddr mælti: "Hvaðan fóktu gripi þessa, " sverðit ok feldinn? þvíat ek kenni, at bróðir minn " átti þessa gripi, ok fór hann af Íslandi á einu skipi, " ok spurðist aldri til þess síðan." Hann kvæst keypt hafa gripina. Leifr gékk at ok mælti: "Pú verðr " satt at segja; þvíat konungr á eitt sverð, er Skír- " teinn heitir, ok skáltu þar vera höggvinn með. En " sú náttúra fylgir honum, at hverjum manni verðr " hann at bana, er lýgr; enn á þann bítr hann ekki " sem satt segir." Aðalbrikt segir: "Bíta mun þat " þá á mik; því at vér vörum margir á skipi; ok " tóku vér eitt skip; ok vörðust þeir menn drengi- " liga, ok myrðu vér þá alla. Ok eigi dyl ek þess, " at þess manns bani er ek, sem þú segir frá; ok vil " ek gefast í guðs vald ok yðvart." Oddr mælti: " Eigi vil ek hafa líf þitt; en konungr á vald á at " ráða landis-vist þinni; en c. marka skáltu líuka mér " brendra." Aðalbrikt játar þessu glaðliga. Síðan býst Oddr í brot; ok þá hann miklar sœmdir af kon- úngi ok Leifi. Hann siglir í haf. Honum baugir veðr at Noregi; ok tóku þeir þar höfn er heitir Eikundar- sund, ok lágu þar nökkrar næstr. Eitt kveld síð kom Haraldr konungr þar með v. skip. Konungr verðr varr við, at Oddr var þar kominn. Þá var myrkt af nótt. Konungur lætr þá leggja skipunum í sundit fyrir utan skip Odda, ok lét þar tengja saman skipin; en hann sjálfr hafði tjald á landi, ok var Oddr inni luktr. Menn gerðust ókátir. Oddr mælti: "Verit " eigi ókátir! því at satt segi ek yðr; Hemíngr er " lífs, ok var hann í meira háska kominn en vér " erum; ok munum vér oss þangat leita heilla sem " hann gjórði, sem almáttigr guð er. Ek vil heita " því, at láta gjöra kirkju á Mel, sem mér er bodit;

"ok leggja þar fē til; ok gjöra þar stað, ok gefa þar " til allt þat góða, er hér er innbyrðis; þér skulut ok " allir nokkuru heita." Ok svá gerðu þeir. Ok er þetta var gert, þá fell vindrinn. Oddr bað þá hafa upp akkerin, ok vind a seglit. Þá kemr á vindr nokkurr. Þeir hlæja er á landi eru, ok spurðu, hvárt Oddr mun setla at sigla á landit, eða út á skipin. Oddr stýrir út á tengalin í milli skipanna, ok siglir í haf; ok kemr skipi sínu í Miðjörð; ok fór heim á Mel; ok lét þar reisa kirkju; ok var vígð hinum heilagum Stephano. Ok er sá díukr [þar] enn í dag er Hemingr hafti um sík.¹

10. Nú er þar til málas at taka, er jarl sá ræð Norðumrulandi er Guddin hét, Ulfnaðrs son;² hann átti Ingirföi, dóttur Porgils jarls spraka-leggs; hon var systir Úlfs jarls, föður Sveins konungs. Guddin átti mart barna. Son hans hét Haraldr; hann var manna kurteisastr. Annarr hét Tost; hann var mikill maðr ok sterkr, skolbránn, orðamaðr mikill, manna hermannligastr; eigi var hann vinsell. Enn þriði hét Kári; hann var kallaðr Muru-kári. Valþjófr hét hinn fýngsti. Enn dóttir hans hét Velgerda;³ hón var gefin þeim manni er Áki hét, ok var kallaðr Áki hinn mikli; þeir voru í Skarðaborg. Eitt haust sækir Játvarðr konungr reið til Skarðaborgar. Hann reið með spjót þat, er Haraldr vildi gjarna eiga. En Tost, bróðir hans, tekr þat ráð, at hann tekr spjót sitt af skapti, ok telgir á tréfjöld, ok riðr síðan fram hjá konungi ok mælti: "Sjáit, herra, mitt spjót, er ekki er járnit á!" Konungr mælti: "Sé ek hvat þú vilt; nú gef ek þér " mitt spjót, ok þat nafn með, at þú skalt heita Tost " tré-spjót; ok þyki mér þat líkara, at þik vanti eigi " ágirni, ef þú sér aðra ríkari en þik." Konungr

¹ "Cujus etiam reliquie in eadem
" sedo nostro tempore viissa sunt,"
says Arngrim the Learned in his
MSS. Supplements written year

1593. (Barthol. collect. No. 26, p.
199.)

² *Ulfnaðrs son]* Ulfgarðsson, Cd.

³ *Velgerda]* Thus Cd.; ueigerda,
Hr. (sic).

bað Haraldi til sín; ok fylgти hann konungi, ok skildist ham ástænliga við sína menn. Ok er konungi kom beim, þá vísaði hann Haraldi at sitja í Þjóru andvegi hjá Leif: "Hann kann fester spróttir, ok skal hann "þer þér kenni allar." Haraldr þakkaði þat mikilliga konungi. Leggr ok Leifr aika ásvandan ó, at kenni Haraldi spróttir; ok hann eina veit alla sei. Leifur á Englaði. Ok þá er v. vetr voru líðnir. þá skortir Haraldr þat eina á spróttir við Leif, [at] hann var ósterkari. Ok er Haraldr leik spróttir fyrir mónum, þá undrðust allir, hvar hann mundi namit hafa sífkar listir; þvíat engi vissi, at Leifr kynni sví margar spróttir.

Þá var Haraldr xviii. veira gamall, er hann fór ór Englaði vestr til Vallands með xij. skipum. Þar ræð fyrir Robert Rúðu-jari; hann átti son er Vilhjálmr bét, ok var kallaðr bastarðr; hann bað Haraldi til sín; hann var meiri verti en fester¹ menn aðrir. Vilhjálmr² átti konu þá er Móold bét; þeirra synir voru þeir Heinrekr ok Róbjartur, enn kurteisasti ok mikill maðr. [Vilhjálmr] bað Haraldi til sín, ok var hann þar um vetrinn. En um várít gerðu þeir felag með sér um fengit fé ok úfengit; svá ok, hvírum sem ríki til felli eðr teindist, þá skyldi þat vera beggja þeirra; ok hvárt skal veita öðrum fylgi at öllum miðum, ok hvárt annars hefna sem broður síns. Þeir fóru svá í hernat með v. skipum ok xx.; ok höfðu þá itn vj. missiri Haraldr var þeirra vinsselli.

11. Heinrekr bét jarl í Englaði af Glocestri; hans son bét Helgi, mikill maðr ok sterkr; hann var vitr maðr ok ágjarn. Hann samnar her saman, ok berjar á ríki Játvarðar konungs. Konungur samnar her í móti. Sá maðr var fyrir her konungs er Jón bét. Þeir finnast við Bonólfsteini (sic). Ok verðr þar hörð orrostu; ok fekk jarl sigr, en Jón fell; en flóttu-menn sóttu á konungs fund. Fær konungur þá þann höftungja fyrir

¹ fester] fræri, Cd.

² Vilhjálmr] Haraldr, Cd.

herinn, er Ótti hét; hann, var Birgis son Breta-kappa; hann ferr með herinn í móti jarli. Þeir finnast á Hrútserk; þeir berjast tvá daga. Þar fäll Ótti; en jarl lagði landit undir sik. Þetta spyrr konúngr. Hann sendi menn eptir Haraldi Guðinasyni ok þeim Leifi; en hann samnar liði á meðan. Sendimenn kómu á fund Haralda, ok segja honum orð konúnga. Haraldr segir Vilhjálmi, at hann vill veita lið konungi. Vilhjálmr segir: "Eigi vil ek skiljast við her minn." Haraldr svarar: "Pá munu vér skipta fá okkru ok "herliði." Vilhjálmr segir: "Fara mættu ef þér líkar, "en ei mun nú fjár-skipti fram fara." Haraldr segir: "Vera skal annat-hvárt, at vér skulum skipta fenu, "ella skulum vit búðir fara at berjast." Þat varð um síðir, at fjár-skiptið fór fram. Þat er sagt, at of mikill [kunngleikr væri með þeim]¹ Haraldi ok Móold drotningu. Ok er Vilhjálmr bar þetta á Harald, duldi hann. Ok var síðan ráð þeirra Móaldar ok Haralda, at hann bað dóttur þeirra Vilhjálms. Ok þat var [at] rúði gjört, at hann festi hana, áðr hann fór til Englands; ok skyldi brullaup þeirra vera í Rauðu² at xij. mánaða fresti. Ok skildu þeir þá vinir at sinni. Heldr Haraldr til Englands, ok ferr á fund Játvarðar konungs. Dregr konúngr nú saman her, ok ferr í móti Henriki jarli;³ ok finnast þeir við á þá, er Lodda heitir. Ok slær þar þegar í hinn mesta bardaga, Konungr hafði svá skipat, at Haraldr skyldi koma í opna skjöldu jarli með menn sína. Ok er litla stund hafði staðit bardaginn, kom Haraldr með mikit fjölmenni á bak fylkingu jarls, ok verðr þar mikit mannfall. Ok því næst brestr flótti á jarls-mönnum; ok verðr þessi jarl handtekkinn, ok með honum c. manna. Var síðan jarl drepinn ok með honum xxx. manna; en aðrir voru þjáðir. Einn bóni gekk fyrir konung

¹ A hole in Cd.

² Rauðu] i.e. Ráðu, Rouen.

³ jarl[í] emend. kgl. Cd.

ok mælti: "Hér er einn maðr úngr ok sterkligr; hann vilda ek, herra, at þér gæfit mér; ok mun ek "þjá hann." Konúngur svarar: "Svá lízt mér á hann, at hann sé varla þitt fær, at bjóða honum ofriki; en ef hann hleypur í brott, þá skaltú þess gjalda; en ef þú fær eigi vinnu af honum, þá fær mér hann "aptr." Bóni kvazt eigi þat ugga, at hann gæti eigi sveigt hann. Siðan fóru þeir heim. Bóni mælti við þennamann: "Vit skulum vel saman kaupa; ek skal "vel gjöra við þik, en þú skalt vinna mikil." Gestrinn segir: "Ekki mun ek vinna." Bóni mælti: "Þik skal setja í hús eun saman; svelta þik þar til "dauð, ef þú vilt ekki vinna." "Þú munt ráða," segir Gestr. Bóni setr hann í eitt hús, ok sveltir hann. Jafnan lemti hann Gest, svá at hann má varla ganga, en stundum húð-strykir hann hann, svá at blóð lá á jörðu. Hann býðr honum stundum fē til at vinna. Ekki vildi Gestr þat. Ok einn tíma mælti Gestr við bonda: "Lát af at pína mik til vinna; þvíat ek segi "þér eitt héðan fré, at þú þrælkar mik eigi svó með "öllum þínunum hjónum." Bóni segir: "Ek mun þá "fara þik til konunga." Gestr svarar: "Eigi mun "konúngur heldr þrælka mik en þú; þó er at honum "betr vón en at þér." Bóni segir: "Hans góða skaltú "ok fá. "Þat hafða ek ætlat," segir Gestr, "at "biðja þik fás; en þess vilda ek ráða, hvern tíma er "vit kœmim fyrir konung." Bóni játtar því. Gestr segir: "Þá skal þat vera Jóla-dag, sem konúngr gengr "til há-messu." Ok svá gjöra þeir. Bóni heilsar á konung, ok mælti: "Hér er sú maðr, er þér fengut "mér í haust; ok get ek ekki þjáð hann: því betr "má bleyta harðan stein en hjarta hans." Konúngur mælti: "Drepit hann þá!" Gestr mælti: "Grið mun "ek skulu hafa í dag!" Gengr konúngur til kirkju. Gestr mælti: "Far þú heim, bóni, ok lát vel yfir, ef "vit skiljumst við svá búit." En er messan var súngin, þá gengr Gestr fyrir konung, ok mælti: "Svá er

"mér sagt, at þér gefit hverjum manni Jóla-grið, þó
"at þú eigrir stórar sakir við." Konungr mælti:
"Hafðú grið, ef nökkur vill varðveita þik." Gestr
gengr í höllina með konunginum; ok gengr at Hemingi, ok
biðr hann friða syrir sik við konung. Ok svá gjörir
hann, at hann fær Gesti grið fram um Jólin.¹

12. En sem Jólin vóru úti, bað Gestr Heming við
hjálpa sér. Hemingr segir: "Ekki kann ek at leggja
"menn hug á at biðja syrir þik, ef ek veit eigi hverr
"þú ert." Gestr segir: "Ef lítil von er á þú veitir mér
"lið meðan þú veist sigi, þá er engin von stóðar, er þú
"veist hvada maðr ek er." Hemingr segir, "Eigi
"mundi ek veita þér, ef þú þykkist of góðr at segja mér
"hverr þú ert." Gestr mælti: "Þú verðr at ráða; en
"ek heiti Helgi, son Heinreks jarls; en ek skipta vopn
"num mínum við skjaldsevin mínn í flóttanum; en
"hann fell; ok hugðust þeir mik þar dreppinn hafa."
Hemingr gengr fyrir konung, ok biðr Gesti landvistar;
ok þat veitir konúgrinn honum syrir sakir Hemings.

13. ²Eptir dauða Játvarðar konungs tók Haraldr
Guðinason konungdóm í Englandi, með þeim haetti
sem segir í sögu Haralda konungs Sigurðar sonar;
segir þar ok, at Tosti, ok aðrir bræðir Haralda Guðinasonar,
vildu hafa ríkit í Englandi með honum, ok
fengu ekki. Fór Tosti jarl þá til Danmerkr á fund
Sveins konunga frænda síns; ok var honum þar vel
fagnat. Tosti spurdí Svein konung, hvárt hann á
nokkut tilkall til ríkis í Englandi. Konungr svaraði:
"Eigi dyl ek þess, at ek þóttumst eiga; en full-vel
"þykki mér nú komit, er Haraldr konungr frændi
"mínn á ráð fyrir, þvíat vit erum systkina-synir."

¹ Here ends 65. Here, at the junction of the two MSS., there is evidently some blank. The following chapter is taken from a Cd. Chart. 826 c.; it is, no doubt, spurious as to the wording, but the contents may

be true; and so we have inserted it into the text, bat in italics. It is a modern fill-gap to fill up the blank where 65 stops.

² The text is now taken from the Hr.

Tostí svarar: "Tala þat margir menn þar í landi, ok
 "hans ráð, at ek, ok bræðr míni, eignum þriðjung
 "landsins." Konúngr svarar: "Eigi þykki mér þá
 "Haraldr einn konúngr vera í Englandi, ef þér hafit
 "þriðjunginn." Tostí mælti: "Þat vilda ek, ef þér
 "vildut nú fara at vinna landit. Vil ek ok bræðr míni
 "veita yðr styrk, ok allan várn afia, ef þér vilit fyrir
 "vera; með því, ef vér vinnum landit, skaltú gjöra
 "oss konúnga yfir landinu; skulum vér gjalda yðr
 "skatt, ok fá yðr landit, ef þér þurfit." Konúngr
 svarar: "Hugsa verð ek mér andsvar hér um," ok kvað
 hann skyldu vera með sér um vetrinn. Tostí vildi
 sín erindi sem skjótast vita.

14. Þat var einn tíma um haustið er konúngr reið at
 veizlum ok Tostí með honum. Var þat þá, er þeir
 áðu úti hjá brú inni ok átu. Konúngr átti einn
 hjarðar-hund, er fór með þeim; hundinum var gefinn
 einn smár brauð-hleifr. Hundrinn hleypr á brúna, ok
 sér skugga sinn í vatninu; ok sýnist honum þar í
 sem annarr hundr, ok hafi annan hleif í munni sér.
 Hleypr hann út af brúnni, ok í vatnit í kaf, ok hug-
 ðist mundu ná hleifnum af hundinum. Nú er hann
 kemmi í vatnið, þá missir hann allz; ok ferr nú tómr
 aprat at landi. Konúngr mælti nú til Tosta: "Sástu
 "hversu hundi mínum fórst nú?" Tostí mælti: "Eigi
 "geymdi ek at vandliga." Konúngr mælti: "Hun-
 "drinn þóttist sjá annan hund í vatninu hafa brauð
 "í munni, ok hugðist mundu fá burt tekit hleifinn.
 "En hann hljóp eptir skugga sínum, ok haffi hvárki
 "brauðit á land. Svó veit ek at mér mun fara, ef
 "ek ferr nú til Englands, þá mun ek sjá skugga
 "minn. En þó at ek komist hingat apr, þá má vera
 "at Haraldr konúngi sé hér fyrir, ok nái ek þá eigi
 "pessu ríki. Vil ek nú gefa þér órskurð þíns málss:
 "at ek kem eigi til Englands; þvíat í Dammörk skal
 "ek konúngr vera meðan guð vill; því þat hæfir
 "mér nú, at ágírnast alldri meira. En þú, Tostí,

"munt· fara til Haralds konungs." Ok svá gjörði hann.

15. Haust þat áðr en Tostí kom til Noregs, dreymði Steigar-Póri draum, ok sagði sínum mönnum ok bað þá ráða. Hann sagði, at hann þóttist vera staddir á einu þingi er Haraldr konúng var. Hann sat á stóli svá miklum, at hann tók um allan Noreg; en konúng var svá mikill, at hann tók alla vega út af stólinum. "Maðr þótti mér ganga at honum, ok minnast við hann; en mér þótti svá mikil fluga fljúga ór munni þeim manni í munn konungi, því líkt sem brafn. Við þat þótti mér verða hrafns-nef á konungi; með því nefi þótti mér hann höggva í höfut þeim öllum er vóru á þinginu, utan oss Steigar-mönnum; þar af þótti mér margir deyja, en öllum varð illt af. Ek var já hræddr um, at han mundi höggva Steigar-menn. Í því vaknaða ek. Nú mun ek sjálfr ráða.—Par er vér vórum á þingi staddir, ok konúng sat á stóli: þat var veldis-stóll hana. En þar er hann tók alla vega af stólinum: já tekri ágirni hans alla vega út af veldinu. En þar sem mér þótti hrafns-nef á honum: já hræðumst ek at hann verði fyrir hrafns-nefi, ok hrafninn dragi hans blóði (sic). Par mér þótti hann höggva nefi í höfuð mönnum: þat get ek þeim í koll koma, svá at margin fái þar bana af, en öllum gangi þó nær þeim er með honum eru. En vér Steigar-menn munum eigi fylgja honum" . . .¹ viss orðinn af sanninda-mönnum, at annarr er konúng yfir Englandi. Nú at Jólum er kemr . . . yðr því þess valds bezt, mætti nú ok Tostí [taka] síkt lén af Haraldi, sem af Sveini konungi, ef landit ynnist. Tostí segir hónum ok, at Sveinn konúng vildi ekki víkjast við hans erindi. Konúng segir, at hann skal eiga ráð við sína menn hversu

¹ Hence the text is taken from the H.; the beginning, however, the vellum itself begins. In the first sentences the text is therefore somewhat mutilated or defective.

þessu skal svara. Var nú Tosti með konungi um vetrinn. Þenna vetr sör hafði Haraldr konungur sent Þórarinn Nefúlfsson, ok Hjört, austr í Holmgarð eptir þeim hafr-belg, er hann lét þar eptir með Ellisif dóttningu, sem fyrr segir; ok skyldu þeir eigi aptr koma nema þeir næði belginum ok hví góðe[!] er í var. Peir kómu aptr þá er Tosti hafði litla stund verit með konungi. Hjörtr gékk fyrir konung, ok heilsaði honum, ok segir, at Ellisif heilsaði konungi. En svá var honum ákaft um tal við Tosta, at hann gætir eigi þeirra, er komnir voru.¹ Þá kvað Hjörtr visu:

“ Pröngvir gulli graml fast saman;
 “ veitir [Sýrar]² sonr fás-konar;
 “ Land skyldi lítið Laf-Hamðir hafa,
 “ þá mundi haulnum Haraldr svara.”

“ Hversu lítið?” segir konungr.³ “ Eigi meira,” segir Hjörtr, “en þá maettir liggja á.” Konungur brosir, ok spyrr: “ Hversu hesir farizt,⁴ Íslendingr?” Hjörtr kvað:

“ Hafr er úti hvítr í túni;
 “ skumir augum, hefir skegg mikil;
 “ brestir klaufum, vill börn taka,”
 “ sá er geitar sun gerr við erru.”

Konungur bað þá láta bera inn fét. Er þá borinn inn hafr-belgrinn fyrir konung. Þá spyrr [hann], hvárt sú léti orðalaust er fram seldi fē. Þórarinn kvað hana engi orð um hafa. Konungur mælti: “ Þann skal þá “ spyrrja, er rétt-orðari er. Hvat segir þú til, Hjörtr?”

¹ ok heilsaði . . .] ok heilsaði honum svá þrysvar sinnum, svá at konungur heyrði eigi, Hr.

² Open space in the MS., probably thus to be filled up.

³ p. kv. H. visu; ok er henni var

lokit spyrr konung “hveru stórt

“ land skylda ek hafa”? Hr.

⁴ Hero ends Hr.

⁵ The he-goat is here, like in the nursery tales, fancied as a bugbear.

Hann svarar: " Þat segi ek, at hón kvað vísu." Konúngr mælti: " Hversu er sú?" Hjörtr kvað:

" Munað i vári vestr langskipum
 " hug-ragr um haf Haraldr fara:
 " Því man lengi laf-hröddr konúngr
 " alls andvani Englands ok vega."

Þá mælti Tostí: " Þetta er spásaga, er þair biðja yðr
 " fara til Englands; er eigi ván yðbarrar þangat-kómu." Konúngr [mælti]: " Þú skalt ganga til skrínss ens
 " helga Ólafs konúngs, ok skaltu sverja eitð, at þú
 " skalt alla hluti sanna segja frá afila . . . ; en ek
 " man þú gera her ór landi, at vinna England; en
 " ek vil einn hafa öll ráð fyrir herinum." Tostí kvezt
 mundu vinna eiðana, " En ef nokkut bregðr yðbarri
 " ferð, þú skulu pessir eiðar á yðr falla." Konúngr
 kvað svá vera skyldu. Síðan sendir konúngr bréf
 um allan Noreg, ok bauð út öllum almenningu. Þá
 kom til hans Eysteinn orri, sun Þorbergs Árnasunar,
 ok festi þá Máriú dóttur Harallda konúngs ok Ellí-
 sifar dóttur Jarisleifa konúngs af Hólmgarði. Hennar
 móðir var Íngigerð, dóttir Ólafs konúngs Svænska.
 Nikulás Þorbergsson hafði þá sýslu í nerzu þíngá á
 Hálogalandi. Fessi herr kom allr saman í Sólundum;
 þar var kominn konúng, ok Tostí jarl, ok fimm tigir
 lendra manna. Ok einn morgin, er konúnger lá til
 byrja, segir hann Tosta draum sinn: At hónum þótti
 maðr ganga á skip sitt, ok þóttist þar kenna Ólaf
 konúng, bróður sinn. " Hann var," mjök reiðulegr,
 sagði hann, " ok kvað vísu":—

" Gramr vá frægr til fremðar flestan sigr enn digri;
 " hlaut ok þó at heima sætim¹ heilagt fall til vallar:
 " Uggi ek efst ráð tiggin, yðr man feigð um byrjuð;
 " trolls gefit fákum fylli fíks; veldrað guð sliku."

¹ Better is, " því at heima sásum."

Tosti svarar: "Eigi mun Ólafr konúngr hafa kveðit "vísvuna, heldr vænti ek at sè fjölkýngi Enskra "manna." "Þat vænti ek," segir konúngr, "at engi "sè svá fjölkunnigr, at líki Ólafs konúnga bregði á "sík." "Góðr maðr var Ólafr konúngr," segir Tosti, "en þó hafa fjölkunnugir menn sýnt í þeirra manna "líkjum, er eigi eru úhelgari en hann." Konúngr svarar: "Ek vil fara til Englands með þér, til þess "at leita um sættir, en eigi til annars." Tosti svarar: "Á þik skulu falla eiðarnir, ef þú rýfir leið "angrinn." Konúngr segir: "Eigi man ek þat í "haettu eiga."

16. Svá er sagt, þá er konúngr siglði út eptir Prónðheimi, ok hann . . . einn maðr til skips hans á báti, ok bað konúng leggja at landi ok hjálpa konu hans sjúkri. Konúngr spurði, hvat sjúkleika hón hefði. Bóndi sagði, at hón hefði sofnat hjá brunni; [þó]tti sem nokkorr [ormr . . .] vieri í munni hennar, "Ok "vill síðan jafnan drekka vatn." Konúngr segir, at skipinu skal at landi leggja, "Þá vitu þér, at þér "eigut eigi konúng dramsaman, þó at harðr sè kal- "laðr ok sinkr." Konúngr gengr á land, ok Þjóðólfur skáld með hónum. Peir koma til konunnar; ok bað konúngr, at konuna skyldi bera til þess sama brunnis, sem hon fékk krankleikann. Hann bað snúa henni á gráfum, ok leggja varrarnar niðr at brunninum. Konúngr sat hjá, ok hafði spenni-töng í hendi. Hann lét tendra hjá sér síðinn eld. Konan grét sárliga; ok bað, at henni skyldi gefa at drekka; en konúngr lét hana eigi svá vatninu. Þá þróngir meini hennar upp í hásiinn; aler þá sundr munninum, ok kemr þar út orms-höfuð. Konúngs tólk spenni-töngina, ok lagði á orms-höfuðit, ok dró ór henni út lífanda orm, ok kastar hónum í eldinn. Er síðan konan flutt heim, ok varð hon skjótt heil. Síðan ferr konúngr til skips, ok siglir suðr með landi með öllum þeim her, er þá var til hans kominn norðan ór landinu.

17. Svá er sagt þá er konúngr lá í Sólundum¹ þá sigldi þar eitt Grœnlands-far af hafi. Fyrir því skipi var sé maðr er Líka-Loðinn hét, því at hann hafði flutt lík Finns fegin, ok þeirra skipara, ór Finnsbúðum syrir austan jökla á Grœnalandi, með boði Ólafs konungi helga; þvíat Finnur var sun Ketils kálfss af Ríngunesi af Heiðmörk, ok Gunnhildar systur Ólafs konunga. Þeir skjóta báti, ok róa til konungs-skipssins; ok heilsaði Loðinn konungi. Konúngr spurði hversu lengi þeir hefði í hafi verit. Loðinn svarar: "Sjau nætr." Konúngr spurði: "Urðu þér við enga "nýlundi varir?" Loðinn svarar: "Engi nýlunda "þykki mér nú." Þá vindu² hans kumpanar bátinum. Þá mælti konúngr: "Eigi þikkir þínnum mönnum "sem þú segir satt; ok seg nú." Loðinn svarar: "Þá er vér höfðum sight tvær nætr undan landi, þá sám "vér eldji brenna; hann var svá langr, at vér súm "fyrir hvárgan enda; hann var blár sem einn logi; "þyrr var inn bezt, ok mátti hvergi ljá sigla. Var "mitt ráð, at sigla þar á eldinn sem vér kómum at, "ok lægstr var loginn. Vér [kendum] hita af eldinum, "ok brann hvárt-tveggja skautið ok³ skautin "ok lískin með nýrri Grœnlenskri.⁴ Ok er vér höfðum "sight [iij. dœgr kom] sky-flóki yfir skip vårt; þar "fylgdi svá mikil myrkr, at menn sá eigi hendr sínar. "Þá heyrðu vér brest mikinn; ok leit ek upp; var "þá sky-flókin sundr brostinn, ok bleddi ór hvárum "tveggja með stóru fors-falli; ok þessi blóð "straumr kom ofan í skip vårt; ok lét ek setja "undir⁵ ok má þat blóð enn hér sjá; ok er "nú saman hlaupit síðan kólnaði; þvíat varmt var "þá er ofan kom. Ok er vér höfðum enn sight þrjú

¹ i.e. Sólundum.² So Cd. i.e. undu.³ Cd.; here something must be wanting.⁴ Grœnlenskri] thus, "tjöru," or the like being understood.⁵ ker or byttu, or the like.

"dœgr, þá heyrðu ver grý mikinn. Ver sám þá marga
 "fugla fljúga, sem ek veit þar nöfn til í Noregi;
 "flugu þeir næst oss er [stærstir] vóru; þeir gullu ok
 "klökuðu með mikilli gleði. Þessi flaug vanzt um
 "eina eykð daga, svá at ei mátti sjá heiðan himin
 "syfir; ok flugu þó aldri enir sömu. Siðan siglðu
 "ver i tvau dœgr aðr ver kómum at landi í gær-
 "kveld. Þá sám ver ena sömu fugla fljúga vestan
 "[um haf]; vóru þá brottu allir enir stærstu fuglarnir.
 "Flugu þeir þá allir þegjandi, ok svá sem sorgfullir.
 "Ok er þeir kómu at landi, dreifðust þeir, ok set-
 "tist sér hvern. Nú hefi ek yðr ekki meira at segja." Konúngr mælti: "Leyna vildir þú mik þessu, þar þú
 "kallaðist ekki sèð¹ hafa." Svarar: "Svá sagða ek,²
 "herra, at mér þótti þetta nú engi undr, er ek veit
 "yðr ferð ráðna ór landi." "Hvar syfir?" sagði konúngr. Loðinn mælti: "Því at þér munuð eigi aptr
 "koma; en þess er vón, at mikil furða verði syfir
 "[síkra höfðingja frásalli]." Konúngr mælti: "Viltu
 "fylgja mér?" Loðinn svarar: "Þér verðit at ráða;
 "en seckja má ek lík yðarra manna, þeirra er látað." [Konúngr svarar]: "Betrar man mér til manna verða
 "meðan ek líf; en því mantu fara verða, at þú
 "kallast vita um várar ferðir." Þá mælti konúngr:
 "Píkki þér, Tosti, þetta nokkur undr?" Tosti segir:
 "Hefði syfir merkan mann borit, þá væri þetta ný-
 "breytni." Loðinn segir: "Myklu mundi kaupanda,
 "at þú, Tosti, lygir eigi fleiri lygir millim landa,
 "en ek." Konúngr gaf Loðni orlof.

18. Hugi hæt prestr, er söng a Avallznesi (!), í Körmt. Hann dreymði eina nótt, at hann þykkist sjá í kirkju-
 garðinn, ok sýnist hónum allt þat fólk á fótum er þar
 var jarðat. Peir höfðu cinn mann millim sín, ok

¹ sèð] From hence the text is taken from the vellum II. itself. ² at, add. Cd.

hrundu hvárir til sín; en annan veg kirkjunnar höfðu þeir annan mann, ok togaði þann hvern til sín. Þaðan gekk fram¹ kona ok til prestzins, hon var alber. Prestr spurði, hvat sukkja þar væri. Hon savarar: "Lík kemr "þat til kirkju í morgin er sól 'er í landsuðri, er "hvárigir vilja við taka; en þat man koma at miðjum "degi, er allir vilja til sín draga; en þat lík er fyrr "kemr, vilda ek at grafit væri í austanverðum kirk- "jugarði; en þat er síðarr kemr, vilda ek at grafið "væri fyrir norðan, þar er kirkjan mecitizt ok söng- "húsið; ok þar munu þér mannz-bein finna, ok vilda "ek, at þeim væri blaðit alla vega útan at likinu, "þvíat þat eru bein minn." "Segðú mér þá," segir prestr; "hversu man konungi várum farast ór "landi?" Hon savarar: "Felly hann." Prestr spurði: "Hverr man þá ráða ríki?" "Frilleifr," segir hon. "Hvé lengi ræði hann?" segir prestr. "Sjau vetr "ok xx," segir hon. "Hvat tekur þá við," segir hann. "Styrlaugr man þá koma," segir hon. "Hversu "lengi man hann ríkjá?" segir prestr. "Tíu vetr," segir hon. "Hvat tekur þá við?" segir hann. "Góðráðr, "ok Góðvili, ok Harðráðr," segir hon. "Hverr verðr "þeirra langcestr." "Harðráðr," segir hon. "[Hvé] "lengi ræðr hann," segir prestr. V. (sic) vetr ok xx," segir hon; "en eptir hann verða mörg illvirki. Ok mun "ek nú eigi segja framarr." Prestr vaknar; ok koma svá lík um daginn, sem hon sagði. En þar var Ólafr kyrr, er hon kallaði Friðleif; en Magnús berisættr, þar er hón nefndi Styrlaug; Eysteinn, þar er hon nefndi Góðráð; en Ólafr, þar er hon nefndi Góðvilja; en Jóseala-Sigurðr, þar er Harðráðr var. En guð fyrirbauð, at hon segði þau illvirki, er síðarr urðu görr.

19. Nú er þar til at taka, at Haralldr konungr siglir á haf með her sinn; kom hann fyrst til Orkneyja, ok lét þar eptir Máriu dóttur sína ok mart fólk

¹ *fram*] fra, Cd.

annað. Þaðan siglir konúngr til Englandz; ok kómu at Skarðaborg. Þá fell veðrit í logn, ok lágu þeir þar um nóttnina. Menn vöknudu við þat er kveðit var í lopti; ok þótti hverjum sem yfir sínū skipi væri. Allir líta í loptið, ok sjá eina trollkonu riða vargi í loptinu. Hon hafði trog í knjám sér, fullt með blóði ok manna-líma. Hon kvað vísur iij. þessar.

“ Vist er að allvaldr austan eggjast vestr að leggja
“ móti við marga knátu, (minn snúður er þat) prúða:
“ Þar man val-hiðurr velja (veit hann orna sér beitu),
“ steik af stóði Gjúka stamns: Fylgi ek þar jaman:
“ stanms, fylgi ek þar jaman.

“ ¹ Stór taka fjöll at falla,² ferr sótt um kyn dróttar;
“ eyðizt friðr, en forðizt fjánd-hugr, meðal³ lands;
“ Vera mun ok yfir sem öðrum angriþóða-söm hjóðum
“ ylgr nemr suðr at svelgja sveita, urðr um heitin:
“ sveita, urðr um heitin.”

“ Skóð lær skína rauðan skjöld, er dregr at hjaldri;
“ brúðr sér Aurnis jóða úför konunga görva:
“ Sviptir sámleitr kjöptum svanni holdi⁴ manna;
“ úlfis munn litar innan óblát konan blóði:
“ óblát konan blóði.”

Konúngr spurði Tosta, hvárt hann vakir. Tosti svarar: “Vaknað hefir ek nú við ljóðan þessa.” Konúngr mælti: “Píkki þér nokkurr vert um þetta?” “Einkis,” segir Tosti. “Þá ertú dauðr i hjartanu,” segir konúngr, “þvíat ek hefir í mörgum bardögum “verið, ok sé ek aldri fyrr sískar bendingar.” Peir taka land, ok ganga þar upp sem Kliflönd heita. Konúngr spyr Tosta: “Hvat heitir hæð sú, er þar er “norðr á landit?” Tosti segir: “Eigi er hverri hæð “nafn gefit.” Konúngr segja: “Nafn man þó þessi “eiga, ok skaltú segja mér.” Tosti segir: “Þat er “haugr fvars beinlausa.” Konúngr svarar: “Fáir

¹ This stanza is found only here.

² falla] fjalla, Cd.

³ meðal] meðar, Cd.

⁴ holdi] blóði, Cd.

" hafa þeir sigrað England, er at hans haugi hafa fyrst komit." Tostí segir: " Forneskja er nú at trúá sílku."

20. Þeir ganga á land með herinum, en sumir geyma skipa. Þeir breðr, Moru-kári jarl ok Valþjófr jarl, ok Áki mágr þeirra, samna her saman þegar þeir spyrra til hers Norðmanna. Þeir mættuz við á þá er Úsa heitir; ok tekzt þar en harðasta orrosta, ok hélzt framan til nóns. Þá hafði Eysteinn gengit í gegnum fylkingar enna Ensku, ok drepit Áka enn mikla. Sér hann þá, at Möru-kári hefir gengit á bak fylking Tosta; snýz hann þá með sínum mönnum á bak fylking Möru-kára. Ok er jarl Möru-kári ser þetta, biðr þá sina menn snúaz at bökum, ok verjaz vel ok drengilega. Ok um síðir brestr flótti á hans mönnum, ok flýja út á ána; ok er Möru-kári jarl þar dreppinn, ok mestr þori fólks hans. Margir sukku ok nör. Í þann tíma hafði Haraldr konúngur hand-tekið Valþjóf jarl. Þá gengr Tostí til konúngs ok mælti: " Láti þá eina fór fara brœðr." Konúngur svarar: " Þá skaltú drepa, er þú fangar, en " ek man hónum ráða." Konúngur mælti til Valþjófs: " Ek man gefa þér grið, ef þú vilt þess sverja at " berjast aldri móti mér, ok gera mér njóan, ef þú " veizt mér samdoegrísi svík ráðin." Valþjófr segir: " Eigi man ek sverja; ok eigi man ek þat mér til " lífs vinna at veita eigi Haraldi bróður mínum, " meðan ek má; en gera man ek þér njóan ef ek " veit þér svík ráðin, ok vinna þat til lífs mér: " en eið man ek engan vinna, þvíat mér lízt sem " Tostí muni mér litla erfð setla." Konúngur gaf Valþjóf liðugan at fara hvert er hann vildi. Tostí segir: " Úvitlegt bragð, at láta þann mann lausan fara " er yðr þíkkiz ofgóðr eiða at vinna." Konúngur mælti: " Betri setla ek heit hans, en handsöl þín." Tostí mælti: " Förum með her várum til Lundána, " ok eyðum landit með eldi ok járni, ok gefum " [engum] manni grið, hvárki konum nò börnum." Svá var gört. Ok eptir þat fara þeir til ok skipa

suðr með landi, ok leggja skipum sínum upp til Rafns-eyrar. Hvárki finna þeir þá fyrir sér í þorpum¹ menn nè fè, svá fír allt undan. Ok einn dag, er konúngr lá í einni höfn, þá reið ein kona af landi ofan, ok spurði at¹ Norðmanna-konungi. Konúngr sagði til sín. Hon mælti: "Ek hefir landtjald er ek vil gefa yðr." Tostí mælti: "Pigg þú tjaldit, ok lát brenna þat síðan." Konúngr mælti: "Brenn þat er þér er gefit; en ek "verð ekki vart við at landz-menn þínir bjóði þér "nökkorar scemðir." Hann biðr láta setja upp tjaldit; Ok sögðu allir eitt um, at eingi sá jam-vænt tjald. Konúngur sprýr hver laun hon vill hafa fyrir tjaldit. Hon svarar: "Sunu á ek tvá, ok vilda ek piggja þeim "báðum lif." Konúngr sagði, at þeði skyldi gríð hafa menn hennar ok fè, ef hann vissi hvar þat væri. Hon reið síðan í brott. En konúngr sefr í tjaldinu þá nött. En um morgoninn segir konúngr Þjóðólf skáldi, at hann hyggr Tosta þat aatt hafa sagt, at tjaldit mundi eigi vera atkvæða-laust, "Því at ek þíkkjumz sèð "hafa sjau ráð, til hvers-vetna hér til, en nú þíkkiz "ek engi ráð kunna." Þjóðólfur svarar: "Yðruu ráðum "munu vér þó hlíta." Konúngr mælti: "Breyta skal "nú ráðunum; ver skulum ganga á land með xx. hund- "ruð manna, en sex tigir hundraða skulu vera við "skipin; skulu þá formenn vera þeir broðr, Eysteinn "ok Nikulás. Tostí skal fylgja mér." Svá gerir konúngur, at hann gengr á land, ok brennir. Ok er hann kemr at þeim stað er Jork heitir, þá senda staðar-menn honum boð, at þeir vilja gefas í hans vald; þeir binda þat með eiðum. Þetta þiggr konúngur. Ferr hann síðan til skipe sinna. En um morgininn skyldi hann ganga á land at skipa sínum mönnum staðinn, ok lá konúngur at skipunum nöttina optir.

21. En þegar dagr kom, býsk konúngur at ganga á land til staðarins. Þeir hafa skjöldu ok hjálma, en engar

¹ a[.] af, Cd.

brynjur, fítan hundrað manna, þat er léttast var á sér. Tosti mælti: "Þetta er mikit ráðleysi, at ganga náliga "vápnlauss í hendr úvinum sínum, þvíat eigi þurfi þér "at trúa Enskum mönnum, ef þeir sá vald á yðr; ok "illa hefir þér, konúngr, brugðit við landtjallz-gjófina "húsfreyju." Konúngr mælti: "Hvárt hræðiz þú nú, "Tosti?" Hann segir: "Myklu þikki mér þetta hræði- "legra, er þú ert orðinn vitstoli, enn þat er vísur "hafa verið kveðnar fyrir oss." "Ek skal þó ráða," segir konúngr. Svá var Tosti óvinsæll af Norðmönnum, at engi vildi heyra hann. Þetta sama kveld er Haraldr konúngr fór til skipa með Norðmanna-her kom Haraldr Guðinasum með úvígjan her sunnan af Englaði til Jorkar; ok frá þar sönn tifðindi til Norðmanna. En þegar staðar-menn vissu, at konúngr var kominn, þá rufu þeir öll heit við Norðmenn, ok fóru í her með Haraldi konungi. Ok þegar um morguninn rcerir (sic) [hann] her sinn ofan til Steinfurðu-bryggju, er nú er kallað Stamford (sic); ok fara nú hvárir móti öðrum. Haraldr konúngr Sigurðar [son] mælti: "Hvárt er at sjá upp á landit hvírfil-vindr eða jóreykr?" Tosti svarar: "Vist er jóreykr; ok munu þér nú sjá "trúmað landzmannu." Konúngr stöðvar herinn, ok biðar; ok sér skjótt at [ú]vígri herra vápnadr ferr móti þeim. Í þenna tíma kom einn maðr riðandi, ok spurði eptir Haraldi konungi. Hónum var sagt til hans. Tosti mælti: "Þar er nú Valþjófr bróðir minn, "ok drepi hann!" Konúngr fyrir-býðr þat. Valþjófr risir fyrir konung ok heilsar hónum, ok biðr hann víkja sem skjótast til skipa sinna, "Þvíat Haraldr "konúngr, bróðir minn, ferr móti yðr [með] úvígjan "her; ok hafi þér ekki að til viðr-tóku, þó at þér "verið væpnðir, en nú enn aðförl." Konúngr mælti: "Far vel, Valþjófr, ok sylg vel bróður þínum, ok hefir "þú vel haldit þín orð." Konúngr spurði þá hvat til ráðs skyldi taka; ok voru þeir flestir, at báðu, at konúngr feri til skipa í móti fólkisínu. Konúngr

svarar: "Aldri fiýða ek enn orrostu-laust, ok eigi "skal ek enn; því at ek ann eigi þess sigrs Enskum "mönnum, at ek sé bæði elltr ok dreppinn." Sendir hann þá menn til skipa, at segja Eysteini orra, at hann þarf manna við. En hann letr blása, ok skipar fylkingar. Nemr þá ok inn Enski herrinn stað, ok skipar sínar fylkingar. Var þá ok litlu lengra millim þeirra en tvau ördrög. Ok í þenna tíma ríða þrí menn at fylking Norðmanna, ok spurðu ef Tostí jarl mætti heyra mál þeirra. Einn af þeim, sé er talaði, var ekki mikill maðr, ok lett-vaxinn, ok allra manna kurteisastr, ok hafði gyltan hjálm, ok rauðan skjöld, ok dreginn á haukr með gulli. Annarr maðr var allra manna mestr ok sterkligastr ok manna sœmilegastr. Þriði var hár maðr ok mið-mjór ok herði-breiðr. Sé reið síðarst. Tostí bað hann tala hvat hann vildi. Riddarinn mælti: "Haraldr, bróðir þinn, sendi þér "guðs kveðju, ok bauð þér asettir." Tostí segir: "Hvat býðr hann nú framarr en fyrr?" Riddarinn segir: "Hónum þíkkir nú minni boða vert, er slikt er "af gert." Tostí segir: "Ekki munu vér þat böta "með fè; en hvat er nú boðit?" Riddari segir: "Hann bauð, at þú skyldir hafa fimbting Englandz, "en hann skyldi hafa bótalausana bróður sinn; en þat "er þér haft gert til skaða í landinu, þá kvezt hann "þat mundu böta." Tostí segir: "Ekki þigg ek "petta." Riddari mælti: "Eigi skal ek því leyna, "hvat hann sagði at framast skyldi bjóða, at heldr "vildi hann bjóða þér hálf England, en þið þrattid "með bardaga, ok þar með konungs-nafn." "Hvat "vill hann þá bjóða Haraldi konungi af Noregi?" Riddari segir: "Af því at hann unði eigi sínu ríki, "þá skal ek gefa hónum af Englandi hálfu fjórðu alin "á lengd, ok því meira sem [hann] er meiri en "meðalmaðr; en ekki fær hann hér meira, því at "mér er úvant við hann." Tostí mælti: "Of seint "hafa þessi boð fram komið; en þat hefi ek heyrt

"Norðnenn þat (sic) opt mæla, ef mér væri góð boð
 "boðin, at ek mynda þegar við þeirra mál skiljaz;
 "en nú skal þat eigi vera." Riddari mælti: "Þér
 "bað konúngr þá alla ábyrgð á hendi binda." Ók
 víkr síðan brott. Haraldr konúngr Sigurðarsun reið
 á hesti svart-blesóttum, ok sagði fyrir hversu fylkja
 skyldi, meðan þeir tölùðuz við. Í því fall hestrinn
 undir konungi, ok ferr svá þrysvar í ríðinni. Konúngr
 mælti: "Hví skal nú svá, Ólafr bróðir!" segir hann.
 Tostí hlær ok mælti: "Ætlar þú at Ólafr konúngr
 "felli hestinn undir þér?" Hann segir: "Eigi man
 "ek annars mannz meirr at gjalda en þín, ef hann
 "lítr af mér." Hann stígr af hestinum, ok gengr í
 fylkingina. Konúngr insælti til Tosta: "Hverr var
 "riddari þessi, er talaði við þik?" Tostí segir:
 "Haraldr konúngr, bróðir minn." "Hví sagðir þú
 "þetta svá seint?" segir konúngr. Tostí segir: "Eigi
 "vilda ek svíkja hann, þar sem hann reið á trúnað
 "minn." [Konúngr mælti]: "Hann er hæverskr maðr
 "ok góðmannlegr, ok stendr nú vel í stigreip, ok man
 "þó ekki lengi löndum ráða. En hverr var til
 "hvárrar handar honum?" Tostí segir: "Helgi Hein-
 "reksun var annarr; en annarr heitir Blarleifr."
 "Lítill ván var mér þess mannz bér," [segir konúngr]
 "þvíat ek kenni manninn; ok eigi munda ek híngarð
 "herferð farið hafa, ef ek vissa hann á lífi." Tostí
 segir: "Engu man oss þat varða." Þá spurði Haraldr
 konúngr Guðinasun Leif: "Hverr sá var hinn mikli
 "maðr er hestrinn fell undir?" Leifr svarar: "Þat var
 "konúngr Norðmanna." Konúngr segir: "Hann er
 "grimmlegr maðr, ok eigi langalegr, þvíat ek get
 "liðna nú hane daga." Norega-konúngr hafði svá
 fylkt, at hans menn, þeir er skjöldu höfdu, skyldu
 standa í hríng, ok horfa út allir: "En þeir er hlífar-
 "lausir eru, skulu standa innan í ok vega út hjá
 "hinum." En er saman [sigu] fylkingar, þa kringja

Enskir menn um fylking Norðmanna. Hemíngr hafði sagt nafn sitt ok allt hvat yfir hann hafði liðit á ör hann fór til bardagans. Síð þá Enskir menn upp herópi. Þá kvað Haraldr konúngr Sigurðarson visu:—

“ Fram göngu vér í fylkingar
“ brynju-lausir undir blár eggjar :
“ Hjálmar skína, hefkað ek mína ;
“ nú liggr skraut vár at skipum niðri.”

“ Illa er nú kveðit,” segir konúngr, “ ok skal um bæsta ”:—

“ Krjúpu vér fyrir vápna val-teigs brökun eigi,
“ (svá bauð Hildr) at hjaldri (baldorð) í bug skjaldar :
“ Hátt bað mik þar er mætusk men-spöng bera löngum
“ Hlakkar iss um hausa hjálm-stofn í gný málma.”

Haraldr konúngr Sigurðarsun bað sína menn ekki berjaz, ákaft, en standa fast, ok felmta ekki. Enskir menn hefja þá atsókn; en Norðmenn verjaz svá vel, at ekki gengr á. Þá mælti Haraldr konúngr Guðinasun við Helga Heinrikssun: “ Hvat skal þat til ráði taka, at brygðiz¹ staðan þeirra; þvíat vón er skjótt, at þeim komi lið skipum; ok man eigi þá vel seokjaz er nú vinst ekki at; ok hafa þeir riðul einn manna.” “ Vér skulum,” sagði Helgi, “ seokja at sem röklegast; ok ef þá vinnst ekki at, þá skulu vér leita frá; ok má, at þeir ætli at vér flý-jum; munu þeir þá rjúfa fylkingina ok seokja eptir; ok sjóðan skulu vér smúaz í móti sem skjótast.” Ok svá gerðu þeir. Ok er Norðmenn að, at þeir viku undan, þá sóttu þeir eptir; ok er hinir sneruz við, þá gátu þeir eigi komið stöðunni á annað sinn. Var nú bardaginn mannskœðr; en þar sem þeir stóðu, Haraldr konúngr ok Tostí, gekk ekki á. Þá mælti

¹ bryggis] bryggis, Cd.

Haraldr konúngr Guðinasun til Hemings: "Hvar kemr
 "nú hæfni þín ok harðekeyti, er þú skýtr eigi kon-
 "unginn þar sem þú einkennir hann." Hemíngur
 segir: "Ekki dyl ek, at ek kenna hann; en eigi þori
 "ek at skjóta hann fyrir Ólafi konungi." "Eigi
 "veit ek," segir Haraldr konúngr, "til hvert þú fört
 "til bardagans, ef þú vilt ekki at gera. Nú skjóttu
 "svá, at ek mega kenna hann, af því at ek þori fyrir
 "Ólafi konungi at skjóta hann." Hemíngur skýtr þá
 at konungs með möllu-ör; ok kom á hváptiinn, ok
 læsti örina í holdinu. Konúngr skar þegar ór örina.
 En af þessu varð konúngr auðkendr. Haraldr Guðina-
 sun skýtr þá í óstinn á Haraldi konungi. Sezt þá
 konúngr niðr. Hann mælti til Þjóðölfsskálds: "Farðú
 "hingat, ok sezt undir höfuð mér; lengi hefr ek þínu
 "höfði upp haldit." Tostí gækkt konungi, ok spurði
 hvárt hann var sárr. Konúngr svarar: "Litið járn
 "var mér sent; en þess vænti ek, at þat hafi eigi til
 "enki erindis ór aðli verið borið. Vil ek at þú
 "takir sættir af bróður þínum, en ek man piggja þat
 "af ríkinu sem mér var boðit í morgin." Tostí
 segir: "Einn karl skulu við báðir gista í kveld."
 Konúngr segir: "Par getr þú þess karls er ok vilda
 "aldri gisting at piggja." Ok síðan sálaðiz konúngr.
 Enskeit menn cepa þá heróp; ok segja, at Norðmanna
 konúngr er fallinn, ok bjóða Tosta sættir. Tostí þrífr
 þá merkið; ok segir, at þat skulu þeir finna, at
 eigi eru allir Norðmanna-höfðingjar fallnir: "Meðan
 ek má vega." Ok heldr Tostí nú upp bardaganum
 um stund. Þá mælti Hemíngur: "Hví eggí þér
 "mik eigi nú at skjóta, herra." Konúngr segir:
 "Þvíat ek vil eigi ráða bana-ráð bróður mínum."
 Hemíngur svarar: "Þat er undarlegt, er þér vilið láta
 "drepa niðr menn yðra; ok senda man ek honum
 "eina sending, ef þér fyrir-bjóðit eigi." Konúngr
 segir: "Eigi man ek nú manna-hefnd láta fyrir koma
 "þó at honum sé geigr unninn." Þá skýtr Hemíngur
 í auga Tosta. Þá mælti Tostí, er hann fækkt skotið:

" Þessi markaði mik guði," ok dó þegar. Haraldr konúngr býr þá grið Norðmönnum. Í þann tíma kom Eysteinn orri, ok spurði Þjóðsólf skáld hver tilindi par voru örðin. Þjóðsólf kvað:—

" Öld befir afrað goldit illt ; nú kveð ek her stiltan ;
 " bauð þessa fór þjóðum þarflaust Haraldr austan :
 " Svá lauk siklings sei snjallz, at vér erum allir
 " (loftbungr fíkk enn leyfni lífs-grand) í stað vandum."

Eysteinn mælti: "Göngum fram rösklega ; ekki skal " hlífaf við, þóat vér ætlaðim annað éptir at taka " hér en¹ beina-lag."² Hlaupa þeir svá hart fram, at á bak gengr öll fylking Enskra manna. Peir segja konungi, at nú er eigi við menn at eiga. Konungur svarar: "Menn oru þetta, ok fjör hafa þeir." En er þeir höfðu lengi barðs,³ þá mælti Nikulás: "Eigi " megu vér valda sókn þessi lengi sakir meði." Eysteinn svarar: "Satt er þat; ok því skulu vér leita " oss ráðs. Vér skulum hopa at skóginum, en Enskir " menn mu[nu] eigi mjök eptir sækja, þvíat þeir " munu verða segnir hverri hvíld er á verðr; skulu " vér þá fara af herklæðunum, ok hefja síðan sók- " nina; ok skal hvernátt vinna til frægðar, en eigi " til langlífis." Þetta kváðuz allir gjarna vilja. Ok taka þeir nú þetta ráð. Nú cépa Enskir menn, ok bjóða frið Norðmönnum. Þá hleypr Eysteinn fram ok Norðmenn; ok segja, at þat skulu þeir finna, at Norðmenn vilja eigi grið hafa. Tekzt þá bardagi af nýju; stökkva þá Enskir menn hundruðum brott frá konungi. Nikulás Þorbergsson berzt við Helga Heinrikassun, ok sækir Nikulás svá fast, at Helgi má ekki annað en hopa undan, ok verja sik; en Eysteinn orri sækir at konungi ok Valþjófi. Svá var á bar- dagi harðr, at jamnan er Orrn-hrið við brugðit síðan í Englandi, þá er mann-raunir verða. Verðr þá mikil

¹ hér en] en hér, Cd.

² i.e. beina-leg.

³ i.e. barzt.

mannfall, ok meira af Norðmönnum, þvíat þeir voru berir fyrir. Þá sér Hemíngr, at Helgi er yfir kominn fyrir Nikulási. Þá skýtr Hemíngr á þunn-vembið Nikulási, svá at kom annan veg; fell þá Nikulás ok Þjóðolfr skáld, ok sjöldi Norðmanna. Eysteinn hélta upp orrostunni; ok gekk svá nær konungi, at hann drap merkis-mann hans. Þetta sér Hemíngr, ok skýtr ör undir hönd Eysteini, ok í hjartað, ok fell [hann] við mikinn orðz-tír. Norðmenn flýðu allir, þegar er Eysteinn var fallinn, þeir er því kómu við. En Enskir menn ráku ekki flóttann. Reið þá Haraldr konúngr eigi með meira líð til Lundina en með d. manna. Hann fekk menn til at flytja til kirkju lík þeirra manna, sem fallið höfðu, svá Norðmanna sem sinna manna. Hann losaði ok brott af Rafnseyri Ólafi Haraldz-syni, ok öllum þeim Norðmönnum, sem eptir lifðu.

22. Vilhjálmr bastarðr ræð fyrir Vallandi, sem fyrr var sagt. Hann spyrr herferð Haralds konúngs til Englands; hann sendir boð um ríki sétta, ok stefnir til sín miklum her. Þá talar hann fyrir þeim, ok segir: "Yðr er kunnigt hversu fór félagsakapr okkarr" "Haralds Guðina sunar; er mér nú sagt, at herr gengr" "á ríki hans. Nú vil ek fara með her þenna at" "hefna hans ef honum er nokkut orðit. En man ok" "eigi annan tíma auðveldra at hefna Haraldi þeirra" "skamma er hann hefir mér gert, ok kalla til Eng- "landz þóat hann hafi sigraz, þvíat allt hans eð" "vaskasta fólk man vera sárt ok víg-mótt." En þann dag er Vilhjálmr reið ór Rúðu-borg, þá gekk at honum dróttning hans, er hann var á hest kominn, ok tók istig hans, ok vildi tala við hann; en hann slær hestinn með sporum; ok fellr hon fyrir hestinn, ok hleypr hestrinn ofan á hana, ok fær hon þegar bana. Hann mælti: "Býsna skal til batnaðar;" ok er þat "vienna at fór vår verði góð." Stíga þeir síðan á skip, ok sigla til Englandz, ok herjar þegar er hann kemr í landit. Svá er sagt, at hann lét brenna Ívar

enn beinlausa Þór hann tók at herja. Þetta spyrr Haraldr konúngr, ok stefnir at sér mönnum; þá var fólk hans sem sárást. Konúngr býðr þeim at rýma landit, ef þeir þöttiz eigi særir at fylgja hónum; en allir sögðu, at honum vildu fylgja. Konúngr segir: "Upp gefi þér mik, ef þér fylgið mér eigi trúlega." Þeir sögðuz aldri skyldu við hann skiljaz. Hann stefnir her sinum móti Vilhjálmi. Ok tekz þar harðr bardagi. Sá var xix. nótturnum síðarr en Haraldr konúngr Sigurðar sun fell. Þar verðr mannfall mikil af Enskum mönnum, þvíat margir voru þeir í bardagnum er til enskia voru færir. Þeir berjaz allan dag. Ok um kveldit fell Haraldr konúngr Guðinasun; en þeir Hemíngr ok Helgi ok Valþjófr skjóta á svínfylking, ok gengr þar ekki á. Þá mælti Vilhjálmr: "Gesa mán ek þér grið, Valþjófr, ef þú vilt sverja "mér trúnað; skaldu þá hafa föður-leifð þína ok "jarldóm." Valþjófr svarar: "Enga sver ek þér eitða; "en heita man ek þér trúnaði, ef þú efnir þetta."— "At þessu munu vit sættaz," segir Vilhjálmr. Valþjófr spurði: "Hvern kost skulu þeir hafa, Hemíngr ok "Helgi, ef þeir sættaz?" Vilhjálmr svarar: "Helgi "skal hafa füður-leifð sína ok jarldóm; hann skal "sverja mér trúnað, ok ráða mér öll þau ráð, er hann "kann gerr at sjá en ek; en Hemíngr skal vera með "mér; ok ef hann er mér trúr þá skal ek hann mest "manna meta." Valþjófr spyrr: "Hvat vili þit til ráðs "taka." Helgi svarar: "Hemíngr skal ráða." Hemíngr svarar: "Veit ek yðr Enskum mönnum man "mál þykkja, at lètti þessum úfriði, en mér [man] "ekki þykkja gaman at lifa eptir þenna bardaga; en "þó vil ek eigi lengr halda yðr í háská, enn þér "vilið; en þat vinenti ek, at Valþjófi verði skammse "griðin." Valþjófr svarar: "Betra er at vèr veltum "enn trúá engum; ok eigi skulu fleiri látaſ fyrir "mínar sakir." Þeir gefa upp orrostuna, ok ganga til griða. Er þá tekinn Vilhjálmr til konungs, ok þaðan riða þeir til Lundána. Valþjófr bað orlofs til

heimferðar, ok fíkk, ok reið brott með ellefsta mann. Konúngr leit eptir þeim ok mælti: "Úráðlegt er, at "láta þann mann brott ríða liðugan er oss vill eigi "eiða sverja; ok rifit eptir honum, ok drepit hann!" Ok svá gerðu þeir. Valþjófr sté af baki ok fyrirbauð sínum mönnum at verja sik. Hann gækk til einnar kirkju ok var þar dreppinn; ok þar er hann jarðaðr; ok hyggja menn hann góðanmann.

23. Nött þá eptir er Haraldr konúngr Guðinasun var fallinn, þá ól til valsins 'kotkarl' einn 'ok kona hans, at fletta valinn, ok fá sér fjár; þau sjá þar stóra valköstu; þau sjá þar bjart ljós. Þau talaz við, ok segja at þar man vera heilagr maðr í valnum; taku þau ná at ryðja valinn þar er þau sá ljósit; þau sjá, at mannz-hönd kom upp ór valnum, ok var á gullhríng mikill. Bóndinn tók til handarinnar, ok spurði hvárt sá maðr lífði. Sá svarar: "Lifi ek." Kerling mælti: "Ryð af líkunum! ek hygg þetta konúnginn "vera." Þau setja upp manninn, ok sprýrja ef hann er grœðandi. Konúngur segir: "Eigi syn (sic) ek at mik "mætti grœða; en ekki geti þit þat gört." Kerling mælti: "Á þat skal hætta." Þau tóku hann upp, ok lögðu í vagninn, ok aka heim með hann. Kerling mælti: "Þú skalt skera ór vöðvana or eyknum ok "af eyrun; ok ef menn koma at leita líks konúngs "til þín, þá skaltu segja, at ek em cer, en hross "þitt hafa rifit vargar." Þau fægja sár konúngs ok binda, ok leyna honum með sér. Lítlu síðarr koma þar menn Vilhjálms konúngs, ok sprýrja hví hann hefir flutt til sín Harald konung lisanda eðr dauðan. Karl svarar: "Þat hefir ek eigi gört." Peir svara: "Ekki er at dylja, þvíat til þinna húsa liggr blóð "dreifin." Karl segir: "Um konung yðarn þikki "mér engi skaði; meiri skaði þikki [mér] at eykinum "er vargar risu fyrri nóttr er bardaginn hafði verið." Peir svörðuð: "Satt man þetta vera, þvíat vér sám "hér eykinn rifinn; en þó vilju vér hér inn ganga ok

"rannsaka hvat hér er tíðs." Karl mælti: "Mér þrýtr
"eigi illa at ganga; kona míni varð cer af því at
"hon [heyrði] lúðra ok herópit." Þeir vilja þó ganga
inn at einu. En er þeir koma inn, þá sat kerling
við arinn ok át kol; ok er hon sér mennina, hleypr
hon upp ok þrífr skálum eina, ok bannazt um, ok segir,
at hon skal drepa þá. Þeir ganga út, ok hlæja at henni,
ok fara heim við svá búið, ok segja konungi at þeir
finna eigi lík Haraldz konúngs. En þau kerling
græða konung á laun þar til er hann var heill; þá
sendir konungur kerling til Hemíngs ok segir hón
honum hvar konungur var. Hemíngur segir: "Þyfti
"nú, fóstra, at þú vissir nökkut." Kerling svarar:
"Ekki var ek cer." Annan dag eptir kemr Hemíngur
til konúngs, ok verðr þar mikill fagna-fundr; tala
þeir þann dag allan. Hemíngur býr konungi at fara
um allt land, ok draga her saman, "Ok megu þér
"skjótt fá landit undan Vilhjálmi." Konungur mælti:
"Sé ek at þetta má fram ganga, en of-margr verðr
"þá eiðrofi; ek vil ek eigi, at svá illt leiði af mér.
"Nú vil ek gera eptir dæmum Ólafs konúngs Tryggva-
"sunar, at síðan er hann fór. Úsigr fyrir Vinnlandi,
"þá vildi hann eigi fara aptr til ríkia síns, heldr fór
"hann út í Grecia, ok þjónaði þar guði meðan hanin
"liðði. Nú vil ek láta gera mér einn Ermita-kofa í
"Kantarabyrgi, þar sem ek mega sem optast sjá
"Vilhjálmi konung í kirkjunni; en þaun einn skal ek
"mat hafa er þú ferir mér." Þessu játtar Hemíngur.
Konungur gefr þeim karli nóga pennínga, en gengr
síðan í einsetu. Hann er þar svá ijj. vetr, at engi maðr
veit hvat manna hann er, utan Hemíngur ok prestr
sé er honum skriptaði. Ok einn dag er Hemíngur kom
til Haraldz, þá segir hann honum, at hann hefir sótt
fengit þá er hann man til bana leiða. Ok einn dag [er]
Vilhjálmr konungur sat yfir þorði, þá heyrðuzt hríng-
íngar um allan staðinn. Konungur spyrr hví svá fag[rt]
hríngi. Hemíngur svarar: "Ek get at múnkr einn sé

"andaðr sá er Haraldr hét."—"Hverr Haraldr er sá?" segir konúngr.—"Guðinasun," segir Hemíngr.—"Hverr "hefir hann varðveitt?" segir konúngr. Hemíngar svarar: "Ek hefir þat gert." "Ef þat er satt," segir konúngr, "þá skal þat vera þínun dauði; en sjá vilju "vér lík hana." Gengr hann síðan í kofann þar er líkit lá; var þat þá berað; kendu þá allir Harald konung. Líkit var sagt ok þekkileg[t], ok kendu menn þar scetan ilm, svá at allir undirstóðu þeir er hjá vóru at bann var sannheilagr maðr. Konúngr spurði þá Heming hvat hann vildi sér til lífs vinna. Hemíng spyr: "Hvers beiðiz þér." Konúngr [segir]: "At þú sverir mér þess [eið], at þú skalt vera mér "jam-trár um alla hluti sem Haraldi konungi, ok "fylgja mér svá sem honum." Hemíng segir: "Heldr vil ek deyja með honum en lífa með þér; en "löngu máttu ek þik svikit hafa ef ek hefða viljað." "Þat er sannast," sagði konúngr, "at er einum vas- "kasta manni færa í Englandi, ef þú ert dreppinn; vil "ek nú bjóða þér, at gera þík framastan barun í "Englandi, ok vera í minni hirð, ok stjórna henni "allri; ella vil ek gefa þér, ef þú vilt eigi þetta, iii. "punda ingjald á hverjum xij. mánuðum, ok ver hvar "í Englandi er þér gótt þíkkir." Hemíng þakkaði konungi boð sín, ok mælti: "Þat vil ek þiggja, at "vera í Englandi, en góða lystir mik eigi at eiga "hæðan af; en þess vil ek biðja yðr, at þér lofið "mér ok gefið þenna sama kofa, ok vil ek hér minn "aldr enda." Konúngr þegir langa stund ok mælti: "Af því at þessa [er beðit] af hreinu brjósti, þá skal "þetta veita þér." Síðan lét Vilhjálmr klæða lík Haraldz konungs með konungs skrúða, ok lét gera hans útferð sem sæmilegsta; ok var hann jarðaðr með enni mestu sæmð. Litlu síðarr gekk Hemíngr í fyrr-nefnðan kofa, ok bjónaði þar guði til ellidaga, ok varð um síðir sjónlauss, ok andaðist í þeirri einsetu.
—Ok lýkr þar nú frá Hemíngi at segja.

D.—JATVARÐAR SAGA.

Hinn helgi Játvarðr konungr í Englandi var son Aðalráðs konungs Etgeirs sonar, er fyrstr var einn konungr yfir Englandi. Af honum heyrði hinn helgi Dunstanus biskup engla-söng í lopti á hans burðartíma, meðr þeim hætti, at á hans dögum mundi heilög kristni fá frið ok framgang í Englandi. Móðir hins heilaga Játvarðar var Emma dróttning, dóttir Rískarðar hertoga af Norðmandi; hón var systir Roðbertz er kallaðr var *diabolus*; hann létt hertogadóm, ok gákk í heremítalíf. Hinn helgi Játvarðr elskarði þegar á unga aldrí helga kirkju ok tila-gerð, klaustra at vitja, ok þá múnka at elska er hónum þóttu helgastir ok síðamastir, svá ok ágætar ölmusur at gjöra þeim er vóru fáteskir ok þurftugir. Hann hafði jafnan ákall til almáttigs Guðs í sínum þeim, ok hans heilagra manna. En þó tignaði hann framast næst guði vára Frú, sanctam Mariam; þar næst Pétr postula sem sinn einkanligan fóstr-föður, ok Johannem ewangelistam svá sem gæzlu-mann þess hreina lifnaðar er hann hélt alla sína æfi; því at svá segja sannfróðir menn, at þær þrjár meyjar, er hann fékk sér til eigin-kvenna, hverja eptir aðra, héldu breinlifi af hans fortölum alla sína daga. En eptir Roðbert móður-bróður hans, er sik hafði frá skilit ríkinu, tók hertogadóm í Norðmandi Viljálmr, son hans, er kallaðr var bastharð; en hann var þó eiginkonu-son, ok hét móðir hans Gunnhildr, dóttir Etgeirs konungs, ok var systir Aðalráðs konungs; en allir hertogar í Norðmandi,

fyrir hann, vóru frillu-synir, ok var hann því bastharðr kallaðr sem allir hans forellrar. Þeir gjörðu frið sín í millum, Viljálmr bastharðr, ok Balldvin hinn mildi, greifi af Flandr; ok hét greifinn at gipta hónum dóttur sína Matthilldi. Ok sem hertoginn kom til greifans at sjá jungfrúna, ok hann talaði til hennar bliðliga, ok kallaði hana sína "amio." Þá svarar jungfrúin: "Ærr ertú, vallari, er þú hyggr at ek, komin af "konunga-sétt, munu (sic) vilja giptast einum bast- "harði." Þá reiddist þessi hinn ungi hertogi, ok tók í háð henni, ok felldi hana til jarðar, ok trað hana undir fótum, svá mealandi: "Eigi er ek bastrbarðr "nema at auk-nefni." Hljóp hann síðan á hest sinn, ok reið brott skyndiliga. Greifinn ok hans kona huggudu jungfrúna, ok hétu henni, at þau skyldu gipta hana innan mánaðar hertoga af Saxon. Jungfrú svarar: "Engum skal ek giptast á mínum lífdögum nema þeim "er ek var heitin, þvíat eingi má at mínum dómi við "hann jafnað?" Eptir þetta sendu þau greifinn menn eptir hertoganum, at kalla hann aptr. Hertoginn hugði, at þeir mundu vilja taka hann aptr með forz; ok af því hjó hann einn þeirra sundr í miðju einu höggi. En þeir sögðu, at greifinn vildi honum ekki nema gótt, ok festu honum þar til trú sína. Sneri hertoginn þá aptr með þeim í borgina, ok fagnaði greifinn honum vel, ok gjörði hann í þeirri ferð Matthilldi, dóttur sína, festar-konu hertogans, ok veitti brúðhlaup þeirra með hinni mestu vegsemd. Ok fór [hertoginn] síðan heim í Norðmandi.

2. Nú er at segja frá hinum helga Játvarði konungi — at öll Kristni í Englaði gladdiðt af því frelsi, er þeir höfðu fengit eptir Knút konung [hinn ríka ok sonu hans], at taka Játvarð til konunga, er kominn var af [rétti ok] fornri konunga-sétt í Englaði; þvíat í hans kórónan fékk heilög kirkja frjálsi, ok höftöingjar framgang, en alþýðan frið ok frelsi; víkingar ok ránsmenn niðran ok refsing. Margir hlutir urðu merki-

ligir í bans lifnaði um jarteigna-gerðir hans ok spádóm, þótt vér kunnum fátt frá at segja sakir fáfræði ok fjarlægðar.¹

Þat bar til á einn Hvítasunnu-dag at Pétrs-kirkju í Vestmyst, er hinn helgi Játvarðr hlýddi þar hátið-ligri messu skrýddr öllum krúnu-klæðum, at þá er prest-rinn upp hélt váru Herra líkam, kom at bónum hlátr svá mikill, at allir undruðuzt er hjá vóru. Eptir messuna spurðu hann menn hvat er volldi þeim fáheyrða hlátri. Konungr svarar : " Dana-konungr bjóz með " útalligum her ok skipa-fjölda at herja á várt land ; " ok svá sem hann skyldi stíga upp í skip af báti, þá " fíll hann á kaf ok druknaði eptir réttum Guðs " dómi." Þá vóru gerfir sendiboðar sem skjótaast til Danmerkr, ok prófaðiz þetta allt satt eptir því sem konungr hafi sagt. En með því at þessi Dana-konungr er eigi nefndr, þá þykkja fróðir menn í Noregs-konungs veldi eigi [vist] vita, hverr þessi konungr hefir verit ; nema þat er sagt frá orðum Gizurar Hallz sonar, eins hins vitrasta mannz á Íslandi, at þessi konungr hafi verit Sveinn, son Knútz konungs hins ríka ok Alfifu.

Svá bar til enn einn þriðja dag í Jólum, á hátið Jóhannis Evangeliste, sem konunginn gékk í processione, skrýddr krúnu-klæðum, þá sá hann hjá sér svá sem einn pilagrímr (sic) af Jórsöldum kominn í fögrum slagningi,² ok sé pilagrímr bað konunginn gefa sér nokkut ; en konunginn kveðz þar ekki til hafa, þat sem hann mætti gefa honum. Pilagrímrinn mælti : " Gef mér nokkut sakir þess heilaga mannz, sem þú " elskar mest." Þá minntið konunginn á Johannem Ewangelistam, er þá var hátið af haldin, ok gaf pilagríminum krúnugull sitt ; ok þá hvarf pilagrímrinn.

¹ þótt vér . . . fjarlægðar] at sannfróðir menn hafa rita látið á bókum ; en fyrir fáfræði vitum vér varla hvat fyrir eða síðar hefir verit

é hans dögum, ok því segjum vér þat fyrst, er oss þykkir mestrar frásagnar vert, Fl.

² slagningi] Fl., báningi, Cd.

Næstu nött eptir birtiz hinn heilagi Johannes einum göfgum manni Enskum herteknum, er þá hafði nú vetr verit hertekinn af Saracinum, ok bauð hónum at segja Engla-konungi, at sjálfr Johannes Evangelista hafði vitraz honum á sínum hátíðar-degi; ok bað hann fá konungi fingr-gull sitt, at þetta væri satt, ok hann skyldi því síði ifa er hann sagði. Þá færði hinn helgi Jóhannes hann á einni svipan ok skammri stundu heim í England á sjálfs síns eign, ok hann var skjótt kenndr af sínni húsfrú, börnum, ok frændum, ok hyski; ok hvíldist hann þann dag hjá þeim. En um morguninn eptir fór hann til konungs, ok tjáði konunginum, svá sem allir með máttu heyra þeir er inni voru, þau orð er hinn helgi Johannes hafði boðit at hann skyldi konunginum segja. Hann sagði ok innliga frá því, hversu hinum helgi Jóhannes hafði fært hann ok leyst hann á einni momentu af grimmum Saracina þrældómi. Þetta undruðuz allir er heyrðu, ok kveyktuz einkanliga af þessum hinum fáheyrða atburð til lofa ok ástar við hinum helga Jóhannem postula ok guðsepjallara, ok til heilagrar hlýðni við hinum helga Játvarð konung.

3. Þat var enn einn tíma á Páska-degi í Vestmurst, þá er hinn helgi Játvarðr konungr sat undir borði kórónaðr í milli margra höfðingja; en þessir voru Ágætaстir, — Haraldr jarl, ok biskup einn, ok ábóti einn volldugr. Konungrinn hugsaði meir um himneska hluti enn jarðneska, svá sem [hann] ssei í einn spiegel þá undarliga hluti, er hann fékk mykinn hlátr af. Ok þá er borðin voru í brott tekin, spurðu höfðing-jarnir, at hverju hann hefði blegit. Ok svá sem þeir höfðu lengi at spurt, þá svarar hann: "Sjau sofendr, " er hvila í fjallinu Celio, ok nú hafa legit cc. ára " á hægri hlið; en er ek tók at hlæja, sneruzt þeir á " vinstri hlið; ok svá munu þeir þar liggja fյogur ár " ok átta tigi ára. Ok hefir þetta at merkja mikla " úthamingju dauðligum mönnum, þvíat á þessum átta

" tigi ok iiij. árum munu þeir hlutir fram koma, er " guð hefir fyrir-sagt, ok verða munu við heims enda, " at þjóð man upp risa í móti þjóð; ¹ ok ríki í móti " ríki, ok verða stórir landskjálptar ok drepsóttir, " hallseri ok himneskar ógnir; þvíat nú verðr úfriðr " ok orrostur með heiðnum mönnum ok kristnum " inönnum; en kristnaði menn skulu vinna stundum " sigr á heiðnum mönnum." Marga hluti sagði hinn helgi Játvarðr þeim, þá er þeir undruðuz hversu hann mætti vita, bæði af þínu sjau sofenda ok álitum þeirra; ok flest þat sem í öngum bókum stendr áðr af þeim ritað; ok sagði þeim frá svá inniliga, sem hann hefði optliga hjá seu² sofendum verit staddir. En þrír höfðingjar er þetta heyrðu, ok fyrst var getið, Haraldr, ok biskup ok ábóti, gjörðu sína sendiboða,— jarlinn riddara, biskup klérk, ábóti munk — til keisarans í Miklagarði. Þeir höfðu með sér bréf ok presentur Játvarðar konung til keisarans í Miklagarði. Miklagarðz keisari tók seemiliga við þeim, ok sendi til biskups af Efeso með sínu bréfi, er Girkir kalla sakram, at hann sýndi sendiboðum Engla-konungs líkami hinna helgu sjau sofarar. Ok biskup gjörði svá, ok prófazizt (sic) sendiboðum allt eptir því sem hann helgi Játvarðr konungr hafði þeim sagt. Þat kvóðuz ok Grikkir sverja mega, at þeirra forellrar höfðu svá sagt, at sjau sofarar lægi á hina haegri lilið; en nú, sem prófazizt fyrir sakir þessa Enskra höfðingja sendibóða, lágu þeir á vinstri hlið. Eptir þetta kom þat fram skjótt sem hann helgi Játvarðr konungr hafði fyrir sagt um ófrið ok önnur veraldar-áfelli; þvíat Agarene, Arabes, ok Tyrkir, gerðu mykinn úfrið í Siria, Licia, ok Minni Asia, ok eyddu þar margar borgir, Effesum, Jerusalem, sjau ár; ok eptir þat næst á örðrum sjau árum andaðizt [þrír] pásar,—Victor, Stephanus, Nicholaus.

¹ [þjóð] þjóðu, Fl. (dat.).

² [seu] seu, Cd.

4. Þat var á einum tíma á miklum hátíðar-degi, ok Eðvarðr konungr heyrði messu, ok stóð nær einn biskup. Ok þá er upp var haldit líkama várss Herra, sýndiz komunginum sem veri einn ungr sveinn harla fagr. Hann bendi þetta biskupi; þá sem konungi sýndiz hónum ok svá (sic), en eingum fleirum þeim sem nær vár.

Þat var ok annan tíma, at Játvarðr konungr sat í háseti sínu, at einn kryppill lá fyrir herbergis-dyrum hans, ok sagði svá, at Pétr postuli hefti hann þangat sent, ok kveðt á, at sjálfr konungr akyldi bera hann til Pétra-kirkju, ok hann mundi þá heill verða. En er þetta var sagt Eðvarði konungi, gélkk hann til hans, ok heyrði sjálfi af hans munni þessi hans orð. Ok fyrir aukir trúfesti ok lítilsetja, þá tók hann kryppillinginn í fáum sér, ok bar hann til Pétra-kirkju í Lundínnum, ok setti hann þar niðr. Kryppillinn var þá heill, ok rætr sem laukr. Allir lofuðu guð er sá þessa jarteikn.

Svá bar at ok einn hátíðar-dag, þá er Játvarðr konungr sat yfir bortí, at í herbergi komu þrír menn, ok voru tveir blindir, en einn hafði eitt auga, ok sé þó lítið með því. Þeir báðu konung miskunna sér, ok sögðu hónum vanheilsu sína. Edvarðr konungr bað þá fá sér handlaugina, er hann hafði tekit eptir mat, ok bað þá strykja um augu sér. Ok er þeir höfðu þetta gört, urtu þeir skjótt heilir, ok fóru fegnir í brott, ok höfðu af heiliagleik konungsins fengit fimm augu. Jafnan fengu menn heilsu-bót af handlaug hans, ok af því er hann fór höndum um þá er sjúkir voru.

5. Í þann tíma er andaðar voru tvær eigin-konur Játvarðar konunga, þær er báðar höfðu haldit sínum meydómi at hans fortölum: hann fékk hinnar þrifju, ok var sú dóttir Guðina jarls Ulfnaðar sonar, systir þeirra Haralds ok Tosta ok annarra Guðin-suna. Tóku þeir fethgar þá virðingar miklar í Englandi, ok höfðu allir hina bestu jarldóma í Englandi. Svá segja

Enskir menn, at Haraldr Guðinason hafi fræknastr
madr fæz í Englandi, ok beztr riddari hafi verit, bæði
at fornu ok nýju. Játvarðr konungr átti [ungan]
bróður sammæðra; en var kunnum eigi at nefna
föður sveinsins, en hann var þó ágætr höfðingi. En
þessi sveinn var kallaðr næst konungdómi í Englandi
eptir Játvarði, ef hann dæi sonlausa. En er Guðini
jarl varð þess varr af dóttur sínni, at hón helt brein-
lifi af fortölum Játvarðar konungs, ok þau mundu
öngvan son eiga til ríkis eptir hann, þá vildi hann
þat til ráðum ráða, at Haraldr, son hans, yrði konungr,
er þá þótti mestr atburðar-maðr af öllum Enskum
höfðingjum. Ok í þann tíma fækki konungs-bróðir
bráða-sótt, ok dó; ok var hér um marg-talat, hvat
sveininum yrði at skaða.—Þat var einn hálfðar-dag,
at Játvarðr konungr sat yfir borði, ok sat Guðini jarl
á aðra hönd hónum, en á aðra hönd hónum sat einn
biskup. Ok er maðr bar inn vist fyrir konung, drap
hann fæti, ok rasaði til fallz, ok þá stakk hann niðr
öðrum fætinum, ok studdi sik svá. Guðini jarl tók
til orða ok mælti, "Hlíði þar nú bróðir bróður!"¹
Konungr svaraði: "Eigi blífir mínn bróðir mér svá,"
segir hann. Guðini svaraði: "Svá láti Guð mik njóta
" þessa morsels, er nú ét ek, sem ek réð eigi dauða
" bróður þíns, þóttu grunir mik þar um jafnan!"
Tók hann síðan morselit af diakinum ok ætlaði at
éta. En konungr tók höndina hans um tilfiðinn, ok
rétti til biskups, ok mælti: "Lávarðr biskup, bleza
" þú!" Biskup gjörði svá. Síðan lagði Guðini jarl
bitann í munn sér, ok át; ok er hann vildi svelgja,
stóð bitinn í hálsi hónum, svá hvárki gækki upp nè
ofan, ok þar af dó hann þegar í stað, ok var dreginn
út ór hásetinu ösugr fyrir hræfugla. En þó var hann
graflinn síðan til kirkju at been frænda sinna ok vína.
6. Játvarðr konungr hugsaði svá eptir, at hónum

¹ This reminds of the legend of Hamdir and Sörlí in the Edda.

þótti hertogi Viljálmr bastharð næst konungdómi í Englandi eptir aik; þeði fyrir þess sakir, at hann var kominn frá Engla-konungum, ok náinnar frændsemi, er var í milli þeirra.—Þat var einn tíma, er Játvarðr átti samtal við alla hina stærstu höfðingja. Lét hann alla sverja sér: fyrst Guðina-somu, ok alla þar með aðra, at þeir skyldu öngvan konung taka eptir hann nema Viljálm bastharð.—En þat var nökkuru síðarr er Haraldr Guðinason fór at erendum sínum suðr um sjó; ok gaf eigi aprí fyrir andviðrum. Þá kom haun á fund Viljálmss hertoga, ok dvaldiz með hónum um hríð. Þá veitti hann ok Viljálm svardaga til þess, at halda eigi ríki móti hónum, þá er Játvarðar konungs missti við. Þat er ok sumra manna sögn, at þá festi hann dóttur hertogans, ok rauf sjálfr þau festar-mál.

Þá er Játvarðr konungr hafði náiðt Englandi þrjú ár ok tuttugu, hann var staddir í Lundúnnum, þá tók hann sótt á Jólum; ok kallar þá til sín marga höfðingja, ok lýsti þá enn því, at Viljálmr skyldi konungr vera eptir hann í Englandi. En er sóttin tók at þreyngja honum svá at lítið var mál, segja menn at Haraldr lyti¹ yfir hann; ok skírskotaði þá síðan,² at konungr hefði³ gefit hónum ríkit eptir sik í Englandi. Játvarðr konungr andazist (sic) lítlu síðarr, ok var grafinn í Englandi, í Lundúnnum, í Páls-kirkju.⁴ Hann skein þegar jarteinum eptir dauða sinn sem áðr, ok lá í jörðu allt til þess er hinn helgi Thomas Erkibiskup tók hann upp, ok lét leggja í virðuligt skrin.

7. Með því Haraldr Guðinason var stór-sættaðr í Englandi, en sjálfr mannaðr forkunnar-vel, en landstjórnar-mönnum þótti þungt at ganga undir ríki útlendra höfðingja, þá tóku þeir Harald til konungs; ok var hann vigðr undir kórónu, sem siðvenja var

¹ lyti] lýsti, Cd.

² síðan] þegar, Fl.

³ þá, add. Fl.

⁴ í Páls-kirkju] add. Fl.

til Ensakra höftöingja. Hér var ekki við hafðr Tosti, bróðir hans;—En [hann] var ellri, ok þóttist hann því nær konungdómi. Fann hann þá Harald bróður sínn, ok beiddiz at vera jafn við hann. En er Haraldr synjaði þess, þá fór hann ór landi, ok fyrst til Danmerkr á fund Sveins konungs Úlfssonar, frænda síns, ok bað hann fara til Englandz ok vinna landit undir sik, "Sémi gjört hafa hinir fyrrí Danas-“konungar." En Sveina konungr var þess eigi búinn. Fór þá Tosti norðr í Noreg, ok eggjaði Harald konung Sigurðarson at fara til Englandz ok vinna landit undir sik. Ok þetta sama sumar eptir fóru þeir Haraldr konungr ok Tosti til Englandz með her, ok felldu í Jórvík Mauru-kára jarl Guðinason; en Gyrðr jarl, bróðir hans, flýði ór þeirri orrostu. En fám nóttum síðarr börðuz þeir við Stafnsfurðu-bryggjur vit Harald konung Guðinason; ok fállu þeir þar báðir, [Haraldr ok Tostii]. Sem sagt er í *Æfi Noregs-konunga*.

8. Þá er Viljálmr spurði andlát Játvarðar konungs, ok þat er Haraldr hafði látið taka sik til konungs í Englandi, líkaði hónum stór-illa, ok þótti Haraldr hafa rofist seri sín ok einka-mál við sik. Samnaði hann þá þegar öllum höftöingjum þeim er hann fékk ok miklum öðrum her. Bjó hann lið þat út í England. Kom hann þar þann tíma er þeir höfðu bariz Haraldarnir. Tók hann þegar at herja er hann var landfastr, ok lagði undir sik landit hvar sem hann fór. En er Haraldr Guðinason spurði þetta, fór hann í mótt hónum; ok varð fundr þeirra suðr við Helsingja-port, ok höfðu hvárir-tveggju all-mykinn her. Þá talaði Gyrðr jarl til Haraldz bróður síns: "Uggir mik, at þér takist "eigi at halda orrostu við hertoga Viljálm, þvíat þú "ert eiðsvari hans, ok hefir þú svarit honum, at "halda eigi Englandi fyrir honum." Haraldr konungr svarar: "Vera kann svá, bróðir, at þér sé betr hent "at berjaz við Viljálm; en ekki hefir ek vanr verit "at leggja í breysum þá er aðrir menn hafa barizt,

"ok ekki skal Viljálmr bastarðr," þat spyrja, at ek "þori eigi at sé hann." Eptir þat lét Haraldr konungr setja upp merki sitt fyrir sík; ok réð til orrostu í móti Viljálmi; ok var þar hinn mesti bardagi; ok þótti þat óseynt langa stund hvárr sigrinn mundi fá. En er á leið orrostuna, anéri mannfallinu á hendr Enakum mönnum, ok fíll þar mykill herr; ok allir flýðu þeir er líft þágu. Þar fíll Haraldr konungr ok Gyrðr bróðir hans; en Valpjófr, bróðir þeirra, flýði ór orrostu. Viljálmr bastharðr lét brenna hann síðan í skógi einum, ok með hónum hundrað manna.

Þat er sögn Enskra manna, at um nótina eptir orrostu þeirra Viljálms ok Haraldz, hafi nokkurir vinir Haraldz konungs farit til valsins ok leitað eptir líki hans, ok fundu hann lifanda ok fluttu til lækningar; var hann græddr á laun. Ok er hann var heill, vildi hann eigi striða með Viljálmi til ríkia.² Ok er þat margra manna sögn, at hann hafi lifat allt á daga fram Heinreks hins gamla.³

9. Viljálmr bastharðr lagði undir sík allt England; ok lét taka sík til konungs ok vígja undir kórónu; görðið hann hinn mesti höfðingi. En hans ríki var þó mjök öfundsamt af mörgum mönnum ok höfðingjum í Englandi; ok gjörðu þeir hinir Ensku höfðingjar, er eigi vildu þjóna Viljálmi, orðsendigar Sveini Úlfs syni Dana-konungi, at hann skyldi koma til Englandz með Dana-her, ok þeir mundu berjaz í móti Viljálmi, ok ganga undir Svein konung. En er Viljálmr spurði

¹ *en ekki . . . bastarðr]* Fl.; en eigi vil ek láta, Cd.

² Ok er hann var heill vorðinn, þá var hónum bofít af sinum vínum at striða á Vilhjalm, ok fíl landit, hvat er kostaði. En Haraldr konungr vildi þat ekki, ok kvast undirstanda, at Guð í himin-gíki unti hónum eigi ríkisins, "Enda

'má vera, at svá sé betr.' Tók konungr þá upp seklilegt ráð, at fyrir-láta þessa heims metnað; ok gékki f Stein, ok var einsetu-maðr meðan hann lifði, þjónandi svá almáttigum Guði úafátilig betri nétt ok dag, Fl.—more minutely. Cf. the preceding Hemings þátr.

³ i.e. Henry Beauclerk.

þessar orðendingar, sendi hanu þá suðr til Danmerkr Guðina unga Guðinason,¹ ok með hónum einn ágætan biskup. Þeir fóru með stórum gjöfum til Dana-konungs; ok bað sik undan, at hann skyldi eigi herja í ríki hans. Ok fyrir þetta sama settiz Sveinn konungr apríl at fara með her í England. Ok gëkk því nokkur ar, at Viljálmr sendi Dana-konungi gjafir, ok frelsti svá ríki sítt. Ok þat hafa Danir til þess, er þeir segja, at Sveinn konungr hafi ráðit Englandi eptir Hörða-knút ok Játvarð hinn góða.

10. Þá er höftingjar Enskir urðu vísir, at Danir vildu ekki liðsinna þeim móti Viljálmí; — en þeir voru ráðnir til at þeir vildu eigi undir hans ríki búa, — þá létu þeir óðul sín, ok flýðu brott af landi með mykinn her. Þar voru fyrir þrír jarlar ok átta barúnar; var mest fyrir þeim Sigurðr jarl af Glocestr. En þeir höfðu hálfst fjórða hundrað skipa ok þar á bæði mikit lið ok frítt. Þeir fóru fyrst suðr um sjó, ok síðan vestr fyrir Matheus-nes, ok svá út fyrir Galizu-land; en þaðan fóru þeir til Nörva-sundz, ok út yfir sundin til höfuð-borgar þeirrar er Septem heitir. Þeir veittu atgöngu borginni, ok fengu unnit borgina;² þeir drápú [þar] fjölda manna heiðinna; en tóku svá mikit fé í gulli ok silfri, at þat var allt meira enn þeir höfðu brott ór Englandi, ok var þat stórfé, af því at þeir höfðu í lausa-fé varit óllum eignum þeim er þeir höfðu í Englandi.³ Þaðan halda þeir austr eptir Nörva-sundum, ok kómu til eyjanna, ok unnu hváratveggju, Majörk ok Minork. Eptir þat fóru þeir til Sikileyjar. Ok er þeir voru þar komnir, þá spurðu þeir úfrið mikinn ór Miklagarði; ok sat um staðian heiðit fólk bæði á skipum ok á landi. Þá var stólkonungr Kirjalax inn mikli, ok hafði ný-tekit við ríki. Þetta var nokkurum vetrum eptir fall Haraldz

¹ Guðinason] Baldvina son jarls, F.

² ok . . . borgina] add. F.
³ ok var . . . Englandi] add. Fl.

konungs Guðinasonar. En er Enskir menn spurðu úfrið or Miklagarði, væntu þeir sér framkvæmdar mikillar, þvíat langan tíma áðr höfðu Norðmenn þar stórmiklar sœmðir, þeir er málamenn gjörðuz. Héldu þeir þaðan austr eptir hafinu ok svá norðr til Miklagarðz, ok kvómu til staðarins um nótt, ok var á tunglsljós nokkut. Lögðu þeir þegar til orrostu við þá er á skipunum lágu; ok var þar hinn mesti bardagi; ok höfðu þeir miklu meira her er fyrir lágu. En Enskir menn lögðu at svá drengiliga, at þeir náðu uppgöngu á þau skipin er fý[t] lágu, ok first lágu landinu ok borgarveggjum; en ruðu þeir hvert svá sem þeir géngu á; en fólkít var drepit, en sumt hljóp á kaf. Sumir hljópu á önnur skip; ok gékk svá skip af skipi flóttinn, þar til er þeir höfðu unnit öll skipin, þau er eigi flýði undan. Þat fólk er á land komz, hljóp í herbúðirnar, ok sögðu at óflýjandi herr var kominn, sá er ekki vætta mátti rönd við reisa. Hljópu þá upp allir er í herbúðunum vóru; ok var ekki ráðit tekít annat, en hvern flýði sem kominn var með slikt sem hann fékk munum á komit. En um morguninn er ljóst var orðit, sá fólkít af borginni, at herrinn var á brottu allr, sá er setið hefði um staðinn; en þar vóru komin skip mórg, ok gjór á annan veg allt, en þau hinu fyrri höfðu verit. Gjörðu borgar-menn þá menn til skipa-manna. Ok bér eptir fundu þeir konunginn, ok tók hann þá forkunnar-vel við þeim, ok fakkaði þeim sigr þann hinn mykla, er þeir höfðu unnit hónum til friðar ok frelsia. Þeir dvölduz um hríð í Miklagarði, ok frelstu ríski Grikkja-konungs af úfriði. Kirjalaz konungr baub þeim þar at staðfestaz ok gæta lífa síns, svá sem siðvenja Væringja var til, þeirra sem á málum gengu. En Sigurði jarli ok öðrum höfðingjum þótti þau oflítill forlög sín, at eldaz þar með því móti, at þeir hefði ekki ríki til forráða, ok beiddu konung fá sér borg nokkura eðr stað, þann er þeir mætti eiga eðr þeirra erfingjar. En konungr

póttiz eigi mega taka aðra menn af óðulum sínum. Ok er þeir áttu þetta at tala, segir Kirjalax konungr þeim, at hann vissai land eitt liggja til norðrs¹ í hafit, þat er legit hafsi at fornu undir Miklagarðz keisara, en síðan höfðu heiðingjar unnit undir, ok bygt. Ok er þetta heyrðu Enskir menn, tóku þeir heimild af Kirjalax konungi, at þetta land skyldi þeira [eign] vera [ok þeirra erfingja], ef þeir fengi unnit [undir sik af heiðnum mönnum], skatta-laust ok skylda. Konungr játaði þeim því. Hér eptir fóru Enskir menn brott or Miklagarði ok norðr í hafit; en eptir dvölduz í Miklagarði nokkurir höfðingjar, ok gengu þar á málá.

Þeir Sigurðr jarl kómu til landz þessa, ok áttu margar orrostur þar, ok fengu unnit landit, en ráku á brott allt fólk þat er aðr bygði. Síðan bygðu þeir þat land, ok gáfu nöfn; ok kölluðu England. Borgum þeim er í landinu vóru, ok þeim er þeir reistu, gáfu þeir nöfn staðanna af Englandi; kölluðu þeim Lundunam ok Jork, ok annara höfuð-borga [nöfnum] í Englandi. Þeir vildu ekki hafa Páls-bók, sem gengr í Miklagarði, ok sóttu biskupa í Ungaria ok aðra kennimenn. Landit liggr sex dægra haf² í sett austri [beggja] ok land-norðrs frá Miklagarði; ok er þat hinn beitti landkostr; ok hefir þetta fólk þar jafnan síðan bygt. *Explicit.*

¹ norðrs] land-norðrs, Fl.

² sex dægra haf] sex dægra sig-
ling í haft, Fl.

INDEX.

INDEX

References to the Chapter.

A.—LIST OF NAMES.

I. Names of Places.

A.

Agðir, a province, the southern point of Norway, east and west of Cape Naze ; 43, 61, 71.
Akr, near Nidaros, Thronheim, Norway ; Add. p. 222.
Akra-borg, Acre, in Palestine ; 94, 95.
Ála-borg, now Aalborg, Jutland, Denmark ; 37.
Ála-sund (or better Jala-sund), Yell Sound, Shetland ; 68.
Aldeign-borg, now Ladoga, a town in Russia ; 24.
Álfheimar, a province in south-east Norway, between the two great rivers (Elba), the Raum-elf and the Goth-elf ; App. A.
Allans-haf, the Aland Sea or Aland Archipelago, in the Gulf of Bothnia ; 1.
Al-víða, Hörðaland, Norway ; 62, 64.
Apardjón, Aberdeen, Scotland ; 100, App. A.
Ásgríms-erg, sheds or shielings, Gaelic airidh, in Caithness ; 118.
Ask, a place in the Isle of Fenring, off Bergen, Norway ; 65.
Ásmundar-vígr, Osmondvall, in Rögnvaldsey ; 12, 17.
Atjókta, less right Atjoktar, the county Athol, Scotland ; 66, 78, 81.
Austr-Agðir, the Eastern-Agðe, east of Cape Naze ; 61, 64.
Avalls-nes, Ógvaldsnes, in the isle of Kormt, Norway ; App. C., 18.

B.

Balla-staðir, Bollastaðir, better Balta staðir (Magn. II. 298), Ballasta, in Unst, Shetland ; 60, Magn. 34.
Barðs-vík, Barwick, in Rögnvaldsey ; 102, 105.
Beit-sar or Beit-stöð, a loch, the innermost branch of the Thronheims fiord, now called Beitstad fiord, northern Norway ; 3.
Beru-vík, Berwick, of the North, in Caithness ; App. B.
Beru-vík, the southern, Berwick-on-the-Tweed ; 101.
Hjarg, a place in Heiðmark, Norway ; 2.
Biskups-tungar, a district in south Iceland ; 98.
Björgyn, the town Bergen, Norway ; 61-65, 89.
Bly-hólmur, some 'haulmes' near North Berwick ; 101.
Bulgara-land, Bulgaria ; 97.
Bonoifs-stein? ; App. C., 11.
Borgar-fjörðr, Burra fiirth, Shetland ; 47.
Breitta-fjörðr, Broad fiirth, the Moray fiirth, 32, 78, 82, 86, 101.
Brekkur, in Stjórnsey ; 59, 77.
Bretland, Wales ; 8, 43, 82.
Byrgis-hérað, Birna, a district in Hrosssey ; 55, 59, 60, 108 (Byrgisey is a false reading).

C.

Celio, a mount; App. D., 8.

D.

Dalar (plur.), the Dales in Skotlands firths, now 'the great glen of Scotland'; 107, 110 (whence Dalverja-mit).

Dalir, or Dair, in Caithness; 10, 56.

Dair, in Shetland; Magn. 84.

Damis-ey (and Daminey) the island Damsa, in Örriða firth, Orkney; 70, 103, 105. Danmörk, Denmark, *passim*. Dofrar, the mountain Dovre, Norway; 2. Dofrar, Dover, in England; App. B., 839. Dolls, an island off Söndmör, Norway, 64. Dolls-hellir, Dollsten-hulen, a cave in that island, id.

Duf-eyrar, Duffus? a port on the Moray firth; 82, 87.

Dumas-bakki, near Dublin; App. B., 341.

Dumbs-haf, the Arctic Sea, from Dambr, now Dommen, a peak near North Cape; A pp. A., p. 310.

Dungals-bær, or Duggals bær, Duncansbay, Caithness; 22, 55, 69, 82, 86, 87, App. B.

Dungals-nipa, a peak in Caithness; App. B., p. 323.

Dyfin, Dublin, Ireland; 12, 88, 115, 116.

Dynrastar-höfði, Dunrossness? Shetland; 89.

Dynrastar-vágr, the vœ or creek near Sumburgh Roost; 89.

Dyn-ræst, the "Dinning Roost," or Race, now Sumburgh Roost, Shetland; 89, 109.

Dýr-ness, Deerness, a ness, Hrosey, Orkney; 22, 100.

Dyraks-borg, Durazzo, Italy; 97.

E.

Efeus; App. D., 8.

Ejja, the island Evie, Orkney. See Eju-sund.

Eju-sund, Evie Sound, Orkney; 78.

Egils-ey, Egilsey, Orkney; 80, 70, 80.

Egipta-land, Egypt, Magn. 81.

Eiðins-borg, Edinburgh; 87, 101.

Ekkjall, R. Oikel, Scotland; 22.

Ekkjals-bakki, the banks of the R. Oikel, Scotland; 5, 78, 82.

Eldu-ey, Naumdale-sidet, a neck of land, or tarbert, from Baitstad fiord, the innermost part of Throndeimeis fiord, northwards to Naumdale fiord, North Norway; 8 (called Ellíða-ey, App. A., p. 310, less rightly).

Elgin, Elgin, on the Moray firth; 82.

Engla-nes, Cape St. Angelo, Greece; 96 (cp. Symbolic, 26).

England, England; 62, 63, *passim*.

Eyn Heign, the island Iona, Hebrides; Add. p. 232.

Eyjar=Orkneyjar; 8, *passim*, or more generally the Western isles.

Eyrar, in Eyr-a-ping, a meeting-place, near Nidaros; 24.

Eysteins-dalr, a dale between Caithness and Sutherland; Add. p. 239.

Eystri-salt, the Eastern sea, i.e. the Baltic; 1.

Eystri-Dalir, a valley, Österdalen, Norway; App. A., 810.

F.

Fetilar, the island Fetlar, Shetland; 60. Fif, the province Fife, Scotland (suðr & Fif); 22.

Finn-land, Finland, east of the Gulf of Bothnia; 1.

Finn-mörk, Finnmarken; 1.

Firðir (Fjörðu)=Skotlands firðir; 103, ? 111.

Firðir, the western Fjords in Iceland; 196.

Fjörðr? Frith, =Hafnarfiord, Hrosey; 101.

Flandr, Flanders; App. D.

Flóra-vágar, a creek near Bergen; 65, Add. p. 225.

Flyðru-nes, or Flunga-nes, in Hrosey; 59, 70, 90.

Fors, a place in Calder, Caithness ; 112, 113.
 Friðar-ey, the Fair isle, between Orkney and Shetland ; 59, 69, 71, 102.
 Fyri-leif, now Ferløw, in Norway, battle there ; 85.
 Fær-eyjar, the Faroe islands ; Add. p. 233.

G.

Gadd-geddlar, Galloway (Munch) ; from Irish Gall Gaídheala, whence the middle Latin Galvedia, and modern Galloway, Dr. Todd, (ep. Galwei, Hak. s.) ; 28.
 Galiz-land, Galicia, Spain ; 91. App. D., 10.
 Gand-vik, the White Sea ; 1.
 Garðar, and Garða-skí, the old Scand. settlement in Russia Minor, about Novgorod ; 23.
 Gareks-ey, Gairsay, Orkney ; 59, 105, *passim*, 114, 118.
 Ganta-skér, the islands and skerries off Gotha R., Sweden ; 1.
 Gaut-land, Gothland, Sweden ; 47.
 Geita-berg, Gatnip, near Skalpeïð, Hrossay ; 50.
 Gízki, an island off Sondmör, Norway ; 43-47.
 Glettu-nes, Glitnæs, Strjónsey, Orkneys ; 59, 90.
 Gloucester, Gloucester; App. C. 11, D. 10.
 Gottland, Gothland ; App. A., p. 309.
 Grims-ber, Grimsby, a port and town, England ; 62.
 Grims-ey, Graemsey, Orkney ; 78, 101.
 Grøninga-sund, a sound south of Bergen, Norway ; 64.
 Guliberu-vísk, Gulberswick, Shetland ; 89.

H.

Há-ey, the island Hoy, Orkney ; 59, 77, 78.
 Hafnar-vágur, Hamnavoe in Hrossay ; 101.

Há-kirkja, Halkirk, in Thorsdale, Caithness ; Add. p. 229.
 Halland, a province in Denmark, now Sweden ; 65.
 Hallor-nes, Holderness, north England ; 40.
 Háloga-land, a province, the coast from Naumdale northwards to Malanger fiord, north Norway ; 89.
 Hauga-heiðr, now Hoza, a ness in South Ronaldsay ; 8.
 Haugar, a place near Túnberg, whence Hauga-ping, a meeting ; 65.
 Hávarðs-teigr, a turf or green in Stennis, Hrossay ; 9.
 Heið-mörk, the province Hedemarker, Norway ; 2.
 Hellis-ey, the "Cave isle," now Eller-holm, Orkneys ; 105.
 Helsinga-botn, the Gulf of Bothnia ; 1.
 Hernar, islands in Norway ; 71, 73.
 Hjalmun-dalr, Helmsdale, Scotland ; 82.
 Hjalmundals-á, River of. See Hjalmundalr ; 82.
 Hjalt-land, Shetland, *passim*.
 Hjarts-poirr, Hartlepool, England ; App. A., p. 318.
 Hlaupanda-nes, Lopnesas, in Sanday ? Orkney ; 15.
 Hlæs-ey, Læsø, in Cattegat, Denmark ; 1.
 Hnota-sandr, in Shetland ? ; Magn. 34.
 Hof-nes, now Huipnes, the northern point of Stronsay ; 100.
 Hölm-garðar, Nowgorod, Russia ; 23, 24.
 Hrafns-eyrr, a port on the Humber ; 40.
 Hreppis-nes, Rapness, in Westrey ; 107.
 Hrólf-ey, the island Rousay, Orkney ; 69, 77, 78, 103, 108.
 Hross-ey, "Horse-isle," the island Mainland, Orkney ; 5, 33, 50 ; (ping-atss) 90, 100.
 Hrútserk ? England ; App. C., 11.
 Humra, the Humber, *see* the following.
 Humru-minni, Humber-mouth ? 91.
 Hund-hólmi, in Dynrastarvág, Shetland ; 82.
 Hveru-minni, v. l. for Humru minni ; q. v.
 Hvíta-býr, Whitby, England ; App. A., p. 318.

Hvits-borg? in Scotland; App. B., p. 332.
 Höfn, in Caithness; 11.
 Höfn, now Pierrowall, in Westray; 75.
 Hörðe-land, the province, in western Norway; 37, 64, 98.

I.

Imbolcum, a sea town in Asia Minor, (see my Dict. s. v.) ; 96.
 Írland, Ireland (the land of the Irish); 11, 13, *passim*.
 Ísland, Iceland, 85.

J.

Jala, the island Yell, Shetland (named in the list of islands in the vellum, Arna-Magn. 748).
 Jala-sund, Yell sound, Shetland. *See* Ála-sund.
 Jamta-land, a province, Sweden; 28, 24.
 Jarl-nes, a headland, in Wales; 82.
 Jórdan, R., in Palestine; 55, 91, 95.
 Jórsala-borg, Jerusalem; 95.
 Jórsala-heimr, Palestine; 47, 89.
 Jórsala-land, Palestine; 94, 96.
 Jórsalir, Jerusalem; 55.
 Jör-vík, York, England; 40. (*Jork*, App. C., 18.)
 Jót-land, Jutland, Denmark; 36.
 Jótlands-haf, the Cattegat; 86.
 Jötun-heimar, the Giant land; App. A., p. 310.

K.

Kalfa-dalr, now Calder, Caithness; 112, 113.
 Kalfadals-á, Calder R., Caithness; 118.
 Kankara-borg, Cineora (Cenn-coradh), Ireland; App. B., p. 327, 331.
 Kata-nes, Caithness, Scotland; 5, 14.
 Keldu-hverfi, a district in northern Iceland; Magn. p. 297.

Kjareks-staðir, Cairston, Hrossey; 100, 101.
 Kilir (Kjölu), the mountain ridge between Sweden and Norway; 1, 23.
 Kirkju-vágur, "Kirk-voe," Kirkwall, Orkney; 34, 60, 72, 102.
 Klif-land, Cleveland, England; 40.
 Klifs-eið, v. l. to Skáipeið, q. v.
 Knarrar-staðir, Knarsboun, in Orphir; 59, 81, 102, 103.
 Kola, the island Coll, Hebrides; App. B., 824.
 Kristz-kirkja, Christ Church, in Birsa; 55.
 Krit, the island Crete; 94.
 Kunnakir, Connaught, Ireland; 47.
 Kven-land, the land of the Kvenir, a Finnish tribe, west of the Gulf of Bothnia; 1, 2.
 Körmt, the island Karmøyen, Norway; App. C., 18.

L.

Lamba-borg, now Bucholly Castle? (Anderson), Scotland; 86-88, 100, 101.
 Langa-tún, a town in England; App. A., p. 318.
 Licia, Lycia, Asia; App. D., 2.
 Ljóðshús, the island Lewis, Hebrides; 43-47, 88, 100, 107.
 Lodd, R., England; App. C., 11.
 Land-ey or Lund, island Lundy, Wales; 83, 86.
 Lundín, London; App. C., 9.

M.

Má-eyjar, isle of May; 87; spelt Morsey (better), 101.
 Magnús-kirkja, Church of St. Magnus, in Kirkjuvág; 80, 104, 108.
 Majörk, Majores; App. D., 10.
 Manar-bygð = Mön; 4.
 Máriu-höfn, St. Mary's, one of the Scilly islands; 110.

Marsel, Marseilles, France ; 98.
 Matheus-nes, a headland, St. Mathew,
 Britany, western France ; App. D. 10.
 Mikli-garðr, Constantinople ; 24, 89, 96,
 97, 101.
 Minörk, isle of ; App. D., 10.
 Mjöla, the island Meloen, off Hålogaland,
 northern Norway ; 89 (in Mjöln-Koll).
 Mjörs, the lake Mjösen, Norway ; 1.
 Mors-ey — Máey, q. v.
 Mous-ey, Mouse, Shetland. See the follow-
 ing.
 Mowseyjar-borg, the tower of Mouse,
 Shetland ; 101 (see also Egils 8.)
 Míli = the Mull of Deerness, the eastern
 point of Hrossey ; 68.
 Myrkhol, Murkle, in Caithness ; 9.
 Myrkva-fjörðr, " Murk-firth," the Firth of
 Forth, Scotland ; 87, 111.
 Morhad, Morham, the province Moray,
 Scotland ; 8, 82, 87 ; spelt Morham ; 118.
 Mør, Mør (meaning a coast or " More
 land "), the Norse coast extending in a
 slanting north-eastward direction from
 Cape Stadt to Naumdale in the north,
 and divided by the firth of Raumsdal into Sunn-Morr (the " South More "
 or " South Moreland ") and Norð-Mor
 (the " North More " or " North More-
 land ") ; 4.
 Mön, the isle of Man ; 4, 29, 82, 88, 115.

N.

Narbon, Narbonne, south France ? ; 91,
 94.
 Naum-dalir, the Naumdalens, Norway ; 8.
 Nes — Kata-nes, Caithness, *passim*.
 Nitt, R. Nith, Norway. See Nifnar-ös.
 Nifnar-ös, the " Nith-mouth," a town, now
 Drontheim, Norway ; 24.
 Nóra-fjörðr, a firth in Sogn, Norway ; 2.
 Norðmandi, Normandy ; 4.
 Norðr-eyjar, the northern Orkneys ; 71.
 Norþybra-land, Northumberland, 16, 91.
 Noregr, Norway, *passim*.
 Nörva-sund, the " Narrow Strait," Strait of
 Gibraltar ; 73 ; App. D., 10.

O.

Orka-haung, " Orquill," now called Maes-
 how, Hrossey ; 101 (Anderson ; 159).
 Orkn-eyjar, the Orkneys ; 4, *pass.*
 Oslo, a town, now an eastern suburb of the
 present Christiania, Norway ; 65.

P.

Páis-kirkja, St. Paul's, London ; App.
 D. 6.
 Pap-ey, in Iona — Papa Stronsay ; 84.
 Pap-ey, in meiri — Papa Westray ; 35, 71.
 Papuli, Papiey in Hrossey, Orkney ; 47,
 103 ; Magn. II., 5.
 Pettlands-fjörðr, Pentland firth ; 81, 68,
 98, 100, 225, 237.
 Petri-kirkja, St. Peter's Church, London ;
 App. D., 4.
 Pila-vik, a port in England ; App. A.
 Pól, Apulia, Italy ; 87.

R.

Bauða-björg, now Battar Brough, east of
 Dunnet Head (Anderson, xxxi.) ; 31,
 52.
 Baums-dair, a fiord and dale, Romsdalen,
 between South More and North More,
 western Norway ; 4.
 Reka-vik, Rackwick, in Hoy or Westray ?
 (Anderson) ; 56.
 Renna-dair, Bendale, Hrossey ; 105.
 Reyri, a place in Norway ; 97.
 Rinana-ey, " St. Ronan's isle," — North
 Ronaldsay ; 8, 59, 69.
 Róm, and Róma-borg, Rome, Italy ; 87,
 55, 97.
 Róma-vegr, the way to Rome ; 97.
 Ros, the province Ross, Scotland ; 5, 22,
 Add. p. 238.
 Rúða, and Rúðu-borg, Rouen, Normandy ;
 App. C.
 Rögnvalds-ey, South Ronaldsay ; 8, 12,
 68, 99, 102, 105-107, Add. p. 233.

S.

Sand-ey, Sanday, Orkney; 69, 77, 100, 105.
 Sandr, in Shetland; Magn. 34.
 Sand-vik, Sandwick, in Hrossey, the residence of Thorkel Fostri; 15, 18, 22, 103.
 Sardínar-ey, Sardinia; 93.
 Satiri or Sátrí, Cantire; 22, 47; (spelt Saliril; App. B.).
 Sátiris-eit, the Tarbert of Cantire; 47.
 Sátiris-múli, Mulf of Cantire.
 Sax-land, north-western Germany; 37.
 Saxon = Saxland; App. D., 1.
 Sekkr, a place in Norway; 97.
 Sel-eyjar, islands off Cape Naze, Norway; 56.
 Septem, Ceuta, Africa; App. D., 10.
 Serk-land, the land of the Saracens, Africa, 93, 94.
 Sfíða, a district in southern Iceland; 39; Magn. II., 1.
 Siria, Syria; App. D., 3.
 Skáip-eit, Scapa, a neck of land in Hrossey; 69, 80, 100, 110.
 Skán-ey, and Skáni, Scania, a province, Denmark, now Sweden.
 Skán-eyrr, Skanör, in southern Scania; 116.
 Skara-bólstáðr, Scrabster, near Thurso; Add. p. 226.
 Skarðs-borg, Scarborough, England; 40.
 Skeggbjarnar-stáðir, a farm near Skebro-head or Skeggbjarnar-hofði, Hrofsey; 100.
 Skíða-mýrr, in Caithness; 10, 11. (See Anderson, xxvi. footn.)
 Skotland, Scotland, *passim*.
 Skotlands-fjörðir (thus in plur., the sing. being a less right form), the fjords and lochs of western Scotland (the Minch?); 37, 47, 92, 110.
 Skotta-veldi, Scotland; 22.
 Skörpu-aker, some skerries, England; App. A.

Sogn, a fiord, western Norway; 2, 45, 63, 222.
 Sókna-dalr, a dale in Sogn, Norway; 2.
 Spán-land, Spain, Sp. heiðna; 93.
 Spánn, Spain; 93.
 Staðr, the Cape Stadt, Norway; 63.
 Stafnfurðu-briggja (Stafn . .), Stamford-bridge, England; 40.
 Staari, (fyri Staari), Ru Store, a headland, Scotland; 102.
 Steig, in Ónguley, Hálogaland, Norway; 45.
 Steins-nes, Stennis, in Hrossey; 8.
 Stikla-stáðir, a place, in inner Thronðheim; 23, 34.
 Straum-ey, the island Stroms, Orkney; 107.
 Strjóns-ey, the island Stronsay, Orkney; 69, 71, 100, 107.
 Stuðla, in South Hörðaland, Norway; 64, App. A.
 Suðr-eyjar, the "Southern isles," Sudor, Hebrides; 4, 8, 114, 115, *pass.*
 Suðr-land, Sutherland, Scotland; 14, 23.
 Suðr-vegar, the "Southern ways," of the Mediterranean; 94 (*verse*).
 Sunn-Hörðaland, southern Hörðaland, Norway; App. A.
 Sveigr, the roost Swelchie in Pentland Firth; 78.
 Svía-aker, the Stockholm Archipelago; 1.
 Svín-ey, the island Swanay, Orkney; 59.
 Svíðris-sund? = Nörva sund?; 93 (*verse*).
 Svíþjóð, Sweden; 23, 41.
 Svöldr (in Svoldar-orrost) a bay or sound near Hiddensee, west of the isle of Rügen; 13.
 Syllingar, the Scilly islands; 12, 83, 110.
 Sestr, a place, Norway; 63, 64.

T.

Tannakára-nes, Tankerness, Hrossey; 59, 116.
 Torf-nes, a ness, Tarbatness? on the Moray firth; 7, 22, 98.
 Torgar, isle of, Norway; App. C.

Tüns-berg, town of Tönsberg, south Norway; 61, 65.

Tyrvist, island of Tiree, Hebrides; 70, 82.

U.

Ullestiri, Ulster, Ireland; 43-47.

Ulfs-mðar, a place in Dofrar, Norway; App. A., 810.

Ulfreks-fjörðr, a firth, Lough Larne, in Ireland; 17.

Ungaria, Hungary; App. D., 10.

Unn-staðir, in Shetland; Magn. 34.

Upp-land, the north-western point of the island Hoy, Orkney; 59.

Upp-lönd, the highlands of central Norway; 2.

V.

Vága-land, the southern point of the island of Hoy, Orkney; 102, 103, 107.

Váldres, the province Välders, Norway; 1.

Vaillard, "Weiah land," i.e. France; 91.

Vats-fjörðr, a fjord in the isle of Skye; 27.

Vera-dalr, a dale in inner Thronheim, Norway; 24.

Veolu-sandar (Vetu-sandar)?; 91.

Vest-fjörðr, Westra-firth, the sound or gulf between the southern and the northern group of the Orkneys; 69.

Vestmyst and Westmust, Westminster; App. D., 2, 8.

Vest-nes, in Hrolsey, 57, 59, 78, 80.

Vestr-ey, island Westra, Orkney; 59, 60, 69, 75, 76, 107.

Vestr-lönd, the western lands—the British Isles; 12, 22, 43, 116, Add. p. 225.

Vestra-Gautland, Wester-Gotland, Sweden; 41.

Vfði-vágur, Widewall, a vœ in Rögnvalds-ey; 102.

Vigr, the island Weir; 88.

Vík, Wick, in Caithness; 84, 87, 100.

Vík, the great bay and the surrounding country (=Scagerak and Christiania-fjord), Norway; 86, 85, 97.

Vind-land, the land of the Wends, north Prussia, Mecklenburg; 12. (Vinnland, App. C., 28.)

Völu-nes, in Sanday, Orkney; 105.

P.

Pinga-völlr, Tynvall (the meeting place), in Hrossey; 105.

Pórs-á, R. and place, Thurso, Caithness; 22, 98, 100, 102, 118; Add. p. 226.

Pórs-dair, in Caithness; 112, 113, Add. p. 229.

Pras-nes (?), a headland, Pas. du Raz, Britany, France?; 91, 94.

Pras-vík (?), in Caithness, 100, 101; App. B., p. 222.

Prónð-haim, the province Thronheim, in Norway; 2, 24, 64.

Prusa-skér, "Giant-rocks," some rocks east of Shetland? the Out-skerrries?; 38 (verse), ep. Hák. S., ch. 265.

Ø.

Önguls-ey, Anglesea, England; 48-47.

Öngulseyjar-sand, Anglesea sound; 43-47.

Ör-fjara (Ör-fura 69, 108), island Orphir, Orkney; 58, 69, 71.

Örmst, isle of Unst, Shetland; 60.

Örröða-fjörðr, the firth of, on the north side of Hrossey; 70.

II. *Names of Persons.*

d. = dóttir or daughter; s. = son; m. = married.

A.

Áðal-brikt; App. C.

Áðal-steinn, Athelstan, king of England; 5.

Áðal-brigð, a priest, father of Sigurð elembi; 57.

Áðalrásr, king Ethelred of England; App. D., 1.

Adam, bishop of Caithness, burnt year 1222; Add. p. 229.

Afreka, a lady, m. earl Harold Maddæson; 114.

Áki, inn mikili, in Skarðborg; App. C.

Alexandr, son of William the Lion, Scot king; Add. p. 280 (died 1249).

Alfína, Alfgifa, an English princess; 24.

Áli, father of Þjóstólf; 65.

Álöf, ár-bót, daughter of Harold Fairhair, m. earl Thorl the Silent; 8.

Ámundi, a bonder in Sandvík, father of Thorkel fóstri; 15.

Ámundi, Illugason, of Shetland; 60; Magn. 34.

Ámundi, Hnefæ son, a father-brother to Svein's step-children; 107.

Ámundi, hvíð; App. B.

Anakol, a viking from Sudor; 100, 101, 114.

Andrés (Andrew), son of Svein Asleifsson and Ingiríð, m. Friða the sister to bishop Bjarni; 100, 114.

Andrés, a noble, m. Ingiríð; 82.

Ar-móðr, an Icelandic scald, one of the Crusaders; 89, 90.

Arn-finnr, earl, son of Thorfinn hausa-kljuf, m. Ragnhild d. of king Eric bloody-axe and Gunnhilda; 9.

Arn-fimnr, brother of Anakol; 101.

Arn-fríðr, a woman of Unustabir, Shetland; Magn. 34.

Árni, spytu-leggr, a Norse sailor; 90.

Árni, lyrja, the king's steward in Orkney; Add. p. 232.

Arn-kell, earl, son of Torf-Einar; 8.

Arn-kell, in Knarrar-stað, Orkney; 69.

Arn-kell; Magn. 24.

Arn-ljót, the wife of Hróald in Vílk; 84.

Arn-ljótr, steward of Straumsey; App. B.

Arnór, Jarl-skald, or earl-scald, an Icelander; 22-31.

Ása, a cripple; Magn. 34.

Ása, a maid-servant, in Shetland; 89.

Ás-björn, Grímu son, of Sviney; 59.

Ás-björn, kríkanga, son of Thorsteini in Flyðrunes; 59.

Ás-fákr, a kinsman of Kol; 64.

Ás-lákr, son of Eriend of Hernar, grandson of Steigar-pór; 71, 89-94.

Ás-lákr, son of Kolbein hrúga; 88.

Ás-lákr, of Torgar; App. C.

Ás-leif, the mother of Svein, m. Olave Róðis son; 59.

Ásöfr, Gunna son, of Agðir, in Norway; 113.

Ásta, mother of Halfdan and St. Olaf; Magn. II.

Ást-ríðr, Róða d.; Add. p. 233.

Ásti, a myth. sea king; 95 (verse).

Auß-hildr, d. of Thorljot and Steinvör; 56.

Auß-hildr, d. of Thorleif Maddans d., m. Eiric streita; 57.

Außr, djúparðga, Queen, widow of Olave the White; 5.

Außunn, rauði, a valiant warrior and crusader; 94.

Aust-menn, Easterlings, Norsemen; 90.

B.

Baldvini, an abbot in the isle of May; 67.

Baldvini, mildi, count of Flanders; App. D., 1.

Bárðr, in Völunes, Svein's kinsman; 105

Bjártir, fagri, a kinsman of Ulf illi; App. B., 3.
 Bárðr, son of Helgi and Haiga; App. B., 3.
 Beiti, a myth. sea king; 3.
 Bendik, a grandson of earl Paul; 89.
 Berg-finnr, Skats son (Stara son, Magn. II.), bonder in Shetland; 60.
 Berg-jót, daughter of Ragnhild, and granddaughter of earl Paul, m. Hávarð Gunnason; 39, 59.
 Berg-ljót, d. of Halldór, son of Sigurd syr; Magn. II.
 Birgir, Bretta-kappi; App. C., 11.
 Björnumna, d. of king Murkjartan; m. Sigurd the Norse prince, later king and crusader; 45.
 Bjarni, the Orkney bishop and poet, son of Kolbein hrúga and Herborg; 88, 114, Add. p. 223 (died Sept. 15, 1222).
 Bjarni, Gullbrár-skald, an Icelandic skald; 81.
 Bjarni, brother to Erlend ungi, a noble; 108.
 Björn, bishop; Add. p. 223.
 Björn, a bonder; 108.
 Björn, brother to Heming; App. C.
 Blakari, father of Svein; 108.
 Blá-menn, the Black men, Negroes, or Ethiopians; 94.
 Blánn or Bljan (=Gael. Flann?) son of Thorstein of Flytrunes; 59, 70, 90.
 Blánn, a brother to Jon vng; 107.
 Borgarr, son of Jaddvör; 89, 59, 80.
 Bótafr, begla, of Knarrurstade, an Icelander; 108.
 Brandr, Gneista son; App. B.
 Brettar, the Welsh; Magn. II., p. 288.
 Breskr, Welsh.
 Brjánn (Brian Borumah), king of Dublin; 13, App. B.: Brjáns-bardagi = the battle of Clontarf.
 Bróðir, a viking; App. B.
 Bróði, earl, (Scot Bruce?), son of earl Sigurd; 13, 14.
 Bróði, father of Thorfinn; 100.
 Brynjólfur, Þólfaldi, the elder, a Norse noble; 59.

Brynjólfur, Halldórson Þólfaldi, the younger; 39.
 Brynjólfur, brother to Hakon pík; 39, 59.
 Brynjólfur, an attendant to Jon Petrasen; 64.
 Banu-Petr, brother to Blann and Jón vng; 107.
 Bæjar-Leifr - Heming; App. C.

C.

Cecilia, a sister to earl Magnus, m. Isak of Norway; 89, 61, ep. Magn. p. 281.
 Costnoma, king of Ulster; 44 (Kostnoma, Magn. II.).

D.

Dag-finnar, Hlóðver's son, bonder in Friðs-ary; 59, 71.
 Dagr, the father of Gregorius and Sigríð; 89.
 Dagr, Eilif's son, a Norse noble; 44.
 Daiverja-mtt, the family or line of the Dales; 110. See Sumariði.
 Danir, Danes; 22.
 Davið (I.), king of Scots; 57, 87, 99.
 Davið, Orkney earl, son of Harald Maddadson and Hvarðið; 114; Add. p. 228 (died 1214).
 Davið, hvíti; App. B.
 Dúfa, the mother? of Hallvarð; 112.
 Dufgall (Dubhgall), son of king Sumariði and Ragnhild, surnamed skrækr, king of Sudor (see Háð. S.); 110.
 Duf-njall (Domhnall), the third son of Hávarð Gunnason; 39, 59, 86, 87.
 Duf-njall, a Scotch maormor; 49, called son of Dungad; Magn. II., p. 286.
 Dungaðr (Donncadh), Scot king, son of Malcolm langhals (Canmore), and Ingridbjörg; 39.
 Dungaðr, Scot earl; Magn. II., p. 286.
 Dungaðr, son of king Brian; App. B.

Dungall, son of the king of Man; App. II.
Dórruðr (a mythic name?); App. B.

E.

Eðna (Eithne), daughter of king Kjarval, m. earl Hlöðve; 11.
Egðir, the men of the district Agðir; 44.
Egill, a Norse noble; 43.
Eilif, jarl, son of earl Rögnvald Úlf's son; 93.
Einar, earl of Orkney, son of Rögnvald, called Torf-Einar; 4, 7, 8.
Einar, rang-muðr, earl of Orkney, son of earl Sigurd; 13, 14.
Einar, klíningr, slays earl Havard; 9.
Einar, harðkjóptr, a sister son of earl Havard; 9.
Einar, þambar-skemmir, a Norse noble, the great archer; 24.
Einar, Vörða-krákr, m. Ingirfð Páls d.; 29.
Einar, of Gullberavik; 89.
Einar, sýslumaðr; Add. p. 233.
Eind-ríði, ungi, a Norse noble; 89-91, 97.
Ein-ríði, brother to Ölvir rosts; 56.
Einriði, son of Isaak and Cecilia; 39.
Eirikr, spaki, king of Denmark, son of Ha-kon Noræni; 41.
Eirikr, eymunr, king of Denmark; 65.
Eirikr, stagbrell, son of Eirik streita and Audhild, m. Ingigerd d. of earl Rögn-vald; 57, 58.
Eirikr, streita, m. Audhild daughter of Thorleif Moddana d.; 57.
Eirikr, blóðox, king of Norway, son of Harald Fairhair, m. Gunnhilda; 8, 19.
Eirikr, an Icelandic poet; 82.
Eirikr, a person; 74, 75.
Eirikr, a person; 110.
Eldjarn, Varða son, of Iceland; Magn. II., 297.
Elin (Helene), d. of Eric Stagbrell and Ingigerd; 113.
Ellisif, Elizabeth, queen, a Russian princess, m. king Harald Sigurds son; 40.

Emma, queen, d. of Richard duke of Normandy, mother of Edward Confessor; App. C., D.
Endill, a sea-king; 31 (verse).
Engla-konungar, the kings of England; 4.
Engiar, the English; 39 (verse).
Engis-menn, the Englishmen; 26, 43.
Engus (Angus, Gael. Aengus), örvi, brother to Frakal; 58.
Engus, son of king Sumariði and Ragn-hild; 110.
Er-leindr (I.), the earl of Orkney, son of Torf-Einar; 8.
Erleindr (II.), earl, son of earl Thorfinn, father of earl St. Magnus m. Thora; 39, 40 ('þeir Erleindr feðgar,' i.e. Erlend and his sons Erling and Magnus; 41).
Erlendr, earl, called the younger, son of Harald sléttmáli; 57, 76, 96, 100 (slain Dec. 21, 1154).
Erlendr; 105.
Erlingr, Erleinda son, earl, brother to St. Magnus; 39, 40.
Erlingr, erki-djakan, son of Ingibjorg the daughter of Benedik; 39.
Erlingr, bóndi, of Tannakara-nes, had four sons; 59, 68.
Erlingr, son of Kyrrpinga-Orn, a Norse noble, afterward earl Erling Skakki, m. Christina d. of king Sigurd the Crusader; 64, 89, 99 (died 1179).
Erlingr, in Færeysjar; Add. p. 233.
Ermingerða, the French princess in Nar-bonne, d. of Germanus; 91, 93.
Eteigr, Edgar king of England; App. D., 1.
Eyjar-skeggjar, the inhabitants of the Iles, a party of rebels; Add. p. 228.
Ey-steinn, gjumra, Norse earl; 3.
Ey-steini, joint king of Norway, brother to Sigurd the Crusader; 47, 54 (died 1128).
Ey-steini, a joint king of Norway, son of Harald gilli; 89, 98, 99 (slain 1157).
Ey-steian, orri, son of Thorberg Arna son, a Norse noble; 40.
Ey-vindr, örvar-horn, a wiking; 17.
Ey-vindr, ölbogi, a Norse stallari; 44.
Ey-vindr, Melbrigða son; 68-70.

F.

Finn-leikr, a Scotch maormor, father of Macbeth ; 11.
 Finar, Árna son, Norse earl ; 30, 37.
 Finur, a son of Skopti in Giaki ; 44.
 Fogl, Ljótof's son ; 100.
 Fornjot, mythical king and giant ; 1.
 Frakök, d. of earl Moddan, mother of Steinþör and Guðrun ; m. Ljót nifing ; 56, 82 *sqq.*
 Fríða, d. of Kolbein hrúga, m. Andrew son of Swein Asleif's son ; 88, 118.
 Fróði, a mythical king of Denmark ; 91 (*verse*).
 Frosti, king Frost, mythical, son of Kári, son of Fornjot ; 1.

G.

Gauti, of Skeggbjarnarstaðir ; 100.
 Germanus, a French chief in Narbonne ; 99.
 Gilli, of Caithness ; 60.
 Gilli, an Orkneyer ; Magn. 24.
 Gilli, earl of Sudor, m. Svanlang earl Sigurd's sister ; App. B.
 Gílchrist, Gil-christ, a Gaelic person and pretender, since called Harald Gilli ; 62.
 Gills-O'tran (Gillo-coimus of the Manx Chronicle ?), a wiking and pirate ; 110, 111.
 Giszur, Halls son, Icelandic historian and noble ; App. D., 3 (died 1206).
 Góð, mythical, the sister to Gorr and Nór ; 1, 3 ; eponymous of the month Góti.
 Góðr, son of Þorri, the mythical ancestor of wikings and sea kings ; 1-8.
 Gríkkir, the Greek, Gríkkis konungr, the Greek emperor, App. D., 10.
 Gregorius, Dags son, a Norse noble ; 97.
 Grím-kell, a bonder in Glettunes ; 59, 90.
 Grímr, St. Magnús' man ; Magn. 24.

Grímr, a bonder in Svíney ; 59, 69.
 Grjöt-garðr, a wiking ; App. 2.
 Gróð, a woman in Hrosssey ; 60.
 Guðdin, Godwin, earl, son of Ulfnaðr ; App. C. (= Guðini).
 Guðifreyr (Godfrey), the captain of the castle in Galicia ; 91.
 Guðini, Guðina a.; the younger ; App. D., 9.
 Guðini, earl Godwine ; App. D. ; Guðinasynir, the sons of earl Godwine ; ib., 6.
 Guðormr, (Guðþormr...Guthormr,) of Mjóla, called Mjólu-kollr, one of the crusaders ; 89-95.
 Guð-rún, d. of Frakak and Ljót nifing, and mother of Thorbjörn klérk, m. Thorstein höld ; 56.
 Guðrún, a cripple ; Magn. 34.
 Guð-röðr, king of Man (?) ; App. B.
 Guð-röðr (Meranagh), king of Man and Sudor ; 44 ; Add. 3 (died 1095).
 Guð-röðr (II.), king of Man and Sudor, son of Olave biting and Ingibjorg, earl Hacon's daughter ; Add. pp. 225, 233.
 Guð-röðr, ljómi, son of king Harald Fair-hair ; 8.
 Gull-beinar, a band of wikings in Norway ; Add. p. 228.
 Gull-brá, a lady love of the poet Bjarni, q. v.
 Gunnarr, a kinsman of Kol of Agde ; 64.
 Gunn-hildr, d. of king Edgar, sister to king Ethelred ; App. D., 1.
 Gunn-hildr, konunga-mnöðir, or mother of kings, queen ; 8.
 Gunn-hildr, sister to St. Magnus, and mother of earl Rognvald, m. Kol Kala son ; 89, 45, 61, 64, Magn. 281.
 Gunn-hildr, d. of Thorleif Moddansdóttir ; 86.
 Gunn-hildr, d. of earl Harald Maddad son ; 114.
 Guthormr, a king, fell along with Eiric Bloody-axe ; 8.
 Gunní, Olaf's son, brother to Swein ; 59, 100.
 Gunní, bóndi f Westrey ; 60.
 Gyða, daughter of king Kvaran ; 12.

Gyrðr, son of earl Godwin; App. D., 7.
 Gyrðr (Gurth), a border in Shetland; 60.
 Gyrðr, Dags dottir, read Sigríðr; see 60,
 v. l. 4.
 Góngu-Hrólfur; 4. See Hrólfur.

H.

Haf-liði, son of Thorkel flettir; 59, 77,
 86, 87.
 Hákon, Aðalsteins-fóstri, king of Norway;
 8.
 Hákon, ríki, earl of Norway; 12.
 Hákon, Ívara son, Norse earl, m. Ragnhild
 d. of king Magnús Olafsson the Good;
 39.
 Hákon, Páls son, Orkney earl, son of earl
 Paul Thorfinns son, and great-grandson
 of king Magnús St. Olaves son; 39,
 40, 56.
 Hákon, pík, son of Sigurd in Westnes and
 Ingibjörn tigna; 39.
 Hákon, barn, an Orkney noble, grandson of
 earl Paul; 39, 59, 88.
 Hákon, kló, second son of Hávarð Gunnar-
 son; m. Ingigerd d. of Sigurd slæmbi;
 39, 57, 59, 113.
 Hákon, karl, in Hrólfsey, son of Sigurd
 jarl-mág in Papuli and Thora, and half-
 brother to St. Magnus; 47, 59, 71, 108,
 108.
 Hákon, Noreni, a daughter son of earl
 Hakon Ivarsson; 41.
 Hákon, herði-besiðr, kinglet of Norway;
 97.
 Hákon, son of earl Harold Maddaðson;
 114.
 Hákon, galinn, Norse earl, Add. 3.
 Háleykr, a person from Háloland, q.v.
 Hálf-dan, gamli, myth. king; 8.
 Hálfdan, Sigurðar son sýra; Magn. II.
 Háldan, háleggr, son of king Harold Fair-
 hair; 8.
 Hálfdan, a leper; 60.
 Hallaðr, earl, son of Rögnvald earl of
 Meri; 4, 5.
 Hall-dórr, Brynjolfs son tilfalfa, m. Thóra
 d. of earl Paul; 39.

Hall-dórr, Brynjolfs son tilfalfa, the
 younger, m. Sigríð Dagedóttir; 39.
 Hall-freðr, skáld, who blinded Thorleif
 the wise; 44.
 Hallr, of Siða, in Iceland; 39.
 Hallr, Þórarins son, an Icelandic poet; 85.
 Hall-varðr, an Icelander, from the east of
 Iceland; 18.
 Hall-varðr, a brother to Hávard; 64.
 Hall-varðr, an Orkneyer; 87.
 Hall-varðr, Dáfu son; 112.
 Hall-varðr, border of Fors in Caithness;
 113.
 Hé-nefr, son of Ásmund in Knarstead; 89.
 Haraldr, hárfagri, king of Norway; 4, 5.
 Haraldr, Gorms son, king of Denmark; 8.
 Haraldr, Sigurðar son, harðráði, king of
 Norway; 23, 24, 37, 40, 99; App. C.
 (died 1066).
 Haraldr, Guðrøðr son, king of England; 40;
 App. C.
 Haraldr, gilli, king of Norway; 66 (died
 1136).
 Haraldr, slett-máli, Orkney earl, son of
 earl Hakon Paul's son and Helga Mod-
 dams d., m. Hvarfiod d. of earl Malcolm;
 56.
 Haraldr, Maddaðar son, earl of Orkney;
 78, 89, e.g., 114 (died 1206).
 Haraldr, ungi, son of Eric stagbrell, and
 grandson of earl Rögnvald; Add. 222
 (slain 1198).
 Haraldr, of Rínansey; App. B., 8.
 Há-rekr, of Smíðar, Norway; 68.
 Há-rekr, a person; App. B.
 Há-varðr, ármsli, earl, son of Thorfin hausa-
 klijúf; 9.
 Hávarðr, Gunnar son, an Orkney noble; 40,
 51, 59.
 Hávarðr, a house carle of Sölmund; 84.
 Hávarðr, höldr; 97.
 Hávarðr, of Þráðvík; App. B.
 Hein-rekr (Henry), son of earl Harald
 Maddadson; 114 (p. 228).
 Heinrekr (I.), beaucherk, king of England;
 Magn. 19, App. C.
 Helnrik, earl of Gloucester; App. C., 11.
 Heiti, myth. king; 8.

Helena, d. of Harald Maddadson ; 114.
 Helga, d. of earl Moddan and sister to
 Frakok, and mother of earl Harold
 sleitmann ; 56, 58.
 Helga, daughter of Ulf illi ; App. B., 2.
 Helga, daughter of Harek of Sætrar ; 63.
 Helgi, a bonder in Westrey ; 52.
 Helgi, in Hofn, in Westrey ; 75.
 Helgi, in Tynwall, an uncle of Svein
 Aalefsson ; 105.
 Helgi, a noble (göðagr bóni) in Caithness ;
 110.
 Helgi, son of earl Henrik of Gloucester ;
 App. C.
 Helgi, son of Harald in Rinansey ; App.
 B. 8.
 Hemingr, son of Aslak in Torgar ; App. C.
 Her-bjorg, daughter of earl Paul Thor-
 finnason, and mother of Ingibjorg tigna ;
 39, 59.
 Her-borg (Herbjörð), grandd. of earl Paul
 (II.), and sister to Hacon barn, m. Kol-
 bein hrðga ; 39, 58.
 Her-borg, d. of earl Harald Maddadsson ;
 114.
 Her-finnr ; App. B.
 Hjaltar, Shetlanders ; 21 (verse), 68.
 Hjalt-leendingar, Shetlanders ; 21 (verse).
 Hlér, the Sea, mythical son of Fornjót ; 1.
 Hlōðver, earl of Orkney, son of Thorfinn
 hansaklúf, m. Eðna daughter of king
 Kjarval ; 9, 11.
 Hlōðver, father of Dagflim ; 59, 71, 74.
 Hnefi, the father of Ámundi ; 107.
 Holdboði, Hunda son, a noble in Sudor ;
 70, 71, 82, 86.
 Holdboði, a bonder of Sudor, a witness to
 St. Magnús' death ; Magn. 24.
 Harfn, rauti ; App. B.
 Hróðair, a bonder of Vík in Caithness,
 m. Arnjót, father of Svein ; 84, 86.
 Hróðfr, called Gongu-Hróðfr, son of Rogn-
 vald earl of Mori, ancestor of the dukes
 of Normandy ; 4.
 Hróðfr, nefja, a grandfather of the preo-
 ding ; 4.
 Hróðfr, of Berg, mythical king ; 9.
 Hróðfr, father of Olave in Gareksey ; 59.

Hróðfr, a chaplain of earl Rögnvald ; 81.
 Hrollaugr, son of earl Rognvald ; 4-6.
 Hugi, Digri (Hugh), a Welsh earl ; 44.
 Hugi, Frúti, a Welsh earl ; 44.
 Hundi or Hvelpr (Gaelic Cuilen), son of
 earl Sigurd ; 12.
 Hundi, the father of Holdboði ; 70.
 Hundi (s.a. Cuilen), earl ; App. B.
 Hvarfjöt (Gormfaith), d. of Malcolm
 earl of Moray, second wife to earl
 Harald Maddadson ; 114.
 Hörða-knátr, king of Denmark ; 29, App.
 D. 9.
 Hörðar, the inhabitants of Hörðaland ; 44.
 Hösvi, sterki, m. Thorbjörn klerk's sister
 Ragnhild ; 110, 112.

I.

Ingj, Steinkels son, king of Sweden ; 41,
 45.
 Ingj, son of Harald gilli, a joint king of
 Norway ; 89, 93 (died 1161).
 Ingj, Bárðar son, king of Norway ; Add.
 p. 298 (died 1217).
 Ingj-björð, jarla-móðir, daughter of earl
 Finn Arna son, m. 1st earl Thorfinn ; 30,
 33, 37, and 2nd Malcolm Canmore Scot-
 king ; 39, 40.
 Ingj-björð, tigna, granddaughter of earl
 Paul (I.), m. Sigurd of Westnes ; 39,
 56, 59.
 Ingj-björð, daughter of earl Hakon and
 Helga Moddansd., m. Olave báting, king
 of Sudor ; 56, 110.
 Ingj-björð, daughter of Eric Stagrell and
 Ingigerd ; 118.
 Ingj-björð, d. of Bendik, great-grandd. of
 earl Paul (I.) ; 39.
 Ingj-gerðr, d. of king Olave of Sweden,
 queen, m. king Jarlazief of Garðariki ;
 84.
 Ingj-gerðr, d. of king Harald Sigurdsson ;
 40.
 Ingj-gerðr, d. of Sigurd slembi, m.
 Hakon kló ; 57.

Ingi-gerðr (or Ingiríðr), a sister to Swein Asleifsson, m. Thorbjörn klérk ; 59, 81, 86.
 Ingi-gerðr, d. of Hákon karl, m. Thorbjörn klérk ; 108.
 Ingi-gerðr, d. of earl Rögnvald, m. Eric Stagbrell ; 113.
 Ingi-marr Sveins son, a Norse noble, in Ask ; 65, 66.
 Ingi-riðr, daughter of earl Paul (I.), m. Einar Vörns-krák ; 89.
 Ingi-riðr, Kols d., sister to Kali (Rögnvald), m. Jón Petrus son Foot ; 45, 64.
 Íngi-riðr, Þorkeins dóttir, m. 1st. Andrew of Sudor, 2nd. Swein Asleifsson ; 83, 105.
 Ingí-riðr, sister to Swein Asleifsson.
See Ingigerðr.
 Ívarr, the Irish ; 26 *pass.*
 Ísaak (Isaak), a Norwegian, m. Cecilia Erlenda d. sister to St. Magnus ; 61 ; cp. Magn. 281.
 Ívarr Upplandingjarl ; 8
 Ívarr, son of Rögnvald earl of Mori ; 4.
 Ívarr, galli, a daughter-son of Ivar galli,
 Add. p. 222.

J.

Jæddvör, or Játvör, of Knarrarstade, a natural d. of earl Erlend ; 39, 59.
 Jarizleifr, king of Garðaríki (Russia Minor) ; 23, 24.
 Ját-mundr (Edmund), king of England ; 8.
 Ját-varðr (Edward Confessor), king of England ; App. C. D.
 Jómarr, a kinsman of the earls ; 113.
 Jón, vengr, a bonder in Hoy in Upland ; 59, 77, 78.
 Jón, vengr, the younger, earl Harold's steward ; 105.
 Jón, Þóra son, Serka sonar, called Jón fótur, m. Ingiríð Kols d. ; 62, 64 *pass.*, 71, 89-96.
 Jón, a kinsman of Svein brjóst-reip ; 70.
 Jón, Orkney earl, son of Harald Maddadsson ; 114 ; Add. pp. 228, 229 (slain 1231).
 Jón, Hallkels son, chief of the Eyjar-skeggjar ; Add. p. 228.
 Jón, bishop of Athol ; 81.
 Jón, bishop of Caithness, Add. p. 229.
 Jón, a captain of king Edward ; App. C.

K.

Káin, Cain ; Magn. 17.
 Kálf, Árna son, a Norse noble ; 24, 30.
 Kálf, skurfa, a wiking ; 6, 7.
 Kali, Sebjarnar son, of Agde, the elder, a Norse noble, grandfather of earl Rögnvald kali ; 44.
 Kali, the younger, later called Rögnvald earl, son of Kol and Gunnhild ; 45, 61, 99. *See Rögnvaldr.*
 Kári, the wind, myth. son of Fornjót ; 1.
 Karl, Hunda son (= Coll Mac Cuilen?), a Scot Maormor ; 22.
 Kataesingar, the men of Caithness ; 100 ; Add. p. 229.
 Kataesk, from Caithness ; 60.
 Kerþjalfatðr, son of king Kyfí ; App. B.
 Ketill ; 101.
 Kjarvalr (Cearbhail), an Irish kinglet ; 11.
 Kirialax (Kyriox Alexios), Greek emperor ; App. D., 10.
 Knútr, ríki, Canute the Great, king of England and Denmark ; 21 ; App. D., 2.
 Knútr, aðugi, of Berwick ; 101.
 Knýtingar, king Canute and his family ; 24.
 Kol-beinn, hrúga, Cobble Row, an Orkney noble, father of bishop Bjarni, m. Herborg earl Paul's granddaughter ; 39, 88, 107.
 Kol-beinn, barn, son of the preceding ; 88.
 Konuföggr (Chonchobhar), an Irish kinglet ; 17.
 Kolr, Ísaakksson (son of Ísaak and St. Magnus' sister Cecilia) ; 39, 61 (died 1181).
 Kolr, Kala son, a wiseman and noble in Agde in Norway, m. Gunnhild the sister of St. Magnus ; 44 *sqq.*
 Kormlóð (Gormflaith), mother of king Sigtrygg ; App. B.

Kostnoma. See Costnama.

Kristín, daughter of king Sigurd the crusader, m. Erling Skakki; 97.

Kristin, Fri, widow of king Sweorre, m. 2nd, Philip the king of the Baglar; Add. 8.

Krist-röðr, brother to Harald gill; 65.

Kúgi (Gael. Cogadh), a bonder in Westrey in Hreppisnes, called gwööingr; 69, 68, 71.

Kvaran (Cuaran), king of Dublin; 12.

Kylf (O'Kelly), a king; App. B.

Kyrpinga-Ormr, a Norse noble, of Stuðla, Norway; 64.

L.

Langif, daughter of earl Harald Maddeson; 114.

Lappir, the Laps of Lapland; 1.

Leifr and Bejar-Leifr = Hemingr; App. C. Lif-ólfur, a stoker (cook) and headsman; 53.

Lif-ólfur, in Thorsdale; 112.

Lif-ólfur skall; Add. p. 223.

Lif-ólfur in alli? different from the preceding; Add. p. 223.

Ljót, earl, son of Thorfinn haussa-klijuf; 9, 10.

Ljót-ólfur, a noble; 78.

Ljót-ólfur, in the isle of Lewis; 100.

Ljót niðsingr, in Sutherland, m. Frakok; 56, 57.

Ljót; 101.

Logi, Low, Fire, myth. son of Fornjöt; 1.

Log-maðr (Lawman, Layamon), son of Gudrod king of the Hebrides; 44.

M.

Maddadr, earl, son of Melmari, and father of earl Harald, m. Margret earl Paul's sister; 78, 99.

Magbjör, Macbeth, of Moray, a Scotch Maormor; 10.

Magnús, Góði, son of St. Olave, king of Norway and Denmark; 24, 30 (died 1047).

Magnús, Erlendz son, St. Magnus, earl of Orkney; 39, 55, 60, *passim*. See also Magn. S., I. and II. (slain 1116).

Magnús, Norse joint-king, brother to Olave the Quiet; 40 (died 1069).

Magnús, Bareleg, king of Norway, son of Olave the Quiet; 43, *qqq.*, 62 (slain 1103).

Magnús, Norse king (the Blind), son of Sigurd the crusader; 65 (slain 1139).

Magnús, Erling's son (son of Erling skakki and Christina), king of Norway; 97 (slain 1184).

Magnús, son of Thorljót, and grandson of Frakok; 56.

Magnús, son of Hávarð Gunna son; 39, 90, 91, 113.

Magnús, Eyrindar s. (Melbrigða sonar?); 70.

Magnús, mangi, son of Eric Stagbrell; 113, Add. p. 222 (slain 1184).

Máni, Óláfr s., the king's steward; Add. p. 115.

Manus, or Menelias (Manuel), Greek emperor; 96.

Margafr, or Murgafr (Murchadh), Grims son, of Swiney; 59, 69, 86-88.

Margafr, brother to Dungad Brian's son; App. B.

Margret, d. of earl Hacon Paul's son and Helga Modiana d.; m. 1st, earl Moddan, and 2nd, earl Erlend the young, 56, 58, 67, 99-101.

Margret, d. of earl Harald Maddad son; 114.

Mathildr (*see* Móold), queen, m. William Bastard; App. D.

Maunet, Mahomed; 94.

Mária, Mary, d. of king Harald Sigurd's son and Ellisif; 40.

Melbrigða (Maelbrighe), tónn, a Scotch maormor; 5.

Melbrigða, father of Eyrind; 68

Melkolmr, Scot king, 13, 22.

Melkolmr, Scot king (?); App. B.

Melkolmr, langhalz (Cannmore), m. Ingibjörg Jarla-móðir; 39, 57, 66.

Melkolmr, Scot king (Maiden), grandson of king David, 99, 100, 110.

Melkolmr, earl of Moray, 114.

Melmari (*Maelmuire*), father of Moddan, and brother to king Malcolm; 66.
 Melsnatſi (*Maelsechlainn*), earl; App. B.
 Moddan, son of Melmari, Soot earl or mormor of Athol and the Dales in Caithness, father of Frakok; 56-58, 66, 78.
 Moddan, on of Thorljot and grandson of Frakok; 56.
 Moddan, earl of Duggalibes; App. B.
 Móöld (-Maud, Mathilda), m. William; App. C.
 Muddan, or Mumtan, a sisterson of Karl the Soot mormor; 22.
 Mungaðr (*Murchadh*). *See* Margarð.
 Murkjartan (*Muircheartach*), king of Connnaught; 45.
 Mörukári, Morcere, Engl. earl, made brother to Harold Godwinson; 40; App. D.

Óláfr, Norse joint king, brother to Eystein and Sigurd; 54 (died 1116).
 Óláfr, a sub-king of Northumberland; 8.
 Óláfr, bitilagr, king of Sudor, m. Ingibjorg earl Hakon's daughter; 56, 110.
 Óláfr, Hrólfs son in Gåreksey, father of Swein, m. Asleif; 59.
 Óláfr, son of Swein Asleifs son and Raghild; 100, 107, 114.
 Óláfr, earl Harald's 'mágr'; Add. p. 232.
 Ormr, son of Thorljot and grandson of Frakok; 56.
 Ormr, a person; 164.
 Orkneyingar, the Orkneyingera, *passim*.
 Óspakr, the father of Sumarlíði; 39.
 Óspakr, a wiking; App. B.
 Óttar, earl in Thurso, brother to Frakok; 58, 78, 100.
 Óti, Birgia son Breta-kappa; App. C., 11.

N.

Nereiðr, sister to earl Sigurd Hlöðves son; App. B.
 Norð-menn, Norsemen, Norwegians; 22.
 Norr (Gael. name?), an eponymous myth. king; 1-8.

O.

Oddi, liti, an Icelandic scald; 90-94.
 Oddr, Ófeigs son, an Icelandic traveller; App. C.
 Ófeigr, a standard bearer; 53.
 Óláfr, hvití (Big Ambhláibh), king of Dublin (year 882); 5.
 Óláfr, Tryggva son, king of Norway; 12, 13 (died 1000).
 Óláfr, Haralds son, St. Olave, king of Norway, called during his lifetime, 'digri, but after his death 'helgi'; 17, 42; Magn. 27 (died July 29, 1080).
 Óláfr, kyrri, the Quiet, son of Harald Sigurdar son, king of Norway; 40, 41 (died Sept. 22, 1093).

P.

Páll (I.), Þorfinns son, earl of Orkney, son of earl Thorfinn, m. a daughter of earl Hakon Ívarsson; 39, 40.
 Páll (II.), Hákonar son, earl of Orkney, called tímálg, grandson of the preceding; 56-60, 65-80 (put to death 1136).
 Pétr, Serks son, a noble of Sogn, Norway; 15.
 Pétr, steypir, a Norse noble and crusader; Add. p. 231 (died 1213).
 Philippus, earl; Add. p. 231.

R.

Rain, Ámundra son, lagman in Caithness; Add. p. 235 (slain 1216). *See* Annals a. a.).
 Ragna, a noble woman, goði húsfreyja, in Rinansey; 59, 71.
 Ragn-hildr, d. of Hrolf nefja, mother of Rolf duke of Normandy, m. Rogvald earl of Mori; 4.

Ragn-hildr, daughter of Eirik Bloody-axe; m. earl Arnfinn; 9.

Ragn-hildr, fourth daughter of earl Paul (I.), mother of Bendik; 39, 59.

Ragn-hildr, daughter of king Magnus the Good; m. earl Hakon Ivars son; 40.

Ragn-hildr, Ógmundar d.; m. Swain Asleif's son; 100.

Ragn-hildr, Thorbjorn clerk's sister, m. Hœvi the strong; 110.

Ragn-hildr, daughter of king Olave bitling, m. Sumariði hold; 110.

Ragn-hildr, daughter of Eric stagbrell and Ingigerd; 118; ep. Add. and Hák. s. 169.

Ragn-hildr, a cripple; Magn. 34.

Reiðarr, sendi-maðr, a Norse chief and crasader; Add. p. 281.

Rískardr, duke of Normandy; App. D., 1.

Rískardr, brother to Jón veng, a borderer in Brekkum, in Strjónsey; 59, 77.

Rískardr, priest of Alívöra; 64.

Rískardr, Þorleifar son; 84, 87.

Robert, Rúðu-jarl, called Diabolus, earl of Rouen, father of William Bastard; App. C. D.

Rodbert, master, biographer of St. Magnus; Magn. 1, 8, 27, 28.

Roðþjart (Robert), an Englishman; 89.

Rúðu-jarl, earls of Rouen, dukes of Normandy; 4.

Rögn-valdr, inn Ríki, the mighty and the wise, earl of Mori, Norway, ancestor of the earl of Orkney and the dukes of Normandy; 3, 4, 8.

Rögn-valdr, Bríass son, earl; 16, 28–35.

Rögn-valdr, káli, earl of Orkney; 45, 61–98, 103–114 (1185–1158).

Rögn-valdr, Ulfs son, earl; 23.

Rögn-valdr, son of Sumariði and Ragn-hilda; 110.

Rögn-valdr, son of Eric stagbrell, grandson of earl Rögnvald; 118.

Rögn-valdr, son of Guðrød king of Sudor, a great wiking; Add. pp. 225, 233 (slain 1239. See the Annals a. s.)

6

Saraceni, Saracens ; 94.
 Serkr, of Sogn, a Norse noble ; 44, 68.
 Sig-hvátr, sokki ; 50, 51.
 Sig-mundr, Óngill, son of Andrew and Ingrid, and stepson of Swein Asleifsson ; 82, 92, 95.
 Sig-ríðr, Sigurðar dóttir of Sand, in Shetland ; 60.
 Sig-ríðr, another Shetland woman, daughter of Arnfrid ; 60 ; Magn. 34.
 Sig-ríðr of Unst, Shetland ; 60.
 Sig-tryggr, king ; 18 ; App. B.
 Sigurðr, sýr, a kinglet of Norway ; Magn. II. (died 1018).
 Sigurðr, ríki (I.), the Great, the first earl of Orkney, brother to earl Rognvald of Mæri ; 4, 5 ; Add. p. 228.
 Sigurðr, digri, (II.), earl, son of Hlöðver, 11-13 (fall at the battle of Clontarf, April 28, 1014).
 Sigurðr, earl of Gloucester ; App. D., 10.
 Sigurðr, Jónsalafari (the crusader), king of Norway, son of Magnús Bareleg ; 48, 64, 65 (died 1180).
 Sigurðr, murðr, son of Harald galli, a joint king of Norway ; 89, 97 (slain 1155).
 Sigurðr, of Wærness, an Orkney noble, m. Ingibjörg tigna ; 39, 59, 68, 74, 78, 80.
 Sigurðr, nlembi-djakan, the sham-deacon, Norse pretender ; 57 (slain 1139).
 Sigurðr, Hraðna son, a Norse noble ; 44.
 Sigurðr, aueis, a Norse noble ; 45, 61.
 Sigurðr, an Orkney noble, of Papuli, called jaris-mágr, m. Thora ; 47, 59.
 Sigurðr, Tandar son, boder of Shetland, 60.
 Sigurðr, son of Arnkel ; 69.
 Sigurðr, son of Hávard höldi ; 97.
 Sigurðr, kiauf, a house carle ; 100.
 Sigurðr, murðr, son of Ivar galli ; Add. p. 222.
 Sigurðr, of Haectasand ; Magn. 34.
 Sigurðr, a cripple ; 60.
 Sigurðr ; 50, 51.
 Skaggi, in Frásvík (goðigr maðr) ; App. B.

Skofti, of Gizki, a Norse noble ; 44.
 Skotar, or Skottar, the Scotch, *passim*.
 Skúli, Orkney earl, son of Thorfinn hausa-kjuf; 9, 10.
 Snorri, Sturluson, the Icelandic historian ; 45 (died 1241.)
 Snaefrīðar-synir, the sons of Snaefrid and king Harald Fairhair; 8.
 Snae-kollr, a wiking ; App. B.
 Snær, inn gamli, mythical ; 1.
 Sókn, an eponymous myth. king ; 2.
 Starr, father of Bergfinn ; Magn. II. 292.
 Stefan, a counsellor to Hosvi ; 110, 113.
 Steiga-Pórir, a Norse noble ; 48, 72 (died 1094).
 Stein-kell, king of Sweden, father of king Ingj ; 41, 44.
 Stein-vör, digra, d. of Ljot niding and Frakok, m. Thorljót in Rekavík ; 56.
 Suðr-eyingar, the men of Sudor ; 56, 58, *pass.*
 Suðr-maðr, a Southerner ; Magn. 34.
 Sumar-liði, earl, son of earl Sigurd (II.) ; 13, 14.
 Sumar-liði, Óspaks son, father of Thora ; 54.
 Sumar-liði, son of Kolbein hrúga ; 88.
 Sumar-liði, in Dalir, Swain's friend ; 107.
 Sumar-liði, höldr, a king of Sudor, or mormor in Scotland, the famous wiking and founder of the line of Dalverjar ; m. Ragnhild d. of Olave biting king of Sudor ; 110, 111.
 Svaði, a giant ; 2.
 Svan-lang, earl Sigurd's sister, elsewhere and better called Hvarfjöld, i.e. Gorm flæth ; App. B.
 Sveiði, a sea king ; 3.
 Sveinn, Úlf's son, a sisterson of Canute, king of Denmark ; 85 ; App. D., 7, 9 (died 1076).
 Sveinn, king, son of Canute and Alifa ; Add. D., 9 (died 1085).
 Sveinn, Ásleifarson (Ólaf's son), the famous wiking, m. Ragnhild Ögmundar d. ; 59, 68-71, 78-88, 90, 99-111, 114-117; *pass.*
 Sveinn, briðst-reip, 68-71.
 Sveinn, Hroald's son, 84, 87, 113.
 Sveinn, called Blót-Sveinn, Swedish king ; 41.
 Sveinn, Blakara son ; 105.
 Sverrir, king of Norway ; Add. I (died 1202).
 Sognir, the men of Sogn in Norway ; 64.
 Sæ-björn, son of Thorleif the wise, and father of Kali the elder ; 44.
 Söl-mundr, gjaldkeri in Túnberg, a son of Sigurd sneis, and a kinsman of earl Rognvald ; 61-66, 71, 93 (verse).

T.

Taðkr or Tannr (Gael. Tadgh), king Brian's son ; App. B.
 Tandr (Gaelic name), father of Sigurd ; 60.
 Thomas, erkibiskup, Becket ; App. D., 6.
 Torf-Einarr. See Einar earl, son of Rognvald ; 7 (verse).
 Tostl, earl Tostig ; App. C., D.
 Traulhána, St. Triduana, a Scot saint ; Add. 1.
 Tyrkir, the Turks ; App. D.

U.

Úlf, a person, 104.
 Ulfhaðr (Wulfnoðr), father of earl Godwin ; App. C.
 Ulf, hreðs, brother to king Brian ; App. B.
 Ulf, illi, in Sandey ; App. E., 3.
 Uni, a bonder in Sogn ; 64, 72.
 Unnr, a lady (húsfreyja) in Bergen ; 68, 54.

V.

Valdimarr (L), king of Denmark ; 97 (died 1182).
 Valaka, the Welsh, i.e. French tongue ; 92.
 Valbjör, Wealthiow, earl, made brother to Harold Godwinson ; 40 ; App. D.

Val-pjófr, Ólafs son, of Strjonsey, brother to Svein Asleifsson ; 69, 70.

Val-pjófr, a Scot earl ; 84, 86.

Varði, father of Eildjarn ; Magn. II.

Vel-gerði (*sic*), d. of earl Godwin, m. Áki inn mikli (?) ; App. C.

Vernir, the people of county Vörs in Norway, in Vörso-krákr ; 39.

Við-kunnr, Jóns son, a Norse noble ; 44.

Vík-verjar, the men of the province Vík, Norway ; 84.

Vilhjálmr, Ágæti maðr, Scot knight, son of Dungað ; 39.

Vilhjálmr, Úslíngr (Egremont), son of the preceding ; 39.

Vilhjálmr, Scot king (Lion) ; also called 'heogi.' Add. p. 230 (died 1215).

Vilhjálmr, William the first bishop of Orkney, one of the crusaders ; 55, 60, 70, 80, 81, 89-93 (died 1168. See Ann. s. a.).

Vilhjálmr, the second bishop of Orkney ; Add. p. 223 (died 1188. See Ann. s. a.).

Vilhjálmr, bastarðr, king of England ; Magn. 19 ; App. C., D. (died 1087).

Væringjar, the Warangians, the Norse corps at Constantinople ; App. D., 10.

P.

Pingmanna-lið, the English-Danish corps of that name ; 37.

Pjót-olfr, Ála son, a Norse noble ; 65.

Póra, d. of Thorberg Arnason, and mother of king Olave ; m. king Harold Sigurðar son ; 40.

Póra, daughter of earl Paul (I.), m. Hall-dór Brynjúlfsson ; 39.

Póra, Sumariða d., mother of St. Magnus ; m., 1st, earl Erlend (II.), and, 2nd, Sigurd Earl's mág of Papuli ; 39.

Pór-arinn, kylli-nefr, earl Rognvald's man ; 110.

Pór-arion, breið-magi, an Icelander ; 95.

Pór-bergi, Árna son, a Norse noble, brother of Finn and Kalf ; 40.

Por-björn, a Shetland noble ; 49.

Por-björn, avarti, a noble, and crusader ; 90, 95.

Por-björn, klærkr (clerk), son of Thorstein höld, and grandson of Frakok ; m., 1st, Ingrid sister of Svein ; and 2nd, Ingigerd, d. of Hakon karl ; 56, 81, 113, *passim*.

Por-björn, a cripple ; 60.

Por-björn, Gyrðs son ; 60 (Olafson, Magn. 34).

Pór-dís, d. of Hall of Síða, mother of Ospak ; 39.

Pórðr, son of Skopti of Giski ; 44.

Pórðr, dreka-akoltr, a tenant in Shetland ; 60.

Por-finnr (I.), haussa-klijúfr, Orkney earl, son of Torf-Einar ; 8.

For-finnar (II.), Sigurðar son, inn ríki, Orkney earl ; 13-38 (died c. 1064).

Por-finnr, Brúsa son, of Strjónsey, m. Svein's sister Ingrid ; 100.

Por-finnr, father of Ögmund ; 105.

Por-finnr, son of Harold Maddadson ; 114 ; is blinded ; Add. p. 227.

Por-geirr sava-kollr ; 90.

Por-geirr ; 100.

Pór-hallr, Ásgrim's son, an Icelandic young man (a descendant of Thorhall Ásgrimsson of Njála?) ; 98.

Pórir, trú-skegg, a wiking ; 6, 7.

Pórir, begiandi, the Silent, earl, son of earl Rögnvald, m. Álaf Ærbót ; 4 6.

Pórir, kliaka ; 12.

Por-kell, Ámundr son, surnamed fóstri, the elder ; 15, *sqq.*, 34.

Por-kell, Sumariða son, surnamed fóstri, the younger, a near kinsman of St. Magnus ; 37.

Por-kell, krók-auga ; 90.

Por-kell, flatr or flettir, a bonder in Westrey, called gwösingr ; 59, 68, 71, 77, 86.

Por-kell, a bonder in Orkney ; 60.

Porkell, an Orkneyer ; 87.

Porkell, a friend of Thorbjorn klærkr 110.

Por-lakr, a bonder in Baltstad, Shetland ; 87.

Por-leif, Moddans d., sister of Frakok ; 56.
 Por-leifr, spaki ; 44.
 Por-jótr, of Rekavík, m. Steinþór ; 56.
 Þorri, an eponymous myth. king ; 1.
 Þorsteinn, rauðr, son of Olaf the White
 king of Dublin, king in Scotland ; 5.
 Þorsteinn, höldr, fjarans-muðr, m. Guðrun
 daughter of Frakok ; 56, 81.
 Þorsteinn, son of Thorkel flettir ; 59.
 Þorsteinn, son of Ragna ; 58, 78, 74,
 77.
 Þorsteinn, a bonder of Flytrunes or Flu-
 gunes in Hrosehey ; 59, 70.
 Þorsteinn, brother of Sigurd, St. Magnus'
 man ; Magn. 23, 24.
 Þorsteinn, fourth son of Havard Gunnar
 son ; 89, 113.

A.

Ægir, the Sea, a mythic son of Fornjot ; 1.

Ö.

Ög-mundr, drengr, son of Kyrpings-Orm,
 brother to Erling skakki ; 64, 89, 90,
 97.
 Ög-mundr, son of Skohti of Giski, a Norse
 noble ; 44.
 Ög-mundr, a Shetlander ; 60 (Ásmundr,
 Magn. 84).
 Ólver, Rósta, son of Thorijót, and grandson
 of Frakok ; 56.
 Önundr (q.s. Ean-vind), king of Sweden ;
 28.

B.—Nicknames.

(See Names of Persons.)

Áðalsteins-fóstri, <i>see</i> Hakon.	Galli, fvarr.	Klauf, Sigurðr.
Ágæti maðr, Vilhjalmr.	Gaml, <i>see</i> Halfdan, Suer.	Klerkr, Þorbjörn.
Ár-bót, Ólof.	Gilli, Haraldr.	Klininger, Einsarr.
Ár-eсли, Hávarðr.	Glumra, Eysteinn.	Eló, Hákon.
Auðgi, Knútr.	Gullbrár-skáld, Bjarni.	Krók-auga, <i>see</i> Ásbjörn, Per- kell.
Barn, <i>see</i> Hákon, Kolbeinn.	Há-leggr or Háfesta, <i>see</i> Hálfdan.	Kylli-nefr, Pórarinn.
Bastarðr, Viljalmr.	Har-kjóptr, Einarr.	Kyrti, Olaf.
Beigla, Bótolfr.	Hárfugri, Haraldr.	Lang-hals, Melkólmr.
Bitlingr, Ólaf.	Hausa-kljúfr, Þorfinnr.	Lidli, Oddi.
Blóð-óz, Eirikr.	Heigi, <i>see</i> Ólaf, Magnus, Rögnvaldr, Truulhena.	Ljómi, Guðrördr.
Breið-magi, Pórarinn.	Herði-breiðr, Hákon.	Lyrja, Arni.
Bretta-kappi, Birgir.	Hreða, Ulfr.	Mangi, Magnús.
Brjóst-reip, Sveinn.	Hrúga, Kolbeinn.	Míki, Áki.
Digr, <i>see</i> Hugi, Sigurðr,	Hvítí, <i>see</i> Ámundi, Davíð.	Mildi, Baldvini.
Steinþór.	Höldr, <i>see</i> Hávarðr, Sumar- liði.	Munr, Sigurðr.
Djúp-auðga, Auðr.	Illi, Ulfr.	Murtr, Sigurðr.
Dreka-skolr, Þorbjörn.	Jarlæ-móðir, Ingibjörg.	Nefja, Hrólfr.
Ey-muni, Eirikr.	Jarlæ-skáld, Arnórr.	Niðingr, Ljótr.
Fagri, Bárðr.	Kali, Rögnvaldr.	Norenn, Hákon.
Fjarans-muðr, Þorsteinn höldr.	Karl, <i>see</i> Hákon, Kolbeinn.	Ómalgi, Páll.
Flettir or Flatr, Porkell.	Klaka, Pórir.	Orri, Eysteinn.
Móstri, Porkell.		Pík, Hákon.
Fótr, Jon.		Príði, Hugi.

Ráð-spaki, Rögnvaldr.	Slétt-máli, Haraldr.	Tré-akegg, Pórir.
Rang-mnör, Einarr.	Sneis, Sigurðr.	Tónn (Tadgh ?), Melbrigða.
Rauði, <i>see</i> Auðunn, Hrafn,	Sokki, Sighvatr.	Úlfaldi, Brynjólfur.
Porsteinn.	Spaki, Eirikr.	Ungi, <i>see</i> Eindriði, Haraldr.
Ríki, <i>see</i> Þorfinnr, Knútr,	Spýtu-leggr, Árni.	Úrar-horn, Eyvindr.
Rögnvaldr.	Stag-brethr, Eirikr.	Vengr, Jón.
Rósta, Ólver.	Sterkli, Höver.	Vöru-kríkr, Einarr.
Sava-kollr, Þorgeirr.	Streita, Eirikr.	Pegjandi, Pórir.
Skakki, Erlingr.	Svarti, Þorbjörn.	Pambar-skelmir, Einarr.
Skall, Lífþólfur.	Sýr, Sigurðr.	Ößlingr, Vilhjalmr.
Skurfa, Kálfur.	Tigna, Ingibjörg.	Öl-bogi, Eyvindr.
Slembir, Sigurðr.	Tort-, Einarr.	Öngull, Sigmundr.

C.—*Names of Things, Ships, and Swords.*

Drómundr, the Dromedary,	Fifa, a swift sailing vessel,	Skír-teinn, a charmed sword;
a ship in the Medi- te- nean, 93, 94.	89.	App. C. 9.
	Hjálp, a swift vessel,	89.

III.—*A List illustrating Life and Customs, cited by page.*

Agriculture; the sowing of fields in Orkney, 217; a "corn-rick," 212; a barley-rick, 296; a barn, 91, cp. p. 201.
 Arson, 50-52, 75, 135, 229, 230.
 Axe, battle-axe, 157; broad-axe, 207.
 Baking house (*bak-hús*), 201.
 Banner, enchanted, 15.
 Banquets, festivals, 114, 158.
 Battles on sea, 31, 59, 109, 169-172.
 Beacons, lit and used as signals, 111, 121.
 Beard, trimmed and shaved, 138.
 Beds, two bed-fellows in, 206.
 Bishoprics, erected, 88.
 Bread, breaking and eating of (like "salt" in the East), 54.
 Brewing, before Christmas, 198.
 Brimstone and pitch used in battle, 171.
 Burial, Christian, 58; Magn. 270.
 Cairns, 6, 187; heathen "hows" and burial-sites, 6, 14.
 Camp, a (*herbúðir*), 227.
 Castles, 188, l. 16, ch. 164.
 Cell, an anchorite's, 346.
 Churches, building of (of timber), 58; (of stone), 189; church as asylum, 209.
 Cloister and monks, 144.
 Club houses in Bergen, 98.
 Devices, in battle or otherwise, 5, 120, 190, 202, 220.
 Dice and betting, 93.
 Dogs, a lapdog, 59; bloodhounds, 71.
 Dragons' heads on ships, 156.
 Drinking, capping, 114.
 Drinking horns, 114.
 English merchant ships ("kjólar"), 218.
 Enshrinement of a saint, 271.
 Execution, the hangman getting the culprit's clothes, 265.
 Feasts, heathen (*blot*), 309.
 Fire, an apparatus for striking of, 97.
 Fires lit in the evening, 51, 93, 150, 203, 212.
 Fishing, 112, 151, 152.
 Foraging, *strand-högg*, 194.
 Fostering of another's child, 217.
 Ghosts, "rising" of, in a churchyard, as in Burns's *Tam o' Shanter*, Hem. ch. 18.
 Gifts, exchanging of, 95.
 Greek words, Norse imitation of, 177.
 Hall, drinking hall, 217, 221.
 Hangings, tapestry, on mythological subjects, 153, 154, verse.
 Harp, playing on, 95, verse.
 Hazel, a battlefield enclosed with sticks of, 14.
 Head gear, strange, 140.
 Heads of the slain fastened to cruppers, 5.
 Hostages, 220.
 Houses, description of, 21, 50-52, 113, 203, 212, 217.
 Hunting red deer and reindeer in Caithness, 211; otter hunting in Orkney, 127; shooting grouse, 196.
 Hustings, 119.
 Inroads and harrying, 41, 57, 187, 217-220.
 Laws, legislation, 57, 182.
 Leprosy, 91.
 Linen, underclothes, 52, 204.
 Loom, weaving, a description of, App. 884, 885.
 Lunacy, a madman "sewed in a hide," 94; bound or pinioned, 154.
 Maiming, cruel, 79, 129, 226.
 Malt for brewing, 58, l. 3.
 Mann-jöfnut, pairing off of men, who is the best of two, 98.
 Market (*torg*), 162.
 Marriage, early, 72.
 Meals taken in the evening, 92.
 Meetings, assembly, in Hrósey, 69, 63, 76, 195, 180, 158.
 Mustering of troops, 72.
 Needle-work, sewing, 93.
 Palmers or pilgrims, their swimming across the river Jordan, carrying a cross in their hands, and a branch of palm tree on their shoulders, 82, 176.
 Paris, a student of, 155.

Peat, digging of (the Norse taught by the Scotch ?), 7 ; peat pits in Caithness, 224.

Personal appearance, 94, 135.

Pictish towers, 189.

Ponies, Scotch, two manning each, 5.

Rent, collecting of, 157.

Rubbing the nose, 187.

Runes, 95, verse.

Sacrifices, in Sweden, 64; cruel sacrificial rites, the " bloody eagle," 8.

Sails, gorgeous display of, 218.

Sayings, 2, 18, 140, 158, 163, 204.

Sea kings, origin of, 8.

Second sight, Játv., 8., ch. 2, 3.

Shielings, or mountain pastures in Scotland, 218.

Ships; swift yachts, 149; size of, 155 ; ships fitted out, 118, 119 ; a dromon, 93 ; a longship, *tritug-æsna*, 54.

Shrine, 91.

Skið, splinters of wood for sliding on the snow, 2, ch. 61, verse ; App. 335, sqq.

Skylight, or "louvre," 115.

Slip of tongue, an evil omen, 52.

Sneezing, an evil omen, 212.

Songs, love songs, 160, *sqq.*; war songs, 8, *pass.*

Starboard and backboard on a vessel, 4, 171, 310.

St. Peter's vow, 345.

Tables or draughts, a game, 95, verse.

Tarbets, dragging the ships across, 3, 71.

Tenants, 198.

Towns and trade, shipping : Grimsby and Bergen, 95, 96 ; Dufeyrar, 135 ; Berwick, 189 ; an Icelandic ship in Orkney, 139.

Voices heard in the air, 341.

Vows, 88-94, 119, 170 ; of setting a bondman free (*mafnfelsi*), 92.

Wells, 150.

Witchcraft : the enchanted banner, 15 ; the enchanted shirt, 58 ; "útisetur," 114, 1, 3 ; "dies nefasti," 19.

Woods in Scotland, 135.

Wool-basket, a lady's, 14.

Wounded in battle, king looking after, 72.

Yules, banquet and feasting, 51, 113, 114, 132, 153.

ERRATA TO THE FIRST VOLUME.

Page 12, line 11, *for "okkar" read "okkrar."*
 " 15, bottom, del. "Hann gikk . . . þrísi Elnarr," it being repeated
 at the beginning of the following chapter.
 " 25, line 19, *for "brygðist" read "brygði."*
 " 28, " 18, *for "ar" read "at."*
 " 36, " 11, *read "austr um Kjöl."*
 " 38, " 11, *for "trínaðr" read "trínaðar."*
 " 40, " 1, *for "þykki" read "þykti."*
 " 43, " 2, *read "i Danmörk."*
 " 47, footnote 1, *for "or," read "oc."*
 " 50, line 18, *for "var" read "vér."*
 " 51, " 3 from the bottom, *for "skyldi" read "skyldi."*
 " 58, footnotes 3-6, *for "335" read "Fl."*
 " 55, line 11, *for "at em" read "at ek em."*
 " 59, footnote 5, *for "this verse" read "the following verse."*
 " 61, line 6 from bottom, *for "Þorberg Árnason" read "Þorbergason*
 Arnasonar."
 " 69, line 18, *for "Erlingsson" read "Erlandsson."*
 " 70, line 8, del. "lít."

Pages 68, 70, 73, 74, the numbers to chapters 44-47 have been omitted.

Page 86, footnote 2, *read "Munch, N. H. II. 866."*

" 91, line 1, *for hj. read hjá.*
 " 92, " 2 from bottom, *for "fr." read "frá."*
 " 109, last line, *for "af" read "of."*
 " 120, footnote 2, *for "ramarr" read "framarr."*
 " 122, line 17, *for "úvinna" read "úvina."*
 " 125, footnote, del. "The Fl. . . . at órin."

Pages 86, 70, 73, 74, the numbers to chapters 44-47 have been omitted.

Page 86, footnote 2, *read "Munch, N. H. II. 866."*

" 130, line 12, *for "kvæddu" read "kvöddu."*
 " 136, footnote 3, *read "geta, Cd."*
 " 137, line 17, *for "fór" read "förd."*
 " 138, " 18, del. "þvist."

" 153, footnote 6, *for "MS." read "MO."*
 " 172, " 9, *read "manns barn."*
 " 220, line 22, *read "117."*
 " 264, " 9, from bottom, *for "tvá" read "tvan."*
 " 319, footnote 1, *for "166" read "466."*
 " 351, line 5, *for "egl" read "eigi."*
 " 352, " 6, *for "pein" read "peim;" and at the bottom for*
 "þvær" read "þrvær."
 " 372, line 14, *for "Svarar" read "Loðian svarar."*

CATALOGUE
OF
ENGLISH, SCOTCH, AND IRISH RECORD
PUBLICATIONS,
REPORTS OF THE HISTORICAL MANUSCRIPTS
COMMISSION,
AND
ANNUAL REPORTS OF THE DEPUTY KEEPER OF
THE PUBLIC RECORDS,

Printed for

HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,

And to be purchased,

Either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., or
ADAM AND CHARLES BLACK, 6, NORTH BRIDGE, EDINBURGH; or
HODGES, FIGGIS, & Co., 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

C O N T E N T S.

	Page
CALENDARS OF STATE PAPERS, &c.	3
CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES	9
PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c.	27
WORKS PUBLISHED IN PHOTOENCOGRAPHY	29
HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION	31
REPORTS OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS	35
 <hr/>	
SCOTCH RECORD PUBLICATIONS	39
IRISH RECORD PUBLICATIONS	40

ENGLAND.

CALENDARS OF STATE PAPERS, &c.

[IMPERIAL 8vo., cloth. Price 15s. each Volume or Part.]

As far back as the year 1800, a Committee of the House of Commons recommended that Indexes and Calendars should be made to the Public Records, and thirty-six years afterwards another Committee of the House of Commons reiterated that recommendation in more forcible words; but it was not until the incorporation of the State Paper Office with the Public Record Office that the Master of the Rolls found himself in a position to take the necessary steps for carrying out the wishes of the House of Commons.

On 7 December 1855, he stated to the Lords of the Treasury that although "the Records, State Papers, and Documents in his charge constitute the most complete and perfect series of their kind in the civilized world," and although "they are of the greatest value in a historical and constitutional point of view," yet they are comparatively useless to the public, from the want of proper "Calendars and Indexes." Acting upon the recommendations of the Committees of the House of Commons above referred to, he suggested to the Lords of the Treasury that to effect the object he had in view it would be necessary for him to employ a few Persons fully qualified to perform the work which he contemplated.

Their Lordships assented to the necessity of having Calendars prepared and printed, and empowered the Master of the Rolls to take such steps as might be necessary for this purpose.

The following Works have been already published under the direction of the Master of the Rolls:—

CALENDARIUM GENALOGICUM; for the Reigns of Henry III. and Edward I.
Edited by CHARLES ROBERTS, Esq., Secretary of the Public Record Office,
2 Vols. 1865.

This is a work of great value for elucidating the early history of our nobility and landed gentry.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, ELIZABETH, AND JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by ROBERT LEMON, Esq., F.S.A. (Vols. I. and II.), and by MARY ANNE EVERETT GREEN, (Vols. III.-XII.). 1858-1872.

Vol. I.—1547-1580.	Vol. VII.—Addenda, 1566-1579.
Vol. II.—1581-1590.	Vol. VIII.—1603-1610.
Vol. III.—1591-1594.	Vol. IX.—1611-1618.
Vol. IV.—1595-1597.	Vol. X.—1619-1623.
Vol. V.—1598-1601.	Vol. XI.—1623-1625, with Addenda,
Vol. VI.—1601-1603, with Addenda, 1547-1565.	1603-1625.
	Vol. XII.—Addenda, 1580-1625.

These Calendars render accessible to investigation a large and important mass of historical materials. The Northern Rebellion of 1566-67; the plots of the Catholic fugitives in the Low Countries; numerous designs against Queen Elizabeth and in favour of a Catholic succession; the Gunpowder-plot; the rise and fall of Somerset; the Overbury murder; the disgrace of Sir Edward

Coke; the rise of the Duke of Buckingham, &c., and numerous other subjects, few of which have been previously known.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., (Vols. I.-XII.); by JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., and WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vol. XIII.); and by WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vols. XIV.-XVII.). 1858-1882.

Vol. I.—1625-1626.	Vol. X.—1636-1637.
Vol. II.—1627-1628.	Vol. XI.—1637.
Vol. III.—1628-1629.	Vol. XII.—1637-1638.
Vol. IV.—1629-1631.	Vol. XIII.—1638-1639.
Vol. V.—1631-1633.	Vol. XIV.—1639.
Vol. VI.—1633-1634.	Vol. XV.—1639-1640.
Vol. VII.—1634-1635.	Vol. XVI.—1640.
Vol. VIII.—1635.	Vol. XVII.—1640-41.
Vol. IX.—1635-1636.	Vol. XVIII.—1641-43.

This Calendar presents notices of a large number of original documents of great value to all inquirers relative to the history of the period to which it refers, many hitherto unknown.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN. 1875-1885.

Vol. I.—1649-1649.	Vol. VIII.—1655.
Vol. II.—1650.	Vol. IX.—1655-1656.
Vol. III.—1651.	Vol. X.—1656-1657.
Vol. IV.—1651-1652.	Vol. XI.—1657-1658.
Vol. V.—1652-1653.	Vol. XII.—1658-1659.
Vol. VI.—1653-1654.	Vol. XIII.—1659-1660.
Vol. VII.—1654.	

This Calendar is in continuation of those during the reigns from Edward VI. to Charles I., and contains a mass of new information.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN. 1880-1886.

Vol. I.—1660-1661.	Vol. V.—1665-1666.
Vol. II.—1661-1662.	Vol. VI.—1666-1667.
Vol. III.—1663-1664.	Vol. VII.—1667.
Vol. IV.—1664-1665.	

CALENDAR OF HOME OFFICE PAPERS OF THE REIGN OF GEORGE III., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Vols. I. and II. Edited by JOSEPH REDDINGTON, Esq. 1878-1879. Vol. III. Edited by RICHARD ARTHUR ROBERTS, Esq., Barrister-at-Law. 1881.

Vol. I.—1760 (25 Oct.)-1765.	Vol. III.—1770-1772.
Vol. II.—1766-1769.	

These are the first three volumes of the modern series of Domestic Papers, commencing with the accession of George III.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to SCOTLAND, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.

Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII., Edward VI., Mary, and Elizabeth, 1509-1589.
Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Elizabeth, 1589-1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543-1592; and the State Papers relating to Mary Queen of Scots.

These volumes relate to Scotland, between 1509 and 1603. In the second volume are Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568-1587.

CALENDAR OF DOCUMENTS relating to IRELAND, in Her Majesty's Public Record Office, London. Edited by HENRY SAVAGE SWETMAN, Esq., B.A., Trinity College, Dublin, Barrister-at-Law (Ireland); continued by GUSTAVUS FREDERICK HANCOCK, Esq. 1875-1886.

Vol. I.—1171-1251.

Vol. II.—1252-1284.

Vol. III.—1285-1292.

Vol. IV.—1293-1301.

Vol. V.—1302-1307.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGNS OF HENRY VIII., EDWARD VI., MARY, AND ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A. 1860-1885.

Vol. I.—1509-1573.

Vol. II.—1574-1585.

Vol. III.—1586-1588.

Vol. IV.—1588-1592.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. Edited by the Rev. C. W. RUSSELL, D.D., and JOHN P. PRENDERGAST, Esq., Barrister-at-Law. 1872-1880.

Vol. I.—1603-1606.

Vol. II.—1606-1608.

Vol. III.—1608-1610.

Vol. IV.—1611-1614.

Vol. V.—1615-1625.

This series is in continuation of the Irish State Papers commencing with the reign of Henry VIII.; but for the reign of James I., the Papers are not confined to those in the Public Record Office, London.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. Edited by W. NOEL SAUNDERS, Esq. 1860-1884.

Vol. I.—America and West Indies, 1574-1660.

Vol. II.—East Indies, China, and Japan, 1518-1616.

Vol. III.—East Indies, China, and Japan, 1617-1621.

Vol. IV.—East Indies, China, and Japan, 1622-1624.

Vol. V.—America and West Indies, 1661-1668.

Vol. VI.—East Indies, 1625-1629.

These volumes include an analysis of early Colonial Papers in the Public Record Office, the India Office, and the British Museum.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London (Vols. I.-IV.); and by JAMES GAIRDNER, Esq., (Vols. V., VI., VII., VIII., and IX.) 1862-1886.

Vol. I.—1509-1514.

Vol. II. (in Two Parts)—1515-

1518.

Vol. III. (in Two Parts)—1519-

1523.

Vol. IV.—Introduction.

Vol. IV., Part 1.—1524-1526.

Vol. IV., Part 2.—1526-1528.

Vol. IV., Part 3.—1529-1530.

Vol. V.—1531-1532.

Vol. VI.—1533.

Vol. VII.—1534.

Vol. VIII.—1535, to July.

Vol. IX.—1535, Aug. to Dec.

Vol. X.—1536, Jan. to June.

These volumes contain summaries of all State Papers and Correspondence relating to the reign of Henry VIII., in the Public Record Office, of those formerly in the State Paper Office, in the British Museum, the Libraries of Oxford and Cambridge, and other Public Libraries; and of all letters that have appeared in print in the works of Burnet, Stryke, and others. Whatever authentic original material exists in England relative to the religious, political, parliamentary, or social history of the country during the reign of Henry VIII., whether despatches of ambassadors, or proceedings of the army, navy, treasury, or ordinance, or records of Parliament, appointments of officers, grants from the Crown, &c., will be found calendared in these volumes.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI., preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1547-1553. Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, &c. 1861.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF MARY, preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1553-1558. Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, &c. 1861.

The two preceding volumes exhibit the negotiations of the English ambassadors with the courts of the Emperor Charles V. of Germany, of Henry II. of France, and of Philip II. of Spain. The affairs of several of the minor continental states also find various incidental illustrations of much interest. The Papers descriptive of the circumstances which attended the loss of Calais merit a special notice; while the progress of the wars in the north of France, into which England was dragged by her union with Spain, is narrated at some length. These volumes treat only of the relations of England with foreign powers.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office, &c. Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, (Vols. I.-VII.), and ALLAN JAMES CROSBY, Esq., M.A., Barrister-at-Law, (Vols. VIII.-XI.) 1863-1880.

Vol. I.—1558-1559.
Vol. II.—1559-1560.
Vol. III.—1560-1561.
Vol. IV.—1561-1562.
Vol. V.—1562.
Vol. VI.—1563.

Vol. VII.—1564-1565.
Vol. VIII.—1566-1568.
Vol. IX.—1568-1571.
Vol. X.—1572-1574.
Vol. XI.—1575-1577.

These volumes contain a Calendar of the Foreign Correspondence during the early portion of the reign of Elizabeth. They illustrate not only the external but also the domestic affairs of Foreign Countries during that period.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by JOSEPH REDINGTON, Esq. 1868-1883.

Vol. I.—1557-1566.
Vol. II.—1567-1702.
Vol. III.—1702-1707.

Vol. IV.—1708-1714.
Vol. V.—1714-1719.

The above Papers connected with the affairs of the Treasury comprise petitions, reports, and other documents relating to services rendered to the State, grants of money and pensions, appointments to offices, remissions of fines and duties, &c. They illustrate civil and military events, finance, the administration in Ireland and the Colonies, &c., and afford information nowhere else recorded.

CALENDAR OF THE CAREW PAPERS, preserved in the Lambeth Library. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London; and WILLIAM BULLEN, Esq. 1867-1873.

Vol. I.—1515-1574.
Vol. II.—1575-1588.
Vol. III.—1589-1600.
Vol. IV.—1601-1603.

Vol. V.—Book of Howth; Miscellaneous.
Vol. VI.—1603-1624.

The Carew Papers relating to Ireland, in the Lambeth Library, are unique and of great importance to all students of Irish history.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. Edited by G. A. BERGENROTH. 1862-1868.

Vol. I.—Hen. VII.—1485-1509.
Vol. II.—Hen. VIII.—1509-1525.
Supplement to Vol. I. and Vol. II.

Mr. Bergenroth was engaged in compiling a Calendar of the Papers relating to England preserved in the archives of Simancas in Spain and the corresponding portion removed from Simancas to Paris. Mr. Bergenroth also visited Madrid, and examined the Papers there, bearing on the reign of Henry VIII. The first volume contains the Spanish Papers of the reign of Henry VII.; the second volume, those of the first portion of the reign of Henry VIII. The Supplement contains new information relating to the private life of Queen Katherine of England; and to the projected marriage of Henry VII. with Queen Juana, widow of King Philip of Castile, and mother of the Emperor Charles V.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. Edited by DON PASCUAL DE GAYANGOS. 1873-1886.

- Vol. III., Part 1.—Hen. VIII.—1525-1526.
- Vol. III., Part 2.—Hen. VIII.—1527-1529.
- Vol. IV., Part 1.—Hen. VIII.—1529-1530.
- Vol. IV., Part 2.—Hen. VIII.—1531-1533.
- Vol. IV., Part 2.—continued.—Hen. VIII.—1531-1538.
- Vol. V., Part 1.—Hen. VIII.—1534-1536.

Upon the death of Mr. Bergeiroth, Don Pascual de Gayangos was appointed to continue the Calendar of the Spanish State Papers. He has pursued a similar plan to that of his predecessor, but has been able to add much valuable matter from Brussels and Vicuna, with which Mr. Bergeiroth was unacquainted.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venico, &c. Edited by RAWDON BROWN, Esq. 1864-1884.

Vol. I.—1202-1509.	Vol. V.—1534-1554.
Vol. II.—1509-1519.	Vol. VI., Part I.—1555-1556.
Vol. III.—1520-1526.	Vol. VI., Part II.—1556-1557.
Vol. IV.—1527-1533.	Vol. VI., Part III.—1557-1558.

Mr. Rawdon Brown's researches have brought to light a number of valuable documents relating to various periods of English history; his contributions to historical literature are of the most interesting and important character.

SYLLABUS, IN ENGLISH, OF BYMER'S FEDERA. By Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. Vol. I.—Will. I.—Edw. III., 1366-1377. Vol. II.—Ric. II.—Chas. II. 1377-1654. Vol. III., Appendix and Index. 1869-1885.

The "Fœdera," or "Bymer's Fœderæ," is a collection of miscellaneous documents illustrative of the History of Great Britain and Ireland, from the Norman Conquest to the reign of Charles II. Several editions of the "Fœderæ" have been published, and the present Syllabus was undertaken to make the contents of this great National Work more generally known.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS AND THE REV. J. S. BREWER TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Carte and Carow Papers in the Bodleian and Lambeth Libraries. 1864. Price 2s. 6d.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Documents in the Archives and Public Libraries of Venice. 1866. Price 2s. 6d.

In the Press.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. Vol. VII.—1559, &c.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by DON PASCUAL DE GAYANGOS.* Vol. V., Part 2.—1537, &c.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN.* Vol. XIV.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A.* Vol. V.—1592-1594.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A.* Vol. XIX.—1644, &c.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq.* Vol. VII.—Americas and West Indies, 1669.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by JOSEPH REDINGTON, Esq.* Vol. VI.—1720, &c.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by JAMES GAIRDNER, Esq.* Vol. XII.—1537.

In Progress.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN.* Vol. XV.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by JAMES GAIRDNER, Esq.* Vol. XII.—1537.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq.* Vol. VIII.—East Indies, 1630, &c.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by JOSEPH REDINGTON, Esq.* Vol. VII.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A.* Vol. XX.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo. half-bound. Price 10s. each Volume or Part.]

On 25 July 1822, the House of Commons presented an address to the Crown, stating that the editions of the works of our ancient historians were inconvenient and defective; that many of their writings still remained in manuscript, and, in some cases, in a single copy only. They added, "that an uniform and convenient edition of the whole, published under His Majesty's royal sanction, would be an undertaking honourable to His Majesty's reign, and conducive to the advancement of historical and constitutional knowledge; that the House therefore humbly besought His Majesty, that He would be graciously pleased to give such directions as His Majesty, in His wisdom, might think fit, for the publication of a complete edition of the ancient historians of this realm, and assured His Majesty that whatever expense might be necessary for this purpose would be made good."

The Master of the Rolls, being very desirous that effect should be given to the resolution of the House of Commons, submitted to Her Majesty's Treasury in 1857 a plan for the publication of the ancient chronicles and memorials of the United Kingdom, and it was adopted accordingly. In selecting these works, it was considered right, in the first instance, to give preference to those of which the manuscripts were unique, or the materials of which would help to fill up blanks in English history for which no satisfactory and authentic information hitherto existed in any accessible form. One great object the Master of the Rolls had in view was to form a *corpus historicum* within reasonable limits, and which should be as complete as possible. In a subject of so vast a range, it was important that the historical student should be able to select such volumes as conformed with his own peculiar tastes and studies, and not be put to the expense of purchasing the whole collection; an inconvenience inseparable from any other plan than that which has been in this instance adopted.

Of the Chronicles and Memorials, the following volumes have been published. They embrace the period from the earliest time of British history down to the end of the reign of Henry VII.

1. **THE CHRONICLE OF ENGLAND**, by JOHN CAPGRAVE. Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1858.

Capgrave was prior of Lynn, in Norfolk, and provincial of the order of the Friars Hermits of England shortly before the year 1464. His Chronicle extends from the creation of the world to the year 1417. As a record of the language spoken in Norfolk (being written in English), it is of considerable value.

2. **CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON**. Vols. I. and II. Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1858.

This Chronicle traces the history of the great Benedictine monastery of Abingdon in Berkshire, from its foundation by King Ine of Wessex, to the reign of Richard I., shortly after which period the present narrative was drawn up by an inmate of the establishment. The author had access to the title-deeds of the house; and incorporates into his history various charters of the Saxon kings, of great importance as illustrating not only the history of the locality but that of the kingdom. The work is printed for the first time.

3. LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR. I.—*La Estoire de Saint Aedward le Rei*
 II.—*Vita Boati Edvardi Regis et Confessoris.* III.—*Vita Eduardi
 Regis qui apud Westmonasterium requiescit.* Edited by HENRY RICHARDS
 LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.
 1858.

The first is a poem in Norman French, containing 4,886 lines, addressed to Alianor, Queen of Henry III., probably written in 1245, on the restoration of the church of Westminster. Nothing is known of the author. The second is an anonymous poem, containing 536 lines, written between 1440 and 1450, by command of Henry VI., to whom it is dedicated. It does not throw any new light on the reign of Edward the Confessor, but is valuable as a specimen of the Latin poetry of the time. The third, also by an anonymous author, was apparently written for Queen Edith, between 1066 and 1074, during the pressure of the suffering brought on the Saxons by the Norman conquest. It notices many facts not found in other writers, and some which differ considerably from the usual accounts.

4. MONUMENTA FRANCISCANA. Vol. I.—*Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam. Ada de Marisco Epistola. Registrum Fratrum Minorum Londonie.* Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vol. II.—*De Adventu Minorum;* re-edited, with additions. Chronicle of the Grey Friars. The ancient English version of the Rule of St. Francis. *Abbreviatio Statutorum, 1451, &c.* Edited by RICHARD HOWLETT, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law. 1858, 1882.

The first volume contains original materials for the history of the settlement of the order of Saint Francis in England, the letters of Adam de Marisco, and other papers connected with the foundation and diffusion of this great body. It was the aim of the editor to collect whatever historical information could be found in this country, towards illustrating a period of the national history for which only scanty materials exist. None of these have been before printed. The second volume contains materials found, since the first volume was published, among the MSS. of Sir Charles Isham, and in various libraries.

5. FASCICULI ZECHANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. Edited by the Rev. W. V. SHIRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford. 1858.

This work derives its principal value from being the only contemporaneous account of the rise of the Lollards. When written, the disputes of the schoolmen had been extended to the field of theology, and they appear both in the writings of Wycliff and in those of his adversaries. Wycliff's little bundles of tares are not less metaphysical than theological, and the conflict between Nominalists and Realists rages side by side with the conflict between the different interpreters of Scripture. The work gives a good idea of the controversies at the end of the 14th and the beginning of the 15th centuries.

6. THE BUIK OF THE CHRONICLES OF SCOTLAND; OR, A METRICAL VERSION OF THE HISTORY OF HECTOR BOECE; BY WILLIAM STEWART. Vols. I., II., AND III. Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, 1858.

This is a metrical translation of a Latin Prose Chronicle, written in the first half of the 16th century. The narrative begins with the earliest legends and ends with the death of James I. of Scotland, and the "evil ending of the traitors that slew him." Strict accuracy of statement is not to be looked for; but the stories of the colonisation of Spain, Ireland, and Scotland are interesting if not true; and the chronicle reflects the manners, sentiments, and character of the age in which it was composed. The peculiarities of the Scottish dialect are well illustrated in this version, and the student of language will find ample materials for comparison with the English dialects of the same period, and with modern lowland Scotch.

7. JOHANNIS CARGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS. Edited by the Rev. F. C. HINGSTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1858.

This work is dedicated to Henry VI. of England, who appears to have been, in the author's estimation, the greatest of all the Henries. It is divided into three parts, each having a separate dedication. The first part relates only to the history of the Empire, from the election of Henry I., the Fowler, to the end of the reign of the Emperor Henry VI. The second part is devoted to English history, from the accession of Henry I. in 1100, to 1446, which was the twenty-fourth year of the reign of Henry VI. The third part contains the lives of illustrious men who have borne the name of Henry in various parts of the world. Capgrave was born in 1393, in the reign of Richard II., and lived during the Wars of the Roses, for which period his work is of some value.

8. HISTORIA MONASTERI S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS, by THOMAS OF ELMHAM, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. Edited by CHARLES HARDWICK, M.A., Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian Advocate in the University of Cambridge. 1858.

This history extends from the arrival of St. Augustine in Kent until 1191. Prefixed is a chronology as far as 1418, which shows in outline what was to have been the character of the work when completed. The only copy known is in the possession of Trinity Hall, Cambridge. The author was connected with Norfolk, and most probably with Elmham, whence he derived his name.

9. EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS) : Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. Vols. I., II., and III. Edited by F. S. HAYDON, B.A. 1858-1863.

This is a Latin Chronicle extending from the Creation to the latter part of the reign of Edward III., and written by a monk of the Abbey of Malmesbury, in Wiltshire, about the year 1367. A continuation, carrying the history of England down to the year 1413, was added in the former half of the fifteenth century by an author whose name is not known. The original Chronicle is divided into five books, and contains a history of the world generally, but more especially of England to the year 1366. The continuation extends the history down to the coronation of Henry V. The Eulogium itself is chiefly valuable as containing a history, by a contemporary, of the period between 1356 and 1366. The notices of events appear to have been written very soon after their occurrence. Among other interesting matter, the Chronicle contains a diary of the Poitiers campaign, evidently furnished by some person who accompanied the army of the Black Prince. The continuation of the Chronicle is also the work of a contemporary, and gives a very interesting account of the reigns of Richard II. and Henry IV. It is believed to be the earliest authority for the statement that the latter monarch died in the Jerusalem Chamber at Westminster.

10. MEMORIALS OF HENRY THE SEVENTH: Bernardi Andrei Tholosatis Vita Regis Henrici Septimi; necnon alia quedam ad cundem Regem spectantia. Edited by JAMES GAIRDNER, Esq. 1858.

The contents of this volume are—(1) a life of Henry VII., by his poet laureate and historiographer, Bernard André, of Toulouse, with some compositions in verse, of which he is supposed to have been the author; (2) the journals of Roger Machado during certain embassies on which he was sent by Henry VII. to Spain and Brittany, the first of which had reference to the marriage of the King's son, Arthur, with Catharine of Arragon; (3) two curious reports by envoys sent to Spain in 1505 touching the succession to the Crown of Castile, and a project of marriage between Henry VII. and the Queen of Naples; and (4) an account of Philip of Castile's reception in England in 1506. Other documents of interest are given in an appendix.

11. MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.—Vita Henrici Quinti, Roberto Redmanno auctore. II.—Versus Rhythmic in laudem Regis Henrici Quinti. III.—Elmhami Liber Metricus de Henrico V. Edited by CHARLES A. COLE, Esq. 1858.

This volume contains three treatises which more or less illustrate the history of the reign of Henry V., viz.: A life by Robert Redman; a Metrical Chronicle by Thomas Elmham, prior of Lenton, a contemporary author; Versus Rhythmic, written apparently by a monk of Westminster Abbey, who was also a contemporary of Henry V. These works are printed for the first time.

2. **MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS;** Liber Albus, Liber Custumarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I., Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Custumarum. Vol. III., Translation of the Anglo-Norman Passages in Liber Albus, Glossaries, Appendices, and Index. Edited by HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law. 1859-1862.

The manuscript of the *Liber Albus*, compiled by John Carpenter, Common Clerk of the City of London in the year 1419, a large folio volume, is preserved in the Record Room of the City of London. It gives an account of the laws, regulations, and institutions of that City in the 13th, 13th, 14th, and early part of the 15th centuries. The *Liber Custumarum* was compiled probably by various hands in the early part of the 14th century during the reign of Edward II. The manuscript, a folio volume, is also preserved in the Record Room of the City of London, though some portion in its original state, borrowed from the City in the reign of Queen Elizabeth and never returned, forms part of the Cottonian MS. Claudius D. II. in the British Museum. It also gives an account of the laws, regulations, and institutions of the City of London in the 13th, 13th, and early part of the 14th centuries.

3. **CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES.** Edited by Sir HENRY ELLIS, K.H. 1859.

Although this Chronicle tells of the arrival of Hengist and Horsa in England in 449, yet it substantially begins with the reign of King Alfred, and comes down to 1292, where it ends abruptly. The history is particularly valuable for notices of events in the eastern portions of the Kingdom, not to be elsewhere obtained. Some curious facts are mentioned relative to the floods in that part of England, which are confirmed in the Friesland Chronicle of Anthony Heinrich, pastor of the Island of Mohr.

4. **A COLLECTION OF POLITICAL POEMS AND SONGS RELATING TO ENGLISH HISTORY, FROM THE ASCENSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII.** Vols. I. and II. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1859-1861.

These Poems are perhaps the most interesting of all the historical writings of the period, though they cannot be relied on for accuracy of statement. They are various in character; some are upon religious subjects, some may be called satires, and some give no more than a court scandal; but as a whole they present a very fair picture of society, and of the relations of the different classes to one another. The period comprised is in itself interesting, and brings us through the decline of the feudal system, to the beginning of our modern history. The songs in old English are of considerable value to the philologist.

5. The "OPUS TERTIUM," "OPUS MINUS," &c., of ROGER BACON. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1859.

This is the celebrated treatise—never before printed—so frequently referred to by the great philosopher in his works. It contains the fullest details we possess of the life and labours of Roger Bacon: also a fragment by the same author, supposed to be unique, the "Compendium Studii Theologiae."

6. **BARTHOLOMEI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA;** 449-1298: necnon ejusdem Liber de Archiepiscopis et Episcopis Anglie. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1859.

The author, a monk of Norwich, has here given us a Chronicle of England from the arrival of the Saxons in 449 to the year 1298, in or about which year it appears that he died. The latter portion of this history (the whole of the reign of Edward I. more especially) is of great value, as the writer was contemporary with the events which he records. An Appendix contains several illustrative documents connected with the previous narrative.

7. **BRUT Y TYWYSOGION;** OR, The Chronicle of the Princes of Wales. Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.

This work, also known as "The Chronicle of the Princes of Wales," has been attributed to Caradoc of Llancarvan, who flourished about the middle of the twelfth century. It is written in the ancient Welsh language, begins with the abdication and death of Cadwalla at Rome, in the year 681, and continues the history down to the subjugation of Wales by Edward I., about the year 1282.

18. A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. 1399-1404. Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1860.

This volume, like all the others in the series containing a miscellaneous selection of letters, is valuable on account of the light it throws upon biographical history, and the familiar view it presents of characters, manners, and events. The period requires much elucidation; to which it will materially contribute.

19. THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY. By REGINALD PECKOK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. Edited by CHURCHILL BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1860.

The "Repressor" may be considered the earliest piece of good theological disquisition of which our English prose literature can boast. The author was born about the end of the fourteenth century, consecrated Bishop of St. Asaph in the year 1444, and translated to the see of Chichester in 1450. While Bishop of St. Asaph, he zealously defended his brother prelates from the attacks of those who censured the bishops for their neglect of duty. He maintained that it was no part of a bishop's functions to appear in the pulpit, and that his time might be more profitably spent, and his dignity better maintained, in the performance of works of a higher character. Among those who thought differently were the Lollards, and against their general doctrines the "Repressor" is directed. Peckok took up a position midway between that of the Roman Church and that of the modern Anglican Church; but his work is interesting chiefly because it gives a full account of the views of the Lollards and of the arguments by which they were supported, and because it assists us to ascertain the state of feeling which ultimately led to the Reformation. Apart from religious matters, the light thrown upon contemporaneous history is very small, but the "Repressor" has great value for the philologist, as it tells us what were the characteristics of the language in use among the cultivated Englishmen of the fifteenth century. Peckok, though an opponent of the Lollards, showed a certain spirit of toleration, for which he received, towards the end of his life, the usual mediaval reward—persecution.

20. ANNALS CAMBRIÆ. Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.

These annals, which are in Latin, commence in 447, and come down to 1288. The earlier portion appears to be taken from an Irish Chronicle, used by Tigernach, and by the compiler of the Annals of Ulster. During its first century it contains scarcely anything relating to Britain, the earliest direct concurrence with English history is relative to the mission of Augustine. Its notices throughout, though brief, are valuable. The annals were probably written at St. Davids, by Blegwryd, Archdeacon of Llandaff, the most learned man in his day in all Cymru.

21. THE WORKS OF GERALDUS CAMBRENSIS. Vols. I., II., III., and IV. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vols. V., VI., and VII. Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1861-1877.

These volumes contain the historical works of Gerald du Barry, who lived in the reigns of Henry II., Richard I., and John, and attempted to re-establish the independence of Wales by restoring the see of St. Davids to its ancient primacy. His works are of a very miscellaneous nature, both in prose and verse, and are remarkable chiefly for the racy and original anecdotes which they contain relating to contemporaries. He is the only Welsh writer of any importance who has contributed so much to the mediaval literature of this country, or assumed, in consequence of his nationality, so free and independent a tone. His frequent travels in Italy, in France, in Ireland, and in Wales, gave him opportunities for observation which did not generally fail to the lot of mediaval writers in the twelfth and thirteenth centuries, and of these observations Giraldus has made due use. Only extracts from these treatises have been printed before and almost all of them are taken from unique manuscripts.

The *Topographia Hibernica* (in Vol. V.) is the result of Giraldus' two visits to Ireland. The first in 1183, the second in 1185-6, when he accompanied Prince John into that country. Curious as this treatise is, Mr. Dimock is of opinion that it ought not to be accepted as sober truthful history, for Giraldus himself states that truth was not his main object, and that he compiled the work for the purpose of sounding the praises of Henry the Second. Elsewhere, however, he declares that he had stated nothing in the *Topographia* of the truth of which he was not well assured, either by his own eyesight or by the testimony, with all diligence elicited, of the most trustworthy and authentic men in the country; that though he did not put just the same full faith in their reports as in what he had himself seen, yet, as they only related what they had themselves seen, he could not but believe such credible witnesses. A very interesting portion of this treatise is devoted to the animals of Ireland. It shows that he was a very accurate and acute observer, and his descriptions are given in a way that a scientific naturalist of the present day could hardly improve upon. The *Expugnatio Hibernica* was written about 1183 and may be regarded rather as a great epic than a sober relation of acts occurring in his own days. No one can peruse it without coming to the conclusion that it is rather a poetical fiction than a prosaic truthful history. Vol. VI. contains the *Itinerarium Cambriae et Descriptio Cambriae*; and Vol. VII., the lives of St. Beatinus and St. Hugh.

- LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE WARS OF THE ENGLISH IN FRANCE DURING THE REIGN OF HENRY THE SIXTH, KING OF ENGLAND. Vol. I., and Vol. II. (in Two Parts). Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1861-1864.

These letters and papers are derived chiefly from originals or contemporary copies extant in the Bibliothèque Impériale, and the Dépot des Archives, in Paris. They illustrate the policy adopted by John Duke of Bedford and his successors during their government of Normandy, and other provinces of France acquired by Henry V. Here may be traced, step by step, the gradual declension of the English power, until we are prepared for its final overthrow.

- THE ANGLO-SAXON CHRONICLE, ACCORDING TO THE SEVERAL ORIGINAL AUTHENTICS. Vol. I., Original Texts. Vol. II., Translation. Edited and translated by BENJAMIN THORPE, Esq., Member of the Royal Academy of Sciences at Madrid, and of the Society of Netherlandish Literature at Leyden. 1861.

This Chronicle, extending from the earliest history of Britain to 1154, is justly the boast of England; no other nation can produce any history, written in its own vernacular, at all approaching it, in antiquity, truthfulness, or extent, the historical books of the Bible alone excepted. There are at present six independent manuscripts of the Saxon Chronicle, ending in different years, and written in different parts of the country. In this edition, the text of each manuscript is printed in columns on the same page, so that the student may see at a glance the various changes which occur in orthography, whether arising from locality or age.

- LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII. Vols. I. and II. Edited by JAMES GAIRDNER, Esq. 1861-1863.

The Papers are derived from the MSS. in Public Record Office, the British Museum, and other repositories. The period to which they refer is unusually destitute of chronicles and other sources of historical information, so that the light obtained from them is of special importance. The principal contents of the volumes are some diplomatic Papers of Richard III.; correspondence between Henry VII. and Ferdinand and Isabella of Spain; documents relating to Edmund de la Pole, Earl of Suffolk; and a portion of the correspondence of James IV. of Scotland.

- LETTERS OF BISHOP GROSSETESTE, ILLUSTRATIVE OF THE SOCIAL CONDITION OF HIS TIME. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1861.

The Letters of Robert Grosseteste (181 in number) are here collected from various sources, and a large portion of them is printed for the first time. They range in

date from about 1210 to 1253, and relate to various matters connected not only with the political history of England during the reign of Henry III., but with its ecclesiastical condition. They refer especially to the diocese of Lincoln, of which Grosseteste was bishop.

26. DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. I. (in Two Parts); Anterior to the Norman Invasion. Vol. II.; 1066-1200. Vol. III.; 1200-1327. By Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1862-1871.

The object of this work is to publish notices of all known sources of British history, both printed and unprinted, in one continued sequence. The materials, when historical (as distinguished from biographical), are arranged under the year in which the latest event is recorded in the chronicle or history, and not under the period in which its author, real or supposed, flourished. Biographies are enumerated under the year in which the person commemorated died, and not under the year in which the life was written. This arrangement has two advantages; the materials for any given period may be seen at a glance; and if the reader knows the time when an author wrote, and the number of years that had elapsed between the date of the events and the time the writer flourished, he will generally be enabled to form a fair estimate of the comparative value of the narrative itself. A brief analysis of each work has been added when describing it, in which original portions are distinguished from mere compilations. If possible, the sources are indicated from which compilations have been derived. A biographical sketch of the author of each piece has been added, and a brief notice of such British authors as have written on historical subjects.

27. ROYAL AND OTHER HISTORICAL LETTERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGN OF HENRY III. Vol. I., 1216-1235. Vol. II., 1236-1272. Selected and edited by the Rev. W. W. SHIRLEY, D.D., Regius Professor in Ecclesiastical History, and Canon of Christ Church, Oxford. 1862-1866.

The letters contained in these volumes are derived chiefly from the ancient correspondence formerly in the Tower of London, and now in the Public Record Office. They illustrate the political history of England during the growth of its liberties, and throw considerable light upon the personal history of Simon de Montfort. The affairs of France form the subject of many of them, especially in regard to the province of Gascony. The entire collection consists of nearly 700 documents, the greater portion of which is printed for the first time.

28. CHRONICA MONASTERII S. ALBANI.—1. THOMA WALSHINGHAM HISTORIA ANGLICANA; Vol. I., 1272-1381; Vol. II., 1381-1422. 2. WILLELMI BISHANGER CHRONICA ET ANNALES, 1259-1307. 3. JOHANNIS DE TROKELOWE ET HENRICI DE BLANEFORDE CHRONICA ET ANNALES, 1259-1296; 1307-1324; 1392-1406. 4. GESTA ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, A THOMA WALSHINGHAM, REG. MANTE RICARDO SECUNDO, EJUSDEM ECCLESIE PRECENTORE, COMPILATA; Vol. I., 793-1290; Vol. II., 1290-1349; Vol. III., 1349-1411. 5. JOHANNIS AMUNDASHAM, MONACHI MONASTERII S. ALBANI, UT VIDETUR, ANNALES; Vols. I. and II. 6. REGISTRA QUONDAM ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, QUI SECULO XV^{MO} FLORUERU; Vol. I., REGISTRUM ABBATIS JOHANNIS WHETHAMSTDE, ABBATIS MONASTERII SANCTI ALBANI, ITERUM SUSCEPTA; ROBERTO BLAKENT, CAPELLANO, QUONDAM ADSCRIPTUM; Vol. II., REGISTRA JOHANNIS WHETHAMSTDE, WILLELMI ALBON, ET WILLELMI WALINGFORDE, ABBATUM MONASTERII SANCTI ALBANI, CUM APPENDICE, CONTINENTE QUASdam EPISTOLAS, A JOHANNA WHETHAMSTDE CONSCRIPTAS. 7. YPODIGMA NEUSTRIÆ A THOMA WALSHINGHAM, QUONDAM MONACHO MONASTERII S. ALBANI, CONSCRIPTUM. Edited by HENRY THOMAS BILLY, Esq., M.A., Cambridge and Oxford; and of the Inner Temple, Barrister-at-Law. 1863-1876.

In the first two volumes is a History of England, from the death of Henry III. to the death of Henry V., by Thomas Walsingham, Precentor of St. Albans, from MS. VII. in the Arundel Collection in the College of Arms, London, a manuscript of the fifteenth century, collated with MS. 13 E. IX. in the King's Library in the British Museum, and MS. VII. in the Parker Collection of Manuscripts at Corpus Christi College, Cambridge.

In the 3rd volume is a Chronicle of English History, attributed to William Rishanger, who lived in the reign of Edward I., from the Cotton MS. Faustina B. IX. in the British Museum, collated with MS. 14 C. VII. (fols. 219-231) in the King's Library, British Museum, and the Cotton MS. Claudius E. III. fols. 306-331 : an account of transactions attending the award of the kingdom of Scotland to John Balliol, 1291-1292, from MS. Cotton. Claudius D. VI., also attributed to William Rishanger, but on no sufficient ground : a short Chronicle of English History, 1292 to 1300, by an unknown hand, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a short Chronicle Wilhelmi Rishanger Gestæ Edwardi Primi, Regis Anglie, from MS. 14 C. I. in the Royal Library, and MS. Cotton. Claudius D. VI., with Annales Regum Anglie, probably by the same hand : and fragments of three Chronicles of English History, 1285 to 1307.

In the 4th volume is a Chronicle of English History, 1359 to 1396, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : Annales of Edward II., 1307 to 1323, by John de Trokelowe, a monk of St. Albans, and a continuation of Trokelowe's Annals, 1323, 1324, by Henry de Blaneforde, both from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a full Chronicle of English History, 1392 to 1406, from MS. VII. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge; and an account of the Benefactors of St. Albans, written in the early part of the 15th century from MS. VI. in the same Library.

The 5th, 6th, and 7th volumes contain a history of the Abbots of St. Albans, 793 to 1411, mainly compiled by Thomas Walsingham, from MS. Cotton. Claudius E. IV., in the British Museum : with a Continuation, from the closing pages of Parker MS. VII., in the Library of Corpus Christi College, Cambridge.

The 8th and 9th volumes, in continuation of the Annals, contain a Chronicle, probably by John Amundesham, a monk of St. Albans.

The 10th and 11th volumes relate especially to the acts and proceedings of Abbots Whethamstede, Albon, and Wallingford, and may be considered as a memorial of the chief historical and domestic events during those periods.

The 12th volume contains a compendious History of England to the reign of Henry V., and of Normandy in early times, also by Thomas Walsingham, and dedicated to Henry V. The compiler has often substituted other authorities in place of those consulted in the preparation of his larger work.

29. CHRONICON ABBATIVÆ Eveshamensis, AUCTORIBVS DOMINICO PRIORE Eveshami ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDATIONE AD ANNUM 1218, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM 1418. Edited by the Rev. W. D. MACRAY, Bodleian Library, Oxford. 1863.

The Chronicle of Evesham illustrates the history of that important monastery from its foundation by Egwin, about 690, to the year 1418. Its chief feature is an autobiography, which makes us acquainted with the inner daily life of a great abbey, such as but rarely has been recorded. Interspersed are many notices of general, personal, and local history which will be read with much interest. This work exists in a single MS., and is for the first time printed.

30. RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIE. Vol. I., 447-871. Vol. II., 872-1066. Edited by JOHN E. B. MAYOR, M.A., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1863-1869.

The compiler, Richard of Cirencester, was a monk of Westminster, 1355-1400. In 1391 he obtained a licence to make a pilgrimage to Rome. His history, in four books, extends from 447 to 1066. He announces his intention of continuing it, but there is no evidence that he completed any more. This chronicle gives many charters in favour of Westminster Abbey, and a very full account of the lives and miracles of the saints, especially of Edward the Confessor, whose reign occupies the fourth book. A treatise on the Coronation, by William of Sudbury, a monk of Westminster, fills book iii. c. 8. It was on this author that C. J. Bertram founded his forgery, *De Sito Britannie*, in 1747.

31. YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST. Years 20-21, 21-22, 30-31, 32-33, and 33-35 Edw. I.; and 11-12 Edw. III. Edited and translated by ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple Barrister.

at-Law. Years 12-13, 13-14 Edward III. Edited and translated by LUKE OWEN PIKE, Esq., M.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law. 1863-1886.

The volumes known as the "Year Books" contain reports in Norman-French of Cases argued and decided in the Courts of Common Law. They may be considered to a great extent as the "lex non scripta" of England, hold in the highest veneration by the ancient sages of the law, and received by them as the repositories of the first recorded judgments and dicta of the great legal luminaries of past ages. They are also worthy of attention on account of the historical information and the notices of public and private persons which they contain, as well as the light which they throw on ancient manners and customs.

32. **NARRATIVES OF THE EXPULSION OF THE ENGLISH FROM NORMANDY 1449-1450.** —Robertus Blondelli de Reductione Normanniae: *Le Recouvrement de Normandie, par Berry, Héritier du Roy: Conférences between the Ambassadors of France and England.* Edited, from MSS. in the Imperial Library at Paris, by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham. 1863.

This volume contains the narrative of an eye-witness who details with considerable power and minuteness the circumstances which attended the final expulsion of the English from Normandy in 1450. Commencing with the infringement of the truce by the capture of Fougères, and ending with the battle of Formigny and the embarkation of the Duke of Somerset. The period embraced is less than two years.

33. **HISTORIA ET CARTULARIUM MONASTERII S. PETRI GLOUCESTRÆ.** Vols. I., II., and III. Edited by W. H. HART, Esq., F.S.A., Membre correspondant de la Société des Antiquaires de Normandie. 1863-1867.

This work consists of two parts, the History and the Cartulary of the Monastery of St. Peter, Gloucester. The history furnishes an account of the monastery from its foundation, in the year 681, to the early part of the reign of Richard II., together with a calendar of donations and benefactions. It treats principally of the affairs of the monastery, but occasionally matters of general history are introduced. Its authorship has generally been assigned to Walter Froucester the twentieth abbot, but without any foundation.

34. **ALEXANDRI NECKAM DE NATURIS RERUM LIBRI DUO;** with NECKAM'S POEM, *De Laudibus Divinae Sapientiae.* Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1863.

Neckam was a man who devoted himself to science, such as it was in the twelfth century. In the "De Naturis Rerum" are to be found what may be called the rudiments of many sciences mixed up with much error and ignorance. Neckam was not thought infallible, even by his contemporaries, for Roger Bacon remarks of him, "this Alexander in many things wrote what was true and useful; but he neither can nor ought by just title to be reckoned among authorities." Neckam, however, had sufficient independence of thought to differ from some of the schoolmen who in his time considered themselves the only judges of literature. He had his own views in morals, and in giving us a glimpse of them, as well as of his other opinions, he throws much light upon the manners, customs, and general tone of thought prevalent in the twelfth century. The poem entitled "De Laudibus Divinae Sapientiae" appears to be a metrical paraphrase or abridgment of the "De Naturis Rerum." It is written in the elegiac metre, and though there are many lines which violate classical rules, it is, as a whole, above the ordinary standard of mediæval Latin.

35. **LAWCRAFTS, WORTCUNNING, AND STARCRAFT OF EARLY ENGLAND;** being a Collection of Documents illustrating the History of Science in this Country before the Norman Conquest. Vols. I., II., and III. Collected and edited by the Rev. T. OSWALD COCKAYNE, M.A., of St. John's College, Cambridge, 1864-1866.

This work illustrates not only the history of science, but the history of superstition. In addition to the information bearing directly upon the medical skill and medical faith of the times, there are many passages which incidentally throw light upon the general mode of life and ordinary diet. The volumes are interesting

not only in their scientific, but also in their social aspect. The manuscripts from which they have been printed are valuable to the Anglo-Saxon scholar for the illustrations they afford of Anglo-Saxon orthography.

1. **ANNALES MONASTICI.** Vol. I.:—*Annales de Margan, 1066–1232; Annales de Theokesberia, 1066–1263; Annales de Burton, 1004–1263.* Vol. II.:—*Annales Monasterii de Wintonia, 519–1277; Annales Monasterii de Waverleia, 1–1291.* Vol. III.:—*Annales Prioratus de Dunstapla, 1–1297; Annales Monasterii de Bermundeseria, 1042–1432.* Vol. IV.:—*Annales Monasterii de Oseneia, 1016–1347; Chronicum vulgo dictum Chronicum Thomas Wykes, 1066–1299; Annales Prioratus de Wigornia, 1–1377.* Vol. V.:—Index and Glossary. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, and Registrar of the University, Cambridge. 1864–1869.

The present collection of Monastic Annals embraces all the more important chronicles compiled in religious houses in England during the thirteenth century. These distinct works are ten in number. The extreme period which they embrace ranges from the year 1 to 1432, although they refer more especially to the reigns of John, Henry III., and Edward I. Some of these narratives have already appeared in print, but others are printed for the first time.

7. **MAGNA VITA S. HUGONIS EPISCOPI LINCOLNIENSIS.** From MSS. in the Bodleian Library, Oxford, and the Imperial Library, Paris. Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1864.

This work contains a number of very curious and interesting incidents, and being the work of a contemporary, is very valuable, not only as a truthful biography of a celebrated ecclesiastic, but as the work of a man, who, from personal knowledge, gives notices of passing events, as well as of individuals who were then taking active part in public affairs. The author, in all probability, was Adam Abbot of Evesham. He was domestic chaplain and private confessor of Bishop Hugh, and in these capacities was admitted to the closest intimacy. Bishop Hugh was Prior of Witham for 11 years before he became Bishop of Lincoln. His consecration took place on the 21st September 1186; he died on the 16th of November 1200; and was canonized in 1220.

3. **CHRONICLES AND MEMORIALS OF THE REIGN OF RICHARD THE FIRST.** Vol. I.:—*ITINERARIUM PERBORATORUM ET GESTA REGIS RICARDI.* Vol. II.:—*EPISTOLE CANTUARIENSIS;* the Letters of the Prior and Convent of Christ Church, Canterbury; 1187 to 1199. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Vicar of Navestock, Essex, and Lambeth Librarian. 1864–1865.

The authorship of the Chronicle in Vol. I., hitherto ascribed to Geoffrey Vinesauf, is now more correctly ascribed to Richard, Canon of the Holy Trinity of London. The narrative extends from 1187 to 1199; but its chief interest consists in the minute and authentic narrative which it furnishes of the exploits of Richard I., from his departure from England in December 1189 to his death in 1199. The author states in his prologue that he was an eye-witness of much that he records; and various incidental circumstances which occur in the course of the narrative confirm this assertion.

The letters in Vol. II., written between 1187 and 1199, are of value as furnishing authentic materials for the history of the ecclesiastical condition of England during the reign of Richard I. They had their origin in a dispute which arose from the attempts of Baldwin and Hubert, archbishops of Canterbury, to found a college of secular canons, a project which gave great umbrage to the monks of Canterbury, who saw in it a design to supplant them in their function of metropolitan chapter. These letters are printed, for the first time, from a MS. belonging to the archiepiscopal library at Lambeth.

9. **RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCIENNES ISTORIES DE LA GRANDE BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEAN DE WAURIN.** Vol. I. Albina to 688. Vol. II., 1390–1422. Vol. III., 1422–1431. Edited by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A. 1864–1879. Vol. IV. 1431–1443. Edited by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. O. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-law. 1884.

10. **A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN, NOW CALLED ENGLAND,** by JOHN DE WAEYN. Albina to 688. (Translation

of the preceding Vol. I.) *Edited and translated by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A. 1864.*

This curious chronicle extends from the fabulous period of history down to the return of Edward IV. to England in the year 1471 after the second deposition of Henry VI. The manuscript from which the text of the work is taken is preserved in the Imperial Library at Paris, and is believed to be the only complete and nearly contemporary copy in existence. The work, as originally bound, was comprised in six volumes, since rebound in morocco in 12 volumes, folio maximo, vellum, and is illustrated with exquisite miniatures, vignettes, and initial letters. It was written towards the end of the fifteenth century, having been expressly executed for Louis de Bruges, Seigneur de la Gruthuyse and Earl of Winchester, from whose cabinet it passed into the library of Louis XII. at Blois.

41. POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN, with Trevisa's Translation. Vols. I. and II. *Edited by CHURCHILL BABINGTON, B.D., Senior Fellow of St. John's College, Cambridge. Vols. III., IV., V., VI., VII., VIII., and IX. Edited by the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, D.D., Norrissian Professor of Divinity, Vicar of St. Edward's, Fellow of St. Catharine's College, and late Fellow of Magdalene College, Cambridge. 1865-1866.*

This is one of the many medieval chronicles which assume the character of a history of the world. It begins with the creation, and is brought down to the author's own time, the reign of Edward III. Prefixed to the historical portion, is a chapter devoted to geography, in which is given a description of every known land. To say that the Polychronicon was written in the fourteenth century is to say that it is not free from inaccuracies. It has, however, a value apart from its intrinsic merits. It enables us to form a very fair estimate of the knowledge of history and geography which well-informed readers of the fourteenth and fifteenth centuries possessed, for it was then the standard work on general history.

The two English translations, which are printed with the original Latin, afford interesting illustrations of the gradual change of our language, for one was made in the fourteenth century, the other in the fifteenth. The differences between Trevisa's version and that of the unknown writer are often considerable.

42. LE LIVRE DE REIS DE BRITANIE & LE LIVRE DE REIS DE ENGLETERE. *Edited by JOHN GLOVER, M.A., Vicar of Brading, Isle of Wight, formerly Librarian of Trinity College, Cambridge. 1865.*

These two treatises, though they cannot rank as independent narratives, are nevertheless valuable as careful abstracts of previous historians, especially "Le Livre de Reis de Engletere." Some various readings are given which are interesting to the philologist as instances of semi-Saxonized French. It is supposed that Peter of Ickham was the supposed author.

43. CHRONICA MONASTERII DE MEAUX AB ANNO 1150 USQUE AD ANNUM 1406. Vols. I., II., and III. *Edited by EDWARD AUGUSTUS BOND, Esq., Assistant Keeper of Manuscripts, and Egerton Librarian, British Museum. 1866-1869.*

The Abbey of Meaux was a Cistercian house, and the work of its abbot is both curious and valuable. It is a faithful and often minute record of the establishment of a religious community, of its progress in forming an ample revenue, of its struggles to maintain its acquisitions, and of its relations to the governing institutions of the country. In addition to the private affairs of the monastery, some light is thrown upon the public events of the time, which are however kept distinct, and appear at the end of the history of each abbot's administration. The text has been printed from what is said to be the autograph of the original compiler, Thomas de Burton, the nineteenth abbot.

44. MATTHEI PARISTENSIS HISTORIA ANGLORUM, SIVE, UT VULGO DICITUR, HISTORIA MINOR. Vols. I., II., and III. 1067-1253. *Edited by Sir FREDERIC MADDEN, K.H., Keeper of the Manuscript Department of British Museum. 1866-1869.*

The exact date at which this work was written is, according to the chronicler, 1230. The history is of considerable value as an illustration of the period during which the author lived, and contains a good summary of the events which followed

the Conquest. This minor chronicle is, however, based on another work (also written by Matthew Paris) giving fuller details, which has been called the "Historia Major." The chronicle here published, nevertheless, gives some information not to be found in the greater history.

45. LIBER MONASTERII DE HYDE: A CHRONICLE AND CHARTULARY OF HYDE ABBEY, WINCHESTER, 455-1023. Edited, from a Manuscript in the Library of the Earl of Macclesfield, by EDWARD EDWARDS, Esq. 1866.

The "Book of Hyde" is a compilation from much earlier sources which are usually indicated with considerable care and precision. In many cases, however, the Hyde Chronicler appears to correct, to qualify, or to amplify—either from tradition or from sources of information not now discoverable—the statements, which, in substance, he adopts. He also mentions, and frequently quotes from writers whose works are either entirely lost or at present known only by fragments.

There is to be found, in the "Book of Hyde," much information relating to the reign of King Alfred which is not known to exist elsewhere. The volume contains some curious specimens of Anglo-Saxon and Mediaeval English.

46. CHRONICON SCOTORUM: A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, from the EARLIEST TIMES to 1135; and SUPPLEMENT, containing the Events from 1141 to 1150. Edited, with Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A. 1866.

There is, in this volume, a legendary account of the peopling of Ireland and of the adventures which befell the various heroes who are said to have been connected with Irish history. The details are, however, very meagre both for this period and for the time when history becomes more authentic. The plan adopted in the chronicle gives the appearance of an accuracy to which the earlier portions of the work cannot have any claim. The succession of events is marked year by year, from A.M. 1599 to A.D. 1150. The principal events narrated in the later portion of the work are, the invasions of foreigners, and the wars of the Irish among themselves. The text has been printed from a MS. preserved in the library of Trinity College, Dublin, written partly in Latin, partly in Irish.

47. THE CHRONICLE OF PIERRE DE LANGTOFT, IN FRENCH VERSE, FROM THE EARLIEST PERIOD TO THE DEATH OF EDWARD I. Vols. I. and II. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1866-1868.

It is probable that Pierre de Langtoft was a canon of Bridlington, in Yorkshire, and lived in the reign of Edward I., and during a portion of the reign of Edward II. This chronicle is divided into three parts; in the first, is an abridgment of Geoffrey of Monmouth's "Historia Britonum;" in the second, a history of the Anglo-Saxon and Norman kings, to the death of Henry III.; in the third, a history of the reign of Edward I. The principal object of the work was apparently to show the justice of Edward's Scottish wars. The language is singularly corrupt, and a curious specimen of the French of Yorkshire.

48. THE WAR OF THE GARDHL WITH THE GAILL, OR THE INVASIONS OF IRELAND BY THE DANES AND OTHER NORSEMEN. Edited, with a Translation, by JAMES HENTHORN TODD, D.D., Senior Fellow of Trinity College, and Regius Professor of Hebrew in the University, Dublin. 1867.

The work in its present form, in the editor's opinion, is a comparatively modern version of an undoubtedly ancient original. That it was compiled from contemporary materials has been proved by curious incidental evidence. It is stated in the account given of the battle of Clontarf that the full tide in Dublin Bay on the day of the battle (23 April 1014) coincided with sunrise; and that the returning tide in the evening aided considerably in the defeat of the Danes. The fact has been verified by astronomical calculations, and the inference is that the author of the chronicle, if not an eye-witness, must have derived his information from eye-witnesses. The contents of the work are sufficiently described in its title. The story is told after the manner of the Scandinavian Sagas, with poems and fragments of poems introduced into the prose narrative.

49. GESTA REGIS HENRICI SECUNDI BENEDICTI ABBATIS. CHRONICLE OF THE REIGNS OF HENRY II. AND RICHARD I., 1189-1192, known under the name of BENEDICT OF PETERBOROUGH. Vols. I. and II. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, Oxford, and Lambeth Librarian. 1867.

This chronicle of the reigns of Henry II. and Richard I., known commonly under the name of Benedict of Peterborough, is one of the best existing specimens of a class of historical compositions of the first importance to the student.

50. *MUNIMENTA ACADEMICA, OR, DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ACADEMICAL LIFE AND STUDIES AT OXFORD* (in Two Parts). Edited by the Rev. HENRY ANSTET, M.A., Vicar of St. Wendron, Cornwall, and lately Vice-Principal of St. Mary Hall, Oxford. 1868.

This work will supply materials for a History of Academical Life and Studies in the University of Oxford during the 13th, 14th, and 15th centuries.

51. *CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOVEDENE*. Vols. I., II., III., and IV. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1868-1871.

This work has long been justly celebrated, but not thoroughly understood until Mr. Stubbs' edition. The earlier portion, extending from 732 to 1148, appears to be a copy of a compilation made in Northumbria about 1161, to which Hoveden added little. From 1148 to 1169—a very valuable portion of this work—the matter is derived from another source, to which Hoveden appears to have supplied little, and not always judiciously. From 1170 to 1192 is the portion which corresponds with the Chronicle known under the name of Benedict of Peterborough (see No. 49); but it is not a copy, being sometimes an abridgment, at others a paraphrase; occasionally the two works entirely agree; showing that both writers had access to the same materials, but dealt with them differently. From 1192 to 1201 may be said to be wholly Hoveden's work; it is extremely valuable, and an authority of the first importance.

52. *WILLEMUS MELISSIBURIENSIS MONACHI DE GESTIS PONTIFICUM ANGLORUM LIBRI QUINQUE*. Edited, from William of Malmesbury's Autograph MS., by N. E. S. A. HAMILTON, Esq., of the Department of Manuscripts, British Museum. 1870.

William of Malmesbury's "Gesta Pontificum" is the principal foundation of English Ecclesiastical Biography, down to the year 1122. The manuscript which has been followed in this Edition is supposed by Mr. Hamilton to be the author's autograph, containing his latest additions and amendments.

53. *HISTORIC AND MUNICIPAL DOCUMENTS OF IRELAND, FROM THE ARCHIVES OF THE CITY OF DUBLIN, &c.* 1172-1320. Edited by JOHN T. GILBERT, Esq., F.S.A., Secretary of the Public Record Office of Ireland. 1870.

A collection of original documents, elucidating mainly the history and condition of the municipal, middle, and trading classes, under or in relation with the rule of England in Ireland,—a subject hitherto in almost total obscurity. Extending over the first hundred and fifty years of the Anglo-Norman settlement, the series includes charters, municipal laws and regulations, rolls of names of citizens and members of merchant-guilds, lists of commodities with their rates, correspondence, illustrations of relations between ecclesiastics and laity; together with many documents exhibiting the state of Ireland during the presence there of the Scots under Robert and Edward Bruce.

54. *THE ANNALS OF LOCH CÓ. A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, FROM 1041 TO 1590*. Vols. I. and II. Edited, with a Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A. 1871.

The original of this chronicle has passed under various names. The title of "Annals of Loch CÓ" was given to it by Professor O'Cury, on the ground that it was transcribed for Brian Mac Dermot, an Irish chieftain, who resided on the island in Loch CÓ, in the county of Roscommon. It adds much to the materials for the civil and ecclesiastical history of Ireland; and contains many curious references to English and foreign affairs, not noticed in any other chronicle.

55. *MONUMENTA JURIDICA. THE BLACK BOOK OF THE ADMIRALTY, WITH APPENDICES*. Vols. I., II., III., and IV. Edited by SIR TRavers TWISS, Q.C., D.C.L. 1871-1876.

This book contains the ancient ordinances and laws relating to the navy, and was probably compiled for the use of the Lord High Admiral of England. Selden calls it the "jewel of the Admiralty Records." Pryne ascribes to the Black Book the same authority in the Admiralty as the Black and Red Books have in the Court of Exchequer, and most English writers on maritime law recognize its importance.

56. MEMORIALS OF THE REIGN OF HENRY VI.:—OFFICIAL CORRESPONDENCE OF THOMAS BEKYNTON, SECRETARY TO HENRY VI., AND BISHOP OF BATH AND WELLS. Edited, from a MS. in the Archiepiscopal Library at Lambeth, with an Appendix of Illustrative Documents, by the Rev. GEORGE WILLIAMS, B.D., Vicar of Ringwood, late Fellow of King's College, Cambridge. Vols. I. and II. 1872.

These curious volumes are of a miscellaneous character, and were probably compiled under the immediate direction of Becketton before he had attained to the Episcopate. They contain many of the Bishop's own letters, and several written by him in the King's name; also letters to himself while Royal Secretary, and others addressed to the King. This work elucidates some points in the history of the nation during the first half of the fifteenth century.

57. MATTHIAI PARISIENSIS, MONACHI SANCTI ALBANI, CHRONICA MAJORA. Vol. I. The Creation to A.D. 1066. Vol. II. A.D. 1067 to A.D. 1216. Vol. III. A.D. 1216 to A.D. 1239. Vol. IV. A.D. 1240 to A.D. 1247. Vol. V. A.D. 1248 to A.D. 1259. Vol. VI. Additaments. Vol. VII. Index. Edited by HENRY RICHARD LUARD, D.D., Fellow of Trinity College, Registrar of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge. 1872–1884.

This work contains the "Chronica Majora" of Matthew Paris, one of the most valuable and frequently consulted of the ancient English Chronicles. It is published from its commencement, for the first time. The editions by Archbishop Parker, and William Ware, severally begin at the Norman Conquest.

58. MEMORIALS FRATRIS WALTERI DE COVENTRY.—THE HISTORICAL COLLECTIONS OF WALTER OF COVENTRY. Vols. I. and II. Edited, from the MS. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge, by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1872–1873.

This work, now printed in full for the first time, has long been a *desideratum* by Historical Scholars. The first portion, however, is not of much importance, being only a compilation from earlier writers. The part relating to the first quarter of the thirteenth century is the most valuable and interesting.

59. THE ANGLO-LATIN SATIRICAL POETS AND EPIGRAMMATISTS OF THE TWELFTH CENTURY. Vols. I. and II. Collected and edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A., Corresponding Member of the National Institute of France (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres). 1872

The Poems contained in these volumes have long been known and appreciated as the best satires of the age in which their authors flourished, and were deservedly popular during the 13th and 14th centuries.

60. MATERIALS FOR A HISTORY OF THE REIGN OF HENRY VII., FROM ORIGINAL DOCUMENTS PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE. Vols. I. and II. Edited by the Rev. WILLIAM CAMPBELL, M.A., one of Her Majesty's Inspectors of Schools. 1873–1877.

These volumes are valuable as illustrating the acts and proceedings of Henry VII. on ascending the throne, and shadow out the policy he afterwards adopted.

61. HISTORICAL PAPERS AND LETTERS FROM THE NORTHERN REGISTERS. Edited by JAMES RAINES, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society. 1873.

The documents in this volume illustrate, for the most part, the general history of the north of England, particularly in its relation to Scotland.

62. REGISTRUM PALATINUM DUNBLENSE. THE REGISTER OF RICHARD DE KELLAWE, LORD PALATINE AND BISHOP OF DURHAM; 1311–1316. Vols. I., II., III., and IV. Edited by Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1873–1878.

Bishop Kellawe's Register contains the proceedings of his prelacy, both lay and ecclesiastical, and is the earliest Register of the Palatinate of Durham.

63. MEMORIALS OF SAINT DUNSTAN, ARCHBISHOP OF CANTERBURY. Edited, from various MSS., by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1874.

This volume contains several lives of Archbishop Dunstan, one of the most celebrated Primate of Canterbury. They open various points of Historical and Literary interest, without which our knowledge of the period would be more incomplete than it is at present.

64. CHRONICON ANGLIÆ, AB ANNO DOMINI 1328 USQUE AD ANNUM 1388, AUCTORE MONACHO QUODAM SANCTI ALBANI. Edited by EDWARD MAUNDE THOMPSON, Esq., Barrister-at-Law, and Assistant-Keeper of the Manuscripts in the British Museum. 1874.
 This chronicle gives a circumstantial history of the close of the reign of Edward III, which has hitherto been considered lost.

65. THOMAS SAGA ERIKSTSUKS. A LIFE OF ARCHBISHOP THOMAS BECKET, IN ICELANDIC. Vols. I. and II. Edited, with English Translation, Notes, and Glossary by M. ÓLAFUR MAGNÚSSON, M.A., Sub-Librarian of the University Library, Cambridge. 1875-1884.
 This work is derived from the Life of Becket written by Benedict of Peterborough, and apparently supplies the missing portions in Benedict's biography.

66. RADULPHI DE COGGESHALL CHRONICON ANGLICANUM. Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A. 1875.
 This volume contains the "Chronicon Anglicanum," by Ralph of Coggeshall, the "Liberellus de Expugnatione Terra Sanctæ per Saladinum," usually ascribed to the same author, and other pieces of an interesting character.

67. MATERIALS FOR THE HISTORY OF THOMAS BECKET, ARCHBISHOP OF CANTERBURY. Vols. I., II., III., IV., V., and VI. Edited by the Rev. JAMES CRAIGIE ROBERTSON, M.A., Canon of Canterbury. 1875-1883. Vol. VII. Edited by JOSEPH BRISTOCKE SHEPPARD, Esq., LL.D. 1885.
 This publication comprises all contemporary materials for the history of Archbishop Thomas Becket. The first volume contains the life of that celebrated man, and the miracles after his death, by William, a monk of Canterbury. The second, the life by Benedict of Peterborough; John of Salisbury; Alan of Tewkesbury; and Edward Grim. The third, the life by William Fitzstephen; and Herbert of Bosham. The fourth, anonymous lives, Quadrilogia, &c. The fifth, sixth, and seventh, the Epistles, and known letters.

68. RADULFI DE DICETO DICANI LONDONIENSIS OPERA HISTORICA. THE HISTORICAL WORKS OF MASTER RALPH DE DICETO, DEAN OF LONDON. Vols. I. and II. Edited, from the Original Manuscript, by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1876.
 The Historical Works of Ralph de Diceto are some of the most valuable materials for British History. The Abbreviations Chronicorum extend from the Creation to 1147, and the Ymaginæ Historiarum to 1201.

69. ROLL OF THE PROCEEDINGS OF THE KING'S COUNCIL IN IRELAND, FOR A PORTION OF THE 16TH YEAR OF THE REIGN OF RICHARD II. 1392-93. Edited by the Rev. JAMES GRAVES, A.B. 1877.
 This Roll throws considerable light on the History of Ireland at a period little known. It seems the only document of the kind extant.

70. HENRICI DE BRACTON DE LEGIBUS ET CONSuetudinibus ANGLIE LIBRI QUINTU*m* IN VARIO TRACTATUS DISTINCTI. AD DIVERSORUM ET VETUSTISSIMORUM CONCUM COLLATIONEM VULGATI. Vols. I., II., III., IV., V., and VI. Edited by SIR THOMAS TWISS, Q.C., D.C.L. 1878-1883.
 This is a new edition of Bracton's celebrated work, collated with MSS. in the British Museum; the Libraries of Lincoln's Inn, Middle Temple, and Gray's Inn; Bodleian Library, Oxford; the Bibliothèque Nationale, Paris; &c.

71. THE HISTORIANS OF THE CHURCH OF YORK, AND ITS ARCHBISHOPS. Vols. I. and II. Edited by JAMES RAINES, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society. 1879-1886.
 This will form a complete "Corpus Historiæ Eboracenæ," a work very much needed, and of great value to the Historical Inquirer.

72. REGISTRUM MALMESBURIENSE. THE REGISTER OF MALMESBURY ABBEY; PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE. Vols. I. and II. Edited by J. S. BREWER, M.A., Preacher at the Rolls, and Rector of Topesfield; and CHARLES TRICE MARTIN, Esq., B.A. 1879, 1880.
 This work illustrates many curious points of history, the growth of society, the distribution of land, the relations of landlord and tenant, national customs, &c.

73. HISTORICAL WORKS OF GERVAISE OF CANTERBURY. Vols. I. and II. THE CHRONICLE OF THE REIGNS OF STEPHEN, HENRY II., and RICHARD I., BY GERVAISE, THE MONK OF CANTERBURY. Edited by WILLIAM STUBBS, D.D.; Canon Residentiary of St. Paul's, London; Regius Professor of Modern History and Fellow of Oriel College, Oxford; &c. 1879, 1880.

The Historical Works of Gervase of Canterbury are of great importance as regards the questions of Church and State, during the period in which he wrote. This work was printed by Twysden, in the "Historiae Anglicanae Scriptores X," more than two centuries ago. The present edition has received critical examination and illustration.

74. HENBICI ARCHIDIACONI HUNTINGDONENSIS HISTORIA ANGLORUM. THE HISTORY OF THE ENGLISH, BY HENRY, ARCHDEACON OF HUNTINGDON, FROM A.D. 55 TO A.D. 1154, IN EIGHT BOOKS. *Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford.* 1879.

Henry of Huntingdon's work was first printed by Sir Henry Savile, in 1596, in his "Scriptores post Bedam," and reprinted at Frankfort in 1601. Both editions are very rare and inaccurate. The first five books of the History were published in 1848 in the "Monumenta Historica Britannica," which is out of print. The present volume contains the whole of the manuscript of Huntingdon's History in eight books, collated with a manuscript lately discovered at Paris.

75. THE HISTORICAL WORKS OF SYMEON OF DURHAM. VOLS. I. AND II. *Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford.* 1882-1885.

The first volume of this edition of the Historical Works of Symeon of Durham, contains the "Historia Dunelmensis Ecclesiae," and other Works. The second volume contains the "Historia Regum," &c.

76. CHRONICLES OF THE REIGNS OF EDWARD I. AND EDWARD II. VOLS. I. AND II. *Edited by WILLIAM STUBBS, D.D., Canon Residentiary of St. Paul's, London; Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford, &c.* 1882, 1883.

The first volume of these Chronicles contains the "Annales Londonienses" and the "Annales Paulini;" the second, I.—Commendatio Lamentabilis in Transiti magni Regis Edwardi. II.—Gesta Edwardi de Carnarvan Autore Canonico Bridlingtoniano. III.—Monachi cuiusdam Malmesberiensis Vita, Edwardi II. IV.—Vita et Mors Edwardi II. Conscripta a Thoma de la Moore.

77. REGISTRUM EPISTOLARUM FRATRIS JOHANNIS PECKHAM, ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS. VOLS. I., II., AND III. *Edited by CHARLES TRICE MARTIN, Esq., F.S.A., 1882-1886.*

These Letters are of great value for illustrating English Ecclesiastical History.

78. REGISTER OF S. OSWALD. *Edited by the Rev. W. H. RICH JONES, M.A., F.S.A., Canon of Salisbury, Vicar of Bradford-on-Avon.* Vols. I. and II. 1883, 1884.

This Register, of which a complete copy is here printed for the first time, is among the most ancient, and certainly the most treasured, of the muniments of the Bishops of Salisbury. It derives its name from containing the statutes, rules, and orders made or compiled by S. Oswald, to be observed in the Cathedral and diocese of Salisbury. The first 19 folios contain the "Constitutinary," the exposition, as regards ritual, of the "Use of Sarum."

79. CHARTULARY OF THE ANCIENT BENEDICTINE ABBEY OF RAMSEY, FROM THE MS. IN THE PUBLIC RECORD OFFICE. VOLS. I. AND II. 1884, 1886. *Edited by WILLIAM HENRY HART, Esq., F.S.A., and the Rev. PONSONBY ANNIBSLEY LYONS.*

This Chartulary of the Ancient Benedictine Monastery of Ramsey, Huntingdonshire, came to the Crown on the Dissolution of Monasteries, was afterwards preserved in the Stone Tower, Westminster Hall, and thence transferred to the Public Record Office.

80. CHARTULARIES OF ST. MARY'S ABBEY, DUBLIN, &c., PRESERVED IN THE BODLEIAN LIBRARY AND BRITISH MUSEUM. *Edited by JOHN THOMAS GILBERT, Esq., F.S.A., M.R.I.A.* Vols. I. & II. 1884 AND 1885.

These Chartularies, published for the first time, are the only documents of that description known to exist of the ancient establishments of the Cistercian Order in Ireland; two being of St. Mary's Abbey, Dublin, and one of the House at Dunbrody, Wexford. One Chartulary is in the Bodleian Library, Oxford, together with that of Dunbrody; the second is in the British Museum.

81. EADMERI HISTORIA NOVORUM IN ANGLIA, ET OPUSCULA DUO DE VITA SANCTI ANSELMI ET QUIBUSDAM MIRACULIS EJUS. 1884. *Edited by the Rev. MARTIN BULE, M.A.*

This volume contains the "Historie Novorum in Anglia," of Eadmer; his treatise "De Vita et conversatione Anselmi Archiopiscopi Cantuariorum," and a Tract entitled "Quedam Parva Descriptio Miraculorum gloriose Patris Anselmi Cantuarievis."

82. CHRONICLES OF THE REIGNS OF STEPHEN, HENRY II., AND RICHARD I. Vols. I. II., and III., 1884-1886. Edited by RICHARD HOWLETT, Esq., of the Middle Templo, Barrister-at-law.
 Vol. I. contains Books I.-IV. of the "Historia Rerum Anglicarum" of William of Newburgh; Vol. II. contains Book V. of that work, the continuation of the same to A.D. 1298, and the "Draco Normannicus" of Etienne de Rouen.
 Vol. III. contains the "Gesta Stephani Regis," the Chronicle of Richard of Hexham, the "Relatio de Standardo" of St. Aclerd of Rievaulx, the poem of Jordan Fantosme, and the Chronicle of Richard of Devizes.

83. CHRONICLE OF THE ANCIENT ABBEY OF RAMSEY, from the Chartulary of that Abbey, in the Public Record Office. 1886. Edited by the Rev. WILLIAM DUNN MACRAY, M.A., F.S.A., Rector of Ducklington, Oxon.
 This Chronicle forms part of the Chartulary of the Abbey of Ramsey, preserved in the Public Record Office (see No. 79).

84. CHRONICA ROGERI DE WENDOVER, SIVE FLORES HISTORIARUM. Vol. I. Edited by HENRY GAY HEWLETT, Esq., Keeper of the Records of the Land Revenue.
 This edition gives that portion only of Roger of Wendover's Chronicle which can be accounted an original authority.

85. THE LETTER BOOKS OF THE MONASTERY OF CHRIST CHURCH, CANTERBURY. Edited by JOSEPH BRIGSTOCKE SHEPPARD, Esq., LL.D. Vol. I., 1887.
 The Letters printed in this volume were chiefly written between the years 1294 and 1333. Among the most notable writers were Prior Henry of Kestry, Prior Richard Oxenden, and the Archbishops Raynold and Meopham.

86. THE METRICAL CHRONICLE OF ROBERT OF GLOUCESTER. Edited by WILLIAM ALDIS WRIGHT, Esq., M.A. Parts I. and II., 1887.
 The date of the composition of this Chronicle is placed about the year 1300. The writer appears to have been an eye witness of many events which he describes. The language in which it is written was the dialect of Gloucestershire at that time.

87. CHRONICLE OF ROBERT OF BRUNNE. Edited by FREDERICK JAMES FENNIVALL, Esq., M.A., of Trinity Hall, Cambridge, Barrister-at-Law. Parts I and II. 1887.
 Robert of Brunne, or Bourne, co. Lincoln, was a member of the Gilbertine Order established at Sempringham. His Chronicle is described by its editor as a work of fiction, a contribution not to English history, but to the history of English.

88. ICELANDIC SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. Edited by Sir GEORGE WEBB DASENT, D.C.L., Oxon., and M. GUDEBRAND VIGFUSSON, M.A.
 Vol. I. Orkneyinga Saga, and Magnus Saga. (Text.)
 Vol. II. Hakonar Saga, and Magnus Saga. (Text.)

In the Press.

ICELANDIC SAGAS, AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. Edited by Sir GEORGE WEBB DASENT, D.C.L., Oxon., and M. GUDEBRAND VIGFUSSON, M.A. Vols. III.-IV. (Translations.)

LESSTORIES DES ENGLES SOLUM GEFREI GAIMAR. Edited by the late Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.O.L., Deputy Keeper of the Public Records; continued and translated by CHARLES TRICE MARTIN, Esq., B.A., F.S.A. Vols. I. and II.

THE TRIPARTITE LIFE OF ST. PATRICK, with other documents relating to that Saint. Edited by WHITLEY STOKES, Esq., LL.D., D.C.L., Honorary Fellow of Jesus College, Oxford; and Corresponding Member of the Institute of France. Parts I. and II.

CHARTULARY OF THE ANCIENT BENEDICTINE ABBEY OF RAMSEY, from the MS. in the Public Record Office. Vol. III. Edited by WILLIAM HENRY HART, Esq., F.S.A., and the Rev. PONSONBY ANNESLEY LYONS.

In the Press—(continued).

WILLELMI MONACHI MAMESBIRIENSIS DE REGUM GESTIS ANGLORUM, LIBRI V.; ET HISTORIA NOVELLA, LIBRI III. Edited by WILLIAM STUBBS, D.D., Bishop of Chester. Vols. I. and II.

CHARTERS AND DOCUMENTS, ILLUSTRATING THE HISTORY OF THE CATHEDRAL AND CITY OF SARUM, 1100-1300; forming an Appendix to the Register of S. Osmund. Vol. III. Edited by the Rev. W. H. RICH JONES, M.A., F.S.A., Canon of Salisbury, Vicar of Bradford-on-Avon.

A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN NOW CALLED ENGLAND, BY JOHN DE WAURIN. 1399-1422. (Translation of Vol. II). Edited and translated by the late Sir WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. C. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.

FLORES HISTORIARUM, PER MATTHEIUM WESTMONASTERIENSEM COLLECTI. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, D.D., Fellow of Trinity College, Registrar of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge.

BANUL DE GRANVILL; TRACTATUS DE LEGIBUS ET CONSuetUDINIBUS ANGLIE, &c. Edited and translated by SIR THOMAS TWISS, Q.C., D.C.L.

CHRONICLE OF ADAM MURIMUTH, with the CHRONICLE OF ROBERT OF AVEBURY. Edited by EDWARD MAUNDE THOMPSON, Esq., Keeper and Egerton Librarian of the Manuscript Department in the British Museum.

YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD III. Edited and translated by LUKE OWEN PIKE, Esq., M.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.

CHRONICLE OF HENRY KNIGHTON, Canon of Leicester, to the death of RICHARD II. Edited by the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, D.D.

CHRONICA BOGERI DE WENDOVER, SIVE FLORES HISTORIARUM. Edited by HENRY GAY HEWLETT, Esq., Keeper of the Records of the Land Revenue. Vol. II.

THE LETTER BOOKS OF THE MONASTERY OF CHRIST CHURCH, CANTERBURY. Edited by JOSEPH BRIGSTOCKE SHEPPARD, Esq., LL.D. Vol. II.

In Progress.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. IV.; 1327, &c. Edited by the late Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records, and C. TRICE MARTIN, Esq., B.A., F.S.A.

THE TREATISE "De PRINCIPUM INSTRUCTIONE," of GIRAUDUS CAMBRENSIS; with an Index to the first four volumes of the "Works of Giraldus Cambrensis," edited by the Rev. J. S. BREWER. Edited by GEORGE F. WARNER, Esq., of the Department of MSS., British Museum.

RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCIENNES HISTOIRES DE LA GRANTE BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEAN DE WAURIN. Vol. V. 1443-1461. Edited by SIR WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. C. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.

THE RED BOOK OF THE EXCHEQUER, preserved in the Public Record Office. Edited by WALFORD DAKING SELBY, Esq., of the Public Record Office.

ANNALS OR MEMORIALS OF ST. EDMONDSBURY. Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford.

LEXICON GEOGRAPHICUM. From a Manuscript of the 14th century. Edited by FRANK SCOTT HAYDON, Esq., B.A., Assistant Keeper of the Public Records.

THE HISTORIANS OF THE CHURCH OF YORK AND ITS ARCHBISHOPS, Vol. III. Edited by JAMES RAYNE, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society.

PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c.
 [In boards or cloth.]

ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCIARII ABBREVIATIO. Hen. III.—Edw. III.
Edited by HENRY PLATFORD, Esq. 2 Vols. folio (1805—1810). 12s. 6d. each.

CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCARTARUM. Hen. III.—Ric. III.
Edited by JOHN CALEY and JOHN BATLEY, Esqrs. Folio (1821—1828); Vol. 3, 21s.; Vol. 4, 24s.

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECA HARLEIANA CATALOGUS. Vol. 4. *Edited by the Rev. T. HARTWELL HORNE.* Folio (1812), 18s.

ABBREVIATIO PLACITORUM. Richard I.—Edward II. *Edited by the Right Hon. GEORGE ROSE and W. ILLINGWORTH, Esq.* 1 Vol. folio (1811), 18s.

LIBRI CENSUARIA vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by Sir HENRY ELLIS.* Folio (1816), (Domesday-Book, Vol. 3). 21s.

LIBRI CENSUARIA vocati DOMESDAY-BOOK, ADDIMENTA ex CODIC. ANTIQUISS. *Edited by Sir HENRY ELLIS.* Folio (1816), (Domesday-Book, Vol. 4). 21s.

STATUTES OF THE REALM. *Edited by Sir T. E. TOMLINS, JOHN BAILEY, JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs.* Vols. 7, 8, 9, 10, and 11, folio (1819—1828). 31s. 6d. each; Indices, 30s. each.

VALOR ECCLESIASTICUS, temp. Hen. VIII. Auctoritate Regia institutus. *Edited by JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER.* Vols. 3 to 6, folio (1817—1834). 24s. each. The Introduction, separately, 8vo. 2s. 6d.

ROTULI SCOTIE IN TURRI LONDINENSIS ET IN DOMO CAPITULARI WESTMONASTERIENSIS ASSERVATI. 19 Edw. I.—Hen. VIII. *Edited by D. MACPHERSON, J. CALEY, W. ILLINGWORTH, Esqrs., and Rev. T. H. HORNE.* Vol. 2. folio (1818). 21s.

FEDERA, CONVENTIONES, LITTERAE, &c.; OR, RYMER'S FEDERA, New Edition, folio. Vol. 3, Part 2. 1361—1377 (1830); Vol. 4, 1377—1383 (1839). *Edited by JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE, Esqrs.* Vol. 3, Part 2, 21s.; Vol. 4, 6s.

DUCATUS LANCASTRE CALENDARIUS INQUISITIONUM POST MORTEM, &c. Part 3, Calendar to Pleadings, &c., Hen. VII.—15 Eliz. Part 4, Calendar to Pleadings, to end of Eliz. (1537—1534). *Edited by K. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs.* Folio. Part 3 (or Vol. 3), 31s. 6d.; Part 4 (or Vol. 3), 21s.

CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY, ELIZ., with Examples of Proceedings from Ric. II. *Edited by JOHN BATLEY, Esq.* Vol. 3 (1832), folio, 21s.

PARLIAMENTARY WRITS AND WRITES OF MILITARY SUMMONS, with Records and Municaments relating to Suit and Service to Parliament, &c. *Edited by SIR FRANCIS PALGRAVE.* (1830—1834.) Folio. Vol. 2, Div. 1, Edw. II., 21s.; Vol. 2, Div. 3, 42s.

ROTULI LITTERARUM CLAUSTRARUM IN TURRI LONDINENSIS ASSERVATI. 2 Vols. folio (1833, 1844). Vol. 1, 1204—1224. Vol. 2, 1224—1227. *Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq.* Vol. 1, 55s.; Vol. 2, 18s.

PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND. 10 Ric. II.—33 Hen. VIII. *Edited by Sir NICHOLAS HARRIS NICOLAS.* 7 Vols. royal 8vo. (1834—1837). 14s. each.

ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LOND. ASSERVATI. 1301—1216. *Edited by T. DUFFUS HARDY, Esq.* 1 Vol. folio (1835), 31s. 6d. The Introduction, separately, 8vo. 9s.

ROTULI CURIA REGIA. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. *Edited by SIR FRANCIS PALGRAVE.* 3 Vols. royal 8vo. (1835). 28s.

ROTULI NORMANNIÆ IN TURRI LOND. ASSERVATI. 1200—1205; 1417—1418. *Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq.* 1 Vol. royal 8vo. (1835). 12s. 6d.

ROTULI DE OBLATIS ET FINIIS IN TURRI LOND. ASSERVATI, temp. Regis Johannis. *Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq.* 1 Vol. royal 8vo. (1835). 18s.

EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSIS ASSERVATIS. Henry III., 1216—1272. *Edited by CHARLES ROBERTS, Esq.* 2 Vols. royal 8vo. (1835, 1836); Vol. 1, 14s.; Vol. 2, 18s.

FINES, SIVE PEDES FINIUM; SIVE FINALES CONCORDIAE IN CURIA DOMINI REGIS. 7 Richard I.—16 John, 1195—1214. *Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER.* In Counties. 2 Vols. royal 8vo. (1835—1844); Vol. 1, 8s. 6d.; Vol. 2, 2s. 6d.

ANCIENT KALENDARS AND INVENTORIES OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER; with Documents illustrating its History. *Edited by SIR FRANCIS PALGRAVE.* 8 Vols. royal 8vo. (1836). 42s.

DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and Transactions between Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer. Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 Vol. royal 8vo. (1837). 18s.

ROTULI CHANTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1199—1216. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1837). 30s.

REPORT OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS, 1831—1837. 1 Vol. fol. (1837). 8s.

REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," o codice MS. Harleiano, 696, descriptum. Edited by Sir HENRY ELLIS. 1 Vol. folio (1838), 31s. 6d.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND; comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, with Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry I.; Monuments Ecclesiastica Anglicana, from 7th to 10th century; and Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws. Edited by BENJAMIN THORPE, Esq. 1 Vol. folio (1840), 40s. 2 Vols. royal 8vo., 80s.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES; comprising Laws supposed to be enacted by Howell the Good, modified by Regulations prior to the Conquest by Edward I.; and anomalous Laws, principally of Institutions which continued in force. With translation. Also, Latin Transcripts, containing Digests of Laws, principally of the Dimetian Code. Edited by ANEURIN OWEN, Esq. 1 Vol. folio (1841), 44s. 2 vols. royal 8vo., 86s.

ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRESTATIIS, Regnante Johanne. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 6s.

THE GREAT ROLLS OF THE PIPE, 2, 3, 4 HEN. II., 1155—1158. Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 4s. 6d.

THE GREAT ROLL OF THE PIPE, 1 RIC. I., 1189—1190. Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 6s.

DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY in the 13th and 14th centuries, from the Records of the Queen's Remembrancer in the Exchequer. Edited by HENRY COLE, Esq. 1 Vol. folio (1844). 6s. 6d.

MODUS TENENDI PARLIAMENTUM. An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. 8vo. (1846). 2s. 6d.

REGISTRUM MAGNI SIGILLI REG. SCOT. in Archivis Publicis asservatum. 1306—1424. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). 10s. 6d.

ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND. Folio (1814—1875). Edited by THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. Vol. 1, 42s. Vols. 5 and 6 (in three Parts), 31s. each Part; Vols. 4, 7, 8, 9, 10, and 11, 10s. 6d. each; Vol. 12 (Index), 62s. Or, 12 Volumes in 13, 12l. 12s.

ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS (ACTA DOMINORUM AUDITORUM). 1466—1494. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Fol. (1839). 10s. 6d.

ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES (ACTA DOMINORUM CONCILII), 1478—1495. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1889). 10s. 6d.

ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM, Bishop of Exeter, Lord High Treasurer, containing Payments out of the Revenue, 44 Edw. III., 1370. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1835), 35s. Or, royal 8vo., 25s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, James I.; from the Pell Records. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1836), 30s. Or, royal 8vo., 21s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, Henry III.—Henry VI.; from the Pell Records. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1837), 40s. Or, royal 8vo., 30s.

HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS. By F. S. THOMAS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 1 Vol. royal 8vo. (1853). 12s.

HISTORICAL NOTES RELATIVE TO THE HISTORY OF ENGLAND. Henry VIII.—Anne (1509—1714). A Book of Reference for ascertaining the Dates of Events. By F. S. THOMAS, Esq. 3 Vols. 8vo. (1856). 40s.

STATE PAPERS, DURING THE REIGN OF HENRY THE EIGHTH: with Indices of Persons and Places. 11 Vols. 4to. (1880—1883), 10s. 6d. each.

Vol. I.—Domestic Correspondence.

Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.

Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.

Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.

WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY.

DOMESDAY BOOK, or the GREAT SURVEY OF ENGLAND OF WILLIAM THE CONQUEROR, 1086 ; fac-simile of the Part relating to each county, separately (with a few exceptions of double counties). Photozincographed, by Her Majesty's Command, at the Ordnance Survey Office, Southampton, Colonel Sir HENRY JAMES, R.E., F.R.S., &c., DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, under the Superintendence of W. BASEVI SANDERS, Esq., Assistant Keeper of Her Majesty's Records. 35 Parts, imperial quarto and demy quarto (1861-1863), boards. Price 8s. to 1l. 3s. each Part, according to size; or, bound in 2 Vols. 20l. (The edition in two volumes is out of print.)

This important and unique survey of the greater portion of England* is the oldest and most valuable record in the national archives. It was commenced about the year 1084 and finished in 1086. Its compilation was determined upon at Gloucester by William the Conqueror, in council, in order that he might know what was due to him, in the way of tax, from his subjects, and that each at the same time might know what he had to pay. It was compiled as much for their protection as for the benefit of the sovereign. The nobility and people had been grievously distressed at the time by the king bringing over large numbers of French and Bretons, and quartering them on his subjects, "each according to the measure of his land," for the purpose of resisting the invasion of Cnut, King of Denmark, which was apprehended. The Commissioners appointed to make the survey were to inquire the name of each place; who held it in the time of King Edward the Confessor; the present possessor; how many hides were in the manor; how many ploughs were in the demesne; how many homagers; how many villeins; how many cottars; how many serving men; how many free tenants; how many tenants in socage; how much wood, meadow, and pasture; the number of mills and fish ponds; what had been added or taken away from the place; what was the gross value in the time of Edward the Confessor; the present value; and how much each free man or soc-man had, and whether any advance could be made in the value. Thus could be ascertained who held the estate in the time of King Edward; who then held it; its value in the time of the late King; and its value as it stood at the formation of the survey. So minute was the survey, that the writer of the contemporary portion of the Saxon Chronicle records, with some asperity—"So very narrowly he caused it to be traced out, that there was not a single hide, nor one virgate of land, nor even, "it is shame to tell, though it seemed to him no shame to do, an ox, nor a cow, "nor a swine was left, that was not set down."

Domesday Survey is in two parts or volumes. The first, in folio, contains the counties of Bedford, Berks, Bucks, Cambridge, Chester, and Lancaster, Cornwall, Derby, Devon, Dorset, Gloucester, Hants, Hereford, Herts, Huntingdon, Kent, Leicester and Rutland, Lincoln, Middlesex, Northampton, Nottingham, Oxford, Salop, Somerset, Stafford, Surrey, Sussex, Warwick, Wilts, Worcester, and York. The second volume, in quarto, contains the counties of Essex, Norfolk and Suffolk.

Domesday Book was printed *verbatim et literatim* during the last century, in consequence of an address of the House of Lords to King George III. in 1767. It was not, however, commenced until 1773, and was completed early in 1783. In 1860, Her Majesty's Government, with the concurrence of the Master of the Rolls, determined to apply the art of photozincography to the production of a fac-simile of Domesday Book, under the superintendence of Colonel Sir Henry James, R.E., Director-General of the Ordnance Survey, Southampton. The fac-simile was completed in 1863.

* For some reason left unexplained, many parts were left unsurveyed: Northumberland, Cumberland, Westmoreland, and Durham, are not described in the survey; nor does Lancashire appear under its proper name; but Furness, and the northern part of Lancashire, as well as the south of Westmoreland, with a part of Cumberland, are included within the West Riding of Yorkshire. That part of Lancashire which lies between the Ribble and Mersey, and which at the time of the survey comprehended 688 manors, is joined to Cheshire. Part of Butland is described in the counties of Northampton and Lincoln.

FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS, from WILLIAM THE CONQUEROR to QUEEN ANNE, selected under the direction of the Master of the Rolls, and Photozincographed, by Command of Her Majesty, by Colonel Sir HENRY JAMES, R.E., F.R.S., DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Price, each Part, with translations and notes, double foolscap folio, 16s.

Part I. (William the Conqueror to Henry VII.). 1865. (*Out of print.*)

Part II. (Henry VIII. and Edward VI.) 1866.

Part III. (Mary and Elizabeth). 1867.

Part IV. (James I. to Anne). 1868.

The first Part extends from William the Conqueror to Henry VII., and contains autographs of the kings of England, as well as of many other illustrious personages famous in history, and some interesting charters, letters patent, and state papers. The second Part, for the reigns of Henry VIII and Edward VI., consists principally of holograph letters, and autographs of kings, princes, statesmen, and other persons of great historical interest, who lived during those reigns. The third Part contains similar documents for the reigns of Mary and Elizabeth, including a signed bill of Lady Jane Grey. The fourth Part concludes the series, and comprises a number of documents taken from the originals belonging to the Constable of the Tower of London; also several records illustrative of the Gunpowder Plot, and a wooden containing portraits of Mary Queen of Scots and James VI., circulated by their adherents in England, 1580-3.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Lieut-General J. CAMERON, R.E., C.B., F.R.S., and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part I. Price 2l. 10s.

The Anglo-Saxon MSS. represented in this volume form the earlier portions of the collection of archives belonging to the Dean and Chapter of Canterbury, and consist of a series of 25 charters, deeds, and wills, commencing with a record of proceedings at the first Synodal Council of Cloresthio in 742, and terminating with the first part of a tripartite cheiograph, whereby Thurston conveyed to the Church of Canterbury land at Wimbiish in Essex, in 1049, the sixth year of the reign of Edward the Confessor.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Major-General A. COOKS, R.E., C.B., and collected and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part II. Price 3l. 10s.

(Also, separately. Edward the Confessor's Charter. Price 2s.)

The originals of the Fac-similes contained in this volume belong to the Deans and Chapters of Westminster, Exeter, Wells, Winchester, and Worcester; the Marquis of Bath, the Earl of Ilchester, Winchester College, Her Majesty's Public Record Office, Bodleian Library, Somersetshire Archaeological and National History Society's Museum in Taunton Castle, and William Salt Library at Stafford. They consist of charters and other documents granted by, or during the reigns of, Baldred, Æthelred, Offa, and Burgred, Kings of Mercia; Ubriht of the Hwiccas, Ceadwalla and Ini of Wessex; Æthelwulf, Edward the Elder, Æthelstan, Edmund the First, Eadred, Eadwig, Edgar, Edward the Second, Æthelred the Second, Cnut, Edward the Confessor, and William the Conqueror, embracing altogether a period of nearly four hundred years.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Colonel R. H. STOTHERD, R.E., C.B., and collected and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part III. Price 3l. 10s.

This volume contains fac-similes of the Ashburnham collection of Anglo-Saxon Charters, &c., including King Alfred's Will. The MSS. represented in it, range from A.D. 697 to A.D. 1161, being charters, wills, deeds, and reports of Synodal transactions during the reigns of Kings Wihtred of Kent, Offa, Eardwulf, Coenwulf, Cuthred, Beornwulf, Æthelwulf, Ælfred, Edward the Elder, Edmund, Eadred, Queen Eadgifu, and Kings Edgar, Æthelred the Second, Cnut, Henry the First, and Henry the Second. In addition to these are two belonging to the Marquis of Anglesey, one of them being the Foundation Charter of Burton Abbey by Æthelred the Second with the testament of its great benefactor Wulfric.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

**REPORTS OF THE ROYAL COMMISSIONERS APPOINTED TO
INQUIRE WHAT PAPERS AND MANUSCRIPTS BELONGING
TO PRIVATE FAMILIES AND INSTITUTIONS ARE EXTANT
WHICH WOULD BE OF UTILITY IN THE ILLUSTRATION OF
HISTORY, CONSTITUTIONAL LAW, SCIENCE, AND GENERAL
LITERATURE.**

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1870 (Re- printed 1874.)	FIRST REPORT, WITH APPENDIX Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Abingdon, and other Corporations, &c. SCOTLAND. Advocates' Library, Glasgow Corporation, &c. IRELAND. Dublin, Cork, and other Corporations, &c.	fcap	C. 55	<i>s. d.</i> 1 6
1871	SECOND REPORT, WITH APPENDIX, AND INDEX TO THE FIRST AND SECOND RE- PORTS Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Oxford Colleges; Monastery of Dominican Friars at Woodchester, Duke of Bedford, Earl Spencer, &c. SCOTLAND. Aberdeen and St. Andrew's Universities, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Dr. Lyons, &c.	"	C. 441	8 10
1872	THIRD REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Stonyhurst College; Bridgewater and other Corporations; Duke of Northumberland, Marquis of Lansdowne, Marquis of Bath, &c. SCOTLAND. University of Glasgow; Duke of Montrose, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Black Book of Limerick, &c.	"	C. 673	6 0

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1873	FOURTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - -	fcap	C. 857	s. d. 6 8
	Contents :— ENGLAND. House of Lords; West- minster Abbey; Cambridge and Oxford Colleges; Cinque Ports; Hythe, and other Corporations; Marquis of Bath, Earl of Denbigh, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, &c. IRELAND. Trinity College, Dublin; Marquis of Ormonde.			
	DITTO. PART II. INDEX - - -	"	C. 857 i.	2 6
1876	FIFTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. -	"	C. 1432	7 0
	Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Dean and Chapter of Canterbury; Rye, Lydd, and other Corporations, Duke of Sutherland, Marquis of Lansdowne, Reginald Cholmondeley, Esq., &c. SCOTLAND. Earl of Aberdeen, &c.			
	DITTO. PART II. INDEX - - -	"	C. 1432 i.	3 6
1877	SIXTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. -	"	C. 1745	8 6
	Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Lambeth Palace; Black Book of the Arch- deacon of Canterbury; Bridport, Wallingford, and other Corporations; Lord Leconfield, Sir Reginald Graham, Sir Henry Ingilby, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, Earl of Moray, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde.			
	DITTO. PART II. INDEX - - -	"	C. 2102	1 10
1879	SEVENTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - -	"	C. 2340	7 6
	Contents :— House of Lords; County of Somerset; Earl of Egmont, Sir Frederick Graham, Sir Harry Verney, &c.			
	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX -	"	C. 2340 i.	3 6
	Contents :— Duke of Athole, Marquis of Ormonde, S. F. Livingstone, Esq., &c.			
1881	EIGHTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - - - -	"	C. 3040	8 6
	Contents :— List of collections examined, 1869-1880. ENGLAND. House of Lords; Duke of Marlborough; Magdalen College, Oxford; Royal College of Physicians; Queen Anne's			

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
	Bounty Office; Corporations of Chester, Leicester, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde, Lord Emily, The O'Conor Don, Trinity College, Dublin, &c.			s. d.
	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Duke of Manchester.	fcap	C. 3040i.	1 9
	DITTO. PART III. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Earl of Ashburnham.	"	C. 3040ii.	1 4
1884	CALENDAR OF THE MANUSCRIPTS OF THE MARQUIS OF SALISBURY, K.G. PART I. -	8vo.	C. 3777	3 5
"	NINTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - - - - Contents :— St. Paul's and Canterbury Cathedrals; Eton College; Carlisle, Yarmouth, Canterbury, and Barnstaple Corporations, &c.	fcap	C. 3778	5 2
	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Earl of Leicester; C. Pole Gell, Alfred Morrison, Esquires, &c. SCOTLAND. Lord Elphinstone, H. C. Maxwell Stuart, Esq., &c. IRELAND. Duke of Leinster, Marquis of Drogheda, &c.	"	C. 3778i.	6 8
	DITTO. PART III. APPENDIX AND INDEX - - - - Contents :— Mrs. Stopford Sackville.	"	C. 3778ii.	1 7
1885	TENTH REPORT - - - - This is introductory to the following :—	8vo.	C. 4548	0 8 <i>½</i>
"	(1.) APPENDIX AND INDEX - - - - The Earl of Eglinton, Sir J. N. Maxwell, Bart., and C. S. H. D. Moray, C. F. Weston Underwood, G. W. Digby, Esquires.	"	C. 4575	3 7
"	(2.) APPENDIX AND INDEX - - - - Wells Cathedral.	"	C. 4576 ii.	2 0
"	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - - The Family of Gawdy, formerly of Norfolk.	"	C. 4576iii.	1 4
	(4.) APPENDIX AND INDEX - - - - The Earl of Westmorland, Captain Stewart, Lord Muncaster. Shropshire Collections, &c. PART IV.	"	C. 4576	3 6

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
—	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Marquis of Ormonde, Earl of Fingall, Corporations of Galway, Waterford, the Sees of Dublin and of Ossory, Archives of the Jesuits in Ireland. PART V.	8vo.	4576 i.	s. d. 2 10
—	(6.) APPENDIX AND INDEX - Marquis of Abergavenny, Lord Bray, &c. In the Press.	—	—	—
—	ELEVENTH REPORT. In the Press. This is introductory to the following :—	—	—	—
1887	(1.) APPENDIX AND INDEX - Salvetti Correspondence.	—	C. 5060	1 1
1887	(2.) APPENDIX AND INDEX - The House of Lords.	—	C. 5060 i.	2 0
—	(3.) APPENDIX AND INDEX - The Corporations of Southampton and Lynn. In the Press.	—	—	—
—	(4.) APPENDIX AND INDEX - The Marquess Townshend. In the Press.	—	—	—
—	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Earl of Dartmouth. In the Press.	—	—	—

Stationery Office,
October 1887.

**ANNUAL REPORTS OF THE DEPUTY KEEPER
OF THE PUBLIC RECORDS.**

REPORTS Nos. 1-22, IN FOLIO, PUBLISHED BETWEEN 1840 AND 1861, ARE NO LONGER ON SALE. SUBSEQUENT REPORTS ARE IN OCTAVO.

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price.
1862	23	Subjects of Research by Literary Inquirers, 1852-1861.—Attendances at the various Record Offices, previously to the passing of the Public Record Act.	5 d. 0 4
1863	24	List of Calendars, Indexes, &c., in the Public Record Office.	0 7½
1864	25	Calendar of Crown Leases, 33-38 Hen. VIII.—Calendar of Bills and Answers, &c., Hen. VIII.—Pb. & Mary, for Cheshire and Flintshire.—List of Lords High Treasurers and Chief Commissioners of the Treasury, from Hen. VII.	0 8
1865	26	List of Plans annexed to Inclosure Awards, 31 Geo. II.-7 Will. IV.—Calendar of Privy Seals, &c., Hen. VI.-Eliz., for Cheshire and Flintshire.—Calendar of Writs of General Livery, &c., for Cheshire, Eliz.—Charles I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Hen. III. and Edw. I.—List of Documents photostimographed, Will. I.-Hen. VII.	0 7
1866	27	List of Awards of Inclosure Commissioners.—References to Charters in the Cartas Antiquae and the Confirmation Rolls of Chancery, Ethelbert of Kent-James I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Edw. II.—List of Documents photostimographed, Hen. VIII. and Edw. VI.	1 6
1867	28	Fees in the Public Record Office.—Calendar of Fines, Cheshire and Flintshire, Edw. I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Edw. III.—List of Documents photostimographed, Mary and Eliz., and Scottish, Part I.—Table of Law Terms, from the Norman Conquest to 1 Will. IV.	0 10½

Dato.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price.
1868	29	Calendar of Royal Charters.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Richard II.—Hen. VII.—Durham Records, Letter and Report.	2. 0 0 9
1869	30	Duchy of Lancaster Records, Inventory.—Durham Records, Inventory, Indexes to Kellaway's Register.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Hen. VIII.—Calendar of Decrees of Court of General Surveyors, 34-38 Hen. VIII.—Calendar of Royal Charters.—State Paper Office, Calendar of Documents relating to the History of, to 1800.—List of Documents photosinographed, Eliz.-Anne.—Tower of London, Index to Documents in custody of the Constable of.—Calendar of Dockets, &c., for Privy Seals, 1634-1711, in the British Museum. Report of the Commissioners on Carte Papers.—Venetian Ciphers.	3 0
1870	31	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Royal Charters, Will. II.—Ric. II.—Durham Records, Calendar of Chancery Enrolments; Curator's Records.—List of Officers of Palatinate of Chester, in Cheshire and Flintshire, and North Wales.—List of Sheriffs of England, 31 Hen. I. to 4 Edw. III.—List of Documents photosinographed, Scottish, Part II.	2 3
1871	32	Part I.—Report of the Commissioners on Carte Papers.—Calendarium Genealogicum, 1 & 2 Edw. II.—Durham Records, Calendar of Curator's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Rolls of the Chancery of the County Palatine.	2 2
1871	--	Part II.—Charities; Calendar of Trust Deeds enrolled on the Close Rolls of Chancery, subsequent to 9 Geo. II. c. xxxvi.	5 6
1872	33	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Rolls of the Chancery of the County Palatine.—Durham Records, Calendar of the Curator's Records, Chancery Enrolments.—Report on the Shaftesbury Papers.—Venetian Transcripts.—Greek copies of the Athanasian Creed.	1 10
1873	34	Parliamentary Petitions; Index to the Petitions to the King in Council.—Durham Records, Calendar of the Curator's Records, Chancery Enrolments.—List of Documents photosinographed, Scottish, Part III.—Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.	1 9
1874	35	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Ancient Charters or Grants.—Palatinate of Lancaster; Inventory and Lists of Documents transferred to the Public Record Office.—Durham Records, Calendar of Curator's Records, Chancery Enrolments.—List of Documents photosinographed, Irish, Part I.—Second Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.	1 6

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price.
1875	37	Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Eurolments.—Duchy of Lancaster Records; Calendar of Ancient Charters or Grants.—List of Documents photoszincographed; Irish, Part II.—M. Armand Baschet's Report upon Documents in French Archives relating to British History.—Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinate of Chester, to end of reign of Hen. IV.	2s. 6d. 4 4
1876	37	Part I.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Ancient Rolls of the Chancery of the County Palatine.—M. Baschet's list of French Ambassadors, &c., in England, 1509-1714.	1 2
1876	—	Part II.—Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinat of Chester; Hen. V.-Hen. VII.	4 4
1877	38	Exchequer Records, Catalogue of Special Commissions, 1 Eliz. to 10 Vict., Calendar of Depositions taken by Commission, 1 Eliz. to end of James I.—List of Representative Peers for Scotland and Ireland.	4 3
1878	39	Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinat of Chester, 1 Hen. VIII.-11 Geo. IV.—Exchequer Records, Calendar of Depositions taken by Commission, Charles I.—Duchy of Lancaster Records; Calendar of Lancashire Inquisitions post Mortem, &c.—Third Supplementary Report on the Shafesbury Papers.—Anglo-Saxon Charters photoszincographed.—M. Baschet's List of Despatches of French Ambassadors to England, 1509-1714.	4 6
1879	40	Calendar of Depositions taken by Commission, Commonwealth-James II.—Miscellaneous Records of Queen's Remembrancer in the Exchequer.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Patent Rolls, 5 Ric. II.-31 Hen. VII.—Rules and Regulations respecting the public use of the Records.	3 0
1880	41	Calendar of Depositions taken by Commission, William and Mary to George I.—Calendar of Norman Rolls, Hen. V., Part I.—Anglo-Saxon Charters photoszincographed.—Report from Rome.—List of Calendars, Indexes, &c. in the Public Record Office on 31st December 1879.	4 8
1881	42	Calendar of Depositions taken by Commission, George II.—Calendar of Norman Rolls, Hen. V., Part II. and Glossary.—Calendar of Patent Rolls, 1 Edw. I.—Anglo-Saxon Charters photoszincographed.—Transcripts from Paris.	4 0
1882	43	Calendar of Privy Seals, &c., 1-7 Charles I.—Duchy of Lancaster Records, Inventory of Court Rolls, Hen. III.—Geo. IV., Calendar of Privy Seals,	8 10

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price. <i>s. d.</i>
		Ris. II.—Calendar of Patent Rolls, 2 Edw. I.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—Fourth Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.—Transcripts from Paris.—Report on Libraries in Sweden.—Report on Papers relating to English History in the State Archives, Stockholm.—Report on Canadian Archives.	
1882	44	Calendar of Patent Rolls, 3 Edw. I.—Durham Records, Curator's Records, Inquisitions post Mortam, &c.—Calendar of French Rolls, 1-10 Hen. V.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—Report from Venice.—Transcripts from Paris.—Report from Rome.	3 6
1884	45	Duchy of Lancaster Records, Inventory of Ministers' and Receivers' Accounts, Edw. I.—Geo. III.—Durham Records, Curator's Records, Inquisitions post Mortam, &c.—Treasury of the Receipt of the Exchequer, Calendar of Diplomatic Documents.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—Transcripts from Paris.—Reports from Rome and Stockholm.—Report on Archives of Denmark, &c.—Transcripts from Venice.—Calendar of Patent Rolls, 4 Edw. I.	4 3
1885	46	Presentations to Offices on the Patent Rolls, Charles II.—Anglo-Saxon Charters, &c., photozincographed.—Transcripts from Paris.—Reports from Rome.—Second Report on Archives of Denmark, &c.—Calendar of Patent Rolls, 5 Edw. I.—Catalogue of Venetian Manuscripts bequeathed by Mr. Rawdon Brown to the Public Record Office.	2 10
1886	47	Transcripts from Paris.—Reports from Rome.—Third Report on Archives of Denmark, &c.—List of Creations of Peers and Baronets, 1483-1646.—Calendar of Patent Rolls, 6 Edw. I. There have also been printed Indexes to Reports 1-22, and Reports 23-39.	2 3

*Public Record Office,
October 1887.*

SCOTLAND.

CATALOGUE OF SCOTCH RECORD PUBLICATIONS

PUBLISHED UNDER THE DIRECTION OF

THE LORD CLERK REGISTER OF SCOTLAND.

[OTHER WORKS RELATING TO SCOTLAND WILL BE FOUND AMONG THE PUBLICATIONS
OF THE RECORD COMMISSIONERS, see pp. 26-28.]

1. CHRONICLES OF THE PICTS AND SCOTS, AND OTHER EARLY MEMORIALS OF SCOTTISH HISTORY. Royal 8vo., half bound (1867). Edited by WILLIAM F. SKENE, LL.D. Price 10s. Out of print.
2. LEDGER OF ANDREW HALBURTON, CONSERVATOR OF THE PRIVILEGES OF THE SCOTCH NATION IN THE NETHERLANDS (1492-1503); TOGETHER WITH THE BOOKS OF CUSTOMS AND VALUATION OF MERCHANTISES IN SCOTLAND. Edited by COSMO INNES. Royal 8vo., half bound (1867). Price 10s.
3. DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF THE HISTORY OF SCOTLAND FROM THE DEATH OF KING ALEXANDER THE THIRD TO THE ACCESSION OF ROBERT BRUCE, from original and authentic copies in London, Paris, Brussels, Lille, and Ghent. In 2 Vols. royal 8vo., half bound (1870). Edited by REV. JOSEPH STEVENSON. Price 10s. each.
4. ACCOUNTS OF THE LORD HIGH TREASURER OF SCOTLAND. Vol. 1, A.D. 1473-1498. Edited by THOMAS DICKSON. 1877. Price 10s.
5. REGISTER OF THE PRIVY COUNCIL OF SCOTLAND. Edited and arranged by J. H. BURTON, LL.D. Vol. 1, 1545-1569. Vol. 2, 1569-1578. Vol. 3, A.D. 1578-1585. Vol. 4, A.D. 1585-1592. Vol. 5, 1592-1599. Vol. 6, 1599-1604. Vol. 7, 1604-1607. Vol. 8 in progress. Edited by DAVID MASSON, LL.D. 1877-1884. Price 15s. each.
6. ROTULI SCACCARII REGUM SCOTORVM. THE EXCHEQUER ROLLS OF SCOTLAND Vol. 1, A.D. 1264-1359. Vol. 2, A.D. 1359-1379. Edited by JOHN STUART, LL.D., and GEORGE BURNETT, Lyon King of Arms. 1878-1880. Vol. 3, A.D. 1379-1408. Vol. 4, A.D. 1406-1436 (1880). Vol. 5, A.D. 1437-1454 (1882). Vol. 6, 1455-1460 (1883). Vol. 7, 1460-1469 (1884). Vol. 8, A.D. 1470-1479 (1885). Vol. 9, 1480-1487 Addenda, 1437-1487 (1886). Vol. 10, 1488-1496. Vol. 11 in progress. Edited by GEORGE BURNETT. Price 10s. each.
7. CALENDAR OF DOCUMENTS RELATING TO SCOTLAND. Edited by JOSEPH BAIN. Vol. I (1881). Vol. II. 1272-1307 (1884). Vol. III. (in progress). Price 15s. each.
8. REGISTER OF THE GREAT SEAL OF SCOTLAND. A.D. 1424-1513 (1882). A.D. 1513-1546 (1883). A.D. 1546-1580 (1886). A.D. 1580 (in progress). Edited by JAMES BALFOUR PAUL and J. M. THOMSON. Price 15s. each.
- FAC-SIMILES OF THE NATIONAL MSS. OF SCOTLAND. (Out of print.)
Parts I., II., and III. Price 21s. each.

IRELAND.

CATALOGUE OF IRISH RECORD PUBLICATIONS.

CALENDAR OF THE PATENT AND CLOSE ROLLS OF CHANCERY IN IRELAND. HENRY VIII., EDWARD VI., MARY, AND ELIZABETH. Edited by JAMES MORRIS, Royal 8vo. (1861-3). Vols. 1, 2, and 3. Price 1s. each.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF IRELAND. Senchus Mor. (1865-1880.) Vols. 1, 2, 3, and 4. Price 10s. each. Vol. 5 in progress.

Abstracts of the Irish Patent Rolls of James I. Unbound. Price 25s.

Abstracts of the Irish Patent Rolls of James I. With Supplement. Price 35s.

FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS OF IRELAND, FROM THE EARLIEST EXISTANT SPECIMENS TO A.D. 1719. Edited by JOHN T. GILBERT, F.S.A., M.R.I.A. Part I is out of print. Parts II. and III. Price 42s. each. Part IV. 1. Price 5l. 5s. Part IV. 2. Price 4l. 10s.

This work forms a comprehensive Palaeographic Series for Ireland. It furnishes characteristic specimens of the documents which have come down from each of the classes which, in past ages, formed principal elements in the population of Ireland, or exercised an influence in her affairs. With these reproductions are combined fac-similes of writings connected with eminent personages or transactions of importance in the annals of the country to the early part of the eighteenth century.

The specimens have been reproduced as nearly as possible in accordance with the originals, in dimensions, colouring, and general appearance. Characteristic examples of styles of writing and calligraphic ornamentation are, so far as practicable, associated with subjects of historic and linguistic interest. Descriptions of the various manuscripts are given by the Editor in the Introduction. The contents of the specimens are fully elucidated and printed in the original languages, opposite to the Fac-similes—line for line—without contractions—thus facilitating reference and aiding effectively those interested in palaeographic studies.

In the work are also printed in full, for the first time, many original and important historical documents.

Part I. commences with the earliest Irish MSS. extant.

Part II.: From the Twelfth Century to A.D. 1299.

Part III.: From A.D. 1300 to end of reign of Henry VIII.

Part IV. 1.: From reign of Edward VI. to that of James I.

In Part IV. 2.—the work is carried down to the early part of the eighteenth century, with Index to the entire publication.

ACCOUNT OF FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS OF IRELAND. IN ONE VOLUME; 8vo, WITH INDEX. Price 10s. Parts I. and II. together. Price 2s. 6d. Part II. Price 1s. 6d. Part III. Price 1s. Part IV. 1. Price 2s. Part IV. 2. Price 2s. 6d.

*Stationery Office,
October 1887.*

CPSIA information can be obtained
at www.ICGtesting.com

Printed in the USA

LVHW011332291118

598655LV00012B/116/P

A standard linear barcode located in the bottom right corner of the page, consisting of vertical black lines of varying widths.

9 781297 534614

This work has been selected by scholars as being culturally important, and is part of the knowledge base of civilization as we know it. This work was reproduced from the original artifact, and remains as true to the original work as possible. Therefore, you will see the original copyright references, library stamps (as most of these works have been housed in our most important libraries around the world), and other notations in the work.

This work is in the public domain in the United States of America, and possibly other nations. Within the United States, you may freely copy and distribute this work, as no entity (individual or corporate) has a copyright on the body of the work.

As a reproduction of a historical artifact, this work may contain missing or blurred pages, poor pictures, errant marks, etc. Scholars believe, and we concur, that this work is important enough to be preserved, reproduced, and made generally available to the public. We appreciate your support of the preservation process, and thank you for being an important part of keeping this knowledge alive and relevant.

